

med. 453.

UNIVERSITEITSBIBLIOTHEEK GENT

900000021443

ACTA
PHYSICO-MEDICA
ACADEMIÆ CÆSAREÆ
LEOPOLDINO-FRANCISCANÆ
NATURÆ CURIOSORUM
EXHIBENTIA

EPHEMERIDES
SIVE
OBSERVATIONES HISTORIAS
ET EXPERIMENTA

A
CELEBERRIMIS GERMANIÆ
ET EXTERARUM REGIONUM
VIRIS

HABITA ET COMMUNICATA SINGULARI STUDIO
COLLECTA.

VOLUMEN OCTAVUM
CUM APPENDICE
ET PRIVILEGIO SACRÆ CÆSAREÆ MAJESTATIS.

N O R I M B E R G Æ,
Impensis B. W. M. ENDTERI CONSORTIUM,
ET VID. B. ENGELBRECHTI.
TYPIS FLEISCHMANNIANIS ANNO MDCCXLVIII.

PRÆFATIO.

Nondum, quæ DEI est gratia, desunt Viri voluntate æque ac viribus præstantissimi, qui omnium scientiarum artiumque culturam & ulteriorem perfectionem curæ cordique habent; quam plurimi potius omnes nervos intendunt, ut earum splendor & usus magis magisque augeatur & provehatur. Medicina inprimis ex benignissimi ejus conditoris providentia uberrime eadem gaudet felicitate, dum illa ipsa & omnis apparatus, quo eadem opus est, nisi majori, at nec minori certe studio docetur & perpetuis annotationibus illustratur.

Quis non miratur numerum eorum, qui indefesso animo non solum ex omnibus universæ telluris angulis, verum etiam ex ipsius oceani latifundio, quid? quod ex meteorico quoque regno, protrahunt & curiosorum conspectui exponunt cuncta, quæ naturæ vis unquam formavit: horum sane index tam amplius jam factus est, ut hominum captus vix amplius pro legitima eorum dispositione sufficere videatur. Quem fugit, quam sollicito labore in hæc eadem producta alii inquirent ita, ut vires eorum noxias vel salutares medicis scitu necessarias, aut alias in vita communi laudabiles, sive casu fortuito sive studio detectas, colligant, aut rationis & experientiae ope variis modis ulterius detegant, demonstrent, comprobent, itemque solvendo, miscendo, separando, transmutando utiles reddant. Quotnam
(desu-

P R Æ F A T I O.

desudant in cognoscendis & explicandis corporis humani organis eorumque functionibus naturalibus, atque præterea in condendis regulis infallibilibus pro conservando valetudinis statu integro & observando ejusdem defectu necessariis. Quis non facile animadvertit vigilantissimam tot tantorumque virorum curam, qua omnes & singulas humanæ æconomiæ læsiones, infirmitates & labascentes vires solide definire, atque etiam certa remedia iisdem dextre adhibenda excogitare, confirmare, emendare, inter præcipuas suas occupationes ponunt.

De his omnibus amplissime testificantur innumera ferme historiae, lucubrationes, dissertationes, observationes, experimentorumque annotationes, quotidie publico usui expositæ.

Quemadmodum autem hæc omnia sempiterna sunt monumenta, quo ausu quove successu eorum Auctores de publica utilitate promovenda fuerint solliciti: ita etiam non, nisi hac ipsa methodo, tum legitima rerum naturalium cognitio, tum medicinae dextre faciendæ scientia, conservatur, illustratur, atque amplificatur, adeoque omnia hac pertinentia magis magisque ad summum certitudinis gradum evebuntur & in magnum mortalium commodum æque ac delectamentum sistuntur amplissime: sic enim eorundem investigatores reperta & detecta non solum ad proprios usus applicant, verum etiam

cum

PRÆFATIO.

cum aliis sincere communicant, adeoque alius alii succurrit, omnes autem una impetrant id, quod singuli soli obtinere nequeunt: non omnia scilicet possumus omnes, vel virium, vel occasionis, vel etiam temporis defectu, dum, secundum priscum effatum: ὁ βίος βραχύς, ἢ δὲ τέχνη μακρὴ, ὁ δὲ καὶ πός ὀξύς &c. quapropter sæpissime alteri demum concessum est perficere id, cujus primas tantum lineas duxit alter.

Ad scopum autem hunc feliciter obtinendum præcipue multum contulerunt & adhuc conferunt variae Societates ejusmodi Virorum æque doctorum, ac de publica & communi utilitate maxime sollicitorum, superiori & hoc sæculo in omnibus ferme cultioribus regionibus conditæ, dum actorum suorum collectione & conservatione vera exstruunt promptuaria, in quæ multi deponunt omnis generis fruges, & utiles & jucundas, & ex quibus plures easdem vicissim deponunt pro lubitu. Eadem Societates hac præterea singulari gauden prærogativa, quod opportunum locum offerunt illis quoque annotationibus, quarum argumentum satis quidem grave, sed textus, quo comprehenditur, mole adeo exiguus est, ut vix unam vel alteram expleat paginam, quæ, si separatim typis exscribenda esset, vel facile peritura, vel bibliopolam evulgationis curam in se suscipientem vix inventura esset: plures namque, qui longo rerum usu edocti præ aliis medicinae systema stabilire atque exornare valent, negotio-

P R Æ F A T I O.

rum cumulo sæpissime impediuntur, quo minus animi sui sensa fufius exponere, propterea vero multo minus adhuc bibliopole adminiculo gaudere queant.

His itaque ex rationibus & Nostra Academia jam ante XV. lustra aufpicatiffimo confilio condita, ampliffimaque Gratia Cæfareæ non folum confirmata, verum etiam hucusque farta tectaque confervata fuit; iifdem ex rationibus femper eadem quoque gavifa eft Collegis doctiffimis præftantiffimisque, qui, fymboli, quo continentur, memores, nunquam otiofi fuerunt in conferendis argumentis jucundis pariter ac utilibus pro confervando Academiæ splendore neceffariis.

Horum ergo ex fuppetiis iterum largiffime collatis in publicum nunc prodit Octavum hoc Actorum Volumen, cujus contenta æquis rerum æftimatoribus fatis declarabunt, ea a fcopo præfixo haud aberraffe. Supersunt præterea plura adhuc jam jam communicata non minus fructuofa, quæ eam tantum ob rationem, ne in nimiam efcrefcant molem hocce volumen, fepofita pro novo conftruendo affervantur. Interea hifce præfentibus, Lector benevole, feliciter frui & noftris conatibus, quod facis, favere perge.

I.

Continuatio

CATALOGI

Dnn. Collegarum Academiae Cæsareæ Leopoldino - Carolinæ Naturæ Curiosorum,

Ab anno 1743. usque ad annum 1747. in eandem receptorum.

Anno 1743.

Ordo
receptionis.

531. Dn. D. *Nathanael* SENDEL, Medicus Regius & Electoralis Saxonicus, nec non Physicus ordinarius Elbingensis. *Critobulus II.*
532. Dn. *Franciscus* RONCALLI *Parolinus*, S.R.I. Comes, Medicus Brixianus celeberrimus. *Palladius II.*
533. Dn. *Ludovicus Joannes le* THIEULLIER, in Universitate Parisiensi Facultatis saluberrimæ Doctor Regens, Consiliarius Regius, in majori Consilio, itemque in magna Regiæ Domus & Franciæ Præfectura Medicus ordinarius. *Orion II.*
534. Dn. D. *Christianus Andreas* COTHENIUS, Potentiss. Regis Pruss. Consiliar. aulicus, Sereniss. Principis Meclenburgici Archiater, Civitatis Havelbergensis Consul & Circuli Prignicensis Physicus. *Callimachus II.*

Anno 1744.

Ordo
receptionis.

535. Dn. D. *Antonius Guilielmus* PLAZ, Botanices in Academia Lipsiensi Prof. Publ. & Facultatis Medicæ Adfessor Ordinarius. *Pliftonicus II.*
536. Dn. D. *Philippus Adolphus* BOEHMER, Medicinæ & Anatom. in Regia Fridericiana Prof. Publ. Ordinarius. *Herophilus II.*
537. Dn. *Joannes Gottlieb* GLEDITSCH, Philos. & Medic. Doct. Botanicus Regius Berolinensis, & Physicus Provincialis Regius Circuli Lebusiensis. *Theophrastus Erefius II.*
538. Dn. D. *Andreas* WESTPHAL, Facultatis Medicæ Gryphiswaldensis Adjunctus. *Dorotheus III.*

Anno 1745.

539. Dn. D. *Carolus Fridericus* KALTSCHMIED, Sacri Palatii Cæsarei Comes, Sereniff. Ducis Saxo - Vinarienf. & Ifenacenf. Confiliar. & Archiater, Medicinæ in Academia Jenensi Prof. Publ. Extraordinar. *Protarchus II.*
540. Dn. D. *Georgius Christianus* MATERNUS de CILANO, Philosoph. natural. & Medicin. Prof. Publ. in Gymnasio academico Altonensi, Comitatus Pinneberg. & Rantzov. Medicus Provincialis, Altonensium Poliater & Collegii anatomici Director. *Me-nander II.*

Ordo

Ordo
receptionis.

541. Dn. D. *David Samuel* MADAI, Nobilis Hungar. Sereniss. Principis Anhaltino-Cotheniens. Consiliar. aulicus & Archiater, itemque Practicus Orphanotroph. Halensis. *Hermes V.*
542. Dn. *Joannes Gottlob* KRUGER, Philosoph. & Medicin. Doct. hujusque in Regia Fridericiana Prof. Publ. Extraordin. ac Regiæ Prussicæ Societat. Scientiar. Sodal. *Faustinus II.*
543. Dn. D. *Joannes Carolus* MOEHSEN, Gymnasii Regii Joachim. Berolinens. Medicus Ordin. & Societatis *Δοκίμαζοιται* Halensis Sodal. *Absyrtus II.*
544. Dn. *Jobus* BASTER, Medicin. Doct. & Practicus Ciriæænsis in Seelandia, Regiæ Londinensis Societatis Scientiar. Sodal. *Eudoxus III.*

Anno 1746.

545. Dn. D. *Henricus Fridericus* DELIUS, Practicus Wernigerodanus. *Democedes II.*
546. Dn. *Joannes Christophorus* RIEDEL, Medicin. Doct. & Practicus Erfurtensis. *Herodicus II.*
547. Dn. *Joannes* GESNERUS, Medicin. Doct. & Physices ac Mathemat. Prof. Publ. Ordin. in Academia Tigurina. *Acarnan II.*

Anno 1747.

548. Dn. *Joannes Fridericus* FURSTENAU, utriusque Medicinæ Doct., Anatomiae & Chirurgiæ in Academia

Ordo
receptionis.

mia Rinteliensi Professor Publ. Ordinarius. *Faustinus III.*

549. Dn. *Adamus* MOLNAR, Nobilis Hungarus, Medicin. Doctor & Practicus Claudiopolitanus in Transylvania. *Marcellus II.*

550. Dn. *Christophorus Fridericus* KUHN, Medicin. Doctor & Practicus Ifenacenſis. *Evelpides II.*

II.

CATALOGUS

Dominorum Collegarum hujus Academiae,
hactenus, quousque quidem nobis constat,
demortuorum.

Ordo
receptionis.

138. Dn. D. *Joannes Georgius* VOLCKAMER, Collegii Medici Norimbergensis Senior primarius, † d. 7. Jun. 1744. ætat. ann. 82.

189. Dn. D. *Godofredus* THOMASIUS, Collegii Medici Norimbergensis Senior, † d. 10. Maji, 1746. ann. ætat. 88.

305. Dn. D. *Samuel* GRASSIUS, Reipublicæ Wratislaviensis Physicus, † d. 28. Novembr. 1745. ann. ætat. 61.

306. Dn. D. *Georgius* DETHARDING, Augustiss. Danorum Regis Consiliarius Justitiæ, Consistorii Regii Adsef-

Ordo
receptionis.

- Adleſſor, Facultat. Medicæ in Academia Hafnienſi
Profeſſ. primarius, ejusdemque & Collegii Medici
Decanus perpetuus, † d. 23. Octobr. 1747. ætat.
ann. 76.
345. Dn. D. *Benedictus* GULLMANN, Phyſicus Auguſta-
nus & Academ. Nat. Curioſor. Adjunctus, † d. 17.
Decemb. 1745. ann. ætat. 73.
354. Dn. D. *Joannes Henricus* SCHULZE, Medicinæ, Elo-
quentiæ, Antiquitatum & Philoſoph. Prof. Publ. or-
dinar. Academiæ Imperial. Petropolitaniæ & Reg. So-
cietat. Berolinenſ. Scientiar. Sodaliſ, † d. 10. Octobr.
1744. ann. ætat. 58.
356. Dn. D. *Johann Adam* KULMUS, Phyſicus Civitatis
Gedanenſis & Gymnaſii Profeſſor Medicinæ & Phy-
ſices, Societat. Regiæ Berolinenſ. Scientiar. Sodaliſ,
† d. 30. Maji 1745. ætat. ann. 57.
357. Dn. *Chriſtian* TRAUTMANN, Conſul Civitatis Loeba-
vienſis in Luſatia ſuperiori, † d. 10. Jul. 1740.
Hujus mors juſto ſeriùs nobis annunciata fuit.
375. Dn. D. *Joannes Adolphus* WEDELIUS, Sereniſſimor.
Saxon. Ducum Conſiliarii, Iſenacenſis aulici, Chymiaë
& Praxeos in Academia Jenenſi Prof. Publ. Ordina-
rius, † d. 23. Februar. 1747. ann. ætat. 72.
387. Dn. D. *Joannes Fridericus* BAUER, Medicus Lipſien-
ſis, † d. 22. Decembr. 1745. ann. ætat. 49.
401. Dn. D. *Wilhelmus Andreas* KELLNER, Conſiliarius &
Medi-

Ordo
receptionis.

- Medicus aulicus itemque Physicus Menacensis, † d.
29. Decembr. 1744.
441. Dn. *Andreas* CELSIUS, Professor Regius Astronomiæ
in Academia Upsaliensi, & Societatis Regiæ Scientia-
rum in Svecia Secretarius, † d. 4. Maji 1744.
522. Dn. D. *Joannes Fridericus* CRELLIUS, Anatomix,
Physiologiæ & Pharmaciæ in Academia Julia Caroli-
na, s. Helmstädiensi Prof. Publ. Ordinarius, † d. 19.
Maji 1747. ann. ætat. 41.
528. Dn. D. *Joannes Martinus* WOLFF, Civitatis Imperial.
Svinfurtensis Physicus adjunctus, † d. 17. Jul. 1744.
ann. ætat. 28.

III.

CATALOGUS

alphabeticus

Excellentissimorum Virorum, qui pro VIII.
hoc Volumine Observationes physico-me-
dicas communicarunt.

- Dn. D. *Joannes Sebastian.* ALBRECHT, Gymnasii Casimi-
riani Academici, quod Coburgi floret, Philosoph. na-
tural. Prof. Publ. Ordin. Physicus Ducalis Provincia-
lis, Acad. N. C. Adjunctus, d. *Panthemus.* p. 59. 452.
- Dn. D. *Abraham* BÆCK, Medicin. Practicus Stockholmiën-
sis, Acad. N. C. *Critodemus* H. pag. 199.

Dn.

- Dn. D. Jobus BASTER**, Regiæ Societat. Londinenf. Scientiar. Sodalif, Præcticus Cirkæenſis in Seelandia, Acad. N. C. *Eudoxus III.* pag. 46. 91.
- Dn. D. Joann. Georgius BLOCK**, Medicus Bremeniſis. pag. 441.
- Dn. D. Joannes Gottlieb de BOETTICHER**, Medicinæ Præcticus Hafnieniſis, Acad. N. C. *Gorgias II.* p. 17. 186.
- Dn. D. Joannes Wolfgangus Fridericus BOENNEKEN**, Sereniſſ. Princ. regnant. de Lœwenſtein - Wertheim Conſiliar. aulicus & Archiater, Acad. N. C. *Baffus II.* pag. 138. *Append.* pag. 1.
- Dn. D. Joannes Martinus BREHM**, Reg. Svec. & Haſſiacus itemque Ducal. Hildburghuſanus Medicus reſp. aulicus & Provincialis, Præcticus Smalcaldeniſis, Acad. N. C. *Sethus II.* pag. 283.
- Dn. D. Jo. Philippus BREYNIUS**, Medicus Gedaneniſis, A. N. C. *Callimachus*, Soc. Reg. Londin. Socius. *Append.* pag. 179.
- Dn. D. Franciſcus Erneſtus BRUCKMANN**, Poliater Guelpherbytanus, Adſeſſor Collegii Medici Brunſviceniſis, Societat. Reg. Beroliniſ. Scientiar. Sodalif, Acad. N. C. *Mnemon.* pag. 217.
- Dn. Jo. Godôfredus BUCHNER**, Illuſtriſſim. Comitum Ruthenorum Conſiliar. & ab Archiv. ſecretior. Acad. N. C. *Adjunctus*, d. *Columella.* *Append.* pag. 113.
- Dn. D. Henricus Fridericus DELIUS**, Phyſicus Provincia- lis Baruthinus, A. N. C. *Democedes II.* pag. 378.
- Dn. M. Bonifacius Henricus EHRENBERGER**, Mathef. & Meta-

- Metaphys. Prof. Publ. in Illustri Gymnasio Coburgensi, & Alumnorum Inspector, A. N. C. *Euclides III.* pag. 108. 220.
- Dn. D. Jo. *Balthasar* EHRHART, Reipubl. Memmingens. & diversorum S. R. I. Statuum Archiater, Acad. N. C. *Lyfias.* pag. 327. 411.
- Dn. D. *Daniel* FISCHER, Reverendiss. Episcopi M. Varadiensis Archiater, Incl. Comitatus Scepusiens. & Civitatis Kæsmarkiensis Physicus Ordinarius, Acad. N. C. *Cajus.* pag. 77.
- Dn. D. *Christian Gottlieb* FREGE, Medicus Lipsiensis, Acad. N. C. *Idmon II.* pag. 295. 432.
- Dn. D. Jo. *Hermannus* FURSTENAU, Prof. Medicinæ primarius & Oeconomiæ Ordinarius in Academia Rinteliensi. pag. 88. 148. 268. 348.
- Dn. D. Jo. *Fridericus* FURSTENAU, utriusque Medicinæ Doct. Anatom. & Chirurg. in Academ. Rinteliensi Prof. Publ. Ordin. Acad. N. C. *Faustinus III.* pag. 238. 356.
- Dn. D. *Henricus Augustus* GERLACH, Practicus Hamburgensis, Acad. N. C. *Gefus II.* *Append.* pag. 39.
- Dn. D. Jo. GRASHUIS, Medicin. Pract. Amstelodamensis, Acad. N. C. *Mantias II.* pag. 94. 187.
- Dn. D. Jo. *Jacob* HUBER, Collegii Medico-Chirurgici, quod Cassellis floret, Prof. Chirurg. & Anatom. practicæ, Potent. Reg. Svec. & Hassiæ Landgr. itemque Sereniss. Marchion. Badenæ-Durlacens. Med. aulicus. Acad. N. C. *Arelaus II.* pag. 64.
- Dn.

Dn. D. Gottlieb Henr. KANNEGIESSER, Magni Ducis & Hæredis Imperii Russici Consiliar. Cancellariæ, Medicin. in Academ. Kiloniensi Prof. Publ. Ordinar. & Collegii Chirurgorum Præses, Acad. N. C. *Telamon II.* pag. 177.

Dn. D. Jo. Hieronymus KNIPHOF, Anatom. Chirurg. & Botan. in Academ. Erfurtensi Prof. Publ. Ordin. & Facultat. Med. h. t. Decanus, Acad. N. C. *Sofagoras.* pag. 74.

Dn. D. Jo. Christoph. KUHNST, Medicin. Pract. Ronneburgensis, Acad. N. C. *Zosimus II.* pag. I.

Dn. D. Georg. Christian. MATERNUS de CILANO, Philosoph. natural. & Medicin. Prof. Publ. in Gymnasio academico Altonensi, Comitatus Pinneberg. & Rantzov. Med. Provincialis, Altonensium Poliater & Collegii anatomici Director, Acad. N. C. *Menander. II.* pag. 337.

Dn. D. Jo. Georgius MAURER, Sereniss. S. R. I. Principis de Fürstenberg Consiliar. & Archiater. pag. 260.

Dn. D. Jo. MITCHELL, Medicinæ Practicus in Virginia. *Append.* pag. 187.

Dn. D. Paulus Henricus Gerard. MOEHRING, Sereniss. Principis JOANNIS LUDOVICI Anhaltino-Servestani Archiater, Physicus Dynastiæ & Civitatis Jeveranæ, Acad. N. C. *Diocles II.* pag. 447.

-) o (
- Dn. D. Jo. Carolus MOEHSEN, Gymnasii Regii Joachimi-
ci Berolinens. Medicus Ordinarius & Societas. *Δοκίμα-
ζουσαν* Halens. Sodalis, Acad. N. C. *Absyrus II*
pag. 251.
- Dn. D. Wilhelmus Bernhardus NEBEL, Medicinæ in Aca-
dem. Heidelbergensi Prof. Publ. Ordin. Acad. N. C.
Achilles III. pag. 405.
- Dn. D. Rüdiger Frideric. OVELGUN, Com. Palatin. Cæ-
sar. Med. Provincial. Moguntin. Archiater Waldec-
censis, Reverend. Capitul. & Civitat. Fritzlar. Me-
dicus Ordinarius Acad. N. C. *Diophantus II. Append.*
pag. 51.
- Dn. D. Joann. Christophorus POHL, Medicin. Prof. Publ.
Extraord. in Acad. Lipsiensi, Facultat. Med. Adsef-
sor, Collegii B. M. V. ibidem Collegiatus, Acad. N. C.
Philadelphus. pag. 388.
- Dn. D. Jo. Adam. RAYMANN, Physicus Eperiesinus in Hun-
garia, Acad. N. C. *Aristophanes.* pag. 126. 307.
- Dn. D. Jo. Christophorus RIEDEL, Medicinæ Practicus Er-
furtensis, Acad. N. C. *Herodicus II* pag. 364.
- Dn. D. Jo. Jacobus RITTER, Medicinæ Prof. Publ. Ordina-
rius in Academia Franequerana, Acad. N. C. *Mundi-
nus II* pag. 320.
- Dn. D. Georgius Ludovicus ROSA, Medicin. Practicus Ise-
nacensis. pag. 160.

Dn.

- Dn. Lic. Jo. Christoph. SCHILLING**, Consiliar. & Archiater Comitatus Rutheno-Schleizensis. pag. 425.
- Dn. D. Joann. Daniel SCHLICHTING**, Medicin. Practicus Amstelodamensis, Acad. N.C. *Nymphodorus II.* pag. 25. 67. 293.
- Dn. Lic. Jo. Jacobus SCHLIERBACH**, Phys. Provincial. Hassio-Darmstad. Medicus Ordinarius. Abbatiae Waldecko-Schackensis, Practicus Battenbergæ. pag. 98. 173.
- Dn. D. Gottwald SCHUSTER**, Reg. & Electoral. Physicus provincialis Chemnicensis, Acad. Nat. Cur. *Sabinus II.* Append. pag. 79.
- Dn. D. Christoph. Cour. SFCELIUS**, Medicin. Practicus Nordhusanus, Acad. N.C. *Dorotheus II.* pag. 368.
- Dn. D. Joann. Christianus THEMELIUS**, Practicus Annæmontanus. pag. 29.
- Dn. D. Ludovicus Joannes le THIEULLIER**, in Universitate Parisiensi Facultatis saluberrimæ Doctor Regens, Consiliarius Regius, in majori Consilio, itemque in magna Regiæ Domus & Franciæ Præfectura Medicus ordinarius, Acad. N.C. *Orion II.* pag. 154.
- Dn. D. Christophorus Jacobus TREW**, Sacr. Cæs. Majest. ut & Sereniss. March. Onoldino-Brandenb. Consiliarius & Archiater, Reipubl. Nor. Phys. Ord. Sen., Comes Palatinus Cæsar. S.R. I. Nobilis, Acad. Cæs. N.C.

- N. C. Director, Regiar. Societat. Londin. & Berolinens. Sodalis. pag. 464.
- Dn. D. *Joannes Conradus* TRUMPH, Practicus Goslarensis, & Metallicolar. sylvæ Hercyn. Medicus Ordinarius Acad. N. C. *Rufus II.* pag. 232.
- Dn. D. *Andreas* WESTPHAL, Facultatis Medicæ Gryphiswaldensis Adjunctus, Acad. Nat. Cur. *Dorotheus III.* pag. 241.
- Dn. D. *Johannes van* WOENSEL, Poliater Civitatis Harlemensis, Acad. N. C. *Varro II.* pag. 62.
- Dn. D. *Jo. Philippus* WOLFF, Illustriss. Comitis de Castell-Rüdenhausen Archiater & Physicus Provincialis, Acad. N. C. *Cleon I.* pag. 9.

ACTO-

ACTORUM
PHYSICO-MEDICORUM
ACADEMIÆ CÆSAREÆ
NATURÆ CURIOSORUM
VOLUMEN OCTAVUM

OBSERVATIO I.

DN. D. JOANN. CHRISTOPH. KÜHNST.

*Camphoræ in figuram orbicularem sublimatio &
colliquatio, atque utriusque laboris
usus.*

Nemo illorum, qui de Camphora scripserunt, modum
& rationem, quomodo eadem per depurationem,
seu refinationem, certis quibusdam familiis Belga-
rum unice cognitam, in figuram orbicularem re-
digatur, accurate demonstravit: Illi enim, qui adseruerunt,
Camphoram colliquatione in figuram hanc redigi, ab aliis,
Actor. Ph. M. Vol. VIII. A qui

qui id sublimando præstare nituntur, falsitatis arguuntur, id quod & posterioribus his evenit a prioribus, dum interim neuter horum modum genuinum cum enchiresibus, vel sublimando, vel colliquando eam refinandi, & in laudatam formam orbicularem redigendi, indicavit.

Occasione observationis jam pridem a me ad Aëta Academiæ hujus Cæsareæ communicata, & in *Volum. V. Obser. v. 98. pag. 348. seqq.* publici juris factæ, in qua perspicuis & accuratis experimentis, quæ etiam cuilibet in arte chemica hospiti haud inutilia erunt, demonstravi, quomodo Camphora apud Belgas colliquando in figuram orbicularem reducatur, ab Anonymo quodam in *Commercio literario Norimberg. Hebdom. XXXIX. An. 1741.* alius modus Camphoram depurandi, seu refinandi, & in orbiculos redigendi, produci-
tur, & quidem per sublimationem, insimulque quædam contra hanc meam observationem monentur. Pro majori autem sibi concilianda fide, statim ab initio refert, quod de ipso procedendi modo, cum Amitelodami commoraretur, ex singulari favore certior factus sit, atque non solum sæpius eundem oculis propriis ab initio ad finem usque observaverit, verum etiam, quidquid ad illum pertinet, ex illis ipsis, qui rem tractarunt, cognoverit, atque præterea propria exploratione probatum invenerit, & idcirco sibi incumbere iudicaverit, ut omnia curiosis naturæ indagatoribus publice exponeret.

Quamquam ergo hæc Batavorum methodus Camphoram depurandi in prædicto *Commercio litterario* ab Anonymo illo perspicue tradita sit, ut hinc Lectorem benevolum eo remittere possem; commodi tamen publici gratia integrum processum propriis Auctoris verbis repetere & hoc loco de novo inferere placet, qui in sequentibus consistit:

1. *Camphora cruda crassiuscule contunditur, cum additamento quodam miscetur, & vitris illis peculiaribus, quæ Nonnen vocantur, inditur.*

Camphoræ in figuram orbiculatam sublim. &c. 3

2. Vitrum ita repletum capellæ non adeo profunde committitur, arena ad tubulum usque obtegatur, ac sensim sensimque ignis augetur, usque dum Camphora aquæ instar fluat. Cognoscitur hoc ex fumo per tubulum surgente & probe observando: indicium namque est incipientis sublimationis.

3. Quam primum hic fumus oritur, orbiculus ex charta crassa illa cœrulea, qua saccharum vulgo involvitur (blau Zucker-Pappier) ad magnitudinem superficiei superioris excisus, & in medio pro tubulo transmittendo perforatus, vitro horizontaliter imponitur & cono ex simili charta confecto totus tubulus obtegatur, eum in finem, ne Camphoræ portio sub fumi forma adscendens, ardeat, sed vel cono adhaereat, vel in subiectum orbiculum chartaceum decidat & conseruetur.

4. Eodem tempore arena parce & pedetentim a superiori vitri parte remouetur atque deinde pari gradu lento ipsum vitrum ex arena extrahitur, usque dum fundus demum illius liber super arena compareat. Et hac ratione Camphora a calore inferiore ad superiorem vitri partem frigidiorē pellitur, ibidemque concrevit.

5. Vitrum penitus frigefactum eximitur, cujus fundum operarii uno ictu peculiari enchiresi auferre sciunt, qui nihil præter pulverem atrocinerum, additamentum namque & commixtas impuritates combustas continet.

6. Tubulus vitri una cum camphoræ portione, quæ sublimata huic inhaeret, pari enchiresi provida aufertur, oleosæ & fuliginosæ particulæ inter vitri latera & camphoram collectæ absciuntur & abraduntur, impuritates collectæ crudæ camphoræ alia vice sublimandæ adduntur, orbiculi vero purificatæ seu refinatæ camphoræ statim supra memorata charta cœrulea involvuntur & in cistis reconduntur.

7. Subtilis & flocciformis camphoræ portio candida, quæ partim tubulo inhaeret, partim sub initio sublimationis

egressa a cono colligitur, flores camphoræ nominantur, atque etiam cum cruda camphora iterum miscentur.

8. In laboratorio Amstelodamensi quotidie 53. vitra vesperi replentur, altero mane cupellis committuntur, turf-
farum igne tractantur, & prouti hic vel citius vel tardius
subjicitur, citius tardiusve eximuntur; plerumque vero
singulæ sublimationes igne per 12. horarum spatium continua-
to absolvuntur. Singula vitra dense infarcta 2. lb. p. c.
Camphoræ crudæ continent, post sublimationem autem qui-
libet orbiculus refinatus pendet 1½ lb, quandoque etiam plus
minusve, quod decrementum vero non tam ab ignis vi,
quam ab oleosis istis fuliginosisque particulis abasis ipsisque
floribus iterum colligendis provenit: nihilo minus Batavi
amant, jacturam hanc charta, quæ pro involucrio inseruit
& una cum camphora libratur, callide resarcire.

9. Additamentum, quod pro impuritatibus, dum Cam-
phora fuit, imbibendis requiritur, ad sublimationem autem
non idoneum est, sed in fundo remanet, est, ut nil arcani
relinquam, simplex creta alba, cujus uncia dimidia singulis
camphoræ libris admiscetur.

Ex his ergo Anonymus noster demonstrare conatur,
quod Camphora a Batavis additamento certo per sublimatio-
nem unica vice depuretur inque orbiculos conformetur, ad-
fertum autem meum, refinationem nempe repetitis vicibus,
vel duplici labore, primo nimirum per simplicem depura-
tionem, & deinde per colliquationem fieri, cum veritate
haud conveniat. Interim quidquid etiam horum sit, ego
certe hoc loco non perscrutabor, fusiusque indagabo, an ea,
quæ Anonymus pro obfirmando suo adfero fundamenti lo-
co ponit, quod scilicet omnia illa corpora, quæ in aërem li-
berum facile sese diffundunt, vi ignis adhuc volatilia red-
dantur, atque idcirco etiam Camphora itidem in aërem eva-
poratione transiens, mediante igne citius & facilius volatilis
& sub-

Camphoræ in figuram orbicularem sublim. &c. 5

& subtilior evadat, veritati & experientiæ respondeant? siquidem abunde satis jam cognitum est, quod varia subiecta in igne sub accessu aëris liberi penitus avolantia, tamen in vase clauso maxima etiam vi ignis haud abigantur, quemadmodum hoc experimentum a NEUMANNO in *Tract. de Camphora* p. 130. adductum, confirmat, qui Camphoram vesicæ bovinæ inclusam, per integræ horæ spatium in aqua coqui curavit, absque ullo tamen dispendio ponderis, quæ alias intra quadrantem horæ, adcedente aëre libero, in vesica aperta & aqua bulliente repleta, omnis omnino avolasset. Eodem ex fundamento inquirendum etiam foret, annon surgente & egrediente fumo Camphoræ num. 2. priusquam orbiculus chartaceus cum chartaceo cono num. 3. imponitur, igne per 12. horarum spatium continuato, juxta num. 8. major Camphoræ quantitas, quam quarta tantum pars libræ, in auram abeat & perdat, cum intra ignis urgeat, & supra aër liberior vitra ambiat & avolantes particulas facile recipiat; aut etiam, an decrementum illud ratione ponderis occurrens, unice, juxta mentem Anonymi, oleosis & fuliginosis particulis, floribusque dein iterum colligendis, sit tribuendum? Placet potius jam tantum demonstrare, quod Belgarum pariter, ac illa a me descripta Camphoram refinandi methodus uno eodemque fundamento nitatur, dum per utramque illam Camphora cruda ab impuritatibus suis liberatur & in orbiculos certæ cujusdam figuræ redigitur.

Quamvis itaque Camphora juxta meum procedendi modum labori duplici subijciatur, priusquam puritatem suam & figuram ordinariam nanciscitur, Batavorum tamen methodo præferendus ille est, inprimis quoniam labor uterque, eodem fere temporis spatio ad finem perducitur, quod unica illorum operatio absolvitur. Pro confirmanda hujus adfertur veritate jam rursus universum meum processum perlustrabimus, simulque dein usum præ Belgica sublimatione demonstrabimus.

1. Quantitas aliqua Camphoræ crudæ vesicæ immittatur cupreæ, adfundatur aqua limpida, vitreus vel terreus alembicus, tubulo instructus lato, imponatur, vas recipiens adaptetur, sic, adhibito illo gradu ignis, qui ad distillationem requiritur, Camphora unacum vaporibus aqueis, cito adscendet, & in alembico ejusque tubulo, nec non in vase recipiente nivis ad instar comparebit.

2. Hoc facto cunctisque refrigeratis, Camphora adhærens colligitur, hujusque libra una cum dimidia, vel duæ, vitris illis capacioribus, in *Volum. V. horum Act. Observ. 98. pag. 349.* commemoratis, quæ alias *Zucker-Gläser* vocari solent, immittuntur, iisque alembici cœci imponuntur, & juncturæ luto probe muniuntur. Aqua autem in vesica cuprea & in vase recipiente residua iterum adhibetur ad novas distillationes & depurationes Camphoræ crudæ.

3. Dein vitra in majorem quandam cupellam arenariam reponuntur, omni fere ex parte arena conteguntur, unoque impetu ignis carbonum fortis subjicitur, ut Camphora in iisdem tanto citius fluere incipiat.

4. Quamprimum Camphora in fluorem est redacta, ignis statim aufertur, & post plenariam refrigerationem vitra eximuntur, alembici remonentur, fundoque vitrorum super carbones leniter iterum calefacto, orbiculi Camphoræ facili negotio eximuntur.

5. Colliquati ita & optime depurati tales Camphoræ orbiculi in margine cultro quadantenus præscinduntur, chartæ cœruleæ involvuntur & in cistulis adservantur.

6. A margine acuto ablata & collecta Camphora reliquæ primo labore purificatæ admiscetur, & rursus ignis ope in prædictis vitris in orbiculos redigitur.

7. Pro lubitu atque intentione diversa majores exstrui possunt furni, viginti, triginta, immo plura adhuc ejusmodi vitra capientes, totusque hic labor intra duas vel tres horas

ras potest absolvi, & hinc quotidie binis vicibus commode repet. Proinde & jam hac ratione nihil fere amittitur, sed integrum pondus vitro antea immissum, absque notabili aliquo decremento, iterum obtinetur.

8. Nullo etiam additamento opus est, sed labor iste est simplex & a quolibet Chemiæ leviter etiam gnaro peragi potest. Si vero etiam aliquid adhuc addere cuidam placeret, tunc in prima operatione loco aquæ communis lixivium bonum adsumere posset, quippe quo Camphoræ crudæ forsan adhærentes oleosæ particulæ, parum vero in eadem conspiciendæ, tanto facilius retinentur.

Ex singulis his ergo perspicue nunc adparet, quod methodo nostra per colliquationem Camphora eandem figuram orbiculorum nanciscatur, sicut apud Batavos per sublimationem, & quod utraque hac ratione Refinationis unus idemque finis obtineatur. Proinde autem nostram methodum Camphoram depurandi & in orbiculos colliquandi majori adhuc cum emolumento, quam Belgarum modum sublimandi, tractari posse, sequentia pluribus ostendent.

I. Batavi ad quamlibet operationem nova adhibent vitra, adeoque unica tantum vice iisdem uti possunt, quoniam pro eximenda Camphora sublimata illa semper diffringi debent; nostra vero methodo omnia vitra tam diu retineri possunt, donec forte unum eorum per accidens diffingat. Amstelodamenses in laboratorio suo quotidie quinquaginta tria ejusmodi vitra, quæ *Nonnen* adpellantur, cupellis imponunt, quæ singula dein, absoluta operatione, franguntur. Si vitrum tale tantum sex nummis æstimatur, sumtus quotidianus ad thalerum cum duobus grossis & sex nummis ascendit, per hebdomadam dein sexies quinquaginta tria vitra requiruntur, quæ sumtus ad sex Joachimicos, & quindecim grossos adaugent, hique tandem per singulos annos ad trecentos & sexaginta octo thaleros cum duodecim grossis

sis excreſcunt. Quoniam igitur impenſis his, ſi ſemel comparata fuerint vitra, carere poſſumus, utique hic in antecellum ſumma trecentorum ſexaginta octo Joachimicorum in commoda noſtra cedit.

2. Batavi ſingulis in vitris, quæ ſemper Camphoræ crudæ libras duas continent, abſoluta qualibet operatione quartam libræ partem deficere deprehendunt, ſicque hic defectus in quinquaginta tribus vitris quotidie tredecim libras cum quadrante efficiet, intra ſex dies vel hebdomadam ſeptuaginta novem libras cum dimidia, & intra quinquaginta duas hebdomadas, vel annum ſpatium, quatuor mille centum & triginta quatuor libras. Quia autem impuritates in Camphora cruda adhuc reſiduæ ſingulis in libris etiam ad trigefimam ſecundam partem cum dimidia æſtimantur, hinc melioris certitudinis gratia & ad juſtam proportionem exactius determinandam, ſimiliter ad ſingulas libras, loco unius & dimidiæ, duas ejusmodi partes computare, huncque defectum tam circa Belgarum ſublimandi, quam noſtram colliquandi methodum, (quoniam ſingula vitra duas Camphoræ libras continent,) idcirco ad quatuor partes extendere placet, qui tamen defectus utrique operationi communis eſt; & ſic prius illud ſupra allegatum decrementum ſingulis annis quoad dimidium eſſet imminuendum, ad libras nimirum bis mille & ſexaginta ſeptem, quippe quæ ſingulis annis in operatione Belgica certo certius perduntur & in auram abeunt, in operatione noſtra autem in vitris remanent & conſervantur. Si ergo pretium cujuſlibet libræ Camphoræ tantum ad unicum conſtituimus thalerum, jactura dicta intra ſpatium anni ad bis mille & ſexaginta ſeptem Joachimicos adſcendit, qui pariter juxta noſtram colliquandi methodum adhuc in ſalvo manent, quoniam quantitas hæc Camphoræ, juxta ſuperius demonſtrata, in vitris noſtris retinetur.

Camphoræ in figuram orbicularem sublim. &c. 9

3. Batavi charta sua cœrulea, cui orbiculos Camphoræ involvunt, ad incommodum quoddam refarciendum abutuntur, dum jacturam sublimatione factam & in singulis orbiculis ad octavam partem libræ ætimate, dicta hac charta compensare satagunt. Si quis ergo injusti hujus quæstus etiam vult fieri particeps, tunc methodo nostra, qua Camphoram retinemus, quæ juxta illorum methodum avolat, itidem summam bis mille & sexaginta septem Joachimicorum lucrari potest, si nimirum quantitatem illam, a nobis ita conservatam, ab orbiculis remove & seorsim vendere voluerit.

4. Emolumentum illud speciale, quod ob breviorum duplicis nostri laboris successum, qui singulis diebus absolvi potest, dum Batavi binos insumere debent dies, intuitu carbonum, minori in quantitate adhibendorum, emergit, jam determinare non studebimus, quia incertus tantum numerus constitui potest.

5. Si ita ex supra adductis lucrum illud demonstratum refinationis nostræ cum belgica sublimatione, inprimis autem quoad hanc ultimam sumtus vitrorum, defectum Camphoræ a sublimatione tali dependentem venditamque cœruleam chartam pro Camphora, prudenter aliquis considerat, facile exinde perspiciet, nostram methodum in sola colliquatione consistentem, ob insigne illud, quod præbet emolumentum, variaque alia commoda, Batavorum sublimationi longe omnino præferendam esse.

(Ronneburgo Erfordiam missa d. 22. Octobr. 1743.)

OBSERVATIO II.

DN. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

de

Calculis elegantissimis in vesicis bovinis repertis.

Cum haud ita pridem clarissimi Dn. D. LAVATERI Dissertationem inauguralem de *Calculo renum & vesicæ*
Auctor. Ph. M. Vol. VIII. B item.

itemque de Rheumatismo, Anno 1718. Basileæ publice ventilatam, pervestigarem, sequentia inprimis verba paragraphi XVIII. binas mihi observationes, illi, quæ heic loci communicatur, haud absimiles, in mentem revocarunt: *Observatio circa lapides, quos in vesica bovis non ante multas septimanas invenit excellentissimus atque experientissimus Dn. D. STAEHELIUS, Anatomices & Botanices in inclyto Rauracorum Lyceo Professor meritissimus. Nimirum allata est huic viro, in re medica apprime curioso, vesica bubula, ex qua innumeros eruit calculos variæ magnitudinis, quorum maximi pisi magnitudinem adequarunt, minimi arenulæ adinstar fuerunt, omnesque figuram rotundam habuerunt, sed ibi depreßi fuerunt, ubi vesicæ, dum adhuc molles essent, vel aliis lapillis incubuerunt. Coloris extus fuerunt grysei, intus flavescents, & penitus aurei fulgentis. Compositi erant ex plurimis lamellis tenuissimis, quarum una aliam incrustavit; masticati urinam vaccinam sapuerunt. Eorum aliquos accuratissime, quantum fieri potuit, acuto scalpello discidimus per medium, & per microscopium inspeximus, sed nullam in eis substantiam ab exteriori diversam detegere potuimus, neque cavitatem in medio deprehendimus. &c.*

Binæ illæ observationes, quas ipse ego adnotavi, huic mo do recensitæ, prout supra jam jam indicavi, perfecte similes sunt; unde etiam calculos hosce, in binis diversis bobus diversoque tempore repertos, pro majori fide concilianda Illustri nostro Præsidi transmissi. Priores horum Anno 1740. mense Februar. ab inspectore villæ cujusdam ex vicinia mihi tradebantur, adjuncta hac relatione: Bovem robustum atque sanum obstructione urinæ diuturniore laborasse, pabulum interim suum, uti antea, devorasse, multumque aquæ hausisse usque ad interitum, qui inter longum boatum evenerit. Postquam cadaver apertum fuit, vesica disrupta & ultra triginta mensuræ aquæ, in abdominis cavitate fluctuan-

sis

De Calculis elegantiff. in vesicis bovinis repertis. II

tis reperiébantur , in ipsa autem vesica multi calculi splendentes atque rutili conspiciébantur , quorum unum scalpello discissum exactius consideravi & mirabili modo lamellas undique æquales, sibi invicem superimpositas, jucundo spectaculo observavi. Diversæ lapilli hi erant magnitudinis, & maximi pisum majus adæquabant, aliquo modo etiam depressi in convexitate conspiciébantur, uti autopsia uberius id demonstrabit.

Postiores minores lapilli in bove sano faginato a lanione Kittingensi anno 1742. mense Junii mactato, dum vesicam tubulo, ut exsiccaretur, inflavit, deprehendebantur, cum totidem aliis, variæ pariter magnitudinis, quos omnes lanio joci crepandique gratia in vesica reliquit, hos vero, quos transmissi, Chirurgus, qui cum aliis vesicis bubulis & hanc coëmerat, mihi obtulit, dimidiam reliquorum partem sibi reservans. Hi ad magnitudinem grandinis plumbeæ mediocris & minimæ adcedunt, ejusdemque formæ, coloris, consistentiæ atque texturæ sunt ac priores. Quemadmodum vero observatio una non raro alteram illustrat, vel ad minimum confirmat, ita quoque occasione differentis magnitudinis horum calculorum, diverso tempore detectorum (priores quippe & majores mense Februario, posteriores autem & minores mense Junio inventi fuerunt,) recorder, me quondam in libro quodam, cujus auctorem nunc ob vacillantem memoriam allegare non possum, legisse, jumentorum calculos mensibus hiemalibus, ob pabulum crassius & siccum, semper magis augeri, mensibus vero æstivis, ob pabulum in pascuis salubre & roscidum, diminui, immo plane dissolvi (*) & cum urina turbida excerni; quod adsertum veritati

B 2

haud

(*) Hic a cl. Auctore citatis apprimere respondent, quæ cl. D. D. JO. GE. HENR. KRAMERVS annotavit in Medicina castrensi chirurgica p. 176. his verbis latine redditus: boves ungarici in pas-

haud repugnare, mihi videtur, siquidem minimi præsentēs calculi vix ac ne vix quidem cum arenula, seu granulo sabuli, magnitudine æquiparandi sunt, nihilo tamen minus exactissime sunt lævigati, sicuti granula, seu nukulæ in centro majorum horum lapillorum reperiundæ; ob ulterioris autem experientiæ defectum, sententiam hanc satis probabilem sagaciori curiosorum indagationi relinquo.

OBSERVATIO III.

DN. D. JOANN. PHILIPPI WOLFFII.

De

Tuberibus terræ esculentis, seu triffolis, & peculiari eos investigandi modo.

Pro epulis Magnatum summa cura inprimis cibi saporem aromaticum, gratum sapidum atque odorem fragrantem spirantes, (quem Galli *baut gout* vocant,) in dies magis magisque excogitantur atque præparantur, ad quem saporem conciliandum illa vegetabilia, quæ nostra terra alit, neutiquam sufficiunt, sed potius exotica magnis & sæpenumero stupendis sumtibus è locis maxime distitis transmarinis adportantur & in culinis usui atque illecebris gulæ impenduntur. Horum vegetabilium autem, præcipue adcedente abusu, varia sanitati nostræ plus una vice inhaud exiguum detrimentum cedunt, varia autem pariter san-

ni-

pascuis Ungariæ sævo hiberno tempore, ob aquas congelatas, potuarent, & bobus saginandis nullus porrigitur potus, sed solum fenum aut gramen. Horum omnium jecur & fellis vesicula per hiemem, vel quamdiu gramine vivo carent, scatent calculis; quam primum vero gramine iterum vescuntur, concrementa hæc calculosa iterum solvantur ita, ut Viennæ Aultriæ, ubi per singulas hebdomadas aliquot millia boum consumuntur, nullus talis calculus tunc temporis amplius reperiatur. C. J. T.

nitati nostræ, viribusque studiis aliisve rebus arduis fractis, egregie non solum opitulatur, sed & opipare viventibus sanguinem adaugent, ut inde abundantia succi nutritii enascatur. Sub horum posteriorum censu, bene nempe nutrientium, & quæ simul sanitati nostræ velificantur, insimulque delibatissimas sanguinis partes, semen nimirum atque spiritus animales, generant, multiplicant atque subtiliores reddunt, omni jure tubera terræ esculenta, seu *Trifolos*, comprehendi posse, nullus omnino dubito, quemadmodum id per experientiam inprimis in languescentibus atque decrepitis, nec non in iis, qui defectu magis, quam abundantia sanguinis laborant, sufficienterprehendimus.

Trifoli hi haud ita multis retro lustis ex Italia magnis sumtibus allati sunt, ita, ut unica illorum libra quatuor & pluribus florenis divendita fuerit. Cum vero casu fortuito nostris in sylvis aliisque locis *Trifoli*, illis ex Italia allatis tam quoad formam, quam odorem & saporem simillimi, effoderentur, modus vero loca talia vestigandi lateret, varii Principes ex Italia venatores in hoc negotio versatos, canesque vestigatorios multo aere conduxerunt atque coemerunt, quorum ope tandem innotuit, quod & nostra tellus *Trifolos*, bonitate excellentiaque Italicis neutiquam cedentes, producat atque depromat; canes quoque *Trifolos* vestigantes dociles indigenos in hac re brevi temporis spatio ita instruxerunt, ut nunc passim in Germania *Trifoli* ubertim detegantur effodianturque. Nomen *Trifolorum* quod concernit, tales Hispanis *Tojena*, Gallis *Truffes*, Italis *Trifoli*, Anglis *Truffes*, Belgis *Actuyten*. Latinis tubera terræ & Germanis *Trüffel* vocantur, de quibus fusius egit Doctiss. BRUCKMANNUS in *Epistola itineraria XX*. Sunt autem *Trifoli* tubera fusca, vel potius subnigra, variæ magnitudinis variæque formæ, ut plurimum tamen ad rotunditatem inæqualem (*hockericht*) adcedentia, aspera, cortice,

ce, exiguis prominentiis plurimis conspicuo, cincta, ad instar corii illius nigri, Cordubæ olim inventi, atque primo parati, vulgo *Glanz - Corduan*; interior autem pars, seu pulpa, vel caro, in nonnullis alba, in optimis vero, quos ego quidem vidi atque comedi, marmorata, ad instar disciffæ nucis moschatae, simulque in gryseum colorem quodammodo vergens, deprehenditur. Odor ante & post coctionem est perquam fragrans & gratus, hinc omnino sapidissimam escam præbent palato. In conviviiis Magnatum, quantum coram observavi, corticem a pulpa separant eumque rejiciunt; ego vero eundem cum pulpa iteratis vicibus gustavi & saporem gratissimum deprehendi, id quod tamen parum refert, cum de gustibus non sit disputandum. Trifolis recentibus Magnatum in mensis non solum instar obsonii in substantia vescuntur, sed & cibos alios illorum ope sapidiores, fragrantiores gustuique gratiores reddunt; torrefactis quoque Trifolis ad juscula, condimenti sapidissimi loco, utuntur. Solum natale horum. tuberum quod attinet, ut plurimum illud constituunt sylvæ, ubi coryli, fagi atque quercus crescunt, in quibus sub cespite mox unius, mox duorum pollicum, interdum etiam dimidii vel unius pedis profunditate, immo altius reconditi sunt; illi, qui palmæ transversæ profunditatem situ adæquant, maximi ut plurimum & tam quoad odorem, quam saporem, optimi esse solent. Terra insuper, seu solum desertum, pingue, nigrum, simulque arenosum & quodammodo argillosum, ubi liberior aeri conceditur transitus, optime iisdem conducit. Quodsi ætas humida fuerit, tunc in acclivioribus vel planis plagis; sicciori vero existente in declivioribus, & quidem majori in copia circa arbores, vel ubi nemora aut fruticeta excelsa non ita pridem extirpata fuerunt, reperiuntur. Æstate crescunt, menseque Septembre & Octobre maturitatem suam acquirunt, quam adepti, odorem perquam

quam fragrantem spirant, ita, ut hoc tempore facillime a canibus vestigatoriis detegantur. Numerum quod concernit, interdum quatuor vel sex, immo decem & plures in uno loco occurrunt, qui diversæ magnitudinis, hincque etiam diversi ponderis sunt; alii namque avellanæ, alii juglandis, alii ovi, aliique pugni magnitudinem adæquant & superant. Vidi egomet ipse nonnullos Triffolos in Comitatu Castellensi effossos, qui duodecim uncias ponderarunt. Optimi sunt atrii coloris, tuberosæque circumferentiæ atque aspredinis corticis & fragrantioris odoris. Nullum plane caulem emittunt, quotannis hieme putrescunt atque corrumpuntur, hocque tempore foetidissimum, loco antea gratissimi, odorem spargunt. Ad usum Triffolorum eorumque virtutes quod attinet, eos inter euchymos cibos omnino collocari posse, nequaquam dubito, pulpa quippe seu medulla egregie languenti stomacho succurrit, optimeque exsariat & nutrit, quod ego plus una vice observavi & propria experientia edoctus fui, bonum quoque ac laudabilem, itemque copiosum & spirituosum largiuntur chylum, unde etiam foeminis lactantibus lac, in viris autem semen eximie augent, impotentiam in enervatis atque senibus tollunt, veneremque stimulant, hancque ob causam celeberrimus nuper beate defunctus TEICHMEYERUS, in *Institutionibus materiæ medicæ Sect. III. cap. 18. pag. 181.* omni jure eosdem aphrodisiacis adnumerat.

Superest nunc modus, canes ad Triffolorum vestigationem instruendi, quem nuperrime quidam Triffolorum vestigator, qui haud raro unico die viginti, immo triginta libras horum tuberum esculentorum collegit, mihi aperuit, atque ab alius hujus rei gnaris per experientiam confirmatum fuisse, audi, isque in sequentibus consistit: Sumitur canis docilis juvenis, qui nondum aliud quid vestigavit, sive sit lanuginosus, sive alius; hic sedulo fune alligatur, vel
tantum

tantum custoditur, ne escam quampiam devorare possit, & tunc cepæ, panis similagineus atque caseus rancidus (cum pauxillo fellis bovini (odorem acuendi gratia,) miscentur atque in unam massam coguntur, quæ massa in ollam recentem reconditur & operculo probe munitur, sicque per nycthemerum adservatur, postero vero die duo vel tres boli depromuntur, & sub cespite negligenter defodiuntur, terraque effossa iterum paulisper teguntur, quo facto, canis in aream, seu locum, ubi boli hi absconditi sunt, ducitur, ut fragrantiore hujus massæ odore allectus, bolos vestiget, donec illos inveniat. Postea elapsa præter propter hora, iterum aliquot boli hujus massæ paulo profundius in terram defodiuntur, & postquam per unius horæ spatium ibidem latuerunt, canis iterum deducitur in illum locum, sique hos bolos vestigando iterum invenerit, tunc iterum alii boli dictæ massæ in terra absconditi per totam noctem relinquuntur, & canis demum altero die in locum talem deducitur, hisque pariter ab illo detectis, post modum panis cum Trifolis vel eorum corticibus commiscetur, & in olla nova, operculo probe recta, iterum per viginti quatuor horas seponitur, tunc panis iste similiter sub terram cespitosam (uti massa superior) reponitur, ibidemque diutius, quam antea dictum fuit, relinquitur, sin & hunc reperiet, tunc canem libere vestigare permittunt in loco Trifolis foecundo, quoniam tunc ad illorum vestigationem satis instructus & aptus est. Quodsi Trifoli tandem superficialiter, vel non nimis profunde, in terra jaceant, tunc canis hos ipse facili negotio eruere valet; quodsi vero altius sint absconditi, tunc vestigator ope rhizotomi eos effodit, ne moram nectendo tempus frustra perdatur. Circa fel bovinum adhuc notandum est, hoc massæ supra descriptæ non semper admisceri, sed qui artificium hoc mihi revelavit, id pro arcano sibi habet; addidit adhuc, fel tale odorem canis ejusmodi vestigatorii per,

perquam acuere; sic etiam addebat, se ad massam suam con-
ficiendam panem filigineum præ similagineo ob eandem cau-
sam eligere. Coronidis loco subnectenda adhuc restat re-
gula à Trifolorum vestigatoribus observanda: Canis nempe
talis vestigatorius, jejuno adhuc stomacho, in aream Trifolo-
rum ducendus est, ne saturatus in vestigatione segnitie
corripiatur, vestigator vero ipse panem similagineum buty-
ro illitum secum ferre debet, & quoties canis unum vel al-
terum Trifolum detexit, toties quoque unicum bolum hu-
jus panis butyracei illi porrigat, ut canis majori cupiditate
flagret atque stimuletur in Trifolorum vestigatione.

(*Rüdenbusa Erfordiam missæ d. 30. Octobr. 1743.*)

OBSERVATIO IV.

DN. D. JO. GOTTLIEB de BOETTICHER.

De

*Singulari excreſcentia in vagina uteri, a præ-
gresso diuturno fluore albo enata.*

Aromatarii & civis Hafnienſis uxor 53. annorum, tempe-
ramenti melancholico-cholerici, postquam a multis cu-
ris continuoque mœrore, ex adversa fortuna jugiter subor-
to, (quippe opibus antea valens nunc egestate premebatur
dura,) non solum mali hypochondriaci pathematibus, veluti
ciborum digestionē depravata, inflatione ventriculi post pa-
stum, frequentibus cardialgiis, ructibus copiosis, obstru-
ctione alui, vertigine, hysterici pathematibus, itemque fe-
bre lenta, afflicta fuerat, sed & insuper fluore albo ultra
20. annos laboraverat, tandem excreſcentiam quandam, in
introitu vaginæ uteri generatam, sentit, quæ successive
Ador. Ph. M. Vol. VIII. C adeo

adeo augetur, ut vix urina adhuc exstillare potuerit. Erat illa coloris albißimi, & ratione figuræ & structuræ apum favis simillima, siquidem substantia ejus ex meris lamellis, sibi invicem incumbentibus, constabat, unde etiam lamellatim, absque ullo doloris sensu, cum subsequente tamen insigni semper hæmorrhagia, discerpi poterat, nec tamen hac ratione imminuebatur, quin potius id, quod uno die ablatum erat, altero statim redintegratum adparebat, ad instar capitum Hydræ Lernææ. Materia, ex qua formatum erat illud concrementum, lenta quidem, non tamen admodum tenax deprehendebatur, & in aqua temporis tractu quidem deliqueſcebat, frustra autem ita eliquata, absterſo sanguine copiosa filamenta in fundo vasis deponebant. In superficie hujus excreſcentiæ vasa sanguifera minima, oculorum aciem fere subterfugientia, in fundo autem paulo crassiora conspiciebantur. Quo majora interim hæc excreſcentia capiebat incrementa, eo magis quoque lenta febris augebatur, fluor vero albus imminuebatur.

Priusquam vero initium suum ſumeret præternaturale hoc concrementum, per integrum fere biennium insignis foetor & acrimonia fere corrosiva, circa materiam sub fluoris albi forma prodeuntem, denotabatur, unde molestissimi hujus status pertæsa ægrota, tandem auxilium a Mulo-medico petiit, variaeque remedia adstringentia ab eodem obtinuit, a quorum tamen usu non solum febris lenta magis exacerbata fuit, succedentibus simul atrocioribus capitis doloribus, siti intensissima, agrypnia continua æstuque vehementiori, sed etiam paucorum dierum spatio excreſcentia ista prægnata fuit. Postquam dein illa in molem antea descriptam excreverat, ut urinæ etiam exitum fere præcluderet, extirpationem ejus urgebat multisque precibus a me reſſagrabat ægrota, quam tamen, quoniam undique per totam vaginæ uteri peripheriam radices suas disperſerat, absque

que vitæ discrimine nequaquam ſuſcipi poſſe facile perſpiciebam, adeoque tantum internis convenientibus remediis humorum nimium adfluxum avertere & ulterius incrementum præcavere intendeſſam, prorsus tamen irritum cum ſucceſſu. Hinc tandem partim ob mali diuturnitatem, partim etiam ob mariti animum admodum moroſum, deſperabunda fere reddita ægrota, Medicum quemdam empiricum juniorem, *Hacquart* cognominatum, qui parturientibus & puerperis opem inprimis ferre ſueverat, me inſcio, vocari juſſit, iſque prævia ſuperficiali tantum inſpectione ſuſpecti hujus concrementi, abſque ulla a me deſiderata informatione quoad originem & progreſſum mali iſtius, ſtatim deſiderio anxie hujus mulieris adnuit, & extirpationem ipſam temerario auſu ſectione quidem perficit, ſed adeo infauſto cum ſucceſſu, ut, ob ſtatim inſequentem hæmorrhagiam plane incompeſcibilem, abſoluta vix operatione, ægra unacum ſanguine copioſe profuſo, vires vitamque amiſerit. De reliquo an ipſa hæc excreſcentia ad *pſeudo-polypos* referenda forſitan ſit, utpote cum quibus tam ſubſtantie, quam reliquarum circumſtantiarum intuitu optime convenire mihi videtur, illud prudentioribus merito dijudicandum relinquo.

OBSERVATIO V.

DN. D. JO. GOTTLIEB de BOETTICHER.

De

Universali humorum dyſcrasia ſcorbutica, gravifſimis & plane inſolitis ſymptomatibus ſtipata, ex abuſu potulentorum ſpirituorum & feculentorum prognata.

Mercenarii & Zythopepiæ Hafnienſis ſervus primarius, annorum 38. poſtquam per aliquot annos cum ſpiritum fru-

frumenti, tum etiam crassiorē feculentam cerevisiam magna in copia semper ingurgitaverat, insimulque otio & vitæ generi sedentario nimium quantum indulserat, tandem, mutato successive florido faciei colore in luridum & pallidum, gravissimam sibi contraxit cachexiam scorbuticam, tumoribus pedum oedematosis, maculis scorbuticis, flavis, coeruleis & rubicundis, scabie sicca in plerisque corporis partibus prurumpente, languore totius corporis ulceroso, dolore in sterno pressorio, frequenti dysuria & stranguria, gingivarum cruentatione dentiumque vacillatione stipatam. Singulis hisce satis jam fonticis symptomatibus, cum tempestive convenientibus haud obviam iret medicamentis, ac in pravo & sordido vitæ genere atque diætâ perseveraret, brevi temporis spatio successit febris ardens scorbutica, in principio cum somnolentia, paucis vero elapsis diebus, cum cephalalgia atrocissima, continuis agrypniis, vehementi æstu, ciborum fastidio, sitique intensissima conjuncta. Inprimis autem notatu perquam dignæ erant pustulæ & vesicæ pendulæ, tertio hujus morbi die in toto corpore erumpentes, singulasque ejus partes obsidentes & defœdantes, simulque ratione magnitudinis, figuræ, coloris atque contentorum eximie inter se discrepantes: Quædam enim harum ovi anserini, nonnullæ gallinacæ, aliæ nucis moschatæ, aliæ fabæ, aliæ pisi majoris magnitudinem & figuram referebant; quædam flavum, aliæ limpidum, aliæ ex flavo coeruleum, aliæ ex fusco nigrum, vel etiam ex coeruleo atrum continebant serum, quod utrumque spissius & acrius erat flavo atque limpido, sicque etiam pro diversitate hujus feri color variabat, immo & ipsa cutis subjecta, post rupturam vel apertionem cuticulæ, vesicas has formantis, vel ex fusco rubicunda, vel ex coeruleo nigricans & simul inflammata adparebat, insuperque in illis locis, ubi color ejus ad nigricantem magis inclinabat, omni fere sensu destituta & quasi

& quasi emortua deprehendebatur, in reliquis autem ad rubicundum colorem adhuc vergentibus locis, sensu satis adhuc exquisito gaudebat. Proinde etiam undique fere ab acri & caustico sero, in vesiculis istis contento, cutis non solum, sed & subjacentes musculosæ partes erosæ & vario tali colore imbutæ erant. Hac ergo ratione æger hic, sicuti, ob corpus prorsus emaciatum, vivam mortis imaginem jam jam sistebat, ita &, ratione universalis fere hujus erosionis & ulcerationis, abominabile adstantibus & familiaribus præbebat spectaculum. Pulsus erat celer, debilis & inæqualis, urina ratione quantitatis pauca, quoad colorem rubicunda & flammea, ac quoad consistentiam gravis, lixiviosa, & in declinatione morbi crassa, ex flavo rubicunda prodibat, copiosumque sedimentum deponebat.

Interim non obstantibus hisce admodum fonticis circumstantiis, cum auxilium a me peteret æger, convenientia & ipsi statui morbi adpropriata sedulo exhibui medicamenta, ab initio nimirum temperantia, nitrosa, diapnoica, salia media, blanda diuretica & diluentia, interposito usu Clysterum, & in declinatione potionum mannatarum cum Ligu. terr. fol. Tart. itemque Pilularum balsamicarum cum Milleped. ppt. remixtarum; viribus autem successive recurrentibus, antiscorbutica, & depravatam humorum crasin corrigentia, incidantia atque resolventia, subjunctis demum tonicis & roborantibus, in usum vocabantur; externe verò aqua Calcis vivæ, cum balsamicis remixta, provide applicabatur. Tali ratione primo maculæ scorbuticæ, sanies & œdematosi pedum tumores evanescebant, successu autem temporis reliqua etiam symptomata mitigabantur, ut tandem, adstante gratia divina, plenarie restitutus, nunc sanus & obesus adhuc vivat.

OBSERVATIO VI.

DN. D. JO. GOTTLIEB de BOETTICHER.

De

Frigidis quandoque salubritate calida superantibus.

Matrona quædam octogenaria, per plures jam annos viduata & simul nephriticis doloribus, frequenter recurrentibus, dirissime excruciatâ, ac sceleti instar extenuata, jamque extra omnem spem recuperandæ valetudinis posita, postquam ab adsumtis potulentis calidis morbum semper augeri, dolores denuo excitari, ac insuper diarrhœam, quâ alias quoque sæpius affligebatur, vehementiorem reddi animadverteret, tandem ab iis plane abstinere decrevit, & hinc loco infusi Thee vel Coffee, matutinis horis jentaculum ex cerevisia alba & pane Danico atro paratum, largâ satis quantitate, optime non solum cum adpetitu, sed & insigni cum levamine, adsumsit, ita quidem, ut ab illo tempore ab omni dolorum nephriticorum cruciatu, nec non diarrhœæ & mictus cruenti insultibus plane immunis vixerit, quæ singula tamen pathemata statim recrudescabant, quamprimum vel cibos calidos, vel similia etiam potulenta adsumsit. Proinde etiam id emolumenti ex novo hoc vivendi genere obtinuit, ut ciborum adpetitus, antea plane dejectus, plenarie redierit, atque nunc, licet solidos siccosque cibos quotidie ad satietatem usque adsumat, (cum etiam molliora esculenta, licet frigida illa fuerint, haud adeo sibi conducere deprehendat,) frigidaque potulenta super ingerat, omnium tamen in admirationem melius sese habeat, magisque integra sanitate gaudeat, quam antea, cum ordinario & consueto more calidis tam cibis, quam potulentis, uteretur.

OBSER-

OBSERVATIO VII.

DN. D. JO. GOTTLIEB de BOETTICHER.

De

*Noxia admissione præmatura aëris frigidi, post
superatas Variolas.*

Civis & Zythopeptæ Hafniensis filia quatuor annorum, feliciter tandem superatis Variolis mali moris confluentibus, intempestive ac præmature aëris autumnalis inclementiæ se se exponens, gravissima primo affligitur Ophthalmia sanguinea, hacque convenientibus in- & externis remediis debite sublata; materia illa peccans organica & fermentativa, ab Empirico quodam, ante meum accessum in consilium vocato, neque diaphoreticis blandis, neque post plenariam desiccationem factam laxantibus plenarie evacuata, per metastasin ad aures, vel potius parotides, delata fuit, ibique ulcus quoddam chronicum excitavit, quod tandem assiduo anticatarrhalium, diaphoreticorum fixorum & leniorum laxantium, nec non externorum mundificantium & balsamicorum remediorum usu non solum ad consolidationem deductum fuit, sed & ipsa puella per integrum annum a defluxionibus catarrhalibus circa oculos æque, ac aures, prorsus immunis vixit. Vix autem, cessante tristissima Hafnensi Peste, elapsum erat biennium, cum ex improvviso graviori quodam, priores illos multum exsuperante, corripereetur adfectu, frequentissima scilicet Syncope, levissimis etiam ex causis recurrente, v. g. quando corpus aliquod durum digitorum tantum apicibus tangebatur, vel manibus prehendebatur, quando in pavimento non undique plano incedebat aut obambulabat, quando torvam alicujus faciem intuebatur, vel
etiam

etiam aliquis oculorum aciem diutius eandem versus dirige-
bat, vel denique paulo impetuosius ipsam adloquebatur.
Quamvis igitur satis periculosum videretur hoc malum, fa-
vente tamen divina gratia, usu remediorum cephalicorum &
nervinorum itidem profligatum illud fuit; interim tamen
dein per integrum triennium unacum alvinis fecibus mate-
riam quandam, butyro vel pinguedini liquatæ simillimam,
excernebat, recurrente simul & periodice alternante deflu-
xione catarrhali circa oculos & aures, quæ, remotò tan-
dem priore illo symptomate, denuo ulcus retro aures, con-
solidationem difficillime admittens, post se reliquit. Huic
dein successit decubitus spontaneus impuritatum istarum,
hinc inde per corpus oberrantium, pulmones versus, & qui-
dem verno tempore, cum mater ejusdem febre acuta, cum
doloribus arthriticis vagis conjuncta, laboraret, unde tuf-
sis sicca molestissima, diu noctuque continuans, & febris
primo inflammatoria cum siti intensissima & agrypniis, de-
hinc vero in lentam degenerans, maciemque totius corporis,
adpetitus prostrationem, & sudores nocturnos inferens,
provocabantur.

Hos ergo Naturæ conatus variosque transitorios mo-
tus observans, omnibus viribus præcavere conabar, ne for-
sitán materia ista acris & fermentativa, spongiosam & mollem
pulmonum substantiam adrodendo, ulcus insanabile ibidem
excitaret, quapropter eandem remediis demulcentibus, mu-
cilaginosiis, absorbentibus & diluentibus corrigere & dein
per viam Naturæ convenientissimam tempestive remove-
re, insimulque continuantem adhuc sanguinis orgasmum mi-
igare intendebam, illumque in finem sequentia medicamen-
ta præscribebam: 1.) Emulsiones ex Amygd. dulc. rec. ex-
cort., Nuc. Pin., Sem. Alth., Card. ben., 4. frigid. major. & Pa-
pav. alb. cum aqu. Scabios., Scorzon., Corn. Cerv. citrat., &
Ceras. nigr. paratas, addendo iisdem Antimon. diaphor., C. C.
sine

sine igne ppt., Succin. alb. ppt. & Sacchar. Althææ. 2.) Decoctum pectorale, ex rad. Scorzon. Sarsaparill. Alth. Liquirit., herb. Tussilag. Hyssop., flor. Violar. Borrage. Farfar. Bellid. min., rasur. C. C., fruct. Jujub. recent. & sem. Foeniculi. 3.) Pulveres ex pulv. polychresto, bezoard. Senn., C. C. sine igne ppt., Arcan. duplic. & Nitr. depur. Denique 4.) Ele-
ctuarium ex Conserv. flor. Farfar., Specieb. diamargar. frig. rec. dispens., Antihect. Poter. rite ppt. Syr. de Alth. Fernel. & Bellid. min. Singulis hisce per aliquod tempus regulariter adhibitis, observata simul conveniente diæta, molestissima & perquam suspecta illa tussis, unacum febre conjuncta, non solum divini Numinis auxilio penitus profligabatur, sed & novus reliquorum symptomatum prægressorum insultus avertebatur, ut tantopere adflicta ægra ab illo tempore in hunc usque diem perfecta & vegeta fruatur sanitate.

(Hafnia Erfordiam missa d. 10. Novembr. 1743.)

OBSERVATIO VIII.

DN. D. JOANN. DANIEL SCHLICHTINGII.

De

Diuresi copiosa & simul salutari, loco salivationis exorta.

Fœmina quædam 20. annorum ineunte ætate anni præteriti meum implorabat auxilium, & à venerea lue, qua gravissime adflicta & penitus fere confecta erat, liberari desiderabat. Cum ergo malum hocce in supremo fere gradu constitutum deprehenderem, & hinc Salvationem absolute necessariam fore concluderem, mensibus Julio & Augusto successive ingentem satis Mercurii quantitatem tum interne
Ador. Ph. M. Vol. VIII. D *cidem*

eidem exhibui, tum etiam externe mediante inunctione applicari jussi, ita quidem, ut tandem per plures dies Panaceam mercurialem ad duas drachmas exhibuerim, nec non quotidie diu satis mercurius vivus ad unciam unam externe adhibitus fuerit, nulla tamen subsequente salivatione, nulla diarrhœa, nullo vomitu, nulloque sudore, disparentibus interim gravioribus illis venereæ luis symptomatibus, corpore autem ad extremam fere maciem deducto, ut vix ossibus hæreret cutis, licet cibos æque ac potulenta copiose semper adsumferit. In causam ergo deficientis Salivationis exactius inquirens, deprehendietiam in hoc subiecto, sicut & in aliis quandoque obtigit, copiosam adesse urinæ excretionem, adsumptorum potulentorum quantitatem longe exsuperantem, insimulque diureticam mercurii efficaciam multo manifestius observavi, quam in ullo alio simili casu, licet pluribus vicibus copiosorem diuresin loco pyralismi sufficientis adnotaverim: Quo plus enim mercurii huic sceminae fuit exhibitum, eo magis etiam augebatur urinæ excretio; sique dosis mercurii imminuebatur, statim quoque diuresis parcius erat. Immo, licet etiam varia alia mercurialia remedia, tam mitiora quam fortiora, itemque consueta alia, pro salivatione excitanda, artificia in usum vocaverim, nulla tamen saliva, sed semper copiosior urina inde prodit.

Eodem illo anno simile quid etiam in puero novem annorum observare licuit, utpote cui tandem per dies decem mercurii vivi uncia una quotidie externe illita fuit, nulla tamen alia inde eveniente excretionem, præter diuresin plane extraordinariam, & subsequente demum felici morbi venerei curatione. Patet ergo exinde eximius ille effectus resolutorius & colliquativus, quem ordinarie mercurius in humores seroso-lymphaticos exserit, cujusque intuitu hi ipsi ita attenuati, si neque salivatione, neque sudore, nec etiam ex aliis locis excretoriis remonentur, facile renes versus deturban-

turbantur, & non solum sub forma urinæ eliminantur, sed etiam cum iisdem miasma seu fermentum noxium venereum simul expellitur, eodem circiter modo, uti per salivationem, quamquam hæc ipsa, si legitimo modo excitari, queat, in hoc morbi genere omnino reliquis singulis excretionibus præferenda sit, suamque efficaciam citius atque securius demonstret.

OBSERVATIO IX.

DN. D. JOANN. DANIEL SCHLICHTINGII.

Carcinoma labii superioris, ex causa venerea ortum & salivatione curatum.

Eodem fere tempore, quo in muliere supra adducta singularem illum effectum mercurialium remediorum observare licuit, alia quædam similis ætatis, venerea lue pariter contaminata, ex prægressa pustula, seu variola magna, in labio superiori enasci tandem sentit ulcus cacoëthes, inæquale, cruentum, saniosum, foetidum, coloris ruffi & livescens, fungi instar prominens, nasi apicem fere attingens, cutim omnem labii depascens, summosque dolores simul inferens, quod a Medico & Chirurgo, hanc ob causam in consilium vocatis, pro vero & simplici carcinomate reputatur, & hinc more consueto, absque tamen salutari successu, diu satis tractatur. Dubius ergo hærens Chirurgus, annon venerei simul quidquam latitet, mercurialia, pro excitanda salivatione, adhibet, qua vix incipiente statim non solum fungosa illa protuberantia, sed & inferius adhuc sanum labium, ipsæque genæ eximie intumescunt, unde Medicus nimium perterritus timidusque ægrotam illico derelinquit. Interim ptyalismò illo adhuc exiguo, sponte iterum cessante, ego

unacum alio Chirurgo accersitus , prævia exactiori indagatione omnium circumstantiarum , venereas pustulas per universam corporis peripheriam dispersas , ipsumque ulcus superioris labii in verum Cancrum mutatum deprehendi ; probe autem ponderatis singulis hisce , omnem spem restitutionis unice in salivatione perfecta & sufficiente collocandam esse simpliciter declaravi , & idcirco non solum intra triduum integram unciam mercurii vivi inunctione applicari , sed & ulceri ipsi quotidie mediante linteo carpto exiguum portionem unguenti , ex anatica quantitate mercurii vivi & Terebinthinæ Venetæ , imponi jussi. Hac ratione copiosa excitata fuit salivatio , per integrum mensem continuans , hacque durante Carcinoma illud non solum feliciter consolidatum , sed & , quod magis adhuc mirandum est , ordinaria & naturalis labii figura & forma plenarie restituta fuit.

Ex hoc ergo & quibusdam aliis similibus casibus , subinde occurrentibus , per experientiam edoctus & confirmatus fui , quod carcinomata ex lue venerea prognata , mercurialibus semper facile & cito mitigentur tollanturque ; simplicia autem , ex quacunque alia causa oborta talia ulcera , minime talia remedia ferre , quin potius qualicunque illorum usu deteriora reddi , ut hinc appareat , quantæ necessitatis & utilitatis sit provida distinctio , & exquisita indagatio originis & causarum talium ulcerum malignorum.

(*Amstelodamo Erfordiam missæ d. 12. Januar. 1744.*)

OBSERVATIO X.

DN. D. JOANN. CHRISTIANI THEMELII.

De

Copiosa materia purulenta, cum 32. lapillis in vesicula fellea reperta, & tribus in ductu hepatico latitantibus lumbricis.

Cum non ita pridem heic Annabergæ utilis mihi daretur facultas, cadaver veterani cujusdam nostratium civis demortui cultro anatomico diffecandi, quo causas tot dolorum cruciatuum & ferme inauditorum dolorum, variegato modo pulsantium, rodentium, ardentium, bullantium, & ceu ab animali vivente, hinc inde reptante, excitatorum, cum circa scrobiculum cordis, tum præcipue circa dextram hypochondriorum regionem, repetitis vicibus mirum in modum divexantium, variorumque expertissimorum Medicorum ingenia admodum exercentium, quibus & tandem succubuit, penitiore investigarem perscrutatione; præsentè Domino M. Joann. Christiano Genselio, Concionatore metallariorum optime merito, rerum anatomicarum insimul haud imperito, & Christophoro Gottlieb Waglero, notitia anatomiae, aliisque, quæ Chirurgum præ cæteris ornant, non vulgariter imbuto, omni, qua licuit, diligentia & sedula rerum contemplatione, dextre adnotavi sequentia.

I.) Per omnes infimi ventris regiones externas nullibi quidquam a statu naturali alienum nostris oculis sese obtulit, si saltem stigmata quædam suggillata circa sinistrum latus exceperis, quæ etiam alias ex subitanea sanguinis stagnatione evenire solent. Præterea neque insoliti quid notatu dignum

D 3

reperire

reperire licuit intra remota postmodum integumenta abdominis communia. Et parimodo sese habuit externa pectoris peripheria, maculis tantummodo quibusdam parvis, superius ad latus sinistrum, antea memoratis æqualibus, conspersa.

2.) Diffectoparumper peritonæo, a cartilagine xiphoidea secundum longitudinem lineæ albæ, profluxit protinus fluidi flavescentis, paululum visceri & foetentis, exigua quantitas, quam spongia excipiendam, & ollæ indendam mandavi, reliquamque ex successiva ventris apertione insequentem simili modo asservendam curavi, quantitate postmodum sex circiter librarum ponderi æqualem.

3.) Provide sic remoto hoc fluido, ne situs intestinorum aliorumque viscerum turbaretur, decussatim discindere cœpi lateralia tegumenta abdominis, ubi viscerum mirabile convolutum gyris atque anfractibus ordinatim contortum, protinus sese manifestavit, minime tamen, quod naturali ordine evenire solet, vel ad partem quandam, sive dimidiatam, sive sesquialteram, vel usque ad pelvim & os pubis, ullibi tectum aliqua omenti portione. Adparuerunt memorata parenchymata plane nuda, non tamen expansa ultra modum, & modo faciem naturali rubicundiorē, ob vascula sanguine turgidiora, præ se tulerunt. Eadem hæc facies in reliquis subjacentibus intestinis, quæ crassa audiunt, in vesica urinaria admodum a fluido contento expansa, nec non in mesenterio, & mesocolo, omnibusque reliquis partibus tectis, locum invenit. Tactu autem accedente, cum in mesenterio, tum in mesocolo globosos, nucis avellanæ, juglandis, imo & ovi columbini magnitudinem, vel mentientes vel superantes, aliarumque figurarum, variorumque colorum, pallentes, rubentes, puniceos, magisque vel minus tactui cedentes & induratos nodulos deprehendi copiosissimos, ex quibus dissectis nihil, præter spissum

spissum humorem, exprimere licuit. Huc & maxime referendum putavi, quod illa intestini coli portio, quæ ex intestino cæco oritur, & alias paululum oblique ad ventriculum adscendit, eidemque subjacet, in hoc cadavere admodum puniceum, imo fere nigricantem colorem habuerit, ita, ut myriades vasculorum minimorum, quæ in aliis subjectis omnem oculorum aciem fugiunt, ob congruati sanguinis infarctum, mirando spectaculo satis fuerint conspicuæ. Peculiaris & plane ab ordine recedens intestini hujus cum peritonæo dextri lateris a cæco usque ad limbum hepatici lobi majoris, mihi visa fuit cohæsiō, quam fissura, trium pollicum profunditatem superante, secundum longitudinem peritonæi, intra memoratum spatium, vix tollere licuit. Deprehendimus enim pancreas Virfungii, cum portione omenti ita coalitum induratumque, ut unum corpus constitutere visa sint, quo ceu communi involucre & colon & duodenum firmiter septa cingebantur. Mire hoc coalitum corpus junxit, dicto modo, utraque combinata intestina cum memorato peritonæo, & pariratione cum laudato limbo hepatis, quæ alias liberius fluctuare solent, vel saltem alio modo alligantur.

4-) Sub fundo ventriculi, quem collapsum admodum contemplari licuit, colon modo descriptum in conspectum prodiit, a quo omentum, quod alias intestina versus descendit, ad superficiem hepatis elevatum adparuit, quodque a cartilaginis ensiformis regione, secundum limbi hepatis ductum, firmitissime & quoad longitudinem & quoad profunditatem, unacum pancreate, pyloro & intestino duodeno, quæ in se invicem coaluerant, cum ipsa hepatis superficie concava concreverat. Deprehendebatur hæc omenti portio variis distincta coloribus, lividis, ruffis, nigricantibus, luteis, ex cœruleo gryseis, numero infinitis tuberculis,

lis, quæ glandulas induratas, vasis sanguiferis, lurido & squalido cruore turgidis, distinctas, referebant, imo & quædam corruptionis & sphaceli haud obscura vestigia, cum ratione coloris, tum ratione fœtoris, sese probebant. Conspurcatum hoc præternaturale convolutum in figura oblonga, ubi diameter latitudinis quatuor pollices, longitudinis octo eorundem referebat, tam arte cum hepatis limbo cohæsit, ut, primo intuitu, hepatis lobum corruptum mentiri visum sit. Continebat informis hæc atque indigesta moles, quæ quinque vel sex vicibus statum pancreatis & omenti naturalem superavit, copiosissima corpuscula oblongo-rotunda satis notabiliter indurata. Maximam autem hujus convoluti crassitiem & duritiem, a dextra prope pylorum, cum insigni partium inæqualitate, luridique sanguinis copia refertam deprehendimus.

5.) Remota parumper convexa parte hepatis in dextra diaphragmatis regione, observavimus hinc inde in parte ejusdem substantiæ musculosæ inferiore maculas albicantes, rotundas, oblongas, angulares, circulis rubentibus circumdatas. Ceterum & diaphragma, & pulmones, & cor, optime sese habuerunt, nec minimum aut peregrini, aut a statu sanissimi hominis alieni, ullibi fuit observatum. Ubi lienem investigavimus, præter tunicam anteriorem, paululum crassiorem & corrugatam albicantem, nihil alieni vidimus, neque substantia interior mutata fuit, neque excessit pondere aut magnitudine. Breviter ut omnia complectar, excepto omenti, pancreatis, intestini coli & duodeni statu depravato, reliqua omnia sic satis sese bene habuerunt, quantum externa contemplatione potuit attingi.

6.) Dum autem cultro anatomico omnia exploratoria habere annisi sumus, & priusquam hepar e corpore eximeretur, corruptum omentum, limbo hepatis adnatum, successive separare allaboravimus, jam autem ultra pylorum deventum, atque

atque intestinum duodenum denudandum fuit, forte fortuna ingens quantitas materiæ purulentæ, ex luteo albicantis, optime coctæ, qualem vix in ulcere optimæ indolis reperies, sine foetore, simul atque semel prorupit. Quamprimum inopinatum hoc materiæ profluvium factum est, tres infimul lapilli lubrici, politi, ex gryseo nigricantes, pyramidalis figuræ duo, unus cubicæ, vix magnitudine fabam excedentes, eadem vi cum materia commixtos prorumpere vidimus. Applicatis paullo penitius digitis versus hepatis cavum, subjacentes partes leniter compressæ novum subsequenter dedere materiæ illius proventum, copiosis ejusdem indolis, majoribus, minoribus, lentiformibus, rotundis, angularibus, lubricis & hispidis ditatum lapillis, idque omne evenit absque minimo bilis aut alius fluidi lutei indicio. Postquam profluvium cessavit, omnisque materia mediante spongia remota fuit, pro ulteriore disquisitione, hepatis cum ventriculo, liene, intestino colo, & informi convoluto sollicite eximebatur. Sub ipsa autem separatione ex intestino jejuno non deligato, lumbricus octo pollicum decedit, figuræ & coloris prouti observantur frequentissime.

7.) Dum convolutum illud ex omento & pancreate tumidum, inæqualiter durum & informe, diligenter dissectui, præter viscidum gryseum in nodis sæpe sæpius memoratis, nihil inveni, neque peculiare aut notatu quid dignum in tractu intestinorum complicato, sese prodidit. Hoc saltem doleo, quod insertiones ductuum choledochi & pancreatici, temporis penuria adstantiumque quorundam intolerantia impeditus, detegere haud valuerim. Huc & maxime pertinere videtur, quod neque in intestino duodeno, neque in ventriculo, sicuti alias evenit, vel tantillum biliosæ materiæ invenerimus, dum, quidquid profluxit, omne colorem gryseum, chymo proprium, monstrabat, & fluidum in ventriculo paucum deprehensum, odorem admodum acidum

dum graveolentem sparfit, cui liquido frustula quædam placentæ recenter coctæ, quam ante aliquot dies comederat, vix notabiliter mutata, innatabant.

8.) Invento foramine, unde dictum pus (num. 6.) cum lapillis prorupit, dilatavi orificium secundum longitudinem a pyloro versus cavum hepatis, & inveni cavernulam ex plurima parte oblongam, ita ut ex basi ab hepate remota, latiore successive, quo propius hepar accederet, eo magis magisque ad acuminatam figuram vergeret. Diductis & supinatis labiis, purulento liquore superficiem internam conspeximus obductam, saccus vero æquavit transverse diametrum quinque pollicum, secundum longitudinem autem a pyloro versus sulcum hepatis, trium pollicum cum dimidio. Abluta materia, parietes tegebantur tunica alba splendente, variis perforata orificiis, ex quibus, ubi subjacentem corporis convoluti substantiam conquassavi, paucula scaturiebat homogenei fluidi quantitas purulenta, neutiquam tamen cultro anatomico tunica hæc splendens abradi potuit. Ipsa autem orificia, eorundemque propagines, ob prius allegatas circumstantias prosequi non licuit.

9.) Hunc saccum aperui deinde ulterius, & ubi cultro anatomico ad hepatis usque substantiam, & ad sulcum, in quo vesicula fellea alias hæret, deventum fuit, in parte ejusdem superiore canaliculum, diametro circiter quinque vel sex lineis æqualem, ex quo denuo novæ materiæ supra dictæ albicantis, notabilis ascendit proventus, interspersis quatuor lapillis, ex gryseo nigricantibus & lævigatis, uno majore oblongioris figuræ, & magnitudinis fabæ fructus Coffee minoris, unacum tribus aliis minoribus, versus sinistrum latus, oblique paulo deorsum flexum, inveni. Continuavi aperiendo huncce canalem ad pollicis latitudinem, & sub fine, cultelli mucrone tetigi corpus durum & asperum. Repurgatis omnibus mediante spongia, ductus hic oblique

vergens, eadem tunica, qua integer faccus, albicante nimirum, constitit, nihil vero ulterius, nisi quæ sponte effluxit, premendo elicere potui memoratæ materiæ.

10.) Incidenda mihi fuit porro hæc cavitas, & canalem dictum lapide luteo, figuræ fere circularis, scabro, friabiliore prioribus inventis, orificium firmiter claudente obstructum deprehendi. Quamprimum minima, in parte superiore prope dictum calculum, canalis facta fuit apertio, fluidum biliosum, quod vel cochlear replevisset, ejusdem plane consistentiæ, ac alias in vesiculis felleis, secando maleficorum cadavera, reperitur, vidimus profluere. Dissecto hoc ductu, unacum superimposita hepatis portione, secundum longitudinem, omnem laudato fluido reperimus tumidum satisque dilatatum, more prorsus insolito. Ascendit hic canaliculus ad duorum pollicum distantiam, quem investigavimus per hepar, copiososque laterales ductus in huncce dextrorsum atque sinistrorsum hinc inde hiantes, ex hepatis substantia collectos, ceu in vas excretorium commune, eodem fluido bilioso admodum infarctos observavimus, ductumque hepaticum illum fuisse hinc merito statuimus. Præter fluidum hoc biliosum, quod copiosum subito profluxit, varii lapilli lentiformes, majores minores, nec non arenosa substantia, admodum flavescens, instar auri fulminantis optime tincti, totum canalem repleverunt. Duos lumbricos, secundum canalis situm positos, ita exsiccatos, ut nihil nisi exuviae superfuerint, lutea materia tartarea obductos simul offendimus. Præter hos & unum enecatam deprehendimus recentem, qui superiore parte ad dimidium in vasculo quodam hepar intrante absconditus erat, facili tamen negotio protractus inferiore dimidio canali aperto inhæsit. Quemadmodum vero recentis hujus lumbrici viam investigavimus; sic & quo vergerent exsiccati vermiculi discipiciendum fuit, atque deprehendimus, quod linea recta

prope orificium, ubi calculus majorem (num. 10. sub initio) memoratum offendimus, eorundem fuerit descensus, unde & extrahere licuit utrosque vermiculos quincunces, canalem vero hunc inferius positum, cum saepius allegato convoluto coherentem, copiosa saburra, fluido bilioso commixta, repletum aperire dein potui, quæ tamen apertura ultra pollicis latitudinem sese non extendit, ubi casu, nescio quo, abscissus finiebatur canaliculus, unde ulterius eundem prosequi haud valui.

II.) Omnis substantia hepatis facta fuit tecta que, ut neque externius, neque interius, omnibus optime investigatis, vel minimum quid vitii reperiendum fuerit, neque figura, neque magnitudo, neque textura, cum ratione complicationis vasorum, tum ratione mollitiei, a statu naturali aberrare, nisi unicam superius notatam (num. 3.) in limbo concrecentiam cum citato convoluto (num. 4.) excipias, & quod discindendo varios hinc inde canaliculos, biliosa materia plus justo repletos, observaverimus.

Ignoscent mihi omnes, quod prolixiori verborum amage omnia quæ vidimus, explicare placuerit, cum de rebus abditis rariusque occurrentibus, variorum judicio & expectationi exponendis non satis possimus esse solliciti.

Jam quoque præcipua memoratu digna ex historia morbi proferre juvabit. Fuit vir ætatis aliquot ultra septuaginta annorum, gracilis & emaciati corporis habitus, temperamenti sanguineo cholericis, facie pallida & flavescente, descripti ceteroquin vitæ generis, & sedulus lemniscorum textor. Ante viginti & quatuor annos, ex lapsu quodam graviore, dum montem ascendit, in hypochondrium dextrum, per aliquot hebdomades decumbere coactus, de diris doloribus sub costis spuriis, & præcipue circa scrobiculum cordis, conquestus est. Remiserunt omnia post aliquot temporis spatium, & præterlapsis sex integris annis, ex improvise de-

nuo

quo graviter ad terram prostratus, redintegrantia circa dictas regiones persentiscere cœpit pathemata. Continuarunt dolores modo rodentes, modo ardentes, alternis vicibus. Cessarunt per anni quadrantem & plures hebdomades. Durarunt modo per horam unam vel plures, modo per diem unum vel plures, raro tamen ultra unam alteramve hebdomadem vel plures. Quo magis appropinquavit senectus, eo magis ingravescere visa est miseri ærumna, ita ut non solum crebrioribus vicibus, sed & diuturnioribus & vehementioribus cruciatibus fuerit divexatus. Præcipue sicco pede hic non transeundum puto, peculiarem illum doloris sensum quem *bullantem* vocare libuit. Ante aliquot annos ipsemet retulit mihi, quod si gravissimus dolor compressivus & lancinans circa scrobiculum cordis & versus dextram regionem sub costis spuris sese extendens, jam accederet, præcedere quandam sensationem, quam comparavit cum strepitu illo, qui oritur, ubi vitrum, angusto orificio & collo fundo pedetentim latiore præditum, aquæ immergitur vacuum, & quando successive repletur, bullulæ aëreæ ascendunt. Parimodo sæpe sæpius conquestus est, reptare animalia viva intra corpus, & ascendere versus scrobiculum cordis, variis proinde adhibitis anthelminticis, nunquam tamen, expulsionem unici saltem lumbrici, votis respondit effectus. A die obitus elapsæ fuerunt sex integræ hebdomades, ubi dolor, per tot annorum seriem crucians, omni vi miserum aggressus est ita, ut durante hoc tempore sine omni intermissione eundum excruciaverit. Quorsum etiam se verteret, nullibi tamen levaminis aut solatii quidquam invenit. Omnis appetitus fuit prostratus. Sitis vehementissime aucta, dolor lancinans & ardens, die nocteque intolerabili plane ratione ipsum divexarunt, donec tandem, præter omnium opinionem, vitam miserrimam cum morte feliciter commutavit.

Si quid est desideratum, quod adhuc solliciti Medicorum filii anhelant, sane est abscessuum internorum historia, eorundemque omni dubitatione & exceptione major cognitio. Suffragantem in eo sequor clarissimum Doctorem Joannem Adamum RAYMANNUM*), cujus verba hæc sunt: „Omnino itaque esset optandum, ut omni studio decentique ἀκριβείᾳ interiorum abscessuum historia scriptis mandaretur, eorumque decursus, quantum fieri posset, manifestaretur, ad obtinendum hac ratione habitum sufficientem, partim illorum præsentiam conjecturando dignoscendi, partim illis feliciter medendi: laboris namque profecto multum, & profundior œconomix actuum vitalium cognitio, & acre ingenium requiritur, si in abscessuum internorum diagnosi hallucinari, & turpiter nos dare nolumus. Varias in infimo ventris hinc inde generatas exulcerationes, nemo nisi rei anatomicae & sectionis cadaverum ignarus omnique practicae experientia destitutus, ibi inficias. Sic deprehenderunt nonnulli apostemata hepatis a), lienis b), omenti c), umbi-

*) Act. phys. med. Acad. Nat. Cur. Vol. IV. p. 36.

a) HALY Abbas, Pract. Lib. VII. cap. 32. de hepatis apostemat. medel. AVICENNA, Lib. III. Tr. 3. c. 1. Rembert. DODONÆUS, Observ. rar. c. 28. Philipp. SALMUTHUS, Obs. med. cent. 1. p. 18. Dan. SENNERTUS, Lib. III. pr. P. 6. c. 8.

b) Jo. Petr. LOTICHIUS, Obs. med. Lib. VI. cap. 3. obs. 11. allegat. steatoma capitis magnitudine protuberans ad regionem lienis, & hinc saltem ad abdominis apostemata referendum id esse ducimus. Alexand. BENEDICTUS Lib. XVII. c. 14. 15. & 16. Frid. HOFFMANNUS lib. I. cap. 19. Meth. med. Dan. SENNERTUS Pr. Lib. III. part. 4. c. 7.

c) Felix PLATERUS, Obs. Lib. III. de atheromate sub omento. RIVERIUS Pr. med. Lib. XIII. c. 5. de scirrhus & tumore omenti. RAYMANNUS in Act. phys. med. Nat. Cur. Vol. IV. p. 37.

umbilici d), coxarum e), pancreatis f), intestinorum g), mesenterii h), renum i), vesicæ urinariæ k), ventriculi l), ani m), matricis n), nullum tamen, quantum mihi innotuit, copiosissima librorum suppellectili privato, inveni auctorem, qui de apostemate aut materia purulenta in vesicula fellea hærente, quidquam notasset o). Hinc eo magis:

- d) BLASIVS, Med. univers. c. 5. & SENNERTUS Prax. med. Lib. III. p. 10. c. 3.
- e) *Roder. &* FONSECA Consult. med. Lib. I. Conf. 31. Sic quoque de aliis abdominis ulceribus videatur *Paul. de SORBAIT*, Med. pr. Tr. V. c. 48.
- f) TULPIUS, Obs. med. Lib. IV. c. 32. VINDO, in progymnasin. exercit. 44. SALMUTHUS, Obs. med. Cent. I. p. 5.
- g) *Nicol.* BERTRUTIUS, Meth. cognosc. morb. HILDANUS, Obs. chirurg. Cent. II. obs. 54. p. 152. & obs. 61. pag. 175. de scirrho & ulcere cancroso in intestino cæco, indeque exorta iliaca passione.
- h) *Thom.* BARTHOLINUS, Hist. anat. rar. Cent. IV. hist. 69. *Nicol.* TULPIUS, Obs. med. Lib. III. obs. 173. item Acta phys. med. Nat. Curios. Vol. IV. obs. 73. p. 291.
- i) *Guilh. Fabric.* HILDANUS Obs. chir. Cent. 6. obs. 44. *Frid.* HOFFMANNUS, Consult. P. II. Cas. 72. p. 321.
- k) *Frid.* HOFFMANNUS, l. c. BLASIVS de med. hum. corp. affect. c. 6. L. 14. HORSTIUS, Obs. med. Lib. IV. obs. 80.
- l) BARTHOLINUS l. c. Cent. VI. obs. 21. HOFFMANNUS, meth. med. Lib. I. c. 9.
- m) *Frid.* HOFFMANNUS, Med. consult. T. II. Cas. 23. p. 125.
- n) Idem l. c. p. 439. *Fel.* PLATERUS, Obs. de uteri cancro.
- o) Collectionem principaliorum Auctorum invenies apud WALTHERUM in *Sylva medica* p. 1410. & 1411. quos recensere nolumus, variisque evolutis, nullibi quempiam invenimus, qui de materia purulenta in vesicula fellea hærente, aliquid consignaverit. Duos ingentis molis lapillos delineatos, exhibuit HILDANUS Obs. chir. Cent. IV. majorem, XIV. drachmarum, minorem, uncia ac drachma dimidia. Simi-

liter:

gis commotus sum, ut doctiores excitarem, qui hocce argumentum ulterius prosequantur. Quæ vero mea circa hanc observationem fuerit sententia, quantum paginarum angustia permittit, breviter explicabo. Minime omnium imprimis prolixiori opus erit probatione, descriptum apostema.

α) hæsisse primario in vesicula fellea, quæ maximam sacculi partem constituit, & hinc jure meritoque *apostema vesiculæ felleæ* appellari illud posse. Deinde etiam

β) quilibet facile conjecturando adsequetur, ex inflammatione quadam partium coalitarum, id est, omenti, pancreatis & superficiei hepatis, ortum illud esse, quam inflammationem, præter coalitum, uti indurescentia, sic & suppuratio quædam subsecuta est. Etiam si

γ) non eximam corpora quædam peregrina, præcipue autem vermes, aliquid ad morbi aliorumque pathematuræ exacerbationem & mali augmentationem attulisse. Ad tria hæc potiora momenta omnia redeunt, speciatim nunc explicanda. Quod ad primum attinet, ulcus hocce repertum titulo *apostematis vesiculæ felleæ*, quoad maximam partem, insigniri, haud erit absorbum, dum & alia apostemata illis cavitatibus, quibus inhærent, tribuuntur & ab iisdem denominantur; sit nobis instar omnium empyemathoracis. Etiam si autem haud negaverim, fontem atque originem in pancreatis & omenti inflammati coalitique substantia ponenda esse; vesiculæ tamen felleæ haud derogandum puto, quod cavitatem descriptam (num. 9.) constituerit, seu saccum illum, qui ex tunica splendida albicante continua compositus fuit, potissimum

litter quoque vermes in vesicula fellea deprehensos Cent. I. obs. 60. p. 174. describit, nullibi autem quidquam de materia purulenta, ibidem collecta, deprehendi, hinc observationem hanc dignam judicavi, qua excitarem alios, ut rem penitus investigarent.

potissimum effecerit, ad mensuram memoratam sese quoque extenderit, idque præcipue, quoniam

a) tunica ejusdem texturæ & indolis omnis sacculus fuit circumdatus, ac una eademque fuit continuïtas.

b) Quoniam e fundo ampliore desit in spatium angustius memoratus sacculus, & præcise ad proboscidem usque vesiculæ felleæ (num. 8. & 9.).

c) Dum alias quoque non plane impossibile est, vesiculam felleam ultra modum æque extendi posse, ac alias corporis vivi tunicas p).

d) Quia, sectione apostematis facta, statim sub fundo lapilli ad instar aliorum in vesicula fellea concretorum, post exsiccationem aquæ innatantes, candelæ admoti flammam concipientes, instar corporis plane sulphurei, protinus protruperunt, insimulque, quo magis ascendimus, eo copiosiores insecuti sunt.

e) Quoniam omnis situs ulceris, secundum vesiculæ felleæ positum directus fuit.

Non tamen eousque, dum hæc asserimus, progreditur sententia, ac si hunc materiæ purulentæ proventum in ipsa vesicula fellea abortum statuamus, nec aliunde. Optime enim habemus cognitum ac perspectum, quod absque fibrarum solidarum corruptione, ex solis fluidis materia purulenta neutiquam progigni possit, multo minus statuimus, quod ex fluido bilioso, in vesicula fellea subsidente, pus laudabile, probe coctum, albicans, dulce & spissum oriri possit. Hinc nec tantum tribuimus vesiculæ felleæ, quod absque

Act. Ph. M. Vol. VIII.

F

cor-

p) Idque satis evincit HILDANI observatio citata, ubi tantæ molis lapides in cavitate vesiculæ felleæ hæserunt, ex quibus facile intelligi poterit, satis extensam eos implevisse cavitatem, ut taceam, quam in theatro anatomico Jenensi quondam videre licuit vesiculam admodum ampliatam.

corruptione partium adjacentium pus colligere potuerit, sed horum corporum inter se coalitorum status præternaturalis huc maxime in auxilium vocandus venit. Hisce enim ita constitutis, necessario contingere debuit, ut, qua ratione purulentæ materiæ in vesicula fellea hærenti scaturiginem præbuerint, & qualem in simul sacculi portionem constituerint, etiam visu dignosci non potuerit. Patefient hæc omnia, ubi secundum assertorum membrum perspexerimus.

Ex pathematum historia, morbi origine, progressu exacerbatione, doloris indole & terminatione, facili negotio perspicere licet, quod post lapsum graviolem duplici vice dextram versus hypochondriorum regionem factum, & speciatim post primum, quo protinus dolere incepit, sub dicta texturæ & temperamenti sanguineo cholericæ constitutione facta quadam contusione & conquassatione viscerum, copiosissimis vasculis sanguiferis refectorum, vel si superficie tenus factam concipias, quædam inflammatio suborta sit, unde humorum stagnantium extravasatio, parenchymatum glandulorum intumescencia, cum induratione & coalitu, non inaudito & congruo modo, contingere facile potuerunt. Et tali ratione successivam partium, sibi invicem proxime adjacentium, concretionem naturali ordine auguraberis, cum subsequente præter naturali intumescencia, absque subitanea partium plenaria consumptione, vitæque statim subsecuto periculo. Ubi post aliquot deinde annos demum eandem vim secunda vice perpeffus est, dicta inflammatio recrudescece cœpit, atque eo magis, quo aptiores fuere partes jam semel læsæ, adeoque haud mirum videbitur, quomodo in glandulis quibusdam vesiculæ felleæ propinquis, pus generari, subsequéntibus vicibus accumulari, & omne fluidum extravasatum, unicum dilaceratis fibrillis, lenta coctione in laudatam materiam mutari, ac ita augeri potue-

potuerit, ut erosas vesiculæ felleæ tunicas continuo affluxu per tot annorum seriem penitus repleverit. Modum hunc generationis confirmat post mortem detectus partium ille insignis coalitus, quas inflammatas, induratas, satisque tumidasprehendimus. Absit igitur, ut a vermibus aut calculis explicati apostematis derivemus primordia; dum, quod lapillos attinet, potius concipiendum, ante repletionem a materia purulenta, jam in vesicula illos hæsisse procreatos. Dic quæso, quomodo 32. lapilli majores minores, ejusdem plane coloris, ex flavo nigricantes, lævigati, in materia plane albicante dulci progigni potuerint, ut nihil materiæ albicantis, saltem striatim una concretum fuerit? nihil autem ullibi, ne in striis quidem, observavimus. Omnino potius, consumpta prius omni materia biliosa ex induratione in lapides, concipere licebit puris subsequenteris colorem plane albicantem. Primariam igitur purulentæ materiæ originem in adjacentibus & cum vesicula fellea concretis partibus ponendam ducimus, ex quibus deinde perforatæ vesiculæ influxit, totamque illam replevit, ac successive ita, cum orificio, etiam dilatavit parietes, qui cum reliquis cohæserunt, ut unicum corpus constituere visi sint, unde sacci amplitudo facilius intelligenda venit. Etiam si autem optime norim, ipseque aliquando, in theatro anatomico Jenensi, in meretricis cujusdam viginti & aliquot annorum vesicula fellea, quosdam notatu dignos invenerim lapillos, quos celeberrimus pie defunctus Præceptor, *Hermannus Fridericus TEICHMEYERUS*, procul dubio adservavit, absque ulla sanitatis læsione, ex subsidente inerti, viscida, sulphurea & terrestri bile calculos generari posse; multum tamen ad horum productionem, excitatas dicto modo ac reiterantes inflammationes contribuissè, exinde demonstrari posse judico, quod omnis calor fluidum quodcunque, ex partibus ad coalitum & indurationem aptis constans, citius & firmitus indu-

rescere faciat. Exinde tot calculorum proventum, majorum ac minorum, recurrentibus tali modo inflammationibus, non multum miraberis. Specialius jam & curiosius non examinabo, ne in majorem molem exrescant paginae, quantum dicti lapilli ad subsequentes & se invicem excipientes dolores conferre valuerint, intuitu nempe ponderis, figurae, situs & pressiois versus membranoso - nerveas partes, tantummodo extra omnem dubitationis aleam ponendum ducto, quod

tertii asserti evincet certitudinem, Vermiculòs, circummemorata loca (num. 10.) hærentes, haud minimum ad dolorum refuscitationem, augmentationem, & plus simplici vice recurrentium, dire excruciantium, ceu ab animali reptante productorum, conferre potuisse. Constat alias, quod per integrum intestinorum tractum, aliaque convenientia loca, ubi dulcem chylosum victum delibare licet, domicilia sua ordinarie quærant lumbrici, & plus millies edocet experientia, eos vel leviter amarescentibus & enecari & expelli posse ex corporibus; hoc autem loco mirandum sane est cum *Guil. Fabricio* HILDANO q), lumbricos quævisse habitaculum, nutrimento incongruo & adverso infarctum, in quo duo mortui, substantia biliosa indurata incrustati, deprehensi fuerunt, unico adhuc salvo existente. Dispiciendum ergo hoc loco est, num amarescentium anthelminticorum, toties & ubique landatorum, efficacia sit omni exceptione major, atque eadem idcirco omnibus aliis merito anteposenda sint. In hoc casu, omni bilis amaritiei neglecta, lumbrici per ductum cholidochum adscenderunt. Vix

autem

q) Vid. Cent. I. Observ. LX. ubi refert, D. *Galenum* WIERUM id demonstrasse, ac deinde addit: *quod sane mirabile, cum nihil sit in corpore humano felle amarius, quumque & hominibus & brutis, ipsisque adeo plantis, (ut testatur GALENIUS) amara omnia aduersissima sint, & ad nutritionem inepta.*

autem quid bile invenies amarius, nec tamen impedivit transitum. Esto saltem memor circumstantiarum, quibus tamen diutius non immorabimur! Sufficiat nobis, quod hac ratione facillimo negotio tristem toties reiteratam, ceu ab animali reptante quodam excitatam, sensationem percipiamus, quando factum illum, per ductum cholidochum in hepaticum, vermium adscensum consideramus. Minime enim adseverare lubet, lumbricos in ipsa hepatis substantia generari, ob nutrimentum incongruum, nec non ipsorum lumbricorum figuram & longitudinem, plane convenientem cum conditione externa illorum, qui in cavitatibus intestinorum inveniuntur, etiamsi ascarides & cucurbitinos vermes in vasis sanguiferis hepatis evolvi posse concedam. Quod autem vermiculi hi, ubi ad dictos illos canales accesserunt, ob amaritiem in diversas agitationes rapti, comprimendo varia actione parietes vasorum sensiles, diversos dolores concitaverint, haud videbitur improbabile; & quemadmodum duorum exuvias unumque recentem, mortuum tamen, inveni; sic haud erit incredibile, quod intra viginti quatuor annorum spatium plures adscenderint, qui, successive demortui planeque corrupti, nihil vestigiorum reliquerunt, itemque, quod toties novi cruciatus excitati fuerint, quoties novus quidam adscendit, unde & merito gravissimos, imo lethales, sub finem vitæ ortos, unacum aliis causis memoratis, merito derivamus. Tantum igitur tribuimus vermibus, quamquam ab iisdem memoratum in vesicula fellea hærens ulcus neutiquam derivemus.

(Annaberga Norimbergam missa, d. 24. Januar. 1744.)

❧) o (❧

OBSERVATIO XI.
DN. D. JOBI BASTER.

De
*Generatione & incremento ossium in corpore
humano.*

§. I.

a) **O**mnis illa massa, ex qua homo constat, incredibiliter parva particula excepta, concevit ex iis, quæ antea erant subtilissimum fere, quod producitur, colliquamenti liquidum.

β) Ex hoc autem liquido oriuntur solida prima, tenerri-
ma, liquidis simillima, ut jam sentit celeberrimus HAR-
VÆUS a), dicens: *Omnes partes similes ex eodem primi-
tivo glutine oriuntur, initio enim crassæ fibræ nascuntur,
quæ mox nervosæ, dein cartilaginossæ redduntur, ac tan-
dem in ossa concrescunt & indurescunt.* Quoniam ergo hæc
prima solida ita cum nervis conveniunt, jure hinc ea *nervos*
vocare licet.

γ) Accedente dein sanguinis motu, nervi illi (§. I. β.)
qui sunt vasa minima, tenerrima, laxa, pulposa, liquidis
turgida, facile elonganda & distendenda, ex quorum con-
textu fiunt membranæ, a liquido ejusdem vasis majoris. cu-
jus latera constitunt, pressa, exsucca redduntur; collapsa
itaque ac amisso cavo concreta & callosa facta, membranam
formant, magis, quam ante, elasticam aut cartilagineam
induunt naturam. Minime autem credas, omnia illa, quæ
in adultis *ossa* vocas, in infantibus fuisse cartilagineas, ut
quon-

a) HARVÆUS de generatione animalium, Exercit. 55.

quondam voluere KERKRINGIUS b) & alii, quibus tamen nimum contrariatur experientia: scimus enim omnes, nulla cranii ossa unquam fuisse cartilaginea, siquidem membrana *fontanellæ* sic dictæ, ex periostio & dura matre constans, in foetu eo est latior, quo propior est suæ origini, unde concludi potest, ætatem dari, qua totum *ιν κέψαλον* binis illis membranis coerceatur, & observavit jam suo tempore PECHLINUS c), *cartilagines, etsi alias ossibus affines, minus tamen in ossa mutari.*

δ) Remanentibus causis memoratis (§ I. γ), hæc membrana, magis magisque elastica facta, liquidorum augebit motum, unde jam comprimuntur vasa, quæ minus antea fortis circulatio obliterare non potuerat: & sic solo sanguinis motu, partes molles per gradus successivos mutantur in osseas: & revera nostri corporis partes eo fieri solidiores, quo plura vascula in illis obliterata densiusque compacta fuerint, evicit LEMERY d) docens, cartilaginem proportionem servata, multo minus terræ præbere, quam ossa simili modo in cineres redacta; certo indicio, in cartilagine majorem liquidi, & minorem solidi quantitatem, quam in osse, sub eadem mole, contineri, adeoque his minorem vasorum liquida vehentium numerum inesse.

§. II.

Hæc ossificatio (§. I. γ. δ.) in omnibus ossibus non fit eodem modo, sed *in planis*, in medio ossis circiter oriuntur hinc inde variæ & minimæ quædam fibræ tenuissimæ, quæ numero & crassitudine auctæ, & sibi invicem accretæ, centrum formant osseum, ex quo centro, jam solidiuscullo,

b) in Osteogenia, pag. 1.

c) in Observat. phys. medic. pag. 312.

d) Dissert. sur la nourriture des os.

lo, radii emittuntur, divergentes ad circumferentiam, distincti, qui eo compactiores, quo propius distant ab ipso puncto ossificante, sive a centro, suntque ibidem & crassiores: in fine autem, ubi hærent ultimæ, cum membranacea adhuc continuæ, fibræ ossæ, ibi sunt tenuissimæ, & simul maxime a se invicem distantes: extremum enim fibræ ossæ continuatur in membranaceam, eadem lege, ac ossæ exporrectam, sicuti in musculo fibra carnea exporrigitur in tendinosam.

§. III.

Ossa fibulæ alio modo generantur, nam in medio secundum longitudinem generationis, sive ortus, principium ducunt: inde vero versus extremitatum fines crescendo, prolongantur & extenduntur.

Scilicet in medio ossis, a centro osseo radii ossei, per totam superficiem versus extrema juxta longitudinem extenduntur, & hi juxta se invicem positi, tanquam vasa, membranam seu laminam osseam constituunt, ut in juniorum ossibus; præcipue costis, elegantissime observare licet. His vero lamellis, durantibus causis memoratis (§. I.), ex simili materia nova fibrarum plana superinducuntur, quæ omnia firmiora reddita, & ope fibrillarum transversarum, claviculis quasi similium, artius compacta, os durum tandem constituunt, quod eo crassius, quo plures laminæ supra se invicem incumbunt, & periostium, tanquam vinculum circumcingens, radiorum extensionem juxta longitudinem promovet, juxta latitudinem vero impedit. Fibræ, sive radii ossei, per longitudinem decurrentes, ad finem tamen aliquantum divergunt, dum numerus illorum in toto osse idem, hinc interstitia ad extremitates sunt cava majora & os ibidem magis spongiosum: & ex mechanismo motus,

os

os in medio sustinere debebat maximam flexionis vim, hinc in medio magis solidum est & fortissimum.

§. IV.

Credendum vero non est, omnes has lamellas sese immediate contingere, sed interposita esse vascula quædam pauca tenerrima; quemadmodum circa juncturas, ubi spatia majora a secessu laminarum relinquuntur, & major majorum vasorum copia adest, patet ad oculum. Inter lamellas hæc vasa dari, anatomica injectio quidem non evincit, cum hæc ultra secundum vasorum genus non procedat, sed satis probant microscopium & observatio chirurgica in ossibus fractis, utpote quæ docent, os fractum, si bene apponatur, & appositum bene retineatur, jam intra viginti & unum dies unitum & concretum esse (non vero firmum, quod intra quadraginta & ultra dies tantum fit) materia quadam ex istis vasculis, intra laminas decurrentibus, emissâ.

§. V.

Sterni vero os, *apophyses* & *epiphyses*, quæ in juniore ætate *cartilagineæ* sunt, & non nisi jam nato infante in ossa mutantur, alio modo hoc iterum faciunt, quam *ossa plana* aut *fibulosa*, sicuti, quantum scio, ego primus detexi, & in peculiari Dissertatione anno 1731. publice demonstravi. In infante jam nato, & per novem menses in utero matris adservato, in medio apophysios cartilagineæ, oriuntur quædam fibræ parvæ, crassiores, distinctæ, per microscopium pulchre observabiles, quæ deinde crassiores factæ, punctum formant osseum, quod crescente infante sensim crescit, & causis (§. I. 7.) memoratis agentibus, sphaerulam, sive nucleum formant osseum, qui deinde ita augetur, ut tandem totam constituat apophysin, remanente modo crusta cartilaginea, lævi, motum facilitante. Ut clarior esset novæ rei

Afor. Ph. M. Vol. VIII. G idea,

idea, pro exemplo ossis femoris apophysios figuram adnectere placuit. Vid. Tab. I. Fig. 1. & 2.

§. VI.

Dicit EUSTACHIUS e), humani foetus sternum est totum cartilagineum, prorsus continuum, nullaque linea distinctum: sed si quis accuratius humani foetus sternum cartilagineum intueatur, postquam omne perichondrium prudenter abstulerit, quod paululum difficilius succedit, quam distinctissime illud in tres partes divisum esse videbit, æque ut est sternum adulti: Adeoque puncta illa ossæ, quæ delineantur a KERKRINGIO f), monstrant, sterni osteogeniam tot diversis locis & punctis, sive nucleis, incipere, non vero in tot partes divisum esse; & hi nuclei eodem modo se habent & crescunt, ut in apophysum osteogenia diximus.

Explicatio Figurarum 1. 2. Tab. I.

- AA. Os femoris infantis, duas septimanas circiter nati, per medium discissum, ut intima ossis substantia possit videri.
- BB. Apophysis ejus cartilaginea.
- CC. Nucleus osseus in media apophysi.
- D. Nucleus ille ex apophysi exemptus, in cujus superficie parva foraminula & cavitates conspiciuntur.
- E. Idem Nucleus per medium dissectus.
- F. Fibrillæ ossæ in eo se visui offerentes.
- G. Frustulum osseum relictum, ut ossis crassities possit conspici.

OBSER.

- e) in Opusc. de ossium examine.
- f) in Opusc. de Osteogenia, in fig.

ad Observat. XXII.
pag. 61.

ad Observat. XI. pag. 30
Fig. 1.

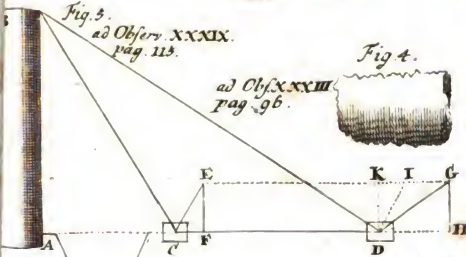

Fig. 2.

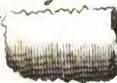
Fig. 3.
ad Observ. XXXIX.
pag. 113.

B

ad Obs. XXXIII.
pag. 96.

Fig. 4.

OBSERVATIO XII. DN. D. JOBI BASTER.

De
Generatione pilorum in corpore humano.

§. I.

Pili, a plerisque Anatomicorum pro extremitatibus nervorum habiti, sunt corpora singularia, tenuia, oblonga, teretia, acuta, pro parte infra cutim, pro parte extra illam eminentia, diversa in omnibus humani corporis partibus, diversa etiam in diversis nationibus, temperamentis, ætatibus, sexibus.

§. II.

Ut hoc clarius demonstrum, divido pilum in *corpus*, sive *truncum*, & *radicem*, seu *bulbum*. *Bulbus* non unica radice, sed quasi per fasciculos, plerumque ab octo ad duodecim, ut subtilis observavit LEEWENHOEKIUS, oritur, & quidem

1.) vel ex folliculis in ipsa cute hærentibus, aut
 2.) ex illis in membrana cellulosa existentibus, quod fit, ubi firmiorem basin requirunt, ut in capite, barba, &c. vel
 3.) ex propriis vaginulis obliquis, ut in scroti adipe, &c. Est ibi in ortu suo mucosus, pellucidus; quo magis vero cuticulæ appropinquat, eo fit durior, magis tenax & minus pellucidus, donec extra cutim transeat, tunc enim pergens cum epidermide, qua, docente RUYSCHIO, investitur, durus, tenax, opacus, verus pilus est.

§. III.

Ad bulbum pili reperiuntur arteriæ, nervi, venæ. Arteriæ adferunt humorem ad vitam & nutritionem necessariam;

rium; nervi sensum ibi acutissimum, forte & nutritionem præbent; venæ humores ab arteriosis vasis allatos reducunt.

§. IV.

Si quis sumat duo frusta humanæ cutis, unum a capite, alterum de quacunque alia parte corporis, ubi tenuis lanugo est, separatim, hæcque supra tabellam expansa in fervida maceret, & manu anatomica cuticulam inde separet, videbit, quod in frusto capitis cuticulam pili non sequantur, sed cuti firmiter inhærentes maneant; si tunc cautissime dein, ab eadem cute inversa, ita pinguedinem auferat, ut hinc inde tamen piuguiferos quosdam folliculos cutis superficiei adhærere permittat, pulcherrimo spectaculo videbit, quod omnes pili ibi in capite cutim perforent, & radicibus distincti hæreant in folliculis membranæ cellulosæ. Eadem ratio obtinet in barba, & in animalibus, quibus pili vestimentorum loco inserviunt: In his enim omnes ex ipsis cellulis membranæ adiposæ oriuntur, maxime in dorso, collo, &c. Sic in apro & porco setas oblique per cutim fere ad dimidii digiti latitudinem transire, & ex lardo ortum ducere, vidi. Contrarium obtinet in altero frusto, ibi enim detractam epidermidem sequuntur pili, & admoto microscopio videbit, si cuticulam subtilissime elevat, sensim extrahi omnes pilos, & eorum radices albicantes, mucosas, multo breviores, quam quæ cutim perforant; & si hic ab aversa parte, cute adhuc cum epidermide cohærente, omnem adipem separet, nullam inveniet pili radicem, quæ cutim perforet, ut in cellulosam penetret. Patet ergo clare differentia longitudinis pilorum, quamvis crassities ipsius cutis non differat.

§. V.

Si ergo pili jam essent papillarum nervosarum productiones, plurimi essent pili, ubi plurimæ papillæ; obtinet vero

vero contrarium: In manuum volis, pedum plantis, & digitorum apicibus sunt papillæ quam plurimæ, nulli autem folliculi, & nulli pili: in capite, barba, sub axillis, in pectore, in inguine, circa anum, copiosissimi sunt & folliculi & pili. Dum ergo in illis locis, ubi folliculi deficiunt, & pili desiderantur, jure meritoque idcirco concludimus:

§. VI.

Pilos ex illis folliculis oriri; si hæreant incute, si in membrana cellulosa, si obliqui sint, ut in scroto, & non esse productiones nervorum. Præterea si horum essent productiones, cur pili ipsi essent insensiles, dum inscio homine flecti, uri, scindi possunt? Oritur dolor non nisi in bulbo, si pilus lente & sensim trahitur, quia hic ex arteriis, nervis & venis constat; quippe, dum pilus tenditur, trahitur bulbus, & extenduntur nervuli, & omnis pars, nervis instructa, illis extensis, dolebit.

§. VII.

Crescunt hi pili propulsione, ita, ut particula, quæ hodie intra cutim, ut radix, hæret, post unum alterumve diem extra cutim pili truncum constituat; hinc abscissi continuo renovantur. Arteriæ & nervi in bulbo (§. III.) reperiuntur, sunt vascula; humores nutritios advehentia: cum vero in corpore, maxime adulto, non fiat nutritio, nisi simul illud ultimum, in cujus locum nutriendum succedit, auferatur, nullum est dubium, quin & illud obtineat in pilis, cumque pilus crescat propulsione, ut particulae sese invicem exteriora versus ducant, ultima elementa necessario cadunt, cum ultimum nutriendum ad ea non amplius perveniat.

OBSERVATIO XIII.
DN. D. JOBI BASTER.

Curatio epilepsiae, in sinistra manu oriundæ.

Juvenis XVIII. annorum, per tres aut quatuor annos epilepsia laborans, opem meam postulavit; acutissime omnia ad indagandam mali causam inquirenti respondit ægrotus, se paulo ante paroxysmum semper quasi convulsionem, aut spasmodum sentire in tendinibus musculorum, qui digitos sinistræ manus elevant: jussi ergo, ut, quam primum hoc sentiret, statim arcto vinculo coriaceo, idcirco gestando, carpum constringeret, quo levi remedio paroxysmum sæpissime inhibuit. Purgato dein corpore, arteriam temporalem sinistram secari, & fonticulum in manu sinistra, paulo supra annulare ligamentum, excitari curavi, atque interne sic dicta quædam specifica exhibui, quibus remediis intra septem vel octo hebdomades curatus fuit. Fonticulus per tres menses apertus servatus fuit, dein claudabatur, & jam immunis ab hoc malo vivit.

OBSERVATIO XIV.
DN. D. JOBI BASTER.

*Abscessus in puero quinque annorum, qui intra
24 horas os tibiæ a sua epiphyysi separaverat.*

Rogatus visitavi infantem, quinquennem, qui, post acutissimam febrem, sequenti die conquerebatur de vehementissimo dolore in tibia, paulo infra genu; reperi abscessum jam pure plenum, hincque statim eum aperui, sed miro spectaculo, remoto & absterfo pure, vidi os tibiæ quasi cuneo ab epiphyysi sua separatum, ita, ut digitus posset interponi;

terponi; margines epiphysios & ipsius ossis carie erant arrosi, quapropter vulnus dilatavi, & cauterium prudenter applicui, quod felix separatio sequebatur, deinde læsionem hanc ad instar fracturæ compositæ tractavi, & sic, absque ullo incommodo aut claudicatione, intra 13. hebdomades fuit curatus.

OBSERVATIO XV.

DN. D. JOBI BASTER.

*Fistula Vesicæ, triginta jam annos durans, intra
28 dierum spatium curata.*

Nauta quidam, quadraginta annorum, opem meam imploravit, cui puero decenni calculus fuit extractus, remanente semper per 30. annos fistula, per quam maxima urinæ pars continuo effluebat. Scalpello igitur dilatavi fistulam, ejusque in fundo sensi aliquid calculosi, quod forcipe extraxi, & prævio accuratiori examine deprehendi, illud esse frustulum spongiæ, articulum minimi digiti magnitudine referens, cui materies calculosa fuerat accreta, & quod ex negligentia prioris Chirurgi sine dubio in vulnere remansit. Turundam hinc, corrosivo mitiori illitam, fistulæ immisi & per quatuor horas ibi reliqui, ad callositatem absumendam, tunc alteram, unguento basilico obductam, ad separationem promovendam, quam & quinto die obtinui. Ab eo tempore singulis diebus minor urinæ quantitas effluebat & fistula ipsa recentis ulceris faciem induebat, quod idoneis medicamentis ita tractavi & firma ac stricta ligatura bene compressi, ægroque injunxi, ut unum supra alterum genu ponendo, in quiete se contineret, alvum emollientia assumeret, & sæpiissime lotium emitteret, quo facto intra 28. dies sanatus fuit.

OBSER-

OBSERVATIO XVI.
DN. D. JOBI BASTER.

Nuclei prunorum deglutiti, mortem inferentes.

Vir quidam, triginta annorum, conquerebatur de dolore stomachi continuo, lancinante, ad omnia, quæcunque assumpta, sive alimenta, sive medicamenta, ingravescente; nihil hinc, nisi tepidum lac, aut jus carniū, & ea non nisi in exigua quantitate, assumere poterat; alvus tamen erat adstrictissima, quæ per clysteres sollicitata, non nisi pauca & durissima scybala reddebat, tandemque summe emaciatus homo fame & dolore miser obiit. In cadavere post mortem aperto, in stomacho reperi decem nucleos prunorum integre deglutitos, qui pylorum fricando ulcus magnum ibi formaverant, cum excrementia carnis fungosæ, quod sine dubio summe dolorificæ hujus mortis causa extitit.

OBSERVATIO XVII.
DN. D. JOBI BASTER.

Hernia umbilicalis in Hydropico causa mortis.

Nobilis quidam Dominus, hernia umbilicali laborans, incidit in Ascitem, quæ, quotidie ingravescens, totum abdomen, sed quam maxime membranas dictæ illius herniæ ita extendebat, ut per eas, valde tandem extenuatas, ipsa aqua quasi exsudaret. Opem meam tunc imploranti prædixi subitanæ mortem, metuens scilicet, ne sternutatione, tussi, &c. aut graviore inspiratione hæ membranæ disrumpentur, & sic animam cum aquis effunderent, id quod etiam non multo post accidit: Graviter enim tussienti, quamvis firmiter omnia comprimi curaveram, rumpitur umbi-

umbilicus, & ingens aquarum copia effluxit, subsequente altero die morte.

OBSERVATIO XVIII.

DN. D. JOBI BASTER.

Duo ureteres in rene sinistro.

Aperiui anno 1739. cadaver virginis viginti circiter annorum, in quo ren sinister habebat duos ureteres, digiti latitudine a se invicem distantes, & usque in vesicam ita exporrectos. Naturalis erant ambo magnitudinis; dextri autem renis ureter tantæ erat capacitatis, ut facile pollicem caperet. Reliqua omnia naturaliter conformata erant.

OBSERVATIO XIX.

DN. D. JOBI BASTER.

Vomica pulmonis feliciter ab Agyrta curata.

Nauta quidam robustus laborabat Vomica in lobo pulmonum dextro, valde dolorifica ac corpus emaciante & debilitante. Frustra adhibitorum remediorum tandem pertractato, & apud omnes auxilium quærenti, ab agyrta præscribitur vomitorium, ex croco metallorum aliisque, unde enormiter vomebat, & magna vi rumpebatur Vomica, unde maximam puris copiam expuebat, ac non multo post, usu balsami Locatelli, sanabatur.

OBSERVATIO XX.

DN. D. JOBI BASTER.

Calculus sat grandis infra linguam excisus.

Nobilissimus quidam Dominus ostendit mihi tumorem durissimum, linguam inter & sinistri lateris dentes molares

Actor. Pb. M. Vol. VII.

H

lares

lares inferiores, qui etiam externe sentiebatur, & maximam loquendi difficultatem creans, jam per annos quinque ibidem substiterat. Facta ergo prius exploratione median-
tibus digitis, incisionem supra ipsum tumorem feci, & ex-
traxi calculum, nucem avellanam magnitudine æquantem,
quo facto vulnus paucorum dierum spatio feliciter consoli-
datum fuit.

OBSERVATIO XXI.

DN. D. JOBI BASTER.

Oesophagi paralysis in virgine.

Virgo 20. annorum suppressis mensibus admodum eva-
debat cachectica & valde emaciata; opem meam im-
plorans, conquerebatur de maxima difficultate cibos aut po-
tulentia deglutendi. Cogitavi primo de excrescentia carnis,
aut scirrho glandularum oesophagi, unde virgam balænati-
cam, sponsia armatam, in os intrusi; sed parvulum usque
ad ventriculum erat iter; quapropter judicavi, adesse pa-
ralysin muscutorum oesophagi, sed plurimis adhibitis anti-
paralyticis remediis non favebat eventus, quin potius in-
crescebat malum, ut nihil amplius deglutire posset. Ne er-
go fame conficeretur, consului, ut cibos bene manducatos
primo digito, dein instrumento, ex virga balænatica con-
fecto, in gulam & stomachum detruderet, quod cum de-
monstraveram, satis bene huic methodo adfuescens, per
quatuordecim menses vitam ita sustinuit. Interim corpore
paulatim ex bono nutrimento vires recuperante, etiam oeso-
phagus munere suo fungi incipiebat, & afflicta sine ullo alio
remedio perfecte tandem fuit curata.

(Zürckseæ Erfordiam missæ, d. 12. Februar. 1744.)

OBSER-

OBSERVATIO XXII.

D. D. JOANN. SEBAST. ALBRECHT.

De

*Raphano majori, cortice nigricante C.B.Pin. 96.
radice oblonga, foliis luxuriose in cavitatem
radicis deorsum natis.*

Semina plantarum perfectarum matura & incorrupta, terræ fertili commissa, vi sua vegetante protrudere germen unacum radícula, notissima res est. Germen illud comitari uno, duobus pluribusque cotyledonibus, & sic recta seu verticaliter assurgere, deinde totam foliorum cohortem successive cum caule in eadem linea succedere, nisi vel mollietie, ut in flagellantibus, vel gravitate in pluribus, ab hoc crescendi modo deflectant oblique, docent nos observationes. Experimenta insuper manifestant, in radicibus quibusdam, carnosissimis imprimis, oblique terræ commissis, sanis, foliis radicalibus antiquioribus rescissis, eadem flectendo proxime ad perpendiculum, denuo germinantia, & ad eandem lineam iterum succrescentia, conspici. Quoties itaque alium a naturali nascendi modum præternaturalem, seu inconsuetum, observamus, toties per impedimentum aliquod, sive extra terram, sive in terra, tanquam occasionalem causam, vim istam naturalem turbatam esse, ut concludamus necesse est. Vegetabilia omni imaginationis vi destituta sunt, itaque monstrorum causa in hoc regno, nisi in semine jam defectus adsint, unice in externis, seu iis, quæ ad plantam ipsam non pertinent, sed ejus vegetationem, figuram & crescendi modum occasionaliter modificare possunt, quaerenda est. Rem jucundo aliquo spectaculo declarabimus, cum multum conferant lucis ejusmodi curiosæ observationes negotio

tio vegetationis. Inter plures raphanos majores, oblongos, cortice nigricantes, quos nostrates Hortulani *grosse Rettige* vocant, & ob radicem molliorem, succulentam & acredinem magis temperatam, multis in deliciis sunt, aluit hortulus meus quendam, in quo, ex terra recentè extracto, externe præter fissuram aliquam in medio, inter ipsa folia radicalia, nihil alieni observatum fuit. Cum vero ob magnitudinem, per longitudinem, seu verticaliter cultro divideretur in duas partes æquales, ut in taleolos semicirculares scissus commodius posset ore assumi, accidit, ut in interioris parenchymatis substantia cavitas major observaretur, sine ullis præviæ aut præsentis putredinis, aut alius corruptionis signis. Ipsa hæc cavitas, terrei coloris, reti aliquo fibroso vasculoso albidiori ornata, jucundo spectaculo alebat folia quinque crispa, a capite per fissuram seu hiatum deorsum nata, varie & eleganter flexa atque reflexa, viridescencia albida, perfectam divisionem felici casu illæsa. Vid. Fig. 3. Tab. I. Inter plures, qui rarum hoc phænomenon intueri & admirari dignati sunt, fuit & ipsa Serenissima Ducalis domus, unde etiam pictori aulico delineanda vivisque coloribus distinguenda tradita est hæc pars vegetabilis, quæ alias quoque longiorem ætatem tulit: Nam marcescere visa, si in aquam imponebatur, non solum folia denuo expansa, sed & magnitudine successive multum aucta, læte monstrabat.

Qui structuram plantarum æque mechanicam, ac animalium, si motum voluntarium excipias, cognitam habet, & simul novit, determinari progressum & directionem fibrarum varie, pro minori vel majori resistentia externa, interdum etiam pro occasionali læsione aliquot fibrarum, vasculorum, tunicarum ex fibris contextarum, qua oppositæ majori vi trahunt, perpendicularem fasciculorum fibrarum seriem

riem in vasculis, &c. a recta in curvam reflexamque viam facile sic deduci, seu cogi posse, statim judicabit x).

Accidisse autem aliquid, hiatus seu fissura, in superiori parte inventa, & cavitas absente omni putredine orta, evincit, dum forte vermis compagem fibrarum solvit, ipsa læsione etiam fibris indurata, aut quod suspicor, me inscio, quis experiri voluit, an experimentum succedat, quod hortulani celebrant ad augendam raphanorum molem, & *inoculationem* vocant, ubi subula perpendiculariter intrusa cavitatem parvam faciunt, cui novum semen, tanquam utero, committunt, quod, adultioris radice succis nutritum, coalescere cum antiqua radice dicunt, ut quasi in duplicem molem adolescat radix novo imprægnata germine. Quia vero semen hoc fatuum fuit, aut læsum, aut cavitatem non attingit, fieri potuit, ut læsis per subulam fibris, hæc se contraxerint, cavitatemque formaverint, in quam, æquali subulata fibrarum tensione, folia sese retraxerunt, quæ ab accessu liberioris aëris probe munita, minus perspirarunt, ideoque non firmiorem, sed laxiorem habitum, nec æque læte virentem colorem, sed pallidiorem, acquisiverunt, quemadmodum in ipsis hominibus aliisque animalibus ex eadem causa idem hoc contingere, quotidie observamus.

Explicatio Fig. 3. Tab. I.

- a. b. duorum foliorum initia.
- c. d. e. trium reliquorum initia.
- f. crassities albæ substantiæ incorruptæ.
- g. cavitas fibrosa, terreo colore tincta, superinducto reti fibroso - vasculoso albido.

(Coburgo Erfordiam missa d. 20. Februar. 1744.)

H 3

OBSE-

- x) De radice Raphani structura vid. Marc. MALPIGHI *Oper. anatom. de rad. plantar. p. m. 157.* De causis monstrosor. vegetabilium autem Jo. Dan. MAJORIS *Diff. de planta monstrosa Gotsorpiensi, Schlesviga 1665. 4to.*

OBSEVATIO XXIII.
DN. D. JOANNIS van WOENSEL.

De

Muliere gravida, vivam devorante anguillam.

Est adpetitus inordinati species *Pica*, non virginum dun-
taxat & matronarum, sed virorum etiam & puerorum
ludibrium, cujus causam physicam latentem, qui in succi
gastrici exaltatam acrioremque indolem, simulque, in errantis
phantasiæ vitium retulerit, a vero forsan haud multum aber-
raverit. Præ nobiliori sexu tamen huic affectui magis ob-
noxias esse foeminas, & quidem eo potissimum, quo foe-
tum in utero gestant, tempore, cunctis in confesso est.
Tanta utique tum infani hujus adpetitus in quibusdam mu-
lierculis vis est, ut non modo vitiosæ qualitatis edulia ab-
liguriant, sed & talia crebro, a quibus alias natura sana
abhorret.

Avus conjugis meæ charissimæ, Amstælodami in foro
piscario dum versatur, pisces empturus, a latere suo stan-
tem, animadvertit pauperulam gravidam, quæ avidis ocu-
lis venum expositam majorem anguillam lustrat, atque de
pretio paciscitur, quod cum ipsi solvendo nimium esset, tan-
dem discedit tristis. Abiturientem Avus revocat, solvit pre-
tium ipsique donat hancce adeo anxie desideratam anguillam,
qua obtenta præ gaudio lachrymas fundit pauperula,
actisque gratis mox sese surripit Euro velocior; famulum
suum interim jubet Avus, ut mulierem e longinquo obser-
varet; secedit illa in angiportum, a populi turba semotum,
ubi voracitate incredibili brevi vivam, vixque manducatam,
ingurgitat anguillam.

Occurrit apud P. FORESTUM *Lib. XXVIII. obs. 65.*
casus huic ad amussim similis, de foemina Alcmariana, quæ

ad

De Muliere gravida, vivam devorante anguillam. 63

ad forum veniens, anguillam coemptam statim crudam devoravit. Aliorum quoque vivorum animalium, a gravidis Pica laborantibus devoratorum, apud Auctores hinc inde exempla occurrunt. Sic BIERLINGIUS in *Ephemerid. Nat. Curios. Dec. I. Ann. II. obs. 210.* meminit mulieris Dresdenfis, Cyprinum, pondere ferme unius libræ, vivum a capite usque ad caudam edentis; nec non de alia, nomine Rebecca, ibidem scribit, quod, prima vice gravida, duodecim vivorum Mullorum capita avidissime demordens, illico eadem devoraverit. Victor TRINCAVELLIUS de matre sua, dum in utero gereret, gammaros fluviatiles crudos comedente, historiam refert *Lib. VII. Curat. particul. affect. cap. 4.* Celeberrimus LANZONUS in *Ephemerid. Nat. Cur. Dec. III. Ann. II. obs. 28.* refert de militis cujusdam uxore, quod pullum gallinaceum vivum, cum plumis, pedibus, intestinis & excrementis, summa aviditate devoraverit.

Quandoque etiam mulierculas, hoc affectu laborantes, tenet incompscibile non minus, quam execrandum ipsius carnis humanæ desiderium, quod RODERICUS a CASTRO, *Lib. III. de morbis mulierum, Cap. 9.* depravati & lascivi animi signum merito vocat. Non defuerunt nostra memoria, inquit MARCELLUS DONATUS *Lib. IV. Histor. Med. mirab. Cap. 1.*, quæ conspecto viro quodam toroso ac corpore succulento, morsu hujus appeterent armos. LUDOVICUS VIVES, *Comment. ad Cap. XXV. Lib. XXVII. divi Augustini de civitate Dei*, historiam exhibet de foemina gravida, morsus cervicis denudati alicujus juvenis ardore flagrante, quæ abortum pene fecisset, ni avide infixis dentibus illum momordisset. Casus ejusdem fere commatis mentionem quoque facit SALMUTHUS, in *Observ. med. Cent. I. Observ. 61.* Omnem tamen relata jam edendi, ut ita dicam, rabiem, multis superat parasangis illud mulieris cujusdam horrendum facinus, quod Joannes LANGIUS, *Lib. II. Epist.*

Epist. med. XII. sequentibus verbis describit : *Elapsis non plus duodecim annis mulier in pago non longe ab Andernaco, Episcopatus Coloniensis oppido, in littore Rheni, malacia laborans, carne mariti vescei desiderabat, quem ei percharum occidit & dimidia fere carne conjugis dilecti saturata, reliquum sale maceravit. Inordinata & exlex fames, quid non mortalia pectora cogis?*

(*Harlemo Erfordiam missa d. 15. Mart. 1744.*)

OBSERVATIO XXIV.

DN. D. JOANN. JACOBI HUBERI.

De

Fœtus præcluso ano, ex suspecta gravidæ matris imaginatione ita concreto.

Magnam esse imaginationis in homines vim, & maxime quidem in mulieres gravidas, aliunde patet, & mira exempla, omni exceptione majora, satis superque id testantur. Illud, quod hic profero, exemplum, observationem chirurgicam simul exhibet. Utraque ratione commotus integram observationis historiam narrare volo. Mulier triginta annorum & quod excedit, equisonis in stabulo regio uxor, mater trium infantum, cum in quarto graviditatis quartæ mense esset, infantum suorum unus, puer quatuor circiter annorum, levi ex ulcere laborabat in nucha. Coalescere incipiens ulcus illud & ad consolidationem vergens mater aliquoties intuita est, forteque horrorem inde contraxit, dicens aliquoties puero suo, *futurum, ut in nucha cicatricem ano similem nanciscatur.* Quid factum est? Justo partus tempore mulier illa filium enixa est (die 2. Nov. 1743.) optimæ formæ, quoad conspici poterat, atque vitalem.

lem. Cum vero puer ille, die a nativitate sua tertio, nihil tum meconii deponeret, inquirens obstetrix in rei causam, reperit perinæum ad coccygis os usque penitus clausum, ibique loci, ubi apertura ani esse solet, leves aliquot plicas conspicit, concreti vulneris cicatricem quasi referentes. Cognito itaque morbo, pater infantis statim auxilium quærit, rogans Chirurgum aliquem, vellet operationem, qua opus esset, instituere. Chirurgus quoque id mox præstandum suscipit, sed frustra: levem enim incisionem cum fecisset, deprehendit, majus opinione esse malum, & profundiorē longe requirere incisionem, nec tantum pellicula (uti haud raro observari licet in atretis,) clausum esse anum, adeoque dimittit patrem cum infante absque ulteriori auxilio. Pater dein alium adit Chirurgum, & tandem die 6to Novembr. (qui quintus post partum erat dies) cum Chirurgus ille nescio quam ob causam nihil tentasset, meum sibi expetit consilium atque operam. Facile mihi erat auxilium unicum ex profunda satis ad cavum intestini recti, vel etiam, si pejus malum foret, coli adeo finem incisione petere. Quapropter mox jussi Chirurgum justo, quem ipsi indicavi, loco, perfodere infantis perinæum ope lanceolæ. Ita sursum dirigebatur lanceola ante os coccygis ossisque sacri infimam partem repetitis vicibus, ut tandem ad duos fere digitos latos ferrum penetraret, absque magna sanguinis emissionē, sed tamen absque ullo effectu. Ulterius vero immitti lanceolam, ob latitudinem ejus auctor esse nolui, quia prævidebam, commodius atque opportunius operationem ope fistulæ centimalis (le trois-quarts) absolvi posse. Nescio autem qua levitate, an commiseratione magis ductus infantis pater, ulterius quid tentari in debili infante recusavit. Eranssi revera metuendum erat, ne puer in ulteriori operatione exspiraret, non tamen nisi ægerrime patrem cum infante, præter omnem spem & opinionem frustra vexato, disce-

dere vidi. Anceps enim remedium semper nulli præferendum, maxime cum sit unicum, quo intermissio mors certo insequatur. Evenit nempe, ut die a nativitate septimo spiritum, vix acceptum, redderet infans misellus. Mirandum hac in re, quod tranquille satis, id est, absque convulsione, vel clamore, vel vomitu, vel colore cutis mutato, pedetentim mortuus sit. Curiosus ego cum essem, explorandi tantam intestini recti concretionem, patrem pecunia condixit Illustris Præses Collegii Regii medico - chirurgici, quod heic, Cassellis nempe, floret, ut cadaverculum aperire me sineret. Aperto itaque abdomine, tumente valde atque subduriusculo, reperi intestina tenuia aëre plena, ultima intestini ilei parte excepta. Erant nempe ilei infima portio, spithamam longa, totumque colon, infarcta meconio, solito more nigricante, uti & portio, quæ aderat, recti. Magnæ curvaturæ coli, seu S. Romani portio ultima, divergens deorsum in latam recti expansionem desinebat, quæ expansio modo ad mediam usque partem & paullo infra vesicam urinariam, ampla & meconio plena erat. Ibi vero evanescebat rectum in carneo-pinguedinosam massam quandam, crassam valde, nullumque amplius recti vestigium relinquentem. Lanceola eam fere totam penetraverat, ut levi modo vi fistula centimali penitus perfodi & in cavum recti penetrari potuisset, sicque alvi exoneratio procurari. Ceterum omnia naturaliter se habebant. Per vesicam urina valde distentam, exprimere tentavi urinam urachum versus, sed frustra: nec successit experimentum, nec unquam illud succedere adhuc comperi. Quæ de matris hujus infantis terrore supra dixi, non plane suspecta mulierculæ narratio est, sed ipse quoque Chirurgus, fide dignus, qui pueri quatuor annorum ulcus curabat, eadem mihi de matris gravidæ terrore quodam, non valde vehementi, narravit, atque de pueri cicatrice, quam mater cum ano comparavit. Quapropter ego non facile

cile negarim: Imaginationem istam fuisse partus non naturaliter constituti causam. Utcunque fit; historia de puero vera est, quantum ad ulcus, & ani illa clausura ipsa quoque certa.

(Cassellis Erfordiam missa d. 29. Mart. 1744.)

OBSERVATIO XXV.

DN. D. JOANN. DANIEL SCHLICHTING.

Incipiens oculi hernia, acu pertusa, & post hac pressa, feliciter consolidata.

Integer annus est, ex quo prægressa ophthalmia ruptoque abscessu perrupta simul de nocte fuit cornea oculi tunica, paululum supra pupillam, secedente ac prominente mox uvea per factum illud corneæ foramen, quæ herniæ instar tumens, sed livida & parva adparuit, muscæ caput referens, unde & tumor hic *μυοκίφαλον* audit, estque nil nisi staphyloma imminens. Namque de die in diem augebatur ita, ut dimidiam afficeret pupillam, decrescende videndi potentia, ac perbrevis temporis spatio in staphyloma vertendus præspiceretur.

Agitato consilio, ac ciliis speculo diductis, tumorem acu pertundendum, lymphæ mox exsiliante, atque eundem oleo myrrhæ per deliquium deliniendum, ac complicato linteo premendum curavimus. Quo facto intra dies quatuordecim, omni tumore represso, pristinum oculo refartum est videndi acumen, obducta solum parva admodum cicatrice jam residua, quæ vix pupillam tangit, nec ullo modo visum impedit.

OBSERVATIO XXVI.

DN. D. JO. DANIEL SCHLICHTING.

Quinque fungi teretes oblongi, sub ptyalismo e lingua prognati.

Seplasiarius audax & avarus nuper ancillæ, diu satis frustra ab ipso decocti lignorum usu excruciatæ, exhibet tandem mercurium ore assumendum. Tum fontibus salivæ cito apertis, unda ubertim excurrit. At Medici hic simius mox inhorrescens, portenta intuitus, contagium forte, an mercurium metuens, eminus convenit ægotam, idque subinde non quotidie, cum illi hoc ipsum, facile alias eveniens, admodum fuerit & grave & horrendum. Interim medicastri incuria quinque fungi mox ex antica linguæ parte, iique teretes & oblongi, excrescunt, quorum unus, licet tenuis pennæ instar, pollicem longitudine æquavit. Chirurgus filō tum ligat singulos, qui & 24. horarum spatio delapsi ac funditus sublati sunt, absque ullo alio infecuto malo. Sed posthac orta est peripnevmonia, subjunctis febre acutissima, diarrhœa, delirio, &c. indeque sine instituta phlebotomia, & sine usu remediorum febrem quatantenus mitigantium, misera satis superque incuria, ignorantia & stultitia Seplasiarii vexata, diem tandem obiit supremum. Ita licitum est hic ludere de corio humano; quod cum nuper animadverti primum, nec unquam alias relatum legi, ideo curiosis referendum duxi.

OBSER-

OBSERVATIO XXVII.

DN. D. JOANN. DANIEL SCHLICHTING.

Hydrops articuli prægrandis, dissectis & ipsis ligamentis, siccatus.

Sextus est annus, ex quo Magister Ebræus, qui vix ex ephelis excefferat, me consultum it, persuasus, & confusus, esse adhuc remedium ingenti ad genu sinistrum tumori, qui, licet per octo annos multis artificijs, tam in Germania, quam Londini, tum & Parisiis, illorumque in nosocomijs, ne minimum quidem auscultaverit, sed quotannis potius increverit; adeo, ut & mediam tandem ossis femoris ac suræ partem omnem cavitas multum prominens occupaverit. Complures Medici & Chirurgi heic quoque loci consulti, Chirurgiæ efficaciam inutilem judicarunt, aut mortem brevi post subsecuturam annunciarunt. Cuncta tamen hæc haud impediverunt, quo minus, adfidentibus quinque Chirurgis, audaces & præmeditato opus aggressi, circa internum rotulæ latus, a tibia usque sursum, disciderimus cutim, adipem, aponevrosin, atque artus ligamentum, vulnere ad spithamæ longitudinem extenso, adhibita primum lanceola obtusa, tumque novacula. Illico vi unda excurrit ubertim, eaque limpidissima, ad mensuram circiter, quæ albuminis ovi instar ignis calore concrevit. Circa idem tempus excerptæ quoque sunt digito meo quatuor glandulæ Haverianæ separatae, nec adjunctæ amplius, ex artus cavo, quæ singulæ nucis moschatae aut fabæ magnitudinem æquabant. Hiante ergo sic satis vulnere, nuda cruris & tibiæ ossa atque patella, tum visui, tum tactui comparuerunt, qui adspæctus Chirurgis æque ac aliis horrendus quidem erat, tamen felix, quem sperabamus & prævidebamus, successus. Stimulum nobis addidit, omnia experiundi.

Artus ligamentum, quod *capsulare* audit, supra & infra fuerat undæ copia jam diu satis ante disruptum, ut facile stylum infra musculos, tibiam qui extendunt sursum & lateraliter, supra medium cruris, & deorsum sub cute, ad medium interius suræ, immittere possemus, explorata sic longitudine & latitudine cavernæ prægrandi, in quam postmodum, quæ siccant, medicamina, siphone quotidie infudimus. Hæc vero non inhibuerunt, quo minus enormis ejusmodi gelatinæ moles, ad libram circiter, quotidie destillaret; *gelatinæ* dico, nullum enim pus primis diebus conspici potuit, sed lymphæ solum, quæ calore densata in coagulum abit, & in ceteris tumoribus unda repletis animadvertitur.

Secundo die post factam operationem chirurgicam, febris vere causos cœpit exæstare per tres dies, quæ usu aquæ frigidaë, succi citri & opii, ac regimine maxime refrigerante, intra id tempus deferbuit. Interea temporis ex vulnere excrescit ruber fungus, lymphæ exitum ad modum impediens, dolorem inferens, &, longitudine vulneris occupata, latitudinem palmæ ac altitudinem trium transversorum digitorum referens, ultra vulneris labia tandem circumcirca expansus & prominens. Causticis securioribus & mioribus frustra adhibitis, fungum sublimato mercurio sicco ad unciam dimidiam unica vice perfricare, reliquumque inspergere iussimus, subjuncta consueta deligatione. Hoc ergo modo omnis ille fungus, licet antea prægrandis, postero die penitus quasi igne combustus atque deletus adparuit, tumque sponte natura, sub usu tincturæ myrrhæ ac spiritus terebinthinæ, quæ & in cavum ipsum quotidie injecimus, eschara brevi post secessit, labiis interim & posthac per emplastra & fascias adductis. Cavitas autem universa postmodum linteis complicatis extus compressa, circumligata & vi coarctata fuit, servata sic ligatura non soluta per sex integros dies. Ita demum ampla cavitas intra id tempus coaluit perfecte

fecte consolidata, atque residuum vulnus solis siccantibus, & quæ fortiter arctant fasciis, temporis successu ad cicatricem redactum est, ut intra duorum mensium spatium tota curatio fuerit absoluta, ipseque Judæus posthac libere, absque omni incommodo, incedere potuerit. Hac occasione illud iterum in mentem mihi venit, quod omnes illi, quibus ejusmodi tumor tempestive non aperitur incisione quadam, sed ubi, facta demum lymphæ corruptione atque ossium carie inducta, cutis multis foraminibus sponte perumpitur, perpetuo continuante ichoris fluxu, tandem tabe commoriantur, uti ipse ego quinquies id vidi, atque a peritis quibuslibet mihi notis Chirurgis similiter confirmari deprehendi.

OBSERVATIO XXVIII.

DN. D. JO. DANIEL SCHLICHTING.

De

Singularibus quibusdam phænomenis, manifesto demonstrantibus, omne virus rabidi animalis primum partes salivales adficere.

Quoties & quamdiu, sub consideratione & curatione ægrorum rabidorum, perpendi, quales maxime effectus noxios venenum istud, rabidi canis felisve morfu communicatum, exserat, & quomodo potissimum agat, toties & tamdiu quam maxime eos miratus sum; deprehendi autem postea, præsentē hydrophobia hæcce præcipue occurrere symptomata:

- 1.) Anxietatem summam circa præcordia;
- 2.) gulæ constrictionem, ac si ossa illic esset infixæ rotunda, qui sensus nascitur a constrictione musculi pharyngæi, a quo usque adeo comprimitur pharynx circa rotundam cartilagineam cricoideam;
- 3.) per-

3.) perpetuam fere salivæ expuitionem;
 4.) nauseam ac denique vomitum mucī & lymphæ copiosæ, ac si æger ptyalismo laboraret, quæ singula alternatim magis minusve exacerbantur & cessant;

5.) cutim universam & extremitates frigidas, cum sudore frigido perpetuo;

6.) ingentem furorem, sed ita per vices, ut subito tales rabidi anxii se agitent, exsiliant, pedibus calcitrent, manibus proximos prehendant, clament; nesciunt omnino quid agant, &c. neque in isto temporis momento verbis ullis, sed vi tantum coërceri possint. His autem cito iterum evanescentibus, respirant fortiter, suspiria edunt, loquuntur apte, conqueruntur anxii, expuunt in terram, sitiunt, averfantur omne liquidum, & saltem panis frustum quandoque deglutiunt, atque in omnibus mente sibi iterum ad tempus constant; sed mox denuo adficiuntur iisdem motibus spasmodicis, idque per vices tamdiu alternare solet, donec intra triduum moriantur omnes, superveniente apoplexia spasmodica.

His ergo probe ponderatis, judico, venenum illud tandem translatum ad salivæ fontes, ad pharyngem, ad oesophagum, ventriculum & intestina, ibidem ciere spasmus, unde aquæ metus, majore copia humorum serosorum e corpore illuc affluente. Tali autem spasmo veneni quidem pars aliqua expellitur, sed crisi inani & imperfecta, cum maxima ejus pars intus retineatur. Cerebrum autem unacum nervis, ceterisque corporis partibus, consensu cum salivæ partibus communi irritari & affici autumo. Opinatus quoque sum, diu tamen hæsitans, mercurium forte remedium contra hydrophobiam constituere posse prophylacticum, & en! quod diu meditatus sum, & discipulos jam diu docui, & duos ante annos publice exposui in libro *Syphilidos mnesmosynon criticon* inscripto, ejusque parte prima, id Zeelandiæ

diæ Medici, verum, ut ajunt, experti, memoriæ prodiderunt & scriptis reliquerunt, fuisse videlicet, quibus commorsis per salivæ fluxum, hydrargyro commotum, hydrophobia fuerit præventa. Qui utrum per traditionem, an ipsi meditati, rem eandem eodemque tempore resciverint, me latere, profiteor.

OBSERVATIO XXIX.

DN. D. JO. DANIEL SCHLICHTING.

*Vulnus venæ jugularis internæ feliciter
sanatum.*

Septem jam præter lapsi sunt anni, cum tumorem cysticum durum simulque fungosum, ad latus trachææ sinistrum super internam jugularem venam conspicuum, qui per multos annos nullis remediis cedens, tandem ovi gallinacei molem superavit, lata lanceola incidendum & aperiendum curavi per senem Chirurgum, qui, incuria paululum infra tumorem nimia vi intrudendo instrumentum, venam prædictam fauciat, cruore mox vi maxima excurrente rivus instar, ac si ex arteria carotide mactati animalis exsiliisset. Stupefactus tremensque artifex, consilii ac remedii inops, obmutuit; sed ego animum illi mox addidi, atque sanguine ad libras temporis momento profuso, vulnus Vitriolo, crepitu lupi involuto, implendum, ac multis linteis carptis & complicatis, venam fortiter premendam, atque pressam commoda fasciâ sat longa, circa collum & caput omne circumducta, retinendam curavimus; quo facto coercita & sufflaminata est extemplo enormis & impetuosa illa hæmorrhagia, neque unquam recruduit, præcipue cum caveremus, ne intra quatuordecim dierum spatium vinculum laxaretur aut solveretur.

Actor. Pb. M. Vol. VIII.

K

Ecce

Ecce igitur vulnus venæ jugularis internæ, Chirurgiæ efficacia neutiquam lethiferum. Merito itaque mirari licet, quod inter Gallos pariter & nostrates adhuc dum sint, qui vulnera hujus venæ semper & absolute lethalia esse perhibent.

(Amstelodamo Erfordiam missæ d. 3. Maji 1744.)

OBSERVATIO XXX.

DN. D. JOANN. HIERON. KNIPHOFII.

Singularia quædam in Ictero nigro notata phenomena, cum sectione anatomica.

Aurifaber annorum 48. temperamenti cholericæ - melancholici, a pueritia cerevisiariæ diætæ adsuetus, artis suæ magis magisque excolendæ gratia ad externos se confert anno ætatis 20. ubi necessitate ita postulante vinum pro potu ordinario seligere cogitur. Vix quinquennio ita elapso in patriam reversus, in malum hypochondriacum, gravissimis stipatum symptomatibus, incidit, complicatum cum hæmorrhoidum moliminibus, quæ omnia tamen consiliis & auxiliis felicissimi cujusdam Practici tunc temporis, post octo mensium decursum in tantum iterum sublata fuerunt, ut matrimonium inire, & quinque liberorum pater fieri dein potuerit; interim vero quotannis dicta symptomata malum latitans, etiamsi obscure, prodebant, donec hoc anno frequentius de dolore quodam obtuso per aliquot menses conquereretur, qui ipsum lecto prorsus adfigebat. Erat autem lectus in hypocausto ita collocatus, ut dextro lateri incumbere necesse haberet, si per januam intrantes conspiceret, & quæ in hypocausto fiebant observare vellet. His tamen non obstantibus absque incommodo primis sex septimanis in sinistro

nistro bene dormire poterat latere. Quod autem primo voluntatis erat, id nunc necessitas postulabat, quia dolorem gravativum sentiebat, quam primum sinistro incumbens lateri quietem quærebat. Ex signis diagnosticis ab initio morbi ad complicationem mali hypochondriaci, calculi renum, & hæmorrhoidalium moliminum concludere licebat; quoad pathognomonica autem, totius superficiei flavus color *ictærum*, & hunc *nigrum* esse, urina atro-rubens confirmabat. Maxime autem de dolore tensivo ac lancinante in regione epigastrica, hypogastrica, renali atque pubis conquerebatur, qui modo ascendebat versus pectus, modo transversim ad ductum diaphragmatis, ægrotum excruciebat, modo locum, ubi vesicula fellea delitescere solet, occupabat, atrocissima autem pertinacia regionem hypogastricam, circa umbilicum affligebat. Aversatio a potu ordinario in causa erat, quod per totum morbi decursum non nisi medicatis decoctis atque infusis uteretur; medicamenta autem, quæ exhibebantur, erant rhabarbarina, digestiva salina ac balsamica, ictero adpropriata. Alvus interim tardius succedebat, & excrementa, quæ cineritii semper coloris erant, ægerissime semper, in forma globulorum compactiorum, prodibant; urina autem per 14. hebdomatum spatium copiose quidem, sed nigerrimo tincta colore, reddebatur. Tandem sputum purulentum, unacum plenaria totius corporis consumptione tabida, universam hanc scenam claudibat, vitæque finem imponebat.

Sectio anatomica post mortem instituta, varia curiosa aperiebat phænomena: Omentum enim, panniculus adiposus omnisque pinguedo subjacens, erant consumpta; in intestino colo reperiiebantur sex globuli fecum induratarum, prope valvulam coli Bauhini jacentes, cui colorem gangrænosum conciliaverant; renum substantia erat summe flaccida, sed sana & crumenam quasi collapsam referebat; ve-

ficula fellea utriculi instar turgida, bile quidem fluida, sed nigerrimi coloris, ad instar atramenti scriptorii, erat repleta, nullusque in ea reperiebatur calculus; ductus biliarii, maxime autem hepatici, capacitatem atque diametrum triplo majorem habebant, & bile memorata nigricante infarcti conspiciebantur, ac insimul totum hepar bile similis substantiæ & coloris repletum undique erat. Pancreas Virsungii, quoad totam substantiam scirrhosum, ductu suo excretorio, cum ductu choledochi communem in intestinum duodenum agnoscebat insertionem, & in hoc insertionis puncto pars quædam glandulosa pancreatis scirrhusa reddita, cum glandulis, uti videbatur, in choledochi fine existentibus, pariter scirrhis, exitum hujus ductus biliarii communis ita obturaverat, tamque firmam concretionem induxerat, ut incisione & separatione non nisi, manu chirurgica facta, restitui potuisset, quæ tamen in vivo corpore, perfecte licet cognita hac causa, minime locum obtinuisset.

Notatu autem maxime digna in hoc casu occurrentia potissimum videntur sequentia:

1.) ductus choledochi præclusio a pancreate scirrhuso;
 2.) quod urina nigredine summa imbuta, in ictero excreta, non semper præsentem gangrænam & mortem instantem indicet, sed, si non nisi ex regurgitatione bilis ex hepate ad universam sanguinis massam oriatur, per multas septimanas durare possit;

3.) scirrhus dispositionem præbuisse corporis habitum macilentum; augmenta vero dedisse fumum argenti vivi inter deaurandum aliosque labores aurifabris inevitabiles; complementum demum attulisse diætam mutatam ex cerevisiaria tenui in vinoso-spirituosam.

4.) Tabem atque totius corporis consumptionem a pancreate scirrhuso oriri posse, quod etiam *M. A. SEVERINUS*,

* *recond. abscess. nat. Sect. II. cap. 36. & BLASIUS, Ob-*
serv. med. Part. I. obs. 23. & obs. anat. p. 127. testantur.

(Communicata Erfordiae, d. 7. Jun. 1744.)

OBSERVATIO XXXI.

DN. D. DANIEL FISCHERI.

Sectio anatomica juvenis febre hectica defuncti.

Studiosus Lycæi nostri suburbani, annorum circiter 17 constitutionis siccoris & debilioris, ingenii tamen vivacis & acuti, per vitæ suæ cursum debilis, paucò cibo & potu contentus, sæpe morbidus, & semper ad sudores proclivis; cum vacillantis sanitatis & constitutionis debilioris, optima diætâ potuque aquæ fontanæ potissimum, rationem primariam semper haberet, nihilo tamen minus nullo modo id impetrare poterat, ut effugeret morbum, quem ipse metuebat, Medicique prædicebant, videlicet febrem hecticam; cumque hanc jam jam sentiret, omni adhibita attentione, convenienti diætâ illam adhuc subigere intendebat, idque longo satis tempore, ita, ut jam tanquam hecticus per duos annos integros scholas tamen frequentare studiisque suis incumbere diligenter satis potuerit. Sed vis morbi tandem magis magisque increvit ita, ut, licet exquisitissimam vitæ rationem indefinenter observaverit, tamen illo pedetentim optimæ spei juvenem viribus orbavit; ut lecto continuo affixus manere coactus fuerit. In his constitutus angustiis, cumque etiam res esset angusta domi, nec quidquam commoditatis, præter officia illa, quæ alumni nostri ipsi præbebant, haberet, *b. Georg. Buchholzium*, Rectorem, exorabat, ut is status sui miseretur, atque, ut meam ipsi opem medicam præstarem, a me impetraret; quod etiam

beatus ille Vir, optimus & sincerus meus amicus dum viveret, præstitit, nihilque intermisit, quod in solarium Studiosi hujus hæctici ullo modo cedere posse autumabat. Idcirco etiam, cum me adiret rogaretque, ut illum visitare necessariaque ordinarem, statim id feci, adivi, invenique miserum jam in gradu tertio hæcticæ constitutum, quem calor continuus, & ad adsumta quævis esculenta vel potulenta increfscens, urina in superficie pinguis, sudores nocturni, languor summus & consumptio corporis, absque omni tamen dolore, hypochondria fursum ad thoracem convulsa, ventre tamen contracto & inani, certo judicabant. Hæcce observans, illico *b. Dn. Rectori* exposui, cum annexo prognostico, malum hocce nullam amplius medelam ex artis salutaris oculis habere posse. Sed diuturnum illud cum esse simul dixissem, *b. ille Vir* me rogabat, ne absque consolatione bonus iste Studiosus maneret, ut facerem tamen quæ artis essent. Annui, & ordinavi emulsiões temperantes similesque gelatinas, quæ simul etiam restaurarent, uti & serum lactis caprilli, sed absque ullo effectu; & licet simul quoque exquisitissima observata fuerit victus regiminisque ratio, nihilo minus tamen, totus exhaustus emaciatique, mortis in prædam cessit.

Desiderium illud, quo flagrabam, videndi interiora corporis, quo eo certior essem, in dijudicandis Medicorum sententiis, quas hætenus in diversum abeuntes, legi, perpendi, nec tamen plenarie inde convictus fui, me quoque incitavit, ut disponerem laudatum antea *b. Rectorem nostrum*, ut corpus exanime cultro anatomico subiceretur; annuit ille æque mecum curiosus, illicoque omnia disponi curavit. Accessimus ambo, cum plerisque Studiosis Lycæi nostri, corpusque extenuatum & consumptum aperui, cumque remotis integumentis abdominis, ut moris est, interiora jam jam conspectui sese offerrent, non sine admiratione vidimus

in ipso cavo abdominis serum extravasatum, ac præter omentum fere prorsus consumptum, mesenterium inflammationis indicia exhibens, similesque constitutionis intestina tenuia; hepar ingens & induratum, planeque nigrum deprehendebatur, ac non modo lateri dextro, sed & diaphragmati, ventriculo & intestino colo fortiter adnatum. Ventriculus ipse exiguus cernebatur, ita quidem, ut perfecte formam intestini cellulosi sisteret, pro quo etiam facile reputari potuisset, nisi insertio oesophagi & transitus in intestina tenuia aperte demonstrassent, verum hunc esse ventriculum; lien quinque lobos monstrabat, ceterum vero sanus erat. Curiositas hæc me quoque ulterius invitavit ad lustranda interiora thoracis, ad quæ spectanda cum integumenta removerem universalia, unacum musculis, atque pro reponendo sterni, cartilaginofam partem costarum incidere voluerim, observavi non tantum locum illum, sed integrum quoque sternum & costas ipsas, meram constituere cartilagineam, quod ut eo certius observare possem, non modo costas a musculis separavi, sed & sternum ipsum paulo penitius lustravi, & facta ubique fere incisione, totam harum partium substantiam cartilaginofam deprehendi. Separato ergo & remoto sine difficultate sterni, pulmo in conspectum prodibat, undique stagnante sanguine repletus & distentus. Cor flaccidum, sed satis magnum, secundum proportionem corporis, aut sanguine vacuum adparebat. Pericardium sero maxime repletum erat, perfectamque Hydrocardiam scribebam, unde tantæ cordis oppressiones, & quandoque supervenientia deliquia animi, suam ducebant originem. Plura lubentissime adhuc lustrassem, speciatim autem capitis quoque interiora, & futurarum cranii conformationem, quam pariter præternaturalem fuisse, exinde suspicabar, quoniam in puerili ætate gravissimis capitis doloribus diu laboraverat; sed avocatus ad parturientem nobilem, in pago quodam vicino

cino commemorantem, curiositati finem imponere, nolens licet, coactus fui.

Quæ itaque culter detexit anatomicus, modo relata & exposita, ea multum omnino conferunt ad determinandas diversas Medicorum illustrium sententias, quas in designandis morbis eorumque differentiis satis admirati sumus hætenus. Vix enim verbis satis enunciari potest confusio, quæ observatur in Clinicorum libris, circa notiones hæcticæ & lentæ febris, tam antiquissimorum, quam nostri etiam ævi, ita, ut Neo-Præcticus dubius omnino hæreat, cui fidem adhibere debeat. Cum autem anatomica sectio lydium quasi præbeat lapidem, qui errores manifestat, veritatemque confirmat solidius; hinc, cum in nostro casu manu ductione deprehendamus, ad facilius clariusque explicandas notiones febris hæcticæ & lentæ, quæ & *tabifica*, omnium Medicorum consensu, salutatur, tentare nunc constituimus, quid humeri valeant, unicuique libertatem sentiendi jure æquali relinquentes, qua & nos in præsentiarum usi sumus.

Febris laborasse defunctum nostrum, nemo certe negabit, quo autem epitheto salutanda sit illa, num *hæctica*, an *lenta* dicenda sit, non omnium eadem est sententia Medicorum. Et hoc quidem nullam aliam ob rationem, quam quod apud HIPPOCRATEM, Veteresque Græcos plerisque, hæcticæ pariter ac lentæ febris nulla fiat mentio. HIPPOCRATES enim *Lib. de intern. affect. N. XI. sequ.* prædictas febres, addita *cachectica* febris notione, sub *Tabis* nomine generali comprehendit, prout ex additis descriptionibus cuique patet. Primus, qui apud Latinos *februm lentarum* notionem adhibuit, est A. C. CELSUS, *Lib. III. de re medic. Cap. 12.* qui & prædictas Tabis species paullo clarius delineavit, sed pariter easdem sub generali titulo *Tabis* includit. Huic in acceptis referre debemus pleniorē ac luculentiorē prædictarum Tabis specierum differentiam & descriptionem.

Sectio anatomica juvenis febre hectica defuncti. 81

descriptionem. Fatendum tamen omnino est, quod & is febrim hecticam sub nomine *atrophiae* sistendo, dubius admodum & obscurus sit, ut ob deficientem meliorem clarioremque rerum conceptum, juniores Medici vix sciant, an atrophiam simpliciter sic dictam, i.e. sine febre, an hecticam intellexerit Auctor optimus, licet ipsa ceteroquin descriptio sufficienter innuat, quod hecticam sub hoc nomine indigitare voluerit. Illa enim generalis admodum est, ita, ut & atrophiam sine febris, & hecticam ipsam exponat. Cum autem nullum respectum habeat ætatis, ideo concludere licet, quod hecticam saltem denotare voluerit, quippe quæ, datis occasionibus, omnes omnino homines invadit, cum e contrario atrophia speciatim ad infantum senumque referatur morbos. Omnium autem clarissime notiones prædictas exponit, differentiamque declarat *Cælius AURELIANUS, Lib. III. morb. chron. cap. 7.* qui ex ipsa experientia, fidissima rerum magistra, illam depromit, dum tres species consumptionis corporis ad unam classem spectare judicat, hecticam nempe, tabem ex viscerum læsione, & ex ulcere. Uti autem Tabes semper conjuncta est cum viscerum læsione & cum ulcere etiam; sic hectica febris nulla tali læsione stipata est, nisi quod in ea nimis adsint excretiones, quod potissimum de urinæ profluvio (quibus addimus & sudorem seminisque ac sanguinis nimiam excretionem,) Auctor existimat intelligendum esse. Ne autem quisquam putet, *AURELIANUM* sub hectica intellexisse atrophiam, bono consilio simul aliam consumptionis corporis speciem adducit, quæ sine febris homini evenit, & vi hujus differentiae diversam quoque medelam exponit.

Atque prædicto in sensu veteres Medicinæ antistites notiones specierum Tabis explicarunt, a quorum explicatione & usu jamjam recepto Medici nequaquam recedere debuissent; sed dum nostro hoc ævo in optimis artis incrementis

nos versari arbitramur, neglecta tamen lectio antiquorum auctorum illuc nos adegit, ut plane contrario sensu, & contra veterum Medicorum receptum stylum, notiones explicari, in scriptis Medicorum etiam principum, deprehendamus. Veteres enim diligenter differentes Tabis species notasse, harumque notas exhibuisse, scripta eorum testantur; recentiores hinc Medici notiones istas retinere & obscuras descriptiones clavis perspicuisque conceptibus explanare debuisse. At aliud plane adparet ex lectione scriptorum, Medicorum nostro ævo celeberrimorum, dum prædictarum specierum notiones confundunt, ac in descriptionibus ea, quæ febris hæctica non nisi propria sunt, febris lentæ, cui nomen *tabifica*, ob meliorem rei conceptum, addi deberet, adscribunt, & vice versa febris lentæ *tabifica* ea adscribunt, quæ hæctica non nisi competunt.

Equidem suo jam tempore ORIBASIIUS, *Synops. Lib. VI. cap. 21.* febris hæctica rationem tam in fluidis, quam in solidis sitam esse statuebat; imo *Alexander TRALLIANUS, Lib. XII.* eam in solidis unice tantum collocat, & inde forsitan inducti fuerunt recentiores Medici, præsertim præteriti & nostri seculi, ut hæcticam febrem semper cum viscerum labe aut ulcere conjunctam esse, statuerint, quemadmodum id fecisse legimus *Joann. FERNELIUM Theod. ZWINGERUM, SECRETAM, STAHLIUM, Frid. HOFFMANNUM* & complures alios; Miramur etiam merito doctissimum cautelarum medicarum scriptorem *Eliam CAMERARIUM, in Systemate Cautelarum med. cautel. pathol. cap. IV. & cautel. semiot. cap. II.* rem hanc haud cautius & judiciosius perpendisse, dum ejusdem erroris & negligentiae lectionis veterum scriptorum, semet reum facit, nec officio suo satis functus cordationibus esse videtur, cautelas medicas scribendo, nec tamen errores tales sedulo satis evitando. Hunc observantes errorem, Medici cautiore, febres chro-

nicas

Sectio anatomica juvenis febre hectica defuncti. 83

nicas omnes, & hecticas & lentas dixere, ita ut prædictas notiones indiscretim semper in scriptis assumserint, existimantes, hoc modo optime quoque antiquorum Medicorum terminos usitatos explicari, cum tamen in ipsorum quoque monumentis notaverint, differentiam expositam fuisse febrium longarum, sive chronicarum, ideoque cum prædictas denominationes pro synonymis reputaverint, factum dein est, ut differentiam admiserint inter febrem hecticam, sive lentam, *primariam*, & *secundariam*, illamque sine vitio partium solidarum, hanc vero cum vitio earum occurrere autumaverint, quemadmodum id factum esse deprehendimus ab ETTMULLERO, *Prax. med. p. m. 323. seqq.* omnibusque fere reliquis, qui castra ejus secuti sunt. Cum autem nec hoc modo sensui Veterum satisfiat, quoniam notiones ipsæ sensu suo verbali, uti paullo post exponetur, aliud indignant, Veteresque differentiam ipsam, ex natura & genio horum morborum vere fluentem, adnotarunt, licet apud HIPPOCRATEM & CELSUM nulla hecticae febris mentio fiat, utpote quam primus forsitan *Cælius* AURELIANUS introduxit; facile hinc quilibet judiciosus rerum existimator colligere potest, prædictorum adsertiones, nec naturæ & genio morborum, nec sensui verbali notionum, quibus istæ tabis species, insigniuntur, exacte convenire. Cum etiam porro verba, sive notiones, sint perpetui veluti characteres morborum; illæque semel receptæ, uti consuetudinis lex dictitat, semper retineri debeant, secundum tritum illud dictærium: *verba valent, sicut nummi*; hinc eo minus nobis illarum explicatio probari potest, si evitare studemus confusiones, quæ in animis incautorum facile excitantur, imo etiam acutioribus viam sternunt, ad inutiles, vel plane etiam noxias quæstiones. Hinc enim factum esse, firmiter nobis persuasum habemus, quod a Medicis disputetur, de turne vera hectica, an secus? ubi alii hanc febrem morbum

esse adstruunt, alii vero plane negant, uti videre est apud PIENS *de febb. Part. II. pag. 49.* Inde quoque exortæ sunt disputationes Medicorum, ita ut SCRETA, *Lib. de febr. castrens. malign.* statuens, hecticam semper latentem aliquam viscerum obstructionem, inflammationem aut abscessum pro causa agnoscere proxima, acriter fatis castigetur a *Günth. Christoph. SCHELHAMMERO in Dissertatione de genuina Febr. curand. method. Part. III. Sect. I. §. 29.* Imo vitio vertitur idem cum priori statuenti *Georg. Ernest. STAHLIO; in Dissertatione de Febr. hectica, abscessuum interiorum commite*, hypothese suæ præsidium majus tali ratione quærendi, a *Celeb. Joann. Godofredo, Nobili Domino a BERGER, in Dissertatione II. de acido infante, §. 9.* Si autem rem ipsam perpendimus, prout ea id postulat, omnes illas disputationes inanes esse, facile patebit, cum nulli horum Auctorum in mentem venerit, ut statueret, nullam dari febrem longam, seu chronicam, absque vitio partium solidarum, utpote qualem omnes & singuli admittunt; sed in eo solum a recepto stylo recesserunt, quod, uti supra exposuimus, febri hecticæ adscripserint, quæ febri lentæ tabificæ, & vice versa febri lentæ tabificæ ea, quæ hecticæ competunt. Si ergo hunc saltem non commississent errorem, vix aliqua quæstio moveri potuisset. *Error igitur errori viam sternit.*

Quo vero rem ex sua natura judicemus, ita tamen, ut recepto usui notionum, quemadmodum eas jam exposuimus, certitudinem suam stabiliamus, juvabit paullo pressius naturam febrium chronicarum brevissimis adumbrare, quo eo magis differentia earundem innotescat, eoque clarius, ita tamen, ut differentes notiones, quibus excipiuntur, naturæ & genio morborum convenient. Constans est sententia Medicorum, differre hecticam & febrem lentam tabificam, tanquam species unius generis, fereque dixerim, ut febres continuæ acutæ essentiales & symptomaticæ, ita,

ut

Sectio anatomica juvenis febre hectica defuncti. 85

ut & illi Medici, qui notionum valorem, inter antiquissimos receptum susque deque habent, hanc agnoscant differentiam, febres chronicas omnes sub *hectica* notione comprehendentes, quam tamen rursus differre existimant, unde aliam dicunt esse *hecticam essentialem*, aliam *symptomaticam*, quam differentiam alii notionibus *primariae* vel *secundariae* exprimunt, quemadmodum id factum esse deprehendimus a BALLONIO; *Lib. I. Consil. med. Conf. 16.* Vid. quoque STAHLIUS, in *dissertatione de febre secundaria*; interim tamen hi omnes hecticae notionem constituunt, ut summum genus febrium chronicarum, seu longarum.

Nos autem constanter in praxi nostra haecenus notavimus, febres chronicas esse vel hecticas, vel lentas, & quidem cum additamento, *tabificas*, ita tamen, ut ex natura morborum constans notetur semper differentia, prout species unius generis differre consueverunt, insimul vero etiam genus cujuslibet speciei, adaequata & convenienti notione excipiat.

Hectica igitur nobis est, ut verbis acutissimi quondam Joanni. Godofredi a BERGER *l. c. §. 9.* loquamur, illa febris longa, quae pulsu frequenti ac debili, caloreque, tactu primo mitiore, postea vero, imprimis juxta arterias, acri & mordaci, sed aequabili tamen, nec nisi post pastum, unacum pulsu aliquantum aucto, conjuncta consumptione virium ac corporis universi, sensim, tarde & gradatim ad summam usque maciem progrediente, sine ulla latentis, vel obstructionis, vel ulceris & corruptelae visceris cujusdam, tanquam fomitis causaeque conservantis nota, se prodit ac perseverat, & nisi ipsis initiis occurratur, plerumque tandem aegros e medio tollit.

Febris lenta tabifica, est febris longa, initio hecticae instans, ita ut vix febrili homo laborare videatur, sed paulatim crescens, & pro vario gradu corpus nunc sensim, mo-

do subito debilitans, & quadam quasi facta colliquatione & marcore consumens, ac vitiis viscerum atque ulceribus superveniens.

Hæc est natura & genius prædictarum febrium chronicarum, quæ, num notionibus etiam respondeat? jam investigandum venit. Hæctica febris dicitur ἀπὸ τῆς ἥκας, quod *habitum* denotat. Vi itaque significationis descriptio hæcticæ convenit & notioni. Patet enim, hanc habitualement indigere febri, seu longam, ut difficulter, vel plane non ab habitu corporis repelli possit, prout idem & *Dan. SENNERTUS*, *Lib. III. de febr. p. m. 333.* suo etiam confirmat calculo; fervidior enim sanguinis diathesis, eaque continua & perseverans, habitualement facit, & hinc etiam a *Laurentio BELLINO*, de Febr. p. 258. & 320. *habitualis febris* appellatur.

Febris autem lenta dicitur ob tardiozem & mitem, imo sub initium fere insensibilem progressum. Alias ordinarie audit cum additamento *tabifica*, quoniam cum omnis generis obstructionibus, exulcerationibus & abscessibus sese conjungere solet, & in his vitiis quasi fundata est, unde rursus speciale additur epitheton, quo singulis partibus, vel obstructis, vel exulceratis, vel in abscessum abeuntibus, aut solum infarctis, suis maneat respectus, nec horum vitia inter se confundantur.

Elucescit igitur ex dictis sole meridiano clarius, febriem hæcticam esse chronicam essentialem febriem, quæ intemperiem, juxta Veterum loquendi formulam, pro fundamento habet; febriem autem lentam tabificam esse chronicam symptomatice, quæ vitium viscerum pro fundamento habet. Hæc enim non invadit subjecta, nisi præsentem jam aliquo vitio viscerum; excitatur enim vel a purulenta materia, sanguini commixta, vel ab impedito motu progressivo sanguinis, speciatim in visceribus. Inde facile colligitur, febriem lentam

Sectio anatomica juvenis febre hectica defuncti. 87

lentam tabificam esse vere symptomaticam, cum semper sit consequens, sive pedissequa præfatorum vitiorum. Pro comperto enim habemus, & quotidiana experientia idem cordatioribus Clinicis confirmat, in subjectis quinquagesimum annum transgressis, ulcera, speciatim in pulmonibus, sine febre primo fieri, ac pus coctum albumque fundere, & tandem demum febrem accedere, citius quidem ac celerius, quo magis adhuc ab ista periodo distant, & in juvenili adhuc ætate constituti sunt ægroti; tardius vero, quo magis ab anno illo quinquagesimo ad decrepitam senectutem eos vergereprehendimus, ut idcirco vere omnino dixerit *Henr. MEIBOMIUS*, in *Diff. de Phthisi* §. 39. scribens: *Neque statim, ubi ulcus in pulmone factum est, adest febris, sed ubi illud aliquamdiu manet, nec curatur. Intenditur etiam, ubi pus non libere expurgatur ex pectore; remittit autem, ubi promte educitur.*

Neque tamen negari potest, prout etiam sectiones cadaverum cuivis monstrant, atque inter alios simul confirmat *Elias Rud. CAMERARIUS* in *Posit. inaug. Jo. Christ. Gerlachii*, febrim hecticam, licet non excitetur a vitio viscerum aliquo, in summo tamen suo gradu vitare viscera, & hinc ab horum tandem læsione magis foveri, ut fatalis etiam inde producat eventus. Luculentum hujus rei testimonium perhibet casus superius a nobis descriptus, quippe qui adsertum nostrum ex asse confirmat. Quare cautos esse decet clinicos, ne vitia, a hectica febre inducra, habeant pro causis eandem producentibus; quemadmodum etiam casus adductus hoc respectu incautis facile imponere potuisset, sed in quo tamen manifeste adparet, quod vitia viscerum, sub sectione anatomica detecta, non nisi effectus fuerint febris, quemadmodum hoc vel sola hydrocardia sufficienter confirmare potest.

(*Kesmarckio Erfordiam missa, d. 24. Junii, 1744.*)

OBSER-

OBSERVATIO XXXII.

D. D. JOANN. HERMANN. FURSTENAU.

Vulnus rami arteriæ brachialis funestum.

Studiosus, vino Gallico ad excessum hausto ebrius, a com-
 militone pariter ebrio noctu in flexura cubiti dextri ense
 vulneratus, tantam sanguinis vim profudit, ut cruoris in
 foro dispersi copia mane sequenti prætereuntium stuporem,
 & mactati forsan animantis suspensionem excitaret. Is mox
 in hospitium, unde modo egressus erat, delatus ab hospite,
 Chirurgus quondam, per integrum dierum septenarium deli-
 gatus, ab eodem interna quoque medicamenta ordinata ac-
 cepit. Circa septimi finem diei erumpente hæmorrhagia
 enormi vulneris, unacum Chirurgus suo perterritus vulne-
 ratus, Medicum simul & verbi divini Ministrum noctu ac-
 cerisit; quorum ille subito advolans, quæ hæmorrhagiæ
 sistendæ congrua judicavit, mox apparari curat, spiritum
 imprimis vini rectificatissimum, cum spiritu terebinthinæ
 maritatum, & similia, quorum usus in casu præsentis Chi-
 rurgus isti veterano plane incognitus erat; prævia quoque in
 opposito brachio instituta venæsectione & internis remediis
 lege artis præscriptis, advocato simul alio Chirurgo, vulnus
 religari curat, in quo nulla fere hæmorrhagiæ vestigia ap-
 paruere, in parte vero brachii superiore notabilis inflam-
 matio, coloris fusci, cum metu gangrænæ, & contabescen-
 tia in sensus incurrens, in inferiori vero ejusdem parte, ad
 dorsum usque manus, tumor quidam mollis, & quasi œde-
 matosus, adfuere. Abhinc febris vulneraria exorta, cum
 vigiliis perpetuis, delirio, siti, alvi adstrictione, lipothymiis
 ex levi qualibet causa, capite v. g. erecto, frequenter ad-
 ventantibus, per pluculos ex ordine dies vulneratum affli-
 xit,

xit, ac plerisque licet symptomatibus sensim remittentibus, mira tamen virium prostratio, appetitu licet integro, & li-
pothymia levi de causa redeuntes, ut & parvus puris in vul-
nere prævolutus, monstri quid alere vulnus, haud obscure
indigarunt, donec die abhinc nono, a vulnere autem sexto
& decimo, hæmorrhagia vulneris iterum insignis, & cum
saltu, absque causa manifesta, simul & semel facta, ingen-
tem iterum terrorem vulnerato & adstantibus incuteret, &
conceptam vitæ spem, qua eidem sibi que ipsis non nulli
blandiebantur, plane tolleret. Namque omnibus hinc re-
mediis externis atque internis, prohiberi non potuit, quin
eadem hæmorrhagia circa diem a vulnere vigesimum simili
ratione rediens, semel licet atque iterum vi externa compres-
sa, accedente ad extremum gravi terrore, ex incendii pro-
xime furentis metu, horrore, hinc respiratione difficillima
& convulsione universali, die a vulnere inflicto vigesimo
primo, corpus sanguine succisque vitalibus plane exhaustum
letho traderet.

Facta post meridiem sectione, arteriæ brachialis ra-
mus, una cum adjacente vena basilica, per transversum fere
dissectæ sunt deprehensæ, & veritas prognoseos, a *Thom.*
BARTHOLINO Anat. reform. p. 432. factæ, quoad sectio-
nem venæ basilicæ, si non aliunde hinc satis constaret, simul
confirmata. Interiora singula plane salva, sed vasa omnia &
viscera fere exsanguia observabantur; ventriculus, ultra mo-
dum extensus & leviter incisus magnam potulentorum co-
piam, brevi ante obitum haustam, profudit, pulmonis dex-
ter lobus pleuræ leviter adhærebat, reliquis omnibus in tri-
bus cavitatibus secundum naturam existentibus.

S C H O L I O N.

Vulneris hujus occasione, ut frequenter fieri solet, non
desuerunt, qui varia & plane diversa, ante & post obitum
For. Pb. M. Vol. VII. M vul.

vulnerati, quoad eventum, ferrent judicia, aliis, vulneratum extra vitæ periculum versari, persuasis, aliis, simili casu edoctis, tristem eventum ominantibus. Nec defuerunt, quibus post obitum plane paradoxum visum est, vulnus brachii funestum fieri, cum totum quandoque brachium amputari absque vitæ periculo, constet. Quibus omnibus ut satisfaciatur, a Medico requiri solet, neque abs re. Et si dicendum, quod res est, vulnus hocce non nisi per accidens lethale fuit, ebrietate, quam solidam cum *Olao BORRICHIO* haud immerito dixeris, nec non initiali & finali terrore, maximum ipsi periculum conciliantibus. Primis quid septem diebus cum vulnerato actum sit, juxta cum ignarissimis scio, neque mei postulat ratio officii, sollicitè omnia perquirere. Illud certum est, post meum adventum, ob febrem vulnerariam, lipothymias frequentes viriumque summam prostrationem, de brachii amputatione non deliberandum fuisse, ut taceam, defunctum nequaquam hanc operationem admittere voluisse, eamque, toties licet ab imperitis decantatam, in simili casu nequaquam omni vitæ periculo carere. Inter reliqua hæmorrhagiæ cohibendæ dicata præsidia, mentionem haud infrequentem injici audias ligaturæ vasorum, filo sericeo perficiendæ. Præterquam autem, quod *Rosino* auctore *LENTILIO*, Chirurghi, præsertim juniores, omnia teneant, saltem, ubi Rhodus est, ibi saltare non possint, opportune hic incidunt, quæ *Illustris Henr. MEIBOMIUS, de Vuln. Cura Lib. VII.* scripta reliquit: *Norunt præterea in arte exercitati, vasa majora abscissa, vossella vel hamulo apprehensa, filo sericeo artissime ligare, ut profluvium sistatur, quod quamvis aliquibus, ut Clar. HORNIO, verbis facilius, quam opere perfici videatur, ipse tamen in magno Florentiæ nosocomio ab exercitissimo Chirurgo felici cum successu fieri vidit; addendo: Habet tamen id locum potissimum in artificialibus artuum*

Vulnus rami arteriæ brachialis funestum. 91

amputationibus, ubi post abscissionem vasa notari possunt. Enim vero, quando Clar. Wilhelmus Uldaricus WALD-SCHMIDIUS, in peculiari Dissertatione, vulnera arteriarum in artubus sæpius esse funesta, raro lethalia, evincere studet, unicum tantum in ea Dissertatione occurrit exemplum juvenis nobilis, ex simili vulnere ægre & difficulter servati, de quo insuper dubitare licet, an & quamdiu constans fuerit auxilium, plura cum ibidem & passim alias obvia sint, tristis eventus paradigmata; ut parum idcirco absit, quin vulnera arteriarum, in artubus sæpius funesta & vix non lethalia pronuncianda duxerim.

(Rintelio Erfordiam missa d. 4. Julii, 1744.)

OBSERVATIO XXXIII.

DN. D. JOBI BASTER.

De

*Abscessu in fronte, ex quo cum pure ipsa cerebri
substantia prodibat, subsequente lethali
eventu.*

Uxor G. V. H. 34. annos nata, per sedecim hebdomadas conquerebatur, de dolore intolerabili in medio ossis frontis, qui omnia, quæcunque adplicabantur, remedia eludebat, cum tandem quinto Decembr. 1741. in fronte sub capillis ad latus dextrum oriretur tumor ruber, mollis, instar furunculi majoris; ex quo aperto, magno saltu exsiliabat sanguis, quasi ex vulnerata arteria, ita ut arcta compressione & stypticis fuerit cohibendus, dolor mox minuebatur & tumor intra 10. aut 12. dies erat sanatus. Vix autem biduo elapso oriebatur tumor, prior similis supra ejusdem lateris supercilium, qui apertus fundebat materiam vis-

cidam inaequalem, & multo majori in quantitate, quam talis tumor, habita proportionem magnitudinis, fundere poterat. Immisso stylo, os nudum & corruptum esse observabam, atque vulnere integumentorum idcirco dilatato, videbam rimam in ipso osse, quæ stylo in cranii cavitatem aditum permittebat. Sectione igitur transversa vulnere iterum magis dilatato, satis facile elevatorio tale frustum ossis frontis extraxi, quale fig. 4. Tab. I. delineatum sistitur, cujus ablationem fluxus crassi puris & sanguinis sequebatur, quo mitigato, ingens adparebat cavitas, & cerebrum usque ad corpus callosum consumptum. Repurgatis omnibus, separationem cariosi ossis & corruptæ substantiæ cerebri promovere conabar, & feliciter obtinebam, eratque tunc cavitas adspectu satis terribilis. Ager interim optime, sine ullo symptomate, se habebat, sed cum vulnus jam substantia quasi carnosâ circum circa repleri incipiebat, observabam ingenium vacillare & indies minui, tandemque 29. Decembris subito apoplexia corripiebatur, qua nulli cedente remedio supremum diem obiit. Aperire caput post mortem non li-

suit.

OBSERVATIO XXXIV.

DN. D. JOBI BASTER.

Excrescentia cartilaginea in ore post evulsionem dentis.

Anno 1742. vidi virginem, cui in ore, supra maxillam superiorem, post evulsionem dentis, excreverat tumor instar ovi gallinacei, qui magnam deformitatem summamque molestiam edendi aut loquendi creabat, & adhuc indies augebatur. Dexterissimus Chirurgus, qui me in consilium vocaverat, cultello, instar semicirculi ad hunc finem fabrefacto,

tumo-

Fœmina, cui menses per ulcus tibiæ fluebant, &c. 93

tumorem amputabat, qui ob ingentem magnitudinem ex ore extrahi debebat, & substantiæ erat cartilagineæ. Hæmorrhagia stypticis sistebatur, sicque satis breviter & feliciter fuit curata.

OBSERVATIO XXXV.

DN. D. JOBI BASTER.

Fœmina, cui menses per ulcus fluebant, filium sanissimum in lucem edit, subsequente ulceris consolidatione.

Uxor R. M. post partum febre correpta, me accersiri jubebat, & accedenti referebat, se nunquam ordinario modo mensium fluxum expertam fuisse, sed decimo quinto ætatis anno ulcus quoddam in pede sinistro, supra talum, accepisse, quod quolibet mense de novo sponte sese aperiens & perumpens, duo aut tria cochlearia sanguinis effuderit, & iterum post tres aut quatuor dies sponte iterum coaluerit. Filium nunc eo, quo me vocari curabat, tempore, sanissimum enixa erat, & lochiis rite fluere incipientibus, brevi ulcus istud plenarie consolidatum fuit.

OBSERVATIO XXXVI.

DN. D. JOBI BASTER.

Fistula in inguine dextro, alimenta transmittens, ingravidatione curata.

Fœmina 36. annorum, hernia afficitur in inguine dextro, quæ pro abscessu ab imperito Chirurgo habita, simpliciter emollientibus cataplasmatibus fovebatur, donec tria distincta foramina ooo materiam stercoream & alimenta

semidigesta fundentia, errorem ostenderent. Per tres aut quatuor menses tunc varia adhibuit remedia, sed frustra, cum ipsa tandem ad me veniret. Præscripsi interne decocta vulneraria pro potu ordinario, & balsami Meliloti & Locatelli ana drachmam dimidiam, quater de die ex lacte tepido, cui vitellus ovorum erat immistus, sumere jussi, sed pariter frustraneo cum eventu: modo enim unum, modo alterum quidem claudabatur foramen per hæc interna, itemque injectiones & conglutinantia, sed mox iterum singula aperiebantur.

Interim illa gravida erat facta, cumque mense tertio aut quarto abdomen magis intumescere inciperet, mucosam & viscidam tantum materiam hæc foramina fundebant, quæ indies minuebatur, evanescebat quoque odor stercoraceus, & mense ingravitationis octavo circiter desinebat fluxus, fistula consolidabatur, & nono mense perfecte sanum foetum enixa postmodum & ipsa sana mansit.

(Zürcksea Erfordiam missæ, d. 16. Julii 1744.)

OBSERVATIO XXXVII.

DN. D. JOANNI GRASHUIS.

De

Colicæ habitualis & dysentericæ felicissima curatione ope Corticis Simarubæ.

Die 12. Septembr. anni 1742. accersitus fui ad Virum 30. circiter annorum, natione Anglum, ex illustri familia natum, dolore ventris acerbissimo decumbentem. Colicum dolorem, qualem nunc patiebatur, ipsi a nativitate, vel primis saltem infantiae annis, fuisse familiarem, narravit, vix medicamentis cedentem, aliquandotamen pro tempore sed-

sedatum. Peregrinatus jam fuerat a primò Vere anni supra nominati, fere ad hoc usque tempus, ex Anglia *Amstelodamum*, *Amstelodamo* magnam partem Germaniæ peragratus erat usque *Pragam*, *Praga* discedens *Berolinum* petiit, *Berolino* *Hamburgum*, *Hamburgo* *Bremam*, & exin per terram denuo *Amstelodamum* appulit. Varias non tantum corporis defatigationes, sed aëris inclementis præcipue injurias perpeffus fuit, adeo quidem, ut curru vectus, per 30. præter propter dies, noctesque perpetuis fere pluviis & imbris fuerit expositus, imo & terra marique innumeras corporis vexationes tulerit. Toto interim hujus peregrinationis tempore dolorem colicum secum traxit, ad quem superandum ipsi invito licet, *Pragæ* multum sanguinis ex utroque pede fuit detractum, quo valde debilitatus, non nisi summa cum molestia inde *Berolinum* profectus fuit. Hic vero per tres circiter hebdomadas, propter intensissimum dolorem, detentus fuit, nullis vel optimis medicamentis a Clar. Dn. D. *Lieberkühn* exhibitis, levatum. *Bremæ* iterum præ dolore decubuit, & in maximum vitæ periculum fuit conjectus. Jussu Medici, ægro contrarium suadente, experientia edocto, denuo larga fuit instituta venæsectio, nullo quidem cum levamine, & magna virium jactura; quin & calidissimis insimul exhibitis medicamentis dolor magis fuit exacerbatus. Benignitate naturæ tandem utcumque levatus, *Amstelodamum* rediit, ubi dolor iterum immaniter increvit, ut antea dictum. Alvus ipsi & liquida erat & torminosa. Præscripsi in hoc rerum statu decoctum lenitivum, quod ingrediebantur flores chamæmeli & rheum, addita Syrupi diacodii uncia dimidia. Dolor sequenti die fuit paullo mitior, alvi egestionem magis compactæ, somnus autem per totam noctem omnino nullus. Præscripsi denuo simile decoctum sine rheo. Nox, quæ sequebatur, somnum 4. vel 5. horarum concessit. Dolor multum fuit imminutus, alvi deje-

dejectiones & minores, & compactiores noctu, altero vero mane iterum frequentiores & liquidiores.

Decimo quinto Septembris noctem transegit insomnem, Dolor matutino tempore summopere fuit auctus. Feces decocto adsumto similes, cum pauxillo sanguinis permixtæ. Adpetitus tamen vigebat. Exhibui conditum quoddam roborans & demulcens, quod licet adsumserit, vix ullum levamen attulit. Morbi longitudinem considerans æger, in patriam redire voluit, neque dissuasi ego, curationem vix prævidens. Circa vesperam dolor vehementissime sæviit, alvi dejectiones eadem erant, ut ante, & cruentæ. Narrauit, in Anglia sibi quandoque exhibitas fuisse quinquaginta guttulas laudani liquidi Sydenhamii, optimo cum successu. Præscripsi itaque haustulum cum simili quantitate celebris hujus tincturæ anodynæ, duabus vicibus adsumendum. Quo ex hausto, satis commode noctem transegit, licet per unicam tantum horam dormiverit. Non deposuit alvum, nisi proximo mane. Dolor valde fuit imminutus.

Decimo septimo Septembris vix dormivit. Dolor non quidem vehemens, dejectiones tamen perpetuæ erant. Laudani liquidi prænominati copiam petiit, ut in itinere patriam versus, urgente necessitate, legitimam dosin haurire posset. Valedixit mihi, jam *Londinum* profecturus. Post meridiem autem denuo misit ad me, ut præscriberem enema quoddam adstringens, ut diarrhoea pro tempore saltem cohiberetur, dubius, an status ejus suscipiendo itineri aptus foret. Exhibui clystma cum duobus opii crudi granis, quod per tres quatuorve horas quidem retinuit, postea tamen eodem, ut antea, modo dejecit, neque proficisci præ dolore & continuis alvi egestionibus potuit. Circa vesperam & mane sequenti febricitabat, & leviter delirare videbatur. Præscripsi conditum roborans cum cortice Peruviano, & epithema ventri applicandum, ex spiritu vini & theriaca. Vespertino

tem.

tempore dormibundus erat & delirans, dolor non auctus, feces copiosæ fuscae & sanguinolentæ. Enema valde adstringens injici curavi, quod per tres vel quatuor horas quidem retinuit, postea vero singulis iterum horis & semihoriis alvo obsequi coactus fuit.

In his rerum angustiis, cum non nisi certa mors expectanda videbatur, periculum facere volui, an cortex Simarubæ ante aliquot annos, postquam a Cel. D. JUSSIEU descriptus fuerat, a me primo, quantum novi, in hisce regionibus in usum introductus, & in fluxionibus cruentis sæpissime cum fructu exhibitus, aliquid efficeret ad sistendas alvi fluxiones sanguinolentas. Præscripsi itaque corticis hujus drachmam unam, in sex pulvisculos dividendam, quorum omni bihorio unum adsumsit.

Decimo nono Septembris, pomeridiano tempore obdormire incepit, & totam fere sequentem noctem placide transegit.

Vigesimo Septembris melius se habet. Fecës mucosæ, albicantes, nullo fere sanguine permixtæ, carunculas quasi continentes, dejiciuntur. Dolor non magnus. Febris vix ulla. Vocatus nunc fuit in auxilium Collega meus doctissimus, D. P. van LEEND, qui usui corticis Simarubæ continuando adsensum dedit. Pro potu exhibita fuit panatella, cui ingens cinnamomi quantitas fuit adjecta. Circa vespëram aliquoties iterum dejecit, feces autem magis naturales erant. Ultima, quam habuerat hoc tempore, dejectio, valde torminosa fuit, quapropter clysmâ sedativum denuo fuit injectum.

Die vigesimo primo nox antegressa placida fuit. Bis tantummodo & parum dejecit. Nauseabundus nunc utcunque, quod ab usu corticis Simarubæ frequenter observatur. Vesperî bene se habuit, vix dejecit. Dolor fere nullus. Perfit in usu pulverum corticis Simarubæ.

Die vigesimo secundo alvi egestionēs perpetuo immi-
nutæ, feces compactæ, dolor nullus, adpetitus viget, vi-
res revertuntur.

Die vigesimo sexto in meliorem statum redire continuo
pergit, & sanitatis integræ spes magna adfulget. Conque-
ritur tantum de dolore circa exteriores ani partes, cum deje-
cit, qui ab hæmorrhoidibus externis, ut videbatur, ortus,
emolliente quodam linimento facile superatus fuit. Sicque
bene valens in patriam discessit, in quam feliciter & bene
constitutum se advenisse, literis ad me datis postea signifi-
cavit.

Notatu maxime dignum est, morbum hunc longum
valde & difficilem, nullis medicamentis allevari potuisse. Si-
maruba autem exhibita, non allevatum tantum, sed subla-
tum penitus visum fuisse. Meretur sane cortex hic pe-
nitius examinari; & quibus in casibus conveniat, nec ne,
observari diligenter. Virtute adstringente cum pollere,
variis institutis experimentis, nullo modo detegere potui.
Agit itaque vi quadam specifica, hætenus non explicata.
In nullis cum convenire casibus, nisi qui fluxionibus sangui-
nolentis stipati sunt, experientia confirmat; quod ipsum a
Clar. Dn. D. DEGNERO quoque animadversum & adnota-
tum fuit.

(Amstelodamo Erfordiam missa, d. 3. Aug. 1744.)

OBSERVATIO XXXVIII.

DN. Lic. JO. JACOBI SCHLIERBACH.

Sudor pedum cum fluore albo alternans.

Medicina, inprimis practica, præcellentiorem hodie fa-
ciem, longo multarum iteratarum observationum & ex-
perimentorum factorum usu, præ se ferre videtur, quam
olim, excepto tunc temporis HIPPOCRATE, cujus obser-
vatio-

vationes medico-præcticas accuratas hodie, propter singularem & usu comprobata diligentiam & *ακρίβειαν*, maximi facimus & admiramur. Et quanquam hinc inde posterioribus temporibus quidam fuerint, qui hujus Senis vestigiis insistere annisi sint, multum tamen adhuc dum superest, quod nescimus. Nihil dicam, quantum & hodie in Theoria medica procul dubio in puteo ignorantiae Democriti absconditum re ipsa lateat, & quidem tanto magis in causis genuinis morborum recte & vere inveniendis & detegendis, ubi adhuc diversus & haud parvus numerus morbidarum afflictionum in corpore humano occurrit, quarum proxima causa, origo ac ipsa vera sedes præterit etiam sagacissimorum notitiam, quæ non nisi post mortem, & sic satis fero, per cultum anatomicum, imo vix dum hac ratione patefiunt, sicuti horum casuum plane obscurorum historia medica hinc inde deploandum cumulum adfert & profert. Tanto profecto majores difficultates ac sæpe obscuritates, imo hallucinationes sese produnt in ea parte, quæ potior merito dicenda est, scilicet in practica, seu clinica; quamobrem etiam Excellentiss. Dn. Prof. FURSTENAU haud injuste permotus fuit, ut inter sua desiderata longam recenseret & referret seriem, quæ in clinica adhuc deficiunt praxi & idcirco jure meritoque adhuc refarcienda & supplenda forent.

Medico itaque prudentiori diligentique omnino incumbit, sagaci, qua fieri potest, stochasmo veras origines, causas morborum & sedem scrutari, quo his dein felici cum successu genuinam medendi methodum opponere possit, atque hoc non in morbis solum eminentioribus, sic dictis cardinalibus, sed & tanto magis in illis, qui aliquando obscuram originem ac parvæ considerationis scaturiginem habere videntur.

In hujus adfertı comprobationem afferre jam lubet casum, de sudore pedum cum fluore albo reciprocante, ubi

parvum malum magni certe morbi initium evasit. Alii interim in genere de sudoribus hinc inde scripserunt, uti ZWINGERUS in *Dissertat. de fœtoribus totius corporis*; quemadmodum etiam hinc inde variæ prostant observationes, de sudore & fœtore manuum, sub alis, in inguine, in utroque poplite, de hircismo pudendorum, &c. a variis Auctoribus conscriptæ, ac sparsim & per fragmenta ex practicis libris colligendæ. Ipse autem ille casus sequentis est tenoris:

Fœmina 30. annorum, sanguineo-melancholica tempore graviditatis fluore albo affligitur, qui tamen postea, cum sudor pedum fœtidus accederet, prorsus conquiescit & evanescit. Interim hic sudor per aliquod tempus toleratus, molestiam tantam creabat, ut ejus suppressionem a Medico efflagitaret, qui vero eandem sub variis persuasionibus, in experientia fundatis, renuebat; quare mulier incommodi hujus pertæsa admodumque impatiens, tandem ad cohibendam illam excretionem, ex muliercularum consiliis, pedum plantis supponit folia alni, indeque voti sui compos redditur. Ast dicto citius disparentem pedum sudorem dein fluor albus excipit rursus, unde iterum Medicum adit, ac fluoris albi sublationem postulat, qui etiam interne adhibitis alexipharmacis & succinatis interpositisque laxantibus, cum externa frictione, mediante excutia in pedum plantis, feliciter cessabat, exfurgente iterum fœtido pedum sudore, tanquam malo minori & tolerabiliiori, omnem sub continuo suo successu prioris adfectus recursum plenarie postmodum intercipiente.

E P I C R I S I S.

Demonstrat hic casus evidentem & singularem consensum & metaschematismum fœtidi sudoris pedum cum fluore albo. Quo minoris enim momenti & considerationis talis pedum

pedum sudor, singulari conatu a Natura in extremis partibus, ad separanda & eliminanda superflua recrementa serosa, in sanguine delitescencia, institutus, in communi vita habetur, tanto manifestius exinde elucescit ejus utilitas, & imprimis conservationis necessitas, ad vitam sartam & incolumem servandam. Quotidie enim observamus, quod per alimenta & potulenta liquidorum satis magna copia in corpus nostrum ingeratur, quæ cum chylo ad sanguinis massam transeunt, & cum illa per totum corpus circulantur; cum autem multa peregrina his liquidis admixta deprehendantur, salutaris hinc consilio in glandulosis & vasculosis partibus, per totum corpus obviis, talia iterum separantur, sicque sanguis & lymphæ quotidie depurantur, ac ab imminente alias corruptione præservantur.

Quando ergo in quibusdam subjectis transpiratio imprimis peripherica haud ita libere succedit, serum interim in corpore exuperat, tunc Natura subinde salutariter talem particularem feri per plantas pedum excretionem instituit, & hac ratione supplet defectum aliarum solennium excretionum. Notum enim est, quantæ utilitatis, imo necessitatis, transpiratio insensibilis rite & debite procedens, existat, quod præ aliis SANCTORIUS a SANCTORIO, in *Med. static. Sect. I. §. 4.* primum evicit atque indubiis simul argumentis demonstravit, quod per illam major omnino excrementitii feri copia quotidie eliminetur, quam per omnes reliquas conjunctim sumtas sensibiles excretiones.

Hoc vero peculiare hic sudor habet, quod ut plurimum præ reliquis, in aliis partibus erumpentibus sudoribus, foetorem simul propter loci aptitudinem de se spargat, & quo major in humoribus præsto est impuritas, & copiosior salino-sulphurearum particularum subtiliorum proventus, eo major foetor, imo plenaria etiam excoariatio ipsius cutis inde eveniat, insimulque copiosius etiam in pedibus erumpat,

quam in aliis corporis partibus. Proinde etiam particularis talis sponte a Natura excitatus sudor tantæ considerationis & utilitatis existit, ut quovis modo interne vel externe turbatus, varia & admodum fontica, modo acuta, modo chronica pathemata, pro diversitate temperamenti, subiecti, ætatis, sensibilitatis & materiæ peccantis copia, inducere valeat; sic enim observamus, febres acutas, lentas, hæcticas, modo vertigines, dolores præcordiales, aurium tinnitus, auditus gravitates, difficiles respirationes, ventris immanes dolores, modo & alia pathemata spastica, cardialgias, asthmata & arthriticos vagos & fixos dolores, œdematosos tumores, &c. exinde emergentes, quemadmodum etiam in nostro subiecto fluorem album induxit.

Non minus quoque & hoc notari meretur, quod sudor talis foetidus, extra hunc statum, uno tempore copiosius prodeat, pluraque incommoda adferat, quam alio, idque in primis solennius eveniat circa æquinoctia, eodem fere modo, sicuti aliæ criticæ & periodicæ a Natura institutæ excretiones, quæ communiter uno tempore magis, quam alio, augentur, & majori secretorio impetu urgentur; imo, quemadmodum consuetudo, etiamsi non simpliciter salutaris sit, alias excretiones successu temporis magis confirmat & habituales reddit; ita & hæc excretio per plantas pedum contingens tandem pariter pertinax, rebellis & continua evadit, ut vix ac ne vix quidem amplius dein emendari possit. Sic quoque ulterius experientia comprobatur, excretionem hanc pro diversitate temperamentorum multum omnino variare. In subiectis enim floridioris & præcipue sanguineo-melancholicæ, in primis autem cholicæ constitutionis, majorem de se spargere solet foetorem; in humidioribus & serosis autem excretoria copia saltem quantitate & copia majori molesta evadere solet. Frequentior etiam testatur observatio, quod multi in statu adhuc sanitatis tolerabili copiosiore talem

lem particularem sudorem quotidie fere experiantur, hacque ratione alias nihil fere morbidum sentiant, nisi quando hic excretorius Naturæ motus, alias continua serie placide succedens, aliquomodo turbatur; tunc enim quilibet facile observare poterit, quod in œconomia corporis varia gravia pathemata quasi resuscitentur, manifesto sane indicio, quod hujus excretionis turbatio unice morbosa talia inducat consuetudina.

Interim ex bono Naturæ, providæ illius medicatricis corporis sui, consilio & directione excitatur talis sudor, ubi ob universalem excretionem, vel in tantum, vel etiam in totum præpeditam, particularia seligit loca, & ex his serum impurum proscindit, hacque ratione humores abundantes in corpore, ad putredinem semper & maxime pronos, optime imminuit & omne alias metuendum periculum tempestive avertit. Ab aliis vero sudoribus hæc ipsa excretio admodum distincta est, & idcirco huc non pertinent sudores universales periodici, ac annuis recursibus, circa æquinoctia, maxime vernum, largius, per aliquot dies, imo septimanas, profuentes, stataque sua tempora servantes.

Quando itaque legitime succedit hic sudor, nullas functionibus, ad vitam & sanitatem necessariis, turbas infert, quin potius sanitatem in sua integritate conservat, hacque ratione ipso tam effectu, quam eventu, magnam utilitatem præstat; & quanquam etiam aliquæ cum illo conjunctæ forsitan sint molestiæ, probe tamen simul perpendendum est, quod nullum commodum sine omni incommodo sit, eaque propter convenit potius qualescunque tales molestias patienter tolerare, quam placidum ad partes externas & extremas directum Naturæ molimen talem ob causam cohibere & prorsus suppressere.

Interim hæc excretio hinc inde satis raro annotata deprehenditur; imo ubi etiam forsitan ejus mentio injicitur, ibi

ibi ut plurimum magis pro absolute morbida & præternaturali habetur. Sensibilitas autem ejus exinde patet, quod ex levi occasione, vel impedimento, statim non in sua solum activitate turbetur, sed & gravissima alia incommoda inferat. Speciatim vero tunc in ipsis pedibus oriuntur tensiones & semi spasticæ tractiones, quandoque etiam dolores arduentes, tendentes, prurientes, cum ardore quodam satis molesto & insolito, ac singulari lassitudine gravativa. Notatu etiam dignum utique est, ad unum fere omnes, arthriticis & podagricis affectibus obnoxios, simul de pedum sudoribus molestis conqueri, illosque, si particulares tales excretiones in successu suo libero conservantur, & convenienter per calorem adjuvantur, ut plurimum vel rarius his spasticis adfectibus affligi, vel si etiam occurrant, levius decumbere, & citius iterum ab iisdem liberari. Idem hoc in genere confirmat Jo. CRATO, *Consil. XXI. lib. IV.* quando dicit: *Docti Medici omnes ab experimentis didicerunt, ea corpora, quæ multum urina emittunt, & sudant frequenter, minus a podagra tentari, in quibus vero illa duo excrementa, sudor inquam & urina, detinentur, ii ad hunc affectum maxime proclives sunt.*

Quod vero fluorem album attinet, ortum suum is trahit a lymphâ sero excrementitio inquinata & deturpata; hinc loco sinceri sanguinis menstrui seroso-mucida materia ex genitalibus semper profluit, dum nempe ob motum tonicum alteratum remoratur sanguis, & hujus loco serosa talis materia saltem transfudat. Hinc ergo in hoc subiecto sudor pedum quasi criticus, jam turbatus & impeditus, singulariter alternabat cum fluore albo: Antea enim scemina illa mensium largiorem semper experta erat fluxum, qui etiam sub graviditatis, imo lactationis statu continuabat, sicque satis luculenter sanguinis abundantiam arguebat; adeoque fieri aliter haud potuit, quin, turbato & cohibito pedum

dum sudore, ob copiosorem inde evenientem humorum versus uterum congestionem, prægressus antea fluor albus denovo resuscitaretur, quemadmodum dein, invitato iterum humorum versus pedes affluxu, per frictiones, sudor ibidem rursus cum floris albi cessatione prorumpbat, sicque manifeste demonstrabat, criticam quasi esse hanc excretionem, & idcirco, tanquam salutarem Naturæ actum malumque omnino mitius in respectu ad fluorem album, patienter omnino tolerari debere. Ceterum in curationibus sudoris pedum hinc inde varia quidem remedia, præsertim externa, annotata deprehenduntur, ast sæpius talia magis noxia, quam salutaria sunt, dum nimirum in varii generis adstringentibus & reprimentibus consistunt, inter quæ inprimis metallica, uti v. g. lithargyrium cum aceto coctum, alumen, mercurius sublimatus, limatura orichalci, &c. omnium periculosissima & Naturæ intentioni ac directioni summe infensa & contraria existunt. Hinc etiam, licet PANAROLLUS, *Pentec. III. obs. 16.* folia myrti ad sistendum pedum sudorem commendat, simul tamen cavendum esse monet, ne hac impositione subiecta tali sudore laborantia in peiores morbos incidant.

Magis ergo conveniunt, quando turbatus inprimis status occurrit, interna resolventia, sanguinem depurantia, cum interpositis laxantibus, itemque succinata, tinctura antimonii tartarisata, essentia alexipharmaca Stahlî, tinctura rhabarbari, pilulæ polychrestæ, &c. Externe resolventia, deobstruentia, discutientia, leniter roborantia, detergentia, pediluvia vaporosa & frictiones cum asperioribus panis, vel excutiis, in usum vocare licet. Quo vero in debito suo successu hic sudor conservetur, præstat pedes perpetuo calore sedulo fovere, sudorem emanantem diligenter abstergere, tibialia frequentius mutare, mundaque servare. Ceterum pro confirmanda magisque illustranda & necessitate

Affor. Ph. M. Vol. VIII *O* & uti-

& utilitate particularis hujus excretionis, in ipsis etiam morbis, duo adhuc exempla, manifestam & gravissimam ex illius turbatione subsecutam noxam uberius declarantia, subjungere adhuc lubet. Primum horum concernit virum 46. annorum, temperamenti sanguineo-cholericum, qui in sano corporis statu semper salutare sudatorias excretiones in pedibus sustinuit. Hic ineunte Vere hujus anni cum multis aliis febre catarrhali cum doloribus pleuriticis corripitur, quæ graviter decumbit; interim quarto die ab invasionis tempore signa coctionis in urina adparent, testantia adesse criticam humorum impurorum a puris separationem; septimò die accedunt tensiones & tractiones ardentes, lancinantes tibiæ, cum insigni ardore in plantis pedum, quam vero molestiam æger sublevare intendit, exserendo pedes extra lectum, sicque cum improvida refrigeratione. Hinc materia peccans excernenda in latifundio humorum remanet, magis magisque eos inquinat & accendit, indeque pressò pede insequitur hecticus status, atque cum remanentibus & continuantibus tibiæ tractionibus molestissimis, æque ac ardoribus, scena tandem morte clauditur.

Alius Vir 31. annorum sanguineo-melancholicæ constitutionis, a matre arthritica & patre podagrico prognatus, mature arthriticos sentit insultus, ac pedum sudoribus adfligitur continuis; post æquinoctium vernum, ceteroquin tunc sanus vegetusque, mutat derepente tibialia densiora, & serica induit, altero die ingruit verus podagricus dolor & insultus, ex suppressa sudatoria excretionem pedum exortus, quæ vero tempestive restituta, podagrici dolores statim mitiores redditi & facile demum illo tempore profligati fuerunt.

In priori casu attenta praxis & experientia docet, quomodo Natura excretionis cujusdam in sano statu solennioris & ob diuturniorem durationem quasi habitualis redditæ, facillime

cillime in statu morboſo reminiſcatur, atque auctiori motu, in diebus judicatoriis ſeu criticis excitato, ad iſtum locum materiam peccantem, a reliqua humorum maſſa ſeparatam & ſumme alias noxiam, deſtinato conſilio ac bona intentione dirigat & eliminare intendat. Conſtat enim ulterius, quod febris inflammatoria peſtoralis in diſpoſitis frequentius & ſolennius per ſudores largiores ſolvatur, qui etiam in hoc ſubjecto circa inferiores inprimis partes dubio procul ſucceſſiſſent, teſtantibus id moliminibus jam præcedentibus, eoque maxime vergentibus, tenſionibus nempe & tractationibus ſpaſticis tibiærum, niſi ægrotantis immorigerus animus obſtitiffet, unde aliter fieri haud potuit, quin remanente materia ſeparata in humorum latifundio, hos deturparit, ac heſticodeum depaſcentem ſtatum accenderit.

In altero vero caſu duplici modo delinquebatur, primo in regiminis minus decenti obſervatione, deinde in improvida retropreſſione ſudoris conſueti pedum, unde hæreditaria diſpoſitio ad podagricos & arthriticos dolores facile excitari debuit & potuit. Nihil enim Naturam, corporis ſui conſervatricem, æque alterat, quam quando in excretionem aliqua longiori duratione in conſuetudinem deduſta, turbatur. Quamdiu enim ſe- & excretorii ejus motus libere ſuccedunt & continuant, tamdiu ſanitas illibata manet, ac reliquæ corporis actiones, vitales, animales & naturales, in vigore ſubſiſtunt, imo morbi in- & connati ſæpius quieſcunt.

Senſibilitas vero Naturæ eo magis exinde eluceſcit, quod nimirum ex minima etiam qualicunque cauſa externa ſtatim turbari poſſit, idque tanto facilius eveniat, ſi diſpoſitio hæreditaria morbida ac ſolidarum partium imbecillitas ſimul præſto fuerint. Non minus etiam obſervamus, quod connati morbi conſuetudinales & habituales, diu deliteſcere queant in corpore animali, inprimis quando rerum non-na-

turalium usus legitimus manet, ipsæque se- & excretiones legitime procedunt; quamprimum vero externa etiam quædam accedit causa, turbationem notabilem inferens, statim oriuntur varii motus heteroclitici, diversi generis morbosos adfectus simul inducentes.

De reliquo frictions, foci calidi, sicci, discutientes, pedum sudorem in habitum successu temporis redactum & jam suppressum elicientes & promoventes, hic loco optimæ erant medicinæ ac toties decantata & celebrata remedia antipodagrica in- & externa longe superabant. Hinc Medicus prudens, veramque morborum originem adcuratius investigans, subinde vili & facile parabili remedio plus sæpe præstare valet, quam pretiosissimis quibusvis panaceis & specificis.

(Battenberga Erfordiam missa, d. 12. August. 1744.)

OBSERVATIO XXXIX.

DN. M. BONIF. HENR. EHRENBERGERI.

De

Deceptionibus catoptricis.

Ingens omnino deceptionum numerus in illis occurrit Optices partibus, quæ visibilia per specula & diaphana proponunt, & quidem talium maxime, quæ rerum opticarum ignaros non in admirationem solum rapiant, sed & fere offensos reddant, ut, nescio cujus artis illicitæ suspectos habeant Mathematicos. Bene conveniunt cum hisce, quæ Zach. TRABERUS, *Nervi sui optici Lib. II. de scientia catoptrica*, & in limine quidem inscripsit; *Multa, quæ in hac, inquit, scientia secreta occurrunt, nonnullis incredibilia videntur; iis præsertim, qui in experientiis requisitis minus exerci-*

exercitati sunt atque accuratiori, frequentiorique mentis acie in eandem perscrutandam non intenderunt; & quidem non immerito; cum eidem opinioni etiam doctissimi subscripserint. Ut ipse noster P. SCHOTTUS fatetur, cum dicit: nihil tam prodigiosum esse: quam speculorum phasmata, nihil tam arduum, quam sincera ac perfecta speculorum eorumque, quæ per specula exhibentur, notitia. P. KIRCHERUS vero eandem in suo Tomo de arte magna ita descripsit, quod sit recondita quædam facultas, ea speculorum ope exhibendi, quæ omnem humani intellectus captum excedere videntur: & infra subjungit: Nonnulli, qui speculorum subsidio quædam secretiora coram idiotis exhibuerunt, de infami necromantie crimine suspecti pœnas pares luere debuerunt. De quo quidem crimine pessimo & memet (sunt verba KIRCHERI,) rudiores, non semel proclamaverunt, quod rebus exhibitis attoniti, quid simile arte naturali præstari sibi imaginari nequiverint. Hactenus TRABERUS ex KIRCHERO. Quæ verba licet timorem aliquibus ab hac scientia incutere possent, nos tamen tanto comitatu cincti hujus limina ingrediamur intrepide, visuri, quænam admiranda speculorum ope speculanda occurrant. Statim autem deprehendemus, omnia ista, quæ sub adspectum venient, (quia nobis rem eo loco conspiciendam non sistunt, quo est, nec iisdem circumstantiis omnibus,) meras esse deceptiones catoptricas ac speculorum lusus. Urut enim homines adulti per specula vulgaria decipi se haud facile credant: meminerint tamen procul dubio primorum ætatis suæ annorum, quibus a gerula ante speculum locati, puerulum sibi similem a tergo speculi frustra quæsierunt. Tali modo animalia bruta, præsertim canicularum ac felium catuli, speculis propositis luduntur; qui simili modo post speculum sui similes excipere: unguiculis suis student, ac frustrantur identidem. Quodsi vero alius, quam vulgaris, formæ specula adhibe-

hibemus, nullum relinquetur dubium, mera per ista exhiberi phanthasmata, ac deceptiones. Hinc operæ pretium esse puto, ut ordine processuri singula speculorum genera seorsim inspiciamus & examinemus.

Supervacaneum equidem esse existimo, multis verbis præmittere, quid speculum sit, cum neminem nostrum lateat, per id intelligi corpus politum & simul opacum, aut quacunque ratione terminatum, ne radios transmittat, sed iusto ordine, hoc est ita reflectat, ut angulo incidentiæ conveniat angulus reflexionis, & sic reflexione facta eo loco objecti alicujus imaginem exhibeat, quem radius perpendicularis cum aliis radiis obliquis ex uno puncto objecti illapsis & in speculo ad oculum repulsis retroque ductis concurrere, determinat. Atque hæc una ac sola lex est, ad quam omnis demonstratio catoptrica se accommodet necesse est, quam varia etiam sint specula, cum ratione materiæ, tum formæ. Ad materiam enim quod attinet, ex descriptione jam liquet, omnia corpora polituram, sive arte, sive natura habentia, & simul terminata, speculum esse posse. Omnium primum speculorum hominibus primis, simplici vitæ genere contentis, aquam fuisse, præsertim stagnantem, facile nobis persuademus. Corydonis illius pastoris simplicis speculum fuisse aquam, ex VIRGILIO dicimus, canente *Eclog.* II. 25.

Nec sum adeo informis, nuper me in littore vidi.

FERDINANDI tertii Imperatoris Romani Opticum, MATTMULLERUM ex glacie parasse speculum hocque mira præstitisse, legimus in *Ge. PASCHII Inventis nov- antiquis cap. VII. p. 726.* Et inter ornamenta domestica, quibus mensula exornari solet, quæque hieme proxima frigidissima anno 1739. & 1740. ex glacie parare jussit Nobilis quidam Russicus Petroburgi, specula quoque fuisse, nullum est dubium. Lignum quoque durioris generis, ac lapides, præsertim

sertim pretiosos, polituram admittere, imo stramen quoque firmiter ac probe contextum, cui vernix aut gypsus superlinitur, superinductis foliis argenteis vel aureis, non respue-re polituram, testatur experientia. Metalla tamen, inprimis æs caldarium, crystallum item, ac potissimum vitrum, primas tenere, usus frequentior probat. Atque hæc pro colorum diversitate aut terminatione, pallidam, luridam, albicantem, flavam, subnigram, rubicundam, subcœruleam, gignunt aut mentiuntur imaginem, & sic deceptionis culpa liberari haud possunt. Hic subit mentem, me olim ex Præceptore meo, b. HAMBERGERO, non semel audivisse, judæum quendam Pragensem quondam ita per speculum fuisse deceptum, ut credidisset, se morbo insanabili adfectum, ac aliquot diebus post diem obiisse supremum.

Quemadmodum autem materia speculorum varia est, variisque deceptionibus ansam præbet: ita quoque eorum forma diversa, diversas dare solet rerum imagines conspiciendas. Aliter enim comparata est species in concavis, aliter sphærice convexis, aliter in cylindraceis, aliter in conicis, aliter in aliis figuræ speculis, quamplanæ. Ut igitur latissimus nobis pateat campus de variis deceptionibus dicendi, qui tamen in multo majus excrescit spatium, si aut diversum eorum situm & objecti locum, aut etiam conjunctionem duorum pluriumve speculorum sumus consideraturi.

De *speculo plano* ut initium faciamus communior ejus usus jubet; cujus, quod sua repræsentatione decipiat, jam supra meminimus. Quod si tamen nullo, aut saltem non obscuriore, vel non nimium albo colore præditum sit; vel decipiendo docet, ac veritatem monstrat: adeo, ut Philosophi sapientiores non modo, sed & ipsæ sacræ literæ ejus modi specula crebro inspicere commendent, non quidem superbæ, sed virtutis excitandæ ac promovendæ causa. Eadem enim magnitudine, figura ac forma rerum monstrant
imagi-

imagines. Latera tamen imaginum invertunt, & dextram manum faciunt sinistram. Sique speculum non perpendiculare, sed inflexum aut reflexum fuerit ad horizontem, etiam imago vel inclinata, vel reclinata videbitur. Atque huc etiam referri solent horologia, quorum formam aliquam describit ZAHNIUS, pag. 724. quod genus simul est illusorium: nisi enim ex debito puncto illud inspicias, non horologium, sed stulti illudentis imaginem videbis. Sed vero etiam corpora ante speculum erecta exhibentur plane subversa, si speculum cum horizonte nostro situm habeat parallelum, sive sit ad pedes prostratum, sive supra caput eodem, at inverso situ, elevatum ac firmatum. Atque huc spectat problema, ope speculi plani in terra horizonti *παρὰλλήλως* prostrati, altitudinem perpendicularem inferius accessam vel inaccessam dimittendi; quod ad primum hoc in problemate attinet, de distantia accessâ, id satis clare describitur in *Tabulis Sturmianis Geometriæ Tab. II. fig. 13.* & *Elementis Wolffianis Catoptricæ Probl. V. si-ve §. 64. pag. 149.* & *Tab. I. fig. 6.* Secundum autem, quod a nemine, quod sciam, hæctenus monstratum est, cum duo specula plana simul requirat, monstrabitur paullo infra commodius.

Plura autem adhuc speculum planum, pro diverso positu, habet commoda, scilicet: res disjunctas, utpote tabulas striatas, sistere potest conjunctas quam lepidissime, & ita quidem, ut quam tabulæ striatæ ante speculum monstrant picturam, eandem in speculo scriptura notatam, vel etiam plane aliam figuram depictam repræsentet. Vid. HARS-DORFFER, *P. III. pag. 256.* Sic quoque speculum anamorphoses opticas, sive figuras in superficie complanata per longissimum spatium distractas, in debita forma reddit conspiciendas: Dereggit etiam ea sæpius per imagines, quorum radii ad oculum directe non tendunt, imo ea interdum, quæ a tergo nostro sunt posita.

Memini

Memini hic exercitati cujusdam in arte bene displodendorum sclopetorum, qui speculi auxilio sclopetum humero suo retro impositum averſus diſplodebat, ita, ut rarissime a ſcopo aberraret globulus emiſſus. Huc ſpectare quoque videtur certamen, inter jaculatores inſtitui ſolitum, quo trans lacum aut piſcinam, aëre placido, collineantes, ad orbis regione in littore poſiti imaginem, infra littus in aqua, tanquam ſpeculo, conſpiciam, ejusque punctum medium, ipſum ac verum orbis centrum, per globi reflexionem in aqua factam, attingere ſæpe ac perforare ſolent exercitati.

Armariola quoque, argyrothecæ, ac rerum rariffimarum pretioſiſſimarumque reſpoſitoria ſpeculis planis intus veſtiri juvat, & ad ornamenti facit augmentum. Piſtoria quoque arti inſervire poſſe, arcuſula delineatoria ZAHNII docet, in qua quæcunque figuræ & imagines chartaceæ facillime & exactiſſime delineari poſſunt.

Quodſi tamen duo ſimul plana adhibeas ſpectula, admiranda ſe prodent conſpicienda. Non enim ſcæminis ſolum ſe exornaturis conducit par ſpeculorum, ut ſimul frontem & occipitium cognoscere poſſint, ſed quam plurimis aliis ſpectaculis, tam ludicris, quam utilibus inſervit. In magnum numerum & per longiſſimam ſeriem augetur candelæ lux, aut alia quæcunque res luminofa, duobus ſpeculis fere parallelis interpoſita. Quorum rationem demonſtrat TRABERUS, *Catoptrica Lib. II. Cap. VI. p. 105.*

Polemoſcopii ſimplicis quidem, at maximæ utilitatis, anima quaſi & pars potior eſt duorum ſpeculorum diſpoſitio ad angulum 45. graduum tubo bene adcommodata. Nec tacendum plane eſt artificio illud curioſum, quod ædificio ad obliquam aliquam plateam longiorem ſito, aptari poteſt, ubi extra fenestram arcuſula quædam adparatur, per quam absque emiſſione capitis nihilominus tamen illa, quæ ad latus utrumque in platea longius protenſa, quam etiam,

Aſtor, Ph. M. Vol. VIII.

P

quæ

quæ infra fenestram sub ipsa arcula contingunt, curiose inspectari & accurate observari possunt. ZAHNIUS pag. 755. sed ita, ut in aliam plagam referantur ab ignaris.

Porro etiam duo specula æqualia, ita aptata, ut instar libri aperiri & claudi possint, magno sunt usui, partim ad rerum imagines multiplicandas, partim ad restaurandas rerum imperfectarum species, partim etiam ad perfectarum rerum species imperfectas repræsentandas, ut, si quartam partem formæ minoris ædificii aut horti aliusve rei interponas duobus speculis erectis, & ad angulum rectum ad se invicem collocatis, integra tibi adpareat ædificii aut horti forma. Si claudes ista specula ad quintam circuli partem, sive septuaginta duos gradus, & interpones triangulum, adquies hoc cum imaginibus suis reflexis formam pentagoni regularis. Sin autem duorum speculorum apertura continuerit sexaginta gradus, sive sextam circuli partem, tum quidquid interjectum fuerit, id sextuplo auctum videbitur, & si fortalitii sexangularis formæ minoris partem applicueris, habebis totum & regularem fortalitii formam, eamque sexangularem. Similiter, si ad partem septimam, octavam, &c. alicujus circuli applicabis specula tua, quidquid interposueris, id septies, octies &c. adparebit; sique muniminis septangularis aut octangularis pars septima aut octava formæ minoris interjicitur, specula ista totam muniminis regularis speciem exhibent.

Quorum rationem facile intelliget, qui reflexionis leges probe attendet, aut TRABERI demonstrationes (pag. 90. seqq.) in subsidium vocabit. Hucque referri meretur scrinium quoddam a ZAHNIO inventum, ac in *Oculo artificiali* pag. 742. descriptum, in quo, quoties aperitur, res aliæ in eo collocatæ monstrari possunt.

Attamen etiam ejusmodi par speculorum, parumper ad se inclinatorum faciem inspicientis repræsentabit vel sine naso,

vel

vel naso & ore duplici tribusque oculis, prout magis aut minus specula a recta apertura declinabunt. Vid. TRABERI *Catoptricam*, Cap. X.

Quodsi horum speculorum unum imposuerimus mensæ, cum horizonte *παράλληλος*, alterum autem erigamus: tum faciem nostram semel erectam ac bis inversam licebit contemplari. Sin vero inclinemus erectum speculum, inferiore immoto manente, & propius inspiciamus, quatuor cernemus imagines alternatim inversas & erectas.

Convertamus autem hæc duo specula ita, ut terga illorum ad se inclinentur, habeaturque speculum prismaticum erectum: tunc varia oculis sistere poteris spectatu jucundissima. Exempli causa, alteri speculo adponas equum sellarium in charta spissiori depictum ac circumsectum, alteri depictum ac circumsectum equitem, & utroque oculo utrumque simul inspiciens speculum, videbis equitem equo insidentem. Aut si hinc ponas matris sedentis picturam, illinc infantis; adparebit ex suo loco mater infantem in sinu fovens. Et quæ sunt harum rerum similium quamplurimæ.

Huc etiam referre possumus *anamorphoses catoptricas*, quibus per specula prismatica, vel pyramidalia, disjunctas & in diversas partes distractas imagines conjungimus, ut integræ adpareant. De quibus in *Tabulis* STURMIANIS agitur, hinc illis hic supersedere lubeat. Potius ad specula planarevertamur, nam horum binorum adhuc unus restatusus in invenienda altitudine perpendiculari inaccessa, v. g. turris AB, (Fig. 5. Tab. I.) quam inter & stationis loca intercedat fossa AC, stationes autem duæ sint in linea horizontali ACFDH. Ponatur ergo speculum unum planum C. in horizonte, & infigatur baculus EF. ad perpendicularum ita, ut ex E in puncto speculi C, (bene notando) videatur altitudo B. Deinde in remotiori distantia ab A ponatur alterum speculum D in horizonte eodem, & videatur, ubi baculus

alius eadem altitudine perpendiculari præditus, GH, sit insigendus; itidem ad perpendicularum, ex cuius apice in eadem altitudine cum E cernatur in speculo D. superior turris pars B. Tum sumitur mensura CF, DH. & CD, item EF aut GH; subtrahitur CF ex DH, ut habeatur IG. (nam KI est = CF, quemadmodum KG = DH.) Hinc inferitur: IG: KD = CD: AB. Id quod exinde patet: quod $\triangle IDG$ est simile $\triangle CBD$: Nam angulus IGD = alterno GDH, est æqualis angulo incidentiæ BDC, angulus autem DIG est = angulo BCD: cum $\triangle KDI = \triangle FEC$; ergo angulus ECF = ACB = DIK; ergo contiguus DIG = BCD &c.

Hactenus de binis speculis planis egimus. Quodsi vero plura, v. g. tria, quatuor, quinque, sex, octo, imo ad duodecim usque disponas, & disponas ita quidem, ut introrsum spectantia figuram regularem claudant ac definiant; tanta rei in medio positæ e. g. horti, multiplicatio oculis spectatoris subjiçietur, ut is finem ac terminum visus adsequi haud possit; ex quocunque etiam latere, per foramen supra speculum factum, introspeciat. Tempus nos deficeret; si omnes variationes ac dispositiones speculorum pariter & atearum interjacentium sigillatim describere vellemus. Sufficiat jam nobis, descriptionem aliquot exemplorum ejusmodi inveniri in ZAHNIO, TRABERO, HARSÐÖRFFERO, aliisve Opticorum voluminibus, ad quos harum rerum curiosos ablegamus. Omnium vero maxime arrideat conclave catoptricum, quod ZAHNIUS opus regium maxime admirationis & æstimationis adpellare non dubitat. Hoc est vel quadrangulare, vel sexangulare circumcirca speculis a pavimento usque erectis longitudinem hominis superantibus; & tam late clausum, ut tria vel quatuor totum parietem in longitudinem vestiant. Qualia hodie perficiuntur Lohra, oppidulo quodam Franconiæ, ad Mœnum, in archidioecesi Moguntina & alibi quoque.

Lumen autem intromittitur per fenestras aut tabulas vitreas supra specula aptatas. Conclavæ hoc catoptricum (sunt verba ZAHNII) ita apparatus, dici non potest, quam admirationem & æstimationem omnibus spectatoribus parere possit. Cum enim ex ambitu circa illud videatur in se non esse adeo magnum; ad ingressum tamen ejus statim cum stupore immensum plane & pene infinitæ amplitudinis esse videntur: & quæquæ versus oculus dirigitur, videt spectator non se tantum, sed & quoscunque comites, nunc prope, nunc longe multipliciter & difformiter ab omni latere cum omnibus motibus, gestibus & actionibus; nec non admirari satis non valet, quomodo omnia in pulchro ordine cum multiplici varietate ibidem ordinata sint, ut proinde conclavæ tale catoptricum re vera magicum, regiæ opus magnificentiæ, superbiæ theatrum, Dedali magisterium, Mideæ gazo-phylacium dici posset.

A speculis planis deveniendum est ad convexa; quæ sint vel integræ sphæræ vitreæ, intus mixtura quadam metallorum liquatorum cum mercurio terminatæ, vel partes tantum sphæræ alicujus resectæ. Atque hæc specula ea gaudent proprietate, ut omnem quidem imaginem intra se & erectam, (erecto nimirum speculo) at minori distantia, quam res ante illud abest, monstrant; minore etiam magnitudine, & tanto quidem minore, quo remotior est res a speculo; simul etiam ea, quæ ad amulsi in recta proponuntur, in speculo hoc extorsum curvata adparent; hinc imaginem rem non reddunt exacte, adeoque, quin decipiant, non est dubium. Nihilominus tamen eorum apud vulgus usus non est infrequens, imprimis segmentorum sphæræ minorum, ob vile pretium; tametsi os prominulum monstrant. Neque vero etiam alium usum respuunt. Per illustrem Dominum, Christophorum Fridericum ab IMHOF, Patricium Norimbergensem, instrumentum catoptrico magicum ad fallendas &

(decipiendas aviculas ex pluribus minoribus speculis convexis composuisse testatur ZAHNIUS, simulque constructionem & usum illius instrumenti indicat *).

Integræ quoque sphæræ vitreæ paullo majores ac intrinsecus terminatæ, conclavia, ubi suspensæ sunt, non solum exornant, sed omnium quoque rerum in conclavi imagines colligunt. Ceterum eadem convexa specula, sive sphæræ, adhuc alii expeditioni usui esse, docet BEYERLINGIUS ** his verbis: *De Tygride memoratur, quod cum sit velocissimum animal, viva adhuc atque adulta capi nequeat, sed catulus absente matre ab equite velocissimo quandoque surripitur. Quod dum superveniens mater agnoscit, rapidissimo cursu raptorem insequitur. Ille vero certo sciens, se non cursu, sed arte tantum posse velocis belluæ pernicitatem evadere, vitreum orbem in speculi morem confectum, dilabi sinit; in quem incidens tygris seque in eo admirabunda contemplans, remoransque, dum catulum suum se videre existimat, a fugiente interim raptore dilabitur, ac omni spe sua frustratur.*

Præterea quoque binorum speculorum convexorum conjunctio ac collocatio varia eo modo facta, quo de planis supra meminimus, varia etiam, aut minori & ab ea diversa magnitudine exhibebit spectacula.

Et complurium ejusmodi speculorum in orbem planum dispositio tot simul monstrat unius rei imagines, quot sunt specula. Id quod etiam speculi fracti suo modo faciunt fragmenta. Quia & fracta quoque specula plana idem fere præstant, si fragmenta eorum situm suum in eodem plano non retineant.

Speculorum convexorum complurium in uno orbe aut polygono potius collocatorum dispositio, ita ut politas sibi facies

*) *Fund. III. Synt. V. C. VI. Artif. XVI. p. 758. seq.*

** *sub lit. S. pag. 299. A.*

faciès opponant, lucem aut corpus aliquod luminosum interpositum auget quidem, & multiplicat ejus imaginem, non tamen tanto cum augmento, quanto specula plana id præstant, semper enim minor minorque gignitur & reflectitur imago, quæ tandem evanescere videtur.

Specula sphærice convexa excipiant *sphærice concava*, quæ & *caustica* adpellantur, ob virtutem per radios solis illapsos urendi, quippe quæ illis, majori potissimum amplitudine præditis, convenit. De qua tamen jam dicere superfedeo, & id potius agendum mihi esse existimo, ut monstrem, etiam hujus generis specula, & quidem imaginibus suis, quam maxime ignaros decipere, imo spectra exhibere introsipientibus.

Spectator quidem intra focum sive punctum, quod radios solis illapsos colligit, constitutus, suam imaginem cernit, eamque erectam, in majori tamen post speculum distantia, quam ille ante speculum abest, at gigantea magnitudine auctam, ut obstupescens faciem suam adspiciat, præsertim, si ea sit cicatricibus variolarum notata; & tanto quidem majorem videbit, quo brevior est focus: quoque longius is a speculo recedit, eo magis adhuc crescit faciei species, donec in ipso foco constitutus eam plane evanescere videat. Quodsi autem extra focum se removerit, tum deprehendet, imaginem suam se plane invertisse; quæ etiam, quo longius retrogreditur, eo minore specie adparere. Atque hæc ipsa, quam cerhit, species non amplius est a tergo speculi, sed in libero aëre ante speculum constituta, id quod facile experiri potest spectator, dummodo digitum aut manum speculum versus extendat: tunc enim species ista ante speculum formata digitum aut manum exporriget ac dabit obversam, quam tamen nemo alius, nisi ipse introspectiens, cernit; simili prorsus ratione, qua spectra adparere non omnibus, sed huic aut isti solum, dicuntur.

Specula

Specula sphærica cava excipiunt nunc *cava cylindracea*, quæ fere idem quoque faciunt, quod sphærice concava, ea tamen differentia, ut altitudo imaginis intra focum introsipientis debitam quidem longitudinem, at latitudinem insigniter solum auctam referat, hincque monstrosam figuram, latissimum nimirum nasum, amplissimas malas, os patulum distractumque & oculos oblongos maximeque invicem distantes gignat. E contrario autem, si oblique tale inspicias speculum, longissime & nasutum ac labiosum videbis.

Speculum vero cylindraceum & simul convexum erectumque inspiciens gracilem admodum te observabis; contra, obliquam tibi anteponeas omnes faciei partes cernes depressas, & quoad longitudinem contractas. In acutam quoque frontem terminatam faciem simulque coarctatam videbit spectator, qui speculum conicum erectum intuebitur: at qui tale inversum inspiciet, is latiore paullo frontem & mentum acuminatum observabit. Tandem transversum introspiciens inæqualiter contractam faciei figuramprehendit. Quod si tandem speculum concavum partim, partim convexum nobis proponamus ante oculos, inæqualiter distortam & contractam cernamus faciem, necesse est. Atque hæc non ficta esse & commenta, sed omnia ita se habere, non experientia modo comprobatur, sed etiam demonstrationes catoptricæ, nullo relicto dubio, confirmant.

De speculis cylindrice circum circa concavis nihil adhuc adduximus; cum tamen mirum reflexionis effectum ex illis haberi posse Zach. TRABERUS adfirmet, ac demonstret in *Catoptricæ suæ Cap. XVII*. Non possum igitur facere, quin pauca de hoc ex illo excerpta & in compendium redacta hic communicem. Inter reliquos scilicet effectus ab auctoribus diversis celebratur idolum in aëre representatum, quod e speculo cylindraceo concavo per reflexionem generari solet. Si enim ad ejus fundum virunculus jacens collo-

collocetur, videbitur ille extra speculum in aëre medio elevatus, simili ferme modo, quo de speculo sphaerice concavo dictum est; cum ista tamen differentia, quod ibi omnes radii e superficie cava circulari reflexi in uno puncto seu centro ejusdem secentur; ac in cylindraceo, lateralium solummodo partium circuli sectio specierum permutationem efficiat; rectam autem axis lineam radii concernentes absque sectione, speculi plani naturam induant. Quare dextrum latus virunculi in specie reflexa sinistrum obtinebit, & vicissim sinistra pars, dextram; altitudo vero speciei proprietatem speculi plani sequetur. Hoc autem insuper addi meretur, quod tale speculum introsipientibus e regione opposita, species ista virunculi sit adparitura plane inversa. Hincque si duo sigilla aut idola exsculpta diversi sexus sibi opposita imponerentur speculo, spectatores ex opposito inspicientes, diversas quoque species in aëre essent visuri, magna certe cum admiratione.

Deinde, quoniam in antecedentibus imagines nostras in speculis tum sphaerice vel cylindrice concavis, tum convexis sphaerice vel cylindrice, tum etiam conice formatis, quin & mixtis formis iisque sigillatim adhibitis, intuiti ultimo sumus, non sine admiratione, horum autem bindrum conjunctio non minorem excitare posset formæ nostræ introsipientium diversitatem; de his quoque pauca hic adferemus. Scilicet, jungemus speculum planum cum concavo majoris sphaeræ, cujus intra focum facies introsipientis constituitur, specula autem instar libri claudantur, & videbimus primo duas species, unam, in plano, justam; alteram, in concavo, ampliorem multo. Propius vero propiusque admotis speculis, utrinque majores adhuc majoresque prodibunt erectæ species, & alternatim conversæ, id quod mota facie sua dextrorsum, sinistrorsum, in speciebus sibi adparentibus facile observare poterit spectator. Erecto autem

speculo plano hoc horizonti παραλλήλως jacente, videbis in speculo concavo inferiore tuam imaginem tam erectam, quam inversam, & utramque enormiter magnam, simulque in plano erecto etiam inversam, eoque modo auctam magnitudine: & cum hoc paullo magis inclinaveris, prodibit quoque imago tua erecta & similiter aucta. Sic & ex humiliore loco intuens speculum planum erectum, ad normam adhuc circiter constituto concavo, erectam tuam faciem iusta magnitudine partim, partim inversam maioremque conspicias, ac nasum inversum magnumque cum ore recte disposito conjunges, vel etiam frontem inversam & extensam mento annexam videbis. Quod si vero planum erectum speculum paullo reclinaveris, adparebit tibi utrimque imago erecta, & in plano quidem magnitudine consueta, in concavo autem aucta. Jam vero erigamus speculum utrumque, & paululum ad se invicem inclinemus, tum dimidiam faciei imaginem utrimque cernemus; in altero nimirum plano magnitudinem ordinariam, in altero autem auctam. Juvabit autem magis horum aliorumve phaenomenorum exploratorem, si specula destituantur marginibus, quo propius ad se adplicari possint.

Inclinatis vero adhuc magis ad se invicem speculis, integræ utrimque adparent facies, hinc consueta, illinc dilatata magnitudine. At inclinatione continuata eousque, donec in utroque speculo alterius speculi speciem conspiciamus, & in hoc utrimque repræsentatas formas, tum non amplius in plano consueta se exhibebit magnitudo, sed pariter, ut antea in concavo, videbitur aucta. Contra in concavo tunc adhuc major speciei extensio conspicua est, quia species major ex concavo in planum speculum incidens eandem ibidem magnitudinem auctam producit. At iterum ex hoc in concavum lapsa denuo augeri necesse habet: ac, si contingeret, ut fere παραλλήλως sibi opponerentur specula hæc, semper

semper major majorque magnitudo cerneretur, donec tandem imagines extra focum speculorum oppositorum locatæ inverterentur. Id quod, si quis fortasse in dubium vocaverit, candela, speculis hisce interposita, experiri poterit quam facillime.

Quodsi autem placuerit plano speculo concavum minoris sphaeræ, seu brevioris foci, & quidem ex lente vitrea plano-convexa paratum, cujus planities sit terminata, applicare, & ita quidem, ut libri instar semi-aperti ante oculos sistantur, facies autem tua extra focum speculi concavi constituatur *), non minus mirabilia offendes. Principio enim duas in concavo observabis faciei tuæ repræsentationes, alteram subobscuram, minorem justo & erectam, alteram claram inversamque, si extra focum constitutus fueris, & quidem vel majorem, vel minorem quoque, prout longius recesseris. Illam gignet radiorum aliquot a facie tua in lentis vitreæ convexitatem, præsertim oblique illapso- rum, ibi facta reflexio, pariter ut in speculo convexo fieri solet; hanc autem inversam superficies speculi hujus interior plana ac terminata producit, juxta leges catoptrico-dio- ptricas, a me jam ante hac in programme quodam indicatas †). Quodsi tamen intra focum te constituas, duas facies erectas, sub obscuram justoque minorem ac maximam eamque claram, quæ a terminatione pendet, videbis.

Quo magis autem hæc specula claudes extra focum concavi remotus, eo minores faciei inversæ formas prodire

Q 2

cernes

*) Specula hæcce, quia idem fere præstant, quod specula metallica concava, liceat etiam *concava* vocare, etsi ex lente vitrea plano-convexa comparata sint: convexitas enim in superficie postica terminata introrsum incurvata & concava apparet.

†) Vid. *Progr. anno 1738. in natal. Gymn. editum. Et Acta Phys. Med. Acad. Cesar. Leop. Car. N. C. Vol. VI. obs. 32.*

cernes successive decrescentes: quod speculum concavum res extra centrum collocatas non solum minori forma & inversa quidem exhibet, (id quod catoptrica demonstratione, omnibus cognita nititur,) sed & speculum planum, eodem ordine illas easdem magnitudine reddit, qua easdem excipit in concavo.

Cum vero faculæ imagines exhibeant clariores, eadem specula sibi invicem feci parallela circiter, ac interposui factulam: tumque introspeciens speculum planum, proximam quidem in eo vidi candelæ imaginem erectam sed sequens primum luminare magnopere auctum & inversum, & post hoc feriem complurium luminarium inverforum, & magnitudine & claritate successive decrescentium conspexi: simul tamen etiam aliam feriem luminarium erectorum & minorum obscuriorumque; quorum illa, inversa scilicet luminaria, superficiiei lentis utrique & maxime planæ terminatæ debentur, hæc autem erecta, soli superficiiei anteriori convexæ una cum plano speculo tribuenda esse, leges volunt reflexionum. Ratio autem, cur imaginum harum series obscurior multo sit illa, hæc est, quod pauciores modo radii in superficie anteriori convexa repelluntur, adeoque non nisi debilem gignere possunt imaginem.

Quod si speculi plani loco jungamus convexum cum concavo, eadem fere exhibebuntur phænomena, quæ concavum cum plano efficit, hac solum diversitate, quod imaginum magnitudo paullo minor adpareat: cujus causam solum convexum sustinet speculum. Sic &, si specula bina jungamus, quorum alterum est cylindrico-convexum, alterum concavum & majoris foci, ac illud quidem secundum longitudinem applicetur huic tanquam liber semiapertus & successive claudendus, tunc facies tua propius speculum cylindrico-convexum insipientis exhibebitur quidem in forma gracili & iuxta longitudine, sed altera ejusdem speculi ima-

go gracilis licet etiam, longior tamen iusto & latior prima specie, item etiam in speculo concavo eadem species, qualis in altero speculo secunda est, adparet: secunda autem imago huius adhuc multo amplior, & sic porro aucta magnitudine exhibebitur.

At vero speculum cylindraceum transversum ad concavum adplicans, videbis faciem tuam depressam; at quo plures ad se specula movendo species prodibunt, eo ampliores, nunquam tamen sine depressa forma. Quodsi denique alterum speculum; v. g. cylindrico-concavum, erectum fistas & alterum in plano horizontali jacere sinas, videbis in erecto speculum alterum contractum, & in eo faciem tuam inversam & gracilem. Sique manum tuam extends ad speculum concavum, exporrigi videbis manum adversam. Id quod etiam fere continget, si speculum concavum erigatur, & cylindrico-convexum situ jaceat horizontali.

Quodsi loco speculi concavi majoris foci, speculum summas foci brevioris, tunc in speculo cylindrico erecto concavum tuum videbis & in eo faciem tuam erectam, sed ita difformem, ut mentum & os multo majora, quam reliquæ faciei partes, adpareant.

Qui pluribus ejusmodi spectaculis animum suum harum rerum curiosum alere satagit, is diversarum specula formarum sibi comparet, & ad se invicem adplicatis binis sive suam ipsius faciem, sive candelam ardentem interpositam, vel propius, vel remotius positas observet, & videbit, multa adhuc restare a me nondum commemorata. Sufficiat adduxisse jam potiora, viamque prævisse longius progressuris. Hic enim sola non videtur sufficere theoria, ac de radorum illapsu, repulso ac projectu cognitio: sed ipsa inspectio, speculorumque variorum varia ad se invicem ordinatio ac situs, sub diversis loci circumstantiis. Hoc est, experiendum est, ac deinde videndum ex ipsis principiis

catoptricus dioptrisque, qua ratione radiorum lapsus ac via hoc istudve phænomenon producat.

Non omnibus autem licet adire Corinthum. Sumtus sæpe defunt id conantibus: opus potius est publicis alendum impensis, non privatis. Interim quantus est cuique speculorum adparatus, tantum ut experiatur studendum ipsi est. Experientia multarum rerum & cognitionum dicitur magistra, idque nec immerito.

(Coburgo Erfordiam missa d. 10. Septembr. 1744.)

OBSERVATIO XL.

DN. D. JOANN. ADAMI RAYMANNI.

De

Loebiorum absoluta necessitate & emanentium salutari terminatione.

Si ex purgamentorum uteri libero & liberali, aut difficili & parciore fluxu, auguria de salute & discrimine puerperarum certa satis capimus, Medicisque pericula, pro celeriori a partu, aut graviore eorundem defectu increbescere exploratum sit, utique hinc tam de absoluta fere eorundem necessitate, quam de præcipiti magis perniciæ, si prorsus emanerint, facile convincimur. Pullulantia vero hinc mala idem condigne trutinare & æstimare sciet, qui naturæ ordine, in uteros prægnantium corrivari solitam humorum ubertatem, perspectum habet. Prædivitem autem hanc esse, præter autopsiam, ex eo colligimus, quod sanguis a toto corpore sensim in horum uteros deferatur, & veluti in orbem, id, quod in uteris est circumstans, augeat, juxta verba HIPPOCRATIS *de morbis mulier. pag. 600.* Quaquidem sententia, etsi incertum sit, an unquam uterum humanum

num foetu onustum conspexerit, veram nobis augmenti depinxit imaginem. Postquam enim jactis in uterum, tanquam terram fertilem, radicibus, surgens ovuli germen nutrimentum hinc forbere suscipit, eundemque mole intumescens, eo fere mechanismo, quo exiguus pullulantis nuclei amygdalarum aut persicorum apex, ossa, vix malleo cedentia, effringit, plus ultra distendit, confluxu perenni, per intertextos fibrosæ ejusdem compagi anfractuosos articularum canales, uberior, quam ante, fluidi vitalis in eundem congeritur copia, qui, dum expansioni uterinæ se se accommodare solent, hac increbescente, magis magisque explicantur, & rectilinei evadunt, sicque augescente simul diametro, liberiores & patulam viam adfluentibus conciliant humoribus, quibus minima interstitia fibrarum penetrantibus, eademque alluvie sua explentibus, compages uteri alias compacta emollitur, pulposiorque & spongiæ instar, undique pervia redditur, ita, ut tota ejus substantia cavernosa & sinuosa evadat, continuumque quasi tortuosum ac cellulosum canalem, cruore in omnes dimensiones turgidum, repræsentet. Inde ergo largo penu, non solum uteri inquilinus debitam suam portionem in dies recipit, sed ipse etiam uterus propter intermediam hanc fluidorum abundantiam, insimul necessariam, pro ratione foetus proficientis, distensionem absque extenuatione sui corporis, sibique congenitæ crassitudinis quoad longitudinem consumptione, subire, intemeratamque ita eandem fere, quam virgineus olim habuit, crassitiem, retinere potest.

Et hoc ipso artificio prospectum est tam utero, ne tene-rior existens sub parturitionis durioribus contentionibus medi-
us rumpatur, irritoque partu, quod contigisse ipsi recordamur, in abdomen dehiscat, & calcitronis sui impetu, abortivo corripiatur dolore; quam etiam ipsi foetui, qui molli hoc ac tepido foru in placido conservatur cubatu, uterique
hoc

hoc munimento ab omni externa defenditur injuria. Cum autem uteri, pyrum forma & amplitudine æmulantes, vixque fabæ majusculæ capaces, in eam sub prægnatione molem excrefcere confueverint, ut, qui proxime offeîs pelvis coercerantur cancellis, fundo suo ad umbilicûm & ulterius affurgant, tenuia intestina cum reliquis visceribus sursum adigant, capitisque, circa extremum gestationis tempus, sphaeram magnitudine referant, hincque tot librarum, quot ante unciarum habuere, pondus nanciscantur, sufficiantque excipiendo cum secundinis & intermediis aquis, fœtui vel unico, vel etiam pluribus, magnam sane oportet esse colluviem, quæ eosdem ita explicatos, absque parietum suorum extenuatione, conservat, & quam proinde nonnisi largum per uterum profluvium deplere & expurgare potest, ac debet.

Postquam enim uterus, excusso nonimestri suo hospite, concidit, & ad pristinas angustias soliditatemque, partim viscerum abdominalium descensu, partim fibrarum suarum elatere, redit, nullo amplius in porositatibus hujus superstiti diverticulò, vasorumque angustioribus redditis, & in cinctinnos, ut olim, complicatis innumeris propaginibus, necessario per vaginulas arteriarumque tubulos, in cisternam uteri transfudare cogitur: alias enim, quod frequentissimum est, vel concepta stasi in phlegmonem magnam illum attollit, vel retrogrado motu in universum vasorum Systema restringitur & regurgitat; prius autem si fiat, venter velut igne accenditur, hocque incendium nunquam illum, observante HIPPOCRATE *L. de morb. mulier. p. 609.* deserit, id est, ardor candentis instar prunæ, indivulsus morbi comes est, qui, jaccedente sphacelosa corruptione, in quam puerperarum uteri, ob perpeffam in partu violentiam, offeratosque calore humores, maxime proni sunt, opinione sæpe celerius easdem jugulat. *Uterine namque ventris cum dolore*

lore duritates celerem perniciem juxta 528. Coacar. Prænot. denunciant, sive, interprete DURETO, cito ac crudeliter enecant, nisi humores tempestiva discussione & resolutione staseos postliminio in motum redeant, vel, quod inter desperatam & ancipitem salutem intermedium quid est, pro more quarumvis inflammationum in Empyema, aut abscessus ulcerosos, morbus fatiscat.

Posterior casus non minus ominosus est, non quod in nutrimentum foetus, dum manet graviditas, frugi consumto sanguine, restitans, ut olim GALENUS opinabatur, degeneret, neque enim immotus ceu in sentina hæret, sed per spongiosa uteri receptacula continuo meat & remeat; sed quod subita & repentina redundantia vasa ita infarciat, ut sublato solida inter & fluida subsistente vitali æquilibrio, laudabili humorum dispensatione prohibita, metastases cum febribus acutis, & non raro exanthematicis, si non fatales, ancipites tamen gignat, nisi forte noxiam hanc plethoram provida natura per vicarias narium, pectoris, aut alvi etiam hæmorrhagias, vel serosas intestinorum, vesicæ, ipsiusque potissimum sudoris excretiones depleat & imminuat, aut denique successiva sanguinis per febres continuas in serum colliquatione, consumat. Quamvis ergo puerpera, apud SALMUTHUM, in partu vix tantum excreverit cruoris, quantum manus extensæ tingeret spatium, omnique purgatione lochiali innoxie destituta fuerit, pluresque ejusmodi historiæ apud RHODIUM, SCHENCKIUM, TOLETUM, DONATUM, PANAROLUM, SENNERTUM, & si qui sint alii, occurrant, innoxium tamen hunc defectum non tam partus, pro nonnullorum opinione, facillitari, vel placentæ sequaci, quam potius parciore mensium successui, extra graviditatem familiari, juxta observationem SCHENCKII, *Tom. II. Libr. 4. obs. 117.*, aut inductæ per morbos humorum imminutioni, prout tabescenti, in *Ephem. Nat.*

Cur. Dec. II. Ann. 3. obs. 202. vel hydropicæ, apud HAGEDORNIIUM *Cent. III. obs. 9.* contigisse legimus, vel quod frugiferæ, priusquam floriferæ essent, evaserint puerperæ, id est, absque ulla menstrua excretionē concipere consueverint, quod præter RHODIUM *Cent. III. obs. 54. Ephemer. Natur. Curios. Dec. II. Ann. I. obs. 41. & Cent. 6. obs. 75.* testantur, pro beneficio deferri, neque ex raro hoc contingenti universaliter concludere licet; solenni namque naturæ ordine, in mulieribus integra sanitate gaudentibus, nunquam impune & absque periclitatione vitæ, incruenta ejusmodi puerperia cessasse, experientia compertum est; unde HIPPOCRATES etiam *l. c. p. 606.* exitium portendi docet, si purgamenta a partu minime exeant. Qua interim naturæ & artis methodo ex his difficultatibus interdum elucentur puerperæ, singulari specimine demonstrare jam adgredior.

Viri Consularis uxor, ætatis maturæ, plurimumque jam liberorum mater, dum rursus uterum ferret, partuique esset proxima, 10ma Decembris elapsi anni, prægresso horrore incalescens, feбри acuta corripitur, dumque consuetam sibi prægnanti, & sub hoc rerum statu magis necessariam instituere meditatur venæ sectionem, facili, præter expectationem 13ta, sub auroram, exsolvitur partu, perfectæque maturitatis enititur puellam. Etsi autem integræ, tempestive satis, secesserint secundinæ, extemplo tamen cruentari a partu destitit, & de purgamentis solemnibus nihil quicquam procedere observat, unde, increbescente exæstuatione febrili, & erumpentibus 15ta exanthematibus purpuraceis rubris, cum interspersis petechiarum stigmatibus, territa nostrum implorat auxilium. Cumque nec alvus a partu officium fecisset, exhibui eidem circa noctem Borac. Venetæ gr. xv. ʒiij. dulc. gr. vj. ʒii diaphoret. & Cinab. nat. ppt. gr. iv. unde parvi succedere somni, mens vacillare:

cillare cepit, & sub crepusculum sequentis diei excrementorum primum quidem induratum, altera vice liquidorum & biliosorum egestio insequabatur. Venter imus, mollis licet esset, nec distentus, ad contactum tamen algentibus pedum extremis, plus justo æstuarè visus est, pulsus sunt elati, & exanthemata, cum pectoris angustis, tussi sicca & inertis, membrorumque omnium, præcipue vero lumborum doloribus, & quod maxime ominosum est, virium debilitate summa, instabilia sunt, dum mox rarescunt & pallescent, mox rursus copiosius & salutaris efflorescunt. Præter hæc, tensivæ etiam & vibratiles circa tempora, cum aurium tinnitu, increbescunt cephalalgia, sitis vix potu explenda urget, ciborum vero adeo perenne succedit odium, ut prorsus nullos admittat. Cumque contra puerperarum morem adhucdum pollui cessaret, accepit sub noctem pilulas Beccherianis æmulas, cum mercurii dulc. gr. iv. & Gummi Sagapeni gr. ij. acutas, quæ post inquietam, ob delirii incrementum, noctem, summo mane 17. diei ternas liquidas, male olentes & largas, absque ulla violentia, excitarunt dejectiones, unde menti restituta, recalescentibus quoque pedibus, cruentationis exigua quædam apparuere primordia. Venter interim cum flatuum volutationibus adhuc æstuat, tussisque cum spirandi angustia ferocire nihil cessat. Quum autem eadem vesperascente die vehementius incaleceret, hinc pro temperando fervore, & excretionem periphericam augendam, sub noctem pulv. antispasmod. Hall. cum bezoardico Sennerti & MPill. de Cynogl. gr. j. sumsit, ex quo dormituriens ad mediam usque noctem, quietior quidem reddita fuit, sed abhinc pervigil cum majori mentis emotione, persistit, donec, erumpente in diluculo circa caput & pectus leni madore & magis rubicundis redditis exanthematibus purpureis, rursus mentis compos evaderet. Alvo sequentibus diebus lubrica manente, & in-

tumefcentibus, non sine dolore, hæmorrhoidibus, licet ægra ob febris incrementum & somni defectum magis magisque desiperet, diurnis tamen horis constanter iterum ad se rediret, unice saltem eo respeximus, ut exæstuationes humorum contemperarentur & eorum per mitiora diaphnoica æqualis distributio conservaretur. Pro potu ordinario exhibebatur decoctum avenaceum cum Nitri tantillo, succo Citri & saccharo confectum, quod in acutis putredinosam humorum corruptionem avertendo, alvinamque excretionem & diuresin liberam conservando, utilitate æque ac gratia se commendat. Ast ubi 20ma Decembris, non nocte demum concubia, sed vesperscente tantum die, venulis in utroque oculorum angulo cum rubore intumefcentibus, mente turbari inciperet, præcordiorumque angustia, cum pallore exanthematum, graviores succederent, phrenitica metuentes deliria, suris utrisque vesicatoria adplicare ingruente nocte imperavimus; quæ quidem, etsi nimium fuerit inquietata, ob multas de rebus domesticis fermocinationes deliras, surgens tamen 21ma mensis dies luculenta de speranda adhuc victoria dedit signa. Nam & febris sudore magis universalis & graveolente, æstusque simul ventris, post binas albi liquidas & aliquantulum cruentas dejectiones, disparientibus hæmorrhoidibus, detepescebat, (unde, quæ hactenus supina semper jacere cogeatur, decumbendi in utrumque latus licentiam iterum obtinuit,) & lochiorum, etsi absque continuatione, pauca rursus emicuerunt stillicidia, exanthemata vero vix, nisi relictis in dorso, cui potissimum incumbit, obscuris comparent vestigiis. Solabamur vero quam maxime laudabili urinarum accedente hypostasi, ceu humorum pepasmo cicuratorum, sperabilisque hinc despumationis, haud infido criterio.

Ab hinc pactis quasi cum hoste induciis, res in eodem fere statu persistit, donec, decretoria imminente pugna, 23^{tia} mensis

menſis præter morem ſtatim a meridie moroſior evadens, cum rubore faciei crebro deſiperet, omnemque naufearer potum; quapropter ad præcavendam meſtaſin, verſus caput forſitan vergentem, intermedio ante velperam tempore, Emulſionem ex Sem. Melonum ꝑij. Papav. alb. ꝑij. Amygdalar. dulc. ꝑij. Aqu. fluviat. ꝑvj. Cerafor. nigr. Flor. Sambuc. Roſar. ana ꝑj. Sacchar. perlat. ꝑij. & Camphor. gr. vj. conſectam, conſumere juſſa eſt, parcior namque doſis inſufficiens nobis, pro diluendis calore ſpiſſeſcentibus humoribus, ſolidorumque relaxandis oſcillationibus, futura eſſe videbatur. Hoc factò tranquillior, etſi non abſque intercurrentibus deliriis, præter expectationem exegit noctem, largoquæ & foetentiſſimo profuſo ſudore 24ta menſis recepta mente, de inſigni ſibi gaudebat refocillatione. Ectymata vero purpurea, ex integro exacta procul dubio ſua periodo, ſimul diſparuerant, ſiquidem etiam miteſcens, cum liberiori anacatharſi, tuſſis & reſpirationis anguſtia, de horum Palindrome ſecuros nos reddidit. Dum etiam porro muliebria ruſus cruentari inciperent, multi vero adhuc reſtitarent in abdomine borborygmi, exhibitis circa noctem pilulis, inſomnis licet fuerit, mente tamen ſibi conſtans, febrim ſub diluculum pari ſudore deſerveſcere obſervat, alvus præterea non ſaltem blande reſolvebatur, ſed rubra etiam uteri eluvies liberaliorem ſpondere videbatur deſcenſum, qui etiam, poſtquam per repetitas ſudoris matutini ecchriſes, proficiente in dies ſanitate, febris, ſublata ſiti, agrypnia, anxietate, reliquaque inſelici talium ſymptomatum caterva, 27ma conſtituiſſet, optato acceſſit, & ſucceſſu continuo atque copia invaleſcens, 29na nigri & foetentis cruoris produxit excretionem, donec iſdem repetitis pilulis, nulla pro hac vice ſubſequenti excretioni alvina, ſinceriora reliquis diebus liberaliter profluere lochia, compenſatæque hinc iudicatione morbi interrupta, cum exitu an-

ni & 21ma die ægritudinis læta catastrophæ, in gratiam cum morbo rediret, reparatoque animi & corporis vigore, somnoque & ciborum redeunte adpetentia, sanitatem ex integro reciperet.

Abreptos febrili impetu & restrictos, per solidescentem uteri a partu compagem, humores, naturæ lege per lochiorum fluxum expurgandos, absque intentata quidem, sed non perfecta stasi inflammatoria, remeando in corpus, illud inundasse, argumento mihi fuit, ventris ini absque distensione mollities, ardorisque in interiori aliqua ejusdem parte defectus: hæc enim inflammationis uterinæ syllogistica esse signa, HIPPOCRATES & experientia confirmant, id quod etiam omnem suspicandi tollit ansam, eosdem occultos in uteri cisterna, ut aliquando contingit, delituisse. Si enim mulieri angustum uterorum osculum fuerit, neque puerperiorum purgationem demiserint, inflammatione tentantur, quæ, nisi brevi diligenter curetur, omnia eam magis affligent, & fetor odor inde promanat, exitusque intumescit, observante modo nominato HIPPOCRATE, *I. de morb. mulier. pag. 606.* siye naturalia prætumida, cum metu gangrænæ redduntur, cujus rei duplex exemplum apud TULPIUM *Libr. IV. obs. 39.* prostat; vel cancrosa etiam concipiunt ulcera, nisi forte, ubi uteri inflammatione tentati non fuerint, suapte sponte malum exeat graveolens & lividum, aut nigrum & grumosum, mulierque a puerperii purgamentis expurgetur, juxta sententiam COI, *l. c.* id est, grumescens & coagulatus cruor tempestive, priusquam putrescat, & inflammationem producat, excutiat. Hos ergo ita retrogrados humores in viam reducere, & per uterum derivare consultissimum omnino fuisset; sed, cum lochiorum excretio non æque uti alvina per artem promoveri queat, illamque per commoventia remedia violenter urgere, febre præcipue acuta vigente, idem fuisset, ac oleum igni addere, viscerum

rum accelerare infarctus, omnem bene agendi perdere opportunitatem, ægramque sic officiose occidere: eapropter aliquam saltem redundantis in corpus colluviei portionem per secessus alvinos subtrahere, ne tumultuarii evadere & ad viscera impetere possint, suscepimus, præsertim cum ipsa natura hac sibi consulere soleat methodo, ejusdemque fidus interpres, Senex noster, si minime exeant purgamenta, celeriter venam incidere, aut alvum emollire commendet, immo præstare, inquit, loco sæpius citato, alvum per infusum ducere, salubritas quoque & securitas subsidariæ hujus evacuationis, nobis, ut in *Actis Acad. N.C. Vol. VI. obs. 2.* testati sumus; satis explorata esset. Pilulas autem selegimus laudatas, quod & absque tumultu officium faciant, & in reducendis lochiis non plane desides sint, colliquandique restagnantes alibi humores, per mercurii conubium, efficacia polleant, quarum etiam virtute productis in initio ventris successibus, ferocienti imposuisse nos hosti frena, humorumque fracto ad superiora impetu, continua & graviora præcavisse, auspicato arbitramur, deliria.

Sinceri sanguinis, incisa vena, depletionem, studio negleximus, siquidem adultiori jam febris ætymaticæ præjudicium aliquod hinc accessurum metuebamus, nec spiritalia organa mole humorum ad lipothymias usque oppressa erant, quocasu, non obstante purpura, in morbi principio eandem non saltem utilem, sed necessariam quoque celebrat HOFFMANNUS, *Med. ration. systemat. Tom. IV. Sect. I. Cap. IX.* & alibi, præsertim, cum nec alia ratione illa in acutis aliquid conferat, quam quod turgescens deplendo pleonexiam, humoribus amplius conciliet spatium, ut vasorum suorum coerciti finibus expeditius in orbem volvi & revolvi, convenienter dispensari, & tandem critice defervesce possint: Traditionem enim de prompta lochiorum per hanc restitutione inane esse commentum, experientia convicti scimus.

Con-

Conceperamus vero spem læti exitus, quod intercedente si-
 cet continuo fere pervigilio, deliria tamen nonnisi per ac-
 cessiones, siue nocturnas febris exacerbationes, repeterent,
 interdiu vero constanter cessaverint, & quod pepsini in uri-
 nis indicia convenienter succederent. Firmior autem trium-
 phi reddebatur fiducia, ubi constitutis & velut destinatis a
 natura diebus 17ma scilicet 24. & 27. mensis, siue morbi 7ma
 II. 14. & 17. (initium enim in decretoriorum dierum dis-
 pensatione, non a partu, sed ab ipsa, si prior illo fuerit,
 febre, in morbis puerperarum ducere oportet,) observata
 criseos constantissima disciplina, morbus, sollicitatis salubri-
 bus per effluxionem abscessibus, expugnaretur, imo ipsa
 futuræ judicationis species, per accedentia iisdem judicato-
 riis diebus cruentationis muliebrium initia, adumbrata fue-
 rit: Prout enim sanguinis e naribus diebus indicatoriis con-
 tingentia stillicidia successuram prænunciant hæmorrhagiam
 criticam; ita laudata cruentatio imminentem morbi per lo-
 chia designabat judicationem. Nec obstat, quod 14. & 17ma
 die potissimum beneficio sudoris soluta fuerit febris, quum,
 nisi lochiorum accessisset excretio, infida & imperfecta man-
 sisset morbi terminatio, siquidem omnis repletio propriam
 exposcit evacuationem, adeoque cum nigra & foetida elu-
 vies degenerem in cavernosa uteri substantia restitasse sangui-
 nem demonstraverit, utique idcirco nulla alia magis saluta-
 ris desiderari potuit criseos species. Humorū interea sur-
 sum vergentium impetum refrenare, & ad inferiora magis
 determinare adplicatis ad furas vesicatoriis conabamur, ea
 simul spe freti, fore, ut & retrocedentia forsitan exanthema-
 ta hac arte reducerentur, & respirationis major conciliare-
 tur ubertas, siquidem expectorationi vesicatoria plurimum
 conducere ex BAGLIVIO, & experientia nobis innotuit.
 Emulsionem quoque non propter gratiam solam, vel ut ali-
 quid egisse tantum videremur, sed pro facilitanda critica
 despu-

despumatione, ordinavimus; præter potentiam enim diluendo fluxiliores reddendi humores, quam communem cum omni fluido aqueo habet, propriam etiam per adscititium solubile ex feminibus oleum fibras, membranas vasorumque canales, febrili incendio exarescentes, hincque plus justo intensas atque crispatas, relaxandi, emolliendi, flexilesque magis & obsequiosos reddendi consequitur virtutem. Immo per connubium etiam Camphoræ, novum accessisse, non sine ratione colligo, præsidium, multum enim hanc, neque immerito, recentiorum non pauci in febribus inflammatoriis generatim, & purpuratis in specie, celebrant. Procul tamen absit, ut idcirco febris pedissequam sudore contemperationem huic potioni simpliciter deferam: nisi enim humores prævio pepasmo ad secretiones & excretiones, exoriente die critica, opportuni evasisent, tam repentina & simul salubris morbi nequaquam successisset metamorphosis. Proinde nemo, nisi œconomix animalis imperitus, parem a simili emulsione semper sibi pollicebitur effectum. Interim, neglecto hoc temporis morbi discrimine, causæque admixta tali fallacia, fit, ut non saltem ars per falsa & immerita novissimæ medicationis encomia incerta reddatur, sed Medici quoque, quo nihil in Praxi frequentius est, naturæ opera sibi suisque furaciter turpissimoque errore arrogare consiliis, præsumant. Plura, quæ pro vulgari consuetudine artificiose præscripta sunt medicamina, enumerare cesso, cum pleraque, si fomenta ventris imi excepero, tanquam inertia & in opinione saltem fundata, ad summam rei nihil quicquam contulerint, quæ inter a multis retro temporibus celebrem, sustentandisque viribus (Pharmacopolii potius, quam languentium,) dicatam Confectionem Alkermes, refero, cum enim ex nostris civibus vix quisquam absque hac, si Diis placet, salutis anchora ægrotare velit, si imperitiæ vel negligentix postulari nolit Medicus, invitus etiam ean-

Astor. Pb. M. Vol. VIII. S dem

dem in usum trahere cogitur. Quamvis autem multos ea in dies curari, sed nullos servari, vel sanari experiantur (nisi enim caussarum per secretiones & excretiones Naturæ vel artis virtute accesserit remotio, incassum cum exquisitis etiam analeptis laboramus) nihilo minus tamen, non omni saltem promiscue ægritudini hac medicari confectione, sed quod magis ridiculum est, rebus etiam conclamatis fugientem sistere animam suscipiunt, aut supremum saltem valedicturis officium se præstare opinantur. Adeo scilicet pertinax est error, ubi ætatem tulit, & publicus evasit, ut corrigendo nec ratio nec experientia plerumque sufficiat. ††

(Eperieso Erfordiam missa, d. 6. Octobr. 1744.)

OBSERVATIO XLI.

DN. D. JOANN. WOLFFG. FRIDERICUS
BOENNEKEN.

De

*Hæmorrhagia enormi & impetuosa, e faucibus,
gingivis & lingua prorumpente, in viro hæ-
morrhoidario, feliciter tandem
sanata.*

Vir quidam annorum 49. in Saxonia natus, temperamenti cholericæ sanguinei, faber ærarius mirum in modum assiduus & laboriosus, qui etiam a juventute in itineribus, sæpe peractis, multas tempestatum injurias sustinuit, vitamque vilem & exigua olim degit, nullis fere hæmorrhagiis, aut periculosis morbis unquam obnoxius, tandem vero, cum Vesaliæ inferiori ad Rhenum per 25. & quod excurrit annos laboribus suis ærariis nimium quantum allidue

due incubuerit, scorbuto levi, aut potius sanguinis dyscrasia laborare cœpit, quam partim incongrua, ut plurimum in cibis fumo induratis & salitis constans diæta, partim terrestres istæ & semi-corrosivæ particulæ, sub ordinario ejus labore in cupro, per fumum corpori insinuatæ, produxerunt. Nonnunquam quidem conquerebatur de Scorbuto sic dicto oris, seu Sceletrybe, nec non de doloribus spasticis in renum regione, de alvi obstructione; & de flatulentia anoterica, quæ omnia tamen parum curabantur; minime vero unquam mentionem fecit hæmorrhoidum cœcarum, quas tamen interdum quoque stillantes, cum acerbissimo alvi tenesmo, fuit expertus, quoniam pudor quidam intempestivus & perniciosus hoc Medico aperire nunquam permisit. Inde ergo factum est, ut, cum in vitæ genere consueto, & prava atque incongrua illa diæta pergeret, tandem in gravissimum quendam ipsi fere lethalem incideret morbum. Ante aliquot enim annos *die 31. Octobris* ab itinere haud quidem longo, sed in nebulosa & frigida tempestate peracto, domum reversus, frequenter expuebat salivam cum sanguine tinctam, & quasi striatam, quod tamen non curavit, gingivarum saltem cruentationem esse putans; transiit vero insequens nox sine quiete, & e lecto surgens *d. 1. Novembr.* cum manus lavasset & os colluisset, simulque haustulum aquæ frigidæ, uti ordinarie solebat, assumsisset, laborem suum adgressurus iterum se sanguinem expuere advertit; eaque propter statim me conveniebat, medelam huic malo petens, nihilque aliud, quam scorbutum esse referens, unde ego haud aliud quidquam mali subesse judicavi, quam excretionem sub gingivarum lotionem a fricante manu factam, brevique tempore eam remissuram adseveravi. Cum vero dein Vir iste prandium adsumere abnueret, ob nauseam simul concurrentem, hinc pro sistenda illa gingivarum cruentatione, ita primo a me reputata, jussi, ut acetum vini,

S 2

postea

postea alcohol vini, tandemque idem hoc alcohol cum Tinctura terræ Catechu remixtum, in ore teneret, quæ vero omnia loco exoptati, qui exinde sperabatur & promittebatur, effectus, malum potius augere videbantur. Insequente nocte os cum aqua fontana saltem colluebat, totaque illa iterum sine somno transiit. Aurora proveniente d. 2. Novembr. hesternum statum magis exacerbatum deprehendi, quem idcirco altioris indaginis esse reputavi, & exinde os ipsum inspexi, in quo maximo cum terrore linguæ apicem ejusque latera, gingivas & velum palatinum cum varicibus, sanguine seu cruore maxime distentis, undique obfessa deprehendi, sanguinemque non solum ex hisce varicibus & minimis ramificationibus venarum raninarum, quarum oscula erant aperta, copiose profluere observavi, insimulque & hoc notatu dignissimum adnotavi, quod, si linguæ superficies leviter comprimebatur, statim sanguis floridus, ad instar aquæ ex impleta spongia, transudaret, atque, si ejusmodi vesicula sanguinea penitus disrupta fuit, statim alia in ejus quasi locum prorumperet. Maxime igitur hac de re sollicitus, in causas insolitas talis hæmorrhagiæ sedulo inquirebam, speciatim vero; an forsitan corrosivum aut venenosum quid ore adsumsisset, sciscitabar; ast nulla vel harum, vel etiam alia occasionalis ægro nota erat causa. Cum vero denique mihi constaret, eundem antea frequentius jam jam moliminibus hæmorrhoidalibus adfici tum fuisse, suspicio inde movebatur, affectum huncce potissimum ex metastasi & regurgitatione humorum abundantiam exortum esse. Venam igitur, ad motus revellendos, secundam curavi in pede, hoc ipso vero denudato iterum novi quid conspiciebatur: Pedes nimirum petechiis quasi suffusi erant sub cuticula; cumque curiosius totum quoque corpus inspicerem, id quoque undique maculis rubicundis quasi tectum inveniebam, quarum pleræque moribus pulicum erant similes.

inprimis

inprimis in pectore & pedibus ; in brachiis vero lividæ & latæ maculæ scorbuticæ valdeque dolentes conspiciebantur. Singulare ergo hoc phænomenon conceptam meam de hac hæmorrhagiâ opinionem magis adhuc confirmabat, quod scilicet suppressâ hæmorrhoidalis excretio, ob motum tonicum inde auctiorem redditum, ad hanc sanguinis & feri extravasationem subcutaneam occasionem suppeditaverit, inprimis cum Scorbutus sese cum hæmorrhoidibus, & quidem suppressis, facile conjungere soleat. Vid. Celeberr. Dn. D. ALBERTI Tractatus de *Hæmorrhoidibus* P. II. pag. 42. seqq. itemque DOLÆI *Encyclopædia Med. pract. Libr. III. pag. 408.* qui pariter ejusmodi maculas scorbuticas ex tali causa observavit.

Interim V. S. in pede admistrabatur, sanguis vero emissus post coagulationem evadebat lividus, viridis, gelatinosus & cum tenaci cute ad instar corii obfectus. Syncope V. S. nem insequabatur, ter vel quater recurrens, cujus intuitu hæmorrhagiæ cessationem subsequutam esse sperabam, ast votis non respondebat eventus, inde ad fortiora transeundum esse topica censebam, idcirco sequens decoctum traumaticum pro oris collutione præscribebam: Rec. rad. angel. bistort. aristol. rotund. tormentill. ana ʒij. Herb. Scord. Plantag. Agrimon. Pyrol. Prunell. Consolid. Saracen. ana Mʒ. Summit. Millefol. P. ij. C. C. M. F. Species pro decocto. Hoc ipso vero incassum adhibito, porro præscripsi sequentem collutionem oris: Rec. Acet. Rosar. Rut. ana ʒij. Sâchar. Saturn. ʒiſs. M. D. ad Vitr. Hæc oris collutio pariter nihil præstabat, adeoque revulsionem porro esse tentandam Clysteribus, qui simul hæmorrhoidum fluxum invitarent, putavi, atque hinc sequentem ordinavi Clysterem: Rec. Spec. emoll. ʒij. rad. Gent. rubr. ʒß. ellebor. nigr. ʒij. herb. card. bened. folior. Tabac. ana Mj. Sëm. fornicul. ʒß. C. C. decoquantur c. aquæ fontanæ q. s. Colaturæ Rec. ʒj. adde Olei

irin. lilior. albor. ana ʒʒ. Nitr. depurat. ʒij. pulv. rad. Squill. tenerior. ʒʒ. M. D. cum pertinentibus & adplicetur. Sed hujus enematis paucissimam quantitatem flatulentia, in recto latens intestino, admittebat.

Pomeridie 2^{di} Novembr. pro adjuvanda sanguinis distributione, & motuum febrilium contemperatione præscripsi sequentes Pulveres: Rec. Lapid. Cancr. citrat. Corn. Cerv. sine igne præparat. Tartar. vitriol. Nitr. depurat. Specif. cephal. Michael. ana ʒʒ. Misc. divid. in v. part. æqual. D. ad Chart. & quarta qualibet hora unus præbeatur cum ptisana hordei cum Scordio; quam Ptisanam pro potu ordinario exhibui. Ad repurgandam linguam & gingivas, in quibus gangræna imminere videbatur, ordinavi sequens linimentum: Rec. Ungu. fusc. Felic. Würtzii ʒij. Mell. rosar. ʒj. Spirit. Vitriol. ʒʒ. M. pro ore illinendo. Cum vero cuncta hæc medicamina adfectus ille penitus respueret, alios quoque Medicos & Chirurgos consulere, ne quid neglexisse viderer, haud dubitavi, inter quos Clarissimus Dn. D. LUNING, Professor Gymnasii academ. Lingensis, advocatus, vesperi sequentem præscribebat collutionem: Rec. Aq. Plantag. Tormentill. acet. flor. Sambuc. rut. ana ʒj. Essent. travmat. Wedel. ʒʒ. Laudan. liquid. ʒj. Spirit. Vitriol. ʒj. Syrup. Myrtillor. Dianuc. ana q. s. M. fiat Mixtura pro oris collutione. Interne vero sequentes pulveres: Rec. Nitr. depurat. Tartar. vitriol. Corn. Cerv. philosophice præparat. oculor. Cancr. citrat. ana ʒj. Camphor. gr. viij. M. f. viij. pulveres, de quibus singul. ʒ. hor. unus sumatur. Cum vero hæsitarem, an consultum sit, Camphoram interne exhibere præsentibus febrilibus motibus, illam hinc omisi, ejusque in locum addidi massæ pilul. de Cynogloss. ʒʒ. Aeger noster miserrimus conquerebatur inprimis de doloribus faucium & tonsillarum, quapropter epithema partibus hisce dolentibus externe adplicandum ordinavi: Rec. Flor. Malv. rosar. balustior.

laustior. bellid. Summitat. Millefol. herb. Plantag. ana Mij.
C. C. M. f. Species pro epithemate calide adhibendo, & cum
aceto rutaceo interdum conspergendo; sed status hicce mor-
bosus admodum refractarius nullo modo diminuebatur, quin
potius in dies majora sumebat incrementa, adeo, ut inevi-
tabilem minaretur nostro ægrotanti vitæ terminum. Hac
nocte vero, quæ 2^{dum} Novembris diem sequebatur, ego
ipse lectum petere nolebam, partim, ut omnia, quæ nostro
ægrotanti evenirent, exactius observarem, partim ut, si
possibile foret, quietem & solatium qualecunque eidem pro-
curare possẽm. Cum itaque toto animo de hujus morbi
circumstantiis & eventu cogitarem, & omnia incassum ha-
ctenus adhibita esse animadverterem, valde dolebam cala-
mitosum statum ægrotantis, qui Amitæ meæ maritus erat,
meque ut proprium filium amabat. Imploravi igitur divi-
num numen, ut indicaret mihi medicamen ad sistendum
hunc dirum morbum efficax, cumque sic præsentem rerum
conditionem mente agitare, tentandum adhuc esse judica-
vi, annon tale externum remedium, quod sanguinem effu-
sum imbiberet, & venarum ostiola ad minimum ad aliquod
tempus obturaret, quidquam hic proficere posset, huncque
in finem spongiam marinam adferre jussi, quam probe co-
ctam & a terrestribus ipsi inhærentibus particulis repurga-
tam, in aliquot partes, figuræ semicircularis, ut commode
sub lingua poni possent, discidi, easque cum collutione
præscripta humectatas alternatim adhibui, sicque id ad mi-
nimum obtinui, ut ægrotus noster per unius horæ spatium,
a prima scilicet mediæ noctis usque ad secundam, satis tran-
quille dormiret, qui effectus mentem meam, prorsus fere
depressam, iterum erigebat, inprimis cum copiosus ille san-
guinis fluxus quadantenus simul imminui inciperet. Con-
tinuavi itaque hac nocte usum hujus præ reliquis paulo effi-
caciosius remediũ, sub quo vero novum quoddam excitaba-
tur

tur symptoma, linguæ scilicet, tam ob impeditum sanguinis effluxum, continuante tamen interno ejus affluxu, quam ob irritationem a spongiæ spiculis, major excitata intumescencia, unde de ardore summe dolorifico & quasi igneo in hac parte, ejusque insigni rigiditate conquerebatur. Interim vero hoc phænomenon minus curavi, spe fretus certissima, illud mox sublatum iri, si modo hæmorrhagia penitus cessaret, justumque & magis congruum locum, anum scilicet, occuparet, maximo vero simul adfectus fui gaudio, quod vile ejusmodi remedium initium boni eventus & totius curationis constituerit.

Sequente die tertio Novembris cum audiret advocatus clarissimus Medicus, quid præstitissent spongiæ, mirabatur earum bonum effectum, commodius vero topicum esse putabat facculos, ex herbis vulnerariis & adstringentibus parandos, & similiter haud rejiciendos, v. g. Rec. Rad. Tormentill. bistort. quinquefol. ana ʒij. herb. Centinod. Hypericon. Flor. balauſt. ana Mj. Sem. Hyoscyam. ʒij. lap. hæmatit. Mum. terr. Vitriol. dulc. ana ʒij. Gallar. ʒiij. C. C. M. Involv. cum Sindon. rubr. F. Sacculi num. x. alternatim linguæ imponendi. Interne præscribebat sequentem haustulum laxantem: Rec. Flor. Persicor. Acac. Millefol. bellid. ligustr. ana P. j. Rhabarb. elect. ʒʒ. Sem. Foenicul. ʒij. C. C. infunde cum aqua pluviali, post filtrationem adde Arcan. duplicat. ʒj. Syrup. papav. rhœad. ʒʒ. M. F. haustus laxans, hora octava matutina sumendus, unde etiam binæ secutæ sunt dejectiones. Post meridiem æger noster conquerebatur de ani tenesmo, cum doloribus lumbaribus, unde hæmorrhoides cœcas imminere suspicabar, & idcirco, pro obtinenda earum apertione, Clysterem injicere curavi. Sacculi antea præscripti egregio pariter cum effectu adhibiti fuerunt; quoniam vero ægroto idem molestiam creabant, hinc eorum in locum ordinavi, ut lingua singulis horis cum linteis, aqua

aqua sclopetaria & liquore stiptico Dippelii humectatis obvolveretur, hacque ratione hæmorrhagia oris sensim sensimque cessare cœpit: interne sequentem præscripsi mixturam: Rec. Aquæ Card. bened. flor. Til. Sambuc. Scorzon. ana ʒiʒ. Flor. Naph. ʒʒ. Conch. citrat. ʒj. Tartar. vitriolat. Antimon. diaphoret. non elix. ana ʒij. Specif. Cephal. Michael. ʒj. Mass. pilul. Wildegans. gr. viij. Confect. de Hyacinth. ʒij. Alkerm. ʒj. M. D. ad Vitr. & quolibet trihorio cochlearia duo exhibeantur. Circa mediam noctem motus febriles accesserunt, qui tamen matutinis horis iterum cessabant; sanguinis vero fluxus magis adhuc imminuebatur parciusque prodibat. Cum vero uvula & velum palatinum ita inflammata essent, ut fere gangrænosa viderentur, huic quoque symptomati resistendum esse duxi, & idcirco cum gargarismatibus & injectionibus discutientibus & traumaticis, hujus formæ, sedulo continuare jussi: Rec. Rad. Pimpinell. alb. ʒʒ. Angel. ʒij. herb. Salv. Mij. Agrimon. Prunell. flor. balaust. rosar. bellid. ana Mʒ. Sem. Sumach. ʒʒ. Conc. & cont. F. Species pro gargarismo.

Quarto Novembris hora octava pro alvo movenda & aperiendis hæmorrhoidibus exhibui Tinct. Rhabarb. aquos. ʒiij. liquor. terr. foliat. Tartar. ʒj. M. D. pro una dosi, indeque unica saltem excretio fuit excitata. Post meridiem hæmorrhoides internæ stillantes sese manifestabant, pro quarum successu ulteriori obtinendo clysteres reiterabantur; sed novum simul oboriebatur symptoma, urinæ scilicet retentio & mingendi difficultas, unde interne exhibui Tincturam salis tartari, & pro referanda strictura sphincteris tam ani, quam vesicæ, sequenti fomentatione vesperi usus sum: Rec. Flor. chamæm. vulg. Sambuc. ana Mij. decoquantur cum lacte, cujus usum largior hæmorrhoidum fluxus excipiebat, & hac nocte tranquille satis æger dormiebat.

Quinto Novembris non nisi mucum tenacem, vix ac ne vix quidem sanguine tinctum, expuebat, indeque facile adparebat, ulterius conservandum esse alvi & hæmorrhoidum successum, quapropter iterum Tinct. Rhabarb. aquos. 3vj. pro una dosi exhibui. Ad dolores vero lumbares, pertinaciter continuantes, paullo magis mitigandos, præscripsi sequentes species pro infuso theeformi: Rec. Herb. Millefol. Adianth. alb. ana Mj. Sem. Fœnicul. 3ij. Cort. Citr. 3ß. M. conc. D. ad Chart. Interim deligatio linguæ, gargarismata & injectiones continuabantur, atque pro ardore & vehementi dolore oris sequens præscribebatur linimentum: Rec. Syrup. Moror. Violar. Rub. idæi ana 3j. Lap. Prunell. 3j. Essent. Pimpinell. alb. 3ij. M. D. ad Pyxid. Hoc die initium mundificationis & abstersionis circa linguam gingivas & palatum prima vice observabatur, dum nigræ, corruptæ, fœtidæ & corrosæ earum partes decidebant, sub quibus sanæ latitabant. Adpropinquante nocte motus febriles denuo recurrebant, & quidem majori in gradu, quam hesternæ nocte. Id vero ex hac potissimum ratione fieri debebat, quoniam partim Natura debilitata, tam per hæmorrhagiam oris, quam V. Snem, motus congestorios nunc a partibus superioribus versus inferiores dirigere debebat, pro hæmorrhoidibus promovendis, partim etiam ulteriorem expulsionem & simul discussionem macularum supra descriptarum rubrarum, in cute hærentium, per motus auctiores abstersorios, intendebat, quem duplicem salutarem finem etiam sub moderata excretionem diapnoica, successive erumpente, feliciter adsequebatur.

Die sexto Novembris pro alvo aperienda exhibui unciam dimidiam Tinct. Rhabarb. aquosæ; ad urinæ autem excretionem promovendam præscripsi herbæ Malv. flor. Calcatrippæ, & Cyani ana Mj. pro infuso theeformi, cujus virtutem exaltavi addito oleo Amygdal. dulc. recent. expresso, & qui-

De hæmorrhagia enormi & impetuosa, &c. 147

& quidem optimo cum effectu. Hocce interim die nihil, nisi mucus sanguine tinctus, excreabatur, & corruptæ partes a sanis separatæ decidebant; maculæ quoque pallidiores evadebant. Vespero autem, ad præcavendos motus febriles, sequentem præscripsi mixturam: Rec. Aquæ Card. bened. Scord. ulmar. Cerafor. nigr. ana ʒij. Nitr. depur. oculor. cancr. citrat. ana ʒj. Terr. foliat. tart. Tartar. solubil. ana ʒij. Pulv. epilept. nigr. Cinnab. nativ. ana ʒj. Syrup. Corall. Quercet. ʒij. flor. Papav. rhœad. ʒj. M. dentur singulis 3. horis cochlearia duo.

Die septimo Novembris, hæmorrhagia ex ore & simul hæmorrhoides internæ, quæ die 5. & 6. satis largiter fluxerunt, penitus cessabant, adeoque unice adhuc respiciendum erat ad mundificationem & plenariam consolidationem linguæ, gingivarum & faucium, viriumque hæctenus deperditarum restitutionem. Quoad primum igitur, usum liniamenti & injectionum una cum deligatione continuare jussi, simulque sequens præscripsi gargarisma: Rec. rad. pimpinell. alb. ʒʒ. herb. Malv. Salv. ana Mij. Agrimon. betonic. flor. papav. errat. balaustr. ligust. ana Mj. rosar. Mß. Conc. D. ad Chart. Quoad alterum autem momentum diætam eupeptam & analepticam ordinavi, cum regimine temperato diapnoico, alvum singulis diebus apertam servabam, febriles motus avertebam, præcavendo id, quod ad eos excitandos ansam præbere potuisset, & tandem sublato hoc morbo cacochymiam humorum scorbuticam convenientibus & adpropriatis remediis insimul plenarie emendavi, sicque rarissimum hunc affectum, adjuvante Divini Numinis gratia, feliciter sanavi.

(Vesalia Erfordiam missa d. 27. Octobr. 1744.)

OBSERVATIO XLII.

DN.D. JOANN. HERMANNI FURSTENAU.

Paralyfis in Puerpera.

Partus incertam conditionem, ab Illustri quondam PECH-
 LINO eleganter delineatam, sequens inter alia casus, si
 quis alius, memoratu dignus confirmat. Foemina triginta
 & aliquot annorum, temperamenti sanguinei prædominan-
 tis, in re lauta & matrimonio placido vivens, aliquot ante
 liberorum nec infelix mater, Decembri mense adulto par-
 tu admodum difficili puerum sanum & vegetum excludit, illa
 vero mox lipothymia, hinc quoque sopore profundo cor-
 repta, primis a partu diebus lochiis largo rivo fluentibus,
 singularem motus impotentiam in brachio & crure sinistro
 animadvertit. Accedit circa diem a partu quintum febris
 acuta continua, cum lochiorum plenaria cessatione, sopore,
 & summa virium prostratione, æstu, siti, alvique pertinaci
 adstrictione. Accitus e vicinia Medicus, ad lochiorum re-
 vocationem respiciens, V.Snem impediens omnia instituend-
 am curat, tum analeptis, temperantibus, alvumque blan-
 de referantibus, cum regimine diaphoretico & frictione ex-
 terna lateris sinistri, diligenter insistit, eo tandem cum suc-
 cessu, ut ægra tarde quidem, belle tamen cum valetudine
 in gratiam rediret, & mensium fluxu post puerperium, re-
 petito V.Snis, pediluviorum, laxantium & aperientium usu
 in ordinem redacto, optime, imò pancreaticè valeret, quin
 media deinceps ætate, ad confirmandum nervorum robur,
 & paralyticam lateris sinistri dispositionem superstitem eradi-
 candam, acidulas Pyrmontanas una cum marito, interno
 pariter ac externo usu adhiberet, eodemque tempore denuo
 imprægnata, toto gestationis tempore ex voto valeret, &
 V. Snem

V. Snem aliquoties admitteret, brevi ante partum eandem repetitura, nisi partus laboribus opinione citius obruta, puerum denuo sanum, robustum & vegetum haud difficili negotio excluderet, primisque a partu diebus, lochiis iterum largiter fluentibus, optime & fere pancratice valeret. Hisce vero post diem quartum subsistentibus, puerpera recte valens, assumpto circa vesperam modico panis frusto, lectum, quem paulo ante reliquerat, repetens, mox in soporem profundum cum stertore prolapsa, subsequente simul alvi & urinæ involuntaria excretionem, præter motus impotentiam, tremorem quoque & musculorum subsultus in brachio sinistro ostendebat. Advolante mox ad desiderium adstantium, Medico, & præter V. Snem selecta nervina, excitantia & roborantia suggerente sed frustra, ægra circa diem a partu sextum & vix exactum ab ultimo insultu *νεκρώσει*, vitam cum morte commutante. Hic certe mirum nervorum inter se, & cum principio eorum, consensum, a copia & congestione sanguinis majori futurum & excitatum, evidenter licuit animadvertere. Namque ægra optime licet sibi valere visa, singularem tamen oblivionem, generisque adeo nervosi occultum quoddam, quin ipsius cerebri vitium præ se tulit. Plethoræ vero præsentiam tum oculis usurpare, tum ex victu lauto & otioso haud difficulter arguere licuit. Quo vero minus iram, aliamque commotionem animi vehementiorem, malis hisce ansam dedisse opinemur, quale quid sub iræ puerperis noxiæ elogio ab Illustri TULPIO *Libr. II. Cap. XX.* egregio exemplo adsertum occurrit, vita tranquilla, pacifica, & simile ægrotæ ingenium rerumque omnium affluentia prohibent, ut nervum forsan uteri in partu difficili læsum, & totum ejusdem systema in consensum trahentem, in eodem inprimis loco & iisdem circumstantiis suggesta simili occasione, hic accusare liceat.

OBSERVATIO XLIII.

DN.D. JOANN. HERMANNI FURSTENAU.

Varia & decretoria urinæ vitia.

Vir 53. annorum, temperamento sanguineo, habitu corporis pleno, statura erecta præditus, cœlebs, vario habitus victu, frequenter tamen pleno & otio usus, plerumque sanus lætus & robustus, nisi quod ante aliquot annos febre quartana diu misereque fuerit afflictus; is lexem quandam rheumatismum expertus est, induendis exuendisque vestimentis molestum, adhibitis congruis remediis mitigatum, sed in vehementiorem dorsi dolorem, & singularem urinæ difficultatem commutatum, & per vices cum eodem reciprocantem. Hanc dysuriam potius, quam stranguriam, appellare licebit, cum non frustraneo quidem conatu, neque guttatim urinam emitteret, sed difficili admodum nisu eandem exprimere cogeretur, quodque sub vario corporis situ, imprimis sedendo minus valeret excernere lotium, inter cubandum vero non raro præter voluntatem profluere, nec sine dolore tædioque, animadverteret ægrotus, si quis alius munditiei studiosus. Hæc per æstatem agebantur, conquisitis undiquaque Medicis & medicamentis pellendæ inprimis urinæ dicatis, plerisque affectum pro nephritico habentibus, nonnullis & vermem forsan quendam in renibus delitescentem, & omne corporis nutrimentum absumentem, ægro præsertim in dies magis viribus exhausto, & nutrimento evanido, accusantibus. Inter autumnii initia singulis auctis symptomatibus nec V. Sne, nec scarificatione, nec clysteribus, nec selectis remediis antispasmodicis, paregoricis & similibus, ex millefolio, chamomilla, nitro, spermate ceti, oleo amygdalarum, millepedibus, gummi arabico, terra Japonica, chaco,

chaccarilla, lumbricis terrestribus & sexcentis aliis, sub varia forma adhibitis & diu continuatis, quicquam proficientibus, æger sensim contabescere viribusque & adpetitu plane destitui cœpit, donec vigiliis, siti, ciborum fastidio & similibus symptomatibus confectus, abdominis duritie hinc & pedum manuumque tremore accedente, &, ne quid malorum deesset, juxta cum urinæ incontinentia, diabetica correptus affectione, lotii valde lixiviosi quantitate assumpta liquida multum superante, inter varias & præcordiales angustias, cum respiratione difficillima complicatas, anima corpus quondam turgidum, nunc prorsus exsuccum, relinquens, ad suum, unde ortum erat, principium rediret, id quod adulto contigit Novembri. Hic certe pleraque, si non omnia, concurrerunt urinæ vitia, absque ulla calculi suspicione, sed a spasmo vesicæ & viarum urinaryarum sine dubio profecta. Hic vero non aliunde, nisi a plethora & sanguinis congestione, ipsisque hæmorrhoidalibus moliminibus originem traxit; unde autem reliqua pessimæ notæ & decretoria symptomata, quin & hæctica totius corporis consumptio, & hydrops pectoris, de cujus præsentia plura, quæ adfuerunt, phænomena, dubitare haud sinunt, nisi a visceris alicujus majoris, præsertim hepatis, aut plurium forsan, vitio immedicabili, quo & secretionem & excretionem urinæ primo turbari, hinc aucto sensim gradu œconomiam corporis humani labefactari, hæcticam febrem accendi, mortemque accelerari constat.

OBSER-

OBSERVATIO XLIV.

DN. D. JOANN. HERMANNI FURSTENAU.

Hydrophthalmia recidiva.

Hydrophthalmiam interceptam Clarissimus SCHAPERUS egregia & epistolari ad G. G. LEIBNITIUM dissertatione cum orbe communicavit litterato. Simile fere exemplum simili fere tractatum ratione, sed dispari eventu, notare mihi licuit in futuro, qui poliendis basibus calcei ligneis nimium intentus, oculosque eisdem propius admovens, ramentis ligneis subtilissimis in oculum sinistrum illabentibus, dolore, rubore, ardore ejusdem, & perpetuo materiæ acris stillicidio correptus, variis ex arte suggestis præsiidiis ophthalmicis, internis & externis, diligenter usus, sed perpetuum materiæ purulentæ profluvium neque hæc, neque instrumentum acutum provide adplicatum, aut impedire, aut eo dirigere valuerunt, ut oculus illibatus permaneret, & visui sua constaret integritas, quin hoc fere penitus ablato, manifesta cicatrix in tunica cornea remaneret, æger tamen ab omni reliquo incommodo immunis, lætus ad sua rediret negotia. Sed biennio post, cum in aëre verno horrido diutius versaretur, V. Sne & scarificatione, cui utrique adfuetus est, oscitanter neglecta, affectum pristinum eadem scena iisdemque symptomatibus, in eodem oculo sinistro redire animadvertit; materia acri viscida, non sine rubore & dolore prævio, ex eodem oculo sinistro, ejusque foramine pristino per aliquot septimanas emanante, eademque tractatus ratione oculum integrum, sed eadem cicatrice deformatum, & quidem notabiliter imminutum, retinuit, cujus tamen incrementum & justam bulbi magnitudinem temporis successu eo certius expectat, quo major ipsi spes facta est,

est, humorem aqueum, cujus magnam partem perpetuo illo acris lymphæ profluvio perdidit, solius ope naturæ sensim reparari, quo collapsi bulbi parietes iterum extendantur, oculusque ad pristinam magnitudinem redeat. Hydrophthalmiam acus punctura curatam sistit. M. B. VALENTINI in *M. N. C. Dec. II. Ann. VI. obs. 7.*

OBSERVATIO XLV.

DN. D. JOANN. HERMANNI FURSTENAU.

*Febris catarrhalis cum tussi ferina pueris
infecta.*

Tussis ejusmodi ferina & convulsiva ut sæpius alias, ita hoc inprimis anno ineunte, post hyemem algidissimam & variam verni aëris constitutionem, ad solstitium usque æstivum plures passim pusiones afflixit, multosque e medio sustulit, qui vel in ipso tussiendo conatu sunt suffocati, aut accedente hæctica febris, aut convulsionibus epilepticis, vitam cum morte commutarunt. Varia & febrilia, nonnulla & verminantibus & cachecticis propria, hic jungebantur symptomata, quæ, nisi mature & appropriatis iisdem occurreretur remediis, lethalis exitus certo certius excipiebat. Et sicut dulcia & pectoralia vulgo dicta nullum spondebant levamen, quin frustra, si non cum evidenti damno, & manifesta morbi prorogatione exhiberentur; ita a blandis laxationibus, cum mercurio dulci institutis, ipsoque minerali æthiope cum absorbentibus & salibus digestivis exhibito, demum & a sulphure antimonii selecta ratione parato, si quod sperandum, notabile symptomatum decrementum viriumque & formæ externæ augmentum, observare licuit, aliis, qui vel hæc, vel omnia reformidarunt remedia, serius

Actor. Ph. M. Vol. VIII.

U

oculus

ocys fatis cedentibus. Plures inter alios puer erat 4: annorum ab initio hujus anni prædictis symptomatibus non magis, quam variis remediorum generibus mirum quantum defatigatus, eo successu, ut adulto vere relicto lecto *ὁρῶσ' ἄλ' οὐ* iterum fieret, sed pedibus insistere haud valens cutem aridam, strigosam & exsuccam referret, id quod ceu pessimæ notæ symptoma, & quocum vix in sanitatem redire solent parvuli, identidem notare licuit. Is de dolore capitis acuto acerbis fundens querelas, medio Julii vomitū iterum, tussi, languore totius corporis, alvi adstrictione, sudore colliquativo per vices accedente, & similibus symptomatibus correptus, varia quidem & selecta accepit avideque hausit remediorum genera; sed accedente circa diem morbi decimum aponia, hancque excipiente urinæ excretionē involuntaria, hinc respiratione anxia & anhela, motibusque tremulis manuum & labiorum, circa decimum & septimum morbi diem tandem obiit.

(*Rintelio Erfordiam missa d. 28. Decembr. 1744.*)

OBSERVATIO XLVI.

DN. D. LUDOVICI JO. le THIEULLIER.

De

Hydrope ascite & singulari lactis in eo usu, post paracentesin institutam.

Quantulacunque etiam mea sit in enodandis rebus medicis cognitio, laboribus tamen peperci nullis, quibus abditas morborum causas ex effectibus, quasi filo duce, rimarer, non ut aliorum Auctorum sententias infringere aut refutare tentarem, sed potius ut ipsorum placita, sua jam luce radiantia, facillime ducentibus ad consentiendum experi-

perimentis ulterius illuſtrarem & confirmarem, indeque ſimul conjecturas utiles, viam ad ipſam rei veritatem monſtrantes, deducerem. Tot inter affectus hominem atrociter & lento ut plurimum gradu diſcruciantes, jam inprimis hydropem, varios ſæpe morbos mentientem, arte raro vincibilem per cauſſas intrinſecas & per cauſſarum ipſarum agendi modos, auſus ſum ſcrutari, quam ergo felicitis exitus deſiderium in me ſpem excitaverat, eam experimentis firmare & ratione corroborare neceſſe omnino fuit, felix! ſi meo labori, in artis progreſſum ſuſcepto, plauſum dederitis: meum enim ſtudium tunc magis intendendum, nec ab inſtituto tali ullo modo recedendum eſſe judicabo.

Die 22. Januar. 1742. vocatus ſum, ut auxilium ferrem Domino HELAUD, in armamentario Pariſienſi degenti, annorum circiter LXXII. a multo jam tempore ſpirandi difficultate, regionis epigaſtricæ intumeſcentia, maxime circa dextrum hypochondrium, ſtipata, laboranti. Vix eum conſpexeram, cum ab eo, omni ſpe ſalutis deficiente, diſcedere iterum vellem. Continuus enim aderat ſuffocationis metus, lateritia, pauca & difficulter reddebatur urina; dolorifice tumebat abdomen; Leucophlegmatia corpus univerſum occupabat œdematoſa; pedes & tibiæ gangrænoliſis vitiatæ erant ulceribus. Periculoſo tandem ac diuturno morbo curam prudentem adhibuerant Collegæ duo præclariffimi, eamque tutiorem habuiſſent, ni deteriori diætæ, circulatoribusque continuo ſe tradidiſſet æger, qui die dicta ſpiritus extremos trahere videbatur anhelus. Præter hydropem anafarcam, a fluido in totum corporis habitum effuſo, collectionem in abdominis capacitate, ſive aſcitem, ſuſpicari licebat; aliquid vero certi pronunciare, propter tumores ſcirrhofos ac univerſalem œdematoſam intumeſcentiam, impoſſibile erat. Igitur, præſcripta laudabili diætâ, ſequentis pulveris doſin in juſculi cujuſcunque cochleari, ſingulis ter-

nis horis exhibendum præscripti : Rec. Corall. rubr. matr. perlar. oculor. cancr. præparat. antimon. diaphor. ana gr. vj. Fiat ex omnibus pulvis unus pro dosi. Facilior & uberior urina fluxit, spissa tamen similiter; ut autem adstrictissima subduceretur alvus, hydragogum pulverem, eadem methodo fumendum, parari iussi : Rec. Jalap. & Mechoacann. pulveris. ana gr. viij. diagryd. gr. ij. Cremor. tartar. ʒss. Fiat pulvis pro una dosi. Viam tenuit institutam æger, diebus quatuor continuis; abunde deiecit ac minxit, lotii qualitate simili perseverante. Pro potu sumsit decoctum radicum ononidis, rusci & florum calcatrippæ, in cuius libris tribus soluta est Salis nitri drachma una, & diluta est syrupi de quinque radicibus aperientibus uncia una. Quidquid fuerim expertus, irritum agnovi; manibusque abdomen reciproce contrectantibus, fluidi fluctuatio sensibilis facta paracentesi efflagitavit. Die ergo Februarii octava, acu tricuspide in ventrem immissa & statim educta, egestæ sunt aquæ ad pondus librarum sedecim, majorque proventus feri successisset, ni fistulam latitantes dicti tumores obturassent. Nihilo tamen minus, abdomine depresso, per vulnus, ex infarctu corporis habitum tumefaciente, diffusæ subterfluxerunt aquæ ad pondus librarum trium; attamen in desperatis habebatur æger, quoniam mortem imminuentem maxima spirandi difficultas & gangræna satis manifesto pronuntiabant.

Interim tamen sub turbulento & intricato hoc rerum statu aliquam adhuc lucem me obtenturum sperabam ex diligenti analysi fluidi educti; unde hujus libras duas Pharmacopolæ Parisiensi peritissimo, Dn. LEBEL, variis experimentis tentandas commisi, qui repetitis laboribus alcalinum sale & urinoso-ammoniacalem oleaginosi & pinguedinosi partibus irretitum in liquore deprompto contineri deprehendit. His ergo probe perspectis & ponderatis, hac vaccinum

tuto

tuto exhiberi posse conjeci, modo illud non fastidiret vir omnium pervicacissimus. Ast mihi suadenti, fausta que olim in morbo experientia aliunde adhibita ductus, libens obtemperavit. Dum hæc porro peragebantur, necessitas urgebat repetitionem educationis aquarum; par itaque fuit egestæ quantitas, totidem impedimentis obstantibus. Interim sub usu quadantenus continuato lactis primo citrina reddita fuit urina, deterasque dein & siccata ulcera; ast, his non obstantibus, tertia tamen vice turgidum, incunte Martio perforandum erat abdomen. Ab hoc vero tempore paulo firmiori, vel etiam incerta gaudebat valetudine æger, ad finem usque Septembris, prout victus rationi plus minusve consuluit, & procul dubio diutius protracta fuisset vita, nisi spreto quolibet consilio, se cibus deterioribus ingurgitasset, quod quidem eo firmitus adserere licet, quum hydropis nulla labe post tertiam punctiōem amplius fuerit deprehensa.

Huic exemplo recentissimum juvat alterum adjungere, de venerando Sacerdote Capucino, Parisiis commorante, patre *Gerothe* dicto, annos LXXV. nato, qui ascite correptus, paracentesi sustinuit die lunæ, decima octava Maji anni præteriti;eductæ sunt subflavi feri libræ duodecim, emensisque diebus octo, rursus perforatione facta libræ circiter sedecim. Ad solius lactis usum, me jubente confugit reverendus æger, & quod intumuerat denuo abdomen, in dies sensim detumuit; similiterque scrotum, pedes & tibiæ; ita ut post tertiam, Julio mense iterum susceptam perforationem, melius sese habuerit, & haud exigua nunc spes salutis affulgeat.

His itaque aliisque similibus nonnullis eventibus, praxim propositam fulcientibus, paulo exactius & attentius ponderatis, proprias meas paucis ad hoc subungere licebit meditationes, ad qualemcunque prædictorum illustrationem spe-

stantes. Quemadmodum sanguifera vasa diversimode affecta, cuilibet profluvio sanguinis ansam præbere possunt; ita & a vasorum lymphaticorum vitio, variae hydropis species producuntur, unde fluidum vel quantitate, vel qualitate peccans, dat aquarum diffusioni vel collectioni locum, per ἀναδύωσιν scilicet, per διαπύδνιν, per πίξιν, & per διαβρωσιν. Ubi per poros tunicarum, ad modum transsudationis serum transfluit, postmodum vel in integumenta se diffundens, vel in cavitatem quandam illabens, ibi morbus lente procedit, sin alio quovis modo id contingit, crescit in dies exundatio. His itaque suppositis, dietam lacteam, omni hydropum speciei, vel prophylactice, vel curatorie mederi contendo, idque eo magis, si morbus talis a fluidorum acrimonia, tunicas erodente & exulcerante, oboritur, ideoque sola analyfi dignoscenda διαβρωσις præsto est; tunc enim absque alio quovis auxilio æger facile sanatur. Hæc ut perfectius elucescant, mihi, documenta quærenti, non leges practicas sancienti, mentem meam evolvere liceat. Hydrops per διαπύδνιν oritur vel a nimia fluidorum effervescentia, vel ab eorum stasi, ubi scilicet distentis vasorum tunicis, attenuatus liquor per harum tunicarum poros instar roris transfluit; vel dilatatis ultra tonum vasorum parietibus, stagnantis fluidi pars tenuissima eandem sibi viam parat. Tunc ergo compescendus fluidorum motus, vel restituenda venit humorum crasis legitima, ita ut naturalis adsit partium corporis, tum solidarum, tum fluidarum, inter se mutua proportio, qua utrarumque debitus motus, depuratio & legitima mixtio per secretiones & excretiones in fluidis, & debita flexilitas in solidescensibus conservatur. Ad hoc caput omnes hydropum species referuntur, hydropes per διαβρωσιν excepto, in quibus cunctis casibus lactis utilitatem nemo negaverit, ita ut ampliorem hujus intuitu explicationem supervacaneam fore merito judicem. Superest igitur

igitur hydrops a διάσπρωσι, cujus prima vel præcipua causa est vitiata fluidi qualitas. Salibus enim redundantibus & evolutis, solida continuo laceffuntur, spastice contrahuntur, ita-
ses in capillaribus præsertim augentur, fluidi fibrosa pars magis ac magis compingitur, dum serosa vel diversos affectus catarrhales, arthriticos, &c. gignit; vel immediate magis hydropem genitura, per poros vasorum amandatur; vel varices in lymphaticis excitans, necessario visceribus concitat infarctus: nec minus aliunde a contentis humoribus continentia roduntur, alicui cavitati subitum imbrem hydropiferum accersitura.

Verum, ut proposita methodo præcavendus vel fugandus hydrops, in præxi ducem quasi nauticam pyxidem suppeditet, occasionales & procatacticas morbi causas familiares subjungere licebit, quales sunt febres incongruæ curatæ, scabies & omnes per cutis poros succedentes eruptiones retropulsæ, hæmorrhagiæ diuturniores, abusus adstringentium & validiorum purgantium, largior vini & spirituosorum liquorum usus, venus immodica, mercurius intempestive vel immoderate adhibitus.

Nunc vero lactis utilitatem expositæ demonstrant causæ per effectus: partibus nempe ejus unctuosius spicula salium obtunduntur; serosis ac diluentibus infirmantur; balsamicis spirituum detrimenta resarciuntur; cibi homogeneitas perennis, fluidorum & solidorum indolem & essentiam immutant, quid quod ultra dicam? medicamentum in se continet ac alimentum.

(Lutetiis Parisiorum Erfordiam missa, d. 17. Jan. 1745.)

OBSER-

OBSERVATIO XLVII.

DN. D. GEORGII LUDOVICI ROSA.

*Morbus iliaco-colicus cum infecuta tympanitide ;
ab excrescentia glandulosa , universum inte-
stinum colon obstruente , proveniens.*

Intestina sæpius intestinum nobis pariunt bellum , nec ulla conjectura , talem latere anguem in herba , divinari potest. Medicus satis celebris & expertus , temperamenti melancholico-cholerici , quinquaginta annorum , sani alias corporis habitus , nullius unquam externæ violentiæ illatæ sibi conscius , vitæ sedentariæ admodum deditus , præter passiones hypochondriacas ac hæmorrhoidum primo fluxum cruentum , post hunc excretionem mucidam sanguineis striis distinctam , absque ullo doloris sensu , nec non per annum nunc borborygmos sonoros crebriores & fortiores , ac alvi excretionem confusam , modo adstrictam , modo laxam , (si quidem haud ita pridem , ante jam enarrandum adfæctum , largiorem expertus fuit diarrhœam ,) ut & crassiorum ciborum intolerantiam , nullum fere sustinuit morbum ; die 21. Novembr. anni modo elapsi 1744. una hora ante prandium , contra pedum clavos adhibet pediluvium alias minus usitatum , inde vero , ad ægrotum cito vocatus , frigori se se exponit , ac die insequente in prandio parum assatæ carnis vervecinæ , cum adpetitu tamen , vescitur , nec præter lassitudinem incommodis quibusdam adfligitur. Die 23. Novembr. summo mane atrocissimi dolores iliaco-colici , vomitus , borborygmi vehementissimi & alvi obstructio per duos jam dies durans , exoriuntur , ubi interna parum efficiebant , ac clysteres ab initio ne minimum educebant , usque dum die 25. Novembr. exiguum minimorum scybalorum subnigrorum quan-

quantitatem eluerent, quibus factis symptomata mitigabantur, ac alvus, sed minima mole & excretionem mucosa pellucida succedebat, borborygmi vero etsi leniores, ructus flatusque malum admodum mitigantes cum appetitu prostrato continuabant. Hisce symptomatibus ob ægrotantium copiam parum indulgere potuit, multo magis in publicum præmature nimis prodire cogebatur. Præcocius hujus egresus non emanavit tristissimus effectus, siquidem die 6. Decembr. tragœdia de novo aperiēbatur, hac tamen cum diffidentia, quod vomitus non tanta atrocitate urgerent, singulo vero mane in longius protraherentur, ubi fere omnia prægresso die assumpta rejiciebantur, & continuus dolor tensivus lancinansque in regione umbilicali a) dextrorsum cum inflatione tympanitica abdominis ad duas fere ulnas, borborygmis mox fortioribus, mox mitioribus, ructibus malum alleviantibus, ac appetitu prostrato, dum nil plane, præter potum thée & Cofsee ac parum jusculi carnis assuēbat, sese exerceret. Alvus usque ad diē 18. Decembr. quotidie materiam spumosa, quadantenus subfusca, cum pituita pellucida, striis distincta sanguineis, minime vero feces vel induratas, vel molles, vel flatu reddebat; sequentibus diebus laceffita clysteribus, non semper respondebat, siquidem hi nonnunquam solummodo parum pituitæ subfuscæ & subcruentæ, mox scybala minima, ex tali pituita, secum alvinarum colorem referente, compactæ educebant, hæcque fuit alvi ratio ad vitæ usque finem. Circa clysterum injectionem notandum adhuc venit, eam semper maximos procreasse dolores, inprimis si vi quadam injicerentur. Sæpius atrocissimi intereurrent dolores iliaco-colici post usum præcipue medicamentorum internorum, Ador. Ph. M. Vol. VIII. X vel

a) Vid. BONETUS in *Sepulchret. anatom. Tom. II. Lib. III. Sect. XIV. obs. XIII.*

vel laxantium, vel carminativorum, vel antispasticorum, temperantium atque resolventium, ut salis Sedlicens. Decocti laxativ. Mannagett. pilul. Beccher. Ess. cort. aurant. carminat. Wedel. millefol. liquor. mineral. anodyn. Hoffm. pulv. antispastici Stahlil. salium neutrorum, vini medicati, &c. unde ab internis plane abstinere externorumque solummodo auxilium petere cogeatur, inter quæ cataplasmata emollientia paregoricis juncta, Emplastrum ex saponat. Barbette, de galban. crocat. & de hyoscyamo compositum, ut & clysteres mere emollientes, ex fursibus triticeis in lacte decoctis, cum pauco oleo & sale, vel ex solo oleo lini, sale gemmæ acuatæ, levamen imprimis adferebant. Vires quoque admodum decantatæ Confectionis Hamech. cum Unguent. popul. non inexpertæ sunt relictæ: Omnibus hisce medicamentis nil amplius plane, quam dolorum consopitio ad tempus quoddam procurata fuit, siquidem reliqua symptomata uno eodemque tenore affligebant, quibus adhuc linguæ scabrities, major refrigerantium appetitus actussis cum excreatione pituitæ albæ, associabantur. Die 27. Decembr. post meridiem atrocissimi, in regione imprimis iliaca dextra, dolores cum algidis sudoribus, vomitibus, immanibus borborygmis, tenesmo ac animi deliquiis, tanquam inseparabilibus inflammationis b) consummatæ comitibus, recurrebant, quæ symptomata externorum ope, quantum fieri potuit, alleviabantur, ac inprimis suppositoriis & clysteribus alvi referatio intendebatur, omnia vero incassum tentabantur, die quippe sequente mane nil nisi nigra c) magna evomuit in quantitate, ac die 29. Decembr. post enormium

b) BOERHAAVE Aphorism. 960. HOFFMANNI *Med. Systemat. Tom. IV. part. I. Sect. II. Cap. 3. §. 3.*

c) HIPPOCRATES *Coac. prænotion. p. m. 536.* Vomentes nigra perniciose habent.

mium dolorum in regione iliaca, inprimis dextra, vomendi conatum reliquorumque superius enarratorum symptomatum recursum, pomeridiana hora prima naturæ debitum placide solvit. Quatuor horis ante obitum in universo corporis habitu maculæ lividæ haud raræ jamjam emergebant. In toto morbi decursu ne minima quidem pulsus intensio aut motus febriles, nec in dorso, hypochondriis, aut ano molimina observari potuerunt, ac animæ vires ad mortem usque incolumes persistere.

Tam pertinacis hujus adfectus cum nulla subesset sufficiens ratio, 24. horis post obitum anatomica cadaveris inspectio, secundum pie defuncti propriam voluntatem, fuit instituta, ubi

- 1) universum abdomen ad ulnam magis, quam ante mortem, expansum & ita durum, ut digitorum tactui ne quidem cederet, deprehendebatur; unde consultum ducbatur, in latere sinistro instrumento *trois-quart* dicto, illud perforare, quo facto flatus, horrendo foetore athmosphæram implentes, maximo erumpebant impetu, quos insequiebatur materia flava, diluta, male olens.
- 2) Remotis integumentis, quæ involvunt abdomen, universa hujus cavitas alvinis repleta fecibus dilutis, omentum ad latus sinistrum retractum & corruptum, ventriculus ad sinistrum hypochondrium ac intestina crassa versus pelvim repressa offēdebantur d).
- 3) Universum intestinorum systema inflatum, inflammatione corruptum ac sideratum, inprimis intestinum cœ-

X 2

cum

- d) BONETUS *Sepulchr. anatom. Tom. II. Lib. III. Sc. II. XIV. obs. XV. p. 221.* adnotavit ventris dolori obnoxiiis intestina loco moveri, nec omentum omnia tegere. &

cum ac coli initium in regione iliaca dextra, ubi etiam haud longe a processu vermiculari illud ruptum e) erat, unde magna fecum quantitas erupit, deprehendebatur.

- 4) Ablatis & expurgatis fecibus, intestinum colon, ubi primum sub sinistro hypochondrio flectitur, forti ligamento (vid. *Tab. II. Fig. 1. lit. c.*) ad primam costam spuriam hujus lateris, ubi simul omentum erat connatum, adnexum videbatur.
- 5) Mox supra hocce ligamentum callositas, & paullo inferius foramen, tenuem admittens stylum, undique cinctum excrecentiis glandulosis, talem materiam plorantibus, qualem in universo morbi decursu dejecit, conspiciebantur (vid. *Fig. 1. lit. b. d. & e.*)
- 6) Dissecta hac intestini parte, universa cavitates tali excrecentia glandulosa in toto ambitu ita, ut nil nisi parvus canalis tortuosus, in cavitatem abdominis tendens, superesset, claudebatur. (vid. *Fig. 2. lit. a. b. & c.*) f).
- 7) Subter hanc excrecentiam glandulae in statu naturali vix notabiles, mox lentem, mox pisum, mox fabam aequabant, scirrhoque erant corruptae.
- 8) Usque huc inflammatio & gangraena, inflatio & fecum copia se se extendebant, infra quippe hanc malam conformationem reliqua intestinorum pars sana clysteribusque repurgata erat.
- 9) Pancreatis glandula & parvus lien sana.
- 10) Hepar magnum, fuscum IV. libras ponderans, ac liquorem nigrum post dissectionem plorans.

11) Ve-

- e) Vid. HENRIC. ab HEER, *Obf. p. 54.* HOFFMANNI *Med. rar. Syst. Tom. IV. Part. II. Sect. Cap. IV. p. 290.*
 f) Confer. BONETUS *sepulchr. anatom. Tom. II. Lib. III. Sect. XIII. obs. 1. p. 182. Sect. XIV. obs. 1. p. 216. obs. XV. p. 221. & obs. XXX. p. 244.*

- 11) Vesicula fellea magna; nigra materia repleta, quo etiam colore interna superficies tincta erat, cum lapillis minutis nigris, instar pulveris tormentarii g).
- 12) Renes magni sani.
- 13) In universo abdomine magis depletio, quam vasorum oppletio, aderat.
- 14) Aperto pectore pulmones naturalis constitutionis in loco claviculae dextrae fortiter connati; in cavitate dextra parum aquae instar loturae carnis, ac in sinistra dimidia libra aquae subnigrantis, offendeabantur.
- 15) In cordis ventriculo dextro polypus mere carnosus, tres pollices longus, unumque latus, transversim positus, apici cordis & valvulae semilunari pulmonalis arteriae cohaerens (vid. *Tab. II. Fig. 3.*) occurrebat, ac denique
- 16) in cordis thalamo sinistro nil nisi parum sanguinis congruati observabatur.

E P I C R I S E S.

Causarum & symptomatum hujus tam rari adfectus demonstrationem suppeditare nunc adnitenti, multa quidem explicatu difficillima obveniunt, pro ingenii tamen modulo, cuicumque propriam relinquens intactam sententiam, sequentibus thesibus, quantum fieri potuit, brevissimis eandem includam, sperans simul fore, ut electa proponendi methodus non plane repudietur.

§. I. Temperamentum melancholicum prae reliquis ad spissitudinem sanguinis & viscerum obstructions, ob sanguinis tardioris progressum, inprimis concurrente

X 3

vita

- g) BONETUS *Sepulchr. anat.* Tom. II. Lib. III. Sect. XIII. ad dirament. obs. I. p. 20 r. alvi adstrictionem a coailitu intestini recti, ubi vesicula fellea bile nigerrima scatebat, describit.

vita sedentaria , est dispositum. Corrigitur quidem quodammodo cholerico ; hoc tamen non obstante prædominanti temperamento congrui plerumque eveniunt morbi.

§. II. Vita sedentaria , lucubrationes , animique ad res abstractas intensio , appetitum corrumpunt , digestionem ac alvi excretionem sufflaminant , viscerumque hypochondriacorum ac intestinorum tonum motumque quam maxime labefactant.

§. III. Morbus hypochondriacus est proprie nervorum affectus , ex ventriculi robore & digestionem deperditis , ingentis saburræ vitiosorum humorum primis in viis collectione , excretionibus necessariis interceptis , ac sanguinis & excrementitiorum humorum stagnatione nervosas partes vehementer afficientibus , ortum ducens.

§. IV. Prædicta hæc , quam maxime confirmant , inconstans & mutabilis appetitus , sodæ incommoda , urina alba , sensus gravativus sub hypochondriis , flatuum copia , crebrior vertigo , reliquaque hypochondriacis familiaria symptomata.

§. V. Ventriculi robore & digestionem corruptis , multa cruda & inconcocta ad sanguinis massam deferuntur , hæc per sanguinis circulum ad vasa minima , ubi se & excretionem fiunt , id est , ad partes præcipue glandulosas , transvehuntur , quæ cum minimos glandularum tubulos penetrare nequeant , aptam obstructionum præbent materiam.

De hujus theseos veritate arcta mali hypochondriaci & Scorbuti affinitas , ac frequens stomacace in tali malo laborantibus , nullum prorsus relinquunt dubium.

§. VI. Elasticitate ac fibrarum tono cujusdam partis ita debilitatis , ut cordis impulsui ea resistere nequeat , variæ con-

conditionis humores majori copia & impetu illabuntur, unde inflatio, intumescencia, inflammatio, si merus sanguis rubicundus; tumor œdematosus, si humor serosus fuerit, inque partibus glandulosis, infarctus, obstationes ac obstructiones emergunt.

§. VII. Hæmorrhoidum fluxus, rite succedens ætatique congruus, sanitate conducit, saltem non officit, adfectus hypochondriacos alleviat, inveteratos autem raro in totum tollit; decoloratus vero ut plurimum, inprimis longius durans, monstri quid alit.

§. VIII. Pediluvia fibrarum stricturas relaxant, caloris vi impulsus cordis adaugent, humoresque ad corporis habitum, inprimis ad extremitates, alliciunt, unde magna istis derivandi ac revellendi facultas tribuitur.

§. IX. Aër frigidus solidas stringit fibras, densat ac roborat, unde majori vi in humores qualescunque agunt eosque ad interiora repellunt; fluidas vero partes cogit, condensat, sanguinemque coagulat, unde obstructio, inflammatio, exsiccatio, &c.

Toto cœlo itaque differentes ambo hæc edunt effectus:

§. X. His præmissis, eo facilius monstrosæ hujus excrescentiæ & insequentis morbi iliaco-colici genesis demonstrari poterit. Temperamentum melancholico-cholericum, cum vita sedentaria conjunctum, ut sanguis citius spissescat, ac secretiones, ob motum sanguinis tardiores (§. I.), non tam vegete peragantur, appetitus digestio alvique excretio sufflaminentur & viscerum tonus debilitetur, effecit (§. II.), atque infarctus, obstructionis, scirrhi que causam *πρὸν γούμην* constituit.

§. XI. Effectus vitæ sedentiæ mox in passionibus hypochondriacis sese prodiderunt, quæ digestionem destruendo indigesta ad massam sanguinis deportando, liberum

rum per abdominis viscera humorum circulum præpediendo, resistantiam fibrarum labefactando (§. III), causam mediatam proximam scirrhotatis glandularum, subter hanc excrescentiam positarum, suppeditarunt & constituerunt.

§. XII. Inertior materia impacta & crassior (§. VI.), emunctorium glandulæ occlusum, continuus retrorsum ad glandulam humorum adpressus, latera hujus ad omnes plagas distenta ac dilatata, duritiem ac scirrhum glandulæ producant.

BOERHAAVE *Aphorism.* §. 485. inter scirrhī causas materiem atrabiliaria sanguinis bilisve, maxime cessante consueto menstruo vel hæmorrhoidali fluxu, refert: Ut vero hæmorrhoides decolores hunc incensum quoque referantur, nil ob stare mihi videtur.

Quousque materia inclusa nullam contrahit acrimoniam, scirrhus est indolens, nec mali moris; simul ac vero corrumpitur carcinomatis genium induit.

§. XIII. Cujusdam glandulæ parte quadam, aut universo hujus parenchymate scirrho corruptis, emunctorio obstructo, humorum copia continuo vi cordis impulsæ (§. XII.), haud aliter fieri potest, quin integra glandula, ob denegatam fibrarum quoque resistantiam (§. II. III. IV. X. XI.), expandatur, hæc dilatata proprias tunicas, limites alias ponentes, distendit, istæ quousque cedere possunt, rarefiunt, usque dum accidat ruptura. Facta dilaceratione & limitibus disruptis vascula minima lymphæ nutritia, vi cordis impulsæ, extenduntur, prolongantur, opeque appositionis particularum nutritibilium viscidarum in majorem incrementum molem, unde *ὕπερσπαρκως*, excrescentia, mala conformatio ex mole aucta.

Secun-

Secundum majorem vel minorem particularum appulsum mox citius mox tardius incrementum capit; durante igitur colica celerius increvit, ut effectus hocce confirmat universalis, nempe alvina obstructio.

§. XIV. Non aliam itaque præsentis nostræ excreſcentiæ glanduloſæ, quam carnis luxuriantis aut deformationis ſcrophuloſæ geneſin mihi concipere, ſana ratione duce, licet, ſatiusque cauſſa alvinæ obſtructionis mediata proxima ſic explanata videtur: a poſteriori quippe factò, quod a priori demonſtratur, veritas nullo modo impugnari poterit.

§. XV. Fibris a pediluvio immediate relaxatis & emollitis, & cordis pulſu vi caloris adaucto (§. VIII.), haud aliter accidere potuit, quam ut major naturali ſanguinis quantitas ad partes exteriores corporis que habitum dimitteretur; hæc particulis ſalinoſulphureis, mediante perſpiratione Sanctoriana excernendis, nimium ſcædens, per frigoris contrarium effectum (§. IX.) ad interiora, ubi inteſtina præ reliquis viſceribus juſta tenſione (§. II. III. X. & XL) deſtituebantur, ideoque ad majorem ſanguinis copiam recipiendam præ cæteris magis diſpoſita erant, uno impetu repulſa, haud alium, quam iliaco-colicum producere potuit morbum. Quicquid enim vehementem tunicarum & partium nervoſarum in inteſtiniſ diſtenſionem, vel earundem ſpaſticam conſtriſtionem, tanquam doloris colici cauſſam proximam, producere valet, illud cauſſam colicæ mediatam remotam conſtituit.

Perquam notum imo notiſſimum eſt, quam frequentes ſint diarrhœæ, dolores colici ac ſtranguria poſt refrigerium ſolummodo pedum, aut perſpirationem inſenſibilem ſuppreſſam, ſemperque, ſecundum

dum expertissimorum Medicorum monita, externi corporis habitus, atque internæ intestinorum superficiei arcta conspiratio in quotidiana praxi attendenda venit.

§. XVI. Prima itaque vice morbus iliaco-colicus a sanguine, particulis salino-fulphureis (§. XV.) turgido, quantitate justo majori in intestinorum nervosas tunicas impulso, partim distendendo, partim crispando ortus est, nec posteris temporibus contrarius laxantium, purgantium, carminativorum ac salinorum, tanquam majorem fibris stimulum inducentium, inprimis præsentē plenaria intestinorum per excrecentiam glandulosam obstructione, effectus mirandus erit.

§. XVII. Ultimum adhuc superest, symptomatum nempe fiendi modum, ut accuratius adhuc tradam. Principalia igitur hocce paragrapho paucis adhuc tangam.

a) Lassitudo morbum iliaco-colicum præcedens a constrictione corporis habitus atque humorum retropulsionē (§. IX. & XV.) ad interiora, ut mihi videtur, dependet.

b) Vomitus, ut in primæ morbi accessu a fortiori extensione partim, partim quoque a crispatione fibrarum intestinalium nervearum (§. XVI.), præsentē inprimis adhuc multa saburra, enormiores fuere; postea appetitu penitus depravato, ac intestinis a flatibus ultra modum expansis, ita ut omnem quasi tonum amiserint, haud alii, quam mitiores esse potuerunt, etsi quidem a collectis per diem potulentis, quæ ob resistantiam flatuum & fecum copiam, per reliquum intestinorum canalem libere transire haud potuerunt, singulo mane sint resuscitati.

c) Borborygmorem enormium & tympaniticæ inflationis ratio in denegato, ob excrecentiam glandulosam,

losam, exitu flatuum sita est: hi quippe, in intestinorum canali stabulantes & incarcerati, calor vi expanduntur majusque spatium occupant; fibræ intestinorum atque abdominis igitur, si resistere (§. II. III. X. XV.) nequeunt, necessario extenduntur, unde quoque continuus dolor tensivus lancinansque in regione umbilicali, tanquam sensibilissima in abdomine parte, ac ructus, nec non in principio flatus, malum alleviantes, facile explicari possunt.

- d) Alvi excretionem spumofam & quadantenus subfuscam, cum pituita pellucida, striis sanguinis distincta durante morbo ab excrescentia glandulosa provenisse, extra dubium est positum, post mortem etenim adhuc talem plorabat materiam.
- e) Dolor sub forti injectione clysterum ab allisione fluidi ad excrescentiam coli, canalem obstruentem ac obturantem, est productus.
- f) Humorem nigrum, tam in hepate, quam vesicula fellea post dissectionem repertum, a stagnatione sanguinis, gangræna & sphacelo in intestinis ac visceribus connexis dependisse, vero est simillimum; nil aliud igitur, quam sanguis corruptione depravatus, fuit.
- g) Aquam diversi coloris in pectoris cavitatibus fuisse repertam, non est quod miremur. Polypus quippe eximiæ magnitudinis sanguinis circulationem in pectore quam maxime retardavit, unde feri exuberantia ac extravasatio in pectore quam facillime fieri potuit. Ex hoc fonte tussis, sub fine morbi adnotata, deducenda venit.
- h) Quare externa topica, ex emollientium inprimis classe, præcipuum attulerint levamen, doloresque consopierint, ratio haud in obscuro latet: emolliento quippe ac fibras relaxando, ut eo melius flatuum

expansioni partes fibrosæ cedere possent, effecerunt.

- i) Maculæ lividæ, ante obitum jamjam enatæ, sunt stagnationis sanguinis in externo corporis habitu effectus, ab impedito sanguinis circulo, ob inflammationem & gangrænam in visceribus abdominalibus, dependentis.

Explicatio Figurarum Tabulæ IIæ.

Figura 1. partem intestini coli, ubi primam constituit flexuram, sub hypochondrio sinistro, cum suis malæ conformationis vitiis sistit.

- a: pars intestini coli versus cæcum vergens.
 b: tuberositas instar calli dura.
 c: ligamentum, quocum primæ costæ spuriae annexum erat.
 d: d: d: d: d: d: excrecentia glandulosa, pituitam striis sanguineis distinctam plorans.
 e: parva apertura, in abdominis cavum tendens.
 f: pars inferior coli cum corrugationibus suis.
 g: ligamentum intestini coli.
 h: h: h: h: h: h: appendiculæ adiposæ.

Figura 2. Excrecentiam glandulosam ab intestino colo separatam & per medium dissectam monstrat.

- a: a: a: ambitus excrecentiæ glandulosæ.
 b: b: b: meatus tortuosus per excrecentiam transiens.
 c: c: aperturæ meatus, quarum superior in cavitatem coli, inferior vero in abdominis cavum permeare indicatur.

Figura 3. Polypum in ventriculo cordis dextro repertum exhibet.

a: po-

Fig. 1.

Fig. 3.

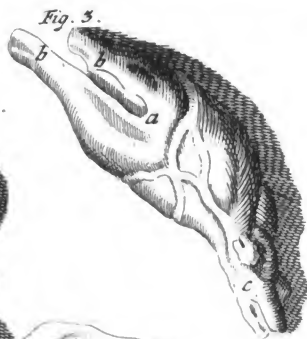
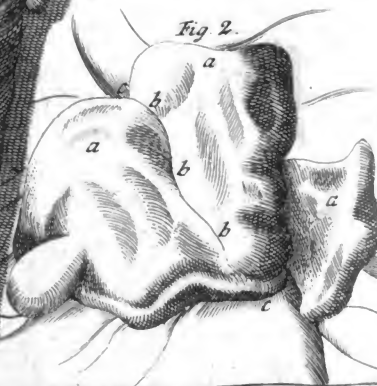

Fig. 2.

a: polypi corpus.

b: b: polypi crura, quibus valvulæ femilunari arteriæ pulmonalis adhærebat.

c: crura apici cordis insistentia.

(*Ifenaco Erfordiam missa, d. 12. Febr. 1745.*)

OBSERVATIO XLVIII.

DN. Lic. JOANN. JACOBI SCHLIERBACH.

*Ex morbillis arthritidis, ex hac ossium crepitus
in puella.*

Puella paupercula, jam 17. annorum, sanguineo-melan-
cholica, aliquomodo proceræ staturæ, decimo tertio
ætatis anno morbillis decumbit, hisque desiccatis, in febrem
paulo post, cum frigore & æstu insequente, incidit, quam
presso pede excipit arthritidis vaga, omnes artus perreptans.
Cum ergo diu multumque ab illa cruciata & emaciata fuisset,
a doloribus sensim liberatur, relictis aliquamdiu in jun-
cturis pedum & manuum nodis dolentibus. Ad hos pro-
fligandos rusticus medicaster unguinosa emplastica impru-
denter adhibet, hinc artus mire deturpati & robore destitu-
ti, gressu potissimum vacillante diu detinentur, donec tan-
dem pedes, aliquomodo confirmati, ambulandi potentiam
acquisiverint. A tempore itaque aliqualis restitutionis a mor-
bo illo molesto arthritico, laborat adhucdum per 4. annos,
cum hæc scribo, ossium strepitu, seu crepitatione omnium
fere juncturarum, præsertim genuum, & quidem satis evi-
denti, ita ut inter desidendum & resurgendum ossa mutuo
conatu crepitare audiantur, perinde, ut aridæ nucum testu-
læ, dum attrestantur. Nihil vero alias incommodi etiam
hoc tempore a tali malo sentit & utcunque ambulat, nisi

quod artus interim aliquo modo flaccidi & relaxati videantur.

E P I C R I S I S.

Nullus fere morbus est, qui tam facile varii generis incommoda post se relinquit, quam morbilli, quanquam alias Variolis benigniores habeantur, in eo tamen his sensibiliores merito reputandi sunt, præsertim quando transpiratio post morbum aliquomodo superatum non debite conservatur. Facile enim tunc succedunt pectoris affectus sonitici, asthmata, infarctus pulmonum, tussis graves, artuum defædationes, exulcerationes, & alia quamplurima periculosa pathemata; quemadmodum & hic observare licuit, quod in nostro subjecto, morbillos, ubi, propter transpirationis insensibilis minus decentem conservationem, materia peccans ex parte in humoribus remanebat, exceperit nova febrilis commotio, quam presso pede insequeretur arthritidis vaga, artus omnes dire excrucians. Et hinc in hoc morbo admodum solemne existit, ut, quando ægroti aliquomodo negliguntur, aut incuriose tractantur, neque in perpetua diapnoë conservantur, facile ex remanente, circa articulos præsertim, materia impura, exsurgant nodosi tumores, artus movendi potentiam remorantes, ligamenta eorum extendentes & debilitantes; quando dein ad hos nodos debellandos non resolventia, discutientia & transpirationem promoventia, sed horum in locum inviscantia & unguinosa adhibentur, uti hic factum est, materia eliminanda, juncturas magis magisque debilitans, inspissatur, partes musculosæ, juncturae & ligamenta relaxantur, & robur eorum notabiliter læditur, unde dein successive secretio humoris, ad faciliorem articulorum motum necessarii, turbatur, hocque facto, defectus lubricationis articulorum omnino causa strepitus ossium evadit, prout hoc pluribus egregie demon-

monstravit Celeberrimus Dn. D. HERTIUS, Giessens. in Dissert. inaugural. de *Crepitu ossium*. Axungia vero illa, quæ ab HELMONTIO & PARACELSO *synovia* vocatur, propullulat e glandulis juncturarum lymphaticis, & est in naturali suo statu viscositas quædam diaphana, albida, ad instar fere albuminis ovorum pro lubricatione articulationum & avertendo molesto earum strepitu destinata, qui, depravato & coagulato tali humore, partibusque his dein exsiccatis, absolute demum subsequitur. Sic enim solide id adnotavit Felix PLATERUS *Tract. de funct. læs. causis impotentie motus*, hisce verbis: *Exsiccatis & induratis ligamentis, contractisque & callosis, aut tophis in Podagra, aut nodis impeditis, articulorum illorum motus fixus & immobilis manet, aut alioquin ægre moventur, & stridorem nonnunquam & fragorem, ac si rumperentur, si majori vi urgeantur, edunt.* Similiter quoque SENNERTUS, *Pract. Libr. I. Part. II. cap. 26. de motus impotentia* scribit; *Si exsiccentur nimium & indurentur ligamenta, id quod in callosa & nodosa podagra fieri solet, articulus & membrum immobile manet, vel ægre movetur, & cum movetur, stridor aliquis & fragor, ac si rumperentur, percipitur.* Hinc etiam Illustr. b. m. HOFFMANNUS in *Med. rat. systemat. Tom. I. pag. 224. de scorbuticis* ita dicit: *Glandulis articulorum mucilaginosi, aridis, exsuccis redditis, strepitus ossium, peculiare scorbuticorum symptoma, producitur.* Plura exempla de tali ossium strepitu vid. apud Thom. BARTHOLINUM, *Cent. III. Histor. anat. II. itemque in Act. Nat. Cur. Dec. I. Ann. III. obs. 275. ac Ann. IX. & X. obs. 129. item Dec. II. Ann. V. obs. 97. & Cent. I. p. 196. Append.*

OBSERVATIO XLIX.

DN. Lic. JOANN. JACOBI SCHLIERBACH.

Hæmorrhoides menstruæ in puero undecenni.

Puer cholerico - sanguineus , gracilioris constitutionis , a patre cholerico - sanguinei & matre sanguineo - phlegmatici temperamenti prognatus , undecimo ætatis suæ anno , præviis dorsi & ventris doloribus , hæmorrhoides fluentes experitur , quæ per tres annos regulariter singulis mensibus recurrentes , vitam ac sanitatem in statu satis tolerabili conservant ; quum vero dein per quatuor periodos subsisterent , ventris cruciatus , cum dorsi tractionibus dolorificis , statim præsto erant , subsequente brevi post urinæ ardore & insigni scroti tumore . Vocatur hinc in auxilium Chirurgus , qui , hæmorrhoidalis negotii plane nescius , hunc tumorem pro hernia scrotali declarat , & idcirco sacculos ex herbis nervinis paratos & in vino coctos imponit , unde tumor ille discutitur , herniam vero in mente sibi fictam , tollere tentat ope fasciæ & emplastri stiptici , exhibito simul interne liquore quodam in spiritu frumenti , a cujus usu sanguinis orgasmica commotio satis vehemens inducitur , insimulque congestiones impetuosiores versus superiora concitantur , cum anxietate præcordiali , capitis temulenta perturbatione , & terri culamentis in somno , ut de nocte surgeret , & sui plane non conscius per domum hinc inde oberraret , quæ tamen symptomata , exhibito aliquoties pulvere contemperante nitroso , non solum statim iterum mitigabantur , sed & , redeunte tandem & more solito continuante fluxu hæmorrhoidali , prorsus evanescebant ,

SCHO-

SCHOLIŌN.

Hæmorrhoides, quanquam in adultiori & virili ætate, secundum HIPPOCRATEM, omnesque recentiores Medicinæ Antistites, solenniores existant, juniorem tamen subinde, ipsamque puerilem non raro infestare solent ætatem, inprimis si hæreditaria in ea simul accedat dispositio. Ita in Historia medica hinc inde notati occurrunt casus, de præmature ejusmodi fluxu hæmorrhoidali, v. g. in puero trium annorum, in *Annal. med. phys. Wratislaviens. Ann. 1726. Mens. Jul. Class. IV. Art. 18. pag. 137.* in puero 4. annorum, in *Illustr. Dn. PRÆSIDIS hujus Academiæ Miscell. physic. med. mathem. Ann. 1730. Mens. Decemb. Class. IV. Artic. 6. pag. 1522.* in puero sexenni, in *Act. Nat. Cur. Dec. I. Ann. VIII. obs. 22. Dec. III. Ann. IV. obs. 5.* in puero decenni, in *Act. Nat. Cur. Vol. I. obs. 217. pag. 480.* De hæmorrhoidibus autem menstruïs in ætate puerili notatis, videantur *Acta Nat. Curios. Dec. I. Ann. IX. & X. obs. 178. Dec. II. Ann. IV. obs. 97. Dec. III. Ann. V. obs. 5. Cent. I. & II. in Append. pag. 202. Cent. VII. obs. 36. Cent. VIII. obs. 36. & Cent. IX. pag. 105.*

(Battenberga Erfordiam missæ d. 7. Mart. 1745.)

OBSERVATIO L.

DN. D. GOTTL. HENR. KANNEGIESSER.

De

Adstringentium efficacia diaphoretica.

Quicquid per corporis excluditur peripheriam, haud diffi-
mili quandoque copia solet promanare; intuitu igitur
hujus ista in *halituosam*, seu *diapnoën*, & *aquosam*, seu *fu-*
dorem commodè dividitur excretio. Placide in illa, tranquille
Ador. Pb. M. Vol. VIII. Z & in,

& insensibiliter quasi, pauca & subtilissima feri portio per corporis decedit poros, hincque omnibus morbis, utpote universale totius corporis, quo ipso vitæ obtinetur longævitæ, existens depuratorium, judicatur proficua. Sudore vero omne excernendum impetuosius & majori ejicitur quantitate; atque ita excipit hoc illud, quod multis haud conveniat morbis.

Quibus autem sanguis turget particulis, earum quoque diaphoresi imprimuntur vestigia; ita hæc pro diversis ejus qualitatibus erit vel falsa, acida, amara, vel dulcis; vid. GARMANNUS *Tit. VI. §. 69.* odorem spirans graveolentem, vel suavem, siquidem moschum redolens adducitur in *Ast. Nat. Cur. Dec. III. Ann. IX. obs. 96.* A colore etiam, qui ex pallido subflavus esse debet, diaphoresis spectanda est differentia, sic enim GARMANNUS *Libr. II. Tit. II. §. IV. §. 69.* cœruleum, violaceum, nigrum, miniatum, atque alios, a naturali multum recedentes, sudoris enumerat colores. Pariter etiam diaphoresis vel frigida erit, vel calida, & si auribus perceptibilem addere velim qualitatem, in sonoram & silentem posset quoque distingui: Laudatus enim GARMANNUS sudoris guttas sonoras & cum strepitu erumpentes citato notat loco; conferatur quoque SANCTORII *Medic. statica, Sect. I. §. 5.* Innumeris omne corporis punctum patet foraminibus, atque vasculis tenuissimis intertextum deprehenditur, e quibus æqualiter semper & ubique subtilissimum excrementitium, pro humorum temperatura, eliminari necessum est. Accidit tamen, viæ præcipue si non æqualiter ubivis patulæ fuerint, vel si minor sit vis naturæ, quod non ex toto corpore, sed ex partibus tantum, v. g. capite, fronte, pectore, &c. halituosum propullulet; unde hanc particularem, illam universalem insignire solent diaphoresin.

Temporis intuitu, quo e venis per corporis habitum humor expellitur, diaphoresis in *criticam*, & *symptomaticam*, *diurnam*, & *nocturnam*, *continuum*, & *intersectam*, &c. distinguitur; atque hoc ipsum tempus morborum prælagiis haud parum adfundit lucis, quippe quo vel bonum eventum, vel perniciosam malorum auguramur congeriem. Pro causarum denique varietate, vel *naturalis* seu *spontanea* i.e. a latente intus causa evecta, vel *artificialis*, concinna nimirum medicamentorum adhibitione, vel quocunque alio modo statuitur producta. Quum vero etiam proinde serosum humidum in corpore scateat partibus subtilibus acris salino-sulphureis, vel feri portionem nimium fundentibus, vel in vasorum parietes agentibus, atque ita humorum motum citatiorem reddentibus, utique hinc, si excitata fuerit diaphoresis, istis non minima impertiri debet culpa. Quicquid igitur intus adsumptum eadem agendi, sanguinem nimirum incidendi, resolvendi & commovendi gaudet efficacia, atque talem, pro suæ activitatis modulo, vel majorem exserit, vel minorem, illud diaphoretici, vel sudoriferi positi meretur titulum.

His autem opposita sunt, & in contrarium plane nituntur, *adstringentia*, quippe quæ irritativis suis particulis, quorumcunque humani corporis partium cohæsiorem majorem reddendo, fibram tanti participem faciunt roboris, ut humoribus, impetu etiam ferociori adfluentibus, commode resistere, exitumque possit præcludere. Hac ipsa adstringentium idea, eorundem innotescit natura, quod nimirum ad cohibendum magisque reprimendum potius sudorem, quam ad promovendum & educendum eundem, apta sint atque idonea. Non in solidas vero tantum, sed in fluidas quoque nostri corporis partes, licet tunc *incrassantium* potius veniant nomine, disposita atque directa est adstringentium actio, quo circa humorum augendo cohæsiorem, atque il-

los ad motum ineptos reddendo, pro sudoris cohibitione paginam faciunt utramque.

Rebus itaque sic comparatis, adstringentia ad diaphoresin positive ne minimum quidem posse conferre, veritati maxime videtur consentaneum, privative vero quid præstent, si ad rationis perpendimus trutinam, dubium omnino relinquitur, utrum ad promovendam & excitandam, vel cohibendam potius diaphoresin, efficaciora deprædicanda sint talia remedia. Præter porosum corporis habitum, ne aquosæ partes globulorum instar in tabulam porosam rapidissime projectorum, prætervehantur & subterfugiant vasorum ostiola, non impetuosus, sed moderatus & tranquillus ad sudationem requiritur motus. Adstringentia, cohæSIONEM partium fluidarum quarumcunque majorem reddendo, humoribus spumescantibus ponunt remoram, motumque eorum retardant.

Quemadmodum vero impedita hæc excretio a nimia humorum agilitate & resolutione est derivanda: ita & plus justo major eorundem cohæSIO sudorem ægre reddit succedentem. Præcipuum sane diaphoreticorum, in febribus continuis, scorbuto, peste, &c. exhibitorum, quibus quippe sanguineæ massæ partes a morbifica causâ jam resolutæ, tenuiores magis atque leviores, consequenter ad novam reliquarum partium destructionem redduntur aptiores, exinde resultat damnum. Ideo si ab intus latente causâ, spontanea jam præsto est sanguinis resolutio, vel si artis auxilio aliqua talis sit provocanda, pro moderamine videlicet motus, frenum & calcar adjiciamus simul, i. e. diaphoreticis adstringentia semper commisceantur remedia, si quæ per porosam corporis peripheriam succedat excretio. Sine dubio ad id etiam intendunt animum, qui pro uno diaphoretico varii generis simul constituunt ingredientia, ita ut mucilaginosâ, absorbentia, præcipitantia, acida, opiata, atque alia

hujus

huius commatis deprehendantur sociata & in formulis præscripta. Solam nobiscum si consideramus theriacam, speciosum atque haud celebrandum satis remedium diaphoreticum, nonne illa ex adstringentium & diaphoreticorum farragine congesta? Hanc citra opium, quod utique sub adstringentibus militat, sudorem movere, atque suam non posse efficaciam præstare, cum PLATERO quoque asserit WALÆUS his verbis: Medicamenta sudorifera pauca vera sunt, & inter hæc excellit Opium; quod theriaca, quod mithridatum sudorem moveant, hoc omne ab admixto faciunt Opio. Expertus ego sum, hæc duo electuaria absque opio præparata sudorem prorsus non movisse. Conf. *A. N. C. Dec. II. Ann. V. obs. 16.* & SCHWALVE in *Disquisit. therap. Sect. IV. p. 89.*

Pendet videlicet sanguinis rarefactio, seu resolutio cum turgescencia ejusdem, vel a præternaturali sulphuris liberatione, & exaltatione, vel a sale peregrino alcalino, scindente, dividente atque sanguinis ita sphaericam destruente figuram. Haud alia ratione agunt positiva sic dicta diaphoretica, cum plurima eorundem texturæ & crasseos omnino sint ejusdem, quorum tamen vis nociva adstringentium connubio infringitur. Acidum adstringens sulphur resolutivum figit & obtundit, alcalinas vero, tam fixas, quam volatiles partes, cujus salis insensibilissimus statuitur hostis, destruit & invertit, immo in neutrum, salum & naturæ amicum transformat. Idem hoc de terreis reliquis præcipue valet adstringentibus, quæ præter hoc, quod de salino acido participant principio, peculiari simul gaudent textura, ut salinas alcalinas destructas partes recipiant inque poris suis occultent.

Quicquid igitur de adstringentibus hætenus licuit effari, quum in eo præcipua posita sit illorum *inopria*, ut fundentibus particulis vel salinis, vel sulphureis resistent illas-

que destruant, atque humoribus in orgasmo constitutis placidum tranquillumque concilient motum, de privativa magis eorundem valet efficacia. Positis vero & iis, quod adstringentia insita & propria sua vi, non solum in fluidarum, sed & in solidarum quoque humani corporis partium agant fibras, stringant corrugentque easdem, dispositive quoque illa ad perspirabilitatem sudorisque proventum non minimum conferre, evincit dictatque ratio. Etenim causas si perpendimus, præter adductas dantur & aliæ, quibus perspirabilitas remorari potest & impediri, a fibra nimirum vel in diversis partibus, vel in tota corporis superficie debili; illud in sudore particulari, hoc in cachecticis deprehendimus & hydropicis, in quibus ob laxum pororum corporis statum difficulter omnino & ægre succedit perspiratio. Nullum, quin porosum sit, corporis existit punctum; pori habent interstitia, hæc suis quoque gaudent poris, pori interstitiis, atque iterum hæc non destituta sunt poris. Tres viæ sunt, per quas aliquid in corporis superficiem exponitur: una notabilis & oculos vix effugiens, pori seu tubuli cutanei, e singulis glandulis enascentes, *sudatorii* merito vocandi; alteræ quidem viæ minus conspicuæ, sed ad cutis pressionem cuticulæque reduvias lympham copiose stillantes; tertiæ viæ sunt minima & indivisibilia corporis perspirabilis & rorescentis puncta, notante PECHLINO, *de habitu & colore Æthiop. Cap. VIII. p. 87.* Hujus nonnulla vasorum ostiola tantæ sunt exilitatis, ut, si LOEWENHOECKII opinioni responderet calculus, in grani sabuli minoris spatio illorum hiere 125000. Tota reticularis corporis superficies si æqualiter laxa & diducta, omnium pororum diameter similis etiam redditur atque æqualis; e pororum vero æquabilitate, eorundem, præcipue tamen naturaliter ampliorum, resultat coarctatio, & in hoc fundata est ratio, cur hydropicorum & cachecticorum latus corporis habitus, diaphoreticorum fallat

proq,

prorsus eludatque usum. Adstringentia in ejusmodi corporis habitu adplicata; fibras, quas contingunt, corrugant: tracta vero harum una trahit & alteram, illamque ad ulteriorem stimulat irritatque contractionem. Contingit itaque, quod vel pori secundi & tertii ordinis, in primi ordinis pororum interstitiis reperiundi, vel primi ordinis pori, laxo corporis habitu inter se æquales redditi, coarctentur, & in minus iterum redigantur spatium. Mutata hac omnium pororum constitutione, quidam in diametro ampliores & quidam illorum fiunt angustiores, i. e. extra æquilibrîi statum ponuntur. Constrictis enim & angustatis secundi ac tertii ordinis poris, primi ordinis poros diduci necessum est; primi vero ordinis pororum contractio, si plus justo fuerit major, minores, i. e. secundi & tertii ordinis pori, majorum, i. e. primi ordinis pororum, subeunt vices. Paucis ut me expediam, ob pororum æquabilitatem maxime vacillat perspirabilitas, adstringentium vero remedium usus inæqualem reddit pororum statum, consequenter & hic non exiguum perspirabilitatis suggerit adminiculum. Equidem effectus talis, intuitu totius ambitus adstringentium, deprehenditur, suam tamen & particulariter exserunt efficaciam. Non ad laterales vasorum poros tantum, sed pro suæ activitatis modulo ad totum quoque canalem eorum vis dirigitur. Itaque si in vasorum compage quædam coarctatio & contractio accidit, alveum suum relinquere & aliud spatium quærere cogitur humidum; hoc vero in quibusdam vasis deneigato, humor expressus in aliud irruit iterum, vasa præternaturaliter extendit, eaque ad sui ipsius transudationem disponit, quale quid in omni coarctivo & oppressorio sudore admittere, non foret absolum. Utraque, vel internorum, vel externorum contractio, sive ab intus latente, vel extus admota causa fuerit producta, serosi laticis inducit profusionem. Ad illud exemplum, si hiemis tempore e calido in frigi-

frigidum quis subit mutationem, repente facta a frigore pororum constrictio cutis vaporem visu reddit perceptibilem; major vero si fuerit frigoris inclementia, erumpunt lacrimæ, vel narium contingit stillicidium. Primo frigoris contactu spiramenta inæqualia, diutius vero perseverante, æqualia evadunt iterum. Facta hac pororum in corporis ambitu æquabilitate, fluidum in alia cogitur irruere loca, brumæ hinc tempore crebriores observantur diarrhœæ, immo ad hæmoptysin, narium atque uteri hæmorrhagiam, vel renum sudationem major est dispositio. Animi perinde incalescentia, vel ex indomita ira, vel insigni & vehementi gaudio enata, pariter repentinus terror, vel timor acerbus, sudorem cum anxietatis vel hilaritatis exprimit signo. Talium vero pathematum causa, non in sanguinis resolutione intimiori, sed vasorum compagis unius constrictione atque alterius nititur relaxatione & dilatatione. Ex bono præsentis vel futuro, lætitia æque ac effrenata ira, vasorum interiorum constrictionem, extremitatum vero eorundem dilatationem facit & amplificationem. Terrore & timore vasorum extremitates constringuntur, hincque omnis generis fluida a peripheria impetuose compelluntur ad interiora; vasa majora magis, quam par est, replentur & extenduntur. Vasa hæc majora, ad certum gradum extensa, propria sua elasticitate denuo se restituunt, atque humidum adpulsum eadem efficacia in extrema expellunt vasa. Minora vasa ægrius majoribus humorum sustinent impetum; hinc in iisdem vel diæresis subsequitur, vel pori laterales quidam tantum in diametro fiunt ampliores. Sic vasorum poris extra æquilibrii statum positis, post terrorem & timorem anxius oritur sudor, vel particularis, vel universalis; immo si subitus mortis timor occupaverit pectus, pro excessivo hoc constrictionis gradu, cruentus sæpe procedit sudor. Post terrorem, diarrhœam atque urinæ incontinentiam accidere quibusdam, res est Practicis inprimis notissima, & quod in adul-

tis haud ita sæpius observamus, id in infantibus, quorum vasa tenuioris sunt texturæ, toties experimur, quoties vel verbis, vel verberibus timor iisdem incutitur.

Eadem adstringentium per guttur detrusorum omnino vis est. Contingit eorum contactus vel æqualiter ubique, vel puncto diverso tantum. Utraque ratione efficacia diaphoretica haud emicat obscure. Omnibus enim per canalem, e.g. alimentarem, tensis vasorum ostiis, humidi contenti una portio exprimitur, altera in aliud spatium promanare cogitur; diversis ostiis tantum constrictis, & dehiscencia & occlusa stillant humidum.

Innititur huic hypothese, quod hæticorum & scorbuticorum sudores sic dicti *colliquativi*, itemque diarrhœæ, non a resolutione & destructione humorum tantum, sed a facultate quoque retentrice in diversis partibus debili, sumant originem, quæ facultas nonnisi una fibrarum compage relaxata, & altera constricta, vigorem mutat suum. Hac ergo ratione sæpius uno tempore & in uno subjecto e cutis & intestinorum poris colliquativus prorumpit sudor, sed furente uno mox vacillat & alter: adeoque in ejusmodi casu tale cohibitur profluvium, confestim sudoris prolicit guttas, vicissim hac excretionem repressa longius dimanat altera.

Fluida coercere & intra terminos continere adstringentium quidem vis est, suis tamen circumscribuntur limitibus, & qui non in contrarium vult incurrere, eorum adhibitionem omni mentis acie despiciat. Quælibet enim vel per porosum corporis ambitum, per renum, intestinorum, vel reliquarum partium percolantes glandulas contingens humoris cujusdam exsudatio, pro pororum diversa constitutione cohibetur, modoque augetur istis adstringentibus. Sic diarrhœam, diabetem & cruentationes quascunque sistunt sæpe sufflaminantque feliciter, contingit vero etiam, ut ipsæ fluxiones demulcentibus & relaxantibus melius cedant, quam

adstringentibus, quemadmodum etiam pariter rebellis alvi obstipatio, urinæ retentio atque sudor suppressus, iisdem optime restituuntur.

(Kilonio Holsatorum Erfordiam missa d. 26. Mart. 1745.)

OBSERVATIO LI.

DN. D. JO. GOTTLIEB de BOETTICHER.

De

*Singulari Vertigine tenebricosa, tam idiopathica,
quam sympathica, feliciter curata.*

Justitiæ Consiliarius R. 54. annorum, temperamenti cholero-sanguinei, ad iram valde pronus, hinc rixosus & contentiosus, qui tribus abhinc annis febre synocha gravissime laboravit, feliciter tamen eandem superavit, insuperque multos per annos ab adversa fortuna immaniter exagitatus, multasque intra eorum cursum ærumnas haud leves passus fuit, quas inter non minima erat, quod ultra octo annorum spatium civiliter captivus retentus fuerit, non solum ambarum aurium susurru & tinnitu, cum conjuncta obauditione, sed & vertigine tenebricosa & calamitosa hucusque diro affligitur modo. Ingruente vertigine cardialgia tam atroci vexatur, ut e vestigio & vomitus enormis materiæ serosæ, mucosæ, acris, biliosæ, acidæ, corrosivæ, quandoque austeræ, & alvi laxitas copiosa subsequatur. Quin & ea adpropinquante, sub calvaria & paulo profundius in cerebri latifundiis, sensum primo motus dolorosi & contractivi, atque per totam tantum non calvariae circumferentiam se extendentis, ac deinceps sensum motus collectæ, tam sub calvaria, quam in cerebri confiniis, gravantis, prementis, vellicantis, nec non certum quendam locum pe-

tentis,

tentis, ibidemque usque ad vertiginis cessationem commo-
rantis materiæ, animadvertit, immo etiam inchoante & præ-
sente, vel adfligente vertigine, tam supra calvariam, quam
infra eam, adeo dirum & immanem semper sentit dolorem,
ut apicum digitorum vel levissimum attactum haud permit-
teret, & tum semper conquerebatur, videri sibi ac si cra-
nium vi quadam divelleretur, & aër frigidulus cerebrum
haud levi cum concussione ita adficeret, atque sub tali pa-
roxysmo tamdiu in quiete, vel sedendo, vel cubando, sine
ullo capitis, membrorum aut ipsius corporis motu, conti-
nere se debuit, donec vertigo cessaverit, secus enim sub-
ito trunci instar in terram concidebat. Ultra semihoram ty-
rannidem raro suam exercebat hic affectus, hocque termi-
no elapso æger ad pristinum suum redibat vigorem. Nullo
autem tempore, vel matutino, inprimis ante pastum, vel
nocturno, securus a tali hoste esse poterat, & hinc ultra ho-
ram decimam antemeridianam, nisi graviores experiri vel-
let insultum, a cibis abstinere nequibat, sique nocturno et-
iam expergisceret tempore, suasque cogitationes ad res se-
rias cum meditatione dirigeret, statim ab adfectu isto cor-
ripiebatur, neque etiam, si modo situm, ab uno latere in aliud
se volvendo, mutare seu supine cubare anniteretur, ab ea se-
curus erat, eaque propter per totam noctem unum eun-
demque fixum locum tenere cogeatur. Similiter quoque
nec instantibus lunæ phasibus, inprimis adparente plenilu-
nio, nec sub cœli inclementia, vel durante tempestate plu-
viosa, ventibus comitata, vel gelu præhorrido existente, ab
ea liber manebat, quin potius, susurru & tinnitu aurium,
nec non obauditione, utpote pathematibus quotidianis soli-
to gravioribus aliquandiu prægressis, presso pede dirissima
talis insequeretur calamitas, tamdiu perseverans, quamdiu
stataria erat tempestas, & quamdiu plenilunium apparebat;
declinante autem ista, cessante gelu, disparente lunæ phase,

& accrescente, itemque sereniori & clementiori cœlo, præfata symptomata tolerabilia existebant, & consuetum ducebant chorum. Et dictæ hæ circumstantiæ, ne quidquam omittatur, quotiescunque descriptam inferebant exacerbationem, toties quoque lecto adfixum tenebant ægrotum nostrum.

Proinde etiam, 2) eundem matutinis horis vertigo, præcedente præcordiorum anxietate & vomituritione, plus minusve gravis adfligit, quando cum animi attentione aliquid legere, vel scribere, aut de rebus arduis cogitare vult, aut si ex improvviso ad iram commovetur, terrore percellitur, vel gaudio perfunditur; quemadmodum etiam illa 3) recurrit, quando vel inopinato, vel celeri nimis motu in altum oculorum aciem vibrare, vel objecta lateraliter paululum attentius adspicere, vel inferne ea per momentum saltem intueri solet; nec non 4) si quietus in sella, dum barba v. gr. abraditur, sedet & ex abrupto ejus caput ab uno latere in aliud vertitur, vel si etiam ipse caput lateraliter detorquere, vel vestimenta induere conatur; porro 5) si veleminus, vel cominus aciem oculorum in aliqua objecta constanter & attente dirigit, ac denique 6) si ad alvum adstrictam exonerandam plus solito majorem impendere vim cogitur. Ab hisce autem causis eo citius vertigo desit, quo magis tranquille æger in sella vel lecto sedit, vel decubuit, & quo citius & validius manibus oculos tetigit, eosque intra orbitam quasi retropressit. Ceterum præsentē vertigine in utroque carpo pulsus observabatur debilis, tardus, & quandoque inæqualis. Palpitatio cordis aderat frequens, cum pulsu celeri, duro & inæquali. Alvus mox erat valde adstricta, mox laxior, adeoque inconstans. Et licet ciborum adpetitus fere semper esset integer, post pastum tamen de ventriculi inflatione, flatuum copia, ructibus copiosis & borborygmis, valdopere conquerebatur. Quo largius, contra consuetudinem, cœnabat,

nabat, eo graviori, die insequente, vertigine corripiebatur. Jam, Deo sit laus! ab hoc malo perquam fontico quoad maximam partem est liberatus, ut officia sua tam legendo, quam scribendo & meditando, hilari cum animo, promptius exequatur.

Quoad curationem in principio statim enemata per vi-ces injecta; deinde potiones laxantes, ex Manna Calabr. depur. Rhabarb. orient. terra foliat. tartar. & similibus, cum aqua flor. acac. paratae, similiter per intervalla, cum præmissis semper salibus digestivis & paucis absorbentibus, adhibita fuerunt, iisque sic in usum ductis, pediluvia per octiduum vespertinis horis subjungebantur, ac deinceps Venæ sectio primo in pede, deinde in brachio, ac denique in fronte, per certa intervalla, seu interpositis certis diebus, debite celebrata fuit. Ulterius quoque decocta & infusa ex anticatarrhalibus, cum Essentia similis virtutis & mixtura quadam nervino-balsamica, matutinis semper horis, vesperi autem & circa noctem, pulveres nervini & antispasmodici, cum paucis granis Nitri depurati, vel arcani duplicati, in debito vehiculo, per sex septimanas, eximio cum fructu exhibebantur. Postea martialia, tam in liquida, quam in sicca forma, subjuncta debita corporis motione, mox vehendo, mox equitando, mox ambulando, per duorum mensium spatium, cum eximio sanitatis incremento, adhibuit. Sub usu horum remediorum, immo & ante illum, semper hora una post pastum tincturam quandam digestivam, cum liquore aperitivo remixtam, ad guttul. xl. vel l. in vehiculo vinoso sumsit, quandoque etiam, loco dictorum medicamentorum, Elixirii balsamici stomachici, cum menstruo vinoso parati, guttulas lx. ad lxx. optimo pariter cum effectu, adsumsit. Ad alvum laxiorem reddendam, & simul collectam in primis viis humorum pravorum saburram eliminandam, præscripsi pulverem, ex salibus neutris digestivis, hunc in modum: Rec. Arcan. tar-

tar. gr. xvij. arcan. duplicat. pulv. aron. compos. ana gr. viij. Misc. f. pulvis pro 1. dosi, circa noctem sumendus, vel loco horum pulverem, ex salis Sedlicens. ʒij. & tartari tartarizat. ʒß. pro dosi præbui. Sequentē autem die matutinis horis capiebat Tinct. Rhabarb. tartarif. cum Elixir. aperitiv. Clauder. & liquore aperit. n. d. itemque Extract. fumar. remixtæ, pro dosi gutt. lxxx. cum infuso theeformi, ex radic. polypod. quern. cichor. herb. fumar. card. bened. summitat. millefol. sem. fœnicul. composito. Interim quidem consuetæ diætæ vinosæ magis indulgere, quam præscripto regimini obtemperare maluit, sed haud raro majori cum noxa. Molimina hæmorrhoidalia haud aderant, quamvis ea aliquot abhinc annis subfuisse circumstantiæ quædam indicarent.

OBSERVATIO LII.

DN. D. JO. GOTTLIEB de BOETTICHER.

Hemiplexia gravissima, bis feliciter curata, tertia autem vice ex animi pathematibus recurrens lethalis.

Ecclésiasticus primarius Templi S. P. Vir LXII. annorum, temperamenti phlegmatico - sanguinei, habitus cachectici, antea obesi corporis, qui cum a juventutis flore ex vitiosa pulmonum constitutione, seu eorum atonia, valetudinarius, studio theologico industrie & indefesse se mancipasset, & ineunte virili ætate primo Lubecæ, ac denique Hassniæ apud Templum S. P. primarium pastorale, nec non unacum summis in Theologia honoribus, etiam Professorium munus adeptus fuit, atque hisce officiis omni modo, sæpe ultra destinatum tempus satisfacere adniteretur, ansam haud levem visceri pulmonum jam jam labe aliqua adfecto,

fecto, ut magis ac magis depravaretur, prolesque alios priori statui morboſo magis calamitoſos progigneret, ſuppeditavit. Hinc itaque factum, ut aſthma & tuſſis, quibus multis abhinc annis excruciatuſ fuit, eo uſque invaluerint, ut per vi-ces, tempore inprimis vernali, aliquot per hebdomades leſto affixuſ hauſ exiguam materiæ lentæ, mucoſæ, albæ & flavæ, ſtriſque ſanguineis, immo ſæpe cruore ſanguineo copioſo interpolatæ & refertæ, copiam, cum febre, inprin- cipio catarrhali hauſ abſimili, tandemque lenta, cum virium conſumptione & marcore evidenti, nec non doloribus cir- ca cor in thorace fixiſ preſſoriis, fluctuatione aliqua, & re- ſpirandi difficultate ſumme anxia, rejecerit. Moleſta hæcce pectoriſ pathemata morboſa aliud malum abdominale, affe- ctuſ ſcilicet hypochondriacuſ & meſentericuſ, cum non levi cacochylia, in primis viis & meſenterio ſtabulante, & ſubſe- cutuſ ſtatuſ cachecticuſ & nephriticuſ, dum nempe per vi- ces lapilli renaleſ & concrementa ſabuloſa prodierunt, brevi poſt excepit. Neque tamen hæ perquam diræ calamitateſ ſolæ manſerunt, ſed cum jam paulo ante incendium prodi- gioſum, crudele & famigeratuſ noſtruſ Haſſnienſe, extre- morum, inprimis pedum, debilitate extraordinaria, nec non levi quadam aſtonia laboraſſet, a ſuborto hocce fatali in- cendio, & ob devaſtata & abſorpta omnia fere, quæ in bo- niſ habebat, ac in cinereſ redactam Bibliothecam ſelectam, ſplendidam & numeroſam, indeque perceptum inſignem terrorem, angorem & mœrorem, majuſ adhuc ſanitateſ de- trimentuſ paſſuſ fuit, ſicque demum accidit, ut cum ex Templo, hibernali tempore, domum rediret, inſultu quo- dam apoplectico, poſt aliquot horarum ſpatiuſ in hemiple- giam imperſectam degenerante, corriperetur, ſalvo qui- dem manente ſenſu partiū, ſed ſublato motu libero & vo- luntario dimidiæ regioniſ corporiſ, cum memoriæ læſione, linguæ paralyſi, tam quoad loquelam, quam quoad deglu- titio-

tionem, ratione admodum debilitata, continuo inœrore
 & tristitia, nec non lacrymarum admodum frequenti profu-
 sione. Medelam hisce malis primo quidem per integrum
 annum facere tentabat vocatus quidam medicaster, sed pror-
 sus incassum, unde meum tandem implorabatur auxilium.
 Ægrum ergo ipsum visitans, primo statim ingentem humo-
 rum seroso-pituitosorum, tam ad oris glandulas salivales,
 quam ad glandulas circa laryngem & asperam arteriam sitas,
 observabam decubitus, qui tantum non indefinens & in-
 terdum adeo enormis erat, ut ex ægri ore, tam inter loquen-
 dum & deglutendum, quam inter tussendum insignis eo-
 rum efflueret copia. Ciborum deglutitio, inprimis solidor-
 um, adeo erat difficilis, ut ne micam panis, vel carnis bo-
 lum, sine gravissima tussi, & sine rivuloso materiæ seroso-
 mucosæ effluxu, perquam anxia respiratione, ob impoten-
 tiam movendi linguam, nec non ossis hyoidis ejusdemque
 musculorum atoniam, deglutire posset. Loquela ipsa ad-
 huc difficilis erat, ut vix ac ne vix quidem intelligi posset
 æger. Urina citra voluntatem effluebat, & raro sedimen-
 tum, nisi circa vitæ finem, deponebat, quod ex moleculis
 albis, globosis, pisi minoris magnitudinem referentibus,
 itemque furfuraceis particulis, ac si vesica urinaria scabie in-
 quinata esset, constabat. Pulsus in manu paralyti adfecta
 prehendebatur inæqualis. Oculi erant introacti, & pal-
 pebræ superiores flaccidæ & quasi complicatæ propendebant.
 Cor sæpe vehementer palpitabat, ipsaque respiratio admo-
 dum anxiosa & summe difficilis, orthopnoeam, nocturno præ-
 fertim tempore, cum imminente per vices suffocationis pe-
 riculo, minabatur, conjuncto simul sensu fluctuationis in
 pectore, sub quo ipsum etiam cor quasi comprimi videba-
 tur, id quod inprimis familiaribus gravissimum quotidie in-
 cutiebat terrorem. Materia, quam cum enormi tussi reji-
 ciebat, erat ex albo-flava, viridis, cœrulea & quandoque,

instan-

instantibus pleniluniis, potissimum vero æquinoctiis, sanguineis striis distincta, sæpeque copiosius cum sanguine sincero remixta. Scapula dextra cum humero dextro post paralyfin tertia vice recurrentem adeo circa articulationem resolvebantur, ut brachium, inde prorsus flaccidum & pendulum, a familiaribus domesticis semper attolli & extendi debuerit, quod vitium tamen a quotidiano usu externo spiritus cujusdam anti-paralytici, & balsami antispastici Myns. ita tandem emendabatur, ut postmodum absque aliena ope brachium usque ad ultimum vitæ finem attollere, extendere & retrahere poterit. Quemadmodum autem totum dimidium corporis latus, ob toties perpessam paralyfin, atrophia jam consumtum erat, sic & ipsum illud brachium, sine ulla emendatione, similiter tabidum & marcidum manebat. Ceterum post tertium hemiplecticum insultum erecto corpore sedere haud poterat, sed quoties erigebatur, toties, nisi caput & dorsum manibus in situ tenerentur erecto, supremum hemisphærium cum toto corpore propendendo collabebatur. Dentes incisori aliquot abhinc annis ob cariem jam elapsi erant, eorumque in locum artefacti eburnei alveolos vacuos & denudatos iterum adimplebant. Per quatuor menses & ultra ante obitum ambo pedes, inprimis sinister circa talos, itemque partes genitales, cedematoso tumore adiciebantur maculis coeruleis latis passim in superficie comparentibus.

Instituta sic a me, in morbi hujus complicati admodumque fontici originem, genium & symptomatum connexionem, exactiori indagatione, omnem impendi operam; ut morbo paralytico tanquam principalissimo, opem primo ferrem, eaque propter, indicationibus curativis formatis, statim ab initio præscripti decoctum, ex solventibus, aperientibus, nervinis & cephalicis paratum, cum quo matutinis horis capiebat essentia cujusdam nervino balsamicæ guttulas XXXV. exactisque sic tribus hebdomadibus, loco hujus decocti, spe-

cies pro infuso theeformi, ex rad. valerian. pœon. mar. scabios. cichor. herb. salv. betonic. meliss. citrat. chamædr. flor. stœchad. arab. serpill. hyssop. semin. pœon. mar. fœnicul. præscripti, cum quo matutinis itidem horis essentia ejusdam anti - paralytica, modo cum, modo sine liquore Cornu cervi succinato exhibitæ, pro dosi gutt. XL. hora vero quinta, pomeridiana & circa noctem pulveris ejusdam, ex nervinis & specific. cephal. Michaelis compositi, quantum cuspidè cultri teneri poterat, in aquis flor. lilior. convall. tiliæ, flor. pœon. compos. cum felici capiebat successu. Fauces & os decocto calido, ex herbis nervinis parato, & cum syringa frequentius injecto colluebantur; linguæ autem modo trochisci sublinguales confortantes, modo guttulæ aliquot balsami vitæ Hoffmanni frustulo sachari canariensis instillatæ, supponebantur. Collo & cervici adplicabantur sacculi calidi, ex herbis cephalicis parati, quin etiam emplastra vesicatoria nuchæ, temporibus & suris tempestive imponebantur, insuperque venæsectio in brachio sano, & deinceps in venis sublingualibus, tempore opportuno, cum euphoria instituebatur. Toti spinæ dorsi imponebatur emplastrum nervinum, & tertio quolibet die dorsum integrum, præmissa frictione cum linteis calidis, inungebatur linimento quodam balsamico, ex unguent. nervin. adipe muris montani, pinguedine castor. balsam. Peruv. oleo caryophyllor. major. & succini composito, substituendo quandoque in eorum locum spirituosâ linimenta, ex aqu. Anhalt. regin. Hungar. spirit. lumbr. terrestr. formic. matrical. essent. balsam. Peruvian. castor. ol. destill. salv. anth. origan. &c. composita. Lumbi, pedes, brachia & collum, præmissa simili frictione, modo spiritu quodam antiparalytico, modo etiam iisdem jam recensitis spirituosis & balsamicis quotidie bis vel ter obliniebantur, interpositis insimul per intervalla errhinis, ex herbis nervinis & cephalicis paratis. Tandem quoque balnea, ex formicis

Hemiplexia gravissima, bis feliciter &c. 195

& herbis fragrantibus nervinis concinnata, opportuno tempore in usum trahebantur. Ad alvum laxandam, insimulque impuritates viscidas & mucidas, in primis viis & mesenterio collectas, blande eliminandas, partim enemata abstergentia & carminativa, partim lenia laxantia, in forma infusorum, subinde commendabantur, & optimo cum effectu adhibebantur.

Cum ergo tandem æger noster tam ab adhibitis hisce congruis præsiidiis in & externis, quam a debite observata diæta & regimine, in tantum gravi hoc paralytico ex morbo convalesceret, ut in ædium cubiculis & in horto sup obambulare, scalas ascendere, & verba distincte & articulate proferre valeret, deglutitio etiam, ob liberiores redditum linguæ motum, facilius & absque notabili quodam impedimento succederet, redeuntibus insimul mentis facultatibus, inprimis memoria & iudicio; accidit, ut ex improvviso prior in auxilium vocatus Empiricus eundem visiteret, omniaque sic in meliorem statum mutata offendens, medicamenta sua denuo ipsi obtrudere conaretur, iisque prorsus repudiatis, in varia ignominiosa verba erumperet, sicque ægrum ipsum ad summam concitaret iracundiam, qui idcirco e vestigio dextri lateris, hætenus adhuc sani, gravissima corripiebatur hemiplexia. Sub his ergo circumstantiis cum denuo meum imploraretur auxilium, eandem iterum, quam hætenus calcaveram, ingressus sum viam, eandemque denuo adhibui medendi methodum, qua sinistri lateris hemiplegia quoad maximam partem jam sublata erat. Respondebat etiam eventus haud infelix impensis hisce laboribus & sinceris conatibus, siquidem & dextri lateris hemiplegia jam pariter eximie mitigata, redeuntibus in dies magis magisque pristinis viribus, cum post novam perpeßam quandam animi commotionem, ex causis domesticis mihi ignotis, mense Februar. anni præteriti rursus sinistri lateris hemiplegia gra-

vissima recurreret, quæ cum omnium adhibitorum medicamentorum vim & efficaciam, omnemque operam impensam eluderet, peracto sic integro fere anno, circa solstitium hibernæ cum inopinata accedente diarrhœa, resolutionis partium internarum certissimo indicio, lethalem tandem sortita est eventum.

OBSERVATIO LIII.

DN. D. JO. GOTTLIEB de BOETTICHER

Cachexia scorbutica, miris & monstrosis symptomatibus stipata, feliciter tandem iterum sanata.

Cerevisiarii. Hassniensis servus supremus, 38. annorum, faciem luridam, ex flavo pallidam & tumidam gerens; postquam per aliquot annos nimium spiritui vini adusto Dinico, & cerevisiis, equidem ratione pretii, non autem ratione virtutis & effectus optimæ notæ, nec non vitæ sedentariæ vel otio potius deditus fuit, tandem in cachexiam incidit scorbuticam, cum pedum tumoribus œdematosis, maculis scorbuticis flavis, coeruleis & rubicundis, scabie secca in plerisque corporis partibus, ejusque languore ulceroso, dolore sterni pressorio, genuum ingenti imbecillitate, frequenti dysuria, stranguria, immo & ischuria temporaria, gingivarum cruentatione, dentium vacillatione, subsequente tandem, cum adeo graviter nutanti valetudini non tempestive satis prospiceret; sed potius in cruditatibus sordescere mallet, febre scorbutica ardente admodum vehementi, in principio cum somnolentia, elapsis autem vix binis diebus ejus in locum succedentibus agrypniis, cephalalgia atroci, asthi intensiori, ciborum inappetentia & fastidio, siti intensissima, totius corporis lassitudine eximia, & erumpentibus tertio morbi die, vesiculis pendulis, tam magnitudine & forma, quam colore

colore & contentis differentibus, omnesque partes indifferenter obidentibus ac deturpantibus. Referebant namque harum quædam ovi anserini, quædam gallinæ ovi, aliæ nucis avellanæ, aliæ nucis moschatae, aliæ fabæ, aliæ pisi majoris magnitudinem & circumferentiam, variumque continebant humorem ferosum, aliæ nempe flavum, aliæ limpidum, aliæ ex flavo-cœruleum; aliæ ex fusco nigrum, aliæ ex cœruleo atrum, qui ultimus multo spissior & acrior limpidus & flavo erat. Cutis post rupturam cuticulæ, vesicas efformantis, aut factam mediante lanceola apertionem, ex fusco aut cœruleo nigricans, vel obscure rubicunda adparebat, illisque in locis, ubi nigricantis, vel cœrulei, vel fusci erat coloris, sensatio admodum exigua percipiebatur, vel plane abolita erat, ac si partes necrosæ tactæ essent; ubi autem adhuc rubra, vel ex albo-rubicunda conspiciebatur, ibi satis insignes percipiebantur dolores. In plurimis locis cutis ab acri & caustico fero, in vesiculis contento, non solum erat erosa, sed & partes musculosæ sub ea prorsus corrosæ & dicto vario colore itidem imbutæ. Paucis, totum ægri corpus, uti non solum mortis quasi simulacrum ratione marcoris, quo erat confectum, sed & monstrosus quid representabat, sic omnibus adstantibus & familiaribus haud levem terrorem, nec minorem quoque incutiebat aversionem. Pulsus erat celer, debilis & inæqualis; urina parçissime prodibat, coloremque rubicundum, flammieum, & consistentiam lixiviosam monstrabat; in declinatione autem morbi crassa & coloris ex flavo rubicundi erat, cum copioso sedimento, fluidorum diathesin & febris vigorem indicantem. Ceterum maculæ scorbuticæ, scabies & tumor œdematosus, stante hac descripta morbi facie, sub usu adhibitorum remediorum plane tandem evanescebant, disparebant, cessabant.

Quod autem nunc medendi methodum, in gravi hocce statu felici cum eventu observatam, attinet, in principio, ad

febrem scorbuticam ardentem mitigandam, & ad fluidorum acrimoniam plane extraordinariam temperandam, demulcendam & diluendam, nec non ad spasticas generis nervosi strictureas leniendas & relaxandas, primo sequentem mixturam præscripsi: Rec. Aqu. cardui bened. ℥iij. flor. sambuc. tiliaë, scorzon. cerasor. nigr. c. nucl. ana ℥ij. pulv. e chel. cancr. sine pretios. solution. oculor. cancr. ana ℥iiij. Corn. cerv. sin. igne ppt. antimon. diaphor. ex regul. præparat. ana ℥j. Succin. præp. ℥ij. Nitr. depurat. 3℔, Cinnabar. antimon. ℥j. Syrup. acetosif. citr. 3vj. Misc. D. ad Vitr. indeque quolibet trihorio cochlearia duo capiantur, hacque quantitate absunta, ad sudorem lenem eliciendum & transpirationem promovendam, pulverem sequentem præscripsi: Rec. Pulv. e chel. cancr. compos. corn. cerv. sin. igne præpar. matr. perlat. præparat. ceruss. antimon. ana ℥j. bezoard. mineral. nitr. depurat. ana 3℔. cinnab. nativ. 9℔. M. F. pulvis, divid. in X. part. æqual. de quibus sexta qualibet hora unam in tribus vel quatuor cochlearibus aqu. card. bened. ulmar. flor. sambuc. anatrice commixtis, capiebat, mane vero & hora pomeridiana quinta sequentis mixturæ guttulas XL. in infuso thee vel ptisana quadam sumebat. Rec. Essent. card. bened. vincetox ana 3℔. valerian. centaur. minor. mixtur. simplic. ana ℥j. M. D. ad vitr. Ptisana autem prædicta constabat ex sequentibus: Rec. Radic. Sarsapar. medullos. alb. ℥iij. Scorzon. hort. ℥ij. Cichor. Liquirit. ana ℥j. rasur. Corn. cerv. 3℔. Passul. minor. ℥j. Sem. Fœnicul. 3j. conc. & contus. M. divid. in VI. part. æqual. & quælibet portio in aquæ fontanæ Mensur. duabus per horam coquatur. Enemata ex emollientibus & oleosis cum sale Sedlicensi parata, bis vel ter ad spasmos leniendos, & quantum fieri potuit, ad varii generis impuritates, in intestinis stabulantes, educendas injiciebantur. Mitigato tandem, assiduo horum remediorum usu, gravi isto morbo, seryata simul, per totum ejus decursum, exacta &

con-

convenienti diæta; præter laxantia mitiora, repetitis vicibus interposita, in usum etiam vocabantur decocta, ex antiscorbuticis parata, addito semper antimonio crudo in petia ligato, nec non mixturæ resolventes & diuretici, ex tinctura antimon. acri, salis tartari, essent. succin. pimpin. alb. vinetox. & tinct. rhabarb. compositæ, quibus omnibus, nec non externis conjunctis mundificantibus & balsamicis, cum aqua calcis vivæ frequentius adplicatis, post duorum mensium decursum pristina denique favente Divini Numinis gratia, penitus restituta fuit sanitas.

(Hafnia Erfordiam misse, d. 20. April. 1745.)

OBSERVATIO LIV.

DN. D. ABRAHAM. BAECK.

De

*Cornu piscis plane singulari carinæ navis
impacto.*

Multa memoraverant veteres Historiæ naturalis Scriptores de piscibus, qui naves ipsas cornu ferire & perforare valebant. Eadem retulerunt GESNERUS & JONSTONUS, sive præcipue antiquorum. Recentiores vero libertate immodica fabulis annumerare ausi sunt, haud alio quidem argumento, quam quod ipsi non viderint. Itaque operæ pretium erit cognoscere, quod similia nostris temporibus observata fuerint, & quid de pisce ipso scire liceat.

Cum Anno MDCCXLII. Parisiis commorarer, accessit thesauro rerum naturalium, qui in horto regio asservatur, procurante Excellentissimo Comite de MAUREPAS, cornu in carina navis repertum, cujus fragmenta naturali magnitudine exhibentur in Tab. III. majus Fig. I. & minus Fig. 2. Has vero simul tunc accepi rei circumstantias.

Redd.

Redibat ex America navis Gallica, jamque oram præternavigabat Guineæ, cum ad violentum concussum, quasi ad scopulum allisissent, attoniti nautæ dubitabant, an in alio offenderint. Appulerunt navem in Portum Gallo-Britanniæ, cui *St. Malo* nomen, æstate dicti anni. Cum vero mense Septembris navis reclinata esset, ut refarciretur, occurrit in prora cornu, quod ita latus navis penetraverat, ut fragmentum minus Fig. 2. in ipso alveo navis prominere. Volebat Lignarius uno ictu mallei extrorsum illud propellere, eo vero frangitur, atque pars major non sine multo labore solvi eximique potest, perdita una vel altera portione intermedia.

Ipsam vero cornu, quam potuerim accurate, ita descripsi. Pars major Fig. 1. longa est pollices decem Parisienses, minor vero Fig. 2. pollices quatuor. Hisce inter se collatis, constat ex proportionem, qua versus apicem cornu decrescit, fragmentum intermedium deperditum, quatuor circiter pollices longum fuisse, adeoque cornu, ut navi inhæsit, pedem Parisiensem circiter unum & dimidium longitudine æquasse. Utraque pars recta excurrit, nec in gyrum spirasque circumvolvitur. Qua peripheriam ovale est, vel ellipticum potius, nisi quod latus unum altero magis convexum; modice etiam decrescit diameter, prout ad apicem accedit. Extremitas B. rubigine in modum cinguli notatur, quod ea clavum attigerit. Latere quo planius est, in medio per longitudinem sulculus excurrit, utrimque similis conspicitur, leves quidem omnes & tandem vix visibiles. Latus alterum, quod magis convexum est, similibus notatur sulculis, sed minus profundis, medius vero adeo parum imprimitur, ut eminere potius videatur cornu eo loci. Fragmentum minus, Fig. 2. id tantum singulare habet, quod in latere magis convexo, adeoque in illo, quod respondet dicto majoris fragmenti, obveniat notabilis eminentia, quæ ex lata, ut circa initium est, coit pollicari ab apice distantia, atque

atque spinæ in modum usque ad mucronem F. continuatur. Ipsa cornu substantia per longitudinem pervia est duobus foraminibus C. D. æquali distantia ab illa linea, quæ per axem ire concipi potest. In extremitate A. quæ securi resecta est, diameter cujusvis foraminis trium est linearum. Decrescunt ut in longum procedunt, tandemque desinunt in fragmenti minoris Fig. 2. substantia, non longe ab apice, qui minus acuminatus, propter exiguas, quas passus est, fracturas. Exterior facies hujus cornu colore alba, ad tactum rudior, quasi membranis nudata fuisset longa in aquis mora. Intus candidissimum æmulatur ebur. Solidum vero & durissimum esse vel exinde patet, quod duæ portiones pendeant plus quam quatuor libras Parisienses.

Ex his concludere licet, concurrisse piscem magnæ molis cornuque armatum cum navi, fractique cornu hæc superesse frustra.

Antequam longius progrediar, monendum duxi, ne quis offendant in verbis, me *cornu* appellare, defectu vocis magis aptæ, usque dum *dentem vel rostrum* esse constiterit, salva interim ARISTOTELIS & PLINII auctoritate, quod cornua tantum quadrupedum generi data intelligantur.

Quis non crederet in tanta Historiæ naturalis luce facili opera determinari animal, cujus hæc sint spolia. Interim rara sunt in Cimeliis rerum naturalium, neque me in multis, quæ per Belgium, Angliam, Galliam & Germaniam vidi, hujusmodi observasse memini. Quod vero attinet ad libros, vel naturalium rerum Indices ac Collectiones, a curiosis literis consignatas, quod huic conveniat nihil fere reperies, vel dubius hærebis, num hoc inprimis ab Auctoribus indigetur, vel aliud. Adeo quidem imperfectæ sunt, quas habemus, descriptiones.

Non pauci eorum, qui hæc legere dignantur, arbitrabuntur, cornu supra descriptum esse particulam cornu vel
Astor. Ph. M. Vol. VIII. Cc *dentis*

dentis potius Monocerotis marini, piscis ex Cetaceo genere, quem Islandi *Narh-v-val* appellant; ARTEDIUS autem in *Ichthyologia Monodon* vocat, quod dente uno prælongo armatur; quamvis duos a natura ipsi obtigisse credam, ut annotavit quoque Clarissimus Halensium Physicus & Professor P. O. LANGE. Jam vero OLAUS MAGNUS, *Lib. XXI. Cap. 10.* affirmat, *ferox ac fideus hoc monstrum in boreali mari efferrî in naves obvias, quo illas cornu suo perjodat.* Idem referunt alii de unicorni scriptores, sola ut opinor OLAI MAGNI auctoritate confisi. Sed obstant gyri & spirales circumvolutiones, quæ in dente piscis Narhwal semper conspicuæ sunt, modo non ante tornatus fuerit (quamvis & sic quidem vestigia remaneant,) quo minus eo referri queat cornu superius descriptum, quippe quod omnino destitutum est spiralibus striis gyrisque. Scio, dentibus Narhwal longissimis apicem esse non striatum, sed non satis longus est, nec figuræ ovalis. Neque potest esse ignotæ cujusdam speciei Narhwal dente spiralibus non circumducto immixturis, ut suspicabantur Viri in Historia naturali versatissimi Parisiis, cum dentes hujusmodi constanter uno tantum excaventur foramine, plane ut dentes exserti aliorum animalium.

Multo mirus, ut alii voluerunt, dens est *Hippopotami falso sic dicti* RAJI, quem *Rossmarum, Wallrofs* appellant quidam, & Clariss. LINNÆUS ad *Phocam* refert, in *Systemate Naturæ*. Armatur quidem uno, vel sæpius duobus dentibus prælongis, maxillæ superiori insertis, quibus scaphas piscatorum ferit; Vid. *Fridr. MARTENS Spitsbergische Reise Cap. IV. p. 80.*, sed hi incurvantur, atque ita quidem juxta inferiorem maxillam pendent deorsum, ut illis ferire & apprehendere queat animal, vix vero in navem incurrere, aut per latus tabulasque profunde penetrare. Neque exempla prostant, quod hi in aperto mari insidias struant navibus; so-

lent

lent vero magno agmine persequi piscatores, qui eos in glaciæ acervis recubantes primi adorti fuerant. Atque hinc potius Parisiensi simile fuit *rarum illud cornu, sine striis gyrisque, navis mercatoriae impactum, quod olim in patria viderat Lucas HOLSTENIUS*, notante BARTHOLINO de *Unicornu*, p. 109., quam ut Rosmari dens fuerit, ut ipse voluit.

Præterea una tantum cavitate conspicuus est dens Rosmari, ut docet autopsia, & observavit MARTENSIUS loco citato.

Occurrit quoque in Musæis Curiosorum rostrum ensiforme Xiphiæ piscis. Hoc recta in longitudinem procurrit, medio elevatius, utrimque in aciem efformatum, plane ut anceps ensis, unde *gladius* appellari solet, atque inde pisci nomen in multis linguis. Eorum, quæ vidi, substantia non est adeo dura, nec in teretem acutumque mucronem terminatur, planior est atque ensis, secando magis, quam perforando aptus. Integrum pellicula aspera obducitur. Atque hujus quidem gladii piscisque figuras offerunt varii Historiæ piscium scriptores. Elegantissimæ sunt, quas habet Clariss. KLEINIUS in *Missu IV.*, quippe quæ ad vivum delineatæ vel ex bonis picturis desunt. Evolvi multos Auctores, qui Xiphiæ mentionem faciunt, atque inveni tantum non omnes rostrum ensiforme illi adscribere. ARTEDIUS, quem honos manebit castigatæ ad naturæ libros artisque leges *Ichthyologiæ*, dat characterem generis Xiphiæ, rostrum in cuspidem longissimam plagioplateam ensiformem & osseam productum, atque unicam tantum adducit speciem. Vid. ARTEDI *Ichthyol.* WILLUGHBEY Xiphias in Italia & Anglia vidit, illis vero *superior maxilla in rostrum longissimum, gladio ancipiti simile, procurrit; vid. Ejus de Piscibus Lib. IV. Cap. 13.* WORMIUS in *Museo Lib. III. Cap. II. p. 272.* *Mucro*, inquit, *figura gladio exacte respondet.*

det; unde etiam pisci nomen. SCHELHAMER de rostro Xiphiae apud suos inventi refert, quod simile sit gladio, duplici instructo acie. Vid. Ephem. N. C. Cent. I. & II. in Append. Scio, quod Clarissimo KLEINIO videatur figura SCHELHAMERI, dens potius Narhwal, vid. *Missus IV.* de Xiphia, & fateor, in exigua figura non satis apte exprimi ea, quorum in descriptione ipsa mentio fit; quicunque autem hanc perlegere non dedignatur, videbit, a dente Narhwal toto caelo eam differre. Alii Auctores, tradituri formam gladii Xiphiae, ablegant Lectores ad CAJI descriptionem, a GESNERO adductam. Sic BARTHOLINUS de Xiphia in portu HAFNIENSI capto, Centur. II. histor. 16., rostri, inquit, descriptionem accuratam tradit ex sceleto suo Joann. CAJUS, apud GESNERUM. Cum eadem CAJI descriptione conveniebat rostrum Xiphiae ab HARTMANNO observati, vid. *Ephemerid. N. C. Dec. III. Ann. II. in App.* Novissime ad eundem Auctorem ejusque librum de rarioribus animalibus provocat Clariss. KLEIN, licet ipse viderit aliquot Xiphias; vid. loc. cit. Non vidi rarissimum CAJI librum. Descriptio vero, quam GESNERO communicavit, exactissima est & digna omnino, quae perlegatur; habetur in *Conr. GESNERI Histor. aquatil. fol. m. 455.* sub finem adjicit: *Longum est os illud nostrum, (quod parvi Xiphiae rostrum videtur esse) a fine ad summam capitis pedes tres & semissem. Sed ad hiatum quatenus gladii armati hominis refert figuram, pedes duos palmos tres.* Hinc non obscure patet, rostrum Xiphiae a CAJO descriptum fuisse ensiforme, ut reliqua Auctorum.

Ab hoc Xiphiae rostro diversum omnino est cornu carinae navis impactum, ut facile patet conferenti descriptiones allatas, nostrasque figuras cum Kleinianis. Est enim durissimum os circumferentiae ovalis acumine tereti, lateribus nullo

nullo modo in aciem compressis perforando aptissimum ; non secando ; illud Auctorum æmulatur ensis figuram.

Spe excideram videndi quidquam simile Parisiensi cornu, ita carinæ navis impactum voco, cum rarissimum cornu obveniret in Cimelio rerum naturalium societatis Regiæ Berolinensis, quod pro sua humanitate mecum communicavit Clarissimus LIEBERKUHN. Captavi occasionem voluique mereri aliquo modo de historiæ animalis cultoribus, ejus figura ac descriptione, cum utraque desideretur, quantum sciam hætenus.

Repræsentatur Tab. IV. & quidem superficies lævis & plana magis, quam summam & extimam fuisse credo, Fig. 1. superficies aspera convexa, quam pro inferiori & prona habeo, Fig. 2. Longum est duos pedes Parisienses cum semisse, rectaque linea procedit ex lato in angustum. Si plano transverso ad perpendicularum sectum concipiatur, sectio ad ovalem, seu ellipticam potius accedit, nisi quod extremitas major Fig. 1. semicircularis, ultimus vero apex B. teres evadat. Talis vero apparet sectio extremi A. ut Tab. IV. Fig. 3. magnitudine naturali exhibetur. Ibi loci quatuor digitos latum duos cum semisse altum ; spatio septem digitorum longitudinis, crassitie & latitudine multum decrescit ; deinde vero ut in longum procedit, usque ad apicem modice. Superficies lævis & plana Fig. 1. in medio notatur sulco, qui super extremum A. lato principio procedit, distantia vero trium pollicum angustatur, deinde parum diducitur, coitque iterum atque exacto aliquot pollicum cursu, in duos terminatur sulculos, qui paullatim se dividunt, usque dum in alios duos laterales abeant. Nempe ab utraque parte laterali extremitatis A. similis reperitur sulcus, latus initio, inde magis magisque angustatus pergit, usque dum excipiat dictos, in quos medius desinit. Hi leviter decurrunt versus mucronem tandemque obliterantur.

Superficies altera, quæ aspera & convexa Fig. 2., inæqualem offert faciem. Extremitas major C. profunde excavata est per quinque digitorum longitudinem, & quidem in conï figuram, cujus basis E. apex F. versus mucronem cornu dirigitur. Nigra intus ex materie friabili, cariösa. Supra hanc cavitatem procedit utrimque ossis quædam eminentia G. G. coitque in acumen A. quod deprimitur subitque ibidem loci substantiam ipsius cornu. Juxta dictam eminentiam ab utroque latere leviter deprimitur in formam canalis I. I. Uterque substantiam ossis intrat; si stylo explores, per longitudinem ossis progredi vides, ut eorum vestigia cernis ad K. ubi studio perforatum est cornu, ut in conspectum veniant canales. Desinunt vero ad trium circiter pollicum distantiam ab apice. Via quoque est ad canales per cavitatem descriptam. Integra hæc superficies obducitur membrana tuberculata, ei simili, quam *Chagrain* vocant. Per mediam latitudinem in longum decurrit sulculus, qui speciem fissuræ habet. Ceterum cornu ipsum substantiæ ossæ durissimæ candidæ, quæ ebur æmulatur, extus colore est fusco. Extremitate majori, cava, osseum quoque, candicans, sed per intervalla porosum, ut exprimit Fig. 3. Pondere æquat libras duas cum tertia parte.

Patet conferenti descriptiones allatas & figuras, quod ovum non sit ovo similis, quam est cornu carinæ navis impactum simile illi, quod in Musæo Reg. Societ. Berolinensis asservatur. Ad ovalem accedit utriusque figura transversim secti, nullo modo lateribus compressis & in aciem formatis, seu ensiforme. Utrique superficies una convexa magis quam altera, & quod maxime ad rem facit, utrumque duobus foraminibus pervium, simili modo per longitudinem excurrentibus, ut de substantia dura, eburnea, & reëta, qua utrumque procedit, linea, non loquar. Quæ ratione coloris extremæ faciei apparet differentia, tribui debet actioni

actioni aquæ, cui Parisiense diu expositum fuisse necesse est. Illud vero, quod Berolini servatur, pisci capto resectum fuit sine dubio. Sed & tuberculata superficies in Parisiensi obliterari potuit eadem ratione aliisve injuriis, si quis voluerit constantem esse naturam in minimis circa externum habitum.

Jam itaque quæritur cujusnam piscis spoliū sit descriptum cornu Musæi Societatis Regiæ. Non adnotatum est, unde & qua ratione allatum fuit; neque ex adjuncta schedula quidquam determinare licet, ita enim inscribitur: *Ein Horn vom Fisch Hay, dessen Haut der Chagrain.* Atque in Catalogo de eodem: *Ein runder spiziger Schnabel vom dem Fisch Hay, dessen Haut der Chagrain.* Scio Carchariam piscem dentibus valere, cornu autem armatum qui dixerit, novi neminem. Ceterum accessisse dicitur Musæo Societatis ex collectione Nob. Dni D. GUNDELSHEIMER.

Unicus est, quantum sciam, Clariss. GREW, qui simile describit cornu in *Musæi Regal. Part. I. Sect. V. p. 86.* his quidem verbis: *The head of the Tuckfish. Of the swordfish kind, but a different species from the former (Rapierfish) Whether it be any where described seems doubtful. The hinder parts of the head are here broken off. The snout is not so flat as in the Rapierfish, but thicker and rounder, more like a tuck, from whence I take leave to name it. 'Tis half a yard long; near the head, two inches over, about the middle one. Not with a flat point, but one perfectly round. The upper part hereof is smooth, the nether rough, the smooth and rough parts continu'd obliquely from the point to the root. Both the chaps are also rough in the same manner - - - The nether chap hath also a different shape from that of the Rapierfish: this being not above four inches over, that half a foot, yet both are a foot long. It is composed of two bones, so joyned together, for the space only of an inch and half, as to make a*

ke a sharp point. Quæ in hunc fere modum latine reddi possunt: *Piscis caput ad caput anatis accedit. Est ex Xiphie genere, sed species distincta a præcedenti (rostriformi). Dubito an alicubi descripta. Huic fractæ & perditæ capitis partes posteriores. Rostrum non est adeo compressum, ut ensiforme, sed crassius & rotundum magis, similius anati, unde nomen dedi. Longum est ulnam dimidiam; juxta caput duos pollices latum, unum vero in medio. In acumen terminatur perfecte rotundum, non dilatatum. Pars superior lævis, inferior aspera; pars quæ lævis, & illa quæ aspera, continuant oblique ex apice ad radicem. Maxilla utraque eodem modo aspera - - - Maxilla inferior aliam obtinet figuram, quam ea, quæ est Xiphie rostro ensiformi. Hæc enim quatuor tantum digitos lata, illa pedem dimidium. Tamen utraque pedem longitudine æquat. Componitur ex duobus ossibus, ita quidem spatiosesquipedalis coadunatis, ut in acutum abeat mucronem.*

Tale erat Xiphie caput & rostrum, in Musæo Regiæ Societatis Anglicanæ asservatum. Non sine ratione dubitat Clariss. GREW, an ullibi descriptum. Quantum vero a rostro Xiphie Auctorum, seu ensiformi, differt, tantum cum Berolinensi convenit, ut patet conferenti. Utrique mucro acuminatus, pars superior lævis, inferior aspera, figura non adeo compressa & plana, ut ensiformi, sed crassa & rotunda magis. Atque constat ex Fig. I. Tab. III. dum inspicitur extremitas A. capiti proxima, & simul ratio habeatur rostri, quod non male comparatur cum capite anatis. Facile enim intellegitur superficiem Fig. I. repræsentatam fuisse extimam, seu superiorem, alteram vero Fig. 2. pronam & inferiorem.

Quod de suo affirmat Clariss. GREW, rostrum esse piscis ex Xiphie genere, idem maxima probabilitatis specie videor mihi asserere posse de illo, quod ornat Musæum Beroli-

rolinensium, atque de alio carinæ navis impacto, cujus causa hanc suscepimus disquisitionem. Quod ad dentes referri nequeant, ostendimus in superioribus. Rostra vero piscium dura, in longum producta, duplici pervia solent esse foramine, plane ut ipsa illa modo dicta. Id vidi ipse in rostro *Pristis* ARTEDI ferram vocant, testaturque LOCHNERUS, *Rarior. Mus. Beslerian.* dum *Pristis*, inquit, *per longitudinem ossis duas habet cavitates, quæ juxta extremitatem coalescunt, nec in apice biant.* Stylo exploravi gladium *Xiphiae* rostro ensiformi, atque similes observavi canales. Confer. memoratam CAJI descriptionem cum nostris, & magnam videbis convenientiam. Ob allatas vero rationes ejusdem speciei *Xiphiae* esse nequit cum illa, quæ rostro ensiformi instruitur.

Nempe duas imprimis species *Xiphiae*, ex figura rostri distinctas, constituendas judico. Una est rostro lateribus compresso, seu ensiformi; altera rostro circumferentiæ ovalis, in mucronem teretem terminato. Ad hanc posteriorem speciem referendum credo piscem, cujus spoliū servat Musæum Societat. Reg. Berolinensis, atque id, quod impactum erat carinæ navis, jam vero illatum in Musæum Horti Regii Parisiensis.

Dubitaveram, an non cornu, carinæ navis impactum, esset extremus apex dentis raræ speciei *Narhwal*, de qua in *Histoire natur & morale des Isles Antilles de l'Amérique* p. 200. ex relatione Dn. du Montel his verbis: *La Licorne de mer s'échoua en 1644. au rivage de l'Isle de la Tortue, voisine de l'Isle Hispaniola, ou St. Domingo. Elle avoit une corne au devant de la tête longue de neuf pieds & demi - - - jusqu'aux deux tiers de la longueur elle étoit en forme d'une vis de pressoir, ou pour mieux dire, fassonnée en ondes - - - jusqu'à ce qu'elles fussent remplis & terminées par un agréable adoucissement, qui finissoit deux pouces au dessus du quator.* Ph. M. Vol. VIII. Dd trieme

trieme pied. Toute cette partie basse étoit encroutée d'une cuir centrée, qui étoit couverte par tout d'un petit poil mollet & court comme du velours de couleur de feuille morte, mais au dessous elle étoit blanche comme yvoire. Quant à l'autre partie, qui paroissoit toute nue, elle étoit naturellement polie, d'un noir luisant marquée de quelques menus filets blancs & jaunes & d'une solidité telle, qu'à peine une bonne lime en pouvoit elle faire sortir quelque menue poudre. Verum dubitare desii, quamprimum Berolinense inspicere licuit; inprimis cum multa sint, quæ suspectam reddunt allatam descriptionem; caput equinum, corona nescio quomodo cinctum, cornu fronti infixum, non ex maxillæ alveolo prodiens, ut in pisce Narhwal. Vide figuram loco citato.

Est adhuc alia Xiphiæ species, quæ propius videtur ad nostram accedere, quamvis Auctores non satis determinaverint ipsius rostri figuram, ut certi quid asseri queat, Mentionem ejus faciunt MARGGRAVIUS *Histor. Brasil. Lib. IV. Cap. II.* & WILLUGHBEY, *de Piscibus Lib. IV. Cap. 14.* vocaturque *Guecubu* Brasiliensibus, Lusitanis *Bicuda*. Rostrum habere scribitur acutum, osseum, durum. Dubito an in lateribus compressum sit, cum gladio illud assimilari non legerim, nec figura id præ se ferat. Ceterum dignum est quod adferatur judicium doctissimi GREW, subiectum descriptioni piscis capite anati simili l. e. *Marggraff and Piso (and out of these Johnstohn) describe an American fish by the name of Guebucu, of kin to this, the head whereof is here describet. But can not be the same unless both de Putures which the give, and Marggravius Description (who particularly saith, that the snout is sixteen inches long, the nether chap, ten) be false. For in this head the nether chap is brouder and comparatively not near so long.*

Jam

Jam asseramus necesse est, Xiphiae vim, rostro perforandi carinam navis, cum qua concurrit. Id ab antiquissimis temporibus creditum fuit, & memoriae prodiderunt Auctores gravissimi. STRABO habet ex POLYBIO (qui quidem Auctor exactissime describit venationem Galeotæ, seu Xiphiae, ut nostro quoque exercetur tempore; vide WIL-LUGHBEY l. c.) quod in venatione Galeotarum circa Seyllaem nonnunquam remex per ipsum lembum vulneratur, ob magnitudinem gladii Galeotæ & vim belluæ. Notus est locus PLINII Lib. XXXII. Cap. 2. Trebius niger auctor est, Xiphiam, id est gladium, rostro mucronato esse: ab hoc na-ves perfoſſas mergi in Oceano ad locum Mauritaniæ, qui Cotta vocatur, non procul a Lyco flumine. Fusius vero ÆLIANUS, in Histor. Animal. Lib. XIV. Cap. 23. ex GILLII & GESNERI interpretatione, de Xiphia: In mucronem, inquit, procedit rostrum, & rectum porrigitur sensimque & leniter in longitudinem & crassitudinem augetur, & dum ad cetaceam magnitudinem piscis excrescit, illius etiam mucro tandem vel triremis rostro comparari potest. Neque modo cum cibi inopia urgetur mucronati rostri incurſu pisces interficit atque exest, sed etiam maxima Cete propellit & ulciscitur, non quidem armis ex ferro confectis, sed natura comparatis, ut ii, qui magnitudine processerunt contra navem, mucronem in ea defigentes, venire audeant. Quidam gloriantur se spectavisse navem Bithynicam in littus extra-ctam, ut carina ejus iam vetustate fatiscens resarciretur, atque in ea gladii caput affixum aspexisse, cujus quum in navem mucronem suum defixisset, & nullis viribus ipsum retrahere qui-visset, corpus quidem reliquum a cer-vice avulsum fuerit, rostrum vero infixum, ut a principio inhæserat, remanserit. Confer OPPIANUM.

Ex recentioribus illos tantum adferam, qui ipsi tale quid audiverint, vel autoptæ fuerint. Etenim plurimi solum ex-

scripserunt Veteres *Xiphiae*, inquit JOVIUS, in *Oceano Indico* in tantam augentur magnitudinem, ut validissimis rostris Lusitanarum navium latera ad sesquipalimam aliquando perforarint. JONSTONUS cum de Narwhal loquitur, quem OLAUS MAGNUS refert cornu penetrare naves obvias, adjicit: *Quam eandem vim etiam Xiphiae pisci, sive gladio PLINII, legimus attributam ab Ovidio, Paulo Jovio aut nautis nostratibus, a quibus fragmenta cornuum inventa fuerunt in navium carinis, rubente undique mari a profuso belluarum sanguine. Vid. ejus Lib. de Piscibus, Append. nov. de Unicornu maximo. In eundem sensum loquitur etiam TULPIUS; vid. ejus Observ. Præcipue vero fidem meretur & superiora illustrare potest Musæum Regium JACOBÆI, Edit. 1726. Indic. alphab. sub Tit. Xiphiae, quod hic piscis rostro suo tanta vi adortus esset navem Danicam, tendentem ad urbem Tranquebar An. 1719. d. 30. Julii, ut vacillare coeperit ac si pessum iret, unde piscis postea apparuit circa puppim capite quam maxime sanguinolento. Cum vero reficeretur carina An. 1721. d. 30. Aug. deprehendebatur cornu piscis per tres navis tabulas perquam spissas in prora defixum, quindecim & quod excurrit pollices longum. Ipsum cornu utrinque æruginè obductum servatur in rei memoriam. Desideratur vero uberior descriptio & figura.*

Itaque de rei possibilitate vix dubitare liceret, nisi duo lumina Historiæ naturalis, inprimis Ichthyologiæ, suspectam in hoc puncto redderent Auctorum fidem. Unus est Illustris WILLUGHBEY, qui de *Piscibus Lib. IV. Cap. 13. p. m. 163.* & quidem de *Xiphia*, rostro, inquit, *naves perforare, Plinii Lib. XXXII. Cap. 2. traditur, quod mihi non videtur verisimile, quamvis id admodum durum & acutum esse, & piscem validum, non abnuerim.* Alter est Clariss. KLEIN, qui *Misssu IV. p. 19.* de *Xiphia* non contentus in dubium vocare ea, quæ Veteres de rostro *Xiphiae* retulerunt, ita pronun-

nunciare sustinet : Gladii substantia est inter corneam & osseam media, unde colligere licet, fastidiosas esse priscorum fabulas, quas Aldrovandus compilavit, Xiphiæ naturam & mores explicantes; nempe, ut in subjuncta nota habet, quod secundum Strabonem scaphas rostro vulneret, naves ipsas penetret ex Aliano, Oppiano & Jovio. Dubium quoque movet doctiss. SCHELHAMER, cum l. c. de JONSTONO hæc subjicit: In Indico mari Xiphiam validissimas Lusitanorum naves ad sesquipalmam nonnunquam perforare tum credam, cum in Indico mari eum deprehensum ostenditur. Naves incursum perforare & rupto gladio dilabi, certum; verum in Indico mari alterum genus, ferram reperiri, Auctores plurimi literis mandant; de hoc nostro, qui dixerit, legi neminem.

Prævideo tantorum Virorum auctoritatem infringere nostram, de origine cornu carinæ navis impacti, sententiam. Necessum itaque judicamus, illorum respondere argumentis, & cum adductis conciliare observationibus. WIL-LUGHBEY non tam negare videtur acumen & duritiem rostri, quam vim & impetum, qui navis lateri esset perforando. Cui quidem opponimus piscis magnitudinem ac ingentem velocitatem, qua & piscis & navis probabiliter ferebatur. Inde enim impetum & momentum motus computari notum est. Non provocabo ad PLINIUM, qui Xiphias Delphini magnitudinem excedere, aut ad STRABONEM, qui naviculas æquare scribit loco citato; dicam tantum, quod collatis inter se mensuris & pondere fracti illius rostri Parisiensis cum integro Berolinensi, concludere liceat, magnam fuisse longitudinis differentiam, atque Parisiense ad minimum tres pedes longitudine æquasse. Jam vero ex Auctorum observationibus constat, rostrum Xiphiæ esse ad corpus ejusdem ut 1. ad 3., adeoque piscem ipsum novem pedes longum fuisse inferri potest. *In ingentem excrevit magnitudinem,*

nem, dicit WILLUGHBEY de *Xiphia*, adeo ut centum libras pondere excedat. Rondeletius decem cubitorum longitudinem excedere in mari ad Narbonensem provinciam. Paris magnitudinis nos etiam vidimus tum in Anglia, tum in Italia; hæc loco citato. Tantæ ergo molis piscis (majores vero in Oceano habitare credibile est,) rapidissime motus contra navem plenis euntem velis, quin acuto solidoque rostro penetrare poterit, nullum est dubium.

Valet argumentum Clarissimi Dn. KLEIN si de rostro *Xiphiae* ensiformi sermo fuerit, neutiquam vero de altero, quod est circumferentiæ ovalis, & mucrone tereti terminatur. Ipse in superioribus asserui, rostrum *Xiphiae* ensiforme, quod in Cimeliis curiosorum satis frequenter occurrit, minus aptum esse lateri navis perforando. Atque hujusmodi fuisse credo omnia, quæ vidit Clariss. KLEIN. Certe non vidit Berolinense a nobis descriptum, cum adeo confidenter ausit fabulis annumerare venerandæ antiquitatis observata. Hoc enim est durissimum os, nullo modo flexibile, mucronis acuminati. Si recte memini, ipse Clariss. KLEIN rostrum cujusdam *Xiphiae* speciei durum & acutum esse fatetur loco citato. Neque plane negaverim, reperiri aliquando rostra lateribus compressis, seu ensiformia, quæ sint substantiæ duræ, inprimis cum perpendo descriptiones Auctorum, qui licet ensis formam tribuerint rostro *Xiphiae*, durum tamen & validum fuisse asserunt. WORMIUS de suo *Xiphiae* rostro refert, adeo durum illud esse, ut eo naves perforari constet. BONANNUS de gladio *Xiphiae* in *Museo Kircher*, pag. 269. *validissimam*, inquit, & *osseam* habet *substantiam*, eoque tanquam acuto utrinque ense retia discindit & *cuspidem* etiam *navium latera vulnerat*. SCHELHAMER l. c. de gladio *Xiphiae*: *Est ejus substantia durissimum os, ut ferro vel ligno pulsum sonitum edat*. Forte HARTMANNUS & HANÆUS reliquis accuratius referunt, quod gladius

gladius in ultima extremitate offeus quidem, sed versus caput pene corneus sit. Attamen HARTMANNUS credit fidem mereri, quæ veteres de vi Xiphiae rostri narrarunt. Credo vero de altera Xiphiae specie intelligendum esse GILLIUM, qui de se dicit apud Gesnerum l.c. *Cum hujus piscis gladii jam abscissi robur tentarem, dura saxa mucrone excavabam.*

Equidem nescio, quæ SCHELHAMERO dubitandi ratio fuerit, an in Oceano Indico reperiantur Xiphiae species, quæ in nostro mari & in Mediterraneo, ibi forte degit alia grandior, & navibus magis infesta. Multæ sunt plantæ & pisces, quos communes habent terræ boreales cum australibus. Quid, quod si species Xiphiae a MARGGRAVIO & WILLUGHBEY descripta Brasiliæ littora frequentet? Nescio an ab hac diversa sit species illa Xiphiae, quæ Gallis audit *Beuasse de mer*, ad Insulas Antillas reperiunda; vid. *Histoir. natural. & moral. des Isles Antilles.*

Non debeo prætermittere hanc occasionem, communicandi cum curiosis figuram alius cornu, similiter navis carinae impacti, quod Londini in suo Musæo servat Clariss. Petrus Collinson, Membrum Regiæ Societatis, Vir optime meritis de Historia naturali, inprimis de studio botanico, mihiq; amicissimus. Humanissimo Viro debetur figura *Tab. III. Fig. 3.* in literis ad me datis Londini d. 5. Febr. 1744. & sequens historia, ex Anglico in latinum versa: *Redux erat ex Indiis Occidentalibus navis Regia, cui nomen Leopard atque ex mandato Cameræ, quæ navalium rerum curam habet, signato die 18. Octobr. anni 1725. subduci & refici debebat in Porthmuthensi Machina. Cum in eo essent, conspiciunt rem insolitam in fundo navis, ad octo pedum distantiam a carina, & quidem recte ante malum anteriorem. Erat vero cornu, vel os piscis cujusdam, hujus figuræ & magnitudinis, vid. Tab. III. Fig. 3. Externa superficies asperiuscula,*
nec

nec dissimilis pelli, quam Chagrain vocant. Extremitate qua fractum est, rude refert ebur. Piscis sine dubio secutus erat navem vela facientem, quippe apicem proram, versus direxerat. Quanta vi & celeritate impegerit, exinde judicare licet, quod cornu perforaverat asserem extimum A.B. seu integumentum navis, crassitiei pollicaris, atque tabulam B.C. tres pollices crassam, substiteratque pars C.D. in ipsa costa ad profunditatem quatuor pollicum cum semisse. Et tamen recta non occurrerat navi, eam ad latus oblique affecutus.

Ampliolem expectamus descriptionem cornu hujus, præcipue an foraminibus duobus pervium. Quantum vero ex adjuncto schemate videre potuerim, non adeo multum a Parisiensi differre credo. Differre tamen judicat Clariss. COLLINSON, ex descriptione brevi, quam ad eum miseram, scribitque in Epistola ad me data die 16. Novembr. ejusdem anni 1744. se mirari, quod neque in libris, neque in Musæis Anglicis simile quid hisce duobus occurrat.

Ex animalium regno eorum quæ in aëre & in terra vivunt forte non nisi minora incognita sunt. Aliter vero res se habet cum illis, quæ nutrit Oceanus vastumque Pelagus. Nos adhuc latent eorum maxima, neque nisi casu spolia quædam videre datur, unde molem vastitatemque corporum miramur. Certe reliquis in eo etiam palmam præripit scientiis Historia naturalis, quod nova semper amatoribus sui offerat objecta, ne vel langueat studium, vel temere sibi persuadeant, omnia dudum esse perspecta.

Explicatio Figurarum Tab. III. & IV.

Tab. III. Fig. 1. & Fig. 2. repræsentantur duo fragmenta cornu carinæ navis Gallicæ impacti, magnitudine naturali.

Fig. 3.

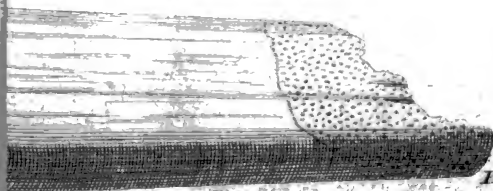
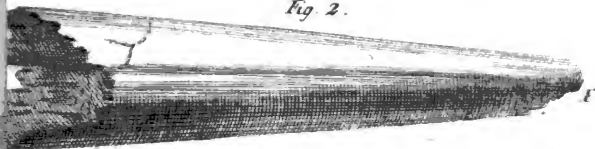
Fig. 4.

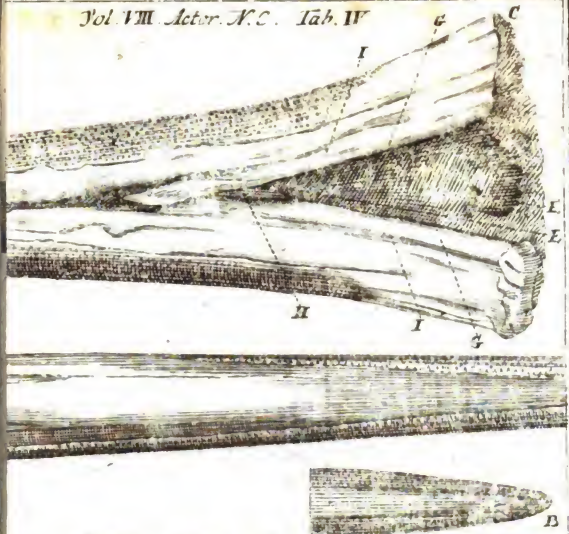
Vol. VIII Acton. N.C.

Tab. III

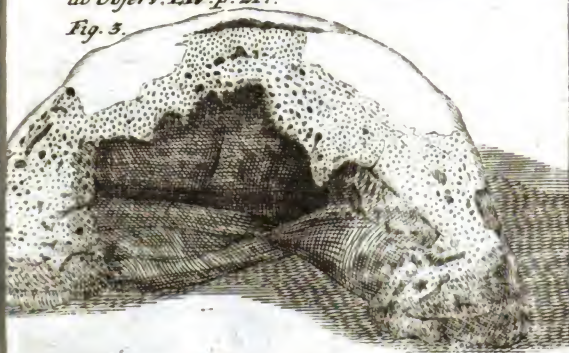
Fig. 2.

ad Observ. LIV. p: 217.

Fig. 3.

L
25

o-
ue
u-
io

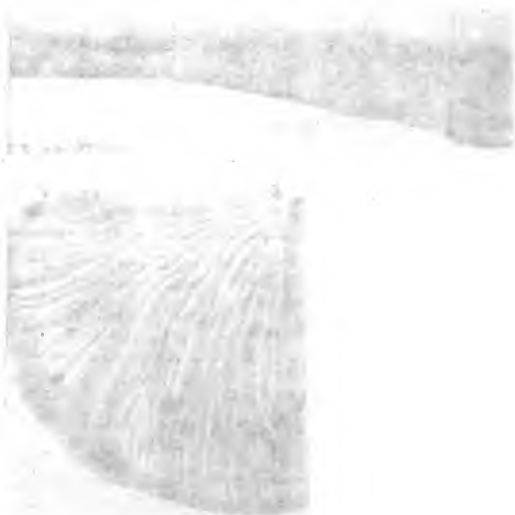

Fig. 3. Cornu impactum navi Regiæ, quæ Londinum appulit; magnitudine naturali.

A. B. est pars cornu, quæ extimo affere infedit.

B. C. pars, quæ ipsam tabulam perforavit.

C. D. extremitas cornu, quæ in costa navis substitit.

Tab. IV. Fig. 1. Cornu piscis asservatum in Musæo Regiæ Societatis Berolinensis fere dimidiæ, quam naturaliter habet, magnitudinis, ut latere extimo, lævi, in conspectum venit.

Fig. 2. ejusdem latus inferius asperum.

C. cavitas seu hiatus conii forma, cujus basis E. apex F.

G. G. ossis eminentia supra dictam cavitatem.

H. Locus ubi in acumen coit.

I. I. Canales ab utraque parte eminentiæ.

K. Foramen studio factum, ut duo canales, quibus os per longitudinem pervium est, in conspectum veniant.

Fig. 3. ejusdem cornu extremitatis majoris planum, transversum, ut per longitudinem inspicienti obvenit magnitudine naturali.

(Stockholmia Halam missa d. 18. Maii, 1745.)

OBSERVATIO LV.

DN. D. FRANC. ERNEST. BRUCKMANNI.

Lapides fungiformes maris rubri, & Dendrites Abachiensis.

Fungi lapidei sunt ordinarie vel marini, vel fossiles; posteriores non sunt fungi terrestres petrefacti, sed æque originem ex mari habent, sub diluvio universali procul du-
Act. Ph. M. Vol. VIII. Ec bio

bio ex aquoso elemento in terram delati eademque obruti, iis in locis, ubi hodie effodiuntur rursusque exinde eruuntur. Priores & posteriores ad genus corallinum pertinent, suntque proprie *lapides fungiformes* sui generis & peculiaris indolis, qui in Oceani abyſſo profundoque maris, ad instar coralliorum & aliarum plantarum lapidosarum, proprio suo modo ex seminio quodam proveniunt fungosque terrestres figura sua imitantur. Ejusmodi fungum elegantissimum ex mari rubro obtinui superiori anno, cumque non admodum frequenter tales ab aliis Curiosis notati & descripti occurrant, ejus delineationem & descriptionem ejus idcirco hic brevibus exhibere placet. Sistit ergo Tab. IV. Fig. 4. lit. a. partem superiorem concavam, lamellis tenuissimis punctatis vel granulatis condecoratam. Fig. 5. autem lit. b. exhibet partem vel latus inferius lamellatum, partim tenuibus profunde incisus, partim & crassioribus lamellis, alternatim semper jucundo prorsus spectaculo se excipientibus. Tandem literæ c. c. istam fungitæ partem indicant, qua dubio procul rupi adnatus fuit.

Corpus fungi est semiotundum, lapideum, durissimum, candidissimum, cum nive de albedine certans, elegantissimum; reliqua in figura ænea conspiciuntur.

De origine & productione horum fungorum, quos *Fenagin* ibi vocant, quique in mari rubro crescunt & naturam talem saxeam induunt, Itineraria referunt, quod in arena maris crescant & piscatione eximantur. Quamprimum in apricum deveniunt, statim evadunt duri, sed colore adhuc rubicundo tincti sunt, ponuntur dein ad littora & solis radiis exponuntur, ibique partim calore horum radiorum, partim fluctibus, lavantur & dealbantur, immo & adhuc duriores redduntur. Perquam similes sunt Agaricis, qui in laricibus, aliisque arboribus senescentibus, proveniunt. Ex aqua extracti, quandam molliem habent, & lymphæ salsa
ita

ita sunt repleti, ut instar spongiæ, aqua turgidæ; manibus exprimi possint. Præter rubicundum sæpius quoque alios colores, ut cœruleum, violaceum, cinereum, brunnium, viridem & album, immo diversimode mixtos, offerunt, gratumque sic visui spectaculum præbent. Mare rubrum imprimis talibus abundat fungis, observatumque fuit, quod maxime in locis arenosis admodum copiose crescant, procul dubio ex semine proprio sui generis, quod cum coralliis & horum seminibus convenit. Quid Dn. de MONCONNYS de formatione horum fungorum lapideorum sentiat, videri potest in ejusdem *Itinerario* p. 258. ex cujus germanica versione pauca saltem hæc adjicere lubet: Es sind im rothen Meer unterschiedliche Bäume, samt ihren Aesten und Früchten, darauf Zwiebeln, Knoblauch, Schwämme, Pilze, Kettige, allerhand Wurzeln &c. zu finden, die in dem Wasser ganz weich sind, und die hinnunterfahrende Leute mit ihren krummen Messern abschneiden, so bald sie aber in die Luft kommen, werden sie den härtesten Steinen gleich. Der gleichen Raritäten sind zu Sues gar viel zu verkauffen, aber noch mehr und wohlfeiler am Gestade des Meeres, wo sie herausgebracht werden, und um ein gewiß Geld zu bekommen sind. Ejusmodi *lapides fungiformes* itidem quoque in Nilo, in mari Indico, in littoribus maris novæ Hispaniæ & Mexico, ubi *Texcalnanacat* appellantur & forsan alibi, Alcyoniis & Coralliis potius accensendi, offenduntur, de quibus fusius agunt. *Erasm. FRANCISCI* in dem Ost- und West-Indischen Lust-Garten p. 186. & 896. *HAPPELIUS* in *Relat. Curios. Part. I. pag. 484. Part. II. p. 578.* Confer. quoque *OLEarii* Gottorfsche Kunst-Kammer, p. 74. & *LOCHNERUS* in *Rarioribus Musei Besleriani* p. 83. 84. 87.

Marino huic producto subjungere adhuc lubet terrestre quoddam, *Dendritem* nempe *Abachiensem*. Hic omnium elegantissimus a natura opere punctato pictus lapis, albus

est & scissilis, fruticetis punctis miniatis minimis nigris, lusu quodam naturæ eleganter in tabulam coniectis, ornatus. Hæc fruticeta minora subtilissimo quasi penicillo in utraque superficie lapidis, opere, ut vocant, miniato, elegantissime depicta sunt, ac si artificis manu factum id esset. Vid. Tab. III, Fig. 4. quæ primum, & Fig. 5. quæ alterum latus exhibet. Occurrit hoc lapidis genus ad pagum *Abach*, non procul Ratisbonâ. Imagines talium arborum & fruticetorum, prout notissimum jam est, originem suam debent certis terræ & mineralium evaporationibus, quæ per poros, rimas ac faxorum fissuras penetrant & vestigia quædam post se relinquunt. Colores differunt pro varietate ingredientium, quæ vapores secum in & ad lapides afferunt; sic enim in monte Ramnio Goslariæ, vitriolo Veneris copiosissime referto, dendritas virides annotare quondam licuit. Vitriolum martis & succi bituminosi ac sulphurei nigra arbuscularum relinquunt vestigia & impressiones, prout hoc ex usu, arte & observationibus notare licuit.

(*Guelpherbyto Halam missa d. 28. Mai. 1745.*)

OBSERVATIO LVI.

DN. M. BONIF. HENRICI EHRNBERGER.

De

Deceptionibus dioptricis.

Quemadmodum in spectaculis catoptricis, ex speculis sphericis potissimum natis, non prorsus aliena objecta exhibentur, & ab archetypo figura plane discrepantia, sed tantum vel distantia adparente, vel magnitudine, vel situ, vel longitudine vel latitudine numerove alio: Sic idem de dioptricis dicendum est multo magis. Tantum nimirum abest, ut decipiantur oculi,

II bonis instrumentis dioptricis, telescopiis & microscopiis armati, ut potius multa, imo quam plurima, nunc in apri-
co quasi prolata habeantur in Philosophia naturali, quæ ve-
teres, illa armatura destitutos, latuerunt.

Minutissima nimirum ut maxima, ac remota nimium
tanquam coram intueri hodie licet. Neque etiam, iusta at-
tentione ac crebriore observatione adhibita, timendum faci-
le est, ne quis in errorem aliquem abripiatur. Exemplum
quidem exstat *Antonii Mariæ SCHYRLÆI de Rheita*, Or-
dinis Capucinorum Concionatoris & in provinciis Austriæ &
Bohemiæ quondam Prælectoris, qui tubo suo binoculo,
a se reperto, nimium confusus, præter quatuor Jovis comites
Galileanos aut Marianos, quinque alios exteriores & majores
prioribus se conspexisse, epistola ad *Ericium PUTEA-*
NUM anno 1643. d. 6. Jan. Coloniae data, non adseruerat
modo, sed etiam, (quod eos putabat Coloniae primum vi-
fos esse, imperante Ferdinando tertio, ac ecclesiam Roma-
nam tum gubernante Urbano VIII.) *Ferdinanditertios* ac
Urbano&avianos, itemque *Agrippinos* planetas nominave-
rat. A GASSENDO autem aliisque magnis Astronomis
non immerito erroris fuit insimilatus, qui stellas fixas pro
ejusmodi novis planetis habuerit. Neque enim in posterum
iste, aut alius quispiam, hos imaginarios Jovis comites, no-
vis observationibus institutis, recuperare aut evincere potuit.
At enim vero, quis hic non culpam conjecerit vel in tubi
binoculi constructionem non satis diligentem, vel in ipsius
SCHYRLÆI observationem non satis sollicitè, sed præcipi-
tanter ac perfunctorie, institutam, vel in utrumque etiam.
Nec quoque longe abfuisse videtur SCHYRLÆUS a vanæ
gloriolæ captandæ studio, qui tam cito evulgaverit, quod
frequentiores curas vigiliasque ante desiderasset, quam ul-
lus eruditorum comperisset. Quod longe prudentius a GA-
LILÆO factum esse ex ejus *Nuntio sidereo* intelligitur,

(pag. 10.) quippe qui non uno organo, quo oculos armaret, fuit contentus, nec acquievit quærere & elaborare, donec tale invenit ac paravit instrumentum, quod curiositati suæ laudabili faceret satis. Neque etiam hoc invento suo una vice stellas, tum fixas, tum vagas, observavit, sed sæpius, ut utrarumque claram, distinctam & adæquatam sibi compararet ideam, deque earum differentia figuræ & magnitudinis redderetur certus. Hinc igitur factum, ut nemo illum erroris arguere fuerit ausus: quod rem eandem quilibet alius etiamnum invenire potest, ea nempe ratione, qua ab illo inventa pariter & descripta est.

Neque tamen omnes ex dioptrica exulant deceptiones, quibus imprudentes in alienam mentem abripi se patiantur facile. Ut enim sicco jam pede præteream Polemoscopia, quæ speculorum ac lentium ope in aliam prorsus plagam objecti imaginem magnitudine auctam transferunt: Tubi etiam ipsi vel optimæ notæ summæque perfectionis, non carent decipiendi aptitudine: Ut enim taceamus, objecta longissime dissita, ita, ut sensum oculorum effugiant, per telescopia quasi cominus ad nos accessisse, & multo majora exhiberi, secus ac rerum opticarum imperiti putabunt; præterea quoque imago objecti inversa in tubo astronomico oculo sistitur spectatoris, quod tamen neutiquam impedimento est bene exercitatorum astronomorum observationibus.

Atque idem hoc quoque præstant optima microscopia, quæ exiguas res majori forma conspiciendas exhibent, & præter hoc etiam (quod ad microscopia composita, præsertim Hoockiana, attinet, duabus tribusve lentibus constantia,) non solum enormiter augment, sed & objectorum imagines inversas intra tubulum repræsentant. Sed de his cum alio tempore uberius sit actum, plura jam facere verba animus non est: præsertim, quod alia sunt in promptu, quæ vel oblectare opticæ tyrones, vel in admirationem adducere valeant

leant imperitos, quin & Philosophis de causis inquirentibus nonnunquam haud parum negotii facessere soleant.

Prodeat igitur *prisma vitreum trigonum*, vel solidum, vel aqua repletum, tribus parietibus probe politis & pellucidis, in triangulum æquilaterum dispositis, constans. Hoc ipso detineri & in admirationem rapi non raro possunt, qui illud vel ad oculos suos admovent, vel radios solares intro-missos & inde refractos observant, vel etiam in arculam intus denigratam, & ita comparatam, ut ante crenam transversam ejusmodi prisma positum sit, introspiciunt. Hic enim iridis arcum, iisdem, quibus in cœlo, coloribus pictum, invenient: ibi pro longitudine prismatis, iridis colores binis simul in locis, vel in area, & pariete, vel in tecto conclavis & area, vel pariete, pro prismatis situ, observabunt. Istic autem nudum prisma insipientes, omnia corpora, sive lucida, sive illuminata variisve coloribus aut luminis gradibus distincta, iride quasi illinita videbunt. Quodsi autem iridis coloribus in aream aut parietem projectis speculum quoddam cylindrice convexum obijciamus, fenestrarum valvis omnibus clausis, præter illud foramen, quod prismati patet, circumcirca iridem cernere licebit specie lepidissima.

Hujusmodi prismata trigona, quanti æstimata & in pretio sint habita apud populos Orientales, ut margaritis longe præhabita, satis indicare videtur *P. TRIGAUTIUS Lib. IV. de Christianorum expeditione ad Sinas cap. 4.* dum ita scribit: Cum *P. Matthæus RICCIUS* gravissimo morbo expeditus esset, amico in grati animi tesseram inter cætera munuscula vitrum trigonum donavit, quod ille in tanto pretio habuit, ut in argenteam thecam incluserit, & aureas catenulas in extremis nodis alligavit. Hoc vitrum multorum cupiditatem incitavit. Nam non ita multo post quingentos aureos in pretium unus aliquis dicitur obtulisse, & gravate extorsisse, quia donum regium æstimabatur. Idem testa-

tur

tur KIRCHERUS in *China illustrata*. Et vere, si miras luminis & objectorum adparentias ex vario situ & adplicatione hujuscemodi prismatis attendamus, facile illud quivis suspicere & magni aestimare potest: Cum quamplurima sint experimenta & observationes variæ circa illud instituendæ, quæ tamen jam adducere in medium, supersedeo, quod Zach. TRABERUS in *Nervo optico*, & Jo. ZAHNIUS in *Oculo artificiali Teledioptrico*, ubi ille decem ex situ variato prismatis, una cum quatuor consectariis proponit, hicce 38. eorum experimentorum sollicitè pariter & curiose instituit ac fideliter descripsit, ab hoc labore me levarunt.

Atque eosdem fere effectus monstrant *prismata annuaria*, & insuper hunc, quod solis radiis exposita perfectas irides cum vivacissimis coloribus in parietem oppositum trajiciant. Quod idem præstant *coni vitrei*, sive crystallini solidi, qui solaribus radiis expositi, non tantum perfectas irides in oppositum pavementum vel murum ejaculant; sed etiam hoc habent singulare, ut, dum per eos candelæ ardentes, vel lunare lumen adspicitur, non ipsam lunam vel candelas exhibeant, sed loco earum lucidissimas irides. Horum conorum vitreorum defectu, in potoriis quoque vitris conicis, cum orbiculo congruo piceato bitumine connexis, & intus aqua repletis, iidem effectus poterint obtineri; quorum tamen effectuum curiosos ad duum-virorum jam laudatorum, TRABERI & ZAHNII, tractatus nunc liceat ablegare.

Hoc tamen hic intactum relinquere haud possumus, quod & TRABERUS *Catopt. Cap. XVI.* annotat, sphæras quoque vitreas, aqua limpida repletas, immisso solis lumine, iridem coloratam generare, quæ eo vivacior elucescet, si cubiculum ita obscuretur, ut non nisi radius solis pro quantitate ampullæ sphæricæ immittatur & hæc a fenestra tribus quatuorve pedibus geometricis distans ita collocetur, ut radii

sq.

solares prius réfracti per medium densius, e concavo intus opposito repercussi, in parietem e regione positum possint incidere, quo facto iris colorata & circularis elegans comparebit. Quodsi duplicem desideraveris iridem, a tergo sphæræ vitreæ immotæ speculum planum adplicandum est, in opposita nimirum radiorum superficie: tunc enim radii extra sphæram existentes reperiuntur, novamque iridem priori adjunctent. Triplicatam vero etiam effici, vult TRABERUS l. c. si *speculum foliatum*, ut adpellant, *conca-vum* in alterius plani locum fuerit adhibitum, id quod ab harum rerum curiosis tentari potest.

Tubi quoque, præsertim longiores, & illi quidem, quorum vitra, & potissimum lentes objectivæ, majori ac debeant apertura sunt prædita, varios exhibent insipientibus colores, ut objectum præ illis ægre inveniatur: quitamen cessant, cum vitra sufficienter sunt testæ, maxime in astronomicis tubis, ubi pro diversis planetis, quorum alii vivacius lumen habent, alii debilius, nunc minor, nunc major apertura requiritur.

Huc referendum quoque est telescopiî curiosi quoddam genus, tetraëdro bene parato & polito ita munitum, ut mucrone quodam suo introsum ad vitri objectivi centrum sit directum: quod adeo ludit coloribus iridis, ut primum introspicientes non sine magna admiratione eosdem observent.

His vero missis pergimus nunc ad *polyhedra* sive *polygonia*, quæ *polyoptra* a quibusdam adpellantur. Quamvis perillustis WOLFFIUS per *polyoptra* alius instrumenti dioptrici rationem, qua objecta multiplicantur, quæ angulosa haud est, intelligat, de qua paulo infra quædam dicentur. Horum autem *polyhedrorum* tam mira est proprietas, ut verendum, ne illi, qui cum artificiosa occultatione istis utuntur, præstigiarum ac artium magicarum suspicionem vix of-

fugiant. Hæc enim vitra pluribus superficiebus planis ad quadrantem elaboratis objecta quælibet multiplicant ad suarum superficierum numerum, & diversis locis depingunt, ut tali lente angulosa, oculo debite applicata, rem toties videre sibi videatur spectator, quot habet illa hedras. Et inter alia jucundissimum visu est, quod, si quis (*) rem ante se positam, & tali *polyhedro* inspectam tangere tenter, initio eam digito extento haud facile attingere queat, cum tot digiti appareant, quot rei imagines, & discerni nequeat, quæ res, & quo digito sit attingenda. Quanquam, si tot digiti nondum adparent, quot res, errori propior est digitus, quam si digitorum numerus rei multitudini æquatur: tunc enim digitus rei est proximus, & tunc facilius rem propositam attingere disces, si vitrum *Polyedrum* ante oculos positum parumper vertas in gyrum; tum enim movebuntur omnia objecta, excepto vero, quod vel plane non, vel minimum movetur. Digitum ergo extende versus illud, quod non, aut minus, movetur; aut digitum quemlibet adparentem extende versus rem adparentem eidem proximam. Neceffe tamen erit, ut talismodi polyedra non, ut Schema a ZAHNIO pag. 508. depictum monstrat, comparerentur, ita ut anterior quædam superficies, sive *edra*, posteriori parallelo situ opponatur; sic enim vera res statim suo loco visui occurreret, sed potius hedræ in medio vitri concurrant cum inclinatione quadam ad basin oppositam, sic enim nulla imago rei in vero ejus loco adparet, ac res ipsa plane non, sed ejus solum imago cernitur. Ejusmodi autem vitris recte adhibitis, varie homines deludi posse, & in magnam deduci admirationem, non negabunt, qui his organis sunt instructi. ZAHNIUS hunc lusum proponit, & jubet perspicillum ex polyedris construere & naso amici in mensa

(*) sunt verba ZAHNIE *Fund. III. Syst. III. c. XII. p. 109.*

mensa adponere, qui, licet unicum ferculum esset oblatum, quamplurimis tamen instar lautissimi epuli mensam refer- tam videbit, e quibus, si jubeas eum, ut unum seligat si- bique reseruet, ac eodem contentus maneat, facile efficies, ut eum jejunum e mensa tam magnifica & opulenta dimit- tas. Simili fere & occultiori, hincque etiam mirabiliori, ratione hoc artificio utens aliquis, ex uno equite aut milite armato præsentem exhibebit turmam equitum, aut militum cohortem hancque arma expedite & æqualiter ad nutum tra- ctantem, si nimirum per foramen parietis tali vitro instru- ctum prospicienti, opponatur miles ejusmodi armis indu- tus, a tergo autem hujus parietis, per cujus foramen spe- ctator perspicere jubetur, lateat is, qui hunc militem in ar- mis instruat: tunc tot milites iste spectator videbit æqualiter se moventes, quot planas vitrum illud *polygonum* habebit superficies.

Ad alium vero etiam usum adhibuisse tale vitrum ali- quem rerum opticarum peritum Coloniensem, relatum mi- hi aliquando esse memini. Hunc doctum creditori suo pe- cuniam reposcenti veniam dedisse ad se veniendi ac debiti summam recipiendi, hac tamen conditione addita; si solus inveniatur in museo suo; id quod per foramen in janua exi- tens exploratu esset facillimum: At vero hunc doctum fo- ramen istud armasse talismodi *polyhedro*: Hinc quoties fla- gitator ille ad januam venisset, & per vitrum illud angulosum inscius introspexisset, sicque debitorem suum ita multipli- catum vidisset, regressum domum se recepisse, persuasum firmiter, eum non esse solum, sicque diu a postulatione ac solutione debiti mansisse immunem.

Allo quidem etiam organo, quod celeberrimus WOLF- EIUS *polyoptron* vocat, objecti alicujus imago multiplicari potest: Si scilicet in orbiculo vitreo plano plures incisos ha- beamus circellos cavos, tanquam exiguae magnitudinis vi-

tra concava essent, huncque orbiculum, pro vitro objectivo adhibitum, cum lente convexa, cujus focus sit fere 8. vel 10. digitorum, in locum vitri ocularis conjungamus & in tubulo, aut potius duobus tubulis ductitilis, vel etiam sub forma coni truncati, cujus tamen interior ac minor ductilius esse potest, firmemus, in formam fere tubi belgici minoris, seu perspectivi ita dicti. Quod si quis enim per lentem istam convexam introspiciat, objectum e regione positum per illos cavos circellos cernet toties simul, quot sunt cavæ sectiones in isto orbiculo, sed tamen minore magnitudine & tanquam longe dissita judicabit esse spectator. Si cuti & res nimis propinqua non æque distincte, & uno conspectu multipliciter exhibetur, aut per omnes sectiones cavas ad lentem ocularem & oculum radiat, quemadmodum ea, quæ longius abest ab observatore.

Sed vitrum *polygonum* nondum est dimittendum, ut potius brevi hac digressionem interposita, ad illud revertamus, cum plura supersint de eo memoratu digna. Haud equidem scio, an ex *polyedrorum* proprietate *parheliorum* aut *paraselenarum* rationes & phænomena apte facis explicari possint: utut hoc arbitratus sit CARTESIUS, Philosophus alioquin in extogitandis ac inveniendis rerum naturalium causis ingeniosissimus pariter ac felicissimus: Neque enim omnes difficultates hæc ratione superari posse, concedent facile, qui omnia *parhelli* ac *paraselenarum* phænomena ad *polybedri* vitri proprietates, tanquam ad lydium lapidem, examinant: Id quod ex B. Jo. Christ. STURMII, *Physicæ electivæ Tomo II.* uberius patebit eo ablegare se passuris.

Nos hic loci potius hoc porro notamus de vitris *polybedris*, ea ad oppositos etiam effectus posse adhiberi. Dissipatas scilicet & diffusas imagines etiam conjunctas & redunitas exhibent, lepidissimo spectaculo. Quem in finem tam men. machina aliqua est paranda, cujus constructionem non modo

modo apud ZAHNIUM laudatum, sed & in omnibus fere mathematicas disciplinas tradentibus libris depictam videmus, quam etiam fere quotannis in scholis mathematicis describimus, ut præterire jure hic possimus. Id tamen tacendum hic minime videtur, KIRCHERUM etiam *polyhedro* usum esse ad inventum suum, quod *Horoscopium magicodioptricum* adpellat, quo in infinita fere linearum confusarum in tabula delinearum multitudo, singulorumque & utcumque positorum situ, hoc tamen confusum rerum chaos ex certo puncto *horologium* ordinatum & exacte horas demonstrans exhibet. Describitur illud etiam a ZAHNIO (*), hoc insuper addente, quod non minorem admirationem excitare aptum est, quemadmodum ex diversis foraminulis sibi proximis, per eundem tubulum idemque vitrum prospicientes, in una eademque tabula diversas res, verbi gr. ex uno foraminulo hortum, ex alio exercitum, ex alio urbem, rursus ex alio gregem ovium, observare possimus.

Quod si autem angulosas has lentes conjungamus cum alia lente multum convexa, ludrica exinde microscopia habebimus, quæ non modo magnitudine, sed & simul multitudine, aucta repræsentabunt objecta, incertumque reddent rationem hujus compositionis nescientem, an totidem objecta sint præsentia, nec ne. Quorum microscopiorum ludicrorum varias species & rationes, sive quoad formam internam, sive quoad externam, qui discere gestit, sæpius jam laudatum adeat ZAHNIUM, cujus curiosa vel inventa, vel ab aliis tradita, quisquis cum animo attento perlegerit, non raro nova alia inveniendi nanciscetur occasionem.

Nos hic tacere nolumus instrumentum aliud, quod externa forma sua non multum ab illa machina dioptri-

FF 3.

(*) Fundam. III. Syst. V. cap. VII. p. 760. seqq.

ca, quæ disrupta & discissa junctim videnda exhibet, meminit ejus SCHWENTERUS in *Parte V. Probl. XXII.*, quam vero paullo perfectiorem describemus. Nimirum in canali quodam, aut potius cono truncato, imo etiam pyramide truncata, unius circiter pedis longitudine, firmeretur orbiculus aut basis, cui incisissunt plures circelli, qui singuli lentibus æquali sectione gaudentibus armentur, quarum autem focus paulo major requiritur, quam longitudo canalis, aut cono truncati, &c. est. Ex altera ejus parte relinquitur exiguum foramen, cui lampas adplicetur, vel noctu, vel in camera obscura. Ex opposito autem obijciatur paries dealbatus, in quem lampas, adhuc intra focum lentium existens, radios lucidos per singulas lentes projiciat. Quodsi vero lentes istæ charta adglutinata rectæ sint, ita, ut nihil vitri, nisi quantum litteræ cujusdam figura deposcit, remaneat, pingentur istæ litteræ in pariete ac lucidæ apparebunt, præsertim, si lampas sit extra conclave, & canalis aut conus truncatus per parietem lumen transmittat in parietem oppositum. Schema SCHWENTERI l. c. depictum rem reddet conceptu faciliorem, modo loco canalis cylindræci, conus truncatus aut pyramis decurrata concipiatur.

Sufficiant jam deceptiones dioptricae: Plures autem supersunt machinæ & instrumenta, quibus indocti decipi possunt, si Catoptricam cum Dioptrica jungamus. Huc enim referri possunt *Camera obscura* plano speculo & una lente instructa, quæ objecta erecto situ in fundo aut pariete dealbato exhibet, ut & *Polemoscopium*, quod, uno aut duobus speculis planis ac lentibus instructum, rem remotam plane aliam in regionem transfert conspiciendam; quod instrumentum ab inventore HEVELIO descriptum videmus in ejus *Selenographia*, & in commodiorem formam redactum ac demonstratum a me in duabus disputationibus olim

Jenæ habitis (*). Itemque *Laterna magica*, sive instrumentum noctu aut in tenebris imagines in orbiculis vitreis depictas, interventu speculi concavi ac unius, vel, quod melius, binarum lentium ac lampadis, in pariete opposito dealbato, satis magna; imo etiam gigantea magnitudine, representans, inde *magicæ* cognomen sortitum; præsertim illud, quod novis accessionibus a me auctum, imaginibus mobilitatem ac vivacitatem majorem conciliat (**), v. gr. Christum e sepulchro exurgentem, molam alatam cum alis mobilibus, Musicum citharam modulantem, &c. exhibet. Quibus illustris F. E. SCHENCK, Consiliarius aulicus Saxo-Coburgico-Meiningensis & supremus Wasingensium ac Sandiensem Præfatus, Vir ingeniosissimus & ad curiosa natus, feminam addidit rhombo mobili adfidentem ac simul caput nutantem. Quod si imagunculas removeamus, laternam habemus tanto lumine radiantem, ut oculos introspectientium excæcare posset. Huc referre quoque possumus *arculam Catoptrico-dioptricam*, res externas intus majores exhibentem in tabula vitrea plana, sed non polita; *Cistulam parastaticam*, in qua imagines satis magnæ & erectæ speculi ac lentium auxilio representari possunt: Item aliam *machinam parastaticam*, quæ objecta foris a tergo constituta curiosissime erecta sistit conspicienda (†). In eundem censum venit poculum potorium *magico-dioptricum*, in cujus fundo, vel vino eidem infuso, qualescunque imagines curiosissime incurrunt in oculos. Similiter addere hic non pigramur *Horoscopium curiosum magico-dioptricum*, quod in orto,

(*) An. 1709. respondente in utraque Henr. Andrea Hoepfero, Hannoverano.

(**) Vid. Disp. mea de Laternæ magicæ novo & curioso augmento, Jenæ an. 1713. habita.

(†) De quibus laudi ZAHNIUS *Fund. III. Syn. F. p. 687. seqq.* pluribus agit. pp. 185. 269. 3.1 (**). 185. 269. 3.1

vel quovis alio loco, ope Telescopii in Engyscopium conver-
si, artificiose construi potest. Quanquam enim ad deceptio-
nes dioptricas referri quoque posset, tamen quia præstan-
tius videtur, si tubo recurvo gaudeat, malui huc trahere.
Atque eodem in numero habendum est *Anemoscopium Te-
ledioptricum*, quo tempore quovis lucido ventus a quacun-
que regione spirans, una cum qualitatibus & effectibus cu-
riose repræsentari potest (*) & quamplurimæ aliæ artificiose
compositæ, quarum agmen claudat *Panescopium Teledioptri-
cum*, quod una Telescopium, Microscopium, Polescopium,
Helioscopium, Cameram obscuram & plura alia complecti-
tur (**).

(Coburgo Halam missa d. 9. Jun. 1745.)

OBSERVATIO LVII.

DN. D. JOANN. CONRADI TRUMPHIL

De

Ictero nigro ex urina tantum conspicuo.

Notum est, signa icteri ex urinæ flavedine & nigredine,
nec non albo oculorum in flavum mutato, facile & fe-
re in principio morbi cognosci; icterum autem nigrum vo-
cari, quando color urinæ, oculorum & cutis corporis ma-
gis in atrum inclinat. Non facile contingit, flavum colorem
in albo oculorum non adesse, quando icterus præsens est.
Contigit vero exemplum, ubi icterum nigrum non tam mu-
tatus color tunicæ oculorum albugineæ & cutis corporis,
sed solummodo urina indicabat. Erat autem urina eodem
nigrore imbuta, quo atramentum est scriptorium, sedimen-
tum ipsum autem referebat limaturæ martis colorem. Æ-
ger qui jam per 12. dies decubuerat, cum loco Physici tunc

(*) l. c. pag. 703. (**) l. c. pag. 768. seqq.

ægotantis d. 19. Octobr. a. p. eum inviserem, viribus omnibus erat exhaustus & vix cutis ossibus hærebat. Manus erant tremulæ & tendines subsultabant, neque somnus, neque appetitus aderant. Laboraverat hætenus omnino febre maligna cum delirio, & interrogatus, an regio hepatis doleret, non verbis, sed capitis inflexione, id affirmabat. Quapropter suspicans adhuc hepatis obstructionem, quamvis hætenus rhabarbarum & sapo Venetus exhibita fuissent, imponebam huic regioni emplastrum, ex emplastro de cicuta & diachylo composito mixtum. Hoc brevi dolorem mitigabat, obstructione nempe resoluta, quod exinde patebat, quod alvus bis, ter & pluries intra nychthemeri spatium solveretur, quamvis per aliquot adhuc dies feces nondum naturali, sed albo & cinereo tinctæ essent colore. Post quatuor dies subsultus tendinum disparebat, verum somnus, appetitus & vires nullatenus redibant. Hisce diebus semper inhæsi remediis sequentibus, parum tantum interdum mutatis: Rec: Aq. flor. tiliaë, lilior. convall. sambuc. cordial. frig. ana ʒij. cinnamom. sin. vin. ʒj. Corall. rubr. ppt. antimon. diaphoret. martial. lap. cancr. citrat. ana scrupul. unum, Cinnab. nativ. scrup. dimid. Nitr. antimoniat. vel depurat. salis absinth. ana scrup. I. vel drachm. dimid. limatur. martis subtiliss. gr. XV. rhabarb. Alex. scrup. unum. Confect. alkerm. incomplet. drachm. dimid. syrup. de toto citro drachm. III. spir. nitri dulc. drachm. unam. M. D. quovis bihorio uncia una. Rec: Tinct. mart. helleborat. Anim. rhabarb. arcan. tart. liquid. ana drachm. I. cum dimid. spir. nitri dulc. drachm. I. M. D. gtt. LX. bis de die. Rec: Aqu. Majoran. Regin. Hung. ana drachm. II. acet. rutac. unciam dimid. M. D. pro odoramento.

Quamvis igitur hoc in statu urina de summe nigro suo colore vix quicquam remitteret, flavedo tamen in oculis nulla prorsus conspiciebatur; sensim hinc ad meliora redibat

Actior. Ph. M. Vol. VIII.

G g

æger

æger, nihilofecius urina manebat fusca, nisi quod sedime ntum non amplius instar limaturæ martis atrum & pulverulentum, sed mucosum esset. Remedia in hoc statu fere eadem fuerunt, quæ antea descripta, nempe: Rec: Tinct: mart. cum succ. pomor. & helleborat. Anim. rhabarb. Arcan. tart. liquid. Ess. absynth. compos. spir. nitr. dulc. ana scrup. II. vel drachm. I. olei de cedro gutt. IV. M. D. gutt. LXX. Rec. Decoct. hord. cum C. C. & rad. scorzoner. libr. dimid. Aqu. scord. flor. paralyf. cordial. frig. ana unc. II. Antimon. diaphoret. martiat. Corall. rubr. ppt. lapid. cancr. citrat. ana scrup. I. Limat. mart. subtiliff. gr. XV. cinnab. nativ. scrup. dimid. Nitr. antimon. drachm. dimid. Rhabarb. orient. scrup. unum. Syrup. de toto citro drachm. VI. M.

Tandem urinæ color nigerrimus in flavum degenerabat, & cum d. 12. Novembr. appetitus ciborum, somnus & vires aliquantum rediissent, tandem citrina evadebat instar urinæ sanorum. Diarhœam in hoc morbo salutarem merito existimans, juvandam omnino esse duxi, quamvis interdum quoque eam moderandam, non quidem sistentibus remediis, sed saltem imminuendo dosin rhabarbari, existimaverim. Quod autem nullus color flavus in cute comparuerit, qui tamen sæpe etiam superato jam morbo ad huc remanet, exinde puto provenire, quod bilis ex obstructo hepate regurgitans, a vasis internis resorpta, potius ad vasa urinaria, quam ad extrema cutis transierit; sedimentum enim illud nigricans arenosum, limaturæ martis simile, bilem fuisse non tam æruginosam, quam potius ferrugineam, extra dubium omnino est. Putabat quidem alius æger, eodem morbo laborans, qui ab alio Medico hætenus remedia obtinuit, provenire illud sedimentum a pulveribus potioni admixtis; ast facile refelli poterat hæc sententia exinde, quod tum in illo ipso, tum & in nostro ægrotante, urina tale jam sedimentum monstraverit, antequam illud præscriptum fuerit

rit remedium. Concretiones quasdam biliosas per alvum secessisse, in hætenus descripto casu non observavi, quale exemplum eodem tempore in alio ægro, colica in principio morbi biliosa vehementissima laborante, obtigit.

Quamvis autem de reliquo rhabarbarum cum salibus junctum in hoc morbo omnem fere absolvat paginam, & sapo Venetus in deobstruendis visceribus magnæ sit efficaciz, (quæ remedia jam a priori Medico adhibita fuerant) hisce tamen sub circumstantiis ea, quæ enumeravi, potius subjungere volui quam illis solis ulterius insistere. In hoc vero ægri statu, dum omnia fere in vado esse videbantur, aliquando post rigorem cutis pruritus ejus percipiebatur, & postero die levis purpura apparebat, quæ tamen intra paucos dies, post lenem promotum sudorem, iterum dispellebatur, ut ita post aliquot hebdomadam decursum vires integras cum sanitate, auxiliante divino Numine, tandem feliciter recuperaverit.

OBSERVATIO LVIII.

DN. D. JOANN. CONRADI TRUMPHII.

Abscessus in inguine, ex quo lumbrici & feces alvinæ prodierunt, feliciter consolidatus.

Hujusmodi abscessus non adeo infrequenter occurrere, ex multis observationibus nunc constat, nec mihi quoque talem in praxi defuisse, testantur ea, quæ cum Dn. Collegatoribus Commerçii litterar. phys. med. Norimberg. communicavi, ibique Ann. 1740. extant. Non minus quoque in Volumine VII. Actor. Academ. nostræ p. 473. talis casus consignatus prostat, in quo tamen felix haud successit sanatio, sed abscessus apertus mansit, sicuti ut plurimum evenire solet; hinc quoniam alius interea mihi obtigit casus, qui perfectam admisit consolidationem, eum quoque in præsentia-

rum sincere communicare placuit, cum omnibus eo pertinentibus circumstantiis, quæ in sequentibus consistunt.

Uxor civis cujusdam honesti, 44. annorum, quam ex circumstantiis quibusdam gravidam esse suspicabar, (quæ suspicio tamen fefellit) prægressa gravi iracundia, post antea comestas spiras recentes, percipit noctu vehementes dolores colicos, cum alvi & urinæ obstructione. Sequenti die vocatus, deprehendo eam colica nephritico-biliofa laborare. Remedia interne exhibita ab initio omnia revomebat. Clyster applicatus alvum subducebat, sed altera vice immixtus nullum effectum præstabat. Inter hæc fluxus menstruus per duos dies, sed parcius, prorumpebat, eoque cessante, cum alvus obstructa reflationem urgeret, & ægrota pilulas plane abhorreret, sequentem præscripsi mixturam: Rec: Resin: Jalap. scrup. dimid. solv. in Ess. Cort. Quant. drachm. II. adde syrup. Violar. drachm. dimid. D. pro duabus dosibus. Hocce remedio tandem satis solvebatur, præsertim quoniam simul sequens subjungebatur clyster: Rec: Spec. decoct. emollient. uncias II. sem. carvi & anisi ana unc. dimid. flor. chamæmel. vulg. manip. I. fol. Senn. drach. II. fol. Tabaci Virgin. drachm. I. Conc. M. decoqu. cum s. q. aquæ & lactis, Colaturæ addebantur Elect: cathol. & ol. rapar., alia autem vice terebinth. in vitell. ovi solut. drachma I. & dimidia. Interim, non obstante, quod alvus esset aperta, tamen vomitus biliofus continuabat, &, quod magis adhuc mirandum erat, feces alvinæ aliquoties cum vomitu rejiciebantur, quemadmodum etiam eodem tempore lumbricus vivus simul evomebatur. Ad ulterius ergo eliminandam saburram biliosam repetebam usum prædictæ mixturæ purgantis, quæ exoptatum iterum præstabat effectum, prodeunte simul, unacum lotio, satis notabili quantitate sabuli, quod insinul morbum recte pro colica nephritico-biliofa declaratum fuisse, arguebat. Quoniam autem simul flatibus adhuc molestabatur a gra,
fe-

sequentem dein præscribebam mixturam: Rec Spir. nitr. dulc. drachm. II. Ess. carminat. Wedel. & Castor. ana drachm. dimid. M. D. gutt. XL. Interim durante hocce morbi decursu, conquerebatur ægra de notabili per intervalla occurrente augmento doloris in tumore quodam in inguine, antea quidem sæpius, sed mitiori in gradu ibidem percepti. Herniam leviolem esse hunc tumorem, ex circumstantiis enarratis tum a me, tum a Chirurgo concludebatur. Cessantibus vero ventris doloribus, prædictus ille in inguine magis adhuc exacerbatur. Propius ergo intuentes tumorem, inveniebamus, apostema hic latitare, statimque, ponderatis omnibus circumstantiis, prædicebam, ex illo aperto lumbricos esse prodituros, id quod Chirurgus, ceterum satis peritus, vix ac ne vix quidem imaginari sibi poterat, eventus vero demonstrabat, verum fuisse hoc prognosticon, quod ex casibus similibus jam jam observatis formabam. Paucis enim postea elapsis diebus, adhibitis antea convenientibus cataplasmatibus, aperiebatur apostema, præviaque excretionem satis notabilis quantitatis purulentæ materiæ, altero die Chirurgus, turundam apprehensus, lumbricum extrahit, magna cum admiratione ex parte sua, & haud minori cum stupore ex parte ægrotæ. Hunc postero die adhuc unicus sequebatur, præter quem vero, neque ex apostemate hoc, neque etiam per inferiora aut superiora, ullus quidam ulterius prodiit. Interim ad abstergendum & mundificandum ulcus, quod satis angusta quadam apertura in abdomen progrediebatur, & ex quo interdum feces alvinæ una cum pure simul excernebantur, injectiones balsamicæ frequentius in usum vocabantur. Post aliquot dies foramen magis angustum evadebat, ast quoniam hoc non obstante puris excretio continuabat, dubii adhuc hærebamus, an plenariam illud admissurum sit consolidationem. Continuatis ergo porro prioribus injectionibus, subjungebantur balsamica, ex

Ess. myrrhæ, bals. de Copaiba, aliisque, quæ cum turunda adplicabantur, horumque sub usu intra quatuordecim dierum spatium plenaria tandem consolidatio, rarius alias in ejusmodi casibus eveniens, succedebat, nihilque amplius incommodi post se relinquebat.

(*Goslaria Halam missæ, d. 12. Jun. 1745.*)

OBSERVATIO LIX.

DN. D. JOANN. FRIDER. FURSTENAU.

Biga Casuum de abscessu & ulcere genuum feliciter persanatis.

Puella 12. annorum conqueritur de ambulandi difficultate, mox tumor durus, dolens, ex parte rubeus in cavitate flexuræ poplitis sinistri pedis in conspectum prodit. Mater anxia me advocat in consilium, & cum tumorem explorassem, auctor ipsi fui, ut sacculum ex herbis resolventibus & discutientibus conficeret, ipsumque aceto destillato, cum spiritu vini mixto, irrorando, calide sæpius applicaret. Fecit hoc per octo circiter dies, non admodum magnum autem inde sentit levamen, neque tumor multum imminuebatur, ideoque suafu meo saponacea, camphorata, spirituosa, salina & similia applicabat, sed neque his optatum effectum consequi potui. Cum itaque probe animadverterem, fieri haud posse, ut tumor hic discutiatur & resolvatur, tandem, licet trepidus, ad emollientia & maturantia confugi: Hæc inter commendabam ἐπιπείσειν illud, quod ex melle & farina secalina paratur, addito pauxillo olei lini, inde tumor sensim ex parte mollis reddebatur, ita quidem, ut in superiori ejus apice locus se se ostenderet, qui accuratius intuenti albus apparebat. Hunc itaque locum lanceola provide aperui; effluebat

fluebat primo sanguis ater, deinde materia purulenta ichorosa, multo sanguine remixta. Abscessum hinc digestivis & balsamicis lege artis tractans, tumor sensim imminuebatur, & interne simul laxantibus & diaphoreticis in usum vocatis, omnia ex voto succedere videbantur, imo firmissima mihi spes erat, fore, ut paucorum spatio dierum, abscessus ad plenariam deduci posset consolidationem. Sed ex improvise nova accedebant symptomata: Puella enim, forsan ex errore in sex rebus nonnaturalibus commisso, corripitur simul forti horrore, cum insequenti æstu leniori, & ingenti pedis dolore, apparentibus simul novis tumoribus non multum a priori distantibus, maxima interim materiæ purulentæ atque serosæ copia ex abscessu aperto profluente, ita quidem, ut abscessus in ulcus depascens quasi degeneraret, & labia excavata peculiare formarent sinus, magnaue pars musculorum, qui hoc loco siti sunt, gracilis nempe, semimembranosi & semi nervosi, in conspectum veniret. Huic ut succurrerem malo, suasi primo, ut ad tumores novos discutiendos novum, sed priori longe majorem conficeret sacculum, ex herbis floribusque roborantibus & resolventibus, imprimis lavendula, salvia, roremarino, majorana, flor. sambuc. chamomill. similibusque constantem, quo totum fere femur interius foveret; interne vero laxantibus, diaphoreticis, temperantibus, bezoardicis, vulnerariis, in pulverum & infusorum forma exhibitis, cum regimine diapnoico, uteretur, unde etiam tumores isti novi discutebantur. Abscessum vero ipsum purgavi aqua phagædenica; deinde balsamum instillavi vulnerarium, deligationes bis in die institui, lintea sæpius duplicata (vulgo compressen) rite applicavi & fascia apta omnia firmavi; loco balsami vulnerarii interdum inspersi pulverem myrrhæ cum alumine crudo, & omnem movebam lapidem, ut sinus probe comprimerem labia simul ad se invicem adducendo, quod etiam ex voto

suc-

succedebat, ita quidem, ut puella ista, sex circiter septimanarum spatio, perfectam recuperaret sanitatem, neque ullam in ambulando retineret difficultatem, quamquam abscessus, qui primo duos digitos transversos supra articulationem aperiebatur, deinde transversim ipsam attingebat, imo fere usque ad locum, ubi muscoli, gracilis, semimembranosus & seminervosus inseruntur, progrediebatur.

Hunc ideo potissimum notavi casum, quia tam quoad symptomata, quam quoad locum affectum, aliasque circumstantias, valde analogus fuit illi, quem recenset Illustris HEISTERUS, *Dissert. de genuum structura & morbis* §. 78. *segg.* quæ M. Dec. 1744. prodiit; iste autem modo citatus casus fuit lethalis, ob copiosum ichoris sanguinolenti effluxum, quem Medicus & Chirurgus, in absentia celeberr. HEISTERI compefcere non poterant, unde quoque modo nominatus Vir clarissimus inductus fuit, ut crederet, aneurisma forsan occultum abscessus specie hic latitasse.

Restat nunc, ut de ulcere in genu a nobis perfanato quædam addamus: Puella decem annorum laboraverat variolis t. t. epidemice grassantibus, pessimoque more remediis calidis, & regimine exquisitè diaphoretico erat tractata, unde magnam serosarum & acrium humorum copiam collegerat; superatis itaque variolis, quæ maximam partem confluentes fuerant, in genu quoque dextro tanta earum fuit copia, ut tota patella una veluti eschara esset obducta, hacque remota magna conspiceretur cavitas, quam serosa illa acris materia, sub eschara collecta & stagnans, effecerat. In auxilium itaque vocatus, corpus primo appropriatis laxantibus & hæmo-catarticis purgavi, ulcus ipsum Ess. succini, myrrhæ similibusque deligavi, & cum in utroque latere sinus essent, magnam puris quantitatem serosi plorantes, id egi, ut spleniis crassis, utrique lateri adplicatis, aptaque
liga-

ligatura comprimerem, quod etiam feliciter succedebat, deinde pulverem Myrrhæ, vel solum, vel cum alumine crudo permixtum, ulceri inspersi tandemque saccharo Saturni exsiccavi & sic ad perfectam deduxi sanationem.

(*Rintelio Halam missa d. 25. Jun. 1745.*)

OBSERVATIO LX.

DN. D. ANDREÆ WESTPHAL.

Hydrops ascites feliciter curatus.

Virgo, quæ viginti quatuor annos jam compleverat, rustico vitæ generi dedita, ob refrigerationem pedum in aqua frigida, tempore illo, quo menses fluxerant, horumque inde ortam plenariam suppressionem, hydrope ascite, successive invalescente, tandem adflegebatur. Varia hinc equidem subinde ab ægra adsumpta erant remediorum genera, inprimis a domesticis undiquaque corrasa, eventus autem non respondebat spei conceptæ, sed morbus in dies majora incrementa capiebat. Cum ergo tandem auxilium a me peteret, præscripsi infusum aliquod, ex raphano rusticano radula comminuto, & baccis juniperi contulis. mediante affusione aquæ calidæ paratum, & syrupo quodam edulcoratum. Hujus in dies tantam haurire debebat quantitatem, quantam ferre valebat. Mane elixirium proprietatis sine acido, cum spiritu nitri dulci mixtum, vespertino vero tempore pulverem, ex nitro, tartaro vitriolato, & lapidibus cancerorum cum acido citri saturatis compositum capiebat. Usus horum remediorum per aliquod tempus continuato, cum urinæ larga quantitas redderetur, remedium quoddam purgans, sequentem in modum paratum, ægrotæ porrigebatur: Rec. Succus iridis nostratis expressi & per subsidentiam depurati, unciam unam, spiritus anisi drachmas

Acton. Ph. M. Vol. VIII.

H h

sex

sex. Hujus mixturæ postea recipiebat drachmam unam, & Syrup. corticum aurant. drachmas duas, hæcque cum duabus unciiis vini commixta pro dosi capiebat.

Magna inde copia fecum alvinarum & feri per alvum exturbabatur, manifesto cum levamine ægrotantis. Urina quoque, infuso illo antea commemorato ad libram unam quotidie adsumpto, satis large dein profluebat, & tumor abdominis pedumque adeo quidem imminuebatur, ut post duorum circiter mensium, ab incepta hac curatione, decursu, ægrotans libere in hypocausto posset obambulare, cum antea pedibus haud insilire valuerit, & lecto fere perpetuo affixa fuerit. Tunc vero iterum remedium illud purgans, cum quatuor drachmis Syrupi cortic. aurantiorum commixtum, haurire iussi, unde denuo magna quantitas aquarum expellebatur. Ipsa autem ægra postea semper majus sentiebat levamen, viriumque incrementum, ac tandem, adhibitis simul medicamentis roborantibus, pilulis ex Aloe, pulvere squillæ, extract. cent. minor. Sapone Veneto & tartaro tartarificato paratis, haustoque quotidie infuso quodam pugillari ex herbis uterinis, sanitatem pristinam plenarie tandem recuperabat.

OBSERVATIO LXI.

DN. D. ANDREÆ WESTPHAL.

Radicis Squillæ insignis efficacia in opplezione pectoris pituitosa.

Sacerdos quidam fere sexagenarius, temperamenti sanguineo-cholerici, & strictioris corporis habitus, hæmorrhoidum fluxum hætenus singulis mensibus satis largum expertus, ex refrigeratione extremitatum inferiorum, sub itinere, tempore hyemali instituto, opplecionem pectoris insignem

signem sibi contraxerat. In consilium ergo vocatus famosus quidam empiricus, syrupum de pulmone vulpis, commixtum cum syrupo Violarum, exhibuit, a cuius largiore usu, per septem dierum spatium continuato, oppletio illa pectoris tantum sumserat incrementum, ut suffocari omni momento ægrotus videretur. Mediante tussi nil plane ejicere valebat, vires omnino erant fractæ, & maxima simul conjuncta respirandi difficultas. In hoc rerum statu ego accersitus, mixturam, ex aquæ Veron. vinos. uncis tribus, aquæ Hyssop. uncis duabus, aceti scillitici, in quo gummi ammoniacum erat solutum, uncia una, & Syrup. Nicotian. q. s. ad gratum saporem conciliandum, paratam, nec non pulverem, ex radicis squillæ granis quatuor, rad. Vincetox. granis sex, & nitri granis octo compositum, offerebam. Suris insimul imponebantur vesicatoria, & ano injiciebantur clysteres leniter stimulantes. Hac ergo ratione non solum illa insignis pectoris oppletio eximie levabatur, sed & ingens materiæ viscidæ & mucidæ quantitas ope tussis rejiciebatur, subjunctisque demum remediis lenioribus diaphoreticis & analepticis, æger tandem perfecte iterum convalescebat.

OBSERVATIO LXII.

DN. D. ANDRÆ WESTPHAL.

Cæcitas plenaria in puero, usu mercurii dulcis iterum sublata.

Puer egenus summe cacochymicus, pedibus nudis semper incedens per viginti quatuor hebdomades, plenaria jam laboraverat cæcitate. Oculi valde erant turbidi, atque hinc & inde, inprimis non procul a pupilla, maculæ quædam albæ in iisdem apparebant, concurrentibus simul continuis fere doloribus capitis, præsertim in regione ossis frontis.

Hh 2

Probe

Probe ergo considerans, cœcitatem hanc pro causa forte agnoscere aut nimiam crassitiem & visciditatem humorum illorum, quos oculi fovent, aut obstructionem nervi optici, a humoribus crassis productam, statim in usum vocare decrevi mercurium dulcem, tali maxime ratione, ut uni parti mercurii dulcis adderem lapidum cancror. partes tres, & decoctum ex radice chinæ, sarsaparillæ, bardanæ & scrophulariæ hauriendum insimul præberem. Suris post hæc imponebantur vesicatoria, oculis applicabantur epithemata, ex herbis roborantibus & discutientibus confecta, interpositis aliquando lenioribus purgantibus. Singula hæc etiam ita proficiebant, ut intra octo hebdomadam spatium colores varios non modo iterum cognoscere & a se invicem discernere, sed etiam scripta, typis majoribus expressa, legere valeret, tandemque adjuvante Divini Numinis gratia visum plenarie recuperaret.

OBSERVATIO LXIII.

DN. D. ANDRÆ WESTPHAL.

Diarrhœa Pleuritidi superveniens salutaris.

Mulier sexaginta annorum, sanguine plena, multorum liberorum mater, & per totum vitæ suæ cursum ab omnibus fere morborum insultibus vitam degens liberam, tandem hoc anno pleuritide vera affligebatur. Statim ab initio vena in brachio lateris adfæti secabatur, vesicatoria furis, & lateri dolenti vesica fuilla lacte tepido repleta, applicabantur. Pulveres nitroso-diapnoici camphorati, aliaque in pleuritide usitata remedia, debito ordine & modo exhibebantur. Succedebant etiam omnia ex voto, & die morbi quarto sputum prodibat cruentum, hac vero excretionem circa diem septimum uno quasi actu subsistente, omnia symptomata

tomata reddebantur pejora: Æstus enim maximus, dolores summe ardentes & punctorii lateris sinistri, respiratio valde difficilis & anxia deliriumque vehemens, superveniebant, ægra floccos. legebat, ungues in digitis manuum colorem induebant lividum, oculi lacrymas fundebant involuntarias & artus quandoque convellebantur. Nono autem morbi die accedebat diarrhœa, sub qua materia coloris ex atro rubescentis, insignem foetorem spargens, in magna quantitate, atque ut plurimum inscia ægrota, excernebatur, quemadmodum etiam urina pari ratione reddebatur. Durabant hæc usque ad decimum quartum morbi diem, quo superato, omnia symptomata antea commemorata sensim evanescebant, & pristina successive redibat sanitas.

OBSERVATIO LXIV.

DN. D. ANDREÆ WESTPHAL.

Motus convulsivi chronici ex terrore orti.

Virgo 28. annorum, temperamentis sanguineo - cholerici, habitus corporis floridi, & perfecte ceteroquin sana, decimo sexto ætatis suæ anno, ex adspectu viri cujusdam, qui prorsus insolitæ formæ fictam gestaverat faciem, repentino terrore vehementer fuerat commota, quem mox convulsivi motus, inprimis brachii & pedis sinistri, excipiebant, qui equidem a Medico, tunc temporis præsentē, quadante-nus mitigati fuerunt, temporibus autem sequentibus, & quidem præcipue circa æquinoctia, magno cum impetu & vehementia recurrerunt, nec ullo etiam modo amplius refræ-nari potuerunt, licet optima quælibet denuo adhibita fuerint remedia. Per decem ergo annos jam jam malo hocce ita afflicta fuerat, cum & ego in consilium simul vocarer, præ-viaque diligenti indagatione omnium circumstantiarum, sta-

tum ejus ita comparatum deprehenderem. Quando a moribus hisce libera vivebat, quantum scilicet ex externo aspectu judicare licuit, vegeta erat ac sana, catamenia rite & statò tempore fluebant, nec in aliis actionibus, homini sano competentibus, præternaturale quidquam notabatur, excepta saltem atonia & quandoque occurrente tumore aliquo, levissimo tamen, brachii & pedis sinistri, nec non insigni proclivitate ad terrorem, ex minima etiam caussa statim oborientem. Paroxysmum autem instantem præsignabant ordinarie somnus inquietus admodumque turbatus, appetitus plane dejectus, dolores capitis, palpitationes cordis, angustia præcordiorum & frigus per totum corpus sese diffundens. Hæc, quando per duos, tres, ad summum quatuor dies perduraverant, motus convulsivi magna cum vehementia miseram ita excruciabant & exagitabant, ut a quatuor personis in lecto detineri haud potuerit. Oculi tunc erant clausi, os distorquebatur, caput mira quadam vi modo antrorsum, modo retrorsum agitabatur. Cor palpitabat, sanguis impetuose versus pectus & caput movebatur & respiratio summe erat difficilis. Manus & pedes durante paroxysmo ratione frigiditatis cum glacie certabant; quamprimum vero calor, etiam saltem aliqualis, in iisdem redibat, statim paroxysmus non solum mitior evadebat, sed quoque ad breve quoddam tempus plane remittebat. Superato tandem illo, de summa virium prostratione, siti, dolore capitis & angustia præcordiorum conquerebatur. Mens sibi non constabat, sed varia minus coherencia plerumque tunc proferebat. Quodsi autem pedes, præcipue vero manus, frigus iterum occupabat, illico etiam paroxysmus denuo recrudescerebat, nunquam tamen ultra duas, vel ad summum tres horas durabat, hacque tragoedia finita, dein ægrota, paucorum dierum intervallo, ad plenariam orthostadiam redibat.

Cete-

Ceterum omnia illa remedia, quæ per integrum biennium ad malum hocce radicitus extirpandum, fuerunt adhibita, nullum plane attulerunt levamen, quin potius nuperrime adhuc fluxus mensium nimius, cum fluore albo benigno conjunctus, accessit, quem dein plenaria adpetitus dejectio, viriumque tanta prostratio excepit, ut vix ægra adhuc negotia illa, quæ aias facili etiam modo perficiuntur, obire queat; inprimis cum etiam nunc intumescencia præternaturalis totius lateris sinistri ipsius corporis, maxime brachii & pedis accedat, motusque isti convulsivi prædictis temporibus indefinenter recurrant, hacque ratione lethalem tandem successurum eventum omnino præfagiant.

OBSERVATIO LXV.

DN. D. ANDREÆ WESTPHAL.

Hæmorrhagia uteri enormis, immisione extremitatum superiorum in sal calefactum, feliciter cobibita.

Fœmina viginti quatuor annorum, temperamenti sanguineo-melancholici, vegeta alias ac sana, & partu jam semel feliciter defuncta, ob lapsum in terram graviolem, & iracundiam, qua vehementer exarserat, quinto graviditatis mense abortum patiebatur. Negligentia obstetricis, membranæ, quibus foetus in utero circumdatus est, & funiculus umbilicalis fere totus, in utero remanserant, quare febris superveniebat inflammatoria uterina perquam vehemens. Quinto vero post abortum die hæmorrhagia uterina tam enormis accedebat, ut ægrota intra sex horarum spatium ultra viginti libras sanguinis amitteret. Omnia remedia, ad illam sistendam adhibita, prorsus irrita erant, immo eo usque tandem crescebat, ut lipothymix frequentiores, sudores

sudores frigidi, abalienatio mentis & tremores artuum mortem instantem prænuntiarent. Hoc ergo sub rerum statu perquam fontico cogitabam adhuc, an non forte ligaturæ artuum superiorum, aut immissio eorundem in sal valde calefactum, sanguinis affluxum versus hancce regionem promovere, & hæmorrhagiæ huic obicem ponere valerent. Prius remediorum genus, in tali statu alias præstantissimum abhorrebant adstantes, metu vano crudelitatis detenti; posterius vero admittebant. Immissis itaque artubus superioribus in sal calefactum, & quidem crebrius repetitis vicibus, primo omnium faciei lenis quidam calor conciliabatur; postea lipothymia & artuum tremores subsistebant, & tandem sudor frigido in calidum per totum corpus mutato, hæmorrhagia uterina quadantenus intuitu vehementiæ suæ remittebat. Cum ergo usui salis calefacti ulterius insistere, intra duarum denique horarum spatium, impetus hæmorrhagiæ hujus penitus coërcebatur, & exhibitis simul postea idoneis remediis internis, a gravi hocce morbo ægrotata feliciter liberabatur. Notatu autem inprimis adhuc dignum erat, quod, durante illo externo calidi salis usu, artus superiores undiquaque adeo quasi perfusi fuerint rubicundo colore, ac si flagellis cæsi essent, manifesto sane indicio, quod satis valida tali modo excitata fuerit humorum versus superiora revulsio, quæ optimum & securissimum ad compescendam effrenem talem hæmorrhagiam constituit remedium.

OBSERVATIO LXVI.

DN. D. ANDREÆ WESTPHAL.

*Oculorum inflammatio, cum prominentia insigni
dextri extra orbitam, a difficili perruptione
dentium caninorum orta.*

Infans septem circiter mensium, communi alias & ut plurimum usitato more admodum difficili dentium sic dictorum caninorum in maxilla superiore perruptione laborabat. Complures jam jam noctes diesve plane insomnes transegerat, doloresque adhuc magis augebantur, accedente utriusque oculi inflammatione. Varia a parentibus jam jam adhibita erant remedia, ad promovendam hujus inflammationis discussionem, dentiumque simul adjuvandam perruptionem, quæ etiam in tantum profecerant, ut dens caninus sinistri lateris e gingivis prodierit, insimulque inflammatio oculi ejusdem lateris a vehementia sua notabiliter remiserit; at dexter caninus dens, his non obstantibus, quasi immobilis intra gingivas hærens, nullo modo ulterius promoveri poterat, indeque eveniebat, ut inflammatio totius oculi dextri non solum valde augeretur, sed etiam bulbus, ipse ex orbita usque adeo prominere, ut quasi esinde propulsus videretur, concurrente simul copiosa feri lacrymalis profusione, & atrocissimis indefinenter continuantibus doloribus. Sub his itaque circumstantiis cum meum quoque parentes implorarent auxilium, locum illum gingivarum, sub quo dens perrupturus adhuc latitabat, lanceola leniter incidebam, hocque facto tertio die non solum dens iste absque ulteriori difficultate prodibat, sed omnia illa modo commemorata symptomata in totum quoque evanescebant.

Actor. Ph. M. Vol. VIII.

li

OB-

OBSERVATIO LXVII.

DN. D. ANDRÆ WESTPHAL.

*Abscessus lienis, abscessu in inguine orto,
sublatus.*

Miles gregarius ingurgitationi spirituum ardentium sum-
mopere deditus, tandem exinde inflammatione lienis
fuerat correptus. Chirurgus advocatus venæsectionem ne-
gligens non solum, sed etiam alia remedia, statui morbi
convenientia, ægroto non porrigens, effecerat, ut inflam-
matio illa tandem in apostema abierit. Quadragesimo tan-
dem morbi die, auxilium meum efflagitabat æger. Inve-
niebam eum febre hectica laborantem, cum impotentia
pedem sinistrum movendi, hærebatque sine dubio abscessus
ille in superficie lienis externa, siquidem partim tumor no-
tabilis in hypochondrio sinistro occurrens, partim etiam sen-
sus fluctuantis materiæ in illa regione, si digito prædictus
tumor leviter comprimebatur, hanc suspicionem confirma-
bant. Prædicebam ideo ægroto funestum omnino exitum,
nisi forte incisione, in hypochondrio sinistro instituenda,
materiæ purulenta exitus tempestive adhuc pararetur. Re-
spuebat vero non modo ægrorū hancce operationem, sed
etiam omnia interna recusat medicamenta, unde iterum
discessi. Post undecimam à primo inflammationis initio heb-
domadam sponte ægrotum denuo visitabam, qui tunc de do-
lore & ardore summo in inguine sinistro conquerebatur,
quāquam in illo loco nec rubor, nec tumor ullus tunc con-
spiceretur. Paucis autem postea diebus prodit ibidem tu-
mor inflammatorius, cui, pro obtinenda maturacione, ad-
stantes mel cum farina mixtum imposuerant. Obtentā de-
mum hoc remedio suppuratione me iterum vocari curabat
ægrotus. Suadebam ergo statim aperturem abscessus huius,
eaque

eaque facta, magna materiæ purulentæ quantitas non modo profluebat, sed æger etiam statim referebat, se pedem suum libere iterum movere posse. Deligato vulnere ut artis est, eundem derelinquebam, cumque altero die redirem, percepi ipsum optime præterita nocte quievisse, nihilque ferre incommodi jam persentiscere. Remotis fasciis magna iterum purulentæ materiæ quantitas e vulnere prodibat, idque adhuc per octiduum continuabat, disparente simul tumore in hypochondrio sinistro & hectica febre prorsus iterum evanescente, feliciterque cessante.

(Gryphiswaldo Halam misse, d. 7. August. 1745.

OBSERVATIO LXVIII.

DN. D. JO. CAROLI VILELMI MOEHSEN.

*Descriptio ossis frontis omnium crassissimi, cui
adnexa est ossis cribriformis pars peculiaris
structuræ.*

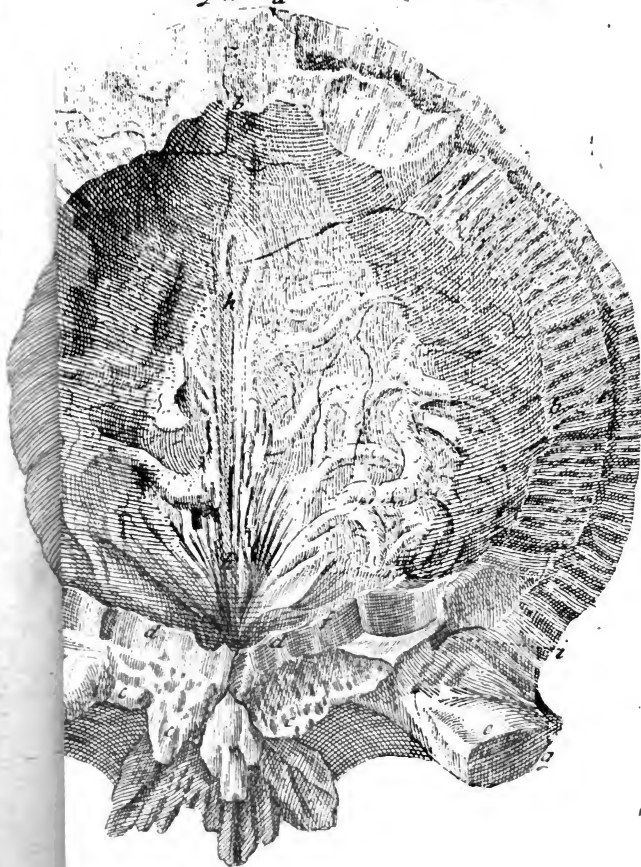
Firma & compacta Egyptiis fuisse capitis ossa, testatur HERODOTUS *Lib. III. 12.* De incolis Hispaniolæ refert Gonzalus Ferrandus OVIEDUS, in *Historia Indię generali*, eorum capita tam dura fuisse, ut gladiatorum aciem obtuderint, immo ipsi sæpius in fragmenta dissilierint. Hoc quoque *Alex. CARDAMUSTA* de incolis Thomæ insulæ, aliorumque sub æquatore habitantium, prodidit. Calorem harum regionum solam esse causam, ut compacta nimis fiant capitis ossa, a plerisque creditur. Sed cranium e terra in Islandia effossum describit *Angrinus JONAS Lib. II. Crymogæes. rerum Island. edit. Hamb. MDCX. p. 135.* quod tanta fuisset firmitate & crassitie, ut nec securi, nec malleo, ab adstantibus potuisset frangi. Magni hoc herois, Egilli sci-

li-2 licet

licet *Scallagrimi* fuisse, idem docet. Medicorum observatio-
nes evolvi, an quædam de craniis crassioribus memoriæ pro-
diderint, sed nihil reperi, excepta *H. WELSCHII* observa-
tione, de cranio sine suturis, digitum fere annularis crassitie.
Vid. *Hecatost. I. obs. physic. med. p. 98. obs. 77.* KEYSLE-
RUS quoque refert, *Epp. itin. pag. 1073.* in thesauro rerum
anatomicarum, quæ *Dresdæ* servantur, cranium humanum
pollicis crassitiæ monstrari.

Cum in parvo rerum curiosarum adparatu, quem non
ita pridem collegi, os frontis singulari crassitie servem, cum
parte ossis cribriformis peculiaris fabricæ adnexa, illud exa-
mini eruditorum, cum accurata ossis delineatione, subicere
placuit, quam nec *WELSCHIUS*, nec *KEYSLERUS* dede-
runt. In *XII. quidem parte Scriptorum Societatis* *Δοκιμα-
ζομένων*, *Nº. III. p. 337. seqq.* descriptionem hujus ossis dedi-
di, sed cum Societatis hujus scripta raro in Medicorum conspe-
ctum veniant, ac descriptio absque delineatione minus clara
sit, eam illustr. *PRÆSES* Academiæ Naturæ Curiosorum A-
ctis inferi jussit. Hoc ordine in descriptione nunc procedam,
ut primo externam ossis frontalis faciem, deinde crassitiem
& internam ejus structuram, ac postremo fabricam ossis
cribriformis particulæ singularem, exponam. In mensura
pede Parisino utor. Superficies externa, quæ convexa est,
ab extrema parte apophysis nasalis *Tab. V. Fig. 1. a* usque ad
conjunctionem circiter suturæ coronalis & sagittalis *b.*, lon-
gitudinem habet septem pollicum cum dimidio. In delinea-
tione, quam hac ipsa *Fig. 1.* dedimus, non eandem reperies
mensuram, cum eam supra editam & convexam frontis par-
tem egimus. Quælibet apophysis angularis externa ab al-
tera, ut *c.* usque *d.*, distat quatuor pollices & tres lineas. A-
pophyses angulares internæ *e* & externæ *d* vel *e* pollicem &
quasdam lineas inter se distatæ sunt. Apophyseos nasalis lon-
gitudo ab *f.* usque *a.* octo est linearum. Alae ossis frontis,
quæ

Fig. 2. a

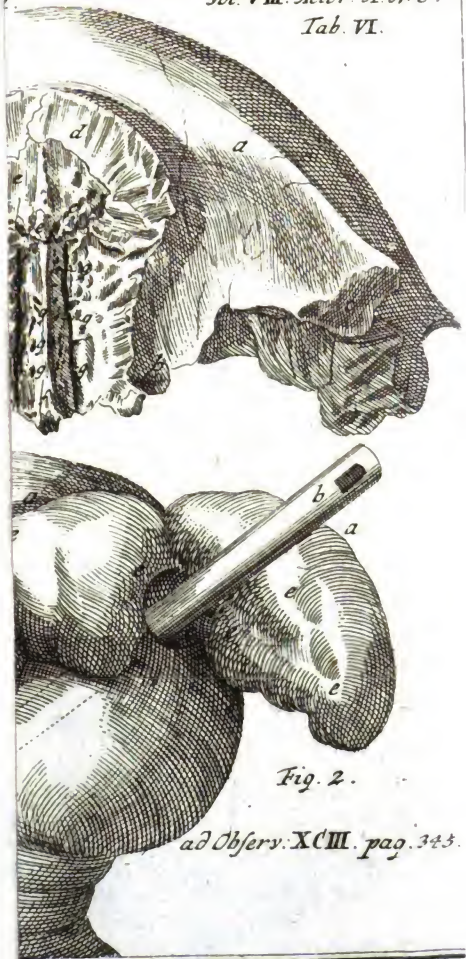

Fig. 2.

ad Observ. XCIII. pag. 343.

quæ superiorem orbitæ partem formant, a medio arcus superciliaris, *Tab. VI. Fig. 1.*: vel marginis orbitæ *a* usque ad fundum ejus, pollicem & decem habent lineas. Accurate & fusius ossis frontis ambitum descripsi, quo perspicue convenientia hujus ossis cum omnibus aliis adutorum ossibus frontis appareat, ea solum mensura, quæ ab extrema apophysis nasalis parte, usque ad conjunctionem futuræ frontalis & sagittalis sumpta est, reliquas excedit, quod inde ortum esse putamus, cum nullum harum futurarum vestigium in conspectum venit, sed ossium sincipitis vel bregmatis partem, frontis ossi adnexam esse, judicamus. Crassitiem nunc attingam hujus ossis, quæ optime ex *Tab. V. Fig. 2.* potest cognosci. In margine *a. b.* qui alias cum ossibus bregmatis connectitur, crassities octo vel decem linearum, imo quibusdam in locis pollicis latitudinem superat. Processus sive alæ ossis frontis, quæ superiorem orbitæ arcum constituunt, dimidium pollicem & amplius crassitie æquant; vid. *Tab. V. Fig. 2. c. d.* Apophyses angulares externæ *e.* usque ad cavitatem internam ossis frontis *f.* protensæ, crassitiem habent duorum pollicum, quæ autem non satis exacte in delineatione expressa est. Hæ apophyses eo in loco, ubi ossi zygomatico vel jugali junctæ fuerunt, cavitatem habent glenoideam, *Tab. V. Fig. 2. g.* & *Tab. VI. Fig. 1. c.* cum alias hæc ossa futura junguntur. Crassities inferior hujus apophysis, ubi glenoidea cavitas est, in quadro habet sex septemve lineas, sed hæc ob artis delineatoriae regulas breviationis, non potuit ad amissim exhiberi.

Ubi extremitates superiores ossium nasi cum osse frontis jungi solent, peculiarem hic observamus superficiem, *Tab. VI. Fig. 1. d.* & *Tab. V. Fig. 1. g.*, cujus crassities ad tres quatuorve excrevit lineas, unde colligere licet, nasi ossa ejusdem fuisse crassitiei. Apophysis nasi *Tab. VI. Fig. 1. e.* *Tab. V. Fig. 1. b.* quæ in media superficie gaudet spina *Tab. V. Fig. 1.*

Fig. 1. a. f. per harmoniam cum osse frontis & per gomphosin cum parte ossis cribriformis jungitur, quod in delineatione non expressum est. Incisura ethmoidalis admodum angusta est, nam ubi alias latissima, hic vix duas æquat lineas. In cava ossis frontis parte *Tab. V. Fig. 2.* nullam spinam coronalem conspicimus, sed sulcus latus *b.* sinus falciformis, usque ad cœcum procedit foramen. Interdum hoc reperi observavit WINSLOVIUS in *Anatomia Tab. I. No. 200.* Tota superficies interna, sulcis gyrorum substantiæ corticalis cerebri præaltis abundat. Ossis cribriformis adnexam apophysin inferiorem *Tab. VI. Fig. 1.* proponit, longitudo ejus a processu nasali *e* ossis frontis usque *f* pollicem excedit. Crista galli, vel apophysis cribriformis superior, parum in cava ossis frontis parte prostat. Reliquæ ossis cribriformis partes, laminæ nempe cribrosæ, labyrinthus narium, ossa spongiosa superiora, ossa plana & apophyses superiores, plane deficiunt, & vix adfuisse videntur, nam incisura ethmoidalis adeo angusta est, ut locus hisce non fuerit. Præsertim vero notatu dignum est, quod in utroque latere hujus apophysis inferioris ossis cribriformis, canales ossei in conspectum veniant *Tab. VI. Fig. 1. g.* quorum aperturæ posteriores versus cavam ossis frontis partem directæ sunt, longissimi horum quatuor sunt linearum. Probabile est, canales osseos laminarum cribrosarum munere functos esse, cum alias non reperiuntur. Reliqua delineatio adjecta monstrabit.

Pondus totius ossis est libra una civilis & semundiae XXVII. Figura ossis frontis externa, & partium externarum proportio indicant, quod ad hominis caput pertinuerit. Doleo vero, quod nec reliqua capitis ossa, nec locum, ubi inventum est, comperire mihi licuerit; dudum enim jam a familiis quibusdam asservatum est, usque dum in venditoris, & posthæc in meas manus venerit, nunc autem, ne tam singulare os, post obitum, in imperitorum manus veniat.

in Phytotameion Academiae Imperialis Naturae Curiosorum delatum est. Pondus totius ossis & crassities ejus multis persuasit, lapidifacilis accensendum esse; sed odor empyreumaticus, quem scobes abraeae, prunis injectae, spargunt, nec non odor omnibus ossibus attritis & calefactis communis, ut & substantia ejus mollior lapidibus, imo adspetus ipse, osseam naturam produnt. Substantia quoque reticularis, seu cellulosa, duobus in locis aperte in conspectum venit, *Tab. V. Fig. 2. n.* Haec sunt, quae in praesentiarum communicare potui; animus mihi erat plura addere, sed tempore exclusus hic subsistere cogor.

OBSERVATIO LXIX.

DN. D. JO. CAROLI VILELMI MOEHSEN.

De

Cervi capite una cum cornibus, quod trunco quercus insertum & coalitum conspicitur.

Speculatoribus naturae non est incognitum, multa adhuc in physicis reperiri obscura dubiaeque originis, qua occasione cum abuti soleant lucripetae, tanto magis a fraude sibi quisque cavere debet. Nam vel quae sola arte sunt facta, vel naturalia quidem, sed ubi artificis manus accessit, pro solius naturae operibus subdole supponuntur. Nos in praesentiarum subjicimus Naturae Curiosorum judicio truncum quercinum, qui Berolini in Technematophylacio Regio servatur. Est is altitudine octo circiter pedum; in ejus medio superioris partis caput cervi ita inolevit, ut pars capitis posterior, cum cornibus ex ligno arboris eminentibus in conspectum veniat. Cortice tantum non omni truncus caret, ut caput non conglutinatum esse, sed coaluisse arbori, satis

fatis appareat. Superior trunci pars, cui inhæret caput, in nodosam excrevit molem, inferiori crassior. Cornua ex utroque latere exstant, utrumque quinque gaudet extremitatibus. Duæ inferiores, capiti proximæ, ex ipso trunco seorsim eminent. Hunc truncum adspicientibus olim miraculum esse visum, *Jacobus TOLLIUS in Epp. itin. p. 41.* refert. Cum enim jubente & præsentente magno Electore, FRIDERICO WILELMO, *Tollio* monstraretur, adstantes aulici vel Principi blandientes, vel naturam trunci ignorantibus, adfirmabant: Nil in terrarum orbe huic simile inveniri, cum omnibus artis & naturæ miraculis pretiosius sit & dignum tanto Principe *εὐμήλιον*. Artis autem ope creditum hoc miraculum esse factum, censet idem TOLLIUS: *Dolus ille, ait, venatorum est, gratiam Principis captantium, & crescentibus arboribus novellis illa inferentium, quæ dein, tanquam innata, crescendo complectantur.*

Cum vero TOLLIUS rem ex Physicæ fontibus nec illustraverit, nec penitus perspexerit, alique hoc artis & naturæ phænomenon, quantum quidem memini, intactum reliquerint, in rem altius inquirere constitui. Cuius arbori ejusque ramis, docente experientia, nutrimentum a radicibus per corticem advehitur. Nam arbores, ligno putredine absumto, ut in salicibus, quercubus aliisque quotidie videre licet, tamen virent & in folia exeunt. Observavit Perillustr. L. B. de WOLFF (vid. Physicæ vernacula lingua editæ Tom. III. §. 242.) nucem juglandem, ligno putrefacto, sed cortice integro, lætam induisse frondem fructusque tulisse, imo intra duos annos iterum concrevisse & cum cortice ita coaluisse, ut nullis fulcris indiguerit. Quodsi itaque arbori ad cervi caput recipiendum satis crassæ, cujus superior pars exaruerit, (ut in nuce juglande accidit) excisis, quæ corrupta sunt, caput cervi ingeratur, & cavum contra pluvias tegmine muniatur, plane persuasi sumus, ar-

borem

borem coalituram, cervinumque caput novis incrementis tandem penitus cooperturam, cornibus per lignum & corticem extantibus. Incrementum autem arboris per insertum caput non impediri, ex eo patet, quod arbores, licet trunco corrupto & dissoluto, tamen efflorescant. Idem contingeret, si truncus arboris junioris, firmus & crassus, in superiori parte, ubi in ramos discinditur, ramis non læsis excavaretur. Nam non dubitamus, cranium cervi huic loco insertum sensim fibris ligneis circumdatum iri. Artis ope hanc cornuum vel capitum insitionem peragi, ex eo porro judicamus, quia frequentius in Principum Physiotameis plures res, truncis arborum coalitæ, servantur, quam ut fortuitis & solius naturæ effectibus tribui possint. Nec casum cum KEYSLERO, de quo infra, aliisque fingere licet, quomodo cervina & cornua & capita altis arboribus sola auxiliante natura crescere possint. Minime autem statuendum videtur, quod nonnulli volunt, cervos, amoris ardore incensos & occæcatos, arborum truncos, octo circiter pedes proceros & satis crassos, cæco impetu transverberare posse, ut cornua exeant, ipsum vero caput per medium arboris penetret. Hoc credat Judæus Appella! Plura hujus phænomeni extare exempla, testatur TOLLIUS antea laudatus *Libr. cit. pag. 41.* cum tria se vidisse, ait, cervina capita in uno Serenissimi Electoris Saxoniae Gazophylacio, inserta & coalita arboribus, quod KEYSLERUS in *Epp. itin. pag. 1066. P. II.* adfirmat. Pragæ quoque tale quid servari, TOLLIUS *p. 71.* asserit. *Vidi hic*, ait, *& aliud par cornuum cervinorum arbori velut innatorum, quale Berolini instar miraculi erat. Olig. JA-COBEUS*, in *Museo Regio Danico* describit *Señ. L. pag. 5.* cornu cervinum, cujus extremitati frustum ingens ligni adhæret, nec non cornua duo cervina e frusto ligni exerta, & mandibulam equi inferiorem, ligno querno immersam, horum icones *Tab. IV. Fig. 1. 2. 3.* ibidem repræsentant. Man-
Ador. Ph. M. Vol. VIII. Kk *dibu-*

dibulam optime & fusius in *Museo Wormiano* depinxit *Olaus WORMIUS*, & verisimilem hanc adjecit sententiam: (quæ autem ad nostrum casum, ubi totum caput ligno ita continetur, ut cornuatantum promineant, adplicari non potest,) *Existimo*, ait, *mandibulam hanc impositam fuisse ramo quercino juniore, qui sensim excrescens per interstitium utriusque alæ mandibulæ, paulatim in majorem actus est altitudinem, ita ut & inferior & superior pars rami adacti coaluerit, & accedente copioso nutrimento, in nodosam hanc molem excreverit, quæ & extra & intra mandibulam tam arte amplexa est, ut sine fractura avelli nequeat, coalescente paulatim superiore parte corticis cum inferiore, ut jam continuatum existat corpus.* *KEYSLERUS Part. I. Epp. itin.* *Technophylacium*, quod *Ambrae* in Comitatu *Tirolensi* servatur, descripsit, simulque p. 43. refert, se ibi vidisse cornua cervina trunco inserta & veluti innata, in utroque latere apparuisse caput, remque ita peractam esse putat: Cervum morientem adolescenti arbori caput imposuisse & ita decessisse, arborem vero sensim concrevisse & caput cum cornibus complexam esse. Sed, quod pace beati viri dictum esto, hoc nobis vix verisimile videtur. Cervus enim animam agens, pedibus consistere nequit, sed procumbit humi, & secum caput arbori impositum trahit, quod a reliquo corpore non nisi ingenti vi avelli posset. *Adamus OLEARIUS*, in *Technematophylacia Gottorpino* p. 16. n. 4. *Tab. X.* capreoli cornu arbori innatum descripsit. Vellem ab auctoribus, cujus generis sint arbores, quibus corpora heterogenea includuntur, esset relatum. Plurima quercubus inoleverunt. Ratio vero, cur quercus reliquis aptiores sint, ex iis, quæ *MALPIGHII* & alii, de arborum generatione & incrementis adnotarunt, deduci posset, si observationis limites transgredi vellemus. Hæc solum coronidis loco adjicimus, oleastrum non minus, quam quercum, ad hoc negotium aptam

aptam esse, quod exemplo probat THEOPHRASTUS ERESIUS, in *Historia Plantarum Lib. V. Cap. 3.* Sæpe enim, ait, pars arboris comprehensa ab altera proxima est, atque in ejusdem corporis magnitudinem coagmentata; & si lapidem aut aliquid simile arboris alæ inculcaveris, demum insinuetur atque occultabitur amplexu auctioris obductæ. Quod etiam in oleastro, qui Megaris in foro stabat, evenisse accepimus. Quo succiso urbem capi & dirimi oraculum erat, sicuti actum est. In hoc enim percisso repertæ sunt ocreæ, & alia quædam Attici ritus. Parte qua primum affixa fuere, ad ramorum ambitum concavata. Hujus oleastri quod adhuc superest parum admodum extat. Aliis quoque locis complura ejusmodi facta produntur. *Sed hæc, ut dictum est pluribus, publica habentur.* Ad hunc Græcorum morem, qui ante fana adfigebant & suspendebant dona in oleastro, alludit VIRGILIUS *Libr. XII. Æneid.*

Forte sacer Fauni foliis oleaster amaris
Hic steterat, nautis olim venerabile lignum,
Servati ex undis, ubi figere dona solebant
Laurenti Divo & votas suspendere vestes.

Fusius hunc Theophrasti locum *Jul. Cæsar* SCALIGER in animadversionibus & *J. Bodeus* a STAPEL in *Notis & Comment.* exposuerunt. Sine artis ope interdum peregrina corpora arboribus adpenſa innasce posse, oleaster Megarensium docet, sed in nostro exemplo humanas opem tulisse manus, extra dubium videtur.

(*Berolino Halammiffæ d. 7. Aug. 1745.*)

Kk 2

OBSER.

Nota. Cum hac Observatione conferri merentur, quæ leguntur in Commercio litterario physico technico medico Norimbergensi a. 1736. p. 141. a. 1738. p. 89. seqq. 105. seqq. 417. & an. 1745. p. 7. n. II.

OBSERVATIO LXX.

DN. D. JO. GEORGII MAURER.

Singularia phaenomena, in Ictero cum febre tertiana biliosa alternante observata, una cum sectione anatomica.

Illustris quidam Dominus, 46. circiter annorum, temperamentum sanguineo - cholericum, Veneri non parum alias deditus, nunquam vere hæmorrhoidarius, venæsectiones, præservatorias non negligens, ob istum sclopeti, qui per musculos tantum circa regionem hepatis penetraverat, d. 10. Jul. 1744. Argentoratum veniens brevi ibidem tempore felicem vulneris hujus consolidationem obtinet; decimo autem post vulnerationem die febre correptus fuit tertiana biliosa, juncta cum æstu notabili interno, siccitate & flavedine linguæ, urina biliosa, plus minus turbida, pulsusque febrili, flavescente simul, ut exacte mihi relatum fuit, per totum corpus cute. Servat hæc febris typum quidem intermittentis regularem, sed non nisi 4. vel 5. paroxysmos format; iterumque desinit, brevi post recurrens eodemque modo desinens, id quod binis vicibus ita factum fuit. Tribuuntur hæc symptomata bili depravatae ac imprimis spissiori, ceu unicæ morbi causæ, multa que ad illam corrigendam & attenuandam ibi ordinantur remedia, sed irritum cum effectu; emaciatur enim potius æger valdopere, ac ideoque aërem mutare & domum reverti desiderat, cumque in finem die quinto Octobris, sat languidus licet, iter ingreditur. Tercio autem die Ratisbonam deveniens, meum requirit consilium, magna que cum confidentia desiderat, ut in hocce itinere ipsum comitarer, id quod, invitus licet, tandem promittebam.

To-

Totum enim ejus corpus, præter jam dicta symptomata, subtumidum erat, conjuncta simul febricula continua ad lentam vel hecticam tendente; pedes præsertim versus noctem œdematosus occupabat tumor, excretiones alvi erant albicantes, tardiusque & admodum difficulter succedebant, eadem fere ratione, sicuti in ictero consummato fieri solet, concurrente simul plenario somni & appetitus defectu. Infartus igitur viscerum pertinacissimos altiusque jam radicos præcipue in abdomine, ut hepate, mesenterio ductibusque biliariis, de dubio & vix sperando felici curationis exitu abunde satis testari prædixi, nihilominus tamen, post exhibitum lene laxans adpropriatum, remediis blande aperientibus, amaris, diaphoreticis inprimis & mitioribus diureticis, ulterius fontici hujus mali incrementum, quantum quidem possibile foret, avertere conabar, erantque hæc sequentia: Rec. Lap. canc. præp. ʒj. rad. Curcum. pulv. epilept. March. antim. diaphoret. ana ʒß. milleped. præp. cinnab. nativ. ana ʒj. M. F. pulvis, divid. in VIII. part. æqual. harumque una vespertinis horis quotidie fumatur. Rec. Rad. cichor. chelidon. major. tarax. ana ʒiijß. rhabarbar. ver. ʒj. herb. card. bened. fumar. agrimon. fragar. ana Mj. Summitat. cent. min. min. marrub. alb. ana manip. dimid. cort. Orant. ʒij. croc. or. ʒij. sem. fœnic. ʒiß. M. conc. cont. F. Species pro infuso theiformi, bis quotidie hauriendo. Interponebantur simul, pro conservanda alvi apertione, modo lenia clysmata, modo laxantia cum diæta tenui & humectante. Hisce per aliquot dies continuatis, recurrebat equidem ex voto tertiana biliosa, sed quarto paroxysmo plenarie iterum cessabat, cum diminutione manifesta coloris icterici circa oculos totamque cutis peripheriam, quemadmodum etiam feces alvinæ ferme naturaliter tunc tinctæ erant; brevi autem post tumor œdematosus pedum graviter denuo invalescebat, habitusque corporis plane cachecticus successive evadebat, cum

Kk. 3

abdo-

abdominis magis simul aucta intumescencia, aquarum extravasationem indicante, unde, præter jam recensita remedia, simul exhibui pulverem temperantem Stahlii cum millepedibus præparatis mixtum, itemque sequens Elixirium diuretico viscerale: Rec. Extract. scolopendr. trifol. fibr. cichor. ana 3ß. rhabarb. ʒj. Solv. in aqu. cichor. ʒiß. colat. add. liquor. terr. foliat. tartar. 3vj. spirit. Sal. ammon. anis. 3iij. M. & bis quotidie gutt. XL. vel L. sumantur. Appetitui tunc prostrato, Elixirio stomach. temper. Viennens. cum Tinct. mart. pomata maritato, consului, pedesque subinde cum linteis calidis fovere iussi, interposito quandoque clystere, hacque ratione intumescencia corporis pedumque cedemata multum quidem minuebantur, urina vero semper inconstans perseverabat, modo sedimentum crassius multasque cruditates biliosas, successuram quandam salutarem crisin indicantes, deponebat, modo iterum limpida & clara erat, quamvis continuo biliosa, modo ex æstu rubicunda adparebat, internam quandam inflammationem significans, pulsus autem naturalis ferme & vix paululum per intervalla magis acceleratus & quadantenus febrilis observabatur, cum appetitu etiam aliquo modo redeunte, somnoque mediocriter bono ac tranquillo. Tandem exigua quædam in cute proruperunt exanthemata, tubercula quasi purpuracea constituentia, scabiei dein similia, totum corpus, præsertim pedes, obsidentia ibidemque acriter rodentem sensum excitantia, quod symptoma novum etiam crisin quandam salutarem sistere videbatur, & idcirco pro adjuvanda & conservanda hac excretionem guttulae XXX. mixtur. simpl. mane per tres dies porrigebantur, unde lenis sudor, gravem foetidumque odorem semper spirans, prodibat, ast quamvis etiam hic mador per intervalla horum dierum sponte adhuc continuaverit, nihil tamen inde emolumenti in ægrum ipsum redundavit, immo & ipsa tan-

tandem illa purpuracea excretio sponte iterum evanuit. superstita saltem manente scabiosa salsaque ista pruriginosa irritatione tuberculorum, imprimis in pedibus, somnum, hucusque per intervalla satis adhuc tranquillum, ob perpetuam fere frictionem plane iterum inquietum reddente, pulsu semper, ut antea dictum, absque manifestis motibus febrilibus permanente, flavo autem faciei totiusque cutis colore tunc magis adhuc evanescente.

Tanta itaque symptomatum congeries ac variatio merito augebant metum statim ab initio sincere manifestatum, de difficillime speranda adhuc restitutione, ob infarctus viscerum gravissimos indeque exortas summas functionum læsiones, præsertim circa hepar ductusque biliarios. Hanc igitur ob rationem tandem ad sacram quasi anchoram, aquas scilicet Selteranas, cum lacte caprillo maritatas, confugi, tentaturus, an forsitan hac ratione viscerum vasorumque pertinaces adhuc referari queant obstructions. Sumisit itaque æger Illustr. de his aquis quotidie matutinis horis tres circiter libras, cum caprilli lactis semilibra, tepide, subjuncto simul leni semper corporis motu, intra hypocaustum nempe obambulando, adeo salutari cum effectu, paucos intra dies sese manifestante, ut nova plenariæ restitutionis spes affulgeret, siquidem nulla febrilis commotio, prout per intervalla antea factum erat, ulterius observabatur, color ictericus in prorsus naturalem floridumque mutabatur, alvinæ feces in magna copia & naturaliter tinctæ prodibant, urina quantitatem omnium assumptorum liquidorum multum exsuperabat & saltem adhuc biliosa manebat, modoque limpidissima, modo turbida apparebat; intumescencia quoque corporis & pedum plenarie disparebat, imprimis vero abdomen, hucusque semper quadantenus tensum & expansum, manifesto flaccidum evadebat, ciborum appetitus magis magisque redibat, & quoniam sitis hæctenus
sem-

semper naturalis fuit, ideo sub prandio pauxillum vini Rhe-
nani cum aqua Selterana mixti, concedebatur. Cessabant
hinc penitus anxiae, ob dubium rei eventum ortae, animi
solicitudines, augebantur vires ipsumque corpus ita, ut in-
tra ædes libere obambulare valeret æger, fugiendo tamen
aëris intemperiem, variaque rursus negotia, quod non prorsus
impedire potui, iterum administraret; solus vero succes-
sive rursus diminuebatur somnus, ob continuas in asperius-
cula tantum cute, præsertim in pedibus, adhuc durantes
pruriginosas molestias, augebatur hinc inquietudo, & excre-
tio urinæ modo copiosior iterum, modo parcior, semper
tamen adhuc cum insigni acrimonia biliosa conjuncta, depre-
hendebatur,

Sub his ergo circumstantiis, meliorem omnino muta-
tionem intuitu sanitatis præfagientibus, ex improvviso contin-
gebat, ut Illustri æger nono die, statim post assumtas Sel-
teranas, ob militaris regiminis negotia, vehemens & arden-
tissimum iniret colloquium, idque sequente die tanta cum
animi commotione, me præsentem, per tres vel quatuor ho-
ras repeteret, ut pessimum exinde metuendum illico præ-
dicere coactus fuero eventum; neque etiam diu hic an-
guis latuit sub herba, dum æger nocte mox sequente septi-
mum inter diem & octavum Novembris, cephalalgia
vehementiori, cum odontalgia & dolore faucium ar-
dente pulsuque maxime accelerato junctæ, adfligebatur, un-
de metus & anxietates ob mortem forsitan imminentem,
quæ hætenus ex animo penitus jam proscriptæ erant, non
solum duplicabantur, sed malum ipsum quoque augebatur,
increbescente inprimis magis magisque deglutiendi difficul-
tate. Omnia nunc adhibebantur incassum remedia, accede-
bat febris inflammatoria, cum ardore ex imo thorace ver-
sus

sus collum ascendente, frustraneaue me adhuc spes alebat, posse forsitan per abscessum in faucibus evenientem imminens adhuc averti vitæ periculum: Singulis enim horis majora capiebat incrementa gravis ista inflammatio, tam in thorace, quam in collo, concurrente simul dolore pungitivo & ardente in sinistro pectoris latere, cum pulsu duro, tremulo ac celerrimo; succedebat nono Novembris circa noctem, respiratio summe difficilis, cum expectoratione pituitæ spumoso-sanguinolentæ, lethalem hinc adesse deprehendebam peripneumoniam, cum extravasatione feri & sanguinis in thorace, statum hinc deploratum & exitialem esse significabam, applicans saltem adhuc duo vesicatoria circa furas, quæ tamen pariter nihil opis præstabant, quin potius die 10 Novembr. versus meridiem, cessante paulatim respiratione, placide Illustris hic Dominus exspirabat.

Interim mirari haud licet, funestam hanc subsecutam esse catastrophem, si nempe interiora consideramus, per Sectionem anatomicam, in præsentia duorum aliorum Medicinæ Doctorum triumque Chirurgorum, detecta, quæ ita comparata erant.

1) Pinguedo sub tota cute, quasi per coctionem tumefacta, ex bile flavescens deprehendebatur, serum undique fundens acre; omentum itidem aperto abdomine colore tali ceraceo imbutum, & pinguedini flaccidæ atque ex parte jam exsiccatae simile, adparebat, licet ab extravasato sero mucilaginoso, in abdominis cavo occurrente, satis adhuc tumidum fuerit.

2) Hepar magnitudine præternaturali conspicuum, bile spissa & nigricante sanguine undiquaque erat infarctum, coloremque subfusco-nigrum, quasi sphacelo esset tactum, uno alteroque loco in parte ejus convexa & circa margines excepto, monstrabat, quanquam de reliquo nulla plane

signa actualis cujusdam corruptionis putredinosæ in hoc viscere præsto essent.

- 3) Vesicula felle tres continebat calculos subfusco-flavescentes, rotundos duosque, omnes magnitudine & figura fere æquali, cerasi nempe majoris, aut nucis moschatae oblongæ, ipsa autem bilis, quæ a naturali non recedebat colore, etiam ad ordinariam proxime accedebat quantitatem.
- 4) Orificium ductus choledochi totusque hic canalis ita obliteratus vel constrictus, ut ne minimo cuidam stylo, multo minus bilis guttulæ amplius concederet transitum.
- 5) Mesenterium, quod totum pariter infarctum erat, cum intestinis cæterisque membranis vicinis ita simul concretum deprehendebatur, ut absque membranarum dilaceratione hæ partes minime a se invicem separari potuerint.
- 6) Lien naturalis quidem erat substantiæ & coloris, duplici vero ad minimum & pondere & magnitudine gaudebat.
- 7) Omnia viscera hepatis vicina, aut partes illud proxime attingentes, color ille subfuscus, nigricans & quasi sphacellosus, saltem ex parte, non solum in externa sua superficie, sed & per totam substantiam, inquinaverat & penetraverat, id quod & intus in ventriculo, prorsus alias vacuo, in quantum præsertim ab hepate tegitur, & in duodeno usque ad aperturam choledochi ductus, incredibili fere modo conspiciendum erat.
- 8) Ex omnibus autem visceribus, hac ipsa nigredine præternaturali nullum erat magis inquinatum, quam ren dexter, quippe de quo, sub paulo rudiori tantum attractu, exterior membrana undique facile secedebat, interior vero substantia usque ad pelvim paulo ampliorem & capaciore, tanta imbuta erat nigredine, ac si in jussculo quodam spissiore, vel Rob. soluto juniperi aut prunorum mollior fuisset decocta, nullum vero de reliquo in solutum spi-

pi-

spirabat odorem; cum e contrario sinister ren prorsus sanus & naturaliter constitutus fuerit deprehensus.

9) In thorace cor nimis laxum aut flaccidum, ratione substantiæ suæ, erat. Mediastinum, corruptæ pinguedini simillimum, latitudine duorum digitorum arctissime cum sterno erat coalitum; diaphragma autem, si rubedinem quandam huc illuc comparentem subfuscā excipiam, optime constitutum deprehendebatur.

10) Pulmones in utraque cavitate libere suspensi, colore sæpius descripto nigricante imbuti, vel tincti, & quasi semicocti offendeabantur; sinistri autem lobi pars inflammatione, perfecto sphacelo simili, & per asperam arteriam ad fauces usque se extendente, tacta erat.

11) In ipsa autem hac sinistri pectoris cavitate aliquot cochlearia feri cujusdam extravasati, cum crassioris sanguinis exigua portione mixti, loturæ carniū similis, quale etiam proximo ante mortem die per expectorationem excretum fuerat, inveniebatur.

12) Pleura ab utroque, præsertim autem sinistro latere & per spinæ dorsi tractum colore itidem subfusco-nigricante tincta erat. De reliquo autem totum cadaver mediocriter adhuc carnosum, nec admodum eximie emaciatum erat, vulnusque supra memoratum sclopeto inflictum, musculos tantum abdominis perforasse ac jam dudum perfecte consolidatum deprehendimus.

(Ratisbona Halam missa, d. 15. Aug. 1745.)

OBSERVATIO LXXI.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Obsessio spuria.

Egregia prorsus sunt, quæ de obsessione spuria Clariss. DE-
 THARDINGIUS pridem publice monuit, pleraque ni-
 mirum, si non omnia, quæ hodie de obsessione & obsessis
 circumferuntur, ad convulsiones, vel deliria vel ad utrum-
 que jure meritoque referri; utrumque vero morbi genus a
 variis rursus causis, plèthora, cacochymia, viscerum vitio
 vario, ipsisque non raro vermibus; & produci & foveri. Hu-
 jus quidè[m] notabile exemplum anno proxime elapso obser-
 vare licuit in viro honesto, qui nondum trigèsimum ætatis
 annum attigerat. Is in re lauta vivens, itineribus, venatio-
 nibus, comessionibus deditus, data occasione ira vehe-
 menter commotus & a vindicta prohibitus, animum vul-
 tumque subtristem præ se ferre, qui antea lætus & in gau-
 dio effusus fuerat, nec multo post de anxietatibus præcor-
 dialibus, vigiliis, inquietudine, conqueri coepit. Consul-
 tus in id Medicus, V. Snem & scarificationem (utrique enim
 adfuetus est) quamprimum repetendam suavit, & quæ ex
 re visa sunt, commendavit medicamenta, ex millefolio, sa-
 libus digestivis, aborbentibus, laxantibus, composita, non
 quidè[m] sine ullo, sed tamen absque constanti levamine.
 Medio enim Martii mensis 1744. posteaquam pridie sacra ec-
 clesia usus erat, ad ægrum, altero hinc lapide distantem, vo-
 catus accessit, eundemque valde inquietum, anxium obam-
 bulantem, & labiis tremulis facioque pallida adstantes quos-
 vis obsecrantem, ut cacodæmoni ipsum male mulctanti eji-
 ciendo socias jungerent operas, offendi; V. Snem brevi ab-
 hinc, sed non in sufficienti quantitate administratam, mox
 repetendam & notabilem sanguinis quantitatem educendam
 curavi.

suasi, cum manifesto levamine & somno placido circa noctem insequente. Mane sequente exhibito, ob cruditates ventriculi, leni emetico, ex radice ipecacuanhæ, ægrum placidum & tranquillum reliqui. Non multo post recidivam experto ægro, non defuerunt, qui auxilia conquirerent a medicastro longius hinc distante, & non tam herbis, quam verbis & ceremoniis curare solito; sed ut inscio hæc ægroto & invito peracta sunt nullumque effectum memoratu dignum præstiterunt, ita is continuato deinceps temperantium, dia-phoreticorum, nervinorum & interposito cathartæcorum usu, elapso secundo quin & tertio dierum septenario, quo urina, ab initio cruda, aliquoties crassa & cocta emissâ fuit, ut de morbi acuti præsentia & crisi in eodem facta nullum super sit dubium, ægro deinceps continuato congruorum remedio-rum usu, quin & V. Snis & scarificationis opportuna repe-titione, nec non acidulis Pyrmontanis iusto tempore & loco usurpatis, sensim recreato, & Deo benedicente in valetu-dine confirmato.

OBSERVATIO LXXII.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Pleuritis lethalis a glandibus faginis.

Juvenis 18. fere annorum, succi plenus, facie florida ipsam sanitatem referens, initio M. Novembr. 1744 in aëre libero eoque tunc horrido versatus, pleuritide corripitur, primo septenario sat placide decurrente, hinc vero subito pejorem scenam inducente & delirio ac convulsionibus accedentibus, non obstante omni auxiliorum apparatu, circa dlem morbi undecimum ægrum vita privante. Causas morbi occasionales in ea morborum h. t. penuria sollicite in-quirenti, relatum est, ægrum præter inmodicum fructuum

horæorum usum, quorum largissimam copiam proximus autumnus Divina clementia suppeditavit, glandibus imprimis faginis a rustica gente roganti identidem suggestis & affatim comestis, valde delectatum esse. Qua occasione narratum simul accepi, ante aliquot annos in pago, altero hinc lapide distante, ultra quadraginta incolas pleuritide lethali correptos, ejusdemque rei causam a Parocho loci in immodicum usum glandium faginarum conjectam esse; ego quidem, quotquot ad manus erant, materiæ medicæ scriptores, itemque botanicos evolvi, sed nihil plane offendi, nisi quod uno ore singuli virtutem fago-narcoticam adscriberent, id quod cum vi nervis infesta, & juncto deliriis & convulsionibus sopore, haud difficulter conciliare licebit. Sed vim affatim nutrientem ex oleo fagino expresso, ad nauseam usque dulci, & rusticorum more placentis, pulmentis aliisque eduliis frequenter admisceri solito, facile omnino colligendam, accedente imprimis largissimo fructuum horæorum usu, in ægroto hocce antea succi pleno & in aëre frigido liberiori versante simul accusandam esse, existimemus licet.

OBSERVATIO LXXIII.

DN. D. JOANN. HERMANNI FURSTENAU.

Variolæ Rintelii epidemicæ.

Ante & circa æquinoctium autumnale 1744. Variolæ, diu hactenus silentes, passim iterum notatæ, sensimque contagio ulterius serpente, pusillis infestæ fuerunt, inde usque ad solstitium hyemale, circa quod plures solito fati cesserunt, consuetum servantes & invadendi modum & progressum & exitum, paucis & sparsim e medio sublatis, in quibus vel maculæ lividæ Variolis interspersæ, vel rhonchi, vel motus convulsivi ad ultimum accesserunt, pluribus vero, blandis imprimis emeticis initio propinatis, servatis.

Ante

Ante eruptionem & sub illa motus non tantum epileptici, sed & varii generis deliria, multum sæpe terrorem parentibus incusserunt, qui tamen, pustulis rite efflorescentibus, juxta cum symptomatibus istis horridis, evanuit. In his puer erat novennis, formæ venustæ & comptis præditus moribus, qui inter variolarum initia, & ante eruptionem per aliquot ex ordine dies noctesque non perpetuo tantum delirare, sed miris artuum gesticulationibus, & risu imprimis frequenti ingentem parentibus non tantum honestissimis, sed &, qui auxilia ex arte parabat, Medico, concitabat terrorem, probe quippe gnaro, deliria cum risu reliquis omnibus gravius portendere periculum, & hoc quidem in casu tanto magis attendendum, quanto rarius ante variolarum efflorescentiam occurrere solet. Sed vesicatoriis in nucha, utroque brachio, & crure utroque ex arte applicatis, post tot alia frustra tentata, ita divina benedixit clementia, ut æger mox ad quietem se componeret adque sanio rem mentem brevi rediret, toto deinceps variolarum decursu ex voto succedente. Sed alius isque unicus optimorum Parentum filius, nondum biennis, ante variolarum eruptionem insultu epileptico semel atque iterum correptus, exhibito sulphure antimonii aurato, indeque blenna viscida vomitu rejecta, a motibus convulsivis brevi liberatus, variolis hinc belle efflorescentibus, usque ad diem morbi undecimum mediocriter degit; hinc vero exorta febre, ut solet, secundaria, stridore dentium & jectigatione summa atque perpetua accedente, inter plura alia ex arte applicata remedia, vesicatoria nuchæ & brachiis imposita officium quidem fecerunt, & notabilem stridoris dentium remissionem produxerunt, sed brevi deinceps & hoc & reliquis cum summa inquietudine conjunctis symptomatibus auctis, alvo hæcenus dura in liquidam mutata, ægroque inscio sæpius soluta, pusillus diem morbi sextum & decimum sibi fatalem expertus est.

est. Videlicet diarrhoea circa diem morbi undecimum accedens, non tantum ominatur periculum, etiam cum lumbricis, haud raris variolarum comitibus, simul excretis, blandis quippe angdymis & emulvis papaveraceis subinde cedens, quam si feces alvinæ & urina insciis & invitis excernuntur ægrotis, utpote quod pessimæ augurium notæ, sicut in omnibus fere acutis pariter & chronicis morbis supeditat.

OBSERVATIO LXXIV.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU

Febris catarrhalis Rintelii epidemia.

Posteaquam tempestas autumnæ proxime elapso 1744. satis tranquillâ, circa solstitium hybernum sensim in horridam, nivofam & ventosam commutata, ingentem valetudini mortalium, hætenus satis constanti, mutationem aut induceret, aut minaretur, febris quædam catarrhalis, mitis, ut videbatur, indolis, sed durationis intuitu tanto pertinacior, gliscere cœpit, & sensim per contagium quoque propagata, uno saltim victu, eodem vitæ genere & communi aëris regimine utentes, tenerioris inprimis texturæ, invasit, frigore equidem modico, vel horripilatione saltem, per plures ex ordine horas non tantum, sed & dies priores per intervalla molesta, hinc æstu quoque mediocri, nec siti adeo clamosa, sed lassitudine viriumque prostratione summa, & ciborum non tam fastidio, quam appetitus languore diuturno & pertinaci, hinc in aliis capitis inque primis occipitis, nuchæ, oculorum, narium, faucium dolore aliisque vitis, in nonnullis quoque nausea & vomitu stipata, purpura quoque in quibusdam accedente. Et hæc quidem omnia non uno alteroque septenario absolvebantur, sed in
ter-

tertium quartumque, imo ulterius extendebantur, non nisi tardius ad pristinam redeuntibus alacritatem hoc morbo infectis. Venæsectio & scarificatio non nisi in illis, qui iisdem adfueri salutaria hæc sanitatis adminicula julto forte diutius intermiserant, profuere ab ipso morbo ejusdemque symptomatibus rarius indicata, quin & vesicatoria ad dolorem & ruborem oculorum egregie conducentia, majorem in occipite æstum, quasi igneis scintillis quaquaversum dispersis, accendere, majoremque deinceps soporem inducere sunt visa juxta cum dolore, pruritu, aliisque iisdem propriis incommodis. Urinæ quoque ardorem singularem, morbo huic proprium, a caustico cantharidum sale derivare liceret, ni si & in aliis subjectis, quæ iisdem usi non sunt, idem ipse fuisset notatus. Omnis curationis cardo in placida quiete & regimine exquisitè diaphoretico auxiliisque id ipsum promoventibus, vertebatur, nisi quod laxantia quoque remedia, quin & vomitoria in nonnullis subjectis officium facerent, ventriculo, ut sæpius alias, ita & in præsentiarum, scenam frequenter clam palamque ludente.

OBSERVATIO LXXV.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Hydrops Ictero complicatus lethalis.

Vir fere septuagenarius, cum ægrotis I. & III. pag. 1453. seqq. Ann. 1728. & inprimis Art. 7. p. 1208. Ann. 1730. in *Miscellaneis physico-medico-mathematicis* Illustr. Præsidis Acad. Nat. Cur. notatis, idem mali genus idemque cum viris optimis fatum expertus est. Erat nimirum vir plethoricus, torosus, s. d. scorbuticus, hæmorrhoidarius simul & hæmorrhagiæ narium ultimis quoque vitæ temporibus frequenter obnoxius, neque venæsectionem, neque scarifica-

Act. Ph. M. Vol. VIII.

Mm

tio.

tionem, utrique adsuetus & ab utraque manifesto adjutus auxilio, temere omisit: scabiem rebellem, si non malignam & veneream, ultra annum spatium expertus, casu ab equo subinde graviter læsus, tertium nuper maritatus cum socero, genere, filio & privigno litibus forensibus implicitus, inter anni currentis initia febre catarrhali h. t. passim epidemia & valde rebelli correptus, recidivam quoque identidem expertus, purpuram tandem, seu excretionem potius huic similem, in variis corporis partibus vidit, sub regimine diaphoretico sensim una cum pruritu molesto evanescentem; nisi quod in tibia sinistra ejusdem vestigia constanter remanerent. Interea ægrotus tum aliis auxiliorum generibus; tum evacuantibus *ἀπο κῆκας*, poscente morbi genio, per intervalla tractatus, & cum valetudine in gratiam redire visus, abdomen, aqualiculi instar tumidum, sensim intumescere & tympani in modum expandi, simul & flavum in oculorum albo inque habitu corporis universo luridum observans colorem, varii quidem generis remedia, purgantia fortiora & mitiora, diuretica & roborantia l. a. præscripta, aliquamdiu diligenter usurpavit, sed hydropis appellationem forte incidentem, abominatus est, indeque scroti intumescentiam, sollicite licet exquirenti, negavit, vel nescio, quam aliam ob causam astute dissimulavit; hinc vero ad alia, maxime empirica, drastica, & domestica auxilia delapsus, sibi que belle valere & in dies convalescere visus, prævia scroti ruptura; aliquot feri purulenti mensuras excrevit, & paucis exactis diebus, actionibus vitalibus cum animalibus, hinc & rationalibus sensim imminutis, initio Julii mensis vitam cum morte commutavit, abdomine post obitum sponte disrupto & notabilem feri quantitatem adhuc profundente.

OBSERVATIO LXXVI.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Spasmus vesicæ lethalis.

Vir 62. annorum, præter alia symptomata, tussim, difficilem respirationem, nauseam, anorexiam, mictu quoque cruento per intervalla affectus, opem implorat meam eo quidem tempore, quo filius meus Dissertationem de Spasmo Vesicæ solemnem sibi elaborandam sumserat, qui a me ad ægrotum cominus inspiciendum deductus, occasionem nactus est, caussarum antecedentium indolem penitus introspiciendi, pleraque vero, quoad diagnosin, prognosin ipsamque medendi methodum pridem litteris consignata tanto audentius adserendi. Ego vero ægrotum hunc, quo numerus hoc morbo languentium & defunctorum hodie passim occurrentium augetur, eo minus silentio prætereundum duxi, quod tot exemplis, in citata Dissertatione breviter strictimque allegatis, constet, malum istud, quando ad ~~augm~~ pervenit, nullam fere admittere medelam, cunctis, etiam exquisitissimis remedijs l. a. adhibitis, nullum non modo auxilium, sed ne levamen quidem mentione dignum procurare aptis. Vir iste hætenus in conjugio neque sterili, ultimo autem vitæ biennio in coelibatu sed non æque casto vixit, & adversus pectoris vitia, tussim, & respirationem difficilem, cum febre lenta catarrhali combinata, aliquot urceolos electuarii chinati, alius Medici suasu, devoravit. Hinc vero præter alia symptomata, mictu cruento, dysuria & ischuria urinæque incontinentia, cum exquisitis & perpetuis doloribus vigiliisque brevi auctis, varii generis remedijs nervinis, oleosis, salinis, roborantibus, emollientibus, laxantibus, internis atque externis, frustra usurpatis, accedente ad ultimum sopore & urinæ incontinentia haud

M m 2

desi-

desinenti, tandemque scroti gangræna & sphacelo, abdominisque, ut solet, tumore, initio mensis Junii naturæ debitum solvit. Hic corticis chinæ usum, vel abusum solum accusare non ausim, cum, licet de ejusdem in febribus usu atque abusu prona vel adversa inducti experientia alii aliter sentiant, in aliis tamen morbis chronicis, ab atonia præsertim viscerum ortis, quo & nostrum referre malum, haud incongruum erit, virtute, qua pollet roborante, cortex hic neutiquam sit defraudandus, aliorumque constet fide, fortiora quoque adstringentia, ut calculo vesicæ pellendo, ita spasmō ejusdem mitigando inservire. Quare de aliis sollicitus, quæ occasionem malo præbuerunt causis, diligenti instituto examine, de hæmorrhoidibus vel apertis, vel cœcis, vel molientibus, prorsus nihil, de scarificatione, illam quondam & sæpius forsan administratam nunc per integros viginti annos prorsus intermissam, neque ægrotum re adhuc integra, & non omni vitæ spe destitutum, ad illam reiterandam nulla ratione disponi potuisse. Demum & illud comperi, ægrotum per maximam vitæ partem & brevi ante morbum fatalem, quo fastidio eorum captus est, liquorum ardentium abusui ad notabilem usque excessum indulgisse.

OBSERVATIO LXXVII.

Dn. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Hæmorrhagia linguae salutaris.

Vir plethoricus, torosus, 48. annorum, hæmorrhoidarius, venæsectionibus & scarificationibus adsuetus, visum plenum, vinosum, vitæque genus mobile & laboriosum amans atque exercens, Februario mense ob tempestatem adversam præter voluntatem & consuetudinem domi diutius detentus, absque causa manifesta mane in lecto

san-

sanguinem sincerum; ex ore sub lingua fonticuli instar profluentem, animadvertens, dentibus linguam mordendo hæmorrhagiam istam autocraticam sibi proficuum fore ominatus, studio eandem promovere satagit, idemque, quoties sanguinis purpuram in ore deprehendit, identidem repetit, eo quidem successu, ut V. Sine simul in brachio administrata, & gargarismate ex aqua pura tepida frequenter adhibito, aliquot sanguinis libris, si non mensuris ex ore excretis, non modo ab angina, quæ proxime imminere videbatur, sed & a præsentis suffocationis periculo, quod faciei & colli tumor cum livore minitabatur, simul & a pleuritide hoc anni tempore ipsi alias familiari, liberatus, sanus deinceps, lætus vegetusque in hunc usque diem permanfit, omnisque generis negotiis, domi forisque in itineribus officii ratione peragendis, idoneus existit.

OBSERVATIO LXXVIII.

Dn. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Hydropis idea.

Hydrops ideam Illustris dudum PECHLINUS eleganter delineatam dedit *Lib. I. Obs. LX.* quem divini virum ingenii exquisitumque rerum pulcherrimarum observatorem eo lubentius imitari soleo, quo plura is & selectiora utriusque eventus paradigmata uno digesta elogio enarrare consuevit. Nunc tamen ab illius tramite paulisper secedere consultum duxi, ipse quod in ætiologia morbi & modo fiendi omnis generis hydropis multum operæ posuerit, mihi vero diversum morbi eventum, quem diversis hætenus notare licuit exemplis, neutiquam simul ommissis causis, quæ eidem occasionem dedere, paulo plenius edisserere allubescat. Erimvero omne hydropis genus, inque primis illud, quod

Mm 3

ascitis

ascitis & tympanitis nomine venit, inversum plane statum hominis naturalem denotare, eodemque universam pathologiam in compendio quasi sisti, & ipse pridem sum persuasus, & ferente occasione auditoribus meis identidem inculcare soleo. Vita quippe & sanitas nostra, sicut in perenni, eoque duplici, intestino & progressivo humorum vitalium per solidas partes motu, harum vero perpetuo renisu, oscillatione & tono, indeque pendente variorum tum utilium, at' superfluum, tum inutilium secretionem, nemine contradicente, consistit; ita omnium illorum contraria prorsus in hydropis genesi notare licet, pro ætatis, sexus, vitæ generis aliarumque discrimine circumstantiarum variis indiciis conspicua, mirum ut non sit, morbum hunc serius ocyus ad lethum viam sternere & præviis longioribus, aut brevioribus, intervallis, quibus ægri aut remissionem morbi sibi aliisque consecuti videntur, aut variis dirisque symptomatibus indesinenter torquentur, ad certum tamen exitum perducere, & si qui ex hoc morbo revera eluctati cum valetudine in gratiam rediere, Naturæ id magis beneficio, paucis iisque vulgaribus adjunctæ subsidiis, quam remediorum heroicorum efficaciam, aut peculiari & arcanæ medendi methodo, in acceptis esse referendum videatur.

Septem effluxerunt annorum lustra, cum inter initia praxeos foemella rustica, tota quanta tumida, & facie morticina prædita, anasarca nempe laborans, ad b. Parentem meum accedens, ut sacra Synaxi, tanquam optimo mortis instantis viatico reficeretur, meam quoque opem, aliud quasi agendo, imploraret, vicissim & ego ne nihil egisse viderer, fuliginis tincturam, cum menstruo alcalino recens paratam, quæ forte ad manus aderat, perfunctorie quasi, scopo diuretico porrigerem, ægra vero inde brevi & præter omnium propriamque opinionem restituta, magnum partim strepitum famæ hinc incrementum paratura, concitaret. Sed nec

nec brevi deinceps ad vetulam asciticam, altero hinc lapide distantem, media evocatus nocte, neque in aliis, qui curandi obtigerunt, hydropicis, vel hoc vel alijs remedium generibus quicquam effatu dignum efficere licuit, quamquam haud raro ingens salutis spes signis haud dubiis affulserit. Rustici inter alia recordor robusti, media ætate & facie rubella præditi, & pejoris notis symptomatibus plane destituti, nisi quod scrotum una cum abdomine tumidum monstri quid alere visum sit. Hic, quamvis nihil intentatum reliquerim, ægerque præter gentis morem morigerum se gesserit, neutiquam tamen impedire potui, quin aucto sensim morbo, paucarum spatio septimanarum æger vitam cum morte commutaret; idemque fatum civis honestus, ætate proventus, expertus est, qui male habens, notabilem balsami sulphuris forte oblatam dosin hauriens, indeque tumorem alterutrius, mox utriusque cruris, hinc & abdominis expertus, paucis itidem septimanis veloci admodum cursu ad lethum contendit.

In foeminino sigillatim genere sterilitatem morbo haud raro ansam præbere, & ovaria aut exsucca, aut hydatidibus referta, ipsumque adeo ovariorum muliebrium hydropem, aut subesse, aut scenam ludere primam, notabili exemplo mihi visum sum notasse in foemina juvenula venusta, sed sterili, quæ aliquot annorum spatio malo suo afflicta, abdomine turgido aliquoties, sed absque levamine rupto, tandem commune hydropicorum fatum subiit, ex cujus cadavere, leviter a Chirurgo exenterato, ingens lymphæ putridæ quantitas effluxit, nullo intestinorum viscerumque, sacculo quippe seu tunica peculiari inclusorum, vestigio animadverso. Sic & virgo annosa, mensium vitio & fortunæ adversæ ærumnis in hydropem ascitem incidens, nullam morata remedium efficaciam, brevi ad metam, licet non æque exoptatam, pervenit. In universum vetulas exsuccas & mensium negotio

pri-

pridem defunctas, malum hoc corripere solet; licet nec in medio ætatis flore constitutæ ab eodem plane immunes degant. Mensium sigillatim finis, ut plurimum aliorum, ita hujus quoque morbi initium frequens & opportunum est, id quod duplici eoque memorabili exemplo nuper admodum edoctus sum, foeminæ nimirum honestæ, annum ætatis octavum & quadragesimum agentis, recte hætenus menstruata, quæ non nisi de symptomatibus hystericis hætenus conquesta, simul & semel tumore hydropico correpta est, brevi adeo adaucto, ut, licet ante quatuordecim dies ordinarium menstruum fluxum experta fuisset, sub ipsum tamen anni auspici-um in vivis esse desierit, cujus quidem rei, sollicito facto examine, nullam, quæ occasionem dederit, causam expiscari potui, præterquam animi commotionem frequentiore & iram modo aperto Marte flagrantem, modo & frequentius suppressam, dira illa & pestifera vitæ & valetudinis humanæ offendicula. Altera ejusdem ætatis erat foemina rustica, vicens valensque hætenus, quæ hydropis primordia sentiens, opem per interpretem aliam foeminam bene moratam quærit. Hæc interrogata, quo passu menses ambulent? recte omnia se habere in hunc usque diem affirmat; an venæsectioni, an scarificationi forsitan adsueta ægrotæ, vel utramque vel alterutram temere omiserit? neque his, neque aliis remedium generibus foeminam ægrotam unquam indignisse respondit, usque adeo omni ex parte sanam, vegetam & robustam, quæ nihilominus, frustra exhibitis, quæ ex re esse videbantur, remediis, brevi admodum temporis spatio morbo confecta fatis cessit. Melius autem fatum mansit foeminam honestam fere quinquagenariam, quæ variis & domesticis calamitatibus afflicta, hydrope pariter correpta, varii generis remedia non quidem sine omni auxilio, absque tamen plenaria morbi remissione, adhibuit, donec forte fortuna, in suam præcipitato impetu delapsa, mox aquis

per vias ordinarias largo rivo profusis ab hydrope liberata, cum valetudine in gratiam rediret, ultra tria deinceps lustra valens superstes, nunquam recidivam experta, cujus analogum per omnia exemplum eodem ipso anno 1720., quod contigit Halæ Saxonum, sub præsidio Dn. M. ALBERTI ventilata *Dissertatio*, de *hydropica lapsu integro abdomine curata*, fufius enarrat. Ita in hunc usque diem, quos ratio non sanat, temeritas subinde adjuvat. Sed &, qui sanitatis portum jam attigisse sunt visi, subitaneo interdum nec præviso ante naufragio pereunt, quod viro contigit tympanitide laboranti alibi fufius descripto, qui congruorum usu præsidiorum a morbo gravissimo, cum virium manifesto augmento & totius corporis vigore, liberatus, gravissimis in diæta commissis erroribus, ebrietate ante- & pomeridiana contracta, febre acuta inflammatoria correptus, paucorum spatio dierum mortalitatem exiit; cujus quidem eventus rationem & prognosin nonnulli in plenaria abdominis subsidencia, certo mortis instantis signo, quærebant, cujus tamen contrarium in illis, qui ab hydrope convalescunt, toto die videre est.

Ejusmodi autem exempla hydropicorum, aut sponte, aut paucorum ope remediorum in integrum restitutorum, passim & his ipsis quoque diebus occurrunt. In his est senex plusquam septuagenarius, quatuor uxorum maritus, qui hydrope ascite hinc anasarca usque adeo intumuit, ut cum virium & adpetitus plenario decremento nec manuum, nec pedum ministerio uti valeret, paucissimorum tamen & e trivio petitorum auxiliorum ope, brevi & in totum ab omni tumore liberatus, sat commode etiamnum vivit. Idem quoque alios inter de rustico in vicinia hydrope correpto, & lixivio ex cineribus stipitum fabarum parato diu hausto, plenarie curato, alios inter relatum accepimus. Sed aliud longe fatum mansit Virum LX. annorum, qui juvenis itine-

ribus, equo & pedibus diu incurvatis confectis, in utroque crure ruborem contraxit, sæpius deinde exacerbatum & erysipelaceum redditum, indeque & ob auditum difficilem acidulis Pyrmontanis ultra XX. annos, hinc & aliis simul atque iterum usurpatis, anno 1744. domum redux, aquæ frigidæ potu per plusculos dies delectabatur singularem mox abdominis intumescentiam cum duritie animadvertens, meam imploravit opem. Prævia venæsectione in pede, cui non æque adsuetus erat, cum mali fomitem in primarum viarum atonia quærerem, præter salia digestiva, martialia, antimoniatâ, purgantia varia in forma exhibita, corticem Peruvianum cum cortice aurantiorum & chaccarillæ permixtum, decocti forma mane quotidie hauriendum, & eo usque continuandum suasi, donec uncia in dies decocta, sedecim dierum spatio integra corticis libra, cui ter quaterve cathartici usus fuit interpolatus, consumeretur, eo quidem effectu, ut æger quotidie hinc alvum aliquoties liquidam expertus, blandum sibi catharticum exhibitum esse, nullus dubitaret, miram inde alacritatem, virium incrementum & adpetitus vigorem sibi recuperasse visus. Accidit autem brevi deinceps, ut crura rubore suffusa, accedente febre erysipelacea l. a. tractata, lympham plorare inciperent, nec nisi cum ægri excessu prorsus desinerent, ut constet, neque abdomen hydropicorum, aut crura sponte rupta, neque paracentesin quicquam laude diuturna dignum facile aut præstare, aut ominari. Et hæc quidem mense Septembri agitata, ad magnam Octobris mensis partem porrigebantur. Jam rusticus supra laudatus, & lixivio stipitum fabarum persanatus, hoc ipsi ceu divinum commendat remedium. Rogatus non potui illud ipsum, ceu diureticum egregium cum vino aut aqua parandum, & quotidie, non tamen omissis prorsus reliquis stomachicis, carminativis, digestivis & similibus, concedere; quo per integrum mensem continuato,

neque

neque tamen urina huc usque lixiviosa majori copia, prodeunte, multo minus tumore abdominis remittente, quin tussi, appetitu prostrato, vigiliis aliisque symptomatibus accedentibus, hujus tandem remedii ulteriorem usum dissuasi, ægro vero eundem constanter continuanti, prævia levi horripilatione & aliquot dierum sopore, pulsu, ut per totum morbi decursum, debili & inæquali, tumor pedum erysipelaceus & vesicularis brevi accessit, manifesto gangrænæ imminenti documento, siquidem & æger, accedente dyspnœa, summo virium languore & linguæ tremore, mente licet integra, mense Novembri adulto a. p. naturæ debitum solvit.

(*Rintelio Halam missæ d. 22. Aug. 1745.*)

OBSERVATIO LXXIX.

Dn. D. JO. MARTINI BREHM.

Paracentesis spontanea & salutaris in hydropica per umbilicum eveniens.

Rustici cujusdam in pago *Rotterod*, prope *Smalcaldiam*, uxor, 50. annorum, habitus corporis carnosioris, præterito anno abdomen inopinato, sed tamen successive saltem, intumescere sentit, ita ut etiam gravida putaretur, quæ opinio tamen postmodum evanuit, cum in tantam denique molem extenderetur abdomen, ejusque pondus eo usque cresceret, ut fasciis & subligaculis illud sustentare cogeretur, concurrente etiam tunc, qui alias præcedere solet, oedematoso pedum & crurum tumore. Res nimis angusta non permittebat, ut vel Medicum consuleret, vel qualiacunque convenientia remedia in usum vocaret, unde tanto magis malum ipsum increbescebat, ut in statu prorsus

Nn 2

deplorato versari videretur, cum ex improvviso quasi & præter omnium opinionem extraordinaria quadam ratione ab instante jam jam mortis periculo liberaretur. Sponte jam jam per octiduum omnis disparuerat tumor oedematosus in pedibus, hique ad naturalem jam rediisse videbantur statum, cum, sub majori adhuc incremento intumescentiæ abdominalis, speciatim umbilicus ad ovi anserini magnitudinem usque prominere inciperet, & omphalocelen quasi sisteret, apparente simul in superficie hujus particularis tumoris crusta quadam sicca & squamosa. Hæc postquam per aliquot dies ita subsisterat, tandem, cum aliquando ægra ad alvum deponendam urgeretur, sub conatibus egerendi paululum auctioribus, dehiscit & disrumpitur, promanante inde statim, non tamen admodum impetuose, per exiguam istam aperturam, satis notabili quantitate seri limpidi inodori, ad aliquot mensuras usque ascendente, hocque facto sponte iterum clauditur foraminulum & simili crusta obducitur. Tercio die, redeuntibus consuetis ad alvi exonerationem stimulis, referatur insimul quoque prædicta apertura, & similis iterum quantitas immo paulo major adhuc, quam prima vice, seri iltius sponte profluit, sponteque dein pariter occluditur apertura. Hac ergo ratione alternis semper diebus, sub alvi exoneratione & qualicunque ad feces expellendas suscepto nisu, iterum vincula ista continuo adhuc protuberantis umbilici quasi laxantur, novaque seri quantitas, sed subinde paullo minor, ita profluit, sponteque iterum hæc excretio qualibet vice subsistit, donec omnis hæctenus collecta, vel in abdominis cavo, vel potius (quod magis verosimile videtur,) intra peritonæi membranam, talis extravasata aqua, prorsus exhausta & eliminata fuerit, ægra nunc optime valente & satis gracili iterum reddita, ac simul viribus ita denuo instructa, ut singulis hebdomadibus absque incommodo ad nostram civitatem pedibus ire, domumque eodem modo repetere valeat.

Interim peracta tali felici curatione hoc adhuc retulit ista nostra hydropica, se durante spontanea tali excretionē nihil plane insoliti percepisse, præter hoc unicum, quod, quamdiu apertum erat exiguum illud foraminulum, semper sibi visum fuerit, ac si nullus maneret aër in pectore & pulmonibus, sed omnis antea sub inspiratione haustus, unice per hanc viam egrederetur, quale quid tamen & ii persentiscunt, in quibus ordinaria instituitur paracentesis, inprimis si iusto major unica vice aquarum emittitur quantitas, utpote quæ, vel etiam hanc simul ob causam, nunquam a prudentioribus Medicis & Chirurgis confertim & ad hoc unove impetu tali sub operatione extrahi solent, ne una cum morbo ægrum tollere videantur, quoniam subitaneorum mutationum impetus perferendi semper impatiens est natura, probe id jam olim notante & inculcante HIPPOCRATE, *Sect. II. Aphor. 51. & Sect. VI. Aphor. 27.*

Licet autem de reliquo non semper spontaneæ tales umbilici rupturæ felicem sortiantur eventum, quemadmodum jam olim lethalem exinde subsecutum eventum notavit HAGEDORNIIUS, *Cent. II. Histor. II. pag. 169.*, plures tamen utique adhuc prostant observationes, huic nostræ non plane dissimiles, (hoc unico saltem excepto, quod in ea periodice & per exquisita quasi intervalla spontanea talis facta sit excretio,) felicem tali modo factam hydropis, non admodum inveterati, sed magis adhuc recentis, curationem demonstrantes, quas evolvere licebit apud PLATERUM *Obs. Lib. III. p. 611. seq.* ZACUTUM *Lusitanum Med. Princip. Hist. Lib. II. Hist. 123.* & in *Act. Nat. Cur. Dec. I. Ann. IV. & V. obs. 148.* nec non *Dec. II. Ann. VIII. obs. 100. in Schol.* An vero ductum huncce naturæ, viam ita sibi, pro exterminandis aquis collectis, ex umbilico parantis, secure semper imitari, & idcirco juxta quorundam mentem, vel notissimam illam operationem chirurgicam, *paracentesin* puta,

prope umbilicum instituere, vel etiam punctura hanc ipsam partem perforare liceat, merito cum prudentioribus dubito, siquidem natura tot & tam varias sibi parare potest vias, etiam per externarum corporis humani partium extremitates, quas si imitando pariter seligere iisdemque pertinax quispiam voluerit insistere, facile vituperio se dabit, ægrosque in vitæ periculum, aut præsentaneam mortem non raro præcipitabit.

OBSERVATIO LXXX.

Dn. D. JO. MARTINI BREHM.

Lumbrici teretes variolis obsessi, ab infante varioloso excreti.

Mercatoris cujusdam filiulus, duorum circiter annorum, constitutionis admodum obesæ, incunte mense Augusto a. c. laborabat variolis epidemice grassantibus, suamque malignam indolem, eximia jam jam edita strage infantum, abunde satis manifestantibus. Erant hæ in ipso illo infante perquam numerosæ & simul confluentes, ac insuper adeo gravibus stipatæ symptomatibus, ut die undecimo pariter, uti in multis aliis, lethalem sortirentur eventum. Antequam autem funesta talis succedebat catastrophæ, tam nono, quam decimo die, non sine ingenti parentum aliorumque adstantium admiratione imo vero stupore, permulti adhuc vivi, cum alvinis fecibus, excernebantur lumbrici teretes, a capite ad caudam usque similibus variolis, ejusdem coloris & similis fere magnitudinis, undiquaque obfiti, per aliquot adhuc horas inter excrementa dejecta viventes. Rarum hocce phænomenon, nunquam hætenus, quantum mihi quidem constat, observatum & adnotatum, manifesto satis demonstrat, miasma variolosum ratione propriæ suæ activitatis

vitatis non adeo angustis circumscribi limitibus, ut eandem unice in genus humanum, omniumque maxime in infantum corpora exserat, sed potius illud, sub epidemica inprimis grassatione, & accedente aëris simul noxia constitutione, usque adeo exaltari posse in virtute sua perniciofa & corruptiva, ut hanc ipsam in alia quoque corpora, ab humano genere prorsus aliena, transferat, ibidemque simili modo exserat. Subiit ergo procul dubio specificum tale virulentum venenum, lumbricorum, in intestinis hujus infantis latantium, corpuscula, mediante chylo abinde jam jam infecto & contaminato, eadem plane ratione, qua alias etiam in foetus tenellos, utero materno adhuc inclusos, si mater praegnans vel actu jam variolis laborat, vel ipsum saltem hoc miasma, contagio communicatum, adhuc in humoribus absconditum gerit, transire solet, qualia exempla, foetuum jam in utero variolis laborantium, passim occurrunt, speciatim vero ab HILDANO, *Cent. IV. Obs. 55. & 56.* BARTHOLINO, *Histor. anatom. rarior. Cent. IV. Hist. 50. & Epistolar. Cent. III. Epist. 85.* FORESTO, *Libr. V. obs. 44. pag. 196.* RHODIO, *Cent. III. obs. 83. & in Ephemerid. Academ. nostrae, Dec. I. Ann. I. obs. 52. & Dec. II. Ann. VI. obs. 61. notata deprehenduntur.*

(*Smalcaldia Halam missae, d. 19. Octobr. 1745.*)

OBSERVATIO LXXXI.

Dn. D. JOANNIS GRASHUIS.

De

Infante Hermaphrodito dicto, adjectis simul conjecturis quibusdam, de origine & causis Hermaphroditorum.

Sub finem circiter Anni MDCCXLII. infans trium annorum cum dimidio, in *Scotia* natus, a Circuitoribus *Amstelodami*

dami tanquam *Hermaphrodita*, quorumlibet visitationi pretio exponebatur. Sanus erat, vegetus, torosus & quoad habitum corporis rite conformatus. Detecta autem pubis regione, labia quasi muliebria in conspectum prodibant, rimam satis profundam inter se linquentia. In superiori & media parte glans clitoridis ingens & valde crassa prominere videbatur. Hisce perfunctorie tantum visis, omnes fere spectantes unico ore foeminini sexus infantem esse pronuntiarunt. Et revera foeminæ hæcce simillima videbatur, solito majori clitoride instructæ. Accuratori vero instituta indagine, rem longe aliter se habere observatu erat facillimum. Diductis enim labiis nihil foeminino sexui proprium conspiciebatur. Ipsa hæc interne æque ac externe albicante pellicula tecta erant, & licet magnam invicem facerent rimam, nihil quidquam, quod alis muliebribus erat simile, conspiciebatur; neque apertura vel introitus vaginam versus. Omnia ad rimæ finem erant clausa; locus autem, ubi rima iterum clausa erat, striæ, quasi cicatricem mentiente, terminabatur. Ad inferiorem distæ striæ partem parvum & rotundum erat orificium, per quod urinam voluntarie puer emittebat. In sinistro labio corpusculum modice durum, imperfecte rotundum, testem masculinum haud inepte referens, persentiri poterat, non æque in dextro. Quod supra labia instar clitoridis seu Nymphæ prominebat, glandi penis non erat dissimile; præputium autem in inferiori parte erat fissum, nullusque in glande ad excernendam urinam meatus. Quin & ipsum penis corpus, deorsum tendens, digitis observari posse videbatur, ad ossa pubis arte compressum, ilisque accretione firmiter coadunatum. Ex hisce, quæ dixi, satis superque, me iudice patebit, infantem hunc masculini generis, ejusque partes genitales præter naturam esse vitiatas, sic, ut externe foeminale simulare viderentur, Scrotum pueri, ut mihi videtur, certa quadam causa, ante nati-

nativitatem in duas partes fuit fissum & divisum; urethra itidem sub scroto perforata, uterque hiatus sine consolidatione superstes remansit: prior labia muliebria quasi repræsentabat, posterior urinæ exitum, more quasi foeminino, concedebat; neuter autem pudendo muliebri vere similis. Eadem quoque ratione penis a naturali statu permutatus virilis membri notas externe quoad omnia non referebat, neque clitoridi muliebri perfecte erat æqualis.

Causas hujus conformationis præternaturalis, vel alius cujuscunque, plus minusve ei similis vel dissimilis, perscrutari, difficillimum erit. Natura enim ut veritatem, sic ejusmodi causas in profundo abscondit. Aliquas tamen, forte non omnino improbabiles, eminus licet, conjectura assequi conabor, posterior dies forte meliora docebit. Vitium ante nativitatem oriri, in utero contrahi, nemo dubitare potest. An a mala constitutione germinis, primi humani foetus rudimenti? non credibile videtur: quidquid enim præternaturale est, non naturæ, sed causis quibusdam foris accedentibus, ortum debere, verosimillimum est.

Fœtum in utero matris hærentem læsione quadam affici posse, ita ut partes quædam compressæ ad solitam formam seu magnitudinem increescere non possint, vel in præternaturalem abire cogantur, obstetricantium observationes, & quotidiana experientia abunde testantur. Uterus inter dura admodum ossa, pelvim constituentia, est locatus, & quomodocunque tempore graviditatis adscendat, inferius tamen & ad latera ossibus pelvis innixus hæret. Potest itaque fœtus in eo inclusus, maxime si præternaturalem quendam in eo situm habeat, cum ipso utero in aliquam dictorum ossium partem impingere. Quod si contigerit, neque situs vel uteri, vel infantis cito mutetur, uterque, præcipue tamen fœtus, tenellus adhuc, compressionem patietur molestant, læsionem variam, prout hæc vel illa pars causæ com-

primenti magis fuerit exposita. Incremento secundum naturam haud raro impedimentum exorietur, ut vel pereat embryo suffocatus, vel pars ejus natura prævalente in cæteris in deformitatem increseat (a). Hinc variae in recenter natis, a solita forma aberrationes, monstra repræsentantes, inter quæ *Hermaphroditæ* quoque connumerari merentur. Verum namque Hermaphroditam, hoc est, utriusque sexus partibus naturalibus perfectis instructum, nunquam occurrere certum est, & ab omnibus hodie admissum. Applicentur nunc quæ dicta sunt ad casum in hac observatione propositum. Foetus dum utero erat inclusus, per aliquot tempus sic potuit esse locatus, ut anteriores & inferiores trunci partes, scrotum præcipue & penis, tenui margini vel costæ ossium pelvis insisterint. Scrotum a margine duri ossis pressum, cedit introsum quantum possit; molles enim partes extensiles, a duris compressæ, figuram immutant, usque dum vel rumpantur, vel causa compressionis redditur irrita. Si vero vel defectu aquarum in membranis foetum involventibus, vel alia quacunque causa, foetus vel ejus trunci pars inferior, adeo fuerit coarctata, ut intro versus cedere amplius nequiverit, molles partes a duris compressæ contusionem recipient, quam, præcipue si causa perseveret, necessario destructio sequetur. Margo ossis, ex hypothesi, in destructam partem introibit, quæ quasi cultro, ut scrotum in nostro casu, in duas partes, magis minusve æquales, prout causa comprimens medietati fuerit adplicata, di-

vifa

- (a) Uterum cum incluso foetu præter naturam aliquando talem situm obtinere, ut ex compressione ossium pelvis versus teneras embryonis partes, variae deformitates exoriantur; quin & alias causas in utero vel extra eum sæpissime adesse, idem efficientes, in Tractatu quodam, belgico idiomate, de *Spina bifida ejusque causis*, conscripto, multis demonstrare admissum sum.

visâ apparebit. Penis itidem eadem de causâ retro fuit ad-
actus; neque hæcce introcessio forte finem obtinuit, ante-
quam ossa pubis ipsius fœtus, plus resistentia, quam flexile
scrotum & penis, comprimenti causâ obicem ponerent;
vel alia quæcunque demum causâ ulteriorem compressio-
nem impediret. Hinc & præputium glandis facile findi po-
tuit, & urethra itidem contusa, separatione facta, perforari.
Penis maxima parte ossibus pubis firmiter accrescere debuit,
meatu urinario compresso & consolidato. Postea vero in-
crescente fœtu, situ mutato, partibusque à comprimente causâ
liberatis, quæ vulneratæ & cute denudatæ fuerunt, te-
ctæ quidem a natura sunt & cicatrice obductæ; fissura scro-
ti autem separata mansit. Divisæ etenim hæ partes, causâ
licet comprimente vel secante ablata, sibi non erant conti-
guæ, neque vi vel causâ cogente adductæ ad invicem, proin
non coaluere, sed singulæ separatim consolidatæ, quatenus
contusæ fuerant. Ergo hiatus vel fissura fuit relicta, postea
nunquam coadunanda. Eandem ob rationem apertura in
urethram penetrans patula mansit, accedente præcipue,
tractu temporis, quotidiano urinæ affluxu, altero exitu ad
finem glandis denegato. Neque est quod quis objiciat, ute-
rum matris eadem causâ lædi & rumpi necessario debere,
antequam tale vitium fœtui sit impressum. Non dubito ete-
nim, quin sæpe sæpius, ejusmodi læsione uteri, fœtus an-
te debitum tempus expellatur, & *abortus* nomine pereat.
Sufficit mihi hanc læsionem aliquando sic posse fieri, & re
ipsa fieri, ut embryoni majorem, quam utero vim inferat.

Quæ de aliis sic dictis *Hermaphroditis* ex relatione vi-
rorum fide dignorum percepi unquam, eodem, nisi vehe-
menter fallor, modo, quam facillime explicari possunt. In
plerisque, si non omnibus, præternaturalis & vitiosa par-
tium genitalium virilium conformatio locum obtinebat.
Scrotum fissum, orificium quoddam in meatum urinarium

O o 2 pene-

penetrans, per quod urina emittebatur, vaginæ autem muliebri perquam dissimile; pene interim quandoque in anteriori parte imperforato. Eandem fere de *Hermaphroditis* opinionem fovisse videtur egregius, inter Anglos Chirurgus, **CHESELDENUS**, qui, se Hermaphroditam aliquem examinasse, dicit, in quo scrotum erat fissum, ut labia pudendi muliebris perfecte simularet; utrumque horum vero testiculum continebat; clitoris aderat magnitudine peni virili similis, tenui meatu perforata, & urinam parca copia emittebat: ex foramine altero inter prædicta labia urinæ itidem exitus patebat (b). Minime itaque doctissimis Viris, **DOUGLASS**, **PARSONS**, aliisque multis adsentiri possum, solas pro *Hermaphroditis* haberi debere foeminas luxuriante nympha, seu clitoride, instructas (c). Hasce quandoque & sæpe pro *Hermaphroditis* esse venditatas, non inficior, eas autem solas minime credo. A multis enim inter recentiores æque ac vetustiores *τριβάνες* seu *fricatrices*, ab *Hermaphroditis* caute satis distinguuntur. Pro *Hermaphroditis* habitos esse infantes masculinos, fissio scroto & deformato pene natos, & haberi ab imperitis facile posse, rationi æque ac experientiæ valde consentaneum videtur. Multis autem & variis modis sibi non similibus ejusmodi vitium evenire potest, ut nunc magis, alio tempore minus Hermaphrodito similis censeatur homo; nunc viro magis, nunc foeminæ similis judicetur. Exemplum prostat in *Satyris Medicorum Silesiacorum*, pueri, ob fissum scrotum pro *Hermaphrodito* venditatus, licet parum similitudinis revêra adesset. Huic scrotum quasi in duos exiguos tuberculos erat divisum, in quorum medio

- (b) **W. CHESELDEN** *Anat. of Human. Body*. IV. Edit. p. 300.
 in sexta autem Editione hæc, nulla addita ratione, omisit.
 (c) **J. PARSONS** *Mechanical and Critical Enquiry into the Nature of Hermaphrodites*, p. 133. 145.

medio sola glans cum præputio, eandem non tegente, sed saltem coronæ ad instar cingente, nullo præsentē pene, ventri infimo supra ossium pubis limites adnata, rimula quidem notata, sed non perforata. Infra glandem paulo dextrorsum, in ipso sacco vel tumore, locum alias scroto familiarem occupante, profunda & duos digitos transversos longa fuit rima, vel potius plica, tumidis ab utroque latere quasi labiis stipata, continuo fere urinam plorans, primo intuitu omnino vulvam muliebrem repræsentans, & exinde vetulæ obstetrici imponens, infantem pro Hermaphrodito venditanti. Labiis diductis inferius occurrebat exiguum & vix visibile foraminulum, urinæ scaturigo (d). Præter hæc & alia quædam præternaturalia in eodem puero observabantur, ad scopum meum non pertinentia. Dantur & alia quædam similia apud Auctores exempla, quibus recensendis vel illustrandis non immorabor.

(Amstelodamo Halam missa, d. 17. Nov. 1745.)

OBSERVATIO LXXXII.

Dn. D. JO. DANIEL SCHLICHTINGII.

De

*Fistula rara glandulæ parotidis cauterio actuali
singulari modo sanata.*

Virgo 25. annorum, diu molestata fuerat scirrho ingenti parotidis glandulæ, inter tragus auri & genam. Excidimus tumorem, cum maxima arteriæ temporalis hæmorrhagia, quam etiam ante operationem metuebamus & idcirco omni studio præcavere annitebamur; relicta vero fuit fistula, quæ nullis remediis cedebat. Intrusi igitur ipse

Oo 3

pro-

(d) Medicor. Silesiacor. Satyr. Specim. I. pag. 58.

propria manu, comite Chirurgo quodam juniori, actuale cauterium per dictam illam fistulam longitudine duorum transversorum digitorum, ut calor & ambustionis fœtor per fauces & os penetraverint. Adhibitis postmodum variis injectionibus, virgo semper potuit injecti liquoris saporem exacte distinguere, certo indicio, quod cauterium prope tragum per cartilagineum meatum auditorium, atque membranam tympani usque in ipsam tympani caveam transierit, ac injecti liquores per eandem viam, per tympanum ac per tubam Eustachii in ipsas fauces penetraverint; & quod magis adhuc est mirandum valdeque simul rarum, contigit hoc absque ulla auditus læsione, utpote quem æque integrum jam adhuc in parte læsa esse adserit virgo nunc sanata, sicuti ante perpeßum illud fistulosum ulcus fuit.

OBSERVATIO LXXXIII.

Dn. D. JO. DANIEL SCHLICHTINGII.

De

Dysenteria ex potu aceti.

Vinopola juvenis 26. annorum, ætate calida 1742. corpus gravi labore exercet, unde incalescens sicut enormiter, & cum neque aqua, neque cerevisia vinove sitim extinguere valeret, ebibit tandem quotidie aceti vini acerrimi pintas tres, i.e. libras circiter sex, juncto insuper copioso potu cerevisiæ, vini, aquæ frigidæ, Thee, Coffee, &c. Per tres septimanas confessus mihi est hic juvenis, se adsumsisse quotidie memoratas tres pintas aceti, quum demum incidere in dysenteriam acutissimam, quæ ope Medici providi & seduli per potum dilutum & anodyna intra paucorum dierum spatium, absque ulla subsequuta ulteriori noxa, cohibita fuit. Quanquam autem hic casus, memoratu omnino dignus,

dignus, sitat acidum, vel acetum, tanquam veram Dysenteriae causam, neutiquam tamen exinde concludere licebit, dysenteriam omnem exoriri ex acido, quum hoc in singulari saltem subiecto evenierit, & a particulari ad universale haud concludendum sit; recte tamen ab acido acri eam aliquando oriri argumentamur, quemadmodum etiam experientia confirmat, quod ab acido in primis viis infantum collecto, diarrhoeæ graves & torminosæ excitentur; ab assumpta iusto majori spiritus vitrioli, nitri, aliorumque acidorum mineralium dosi, in adultis, dysenteria; ex cremoris tartari abusu, vel aluminis imprudenciori usu, diarrhoeæ torminosæ, itemque ex nimia comestione fructuum horariorum, inprimis autem immaturiorum, gravissimi tenesmi, cum similibus cruentis dejectionibus, sæpius inducantur & provocentur.

(Amstelodamo Halami misse d. 21. Jun. 1746.)

OBSERVATIO LXXXIV.

Dr. D. CHRISTIAN. GOTTLIEB FREGE.

Continuatio argumenti, Volum. VII. horum Actorum Obs. 98. p. 252. de inflammatione faucium & usu gargarisationis, propositi.

Egregia quidem sunt, quæ & BOERHAAVIUS & HOFFMANNUS de angina tam inflammatoria, quam catarrhali memorie prodiderunt; non tamen plane superfluum fore credo, si quasdam iis observationes, tam de differentia, quam curatione morbi addam, præsertim quas iterum partim in memoripso d. 7. Aprilis anno 1745. partim in aliis circa medendi methodum & inprimis etiam circa usum gargarisationis, experiundo consignavi. Multæ enim sæpe

sæpe tam morborum, quam remediorum circumstantiæ negliguntur, quæ si recte observantur & considerantur, artem & ampliorem & clariorem facilioremque reddere queunt. Contingit hoc itidem circa inflammationem faucium, quæ a plerisque auctoribus obiter tantum, si anginam excipias, describitur, ita, ut non nisi methodus vel resolutoria, vel suppuratoria brevibus saltem, sine veris rationibus ac causarum differentiis, proponatur, id quod itidem de recto ac ampliori *gargarisationis* vel collutionis usu valet.

Sub *inflammatione faucium* vero jam nihil aliud intelligo, quam tumorem, seu congestionem catarrhalem inflammatoriam pharyngis & glandularum, vel sic dictarum tonsillarum, quæ circa fauces sitæ sunt, & idcirco difficilem admodumque dolorificam communiter deglutitionem efficiunt. Ad eam vero curandam primum varia resolventia & deinde, si resolutio non statim succedat, emollientia & suppurantia ordinantur, quorum sub applicatione interdum quidem adhuc resolutio sequitur, plerumque tamen suppuratio, maximis cum ægri cruciatibus ac angustiiis, promovetur. Necessario vero æger varie debet cruciari, nec recta curandi via potest seligi, nisi causis ac differentiis morbi, nec non pharmacorum operationibus & applicationibus rite perspectis ac pensatis.

Confunditur enim hic morbus a nonnullis cum angina vera & sub nomine *anginae catarrhalis* pertractatur, ut a BOERHAAVIO in Aphorismis. HOFFMANNUS vero in *Medic. ration. systemat. Tom. IV. de febribus p. 392.* inflammationem faucium, seu tonsillarum, *die bösen Halses*, ab angina catarrhali, quæ semper spirandi ac deglutiendi facultatem impeditam simul conjunctam habet, videtur separare, quam tamen in methodo medendi, sicuti etiam necessitas postulat, iterum conjungit. Taceo, quod deglutiendi molestia & dolor in omni faucium inflammatione simul concurrat.

currat. Angina enim vera proprie nunquam catarrhalis existit & semper in cholericis & biliosis, teste quoque SYDENHAMIO, oritur, insimulque veræ inflammationis genuina signa, scilicet æstus, & pulsus fortem, conjuncta habet, ac insuper quoque in partibus musculosis præcipue sedem fixam occupat. *Catarrhalis autem faucium inflammatio* ordinarie pulsus tardus & debilis præ se fert, semper tempestate, catarrhis & febribus catarrhalibus excitandis favente, occurrit & subiecta cholerico-melancholica, vel sanguineo-melancholica, brevibus, plethoricos, carnosos & obesos, itemque tales, in quibus transpiratio facilius & frequentius turbatur, plerosque sine, quosdam etiam cum febricula quadam catarrhali invadit a). Hinc talis inflammatio congestio tantum est catarrhalis, nec tantus ardor & tam grave periculum, dolor tamen, ob impeditam deglutitionem, æque vehemens in faucibus præsto est. Contingit hoc maxime in sic dictis tonsillis & uvula. Est vero præterea totum fere os fauciumque regio ob sita glandulis, in quibus, quia hoc tempore lymphæ crassior b) stagnat, & dolor & tumor magis magisque augentur. Occupat hinc talis adfectus facile iterum in iisdem subiectis semel debilitatas partes post unum alterumve annum. Ad illum igitur tempestive præcavendum & ad resolvendam statim
Ador. Ph. M. Vol. VIII. Pp sin,

- a) Sexum, ætatem, temperamentum, tempestatem, præcipuam morborum unius sæpe generis *differentiam specificam* efficere, partim ex Pathologia jam constat, partim alio loco fusius demonstrabitur, quia indagatio veræ morborum essentia ac differentia, sæpe negligitur.
- b) In muco & sputo seu saliva fluida, nec tenaci, maxima pars sanitatis consistit. Hinc morbi multi a muco isto & saliva vel condensata, vel in glandulis stagnante, originem trahunt, adeoque indicatio remedii diluentis per gargarisationem, vel collutionem, per se patet. Conf. HALLERI Commentar. in BOERHAAVIJ Instit. Volum. I. p. 173. & 194.

fin, requiruntur partim diluentia, partim solventia & roborantia, quæ, si debite & convenienter applicantur, vix unquam insigne quoddam doloris incrementum, multo minus actualem quandam suppurationem successisse observavi. Continet enim vera & continua, ac ne quidem per horulam ferè intermissa gargarisationis, vel potius *collutionis* methodus, interpositis remediis quibusdam alexipharmacis, omnes eas indicationes, quæ cito, tuto & jucunde sanitatem restituere valent. *Aqua calida* & diluit & resolvit, immo concutiendo quasi extrahit pituitam tenacem, in oris glandulis stagnantem; quia verò *adfluxus* hoc tempore & solius aquæ usu quoque promovetur, ideo tam decoctum illud pro collutione destinatum, herbam aliquam pectoralem & roborantem in se debet continere, quam, intermissa nonnunquam gargarisatione, medicamentum aliquod roborans & anticatarrhale, v. g. essentia pimpinellæ, tinctura antimoni, cum spiritu nitri dulci juncta & sacchari frusto instillata, debet sub lingua detineri, ut vasa oris lymphatica eo majus robur ad resolutionem recipiant. Maximum vero auxilium in *collutione oris* eaque imprimis *continua*, positum est, quia statim, dum gargarisatio vel collutio omittitur, pituita rursus colligitur; hinc aqua vel decoctum & nocte & interdiu semper in calore conservari, eaque methodo, si pertinax fuerit malum, etiam per tres quatuorve dies continuari debet, donec resolutio plenaria & doloris omnis cessatio sequatur. A celeberrimo WERLHOFIO a) cum in finem *decoctum florum sambuci* maxime laudatur; a plerisque *decoctum calidum cerevisiæ secundariæ* cum equisetis, aut salvia, aut aniso, vel etiam infusum seminis anisi aut fœniculi, sumitur, quæ vim magis roborantem habent. His porro nonnulli quidquam salis ammoniaci adjiciunt, ad pituitam

a) vid. *Commere. litterar. Norimb.* 1735. p. 108.

tuam magis attenuandam; eundem quoque effectum præstitit decoctum caricarum cum lacte calido paratum, sed paullo tardiorum nimisque emollientem exserit effectum. Conducit porro spiritus vini simplex, vel ex Illustr. HOFFMANNI sententia a) *vinum Rhenanum* solum, vel cum decocto dilutum, pro tali collutione oris. Nec minus etiam vapor decocti calidus, ad fauces continuo admissus, miram resolventem virtutem præstat; cui scopo etiam inservire possunt lenia *massicatoria*, post collutionem interdum assumpta. Hæc si assiduo continuantur, successive dein pituita seu saliva semper fluidior & tandem spumosa redditur, quod optimum est signum resolutionis.

Externa remedia fere omnia, v. g. emplastra & cataplasmata, plerumque suppurationem accelerant, quia partim nimium emolliunt, poros nempe obstruendo, partim fluidum ad resolutionem necessarium dissipant & pituitam magis incrassant. Præstat solummodo collum linteo calido fovere tectumque servare, & latus dolorificum vel jugulum sæpius oleo bezoardico *Wedelii*, quod ex olei amygdalar. dulc. vel papaveris ʒj. olei de cedro gutt. xxx. & camphoræ in oleo solvendæ ʒß. componitur, inungere ac modeste fricare b). Præterea quoque *pediluvia* calida simul in usum trahi possunt, non omisso etiam laxante, mox in principio exhibendo. Et hæc sunt formæ medicamentorum præcipuæ, quæ sub gargarisatione in hoc malo suppetias ferre possunt.

Quam CELSUS *Lib. X. cap. 4.* commendat, gargarisationem, ex hyssopo, vel thymo, nepeta, absinthio para-

Pp 2

tam,

a) in *Medic. ration. Systemat. Tom. IV. de febr. p. 399.* Conf. quoque Cel. HEISTERI *Dissertat. de mechanica Medicina præstantia*, §. 57. & 58.

b) vid. HOFFMANNI *Medic. ration. System. Tom. IV. de febrib. p. 399. §. 2.*

tam, ego quoque potius in catarrhali, quam inflammatoria vera angina prodesse existimo. Id vero, quod ait, ab humidis incipiendum, fomentisque humidis magis utendum esse, in utroque malo necessarium & idcirco probe observandum esse judico.

Injectiones vero decocti alicujus in fauces per siphonem parum plerumque prosunt & suffocationis metum haud raro inducunt, dum vix non caveri potest, quin aliquid interdum intra asperam arteriam profluat tussimque excitet periculosam, vel, ut HOFFMANNUS a) ait, *augeat valido attritu dolorem & inflammationem.*

Interim quoque non negandum est, continua ac provida injectione calidi liquoris abstersionem & liberationem pituitæ, tonsillis & faucibus quasi adglutinatæ, facilius promoveri. *Vene sectionem* autem hic semper nocere, & non nisi in vera seu inflammatoria sanguinea angina locum invenire, quilibet expertus Medicus facile perspiciet.

At enim vero si ex ignorantia veræ methodi nimio emollientium externorum usu eo perventum sit, ut abscessus ad perruptionem deduci debeat, & suffocationis periculum hinc immineat, tum scalpellum, *pharyngotomum* dictum, in auxilium vocatur, cujus loco ab empirico aliquando, quum periculum in mora nec pharyngotomum ad manus esset, egregium quoddam aliud extemporaneum remedium optimo cum effectu adhibitum fuisse vidi. Ille enim statim spongiæ frustum tenui testui balænæ alligavit, & oleo olivarum probe tinctum intra fauces detrusit retraxitque & sic apertionem abscessus procuravit.

Facile ergo nunc & gargarisationis usus, & ipsius methodi, in inflammatione faucium & vera angina observandæ, disse-

a) Vid. ejusd. *Medic. ration. systemat.* Tom. IV. de febr. pag. 355. §. 3. p. 397. §. 4. p. 400. §. 6.

differentia patet, dum nempe in hac magis temperantia & refrigerantia requiruntur, itemque gargarisatio cum acidis & pauxillo vini, cui cremor tartari, nitrum, syrupus acetositis citri, &c. admixta sint; externe vero *epithemata*, ex aceto & aqua calcis vivæ cum pauxillo spiritus vini camphorati, calida collo sæpius adplicata, itemque venæ sectio, optime conveniunt. Hinc BOERHAAVIUS Aphor. §. 811. *requiritur*, inquit, *continua opera* (gargarisando nitrosis, vaporibus & acidis) *ne arescant partes*.

Sed hæc a BOERHAAVIO, HOFFMANNO, immo HIPPOCRATE (præsertim quoad prognosin) nec forte ab alio curatius, quam ibi descripta atque enucleata sunt. An vero *déglutitio* absque febre & inflammatione, v. g. a scirrho vel spasms, impedita, ad anginam quoque referenda sit, dubius adhuc hæreo.

Ampliolem igitur adhuc *gargarisationis vel collutionis usum* existere in aliis oris & faucium adfectibus, nemo non facile perspiciet; nimirum in odontalgia a), in aphthis, in ulceribus faucium, in omni *angina* seu inflammatione faucium *symptomata*, v. gr. a variolis, &c. ubi accommodata cuilibet malo simplicia vel decocta, & hæc *continua & calida gargarisatione*, vel collutione, mirum quantum præ aliis medicamentis efficere valent. Quantum enim tam in selectu medicamentorum, quam recta methodo & applicandi forma positum sit, verbis vix potest describi, ideoque ab empiricis, quamvis sine ratione, rationales tamen Medici sæpissime superantur. Sic nuper in *ulcere parotidis scirrhus* decoctum resolvens, in ore lateris istius sæpius per aliquod tempus calide detentum, curationem ulceris istius eximie adjuvasse, ab experto Chirurgo narratum memini.

Pp 3

Ob-

a) In hac præsertim cerevisia secundaria calida, in qua rob sambuci solutum fuit, specificè laudatur ab HOFFMANNO, in *Medic. ration. systemat.* Tom. III. p. 581. §. 9.

Obstat autem de reliquo unicum in infantibus vel puerulis impedimentum, in quibus nec gargarisatio, nec etiam collutio in usum vocari potest. His ergo infusa calida sæpius exhibenda sunt, item oleum bezoardicum Wedelii externe inprimis adplicandum, conjungendo mixturas antitarrhales cum saccharo, & linctum ex Julepi rosar. ʒij. & olei bezoard. Wedelii ʒß. sæpius cum infuso calido lambendum, quæ tempestive adhibita optimum similiter præstabunt effectum.

OBSERVATIO LXXXV.

Dn. D. CHRISTIAN GOTTLIEB FREGE.

De

Abscessu ani feliciter sanato.

Abunde jam inter Chirurgo constat, quod periculosi sæpe circa anum abscessus generentur, fistulis ani tandem originem præbentes. Nec minus quoque per experientiam cognitum est, eos raro medicamentis & vix non, saltem raro sine cultro Chirurgi artificis curari. Attamen in principio, si recta adhibeatur methodus, adhuc absque sectione, quam plerumque summe reformidant ægri, solis medicamentis idoneis, tam internis, quam externis, tales sanari posse, sequenti exemplo & adhibita medendi ratione demonstrabo. Anno 1743. circa ætatem morbilli mali moris Lipsiæ grassabantur, hisque inter alios puer circiter 6. annorum, conjunctis simul petechiis, laborabat, meæque curæ tradebatur. Quàmvis ergo lenissima methodo, mitioribus eccoproticis alvum apertam servando, & temperatissimis bezoardicis, conjunctis simul diluentibus, infuso scilicet pectorali ex flor. sambuci & bellidis, procederem, impedire tamen non potui, quin purpura alba adhuc superveniret. Hac autem

tem feliciter tandem superata, puer fere convalescens dolorem in ano & mox post alterum diem pus profluens sentiebat indicabatque. Inflammatum circa anum tuberculum vix in conspectum veniebat, interius vero ruptum materiam purulentam in intestinum effundebat, quod magnum mihi de fistula forsitan subsequente, & hinc necessaria sectione, metum injiciebat. Interim sequens ex variis observationibus consilium cepi: Primum, restitanti forsitan adhuc materiam peccantem critico motu hic depositam esse persuasus, eamque hac ipsa via ulterius expelli, minime vero diaphoreticis iterum per massam humorum diffundi debere, perspicuens, leniora laxantia & diuretica subinde exhibui, utque simul ad præcavendam fistulam, abscessum seu tuberculum ab externa parte maturatum & apertum servarem, omnibus viribus adlaboravi. Huic ultimo autem scopo nihil accommodatius deprehendi, quam emplastrum diachylon compositum, quod regione perinæi imponebatur. Hoc post aliquot dies ibi abscessum ita contrahebat & aperiebat, ut foramine interno forte sic clauso, pus non amplius ex ano, sed nunc ex perinæo efflueret. Quoniam etiam in aliis antiquis ulceribus & abscessibus observaveram, quod hoc emplastrum (si interna convenientia simul adhibeantur,) non tantum maturationem promoveat, oras ulceris simul emolliendo, sed abstergendo etiam omnes corruptos & impuros humores, tandem consolidationem adjuvet, ideo illius usum per aliquod tempus continuare jussi: Sic enim ordinarie lenis quædam inflammatio denuo quali orta, semper novam purulentæ materiæ excretionem accelerabat; si autem per aliquot saltem dies emplastri impositio omittebatur, statim tuberculum rursus exurgebat, quod emplastro imposito dein emolliendum, aperiendum & mundificandum erat. Durabat hoc per quinque circiter menses. Interim interne quotidie aliquot uncias infusi theeformis ex rad. polypodii & rhabarbari

barbari, pro adjuvanda ulceris repurgatione, addito manipulo oreoselini, scopo diuretico & consolidante, parati, haurire jussi. Non minus quoque interdum tincturam tartari semel vel bis de die, & quandoque elixirium viscerale HOFFMANNI, itidem scopo leniter abstergendi & roborandi, exhibebam. Tandem etiam aliquando emplastrum sic dictum miraculosum, seu saponatum camphoratum, in locum diachyli substituebam, quod simul, præsertim in partibus cutaneis & musculosis, inflammationem tollit, resolvit & consolidat. Sic pus, seu abscessus materia semper imminuebatur, & hic tandem ad instar vulneris, post novem mensium decursum, coibat. At post aliquot septimanas, vel menses, aliquoties per annum 1744. recurrebat, iterumque, pure extracto, consolidabatur, donec tempore verno anni 1745. tinea vel scabies capitis erumperet. Tunc ergo & sequentibus mensibus, ad sanitatem plenarie restituendam, laxantia, diuretica, & tandem quoque diaphoretica, præsertim rob sambuci & juniperi, quotidie exhibebantur, unde tandem optime puer convaluit & ultra semestre jam ab omnibus morbosis insul-tibus immunis degit.

OBSERVATIO LXXXVI.

Dn. D. CHRISTIAN GOTTLIEB FREGE.

De

*Nervis gustus & paralyti muscylorum labiorum
sinistri lateris.*

Juvat sæpe rem seu veritatem aliquam plus quam uno argumento corroborare. Disputatum inter physiologos est, quum duo nervorum paria linguam introeant, quodnam horum motui, vel quod gustui inserviat. Vulgo adscribitur nono

nono pari movendi facultas. quia maxime per musculos linguæ distribuitur. Ast BOERHAAVIUS nono pari gustum, quinto vero, contra WILLISIUM, causas motus tribuit. A nervorum papillis extremis sensationem omnem originem ducere, creditur. Hoc si ita se habet, distributio istorum nervorum investiganda, & quinam ramuli, an utrique, in papillas sentientes desinant, inquirendum erit. An BOERHAAVIUS æque ac WILLISIUS firmas & solidas assertorum suorum rationes habuerint, nondum quidem mihi constare videtur. Id a celeberr. HALLERO in *Commentar. ad Institut.* BOERHAAVII solidius evictum deprehendo, majori jure quinto pari gustum, quam nono, posse tribui. Sic enim in *Vol. IV. p. 21.* argumentatur (postquam & ab octavo pari nervum in linguæ musculos progredi demonstrasset): *Inter tres adeo truncos nervos linguæ, quum solus quinti paris ramus ad apicem linguæ perveniat, solus autem apex gustet, facile sequitur, ab eo nervo sapes percipi. Nonum autem & in lingua & alibi in cervice totum in musculos distribuitur.* Itaque gustus ab eo nervo pendet, qui in papillas se extendit, quod a pari quinto solo in apice linguæ fieri a Celeberrimo HALLERO ibidem demonstratur. Reliquæ enim fibrillæ, cujuscunque rami sint, tantum in musculis desinunt, iisque immerguntur.

Idem hoc ex casu quodam practico, seu statu morbofo nuperrime observato, pari quoque modo illustratum evictumque dabo. Scilicet vir juvenis quidam cholerico-sanguineus & plethora cum spissitudine conjuncta laborans, ira graviter percitus, paralyfi subito corripiebatur in toto latere malæ sinistræ, nempe in musculis frontaliis, superciliarum & labiorum lateris sinistri, unde ob æquilibrium sublatum os versus dextrum latus, cynico quasi spasmo, indecore trahebatur. Ceterum in apice linguæ, præsertim sinistri lateris, gustus deficiebat, motu interim tam linguæ, quam

maxillæ inferioris omnino adhuc superflite & prorsus illæso. In musculis itaque illis paralyti tactis omnes tres quinti paris rami adfecti erant. Ab iisdem vero ramis, præsertim tertio, quum ramulus quoque per apicem linguæ transeat a), & in lingua unice saltem gustus læsus, ratione nervorum autem solitarie quintum par paralytica tali resolutione simul tactum fuerit, prona mihi videbatur consequentia fluere, quod a quinto pari tantum gustus, ab alio vero motus linguæ dependeat. De reliquo curationem hujus adfectus brevibus sic instituebam, ut, quoniam is a causa biliosa, conjuncta simul plethora & spissitudine, inductus erat, purgatio autem & venæ sectio paucis antea septimanis jam administratæ erant, nunc tantum laxans rhabarbarinum & infusum nervinum, ex herbis betonicæ, salvæ, serpilli, rorismarini & semine fœniculi paratum, exhibuerim, cum quo bis de die æger liquorem Corn. Cerv. succinatum, & sacchari frusto nonnunquam instillatas aliquot guttas balsami vitæ adsumebat. Externe balsamum lavendulatum, cum spiritu rorismarini, sæpius fronti, malæ & mento inungebatur, & vesperi pediluvio adhuc æger utebatur. Sic ergo intra 14. dierum spatium feliciter restituebatur; sed anno 1745. mense Augusto redibat quasi per recidivam hic adfectus, cum sensu gravativo in fronte & difficili musculi frontalis motu. Tunc vero scarificatio in scapulis & brachiis instituta ex tempore molestum illum gravativum sensum, seu molimen paralyticum, in fronte auferebat. Quum vero altero die rediret, pulveres resolventes & tonicos, ex limatura martis, borraçæ, sale succini & ammoniaco, cum oleo lavendulæ & cubearum, imbutos, post meridiem & vesperi,

(a Alter nimirum ramus tertii rami hic intelligitur, dum alter ab eodem ramo prodians ramulus in maxillam & dein circum mentum egrediens, in musculos labiorum terminatur. Vid. HALLERUS l.c. it. FAUCHARD *ſahn. Argt. Part. I. p. 43.*

peri, mane autem & a meridie Mixturam simplicem exhibui, & sub prandio aquæ Selteranæ poculum tepefactum adsumere jussi, quibus per 8. dies continuatis, omnis metus ac sensus recidivæ prorsus evanuit. Notandum autem adhuc est, augmentum corporis & incrementum in latitudinem tunc succedens multum forte huc contulisse, unde etiam unice tunc ad plethoræ imminutionem, & nervosi generis, præterito anno in parte adfecta admodum debilitati, roborationem, respiciebam.

(Lipsia Halam misse d. 7. Mart. 1745.)

OBSERVATIO LXXXVII.

Dn. D. JO. ADAMI RAYMANNI.

De

Lochiis in utero suppuratis & per hypogastrium demum expurgatis.

Vitia lochiorum quoad defectum ex triplici potissimum scaturiunt fonte, pro cuius ratione ut alios induunt mores, ita diversas etiam sortiuntur terminationes, quas nemo HIPPOCRATE, quantum scio, vel perspexit penitus, vel exposuit dilucidius. Observat enim primum, (ut doctrinam in Synopsi exhibeam) desiderari lochia, si sanguis, qui omni prægnationis tempore sensim a toto corpore in uterum defertur, & velut in orbem, id quod in illo est circumstans, ipsum, ut *L. de morb. mulier. Edit. Fœs. p. 600.* loquitur, auget, idque adeo, ut foetus incremento in stupendam licet molem expansus, eam tamen, quam olim virgineus habuit, parietum suorum crassitudinem, testibus RUYSCHIO, DEVENTERIO, VERHEYENIO, MERIO, HEISTERO, imo & propria experientia, constanter retineat,

Qq 2

quam-

quamvis non æque compactam & solidam ut antea : Si inquam is excusso foetu, fibrosaue ejusdem compage in pristinum arctiusque volumen, congenito sibi elatere, sese colligente, ex pulpofa, quam interluebat, substantia placenta, soluto cum vasorum minimis ostiolis nexu, perenni in uteri cavitatem stillicidio compluens, foras per interfoemineum non prodeat, sed coacervatus ibidem, in grumos, pro genio sanguinis extravasati, concreascit omnemque cavitatem explendo, uterum utris instar distendat, quo facto vel putrescens loca ista incendit, vel graveolens, lividus, niger & grumofus citra inflammationem prorumpit, mulieremque a puerperii purgamenti juxta p. 606. expurgat. Hancce lochiorum mensibus analogam occultationem (hos namque in uteri fundo collectos graviditatem mentiri non insolens est,) quamvis recentiorum systemata silentio involvant, an per negligentiam vel inscientiam, in suspenso relinquo, occurrere tamen eam HARVÆUS *Exercit. de Partu*, TULPIUS *Lib. IV. obs. 39. & Ephemerid. Nat. Curios. Dec. III. Ann. II. obs. 39.* fidem faciunt.

Idem porro docet, lochiorum colluviem, si ex porositatum uterinarum mæandris in hujus confluere alveum nequeat, ad mare microcosmicum corpusque universum regurgitando, subitam inducere pleonexiam, quæ cum præter modum vasa infarctu suo distendat, eorundemque contractilitatis renisum, potentiam & actionem superet, sublato fluida inter & solida, h. e. inter impetum & resistentiam, sive movens & mobile, æquilibrium, sanguinem in corpus æqualiter dispensari & convenienter ad quasvis partes determinari præpedit, unde is erumpentibus febribus alibi segniter circumactus restagnabit, alibi, ut plurimum autem in viscera, patulorum ductuum multitudine ab aliis maxime distincta, ut sunt cerebrum, pulmones & hepar, cum impetu translatus accumulabitur, quæve horum excursu suo inun-

daye:

daverit, eorum faciet morbos, uti in capite deliria, sopores, convulsiones, apoplexias, paralyfes, &c. in pulmonibus vero pleuritides, peripneumonias, cordis oppreffiones syncopticas, suffocationes item & tabes; in hepate demum ejusdem connexarumque partium inflammationes, vel strangulatus hystericos, ut pluribus p. 609. explicat, nisi *abscessum per emissionem vel depositionem*, ut loqui consuevit, fecerit. Natura enim his circumventa difficultatibus, sinceram primum abundantis sanguinis molitur excretionem, modo per os & nares; earum scilicet & pulmonum hæmorrhagiam, ut loco citato observat, modo juxta 522. *Coac.* per intestina & hæmorrhoides, modo, idque rarissime, per stomachum, sive vomitum cruentum, hunc enim respexisse videtur, dum pag. 607. inquit, *si a partu sanguinem vomitione rejiciat, hepatis fistula perforata est.* Quamvis enim sanguinem vomere, populari more Præceptorum etiam dicantur hæmoptoici, proprie tamen eundem hic revomitum indigitare ex eo concludo, quod paulo ante de hæmoptysi jam egerit, vomitumque cruentum inter vicarias lochiorum numeret evacuationes. Qua de causa neque partus violentiam, nec calcitrantis, pro opinione MARTIANI, foetus impetum, sed lochiorum potius defectum, ceu reliquarum etiam, ut præmiserat, hæmorrhagiarum parentem, accusasse censendus est: ut taceam, nullum sanguini ex hepate in pulmones, prout ad stomachum, per fistulam scilicet, h. e. vas aliquod Portæ ex eo ad hunc excurrrens, patere viam, quod etsi nihil quicquam convehat, sed reducis venæ fungatur munere, nisi tamen se in truncum Portæ hepaticum, & hinc in cavam exoneret, sanguinis redundantis impetu perforatur interdum, per cujus hiatum is motu retrogrado in stomachum confluit. Cum autem sanguis per Portam segnius, quam alibi decurrat, cum fabrica & usu arteriis respondeat, idcirco aucta ejus quantitate per lochiorum palindromen, promptius in eare-

stagnat huncque peregrinum exitum tandem adfectat. Deinde si natura periculo hac ratione defungi nequeat, corpus per medietas alvi, sudoris & urinæ excretiones serosas deplere suscipit. Cunctis vero his prorsus irritis, portionem aliquam abundantium humorum in partem deponit, modo ad viscera intro, modo foras ad involucra potissimum abdominis, quæ, utpote non saltem propter viciniam, sed insolitam quoque durante gestatione, expansionem, ac parturitionis labores, adeoque deperditum hinc robur & elaterem, uberiori humorum congestionem maxime exposita excipiendoque abscessui plurimum accommodata sunt, quapropter ejusmodi decubitus humorum, ex defectu menstruarum vel lochialium excretionum provenientes, in lumbos, inguina & hypogastrium crebrius apud HIPPOCRATEM occurrunt, ibidemque superari consueverunt.

Postremo si sanguis lochialis nec in fundum uteri confluere, hincque foras prodire, nec in corpus remeare valeat, subsistens in cavernosis uteri meatibus fibrarumque ejusdem interstitiis, inflammationem, eodem Auctore, juxta p. 610. generat, quæ pro indole quarumvis partium, vel præcipiti per sphacelum, vel lenta per scirrhum conficit morte, aut contra resolutione tempestiva, aut, si hæc irrita fuerit, suppuratione sanescit. Et talis transitus lochiorum rententorum in suppurationem aliquod specimen, ceu rarius mihi que nunc primum in Praxi sex lustris antiquiori occurrens, producere jam adgredior.

Fœmina scilicet Nobilis, duobus ab hinc degens milliaribus, in flore ætatis constituta, pumilior quidem, sed satis carnosa, & puerperii frequentioribus prospere defuncta, dum rursus An. 1744. 8. Julii difficiliore exsolveretur partu, reddita licet placenta, lochiorum tamen vix comparentibus rudimentis, tumorem in hypogastrio experitur residem, quem primis quidem diebus patienter, pro robore, quo pollebat,

lebat, animi, tulit; sed cum contra puerperarum morem impolluta prorsus maneret, & continuis, cum dolorifici tumoris incremento, exurebatur febribus, viribusque hinc cito fatisceret, artis auxilium nostramque cogeatur implorare operam. Ipsam ergo 8vo morbi die invisens, durum & renitentem tumorem, angustiori a pube principio adumbilicum usque adsurgere, ibidemque in sphæram, magnitudinem capitis infantilis æmulantem, terminari, sicque cucurbitam inversam, sive grandius pyrum referre, i. e. uteri formam genuinam exprimere, comperi. Etsi autem globositas tumoris minus promineret, manibus tamen palpari & distingui potuit, durius interim contrectari præ ardenti, ut ægra explicabat, dolore, tergiversabatur, cutis vero eidem super extensa, nec discolor, nec renitens, sed digitis obsequiosa fuit, laterumque inania, sive illa molliem suam citra dolorem conservarunt. His ita exploratis, cum uteri fundum inflammationem systrophicam concepisse, lochiorumque egressum cohibuisse animadverterem (defectus enim eorundem, modo causa, modo inflammationis proles est) ut illa postliminio reducerem, ætuosamque simul febrim temperarem, elota prius per clysterem tardante alvo, pulveres ex nitro, borrace, cinnabari nativa, antimon. diaphoret. & pauxillo camphoræ compositos, interpositis pilulis Stahlianis, ejusdemque Essent. alexipharmacam cum Elixir. aperitivo Clauderi, & Tinct. antimon. remixtam, ut reliqua taceam, ordinavi, tumorem vero linteis, decocto herbar. resolventium calido & sapone Veneto acuato imbutis, foveri imperaveram. Sed cum restagnans lochiorum colluvies artificiis his mota tantum fuerit, paucae namque subinde ejusdem comparebant stillæ, emoveri tamen & profluere pertinaciter detrectabat, eapropter tumor cum febre, ejusdemque infelici satellitio, adeo in dies proficiebat, ut jam ne suspensæ quidem manus contactum admitteret, imo tenui
etiam

etiam offenderetur lodicula, quæ proinde funiculo, ne supra locum adfectum decumberet, pensilis conservabatur: Corpus præterea non affidendo, multo minus adsurgendo, propter doloris acerbitem, erigere, vel in alterutrum convertere latus integrum fuit, quapropter supina continuo procumbere, alvique & vesicæ excrementa in stragula demittere dira tali necessitate coacta fuit. Urgebat insuper ciborum quorumvis fastidium, summa vero carniū quam maxime averſatio, sitis clamosa, indefinens pervigilium, siquidem qui per diem subinde obrepebant somni, exigui & turbulentī fuerant, mente tamen sibi semper constabat. Alvus pigra & dura, præsertim cum propter dolorem nihil conſtitui posset, perſistit: Urina itidem parca & rubra reddebatur. Respiratio erat parva & crebra, cum intercurrentibus syncopoticis defectionibus universumque corpus exhaustis marceſcebat viribus. Ubi autem, exactis cum multo & ancipiti periculo in contumaci hoc malo tribus hebdomadibus, febris pro more deteſcendo paulatim mansuesceret, sævique dolores per consuetudinem mitiores fierent, nec sanescendi alia, quam per empyema, obscura quædam adfulgeret spes, omnes in ejusdem maturationem intendimus nervos, ac subsidiariam naturæ cum unguentis, emplastris & cataplasmatibus convenientibus locavimus operam, cumque inprimis segnis alvus nocturnas exacerbaret inquietudines, ideo prædictas pilulas, mercurio dulci efficaciores redditas, quandoque interpoſuimus, quibus illa non solum bis vel ter cum euphoria solvebatur, sed urinæ quoque purulentum quasi sedimentum constanter eliciebatur. Quamvis autem fuerint, qui repetitum hunc pilularum carperent & clam, ut fieri aſſolet, fugillarent usum, animam expurgaturum iri clamitantes, intempeſtivam tamen hanc officiositatem ægra, de utilitate earundem convicta, in sinu deridebat, nec se a continuatione ulteriori his minis deterreri passa

passa est. Septembris equidem quinto die febris & dolores circa umbilicum, cum suffocationibus lipothymicis, noviter recrudescabant, quæ tamen non longe abhinc, tumultuariis accedentibus horroribus, quos nocturni sudores, nunc demum comparentes, excipiebant, deferbuit, donec tandem, prævio per tres dies durante sæviori, quam unquam hactenus, dolorum cruciatu, 27mo ejusdem pus copiosum, album, consistens, inodorum adeoque laudabile, per montem Veneris, sive pubis verticem, absque tuberculo & ulla cutis, quoad colorem vel molem, mutatione, prorumperet, postcujus effluxum tumor circa medium extemplo concidit, simulque ægra tam in latus decumbere, quam corpus assidendo erigere potuit, & ita ingens, febris & siti discedente, ciborum vero adpetitu & placido somno redeunte, salutis spes adfulsit, donec continuo, parciori licet in dies, puris profluvio per aperturam, vix pisum majusculum æquantem, ureterum tamen instar dextrorsum & sinistrorsum altius penetrantem, ut immisso stylo factisque exploravi injectionibus, superstes adhuc in circumferentia tumoris sensim evanesceret durities, ulcusque, exhausto puris fonte, sub initium Novembris consolidaretur. Trimestri abhinc temporis spatio, corpore refecto, menses comparentes, & in ordinem redeuntes, certi resistentis fecunditatis fuerant, ut paulo post exponemus, præcones.

Hæc est genuina totius morbi & rei gestæ Historia, quæ etiam litem de sede hujus apostematis dirimere & componere potest. In quæstionem namque merito cadit: Utrum puris scaturigo interius in utero, vel potius exterius, in musculis nempe & integumentis abdominalibus, fuerit. Posteriori sententiæ patrocinator major longe abscessuum horum præ internis frequentia, faciliior eorum proventus, concurrans in casu præsentis suppurationis tarditas, & ejusdem salutaris, absque sterilitate, decursus, cui, ne quid dissimulem, Actor. Ph. M. Vol. VIII. R r ego

ego etiam ipse subscriberem, nisi id locus & forma tumoris, nec non conjuncta symptomatum atrocitas dissuaderent. Quamvis enim locus nihil determinet, siquidem etiam prominentes & elevati in regione umbilicali enascuntur abscessus, extra controversiam tamen res venit, si forma tumoris, utero soli propria, simul concurrat, siquidem externi tumores non illius, sed musculorum, intra quos consistunt, formam exprimunt, & juxta eorundem ductum & situm configurantur, cutimque superpositam præterea ita undique extendunt, ut digitis comprehensa, a subjecto tumore avelli & attolli nequeat, quæ renitentia, si forte abscessus inter abdominis cutim & musculos, in membrana scilicet adiposa, hæreat, eo manifestior erit; quorsum etiam accedit, quod tumor hic illico a partu comparuerit, qui tam repentina metastasi in superficie abdominis nequaquam produci potuisset. Convictus autem penitus sum, utrum sub hac imagine protuberasse, postquam eadem foemina hoc ipso anno 1746. sexta Februarii a recenti duplicati, & cum natis prodeuntis foetus laborioso partu, simillimum quoad omnia, sed citra febrem & exitium dolorem, ob tempestive adhibitam convenientem statim medelam, in hypogastrio iterum obortum mihi monstravit tumorem: Cutis enim eundem ambiens contracta jam & in rugas complicata, omnem externi infarctus removebat suspicionem, qui non nisi post triduum, restitutus per remedia, ex aristolochia parata, lochiis, solvi incepit, donec tandem liberali eorundem succedente profluvio dispareret prorsus. Figura interrim hæc tumoris, non omnibus promiscue inflammationibus uterinis communis est: Si enim ea erysipelatodes potius, quam phlegmonodes fuerit, vel non ita fundum, quam latera potius aut cervicem ejusdem, idque longius demum a partu, occupaverit, ut loco, ita & forma dissimilis erit, imo interdum examen tactus effugiet, soloque carbonis candentis,

tis, vel ut senex noster exprimit, *ignis sensu* se prodet; multo minus autem, signum illius constituit pathognomonicum, quoniam lochia in uteri fundo resistentia parem fere protuberantiam excitant, eo tamen cum discrimine, quod ponderis quidem gravioris, sed non exquisitum adeo doloris & ardoris sensum, idque citra febrim, nisi putrescens sanguis inflammationem provocet, pariant: Hinc turpiter se dedit Medicorum non nemo, dum figura hac tumoris deceptus, resistans sanguinis in utero cavo accusaret coagulum, Hydropemque hinc uterinum, epilepsiam, ipsamque imminere, prædiceret mortem. Febres cæterum & dolores nunquam in abscessibus abdominalibus æque ac in visceralibus ferocire, præter experientiam jam GALENUS testatus est, imo Præceptor ipse docuit, dum dolores ad ventrem sublimes leviores, non sublimes vero vehementiores esse *Sec. VI. Aph. 7.* observat.

Tarditas autem suppurationis uterum nequaquam excusat; quamvis enim ejusdem inflammationes, abdominalibus celerius maturescere rationi conveniens sit, siquidem in loco uberiori sanguine irriguo, adeoque calidiori, sedem suam habent, differentia tamen hæc, nec perpetua, nec tanta est, ut discernendo sufficiat morbi foco. Accedit, quod utraque inflammatio inæqualibus temporum spatiis, pro morbi magnitudine, naturarum, ætatis, temporis, climatis & victus ratione, inprimis vero suppurationis initio, (quod febris, novissime cum augmento dolorum, & intercurrentibus absque causa manifesta vagis & inordinatis horripilationibus, exardescens, denunciat,) metaptosin in apostema consequatur, quo maturius enim illud incidit, eo celerius hoc intra primos dies videnos absolvitur. Ita quamvis ægrota hæc, prima dierum criticorum periodo absque resolutione tumoris transacta, opinionem suppurationis fecisset, cum in hanc quasvis inflammationes, manente febre, ab hinc ceu

termino extremo vergere HIPPOCRATIS catholicum sit theorema; pepasmi puris tamen principium, cum non nisi circa tertiæ periodi finem, quintam nempe Septembris, ut ex præmissis colligo indicis, accederet, consummatio quoque ejusdem protelata fuit, siquidem febres, quo magis fenescunt, eo magis etiam in motu, qui omnis mutationis criticæ parens est, segnescunt. Proinde etiam ruptura suppurati tumoris a maturitate ejusdem dependet, quam partim-mitescens febris inquietudo diurna, noctu vero, cum levi circa cervicem & claviculas sudore recrudescens, partim acerbo dolori, cum respectiva tumoris mollitie & doloris imminutione, succedens demonstrat gravitas; pus enim non nisi pepasmo mobile redditum exitum adfectat, quem, si naturæ imperio res geritur, intra triduum, vel etiam quam longissime septem dierum spatio nanciscitur, idcirco ea etiam in 27ma mensis, morbi scilicet diem 81. dilata est, cujus præcursorius index fuerant dolorum, dum pus viam sibi per peritonæum & membranam musculosam faceret, renovata tormenta. Et hancce temporis mensuram Præceptorum rumoribus, circa ventrem existentibus, attribuisse videtur, dum eosdem æque ac præcordiales post 60. dies, persistente febre, in suppurationem tendere, sed minus his suppurari, minimum vero, qui sub umbilico constituuntur, 281. *Coac.* adseveravit, quod non tam de impotentia suppurandi, quam potius ejusdem tarditate accipi debet. Illud enim ut experientiæ contrarium, ita à mente illius alienissimum esset, cum uteri tubercula pus concipere passim doceat. De abditis vero in infimo ventre viscerum hic agi tumoribus, illud argumento est, quod hos cum hypochondriorum tumoribus conferat, quorum tamen nomine non superficiales, sed illis substratorum viscerum internos per metonymiam tumores intelligit, his enim, minime vero illis solenne est, aut citam in principio, ut exponit, mortem adferre,

ant hæmorrhagia exsolvi, quamvis eadem prænotio protuberantibus quoque accommodari possit tumoribus, siquidem eadem fere temporis intercapedine in pus transire consueverint.

Adparens porro suppurationis difficultas facile superabitur, si in animum revocemus, uteros non saltem prægnantes, sed recenter etiam a puerperio vacuos, umbilico conterminos esse, si vel propter fibrarum suarum dystocia pefumdatam contractilitatem tardius se colligant, vel inflammationis sub parturiendi laboribus, ceu ex contusione quadam interventu, (cui fundus ejusdem præ corpore reliquo, tam propter copiosum sanguinis ibidem transitum, quam & secundinæ avulsionem, obnoxius est,) earum contractio impediatur: in hoc namque situ prout cum proxime ambiente conglutinari potest peritonæo, ita per aliquam hypogastricam vel umbilicalem regionem, in quam scilicet, per interstitia musculorum pus cuniculatim proserpit, ad instar abscessuum externorum comode satis expurgari valet, quemadmodum etiam ejusmodi adunationis beneficio purulenta materia hepatis per hypochondrium dextrum vel umbilicum, renum per lumbos, intestinorum per inguina, mesenterii per hypogastrium, foras erumpere interdum observamus.

Nec vita denique cum fœcunditate superstes, uterum a reatu absolvit: Quamvis enim ejusdem apostemata plus semper, quam abdominis, alant periculi, promiscue tamen non sunt funesta, sed prout hæc aliquando præter morem lethalem, ita illa salutarem sortiuntur eventum, siquidem, si residua illius post putrescentium fœtuum per alterutrum abdominis latus, vel umbilicum, exclusionem, profunda & utrinque patentia ulcera citra sterilitatis consequentiam interdum, ut Veterum æque ac Recentiorum exploratum est observationibus, sanescunt, utique idcirco superficialibus & abdomen versus saltem hiantibus parem nemo, nisi imprudens

dens & hinc impudens, denegabit fortunam, licet ea carior omnino sit, quoniam mors sæpe prævertit, ne suppuratum aut purulentum ejusmodi tuberculum, deficiente ejusdem cum peritonæo coalitu, in cavum abdominis lethaliter erumpat, quamquam etiam talia non deficient exempla, si modo abscessus uteri & abdominis sollicitè a se invicem distinguantur. Ita quam SCHROECKIUS puerperam, post difficillimum in malo situ positi foetus partum lochiorumque præmaturam suppressionem 31. morbi die tuberculum cum fixo dolore durum infra tumidi abdominis umbilicum concepisse, & octiduo post, facta illius ruptura, copiosum profudisse pus, ulcusque intra duos, & quod excedit, menses, salutariter consolidatum fuisse, in *Ephemerid. Nat. Curios. Cent. I. Obs. 98.* sistit, eam non abscessu, ut declarat, abdominis, sed uterino potius laborasse, magna est præsumptio, siquidem inchoata suppuratione alvi & vesicæ accessit difficultas, quæ in superficiali phlegmone peregrinum, in uterina vero, si visceribus his conterminam regionem ejusdem occupet, familiare, docente inter alios FORESTO, *Lib. XXVIII. Obs. 42.* in Scholio, est symptoma, quemadmodum etiam alvi excrementa puri commixta ex ulcere prodierunt, quod non nisi interventu concretionis tuberculi uterini cum peritonæo, & intestini portione aliqua fieri potuit, cum ex solo tali apostemate, cujus diarrhœa torminosa, cum vomendi conatu prægressa, justam facit suspicionem, tam dives & diuturna puris scaturigo vix derivari possit. Abdominale vero ejusmodi apostema, intra peritonæum forte & musculos consistens, coalescendo cum intestinorum aliquo, concepti puris acrimonia canalem eorundem perforasse nullam veri speciem habet, partim quod pus tempestive satis foras eruperit, partim quod nihil illius per alvum secesserit. Juvenulam quoque in *Artis Medicor. Berolinens. Dec. II. Vol. VIII. Art. 3.* tribus a partu exactis mensibus uterinum apostema

stema per umbilicum, citra vitæ, sed non fœcunditatis jacturam expurgasse, satis evidens ex eo est, quoniam simul notatur violentam secundinæ, in duas partes dilaceratæ, avulsionem, ceu manifestam inflammationis uterinæ causam, cum credibili lochiorum defectu, (relatio enim nullam horum mentionem injicit,) præcessisse. Ratio vero quæ additur, cur ulceri huic nullam cum utero intercessisse communionem, sed puris scatebram solam abdominis fuisse superficiem adstruatur, quoniam scilicet nihil quicquam illius per ipsum etiam uterum profluxerit, insufficiens, imo nulla est, siquidem prout purulenta materia, si in ejusdem fundum crumpat, per solam expurgatur vaginam, ita quoque, facta eidem per uteri cum abdomine coalitum foras via, nulla est necessitas, ut illud simul per uterum prodeat.

Ne vero ratiocinatione tantum pugnare videar, ad PREUSSII provoco experientiam, qui propriæ uxoris extispicio residuum a parturitione ultra biduum laboriosissima lochiorumque per incautum refrigerium cohibitione, sub umbilico & hypogastrii integumentis duriusculum, pyrumque satis magnum referentem tumorem, ipsius uteri fuisse, eundemque sub febris inflammatoria summitate sua umbilico adnatum, purulentum & foetidissimum per hunc eruëtassee, donec consolidaretur, ichorem, comperit, imo concepisse eam ab hinc, siquidem causaria licet pluribus supervixerit annis, in *Ephemerid. Nat. Curios. Dec. III. Ann. V. obs. 226.* refert.

Omnem ceterum Medicinæ adparatum, quem longa hæc invaletudo & officiositas extorserat, recensere consulto neglexi, quum magna illius pars defensionis tantum, ne dicam expectationis, juxta Harvæanam elocutionem, remedia fuerint, quæ scire nihil interest. Sacramentorum equidem ordo, si cum *Molierio*, celebri quondam Gallorum Comico, ridendo verum dicere liceat, phlebotomiam, postquam clyster

clyster injectus ægraque purgata fuerat, exegisset, quam tamen ceu intempestivam propter tardiores morbi susceptam curam repudiavi, præcipue cum hujates puerperæ sanguinem mittere piaculum esse credant.

(*Eperieso Halam missa, d. 10. Apr. 1746.*)

OBSERVATIO LXXXVIII.

Dn. D. JOANN. JACOBI RITTERI

De

Fœtu altero exomphalodæo virili.

§. I.

Cramben bis costam Illustri Societati offerre crederem, siquidem jam in *Volumine VI. horum Actorum pag. 43.* similem observationem inferui; nisi me desiderium veritatis physiologicas magis eruendi & solido stabiliendi pede, scilicet experientia & ratione, & dubia tam orbi philosophico in genere, quam medico in specie enodanda proposita, excusarent. Ubertas similium observationum tandem ad certitudinem ducit, commentaque delet. Recensentur tamen similes casus in *Transact. Philosoph. Num. 422. a RUYSCHIO Observ. 72. & 73. STALPARTIO van der WIEL, loco Vol. VI. cit. a BLONDELLO, Dissertation physique sur la force de l'imagination des femmes grosses, 1739. p. 93.* In hisce *Ephemeridibus*, nisi me tituli tallant, *Dec. I. Ann. III. Observ. 173. p. 166. Dec. I. Ann. VI. & VII. Observ. 232. p. 341. Commentar. Societat. Reg. Paris. 1716. p. 178. Et Bata-v. 8-vo,* sed non tanta copia, ac si agmen eorum augere nefas esset.

§. II. Est autem sequens, quam iterum communicare placet, observatio: Mulier 38. circiter annorum, mense graviditatis sexto humi cecidit in abdomen. Paucis post diebus corri-

corripitur doloribus, subsecuto mox partu, qui ob situm præternaturalem, doloribus tunc etiam cessantibus, pedibus extrahebatur mortuus. Obstetrix, cum abdomen ejus insolitæ molis observaret, mihi fœtum perlustrandum attulit. Exomphalon observabam, multum cum eo, quem ante decennium secueram, convenientem. Saccus aderat albidus, ex tunica externa funiculi umbilicalis formatus, hepar integrum, portionem duodeni, jejunum ileique partem continens. Apertura sacci erat in hiatu umbilicali diametri 8. linearum, margo ejus sensim tenuior terminum sistebat visibilem finis incrementi cutis, ita ut apertura sacci potius ex defectu, quam vera fissura ejus orta mihi videretur. Funiculus umbilicalis obstetricis incuria prope hiatum dilaceratus abruptusque, ita ut ejus introitum num ad dextrum, num sinistrum latus factus sit? conspiciere haud licuerit.

§. III. Sacculum solum aperui, intestina detexi, hiatum ad duas lineas pubem versus incidi, ulterius progredi nollens, quia totum fœtum spiritu vini asservandum constitueram. Recensebo itaque ea, quæ aspiciendo molem hepatis, intestina, &c. in mentem venire cogitata. An vera, erronea, vel falsa? judicabunt Illustris Academiæ Collegæ æquissimi.

§. IV. Hepar in sacco extra abdomen pendulum erat, aperturam hiatus plane obtegens, mediante ligamento suspensorio solito breviori cartilagini Xyphoideæ & diaphragmati adnexum. Figura ejus elliptica; superficies major, seu superior convexa, a dextro hypochondrio ad sinistrum erat pollicum trium. Altera minor, seu a cartilagine Xyphoideæ ad regionem pubis poll. duo cum lineis quinque (pedis Francofurt. ad Moenum) ejusdem cum abdomine altitudinis. Nulla distinctio inter lobum majorem ac minorem. Ambo quasi in unam massam coaliti. Par ratio lobuli Spigelii. Vescula fellea, in medio sita, figuræ naturalis, & pro ratione molis

molis hepatis, etiam major, bile turgida erat. Cui usui bilis in tenello? an jam præparata adservatur usui futuro? an adest, ne quid perfectioni foetus decederet?

§. V. Os vacuum. Labia sicca, ægre divellibilia. Ventriculus scalpello apertus, nil præter liquoris gastrici visceris, albumini conquassato ovi similis, guttas duas circiter continebat. Duodenum, jejunum, ileon, flatu solo turgabant. Colon & cæcum integrum cum recto, meconio coloris saturate virentis repleta erant, ex ano sponte profluente. Opinioni quorundam Eruditorum, qui originem meconii a transpiratione impedita & inde facta in intestina reorptione deducunt, ideo assensus mihi quodammodo invitus, quia nullam video rationem, cur in modo recensita potius, quam alia illud deferatur intestina? Nonne potius ex intestinis tenuibus ab arteriis mesaraicis ibi transcolatum, inde ad hæc delatum videatur? An quantitas meconii pro ratione mensium crescat? ita ut termino novimestri totus intestinorum tractus impleatur, stimulo suo foetum ad motum & inde ad partum urgens, juxta sententiam BOERHAAV *Instit.* §. 685. Uthoc enodaretur, inquirendum esset: I. Num meconium, pro ratione moræ foetus in utero, in intestinis augeatur? II. An meconium per os (uti STALPART *van der WIEL. Centur. Posth. Part. I. in notis ad Obs. XXXII. p. m. 335. seqq.* cum ibi citatis auctoribus contendit,) aut a liquore gastrico, arteriis coronariis adlato, separato, cum bile in duodeno dein remixto, in intestina feratur? III. An bilis hepatica semper fluens, in intestinis coacervata, fiat meconium? Color, consistentia, acor & effectus bili communes id probare videntur. IV. An color ejus ex hac mixtura, aut tractu temporis ortus? V. An tenacitas ejus moræ in intestinis effectus?

§. VI. Peripheria abdominis, sacco hepateque remotis, erat 6. pollic. Hepatis vero etiam 6. pollic. Comparatio

tio harum partium instituta sistit: Volumen hepatis æquale fuisse volumini abdominis, intestina meconio repleta, lienem & ventriculum continentis. Cum in foetu hepar, probabiliter æque ac in adulto, sit trigesima quinta pars totius corporis, HALLER *Comment. in BOERHAAV. Institut. Vol. I. p. 354. (n. 22.)*; Hepar ab initio in corpore delitescere nequivit, alias volumen abdominis duplo majus fuisset naturali.

§. VII. Diameter hiatus umbilicalis erat (uti jam §. II. dictum) octo linearum duodecimalium. Est itaque ad arcum superficiei superiorem hepatis, uti I. ad 4 $\frac{1}{2}$. (§. IV.) adeoque nulla vi per hunc protrudi potuit; aut si protrusio possibilis fuisset, hiatus aut dilatandus, aut hepar comprimendum fuisset. Neutrum vero cum factum sit, mihi inde videtur verum assertum: Nulla vi protrusum fuisse Hepar.

§. VIII. Maxime verosimile mihi videtur, foetum hunc exomphalodem jam in primis staminibus formatum extitisse. Si auctoritas valet huic sententiæ addere pondus, stant pro me duo Viri, quorum acumen & scientiam totus novit literatus orbis. Unus est Illustr. HALLER, in binis Dissertationibus, prima *de monstro bicipiti*, Hanno-v. 1739. secunda ejusdem argumenti, Göttingæ 1742. editis. Alter est WINSLOIVIVS in *Commentar. Soc. Reg. Paris.* Anno (ni fallor,) 1739. Ambo hi luculenter exponunt: Monstra & foetus præternaturales nec casui, nec imaginationi, nec coactui ovulorum, aut alii qualicunque causæ, sed configurationi primordiali ortum debere. Foetus noster hanc sententiam potius vindicare, quam destruere videtur. Modo adducta opinio, ut & existentia foetuum monstris adfinium, imo monstrorum, sententiam quorundam celebrium Medicorum: *Animam esse opificem corporis sui*, subvertere videtur. Cur anima corpus ædificaret disforme? ob structuram ejus singula-

gularem interitui pronius reliquis? cum ei sit facultas corpus juxta regulas eurythmiæ & symmetriæ construendi.

§. IX. Hepar crevit majorem in molem extra corpus, quam intra (§. VI.). Intra cutem cum reliquis visceribus coërcitum, rationem ejus ad reliquum corpus (§. cit.) vidimus. Crevit itaque ob resistantiæ defectum, quem intra corpus, superius a diaphragmate; a latere dextro a musculis obliquis; a latere sinistro, ventriculo; ab inferiore parte, intestinis passum fuisset.

§. X. Si veritati: Molem hepatis in foetu nostro volumini abdominis æqualem fuisse (§. VI.), sequentes hypotheses superstruamus, quas citra errorem tamdiu stabilire possumus, donec observandi occasio aut errorem earum detexerit, aut defectum correxerit. Scilicet I. Moles hepatis nostri præternaturalis, est ad naturalem uti 6. ad 1. II. Abdomen foetus 6. mensium est ad abdomen adulti, seu annorum 24. uti 1. ad 12.: hinc. sequeretur, si foetus noster ad hunc terminum pervenisset & hepar uniformiter crevisset, molem talis hepatis superasse naturalem hepatis molem $6\frac{1}{2}$ vicibus. En schema calculi: Assumo citra notabilem errorem, abdomen esse tertiam partem totius corporis. Si hepar ergo ad totum corpus uti 1. ad 35. (HALLER *l.c.*) erit hepar ad abdomen uti 1: $\frac{35}{3}$:: 1: II. circiter. Itaque hepar naturale est = $\frac{35}{3}$ abdominis. Hepar præternaturale vero = $6 \times \frac{35}{3} = \frac{70}{1}$ abdominis. Abdomeni foetus sex mensium est ad abdomen adulti 24. annorum (per hypothes. 2^{dam}) uti 1. ad 12. Ergo abdomen hujus foetus est = $\frac{1}{12}$ abdomini adulti. Substituendo loco abdominis hepar præternaturale, erit hepar præternaturale adulti = $\frac{70}{1} \times 12 = 840 = 6\frac{1}{2}$ vicibus majus naturali. Quanta moles! Quantum pondus! Quanta bilis!

§. XI. Quæritur 1. Num partibus abdominis limites molis præscripti sint nec ne? quos transgredi ipsis nefas?

2. Num

2. Num omnes corporis partes iisdem incrementi legibus sint subjectæ, aut quædam excipiantur illis? In nostro casu hepar hisce legibus exceptum videtur. 3. Num proportio & limites partium unice a pressione cutis, aut reliquarum partium adjacentium conjuncta, dépendeat? Prius mihi videtur verosimilius. Est itaque cutis finis primarius, ut coerceat internas corporis partes, ne extra justam molem crescant.

§. XII. Omenti nullum vestigium. Consentit prior observatio l. c.

§. XIII. Hepar extra abdomen pendeat (§. IV.) Hiatus umbilicalis nondum clausus erat. (§. XII.) Reliqua viscera, uti ventriculus, lien, intestina, jam formata aderant, antequam hiatus clauderetur. Cutis itaque ultimo perficitur. Intestina ab initio nuda jacent, id quod nuperrime in foetu 6. septimanarum abortivo observavi. Consistentem mecum habeo HARVEUM, *Exercit. XXVII.* Ob penuriam librorum MALPIGHIIUM evolvere non licuit. Hinc 1. intestina, lien, ante cutem musculosque abdominales anteriores formantur. 2. Musculorum abdominalium cutisque incrementum per circularem adpositionem fit. 3. Incrementum hoc cessat, quando corpus peregrinum, aut naturale, aut solito majus, ei resistit. 4. Hoc corpus in foetu exomphalo constanti observatione semper est hepar solito majus. 5. Ratio molis ejus non in alio, quam in defectu cutis, & propria inde orta atonia quærenda, quæ sanguini adlato majus concessit spatium, sicque ab eo solito magis extensum fuit. 6. Incrementum hepatis eo celerius factum, quo minor resistantia fuit.

§. XIV. Lien etiam solito major visus, coopertus jacebat cute. Sententia Illustr. HALLERI denuo mihi confirmata videtur. Molem lienis sequi ut plurimum hepatis molem, ob æquilibrium conservandum. Moles in statu natu-

rali juxta naturam vectis heterodromi eo minor, quo magis ab hypomochlio distat. Corpus nostrum itaque juxta leges mechanicas constructum est. Haud dubie in majorem accrevisset molem; forte hepati proportionatam? si ei copia spatii, ut & resistentiæ defectus, uti hepati, fuissent?

§. XV. Si foetus vixisset, ex defectu musculorum rectorum motus peristalticus aut minimus, aut plane nullus fuisset. Itaque secunda concoctio nulla, tota nutritio imperfecta, vitaque brevis fuissent. Anne igitur muscoli hi adeo necessarii ad vitam? Cum natura hoc in casu iis superfederit. Motus peristalticus fit depressione diaphragmatis, renitentia musculorum abdominalium alterna. Si foetus lucem attigisset, respiratione intestina in saccum resistere non valentem protrusa fuissent. Circulus sanguinis inde turbatus, intestina aëris accessui exposita, multa mala, imo ipsa mors inde orta. Cur itaque foetus exomphalos rarissime vivus, sæpissime, uti mihi hucusque constanter videre contigit, mortuus in lucem editur? patet. Vivit in utero: verum; sed absque respiratione. Intestina ibi nullam mutationem patiuntur.

§. XVI. Videtur denique esse foetui non nato & nato quasdam leges vivendi communes & peculiare præscriptas. Lex communis utrique est circulatio sanguinis & nutritio. Leges peculiare foetui non nato sunt formatio, nutritio partium; foetui nato respiratio. Harum aliæ sunt foetui in utero viventi, aliæ in lucem edito. Prior non tantis opus habet adminiculis ac posterior. Singulæ videntur absolute necessariae diverso foetus statui, nec ab uno ad alterum applicabiles; v. gr. leges vivendi foetus in lucem editi non conveniunt foetui utero incluso. Illius actiones vitales dependent a respiratione, hujus vero minime; imo respiratio ei lethifera esset. E contrario leges peculiare foetus non nati haud applicabiles sunt nato.

Latif.

Latissimus hic se mihi aperiret, veritates physiologicas perlustrandi, campus; sed pedem in limine figo, ne limites mihi præscriptos transgrediar, aliisque observationibus ponderosioribus spatium præripiam. Plura cupiens circa hanc materiam evolvat Illustris ac Excellentiss. D. TREWII egregium *Tr. de differentiis quibusdam inter hominem natum & nascendum intercedentibus.* 4. Norimberg. 1736.

(Lauterbaco Riedeseliæ Halam missa, d. 20.

April 1746.)

OBSERVATIO LXXXIX.

DN. D. JO. BALTHASAR EHRHART.

Anatome ischuria defuncti, ob molam vesicæ caudatam, cauda sphincterem ac urethræ partem obturante.

Servus agriculturæ dicatus, coelebs, pene sexagenarius, temperamenti phlegmatico-sanguinei, jam per aliquot annos rude donatus victuque Hospitalensi gaudens, spiritus vini vel frumenti simul amans, ut sæpe per singulas horas ejus tantillum sorbillaret, in juventute exsectionem sinistri testiculi passus, ob sarcoces pertinacioris molestiorisque periculum; de reliquo interim sat bene valens, per totum fere alterum semestre anni 1739. mictu cruento cum stranguria complicato durissime affligitur, ut medica æque ac empirica plura sollicitaret remedia. Nec enim sive impatientiori, sive jugi dolorum tortura per plures menses vexato, ab iis, quibus potestas data, denegabatur, ut remedia quæreretur, ubicunque vellet. Supervenit denique d. 25. Novembr. ischuria plenaria repentina. Iterum opera doctissimi ordinarii Medici Xenodochii sollicitata, in ejus, morbo tunc de-

tenti,

tenti, vicem ego succedo, exhibitaque mixtura in ischuria senili, ab obstructione per crassiora urinæ contenta inducta, alias probatissima, ex oleo amygdal. dulc. vin. malvatic. aqua urtic. Syrup. de Alth. Fernelii, cum paucis guttulis spiritus nitri dulcis parata, nihil obtineo, præter dolorum cessationem; succedunt pedum oedema, alvi obstructio, oris ficitas, respiratio profundior, dormiturnitio, tandem sub somno alti clamores sæpe, aut lectorum vellicatio, inque fine sexti diei ab initio ischuriæ, mors. Vesicæ regio nunquam insigniter tumefacta, dura tamen tensaque apparuit. Frustra ergo & alia remedia adhibita, emulsiva, fomenta, clysteres & semel die quarto catheteris applicatio, quocum materies ichoroso-cruenta extrahebatur, Chirurgus vero se eo ad vesicæ cavum pervenisse autumabat.

In cadavere cultro anatomico subjecto sequentia notabantur: Pinguedo hinc inde sat copiosa comparebat. Aperto abdomine vesica urinaria ad crepaturam infarcta, libram unam cum dimidia urinæ continebat, exteriori ejus membrana leviter fauciata, vasa sanguifera, subjacentia nigra, spississimo sanguine repleta cernebantur. Omentum retractum parvum. Intestina tenuia sana, quædam aliis magis rubicunda. Ventriculus vacuus, colon contractum, aut ejusdem fere diametri cum tenuibus intestinis. Ren sinister monstrosus erat & triplo majorem magnitudinem referebat, intus lardiceus comparebat, pelvi simul contracta; ureter autem ejus, versus vesicam amplior, nil urinæ continebat. In dextro rene eadem notabantur, sed mitiori gradu. Splen valde exiguus, semi-orbicularis, densissima ad dimidiam gibbæ partem membrana vestitus. Vesica demum urinaria leniter compressa, quo appareret, quam fortiter ureterum valvulæ resisterent, crepuit, violenter ejaculato hinc inde lotio, quod valde pallidum, tenue odorisque expers erat. Chirurgus, rei obitetriciæ præfectus, Dn. HALLIUS, ex vesica

sica dein protrahat massulam corculo similem, fere atram, ovalem, nucis juglandis majoris magnitudine, mollem, cuticula tenaci, ut videbatur, obductam, cauda, vel petiolo calami scriptorii crassioris magnitudine donatam, quo abrupto, productior particula in urethræ ostio, sphincteri proximo remanserat. Vesica hinc exsecta sphincterem relaxatum ostendebat, prostates satis tumidas, naturales tamen. Interna vesicæ membrana fere reticulata, columnis applanatis cruciatim creberrime discurrentibus obsita erat, in eaque lacunæ aut cryptæ semilunares ex protensioribus hinc inde membranæ particulis formatæ apparebant. Ceterum facies vesicæ interna sat glabra, nil suggillati aut sphacelati ostendit, nec totius substantia, vel membranæ simul sumptæ, crassitudine insigniter auctæ erant. Massula illa aut mola, pellicula, ut dictum, crassiuscula rugosa testæ, dissecta, intus ex muco glabro, bruno, summe homogeneo, talisque consistentiæ, quæ digitis minime adhærebat, adeoque fere carnosâ videbatur, nisi quod nil fibrosi ostenderet, conflata deprehendebatur. Hepar externe satis sanum, intus valde nigricans & copioso cruore scatens conspiciebatur; cystis quoque fellea turgida colorisque ex obscuro citrino viridescens erat. In pectore omnia hydropis pectoris indicia aderant serumque cruentum, aut lixiviosum copiosum, ejus cavitatem plurimum replebat. Pulmonum dextra pars spumæ instar inflata gryseo-nigra, sinistra autem sphacelata ac inflammata erat. Cordis sinister ventriculus vacuus, dexter & vena cava polypo longo, non ramoso, crasso, atro, ex altera parte lardicea membrana testæ, factus offendebatur. Capitis apertionem, pro lustrandis lethargi effectibus, urgentiora negotia non permittebant.

Confectaria medico-practica.

I) Spiritus frumenti abusus tali ordine effectus suos notios exserere videtur: Primo concoctio depravatur cum ad-

Astor. Ph. M. Vol. VIII.

Tt

peti-

petitu, ut quo plus bibatur, plus sitiatur hoc potus genus. Dein sanguinis massa spissior, calidior, ad particulares stagnationes, quæ itidem novi potus appetendi causa sunt, apta redditur *). Tertio diuresis male afficitur, renales tubuli angustantur, parenchyma augeri videtur non sine peregrina ibi subsistente terrestri ac pingui substantia. Quarto actus compressorius ac assimilatorius, qui sanguini per pulmones trajiciendo accidit, varie alteratur; modo enim, & quidem priori status morbose periodo, nimis arctus accidit, unde feri in sanguine defectus; dein in posteriori periodo viribus pulmonis aërisque inspirati superatis, secessus feri a cruore fit, usque ad extravasationes emortuales. Quinto etiam cerebrum male plectitur, liquido nerveo modo nimis vapidum ac phlegmatico, modo nimis acri ac elastico reddito, pro vario, ab assumpto inebriante potu, tempore, itemque pro varia annorum serie, per quos aliquis Baccho ita litavit, non posthabita, ætatis, subjecti, temperamenti, vitæ generis, climatis, temporumque anni, ratione.

II) Ex indicata antecedenti ventriculi a spiritu frumenti læsione, ortisque partialibus variis stagnationibus & congestionibus, liquidique animalis item heterogenea atque economiæ animali perquam adversa crasi, concludere licet, picam illam, seu appetitum summe depravatam & inordinatam in spirituosorum potuum heluonibus, præter moralia remedia, utique admittere etiam materialia, nec impossibile esse curationem picæ vinolentæ, (sit venia verbo) vel ebrietatis amoris; imo ad contrarium eam perducì posse, licet in pertinaciter assuetis cum periculo aliud mali. Sed

*) Novi juvenulam huic vitio deditam, fere athleticam, cujus sanguis per venæsectionem emissus vasculisque exceptus ac per plures horas repolitus, ne tantillum feri secedentis monstretur, sed homogeneæ hepatici coloris gelatinæ, ubique similis mansit.

jure ejusmodi ægrotis ; vel fato , vel morali correctioni traditis , medicamenta denegantur , & curationes Medicorum aliis potius , spem quandam emendationis exhibentibus , destinantur.

III) Empiricis contra miſtum cruentum adhibitis adſtringentibus & ſedativis , generationi ejusmodi molæ anſa datur facilis , aut jam producti talis concrementi violentæ expulſioni.

IV) Mola dicitur hocce concrementum , non ſanguinis grumus , quia ſolida membrana veſtitum & interna ejus ſubſtantia compacta erat , & aqua fere non diſſolvi poterat ; petiolus autem , vel cauda , a ſucceſſiva violenta inſertione , veſicæ detruſoris ac pellentium remediorum ope , formata videbatur. Ipſum vero corpus & ante mortem , imo ante miſtum cruentum formatum ſæpiusque veſicæ oſtia & ſphincterem irritaſſe videtur , quum ſtranguria intenſiſſima , nec intercurrentes ſubinde urinæ ſuppreſſiones , ſimul per integrum ſemeltre ægrum excruciabant.

V) Forte etiam repetita ac violentiori catheteris inſuſione , ſphincter veſicæ a molæ obturantis particula liberari potuiſſet. Felicior erat Epochæ illa Medicorum antiqua , ubi Pharmacia æque ac chirurgia illorum famulæ erant ; nunc dominæ ſunt , ſæpe ſtantes ſuo ingenio ac judicio , ac ſatis deſpoticæ , immo divites , dum Medici mendicant. Sed tranſeat cum cœteris.

VI) Sæpe pitiffantes , ſæpe mingunt. Veſica urinaria anguſtior redditur , fibræ ſic obdureſcunt , maxime in ſenibus. In tali ergo iſchuria fruſtra inſignis circa pubis regionem tumor expectatur , licet iſchuria fere unice veſicalis fuerit , quod ad deſideratum Semiotices caput , de morborum ſignis diagnosticis , vel ſpecialiſſime pathognomonicis , ſpectat. Alius generis ſunt illæ iſchuriæ veſicales , ubi veſica non tantum , ſed & ureteres dilatationem longe majorem

admittunt, ita, ut retentæ ac simul collectæ urinæ quantitas plures mensuras sæpe æquaverit.

VII) Splenis ac partium generationi dicatarum consensus singularis, & hic, sicut analogam illius cum corporibus cavernosis membri virilis structuram, ex Anatomia solidissime ostendit Celeberr. du VERNOI in *Commentar. Acad. Scientiar. Petropolitane*, simulque ratione usus lienis, crassi sanguinis pro liquoris genitalis ex eo separatione aptiori famulantis, si recte memini, pulchras deduxit conclusiones.

VIII) Sinistri renis & hic longe major fuit labe, quam dextri, quia nimirum hic hepatis intensiori calore fovetur, & blanda ubique arte adjacentium viscerum pressione, nimiae ejus extensioni obviam itur; cum e contrario in sinistro hypochondrio, ob ibidem occurrens longe minoris molis viscus, splenem puta, vacuum detur majoris ambitus; nec plane spernenda etiam est ratio, quod emulgens sinistra, ob altiorem situm, sanguinis affluxui magis pateat. Idem omnino in lithiasi observatur, nimirum dolorifico sæpius hoc morbo finistram renem præ dextro cruciari, quæ res iterum pro semioticis demonstrationibus inservit. Conf. de eadem Differt. egregiam Excell. b. m. SCHULZII, de *Lithiasi sinistro reni, quam dextro, magis infesta*.

IX) Obesitas & in hoc subiecto fatis insignis, documento est, nec spiritui vini particulas nutrientes prorsus denegari posse. An ergo oleosum magis vel aptius pinguefaciendi subiectum erit gelatinoso? Mihi sane videtur, & diætetica auxilia in emaciatis sic dirigerem, nisi in plerisque ægris status ventriculi ac intestinorum, vasorum scilicet hic bibulorum, vel villorum absorbentium, pinguibus assumptis summe contrarius reclamaret.

X) Polypus hic repertus utique ex genere illorum fuit, qui in agone mortis demum producuntur. Æger enim supinus moriebatur, & tunica albescens, aut fibrosa pallidior
ejus

ejus pars, in polypo conspicua, sternum respiciebat. Magnas post Illustr. STAHLIUM, grates debet medicina Italo illi ce-
leberimo *), quod pathologicum ignorantiae asylum destru-
xerit, singulari scripto liquido ostendens, polypos pro lubi-
tu in cane enecto formari posse, & albam membranaceam
ejus partem superiora versus spectare, si capite, inferiora
vero, si pedibus suspenderetur. Sed aliter rem se habere
cum aneurismatibus æstimarem, dum structura eorum evin-
cit, nunquam ea ut fungos unica hora vel nocte nasci posse.

XI) Hydrops pectoris, & renum status p.n. in magni-
tudine monstrosa ac substantia scirrhusa, mala sunt sæpius
juncta, eorumque sympathiæ frequentes. Optimo gaudet
fundamento Canon Baglivianus: *In morbis pectoris ducen-
dum ad urinam.* Frequentior ac copiosior urina senibus sa-
lutaris. Hydropem pectoris sæpe patiuntur, ac pœnas lu-
unt frequentissimas, qui copia spirituosorum potuum dele-
ctantur bibuli ac ebrii.

XII) Molarum virilium per alvum ejectionum sicque
intestinalium, haud raro jam facta est mentio in hisce *Ephe-
meridibus Nat. Curios.* Ad hæmorrhoidalia molimina recte
referuntur a quibusdam systematum naturæ amatoribus &
fautoribus; ab aliis ad vitia ex conformatione læsa, dispo-
sitione hæreditaria, ac obstructionibus, ut & sanguinis spis-
situdine orta. Haud minor facilitas erit generandarum mo-
larum vesicalium, quæ arefactæ bases calculorum erunt,
utraq; fatis probabili, & ratione & experientia.

Tt 3

OBSER-

*) *Lucam Antonium PORTIUM Medicum Neapolitanum puto,*
in Tract. de militis sanitate tuenda, Hag. Com. 1729. edito
in Præfat.

OBSERVATIO XC.

Dn. D. JO. BALTHASAR EHRHART.

De

Visci vulgo querni operandi modo in morbis convulsivis & congeneribus affectibus.

Compluribus procul dubio Medicorum cognita erunt, quæ germanico idiomate, licet Germanorum in solo, si dedicationi credendum, haud vivens, de visci illius virtute evulgavit laude dignissimus Chymico-Medicus, Dn. D. Dieter. WESSEL-LINDEN *) de præstantissimis modo dicti illius simplicis diu jam cogniti, sed alio, quam vulgari pharmacopœorum modo præparandi, viribus. Legimus verò simul in Illustris ac prorsus incomparabilis Botanici Opere, viscum hunc odore nauseosum, narcoticum & sapore adstringentem, suspectum reddi, ut idcirco inter remedia minus secura numerandus sit potius, aut jactatis viribus contra Epilepsiam non multum tribuendum. Res quidem externa facie veri speciem præ se ferre videtur, quia etiam opii partes constituentes viscosæ dicuntur & graveolentes; quibus fere omnis stupefaciens ejus vis absolvatur. Quis autem viscosum in visco negabit. Adsit! modo alterum desit quem enim gelatina Cornu Cervi, hordei, avenæ, altheæ, malvæ, gummi Arabici, tragacanthi, seminis cydoniorum &c. viscosa omnia, sed maximarum in morbis virium, fugiunt. De narcotico odore vero quomodo disputabimus, si etiam de saporibus disputare juxta proverbium difficile sit? Ad summum, fruticis visci, ceu rami aurei Virgilii ab arbore rapti, nari-

*) In denen Chymischen Anmerkungen vom Ursprung der mineralischen Wasser &c. und von der Krafft der Mistel &c. Amstêrd. 1746. 8vo.

naribusque admoti odor, mihi aliisque sambuci teneris ramulis simile quid spirare videbatur: sed ne opii quidem similitudinis cum odore vere narcoticorum, hyoscyami, stramonii, papaveris hortenſ. belladonnæ, Peti, &c. præ se ferre. Imo si vel accederet his, cum HELMONTIO, ubi virus, ibi virtus, inferrem. Sed non opus est paradoxorum Præceptore ad defensionem uti. Causſa visci gaudet melioribus fundamentis. Palmarium est, quod, terendo visco in pulverem subtilissimum operam impendentibus, errhina ejus vis insignis obviam fiat, ut hucusque non in gravedine catarrhali tantum, sed & in symptomatica illa variolosorum, (qua sublata & muci fluxu promoti mala omnia oculis talium ægrotantium imminencia, heu quam tristitia sæpe! egregie fugantur) pulvere visci loco errhini pulveris crebro utar, & idcirco viscum non immerito magnum DEI donum vocare soleo. Jam vero quomodo resolvens aliquid & excretionem mucosam promovens tale esse poterit, quod in narcoticorum classẽ relegandum sit? Perit sic & labes affricta facultatis in pulvere visci adstringentis.

Addo nunc alterum defensionis momentum, quod inter viginti ægros, quibus pulverem ac decoctum visci exhibueram, singulos accurate examinans, nullus de alvo adstricta conquestus, aliqui vero, uti S. R. D. P. CARTHUSIANUS, cacochymicus, vertiginosus, arthritide anomala Musgravii, cum catarrhosis capitis affectibus & atonia generis nervosi laborans, de effectu pulveris & decocti viscini blandissime alvum subducente testati fuerint, quemadmodum etiam hætenus nullum facile errhinum notum est, quod alvum adstringat.

Tertium argumentum sapor foliorum visci præbebit, qui primo pulposus, farinaceus, nucleis pruniferi alicujus stirpis similis, dein salsus, blande acris est, ad instar Arnicæ, & pharyngem humore aliquo irrigare videtur, ex vas-

cu

culis exhalantibus proleſto, ſicut ſupra dictum, quod etiam circa nares id fiat: Baccæ recentes quidem toto coelo differentem monſtrant ſaporem, ſuaviter dulcem, conjuncto ſimul glutine tenaciſſimo; ſed illæ vix vigefimam pulveris antepileptici novi partem conſtituunt. A NEANDRO quondam baccæ inter venena relatæ fuerunt, ſed non niſi abuſive eodemque modo, quo panis quædam ſpecies, quæ *ſpira quadrageſimalis* audit, nimia copia comeſta, cuidam iliacam concitavit paſſionem. Removet vero & a baccis narcoſeos ſuſpicionem, odor fragrans abietinus quaſi, quem illæ, ſimul cum caule, ne ſuccus exprimatur, decerpitæ, ac ſic blandiſſime exſiccatae, ut quoad plurimam partem ſphæricam ſervent figuram, manifeſte ſpirant. Contuſis vero iisdem, mox aliud exſurgit odoris genus. Hic ergo & Phyſici diſcant, non a ſulphureis tantum particulis, ſed a textura earum ac determinata interpoſitione, imperſcrutabiles ac nullo calamo ſatis deſcribendas odorum exſurgere varietates.

Quartum argumentum pro innocentia viſci, & narcoſeos in eo abſentia præbebit, quod miſeri ægrotantes non a convulſionibus tantum, ſed a mentis ſtupiditate ac fatuitatis periculo, quæ longius durantium epilepticorum motuum comites ſunt, liberentur. Quintum denique erit, quod ſub uſu hujus decantati medicamenti in pulvere & decocto, (ſed menſe Decembri vel circa hoc tempus, ſique non a quercu, tamen e pyro amputatis) ut ſupra dictum, non alvus tantum expediatur, ſed quibusdam ſudor particularis per manus & ſub axillis, omnibus fere urina turbida & mucilaginosa proliciatur.

Judicis æqui ergo in cauſſa Viſci ſententia erit, agere divinum hocce remedium, cui ante duo annorum millia Druidæ, primi Germaniæ Medici & Sacerdotes, aras ſtuerunt, particulis viſcidis tenaciſſimis, bilis agiliſſimas partes, juxta Illuſtr. HAMBERGERI hypotheſin, in vincula ac retia trahen-

trahentibus, scybalisque magnetice impactis foras amandantibus, dum interim subtiliores falsæ aromaticæ particulæ spissitudinem humorum corrigunt, & impuritates crassiores per renes vel sudorem eliminant, aliæ vero fragrantæ, spasmos nervosi generis demulcent. Expertus testor, in pluribus effectus ab Illustri COLBATCHIO Anglo commendatos, voto respondere, sed præmissis præmittendis, quæ inter optima deprehendi pulverem antispasmodicum & pilulas roborantes, juxta Dissertationem Celeberrimi Dn. D. JUNKERI exhibita.

(Memminga Halam. missæ d. 17. Jun. 1746.)

OBSERVATIO XCI.

**Dn. D. GEORG. CHRISTIANI MATERNI
de CILANO.**

De

*Tumore in regione iliaca dextra sponte exorto,
& per repetitos vomitus puris curato.*

In rustico Holsato, duris laboribus adsueto, ætatis confidentis, (veros ætatis annos ignorabat ipse) sine ullis cognitis causis procatarteticis, oritur tumor durus in regione iliaca dextra, tres digitos altus & sex latus. Adhibui equidem discutientia sicca, sed sine effectu sperato. Durante medicationis tempore, rusticus tenetur domi, non tamen lecto affixus; gradiri autem non valebat, nisi claudicans & cum dolore: Post hebdomadas quinque, cum incassum adhibitum fuisset discussionis tentamen, ad emollientia tandem ventum est, quæ cataplasmatum humidorum calentium forma adplicata sunt, diebus decem. Tumorem ita satis emollitum, bene maturatum ac incisioni aptum visum, aperiri.

Astor. Ph. M. Vol. VIII Uu riri

riri iussi Chirurgum, me adstante. Dum itaque is cultellum arripit & patellam adferri curat, rusticus, nescio an metu quodam percussus, aut alia re commotus, subito de cardialgia conqueritur & anxietate, ad lipothymiam propius accedente, quam illico excepit vomitus, quo puris bene cocti excretæ sunt *uncia decem & drachmæ quinque cum semisse*; tumor vero in iliaca regione prorsus disparuit. At post dies quinque tumor idem paululum se attollit, increfcit, ut sedecim dierum intervallo priorem magnitudinem indепtus sit, post vomitum vero secundum, purulentum & spontaneum, de novo evanuerit. Ejecit tunc puris bene cocti *uncias duodecim & paulo plus*. Ager interim lassus & valetudinarius, tempus trivit cum tædio. Triduo post vomitum secundum dolores sensit in loco tumoris pulsantes & tendentes. Nono die tertius secutus est vomitus, quo *uncias minus octo* puris albicantis eructavit. Appetitus erat prostratus una cura viribus; somnus interruptus, cum continente lassitudine. Decimo tandem ac tertio die, post tertium vomitum, quartus secutus est parcior. Puris enim *uncias evomit sex & drachmam dimidiam*. Alvo obstructa semper laboravit æger, quare blando laxante, post biduum quodvis succurrendum illi fuerat. Pus per alvum nunquam excrevit. Peractis diebus sex, de novo tumor caput extulit, qui quater jam se subduxerat; expectavi autem diem undecimum, quo sine mora eundem incidi iussi; incisio longitudine duos æquabat digitos, & puris ichorosi partim, partim crassioris cocti, effluxere *uncia septem & aliquanto plus*. Vñlus autem mundificatum coaluit intra dies septemdecim, & rusticus, sumto semel purgante, sanus ad operas suas rediit.

Sunt nonnulla in hoc casu observata digna & explicata difficilia:

r. Qui.

1. Qui factum sit, ut nihil puris per alvum excretum sit, cum tamen abscessus intestini ilei tumoris causa fuisse videatur?
2. Cur nulla incommoda observare licuerit, ex pure in cavum abdominis exundante?
3. Qui fieri potuerit, ut puris eductio per factam incisionem, ægrum a recurrente alias vomitu liberare valuerit? Si enim abscessus intra intestinum latuit, cur potius per emesin, quam per alvinas dejectiones pus excretum est? Si extra intestinum, inter peritonæum & musculos abdominis, qua via, illæsis intestinis, pus penetrare potuit in ventriculum?
4. Alvi tandem pertinax obstructio, eo fine videtur esse facta, ut efficacius & facilius succederet suppurationis negotium.

OBSERVATIO XCII.

DN. D. GEORGI CHRISTIANI MATERNI
de CILANO.

De

Scirrbo colli in carcinoma lethale converso.

Juvenis viginti novem annorum, a decimo ætatis anno ad vigesimum usque frequentibus narium hæmorrhagiis obnoxius, nulli vitæ generi addictus & vacuæ litans, inter nautas multum versatus, semel Galliam petiit, & alio tempore Angliam quoque adiit. Ex his itineribus redux factus, strenue helluatus est, atque inprimis inter pocula aliquando lusit, hilarique animo ludicra quædam corporis exercitia jactavit: cui quidam ex popinonibus respondit, se itidem corporis agilitate aliis præstare, multosque antecellere, imo se

U u 2

UHO

uno subfultu alterius humeris insidere velle. Prehendit itaque nostri collum ambabus manibus, ac adeo firmiter eas illi applicat, ut, dum affilere ad humeros illius laborat,ambo simul in terram procidant, noster vero ob agrestem nimis & violentam colli compressionem passam, lipothymia correptus, quasi exanimis jacuit. Hoc ipso autem, ludendi finis factus est opinione tristior. Noster interim dolorem sensit in dextra colli parte valde molestum, qui post aliquot dies cessavit & omnis periculi metum excussit. Agebat tunc annum ætatis vigesimum quintum.

Tandem vero post quadriennium, nemine opinante, mense Aprili tumor oblongus, duriusculus, minor, subnatus est in dextra colli parte, eo loco, ubi musculus capitis mastoideus levatori scapulæ & scaleno incumbit; quoad colorem a reliqua cute non differebat per dies triginta; at paulatim ovi gallinacei magnitudinem indeptus, rubescere coepit tumor, ac dolore tendente indolem scirrhi dolentis & gravius malum portendentis prodidit. Nihil interea auxilii quæsitum vel applicatum fuit, sed negligentiori tolerantia scirrhus sibi ipsi relictus est. Die XIII. Augusti tandem loci Chirurgus accersitur, qui cataplasmate emolliente diebus viginti scirrhum suppurationis beneficio auferre laboravit. His peractis emplastrum quoddam applicavit, eidemque emplastro species resolventes, melle mixtas, superinposuit, & post quodvis ostiduum reiteravit. Incisiones successive quatuor fecit, e quibus parum sanguinis & materiæ pultaceæ expressit. Verum enim vero sub his encheiresibus ingentem molem excrevit carcinoma, cujus ambitus septemdecim æquabat digitos, altitudo vero quinque. Fœtor insuper cadaverosus intolerabilis adeo auctus est, ut ægrum & circumstantes propemodum confecerit. A die XIII. Augusti ergo, usque ad diem decimum Decembris Chirurgus operam suam

De scirrbo colli in carcinoma lethale converso. 34

suam impendit, sed sponte ægrum dereliquit, qui paucis diebus post fatis cessit.

Effectus hujus funesti causam & nexum pathologicum indicare, haud erit difficile, si comparetur cum subjecto alias hæmorrhagiis narium obnoxio, & ipsa causa occasionali. Locus violenter compressus, erat collum. Collum vero abundat multis vasis sanguiferis insignioribus, arteriis nimirum carotidibus & vertebralibus, venis autem vertebralibus & jugularibus. Hic accedunt tot machinulae, omnis violentiæ impatientes, glandulae scilicet *jugulares* & *cervicales*. Jam si locus, in quo isthæc omnia in unum collecta & intimius inter se connexa sunt, importuna violentia comprimitur, uberior statim inivtatur humorum adfluxus; externe producitur ecchymoma; impressus vero in partes porosas & glandulas sanguis, ibidem partim stagnat, partim siccescit, glandulae ipsae obstruuntur & indurantur, ex quibus tandem ominosorum scirrhorum expectanda est generatio.

Præ reliquis autem ad id mali disposita sunt subjecta: hæmorrhagiis narium obnoxia, in quibus nempe humorum congestiones versus caput, ex diuturna adfuetudine fieri solent. Hæ quando per causas occasionales potentius excitantur, tunc sanguis impetuosius ad locum adfectum congestus, fortius etiam eo restringitur, detinetur, & quod jam monui, scirrhos format, quibus exulceratis ex erronea naturæ activitate, moles tandem carnea, copiosis vasis sanguiferis instructa, struitur, quæ brevi nonnumquam tempore in stupendam exrescere solet magnitudinem. Juvat hic laudare Fel. PLATERUM, qui *Tom. II. Opp. cap. XVII. p. m. 670.* ex vero observat, quod cancer *exigua tuberculo, vix dum conspicuo, ab initio emergat, mox ad pist. inde avellanae, postea nucis, tandem ad pomi minoris majorisque magnitudinem excrescat & canceri veri nomen obtineat.*

Constans præterea observatio est, scirrhorum dolorum malum portendere, imprimis quando in locis glandulosis ex scirrho antea indolente, jam factus est dolens, cum puncturis, febricula & extensione in partes vicinas. Vid. *Paulus de SORBAIT Opp. Tract. V. cap. X. p. 627. Jo. Dan. GOHL, Introduct. in prax. chirurg. Lib. I. cap. XVII.*

Cancrum in casu præsentis per quadriennium occultari potuisse, nihil prorsus insoliti refert. Nam virginem quamdam carcinoma femoris septemdecim annis circumtulisse ex *TULPII Obs. Lib. III. cap. LI. discimus. Idem Lib. I. cap. XLVII. docet, Goropii Becani filiam, annis amplius quinquaginta in temporibus sinistris vexatam fuisse cancro, quem innoxium toleravit.*

Ad curationem quod attinet, quod ea infelicius in nostro cesserit, mirum non est. *Omnis quippe cancer, teste PARÆO Opp. chirurg. lib. VI. cap. XVII. censetur ferme incurabilis, vel curatu valde contumax. Est enim morbus toto genere malignus. Si operæ pretium esset ad meam præxin provocare, possem omnino adfirmare, me intra annos triginta & duos, omnium cancerorum suppuratorum exitum vidisse funestum. Causam quæro in ulcerati scirrhi malignitate, & in inepta tonforum curatione. Hæc absolvitur vel emollientium usu, vel resolventium, acrium & non raro septicorum applicatione. Utroque modo peccatur. G. H. WELSCHIUS Consil. med. Cent. III. obs. 95. hanc ob causam prudenter monet: In cancro cavendum est ab anodynis & emollientibus, quæ periculosa experta sunt. Imminentis vero periculi causam plenius explicat STAHLIUS, Dissert. de Cancro p. 22. Cavendum valde studiose ab emollientibus & maturantibus, ne, sub intentione paregorica atque anodyna, pinguibus vel acriusculis gummosis atque resinosis utentes, intempestiva emolliatione affluxui humorum locum præbeamus: maturatione vero suscepta, illud genus corruptionis,*

Descirrbo colli in carcinoma lethale converso. 343

nis, cui talis materia propius exposita est, nempe putredinem, invitemus. His addendus est Jo. MUNNICKIUS in Chirurg. ad prax. hod. adornata Lib. I. cap. XXIII. p. 145. Resolventia & septica quam infelicitè in carcinomatis curatione adplicentur, practicis pridem innotuit. Perplacet Ambros. PARÆI sententia, quam tulit Lib. VI. cap. XXIX. pag. 219. Cancer ulceris genus malignum est, rebelle, intractabile, quod mitia remedia adspèrnat, acribus autem & fortibus amplius efferatur. Ex quo virium contingit prostratio, corporis marcor & consumptio, tandemque mors. Quantum denique noceant septica, HILDANUS Cent. VI. obs. 81. pluribus inculcat, & hoc remediorum genere multum in cancri curatione peccari, adfirmat. Conf. Cel. ALBERTI Chirurg. Sect. V. cap. XIV. §. 15. Fundamentum vero, cur abstinendum sit ab acribus fortioribus, emphatice expressit Celeb. PLATNERUS in Institut. chirurg. §. 265. quia scilicet in omni cancro humor ex PUTRE, qualis in sphacelo emortuis esse solet, & RODENTE, qualis ex malis ulceribus exit, quasi compositus est. Quare vitium, quod & putrefaciendo & rodendo ulterius serpit, insanabile est.

OBSERVATIO XCIII.

Dn. D. GEORGI CHRISTIANI MATERNI
de CILANO.

De

Fœtu cum duabus cotyledonibus, vertici ad-
natis, excluso.

Legisse me recordor in STAHLII Diss. de affectibus gravi-
dar. p. 29. hæc quæ sequuntur: Est autem tempus indu-
cendis nævis maternis quam maxime idoneum; illud, quod
a mediis

a medio gestationis tempore ad ipsum partum procedit: adeo ut etiam minime summe rara sint exempla, etiam non ita multis diebus ante partum secutum, demum coortorum hujusmodi conformationis vitiorum. In præsentī casum adfero, qui evincit, etiam ante medium gestationis tempus ejusmodi monstrosæ conformationis vitia oriri posse. Die 9. Aprilis a. p. mulieri rusticæ nunciatur, quod una ex gravidis suis vaccis dolores partus sentiat, mox vitulum exclusura. Accersitur ergo bubulcus, ut obstetricante manu parturienti opem ferat. Urgentibus interim spasmis protruduntur secundinæ, multis, ut solent, cotyledonibus, seu magnis glandulis distinctæ, quas graphice depingi curavit. FABRICIUS ab AQUAPENDENTE de formato foetu Tab. 19. Venetiis 1620. fol. mai. Mulier adstans, veluti ipsa mihi adfirmavit, quinta hebdomade gravis fuit; cumque paulo curiosius secundinarum cotyledones contemplaretur, quemdam fortuito in capite sensit pruritum, quare cutem in vertice digitis fricat, & post vitulum feliciter exclusum, ad hypocaustum revertitur. Nemo quisquam aliquid periculi ex his divinare poterat, quoniam mulier tempus gestationis absolvit, optima sanitate gavisā.

Die decima quarta Decembris tandem filiam peperit, sed duabus cotyledonibus eo occipitis loco foedatam, quo mater gravis secundo graviditatis suæ mense, fricatrice manu capitis pruritum lenire laboravit. Vid. Tab. VI. Fig. 2. Filiola autem ejulatu vocem, ut solent infantes recens exclusi, edidit nullam; lac maternum, ob debilitatem, numquam suxit, quare alio victus genere nutrizi debuit. Die decima nona Decembris manifesta secuta est tam cotyledonum, quam integumentorum capitis communium inter cotyledones, suppuratio. Puris valde foetidi magna copia, per foramen inter cotyledones enatum, effluxit; infans vero die vigesima secunda Decembris animam efflavit.

Ego

Ego, quia negotiorum causa in pago tunc præsens fui, casam rustici accedo, ut, quid rei accidisset, ipse viderem. Inveni corpusculum mortuæ emaciatum, cotyledones ex parte suppuratos, & foramen inter illos satis amplum, per quod stylus immissus ad ossa usque palati, per cerebri substantiam in pus conversam, facile penetravit. Dissectionem capitis quidem moliebar, sed a parentibus prohibitus, solo adpectu contentus esse debui.

Explicatio Figuræ 2. Tab. VI.

- A. Cotyledones adnatæ.
- b. Stylus immissus.
- c. Foramen in vertice pus eructans.
- d. Styli directio.
- e. e. e. Loca suppurata & pus stillantia.

OBSERVATIO XCIV.

DN. D. GEORGII CHRISTIANI MATERNI
de CILANO.

De

*Sopore lethargico, cum vomitu, ex capitis lotionem
tempore hiberno suscepta.*

Aurigæ servus, viginti octo annorum, temperamentum sanguineo-phlegmatici, habitus obesioris, die XXIII. Decembris, post adsumtam in coena cramben, caput calida lavat, & re quasi bene peracta, cubitum it; conclave, in quo dormiverat, foco fuit & camino instructum, adeoque ventorum transitui opportunum. Dormientis, ut apud hujus generis homines fieri solet, nemo amplius curam habet, totaque familia iusto tempore iidem obdormiunt. Die XXIV. *Ador. Ph. M. Vol. VIII.* **Xx** mane,

mane, servum, quia ad consuetas operas nondum rediit, excitatum eunt. Sed eundem oculis apertis stertentem, ejusque faciem, crambe, vomitu rejecta, conspurcatam, & in dorso jacentem inveniunt. Aspectus erat summe horridus. Linteamina præterea, una cum facie, crambe nigricante inquinata erant, & quod caput rei erat, ipse servus nulla arte nullaque vi expergefieri poterat; quare ad me curritur hora octava matutina. Ad lethargicum ergo accessi & sine mora & medicamentum adportari, & Chirurgum vocari jussi. Sanguinis per phlebotomiam eduxi uncias duodecim, ægro nihil sentiente & adhuc stertente. Exhibitum interim medicamentum promte deglutivit, nec prius ad se rediit, quam post trihorium. Ager tamen omnium, quæ acciderunt, ignarus, miratus est, se vomuisse, & causam administratæ venæsectionis interrogavit. Vespere cum tertia vice ad ipsum accessissem, præter spem bene valentem ac esurientem insuper inveni.

Id, quod in hoc casu observatu dignum videri potest, est reconvalescentia opinione citius secuta, quam a subiecto obeso & parum agili haud sperassem. Nam prægressa, tempore hiberno, capitis lotio, quam, in conclavi frigidiori, intempestiva refrigeratio exceperat, contumacius malum minabatur. Refrigerationem quippe secuta est stagnatio, seu segnior humorum in sinu falcato & lateralibus circulatio. Ejusmodi vero stagnatio turgesciens non poterat non cerebri substantiam premere & in vasis minoribus per cerebrum dispersis, humorum circuitui remoram injicere sensibilem, & porro sensus motusque turbare. Vasis itaque cerebri turgidis, cerebellum quæque compressum esse, nemo universæ structuræ gnarus in dubium vocabit. Quo enim impeditus sanguis in cerebro movetur, eo magis augetur cerebri pondus, quod dum cerebellum premit, etiam medullam oblongatam molesto sensu afficit, & nervorum officium

quam

quam maxime turbat, & soporem stertorosum lethargicum producit. In tali statu turbato, cum tot objecta fuerint impedimenta, & functiones vitales æque ac animales magnam partem suffaminatæ, natura sui quidem officii memor fuit, sed sanguini in cerebro stagnanti nec celeriores motum inducere, nec pressionis sensum avertere valuit. Quare repletum crambe ventriculum, ob paris octavi consensum cum medulla spinali, cerebello & cerebro, adgressa est, mole sua eundem liberavit, ut vel hac expurgatione levamen quæreretur, sed incassum. Accedente vero perâ medica & chirurgica, stagnatio humorum in alacriorem motum versa, motuum vitalium vigor restitutus & periculum sublatum fuit.

OBSERVATIO XCV.

Dn. D. GEORGII CHRISTIANI MATERNI
de CILANO.

De

Præmatura & subitanea canitie.

Præfetti militum aliquot anno præterito, mense Octobri, ex castris suis in proximam Brabantiae urbem concedunt, ibique ad vesperam usque pro virili genio indulgent. Bene igitur poti ad castra sua redeunt omnes, lectum petunt, sed mediam post noctem tres illorum, febre correpti & nimia siti vexati, evigilant, ac semidelirantes potum & auxilium flagitant. Id vero, quod maxime fuit molestum, dysenteria erat vera, cum crebris dejectionibus cruentis ac ventris torminibus iisque acutissimis. Advocatur Chirurgus & opem fert, ea, qua valuit, dexteritate, sed nihil arte profecit. Dies comessationis erat dies Saturni; post octiduum dies itidem Saturni

Saturni uni horum ægrotantium dies fuit mortis, quæ horis matutinis & dysenteriae & vitæ finem fecit. Alter interim misere vexatus sine ullo levamine decubuit, & altero octiduo, post focii mortem, die Saturni pariter extinguitur. Tertius, magister equitum, fata duorum audiens, nihil certius fore credit, quam moriendum & sibi esse tertio octiduo; valde ergo angebatur animo, cum sentiret, singula medicamenta ad hunc usque diem nihil sibi attulisse levaminis. Quare tota nocte inquietus metu futurorum cruciatur, & quamvis annos tantum viginti & sex natus esset, sequente tamen die Dominica perfecta canitie ornatus suis adparuit, qui pulverem amyli capillis, ex nimio sudore forte madentibus, exsiccandi causa adpersum esse credebant. Quærent præterea famuli, negat herus se pulveris quidquam adpersisse. Agnoscunt ergo singuli esse canitiem ex nimio mœrore ac metu una nocte subito enatam, quam convalescentia tandem excepit, utut tardius consecuta. Hocce anno mense Februario ex Brabantia is redux ad me accessit, & colorem tingendis capillis, præmatura canitie foedatis, aptum, flagitat. Cui, quæ sint incommoda ex ejusmodi adplicato artificio metuenda, exposui, ac humaniter dimisi.

(Altona Halam missæ, d. 10. Jul. 1746.)

OBSERVATIO XCVI.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

De

Purpura.

A coloris similitudine morbi nomen ordinarie derivatur, qui, quoniam exanthemata milii semen referentia in cute producit, *miliaris* quoque appellatur, quique in *rubram* & al-

& *albam*, rei majore, quam nominis convenientia, porro & in *benignam* atque *malignam*, *universalem* & *particularem*, *acutam* & *chronicam*, discescit. Morbi genus novum veteribusque ignotum, & circa elapsi medii seculi primum exortum ac in Saxonia præsertim & Lipsiæ, in pueris sigillatim, animadversum communiter est creditum, donec Vir Clariss. J. C. L. SEIP, purpuram morbum esse antiquum, specimine inaugurali, 1741. Göttingæ edito, præclare ostendit. Hoc utut sit, in regionibus saltem borealibus & frigore asperis rariora, & nunc & olim obvia, & nostris sigillatim in oris ante dimidium seculi prorsus incognita, aut alio forsan nomine insignita fuerunt ejusdem paradigmata, donec inter initia seculi, bellicarum occasione expeditionum, illiusque præsertim, qua Saxoniam divus occupavit Sueciæ Rex, CAROLUS XII. & migrationis gentis Saxonicæ in alias, ac præsertim vicinas Borussiae regiones, hinc vero & militis Borussiae in omnem pene terrarum orbem facta excursione, malum, hætenus in Saxonia aëris & victus culpa endemium, longe lateque disseminatum aliisque regionibus & corporibus communicatum fuit. Et purpura quidem alba & maligna hisce in oris fere prorsus incognita, rubra quoque universalis & acuta rarius occurrit, & puerperis interdum victus aut regiminis minus convenientis occasione infesta est; purpura vero particularis & chronica tanto occurrit frequentius, & ægris pariter atque medentibus multum faceffit negotii, exquisitum requirit & temperatum regimen, a calidis & frigidis remediis similique regimine ex æquo læditur, a frigore tamen magis exasperatur, ejusque sævitia tempore verno & æstivo remittente, malum plerumque sponte tollitur aut mitigatur, quod per totam retro hyemem omnem remediorum apparatus, sollicitè & consulto impensum, spreverat. Hoc mali genus ab acrimonia sanguinis communiter derivatur & pro scorbuti

sobole venditur, antiscorbuticis, diluentibus, sanguinem edulcorantibus & quæ sunt his similia, oppugnandum. Sed experientia edoctus novi, infusa & decocta herbarum varia, aquas quoque minerales varii generis, lac & serum lactis, & si quæ sunt alia sanguini emendando & acrimoniæ demulcendæ idonea remedia, diu sed frustra esse usurpata, quare quantum maturo iudicio & rationali conjectura assequi licet, illud cœu criticam quandam excretionem, febribus interdum catarrhalibus aliisque salutari eventu supervenientem, & hæmorrhagarum inprimis, natura aut arte concitatarum atque aliunde impeditarum, vices gerentem, considerandum & legibus artis tractandum existimaverim.

Puerperis si accedit, lochiorum quoddam vitium simul adest, quo emendato purpura quoque mitius decurrere & brevi remittere consuevit. In aliis si offenditur subjectis, magno symptomatum varii generis, ipsorumque spasmodicorum numero stipatum, mensium aut hæmorrhoidum negotium, certo certius subesse, & scenam modo clanculum, modo aperte ludere, affirmare nullus dubito, tot convictus exemplis, non nisi hæmorrhagiis istis in ordinem iterum redactis constantem mali remissionem expectandam esse. Medendi ergo methodus qualis purpuræ, præsertim chronicæ & particulari conveniat, quæque remediorum genera eidem rite tractandæ sint adæquata, ex hisce haud difficulter licet colligere. Talia nimirum, quibus ductum naturæ imitari, sanguinis motum placide promovere, cunctasque digestiones, secretiones & excretiones aut conservare, aut promovere, quæque ex diætetico magis, quam pharmaceutico penum promovere solemus, hoc tamen & chirurgico, si res & opera exposcit, neutiquam neglecto, id quod periti arbitrio medentis merito relinquitur.

OBSERVATIO XCVII.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Maculae infantum volaticæ.

Inter affectus cutaneos, in praxi clinica versantibus obtin-
gunt nonnulli, quorum nulla, neque apud Auctores pra-
cticos, neque apud observatores facta est mentio, multo mi-
nus appellatio, ut in *Actis Medicorum Berolinensium Vol.*
IV. Dec. I. p. 72. legere est. Equidem dum sæpius alias,
tum vere nuper adulto, & ætatis initio occasione aëris præ-
ter modum & consuetudinem aliquot annorum fervidi, va-
rii generis exanthemata, infantibus pariter atque adultis in-
festa, nec ab omni malignitatis suspitione libera fuere, ut ad
febres malignas petechizantes quam proxime accedere vi-
derentur. Communissimus tamen puerorum morbus, mul-
tis Medicis incognitus vel non satis exploratus, sicut JUNG-
KENIO *Med. præf. secul. accommodat. p. 791.* appellatur, fuit
erysipelas illud puerile, quod sub purpuræ miliaris specie
tum sæpe alias, tum dicto inprimis tempore plures recens
natos pusillos invasit, nec paucos e medio sustulit. *Macu-*
le vocantur *volaticæ*, ad naturam herpetis ^{ad ianens} quam
proxime accedentes, licet insignem utriusque mali differen-
tiam se deprehendisse nonnulli existiment, ut in *Satyris Me-*
dic. Siles. Spec. V. obs. II. p. 16. relatum extat. Hujus illu-
stre pridem notavi, quod ipsis his in *Actis N. C. Vol. IV. obs.*
XLV. legitur, paradigma, in puella tunc lactente, nunc
virgine adulta pancratice valente & florente, tanto majori
attentione dignum, quod cuticula fere omni desquamata,
ægra pusilla ab aëre externo sollicitè defendi debuerit, & pul-
li instar vagientis trium fere mensium spatio difficillimo ne-
gotio in vivis servata sit; lactis vero & nutricis, quæ tum
apl-

a pluribus, ut plerumque evenit. fuit accusata, nulla deprehendi potuerint vitia. In aëre nimirum, si quid video, vel ultra modum frigidus, vel etiam, ut hoc tempore, calido, causam affectus plerumque epidemici & sæpius maligni occasionalem, quærendam existimem, perspiratione utrobique varia occasione impedita, sanguinis vero majori rarefactione negotium facessente, quin & fatum non raro accelerante, id quod his ipsis diebus puellæ contigit, quæ, maculis a facie & pectore ad pedum extrema sensim serpentibus, sub regimine temperato belle valens, & cum valetudine fere in gratiam redire visa, itinere, unius diei, aëre valde æstuante, vix exantlato, præter omnium opinionem subito expiravit. Maculas quoque convulsivas, a doctiss. VALENTINI *Nosoc. Academ. Cesar. XIII. p. 647.* recensitas & ipsas funestas vidi in puella lactente, quæ, aëre pariter fervido, nocturno frigori & ventis improvide exposita, mox respirationis & deglutitionis non solum difficultate cum æstu, siti, vigiliis & similibus febris inflammatoriæ signis, sed & convulsionum modo clarioribus, modo magis obscuris indicis simul & affectu nostro correpta, post trium fere septimanarum luctam, præviis rhonchis & convulsionibus, quas vocant internis, fatis cessit. Quo ipso exemplo non vanum esse patet, quod duce SENNERTO formari solet morbi hujus prognosticum, quando nimirum tum fatalis esse judicatur, quando cavitatem quandam corporis, os, fauces, oculos, aures, pudenda, nates occupat. Ac licet non omni destituantur specie, quæ in contrarium afferri solent experimenta, a potiori tamen, & quod plerumque contingit, hinc argumentum desumi, & ratiocinium a corruptione gangrænoſa partibus hiſce infeſta formari, patet. De ſcroto funeſto eventu affecto, paſſim obſervationes proſtant; genitalia in puellis natesque impune affectas ſubinde vidi. Singulare autem eſt, quod in puella fere annua, hoc malo ſerpiginoso

ginoso afflicta, notavi, abscessus in nate dextra l. a. tractati & magnam puris vim fundentis, beneficium, quo illa simul a morbo liberata sensim vires & valetudinem recuperavit. Quin & ne remediorum plane obliviscamur, præter interna diapnoica & simile regimen, blandis, si opus, laxantibus interpolatis, vix dari topicum in his & similibus affectibus, semine lycopodii & nihili albo exterius frequenter asperso, præstantius iterata edoctus experientia audacter affirmo.

OBSERVATIO XCVIII.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Hydrops pectoris.

Non injusta eorum est querela, qui nulla dari signa pathognomica, quibus in vivis subjectis pectoris hydrophem ab aliis, iisque cognatis discernere licet affectibus, dolent, vera demum morbi facie post obitum, facta cadaveris sectione, innotescente. Interea vivum ejus exemplum, neque obscuram morbi delitescantis imaginem notare nuper admodum licuit in viro pene sexagenario, habitu corporis toroso & spongioso, demum & cachectico, cum facie simili, prædito. Is motibus quondam & conatibus, quin & excretionibus hæmorrhoidalibus, hinc & erysipelaceis in cruribus per intervalla obnoxius, horum pertæsus, post varia tentamina, non neminis suasu floribus Zinci exterius l. a. applicatis, ab erysipelate deinceps immunis mansit, sed & hæmorrhoidali aliunde impedita excretionem, asthma primum simplex, hinc convulsivum, pectus occupavit, sensim auctum, & tempore inprimis matutino, & aëre frigido & horrido, valde exacerbatum. Accedit tumor pedum oedematosus, demum iterum splendens & erysipelaceus lymphamque pellucidam fundens cum gangrænæ proxime imminentis metu, urinæ suppressione, vigiliis, æstu, siti, &

*Actor, Pb. M. Vol. VIII.**Yy**simi-*

similibus febris lentæ indiciis, quibus æger de imminenti corporis interitu admoneri potuisset, qui appetitu plerumque forti ciborum gavissus, eidemque nimium indulgens, hinc viribus ab haustu vini, præsertim Gallici, belle redire visis, & præterea equitatione quotidie fere instituta, interdum & vectura in aëre sereno insigniter recreatus, a variis quoque remediis avide assumtis laxantibus, diureticis, gummi ammoniaco, millepedibus, sulphure antimonii & similibus, a venæ sectione quoque & fonticulo, quem in crure gessit, egregie interdum refocillatus, firma valetudinis recuperandæ spe semet ipsum lætavit, tum inprimis, cum ab exhibita forsan squillæ radice aliquot liquoris obsecni libras una nocte cum levamine, ut putabat, excerneret, quod tamen ipsum phænomenon sponte alias accedens, una cum manuum tumore, ut in aliis, ita & in nostro ægro hydropis pectoris in vivis indicium, licet funestum, simul præbuit, ægro ad finem anni proxime elapsi peregre hinc profecto, & brevi post, accedente cruris sphacelo, placide defuncto.

OBSERVATIO XCIX.

DN. D. JO. HERMANNI FURSTENAU.

Alvi pertinax obstructio.

Alvi beneficium quotquot in morbis experiuntur, mitius plerumque degunt, illo vero qui destituuntur, & morbo & plurimis inde pullulantibus symptomatibus male plerumque mûltantur. Duplici nuper edoctus exemplo artis quid valeat efficacia, & quomodo morbi interdum gravitas omnia artis tentamina eludat, utrumque fideliter enarrare operæ pretium erit.

Virgo honesta, cum malo ischiadico per totam retro hyemem gravissime conflictata, a cathartics modo lenioribus,

bus, modo fortioribus, optimum semper levamen, sed & pertinacem aliquot dierum alvi adstrictionem, non nisi laxantibus iterum obnoxiam, experta est. Accidit autem, ut laxantibus frustra per aliquot dies ex ordine oblatis, tamarindis, manna, rhabarbaro, foliis fennæ, sale Anglicano, cremore tartari, ad fortiora sensim, resinam jalappæ, scammoni, diagrydium sulphuratum & trochiscos alhandal, adscendendum fuerit; hisque omnibus una cum fumo tabaci avide hausto & deglutito, & clysteris forma, aliisque eadem via applicatis, incassum adhibitis, muria tandem halecum, cum lacte mixta & clysteris forma applicata, officium faceret, alvo deinceps pertinaciter clausa a sale Sedlicensi identidem assumpto referata. Fœmina vero 74. annorum casu ab alto quondam in hypochondrio dextro læsa, hinc peripneumonia correpta, ad alvi duritiem potionem catharticam ex manna, tamarindis, fol. fennæ, rhabarbaro, passulis & cremore tartari paratam, cum exoptato sumsit successu; illa vero brevi, cum flatulentia insigni & abdominis inflatione ructibusque perpetuis recrudescente, non ista tantum potio, sed plura alia, quibus tantillum aloës & diagrydii sulphurati additum fuit, quin & ipsi trochisci alhandal, ad dimidiam drachmam cum oleo lini, ebullitione prævia, permisti & clysteris forma, ut & muria halecis cum lacte, & nulla fere non selecta & usu probata remediorum genera *ἀνω γὰρ νόσος*, sed frustra applicata fuere, ægra die morbi octavo vitam cum morte commutante.

Tertium exemplum, his ipsis diebus obvium, erat rusticus 30. fere annorum, in aliorum famulitio laboribus duris & victu simili pleno diu quasi innutritus, qui alvi & urinæ suppressione ab aliquot diebus laborans, blandis primum laxantibus, ex rhabarbaro, manna, tamarindis, hinc fortioribus, diagrydio & trochiscis alhandal, pariori, sed repetita aliquoties dosi exhibitis, brevi ex voto adjutus est,

interpositis quoque temperantibus, nitrosis & absorbentibus, quibus æstus, sitis & inquietudo mitigata, tandemque sublata sunt.

OBSERVATIO C.

Dn. D. JO. FRIDERICI FURSTENAU.

De

Artbritide vaga singulari ratione brevi temporis intervallo sanata.

Vir 50. annos natus, temperamenti sanguinei prædominantis, Musicæ arti addictus, variis hinc diætæ erroribus obnoxius, & pro more ejus farinæ hominum, hoc vitæ genus sectantium, spirituosus & vinosus potibus interdum largiter indulgens, decoctum quoque fabarum Caffèe bis, ter, imo quater quotidie avidè bibens, hætenus tamen optime valuit. Ante aliquot annos hæmorrhoides expertus est, statis temporibus largiter cum maxima euphoria fluentes, venæsectionem quoque olim in brachio circa æquinoctia celebravit, quæ utraque tamen hæmorrhagia, naturalis & que ac artificialis, jam per biennium siluit. Ad causam vero mediatam aliquo modo eruendam commemorare juvabit, parentem ejus adhuc in vivis & jam octogenarium, ante 30. circiter annos podagricum expertum esse insultum, quem vero remediis superstitiosis & per transplantationem feliciter abegit. Præterita ergo hyeme, variis causis remotioribus, præter jam memoratas, præcedentibus, inter quas magna corporis refrigeratio, victus inordinatus, modo quantitate, modo qualitate peccans, & ex animi pathematibus ira inprimis frequens & fortior, præcipuas tenent, corripitur ille horripilatione totius corporis, cum rigore inprimis digitorum, accedunt dolores artuum, dorsi & lumborum vagi, sitis,

fitis aliaque symptomata, contra quæ cum a me peteret consilium, suasi, ut quantocyus venæsectionem sat largam institueret, deinde remedium purgans a me ordinatum assumeret, lecto se committeret, & a frigore probe muniret, subjuncto simul serio monito, ut principiis obstaret, ne in gravem incideret morbum. Ager vero morbum nullius momenti esse existimans, monita neglexit salutaria, & proprio consilio per spiritum C. C. & maximum calorem externum sudorem sibi expressit, cum vero malum inde exacerbaretur, tandem ad venæsectionem transit; Chirurgus vero nasutulus, pro captu suo non ultra tres uncias educendas esse judicavit, & eduxit, cum tamen ob habitum corporis plethori cum & causas supra memoratas, longe major sanguinis copia detrahi debuisset. Cum itaque malum singulis momentis incrementum caperet & dolores valde exacerbarentur, ego accersor, meumque iterum imploratur auxilium: Accedens virum invenii miserrimum in modum decumbentem, toto corpore immobilem, & de summis cruciatibus artuum, lumborum & dorsi conquerentem, aderat simul in facie, manibus pedibusque tumor & aliqualis rubor sitisque vehemens, lingua tota erat aspera, tumida, multa pituita subnigricante oblecta, pulsus inæqualis, fortis, durus, inflammatorius, urina vero intense rubra; interrogatus, num pilulas purgantes sumisset? negavit, fieri enim haud posse existimabat, ut propter totius corporis immobilitatem, & acerbissimos dolores, remedio purgante uri possit; hoc audito, multis argumentis ipsi persuadere conabar, ne diutius assumptionem differret, quoniam malo inveterato non amplius huic remedio esset locus. Præscribebam interim pulveres nitrosos temperantes, cum lumbr. terrestr. præpar. ad ℥j, quovis bihorio vel trihorio sumendos. Cerevisiam lupulatam, omniaque spirituosam remove-re jussi, horumque loco cerevisiam secundariam

dariam probe defæcatam, & potum theæ nec non fabarum Caffee, quo posteriori maxime delectabatur, commendabam, diætam infimul tenuiffimam præciens. Altero die illum invifens omnia adhuc in priftino ftatu effe comperi, pilulas autem purgantes ob jam dictas rationes affumere detrectabat; ego vero fubirafceus, me ipfius morbo mederi haud poffe, fi ex præfcripto vivere recufaret, aperte profitebar. Sancte igitur obfequium promittebat neque affumptionem pharmaci amplius differebat. Verbis autem vix effari poterat incommoda, quæ ob plenariam motus abolitionem, & acerbiffimum, ad quemvis etiam leniffimum contactum, dolorem, ita quidem, ut pulfus quoque explorationem ægerime ferret, fub medicamento operatione tollerasset; ingens interim faburra vitioforum humorum per alvum erat educta, magno inſequentem levamine; quo factò pulveres jam nominatos continuare, mane vero cochlear unum & alterum Eff. fuliginis, vel alexipharm. Clauder. cum regimine diaphoretico fumere juffi. Externe lenes frictiones & inunctiones, ex ſapon. Venet. ſpiritu lumbricor. terreſtr. &c. commendabam quidem, ob nimiam autem cutis ſenſibilitatem admittere recufabat. Aliquot diebus interjeſtis, iterum remedium purgans, quod mercur. dulc. trochiſc. Alhandal & diagrydium ſulphurat. recipiebat, ordinabam, & in hac methodo per duodecim circiter dies perſiſtebam. Malum quidem ſic quodammodo mitigatum, ſed non ſublatum erat, æger vero anxie citam operam dolorumque levamen petere non deſinebat, & animus jam mihi erat, corticis Peruviani virtutes in præſenti morbo explorare, inprimis cum in *Hiſtoria morborum Utratiſla-v.* me de effectu hujus remedii in morbis articularibus aliquid legiſſe recorderer, cui accedebat, quod celebris quidam Amſtelodamenſium Præcticus mihi aliquot caſus arthritidis, ſolo cortice Peruviano curatæ, narraverat; conſiderans autem, quod infe-

lici successu facile fama junioris Practici commaculari posset, mox mutavi sententiam, idque eo magis, quod parentis mei venerandi consensum, cui hoc meum proponebam consilium, impetrare haud possem, utpote qui in ea versabatur opinione, dolores forsan imo & arthritidem hoc medicamento tolli posse, sed metuendum esse, ne loco arthritidis, paralytis, contractura, aliusque gravior morbus succedat. Jam igitur de aliis remediis cogitandum mihi erat; recensentur plura in Doctiss. KLAUNIGII *Nosocom. charitat. pag. 91.* quorum quædam tentata, v. gr. succus lumbr. terrestr. &c. expectationi minime satisfaciebant, alia vero ibidem obvia in præsentî ægro locum non inveniebant. Varia quoque remedium genera, a plebejis æque ac honoratioribus, ex intempestivo misericordiæ affectu, nostro transmittabantur & obtrudebantur, interque hæc quidam tantopere celebratam Essentiam dulcem Hallensem, cum liquore minerali anod. HOFFMANNI, obtulerat; alius radicem sarsaparill. in decocto commendabat & offerebat; rursus alius pulverem suum antarthriticum, quem ex Belgio secum asportaverat, trans mittebat; miles quidam empiricus balsamo suo antarthritico, quem balsamum saponis fuisse aliunde constabat, ægrum pristinæ valetudini restituere volebat; Chirurgus alius balneum formicarum maximo commendabat opere. Æger vero, rarissimo exemplo, tantam in me collocaverat fiduciam, ut nullo horum remedium, me non consentiente, uti vellet, sed omnia revelaret, mihi que semper quæ ipsi clam erant oblata & transmissa ostenderet. Omnem itaque movebam lapidem, ut fiduciæ in me collocatæ & expectationi facerem satis, cumque jam bis a sumto pharmaco purgante levamen sensisset, illud denuo repetere jussi, quod cum fecisset, tantam corruptorum humorum, spermatis ranarum similium, copiam per alvum excrevit, ut neque æger, neque adstantes, illud verbis satis exprimere potuerint. Purganti

ganti pharmaco fatim subjungebam supra jam memoratam fuliginis tincturam, methodo a GEHEMA, in libello, cui titulus: *Der wohl-versehene Feld-Medicus*, pag. 63. indicata, præparatam, quam quidem hic Auctor ad guttulas xxv. vel xxx. in multis affectibus valde extollit, me autem intra hos cancellos non subfuisse supra jam innui, quando ægro in morbi principio, ad diaphoresin promovendam, tempore matutino cochlear unum vel alterum præscripseram, non sine magno insequente levamine; impulit ergo me hoc, ut in maxima dosi hujus remedii virtutes experirentarem, memor sermonum, quos ante sesquiannum cum celeb. Berolinensi Practico, Dn. D. *Theod. SPROEGELIO*, cum Berolini essem, miscueram, ubi inter alia dicebat: Sæpius accidere, ut expertis alias remediis optatum finem attingere haud queamus, quoniam nimirum illa nimis avara manu porrigimus. Ægro itaque meo, cui, ne copia medicamenti terreretur, persuadebam, me ipsi decoctum quoddam ordinaturum, tempore, matutino paucarum horarum intervallo, hujus tincturæ ultra uncias sex porrigebam, continuando ita per triduum. Effectus erat exoptatissimus, siquidem æger in sudorem largum, acidum olentem (qualis describitur *Hist. Morb. Vratislaviens. Anno 1702. p. 133.*) solvebatur, & de die in diem melius habebat. (Confer. etiam de efficacia fuliginis LENTILIUS *Eteodr. Med. pract. p. 487*) Hoc loco notari velim, neminem forsan ante me ausum fuisse, tantam hujus tincturæ quantitatem una vice porrigere. Morbo sic sensim evanescente, omnia ad statum naturalem redibant, manus vero pedesque occupabat oedema, quod ægrum valde terrebat; iussi vero illum bono animo esse, exhibendo remedia visceralia leniter evacuantia, pilulas, v. gr. balsamicas, ad imitationem BECCHERI paratas, continuando adhuc tincturam fuliginis, minori tamen quantitate. Pro absolvenda autem penitus curatione exhibui

bui pilulas purgantes consuetas, sicque æger, præter omnium expectationem, trium septimanarum spatio pristinae restituebatur valetudini. Cum autem post-exantatum morbum appetitui nimis indulgeret, & novi dolores arthritici, cum ructibus nidorosis sonoris, exsurgerent, purgans remedium denuo repetebam & accuratiorem diætam injungebam, eo quidem effectu, ut ab illo tempore in hodiernum usque diem, (jam vero quatuor præterire menses) optima fruatur valetudine.

OBSERVATIO CI.

Dn. D. JO. FRIDERICI FURSTENAU.

Malum ischiadicum, seu rheumatismus femoris.

Ob affectus affinitatem aliam mox subjungam historiam morbi, quem sive mali ischiadici, sive rheumatismi potius femoris nomine benevolus Lector insignire velit, mihi perinde est. Vocor nimirum ad scœminam 40. circiter annorum, habitus corporis ficioris, ante aliquot menses partu defunctam, de dolore lancinante & pungente non tam fixo, quam vago, cum sensu maximi refrigerii, in parte exteriori femoris pedisque sinistri ad os sacrum usque se se extendente, valde conquerentem. Cum in causas inquirerem, ægra multis verbis referebat, se in prima juventute ulcere in tarso pedis nunc affecti laborasse, quod, cum industriam variorum illustrisset Chirurgorum, a castrensi tandem accersito Chirurgo, variis adhibitis medicamentis, & extracto ossiculo nigerrimo carioso, maxima insimul compressione externa adhibita, brevi tempore sanatum fuisset, nullum quoque incommodum inde ulterius evenisse, seque per plures annos optime valuisse; decennium esse, ex quo viro nupta sit, quatuorque hoc temporis spatio liberos ex-

clusisse; cum autem quarta vice esset gravida, circa octavum mensem stuporem doloremque acerbissimum simul & semel pedem femurque sinistrum invalisse, cum sensu, ac si omnia vasa sanguifera, circa os sacrum femurque reptantia, motu quasi tremulo afficerentur & subsilirent. Varia tunc temporis fuisse muliercularum consilia, obstetricem vero illam bono animo esse jussisse, fore enim, ut partu exantlato affectus per se cessaret. Appropinquante partus tempore, omnia legitime se habuisse, neque illum admodum difficilem fuisse, secundinas mox successisse & lochia per debitum temporis spatium sat largiter fluxisse, ita quidem, ut dolores quoque inde levare viderentur; elapsis vero abhinc aliquot septimanis illos majori vehementia recruidisse, ut Medici cujusdam auxilium implorare coacta fuerit, cujus autem varia per sat longum temporis spatium præscripta remedia dolores minime leniverint, sed potius magis adhuc intenderint; varia quoque externa spirituosa, unguinosa nec non balnea vaporosa, ex herbis nervinis incoctis parata & a Medico priori ordinata, nullum pariter levamen attulisse, dolores vero potius inde fuisse exacerbatos. Externe interim nullum ruborem atque tumorem adesse, sed omnia maxime sana apparere, se autem jam plures noctes, ob dolorum vehementiam, transegisse insomnes, indeque valde debilem redditam doloribus ferendis non amplius parem esse; de venæsectione & scarificatione tandem interrogata, utramque unica tantum vice per totam vitam celebratam esse, profidebatur. Ego re omni probe pensitata, jussi, ut statim parti affectæ & propinquis, non neglectis tamen remotioribus partibus, cucurbitulas cum scarificatione apponi sibi curaret; & cum ex oris amarore, gustu & appetitu depravatis, aliisque signis de primarum vitio viarum mihi constaret, & purgantium usus in affectibus rheumaticis mihi optime perspectus sit, consuetum purgans, recuperatis paulisper viribus,

Malum ischiadicum, seu rheumatismus femoris. 363

bus, statim subjunxi, in usum simul vocans pulveres ex lumbis, terrestr. tartaro vitriolato, nitro depurato, antimonio diaphoretico, conchis præpar. & cort. Cascarill. constantes, inprimis quoque fuliginis tincturam, antecedenti observatione laudatam; magnum inde dolorum levamen sensit, & post aliquot dies interrogavit, annon sibi liceret scarificationem repetere? prima enim vice, ob summam debilitatem, non adeo multum sanguinis fuisse detractum, unde etiam eam, cum nihil obstaret, permisi. Noctu insequente in profundissimum incidit somnum, vires egregie reficientem, & de die in diem melius habere cœpit, ita quidem, ut octo dierum spatio omnis dolor & cum eo totus morbus evanesceret. Jussi itaque ut pro curationis complemento pharmacum purgans repeteret; præservationis vero gratia venæsectionem circa æquinoctia celebrandam, & scarificationes quovis bimestri reiterandas maximopere commendabam.

OBSERVATIO CII.

Dn. D. JO. FRIEDERICI FURSTENAU.

De

Affectu spasmodico & quasi maniaco per abscessum criticum in dorso manus sublato.

Affectum hunc notatu sane dignum, puer expertus est duodecim circiter annos habens: Ille enim certis statisque temporibus, & noctu quidem pavoribus in somno motibusque spasmodicis vexabatur, interdium vero clamoribus omnia replebat horrendis & ineffabili pressus anxietate furibundus discurrebat, unde a parentibus primo verberibus exceptus, deinde vero variis anthelminticis tractatus fuit; his vero nihil proficientibus, mox magicam incantationem

Zz 2

& su-

& supranaturales causas accusare coeperunt. Puer vero quoties paroxysmo corripiebatur, toties parentes per æternam salutem & ultimum, ut ejus misererentur, rogabat; judicium; interrogatus vero de quo conquereretur, nihil respondebat, & mox meticulosus & tristis mox vero furibundus apparebat, tandem vero prævia horripilatione inflammatio erysipelatodes, per totum excurrans brachium, oriebatur, qua iterum evanescente tumor in dorso manus, cum duritie & rubedine conjunctus, supra tendines musculi extensoris communis conspiciebatur, qui digitorum extensionem prohibebat. Sub hoc rerum statu in auxilium vocatus, post largam evacuationem alvinam, per mercurium dulcem aliaque appropriata purgantia provocatam, tumori emollientia & maturantia imponere jussi, & post aliquot dierum intervallum lanceola eundem aperui, materiamque crassam albam & tenacissimam, cum pauxillo ichoris sanguinolenti, magno cum labore expressi, carneque fungosa excrecente per mercurium præcipitatum rubrum, digestivis mixtum, absunta, balsamo de Copaiva & emplastro diachylo simplici ulcus, hoc brevi temporis spatio ad sanationem perduxi, ita, ut puer jam per res & quod excurrit menses optime valeat.

(Rintelio Halam missæ d. 17. Aug. 1746.)

OBSERVATIO CIII.

Dn. D. JO. CHRISTOPHORI RIEDEL.

Depressio ossis bregmatis sinistri insignis, adnexæque ejusdem & paralyseos subsequente cura.

Puella 6. annorum, firmæ aliàs corporis constitutionis, succique plena, per aliquos scælæ gradus præceps labitur, bregmatisque os sinistrum tanto impetu ligno duriori angu-

anguloso allidit, ut ad duorum transversorum digitorum crassitiem deprimeretur, ipsaque hujus cavitatis circumferentia nummum imperialem, sive thalerum æquaret. Mortuæ statim præbebat speciem misera, motibus dein convulsivis, insigni narium hæmorrhagia, vomituque admodum vehementi adflicta; serva vero, nimium perterrefacta angoreque cruciata, celans atque occultans factum, somno sopiebat pallecentem puellam, quæ etiam satis profundo per duas horas detinebatur; his vero elapsis vis morbi redibat, & notabiliter increbescere, vox deficiebat, mentis non erat compos, sed ab eadem deserebatur, imo animo prorsus linquebatur, vomitibusque biliosis, motibus epilepticis & gravissimis artuum & trunci contorsionibus miserandum in modum excruciabatur. Facies erat summe pallida, oculi turbidi atque obscurati, admodum detorti & fere inversi, dentibus frendebat, linguam mordebat, aderatque simul singultus frequens, maxillarum constrictio spasmodica & alvi dejectio involuntaria; pulsus erat modo durus, modo undosus, modo magnus, tum frequens, corpusque totum frigescebat. Nec silentio prætereundum est, miserae latus dextrum longe multumque violentius atque vehementius motibus convulsivis exagitatum fuisse sinistro. Adplicabantur, suasu amici, foci ex speciebus solventibus cum vino decoctis, nec non ad promovendam discussionem spasmosque moderandos ex ejusdem consilio balsamum vitæ Hoffmanni, itemque etiam liquor ejusdem mineralis anodynus, quantum fieri poterat, interne adhibebatur, sed fortuna plane adversa, siquidem non solum motus epileptici graviores reddebantur, sed & reliqua modo recensita symptomata majori gradu atque vehementia urgebant.

Rebus sic stantibus ego tandem in consilium vocabar, cumque animadverterem, quod focuum prædictorum applicatio multum temporis requireret atque tarde admodum

succederet, suasi potius, ut linteamina admodum calida & fere fervida circa totum non modo caput, maxime vero partem læsam, verum etiam circa manus & pedes totamque corporis peripheriam, quotiescunque fieri poterat, imponerentur & adplicarentur, ac sedulo semper alia iisdem substituerentur. Hac ratione motus spastici notabiliter mitigabantur & ab impetu suo remittebant; oblatum itaque fuit infusum herbæ Theæ quam calidissime, subjungendo simul sequentem pulverem: Rec. tartar. vitriol. Tachenii, ita præparati, ut ad statum magis alcalicum accedat, partes duas, rad. Vincetoxici pulverisat. partem unam, M. Cum vero vomitu hic pulvis statim rejiceretur, usum ejus post horæ quadrantem repetere jussi, subjuncto laxante, ex rad. Jalapæ Rhabbarbaro & Aloe succoterina succo citri correcta, posteaque quolibet trihorio pulverem ex tartar. vitriol. Tachenii priori modo parati & salis ammoniaci depurati ana gr. vij. compositum exhibui, fonsque præcalidos simul constanter atque perpetuo, maxime loco depresso, applicando. Rarius hinc sequenti nocte spasms adfligebatur infirma, licet ob inquietudinem frequens fuerit corporis jectigatio, alvus etiam bis tantummodo leniter solvebatur; horis tandem matutinis loqui volebat, lingua vero hæsitante & titubante solummodo balbutiebat, insimulque ingens quandoque accedebat æstus, modo paululum quidem remittens, brevi autem post statim denuo recurrens. Externe itaque sequens linimentum spirituosum calide applicantum ordinabam: Rec. Aquæ Anhaltinæ, spiritus matricalis ana ʒij. spiritus vini camphorati ʒj. Essent. Succini ʒj. Essent. Croci ʒʒ. interne vero pulveres superius allegatos, ex tart. vitriol. magis alcalino & rad. Vincetox. paratos continuare præciperam. Cum vero periculum magis adhuc urgeret & excretio alvina nondum sufficienter succederet, denuo idem sequenti mane exhibui laxans remedium, unde tandem congestio atque colluvies stagnan-

stagnantium humorum efficacius a capite derivabatur, in-
primis quoniam partes viscidiores, præmisso usu tartari vi-
triolati, magis jam resolutæ & ad faciliorem secessionem
aptiores redditæ erant. Quamprimum ergo hoc laxans re-
medium vires suas exserebat, statim quoque loquela redi-
bat, ab initio quidem debilis ac obscura, mox vero clarior
magisque articulata. Conquerebatur vero de vertigine te-
nebricosa, caligine oculorum & obscuracione visus, insigni
virium prostratione, motus impotentia, capitis gravitate ac
dolore, nec non tensione & pressione in loci depressi parte
interna, memoriæ læsione mentisque errore. Aderat proin-
summa proclivitas ad iracundiam, nausea ciborum, sitis,
somnia ac paralytica totius lateris sinistri resolutio, su-
persistente adhuc maxime pallido faciei & totius corporis colore,
quemadmodum etiam motus spastici quandoque recurre-
bant; ast, singula hæc symptomata sub continuatione præ-
dictæ methodi & inprimis pulveris ex tartaro vitriolaro &
sale ammoniaco parati, quo potissimum partes viscidiores
massæ sanguineæ attenuantur, resolvuntur, inciduntur &
absterguntur, postmodumque interpositis & repetitis laxan-
tibus successive eliminantur, optime tandem, divina adhu-
ente gratia, profligabantur, nostraque ægra morti jam satis
vicina, tandem, mitigatis etiam insultibus febrilibus, usu
pulveris ex nitro depur. lapidibus cancror. antimon. diapho-
ret. succino præparato, Corallis rubr. præpar. & rad. con-
trajervæ compositi & vespertinis maxime horis exhibiti, pri-
stinam integram recuperabant sanitatem. Animadverteba-
tur equidem post aliquod tempus intumescencia quædam
fungosa sub cute cranii, in loco affecto, unde mixturam se-
quentem spirituofam externe frequentius huic regioni ad-
movendam, præscripsi: Rec. Aquæ Anhaltinæ, spiritus ma-
tricalis, ana ʒij. Spiritus vini camphorat. ʒj. Essent. Succini,
Myrrhæ balsamicæ, spiritus salis ammoniaci vinosi ana ʒvj.

Inter-

Interne vero superius jam recensita remedia denuo in usum vocabantur, hacque ratione non solum fungosa illa ibidem prognata excrementa successive absumebatur, sed & depressa cranii portio tandem sponte iterum elevabatur, ipsumque sic cranium pristinam suam ordinariam recuperabat figuram.

(*Erfordia Halam missa d. 7. Septembr. 1746.*)

OBSERVATIO CIV.

Dn. D. CHRISTOPH. CONRADI SIGELII.

*Continuatio observationis LXXIX. Volum. VII.
horum Actorum, de asthmate sicco per uteri hæ-
morrhagiam mitigato in femina octogenaria,
cum eventu tandem lethali.*

Vetula illa, cujus pathemata morbida fusius descripta exhibui in Observatione allegata, per intervalla postmodum, non tamen adeo copiose, hæmorrhagiam uterinam experta est, menstruis quasi periodis, diutius durantem, & interdum paucis saltem diebus cessantem, interdum longiora intervalla servantem, hunc tamen peculiarem effectum simul inferentem, ut sub largiori successu semper liberior & faciliior, sub diuturniori autem emanatione, & cessatione semper difficilior fuerit respiratio, licet non plane asthmatica, uti alias semper duraverat. Temporis autem successu in corpore antea obeso marasmus senilis, cum tussi vere phisica, purulenta, accedente febre lenta, ingruerat, asthma etiam de novo tanta subinde sumsit incrementa ægotamque adeo afflixit, ut coram mensa, brachiis in eadem expansis & iisdem suffulta, noctu præcipue, stare debuerit, ut respiratio hoc modo quadantenus sub-

sublevaretur. Hæc omnia insigni cum patientia sustinuit nostra, sine medicatione, donec mense Februario ejusque die XXI. & præcedentibus anni MDCCXLIV. tussis plane subsisterit, vel saltem mucoso-purulentam materiam plane non amplius vel admodum difficulter ejicere valuerit.

Per tres integras septimanas hætenus sponte cessaverat uterinum illud profluvium & hoc tempore non nisi maculas quasdam exiguas in indusio aliquando observaverat. Quoniam vero ob summam respirandi difficultatem continuamque tussim nullum amplius capere potuit somnum, appetitus etiam successive prorsus evanuit, ideo corpus, antea per hæmorrhagiam illam chronicam, annosioribus fœminis minime solennem, sanguine laudabili maxime exhaustum, marcorẽ magis consumebatur, augescente insimul febre lenta cum phthisi, ut lenta omnino mors imminere videretur, quam idcirco patienter potius expectandam esse duximus; abstinendo a copiosiori & sub hoc rerum statu prorsus inutili medicamentorum farragine. Commendata itaque sunt juscula carniũ salubrium, quæ tamen in parciore saltem quantitate adsumere poterat; interponebantur etiam partim decoctum avenæ excorticatæ tenuis cum saccharo, aqua rosarum & butyro paratum, partim gelatina Cornu cervi, itemque julapia, ex aquis destillatis florum acaciæ, tiliæ, liliõrum convallium, hyssopi, melissæ, cum syrupo violarum, nec non emulsiones, ex his aquis cum semine cardui Mariæ & amygdalis dulcibus paratæ, quibus simul interponebantur elixirium pectorale WEDELII & pulvis ejus pectoralis resolvens, pauca quantitate cum saccharo & spermate Ceti remixtus. Interim ab eo tempore, quo somno fere omni destituta fuit ægra nostra, quod ad semestre spatium nunc proxime accedebat, insimul quoque gustus fuit depravatus, ita ut saporem vel nullum, vel putridum & plane adversum constanter in ore habuerit, cum appetitu penitus

prostrato. Hic sapor a ventriculi prava concoctione & ab ulcere pulmonum procul dubio derivandus erat, ne dicam, quod in senibus omnes sensus, & sic etiam sapor, deficere soleant. Exeunte tandem Februario mense, rediit quies cum somno aliquali, decumbere etiam in lecto iterum potuit agra, respiratio liberior evadebat, insimulque tussi de novo rejecit materiam pituitoso-purulentam, licet non sine multis scretibus, alvus etiam respondebat quidem, sed siccior erat, vires vero, his non obstantibus ita imminuebantur, ut continuo decumbere vel sedere coacta fuerit. Continuabatur in specie usus emulsionis & ad saporem adversum corrigendum cortices citri, cardamoma minora & cinnamomum subinde masticabat & in ore detinebat, interpositis etiam rotulis berberum, itemque corticibus citri & aurantiorum conditis, hocque in statu, augefcente ulterius marasmo, vitam satis molestanti adhuc protraxit usque ad diem XXI. Junii, quo placide tandem expiravit.

OBSERVATIO CV.

Dn. D. CHRISTOPH. CONRADI SIGELII.

De

*Ischuria gravi & pertinaci per X. dies durante,
in urinae profluvium continuum & immodicum
terminata cum eventu lethali.*

Fœmina a juventute sua valetudinaria, XXXIX. annorum, quatuor liberorum mater, temperamenti melancholico-sanguineo-phlegmatici, rheumaticis defluxionibus semper obnoxia, in dextro latere, & quidem in regione hypogastrica superiore hactenus jam per longum tempus tumorem sensit valde dolentem, qui sub tussi semper magis adhuc protrudebatur, cujusque dolores tandem sese extenderunt

versus

versus lumbarem dextram regionem & circa renem, cum vomitu subsequuto. Urina, quæ ultra IV. hebdomadam spatium sub cura empirici, nigra & sanguinea semperque notabili in quantitate prodierat, plane nunc erat suppressa; alvus quidem adhuc respondebat, sed tamen segnis & sicca magis erat. Lætat jam infantem unius anni, atque sub hoc tempore, uti fieri ordinarie solet, menses non vidit. Tumoris hujus inflammati, in abscessum transituri, nec non calculi latentis non exigua aderat suspicio: Hactenus quidem præternaturalis nullus observabatur calor, eratque ægra potius pallida & ad contactum frigida; quemadmodum etiam abdomen nec tensum, nec tumidum deprehendebatur. Die igitur XXVIII. Martii anni præterlapsi in consilium vocatus, tempore æquinoctiali jam præterlapso & venæsectione nondum celebrata, aptam occasionem, eandem, præmissis pedum frictionibus & pediluvio, in pede dextro instituendi, statim in mali principio prætermittere nolui; quoniam non solum imminentes optime præcavet inflammationes, sed & calculi forsitan latitantis, faciliorem per ureteres transitum & demum exitum adjuvat. Statim igitur sanguinis intense rubicundi unciae sex emittebantur, & quoniam illo die alvum non reddiderat, insimul vespertinis horis clyster injiciebatur ex lacte cocto cum Veronica, floribus chamomillæ vulgaris, meliloti & papaveris rhœados, addita sacchari modica portione; non minus quoque fots cum lacte, in quo similes species decoctæ erant, mediante vesicalateri dolenti & præcipue tumori ac pubis regioni applicabantur, præmissa antea inunctione harum partium cum oleo chamomillæ cocto, cui pauxillum olei destillati succini & anethi, nec non camphoræ quicquam admixtum erat.

Dolores, qui ad manus contactum semper augebantur, interdum penitus cessabant, ut ægrotâ dormire valeret, interdum autem quasi per paroxysmos recurrebant & denuo

invalescabant. Interne igitur exhibitus fuit pulvis antispasmodico-diapnoicus & resolvens, ex nitro depurato, tartaro vitriolato, antimonio diaphoretico & lapidibus cancerorum præparatis, cum pauxillo cinnabaris, compositus, qui cum emulsione, ex seminibus Violarum 3℔. & aquarum Chærefolii & Chamomillæ vulgaris ana unciiis tribus parata & Syrupi papaveris albi tribus drachmis edulcorata, sumebatur.

Mane sequentis diei, qui erat XXIX. Martii, referebatur, quod clyster primus, licet per tres horas intra intestina substituerit, solus tamen excretus iterum sit, sine excrementis. Alter itaque statim hodie matutinis horis injiciebatur, qui excrementa pauca arida, globulorum ad instar forte ex infima intestini coli regione eduxit, ne guttula autem urinæ hætenus est excreta, licet nixus quidam lenis, sed frustraneus, aliquando adsit ad eandem excernendam. Dolores leniores visi sunt in latere dextro & per intervalla hac nocte dormiivit. Ex his ergo circumstantiis judicavi, quod præter tumorem illum, probabiliter in mesenterio hærentem & sine dubio in apostema transeuntem, seorsum etiam affectus sit ren & ureter dexter, dum interim sinister saltem per consensum spastice constrictus, urinam pariter debite secernere non valet. Pondus plane nullum sentit ægra in regione pubis, neque in peritonæo, neque in urethra adsunt dolores. Præter allegata itaque medicamenta, uncia dimidia olei amygdalar. dulc. cum gutt. XX. spiritus nitri dulcis, in jure carnis bubuli calido binis vicibus adhuc porrigebatur.

Pomeridianis dein horis tertius clyster ex iisdem speciebus cum sero lactis coctis, adjectis olei lini expressi quatuor unciiis & drachma una nitri antimoniati, injectus fuit. Vapor etiam temperate calidus admissus ad abdomen a decocto quodam ex herba origani, floribus chamomillæ vulgaris, sambuci, baccis juniperi & semine lini, parato. Circa vesperam dein suppositorium, clystere iterum absque effectu

effectu rejecto, adplicatum fuit, ex melle, sapone & pau-
xillo salis confectum, quod stimulando intestinum rectum ef-
fecit, ut flatus una cum paucis excrementis fuerint exturba-
ti. Concessi etiam ægrotæ petenti adplicationem epithema-
tis calidi, ex cepis & herbis recentibus chærefolii & petro-
selini, in butyro frixis, parati, quod umbilico, pubi & pe-
rinæo impositum, urinam certissime promovere dicitur, sed
& hoc nullum præstitit effectum.

Ut ergo magis adhuc moveretur alvus & cum ea, uti
alias sæpissime fieri solet, etiam urina simul provocetur, die
XXX. Martii sequentem potiunculam laxantem exhibui: Rec.
Mann. Calabr. ʒij. Cremor. tartari ʒiʒ. Nitr. antimon. ʒj.
Solve in aquæ chærefolii ʒv. Colaturæ adde Essent. cort.
aurant. ʒʒ. olei expressi amygdal. dulc. ʒvj. M. F. potiun-
cula, quæ duabus distinctis vicibus, intervallo duarum ho-
rarum, cum jure carnis bovinæ oblata fuit. Non minus
quoque sequens infusum theeforme præscribebatur: Rec.
rad. pareir. brav. ʒv. liquirit. ʒij. herb. arnicæ veræ, veron.
ana manip. j. flor. sambuc. chamomill. vulg. ana p. ij. baccar.
alkekeng. ʒiʒ. Concis. & cont. grosso modo. D. ad Chart.
Catheter hodie bis frustra applicatus insimulque vesica va-
cua deprehensa fuit. Sequenti nocte dormivit quidem per
intervalla, adfuerunt etiam conatus ad deponendam alvum,
sed frustranei, unde sibi ipsi applicuit suppositorium, cujus
opè etiam reddita fuerunt scybala primo crassa, & dein te-
nuiora & aquosa. His vero non obstantibus, quum abdo-
men magis, quam antea, tumidum & inflatum adpareret,
dolorque sub hypogastrio & in regione lumbari augeri vi-
deretur, ultimo die Martii balneo tepido ægrotam immitte-
re jussi, quod ex aqua dulci, cum herbis malvæ, parietariæ,
flor. chamomillæ vulgaris, meliloti, sambuci, baccis juni-
peri, semine lini & carvi, in quantitate satis notabili addi-
tis, parabatur. In hoc balneo per horulam commorata est
Aaa 3 absque

absque ullo incommodo: Sensit quidem eo tempore nifum aliqualem, seu stimulum quasi ad reddendam urinam, sed præter lenem quendam sudorem, nihil prodiit. Datum iterato fuit oleum amygdalar. cum spiritu nitri dulci nuptum, simulque sequens præscriptus pulvis: Rec. Nitri depur. ʒ℥. salis genistæ, arcani duplic. ana ʒj. antim. diaph. semin. lycopod. cinnabar. præpar. ana grana xv. camphoræ grana duo. M. F. pulvis, divid. in V. partes æquales. Cum his pulveribus alternatim exhibita est tinctura tartari, cum spiritus nitri dulcis & essentia arnicæ veræ anatica portione composita, ad guttas xl. pro dosi, horis convenientibus. Præter fœtus nominatos & continuatos oleum lini etiam vesicæ inclusum hypogastrio & regioni dextræ lumbari calide applicabatur, facta prius illinitione cum oleo Scorpionum. Amicus ægrotae suavit tunc decoctum bromium Loweri, potus loco bibendum, quod lubens concessi, atque ex avenæ puræ & lotæ ʒvj. radicis cichorei ʒ℥. & nitri antimon. ʒij. cum mensur. vj. aquæ ad dimidium decoctis, parari curavi. Retulit etiam tunc ægrota, se jam recordari, quod ante biennium circiter de sella paulo elatiore, quam confcenderat, in latus illud dextrum, ubi dolor jam potissimum urget, delapsa fuerit, unde haud vana oritur suspicio, tumorem dolorificum, procul dubio in mesenterio hærentem, tunc temporis prima sua ibidem jam posuisse fundamenta.

Interim cum omnia in eodem perseverarent statu, nihilque levaminis primo die Aprilis a prædictis medicamentis sentiret ægrota, altero hinc die potiunculam laxantem repetere iussi, a cujus usu etiam sexies alvum deposuit, at ne guttula quidem urinæ simul prolabente. Ad avertendas igitur internas viscerum inflammationes & ad spasmos leniendos, binos exhibui illo die pulveres, ex pulveris antispasmodici ʒij. antimonii diaphoretici ʒ℥. camphoræ granis duobus & olei chamomillæ vulgaris veri guttula unica compos-

fitos.

fitos. Omnibus vero sub his circumstantiis nihil boni præfagientibus, huc usque tamen nondum observatus fuit calor quidam præternaturalis, sitis tamen magis nunc urget, quam diebus præcedentibus & anxietates augentur, forsitan ob abscessum ad maturationem magis tendentem, aut potius retentum urinosum laticem, nunc per massam sanguinis copiosius sese diffundentem. Lactat interim adhuc infantem, neque etiam lactis notatur defectus, quia serum retentum etiam ad mammas magis defertur.

Die III. Aprilis multam materiam mucoso-saniosam, etiam in frustulis, excrevit per alvum, instar albuminis ovi. Probabile omnino est, multum serosi laticis per glandulas intestinales ope salinorum & laxantium remediorum simul removeri. Loco pulverum hætenus exhibitorum, tam variationis, quam efficacioris operationis gratia præscripta fuit sequens potiuncula: Rec. Aquæ millefol. chærefol. flor. sambuc. ana ʒiʒ. nitri depur. tartari vitriolati ana ʒʒ. salis genistæ, magnesiæ albæ, sem. lycopod. ana ʒj. milleped. præparat. gr. xv. Syrup. dialth. Fernel. ʒʒ. M. Hætenus per tres dies multi exclusi sunt flatus, eximio cum levamine, & ipsa ægrota putabat, statum suum jam tolerabiliorem esse, siquidem etiam abdomen ab exclusis flatibus & fecibus alvinis valde erat molle. Ast pomeridianis horis increbescebat iterum imbecillitas, pulsus deprehendebatur admodum debilis, pedes subinde frigidi erant, accedebant anxietates, & liquidas iterum deposuerat feces absque ulla urinæ excretionem. Jubebam, ut interponeret ordinariis medicamentis quandoque cochlear unum roob juniperi & concedebam usum aquæ hederæ terrestris, quam valde ipsi commendaverant amici.

Die IV. Aprilis adsumsit duos pulveres ex pulveris antispasmodici ʒij. antimon. diaphor. milleped. pulverisat. ana ʒʒ. & camphor. gr. j. compositos, bis quoque exhibebatur oleum

oleum amygdal. dulc. cum spiritu nitri dulci remixtum. Præterita nocte & horis matutinis guttulæ aliquot urinæ prodierunt, sentitque interdum adhuc ægra conatus ad mingendum. Post meridiem valde conquerebatur de doloribus in tumore versus renem dextrum tendentibus. In latere sinistro nullos plane sentit dolores, & tamen idem ren vel simul constrictus est, vel alia ex ratione urinam neque fecerit, neque ad vesicam dimittit. Clysma ex herba veronicæ, flor. chamom. vulg. Sambuc. calcatrippæ, baccis juniper. & femine carvi cum lacte paratum, additis butyri recentis ʒiij. & mellis crudi ʒj. applicari curavi, quod post tres demum horas iterum prodit, sine peculiari levamine & sine excrementis conjunctis aut subsequenteribus.

Die V. Aprilis, Prægressa nocte multos perpeffa est in latere dextro dolores, parum dormivit, nullam reddidit urinam, ter vero alvum deposuit, & feces pituitoso-purulenta admodum foetidas excrevit. Jura carniū cum ulterius assumere detrectaret, ideo ob increbescentem virium imbecillitatem offerebatur saltim potiuncula confortans & antispasmodica, ex aqua flor. lilior. convall. sine vino, tiliæ, melissæ, chærefol. ana ʒij. lilior. convall. c. vino, Syrup. crot. citr. ana ʒʒ.

Præscriptum quoque fuit decoctum emolliens, resolvens & diureticum, ex hordei mundi manip. j. rad. althææ, liquirit. cicer. rubr. ana ʒʒ. flor. papav. rhœad. Mʒ. Sem. malvæ, althææ, millii Solis ana ʒij. Semin. iv. frigid. major. recent. ana ʒj. Caricar. pingu. No. viij. Sebesten No. vj. Coquebantur hæ species in aquæ simpl. & puræ mens. iij. ad consumptionem tertiæ partis, & colaturæ addebantur Syrup. capillor. Veneris ʒij. De hoc decocto singulis tribus horis uncias ad minimum tres assumere debuisset, raro autem fecit; ejus tamen in locum amygdalinum oleum lubens adsumsit.

Die

Die VI. Aprilis nunciabatur mihi, quod nocte præcedente lipothymia quidem correpta, brevi autem post odoro-ramento ex spir. basiliconis minoris excitata, de reliquo tamen valde debilis & inquieta fuerit. Urina quoque, aquæ instar pellucida, hac nocte & versus diluculum fluere incepit, immodico autem & continuo effluxu in lectum quasi effundebatur, atque adhuc hora IX. antemeridiana, quæ ægrotam visitavi, profluebat, ipsaque illa putabat, quod ad dictum usque tempus ultra quatuor, ad minimum mensuræ excretæ fuerint. Pulsus interim erat inordinatus, nunc fortior, nunc debilis. Febricula autem hætenus latens jam magis in conspectum prodibat, dum modo horripilationes, modo phlogoses satis notabiles occurrebant. Nulla vero amplius adsumebat medicamenta, præter potiunculam modo adductam confortantem. Circa noctem vires quadantenus colligere & alacritatem qualemcunque recuperare videbatur ægrotæ; urina vero per intervalla adhuc profluebat copiose. Sub morbi initium occurrebat quandoque tussis sicca; ante aliquot autem dies pituitam, & nunc plane pus per tussim rejecit. Manifeste etiam nunc increvit calor febrilis cum pulsu celeri & forti, unde hoc die binas mensuras cerevisiæ tenuioris ebibit; sequente vero nocte, omnibus incassum tentatis, sine dubio ex mesenterii apostemate rupto & viscerum, præcipue vero renum & ureterum statu summe depravato, placide obiit, sicque lethalis hic eventus confirmavit, profluvium illud urinæ, ut ut admodum copiosum, magis tamen symptomaticum & passivum, quam criticum fuisse.

(Nordbusa Halam misse d. 12. Octob. 1746.)

OBSERVATIO CVI.

Dn. D. HENRICI FRIDERICI DELII.

Uvula duplex.

In tanta rerum diversitate duo objecta quærere, perfecte sibi invicem similia, idem foret ac dealbare æthiopem. Firmo nititur principium indiscernibilem talo. Corpus humanum symbolum suum adfert. In diversis non dantur idem motus, non eadem motuum instrumenta. Conformatio varia deprehenditur partium. Patet interdum defectus musculorum pyramidalium, processus vermiformis, unius vel alterius renis succenturiati, plantaris musculi, &c. Interdum in largiendis partibus, natura nimis benigna fuit. Circa *uvulam* idem observavi:

Vir annorum aliquot ultra sexaginta, per vitam nullo notabili morbo vel fontico decumbens, *ileo* tandem affligitur. Excrementa sursum projicit. Ex nimio vomitu fit musculorum pharyngis resolutio. Partes vicinæ etiam dolent. Loquela intercipitur. Antea autem jam traulus (*schnarrend*) fuit. Jam præter alia adhibita medicamenta etiam faucium inflammationi medendum erat. Gargarismata & injectiones per syringam in usum vocabantur. Ore hac ratione aperto *uvula*, alias inter tonsillas pendens, non observanda erat. Ab utroque potius latere proxime ad quamque tonsillam peculiaris *uvula* cernebatur. Interrogatus ægrotus, utrum alias anginoidis congestionibus obnoxius fuerit, vel ex quacunque occasione *uvulam* disruptam esse in memoriam revocare possit, prius negat, alterius non meminit. Neque jam per vomitum *uvula* disrupta erat. Ambæ enim *uvulæ*, præter inflammationem, integræ & sine vulnere conspiciebantur. Ergo quod traulus fuerit duplici *uvulæ*

uvulæ adscribendum videtur. Inquirendum ceterum foret, utrum trauli alii uvulæ vel tonsillarum vitium habeant. Noster antea se uvula duplici præditum fuisse nesciebat, donec occasione inflammationis palati ista detegeretur. Ex ileo tandem mortuum cultello anatomico subicere impetrandum non erat, hinc doleo determinari non posse, utrum duplicis uvulæ musculi duplices etiam inventi fuerint.

OBSERVATIO CVII.

Dn. D. HENRICI FRIDERICI DELII.

Ureter duplex.

Vulgus rhachiticos infantes, tibiis incurvatis incedentes, artubus duplicatis præditos esse falsissime autumat. Interim gressum eorundem titubantem inde derivant, dicentes, *sic haben doppelte Glieder*. Licet autem his næniis nil vilius sit, duplices tamen observari humani corporis partes, observatio præcedens monstravit. Berolini in theatro anatomico sceleton procerum videre est, in quo XXV. vertebrae numeramus. Lienem olim quasi succenturiatum vidi in omento hærentem, & per vasa sanguifera cum liene vero communicantem. Ductum thoracicum bifidum fuisse ex ejusdem vulnere, durante tamen nutritione, observatum aliquando fuit. In vasis sanguiferis notissima est diversitas. Quatuor & quinque rami ex arcu aortæ ascendentes visi sunt. Unus ex his recta via cum trachea ascendebat, glandulæ thyroideæ incumbibat, tandemque per os internum, nec non per labia distribuebatur. Hisce observationibus aliam adjungo.

Juvenis, nescio quo morbo extinctus, dissectioni anatomicæ tradebatur. Cum renes præpararem, dextri renis pelvis admodum arctus primo videbatur. Remota autem pau-

lisper substantia cellulosa alter adhuc saccus apparebat. Ex pelvi itaque duo ureteres procedebant, qui, ulterius indagati, proxime ante insertionem in vesicam urinariam iterum coibant. Ceterum circa hanc reunionem vekuti in reliquis ureteris decursu valvulae non erant observandae.

OBSERVATIO CVIII.

Dn. D. HENRICI FRIDERICI DELII.

Sternutatio admodum frequens cum singultu in febre maligna feliciter tandem decurrente.

Virgo XVIII. annorum, habitus corporis floridi & succulenti, rite antea menstruata, post vagam artuum gravitatem cordisque vehementes palpitationes lectum demum petit. Horrores adveniunt, quos æstus febrilis summus excipit. Primum statim paroxysmum comitantur deliria. Tercio die vena secatur. Nullum inde emolumentum. Circa vesperam deliria redeunt. Præscribo potionem ex aqu. Scord. Cerasor. flor. sil. Galeg. Rub. id. nitro dep. conch. citrat. antim. diaphoret. spec. de hyacinth. & syr. acetos. citri. Pectus dolere videtur, sequitur excretio per bronchia catarrhalis. Additur potioni extracti Bellid. scrup. unicus. Deliria cessant. Septimo morbi die prodit sudor parvus, sine euphoria. Offertur horis matutinis Eff. Pimpin. alb. Vincetoxic. Scord. Cascarillæ, pomeridianis vero pulvis e nitro depur. matre perl. lap. cancr. citrat. antimon. diaphoret. & Cinnab. Paroxysmus vesperam versus redit, æstus autem vix sensibilis, pedes præcipue frigent. Octavo die menstrua fluunt, non iterum subsistunt. Efflorescentia petechizans circa collum & pectus observatur. Undecimo die paroxysmus cum rigoribus & tendinum subsultibus inchoatur. Potionibus diaphoret.

dis & temperantibus additur aqua flor. Pœon. & pulvis epilept. Marchi. Duodecimo spasmi colicis similes abdomen occupant. Singultus vicesies se se invicem excipientes adsunt, bis vel ter per diem recurrentes. Post singultus loquela præclusa est, anxietas summa, mens tamen constans. Optimum autem levamen affert crusta panis vino imbuta & pulveribus cinnamomi & caryophyllorum conspersa, scrobiculo cordis imposita. Per duodecimum diem ad decimum tertium usque euphoria observatur, decimus quartus anginoideas congestiones secum fert, gargarismatibus consuetis autem cedentes. Decimo quinto pruritus narium vehemens, sine hæmorrhagia narium, sternutationes aliquot cum vehementi totius corporis concussione post se relinquens. Scrobiculus cordis admodum dolet. Panis vino imbutus & aromatizatus levamen adfert. Potiones analepticæ & pulvis nitrosus, absorbente citrato, dante apri ppt. & antimon. diaphoret. junctus, in usum vocantur. Die decimo septimo sudore copioso ægrota fere diffluit. Urina sub turbida. Paroxysmus a vigesimo ad vigesimum octavum diem versus vespeream quotidie rediens, cum tremoribus incipit. Pectus oppressum, loquela nulla. Tum sternutatio plus sexaginta vicibus repetita in una horulæ minuta invadit. Totum corpus vehementissime concutitur. Absoluta sternutatione lypothymia. Tum singultus quaterdecies erumpens. Per septem dies hæc luditur scena. Alvus quarto semper die tantum aperta. Per istos dies, quibus enormes sternutationes aderant, pulveribus temperantibus lapidis bezoar orientalis grana iij. pro dosi addidi. Tum morbi & symptomatum remissio. Transpiratio postea larga succedit, interdum sudor acidum olet. Nostra per hypocaustum obambulat. Quinta demum hebdomade aëri paulisper se se exponit. Jam fascia frontali (*Stirn-Band*) quam per morbi decursum gestaverat, destituta, confestim iterum in tremores incidit, sequuntur vehementissimæ sternutationes.

& singultus, ambo plus centies intra perbreve temporis spatium recurrentes, & animum & corpus magnopere gravantes. Readsumta autem fascia frontali insultus sternutatorii cessant. Jam pro febris curationis colophone laxans cum successu exhibebatur, menstruus autem fluxus hucusque suppressus erat. Quarta ergo post perpeſſam febrem hebdomade pristinus morbus denuo appropinquare ex ægrotæ iudicio videretur. Deliria enim per noctem interdum furiosa adſunt. Dolores colicis ſimiles vehementes & continui. Ego autem pro moribus hæmorrhagicis hæc reputans, menſibus deſtinatis, offero potionem, ex aqu. Meliſſ. cum vino, pulg. cinnam. ſ. v. ſyrup. cortic. aurant. cum qua ſumebatur mane elixirium e gummatibus reſolventibus & extractis baſamicis cum aqua meliſſ. c. v. paratum, cum Eſſ. adianthi albi & millefol. & a meridie pulvis temperans nitroſus. Hac ratione quarto die menſium excretio aderat, & noſtra ſumma euphoria denuo gaudebat.

E P I C R I S I S.

1. In ſternutatione, monente BOERHAAVIO, primitillationem ſub oſſe cribroſo, deinde etiam circa diaphragma obſervamis, actutum ſequitur muſculorum thoracis & abdominis convulſio. In ſingultu convellitur etiam diaphragma. Habent ergo ſternutatio & ſingultus id commune, ut diaphragma fortius moveatur, & quidem modo convulſivo. Hinc non raro ſingultus & ſternutatio ſeſe invicem excipiunt. Et HIPPOCRATES *ſect. VI Aphor. 13.* ſternutamenta ſingultum ſolvere docet.

2. Non ex ſpeciali nervorum communione, ſed magis ex communi nervorum origine adfecta ſternutationem derivat HALLERUS, veluti ex quocunque nervo puncto tetanus ſequitur, in not. ad *Præleſt. Bærb. Vol. IV. p. 65.* Ex uni-

universali ergo morbi nostri apparatu etiam vehementes & frequentes sternutationes & singultus derivō.

3. Scilicet subjectum nostrum erat plethoricum. Sanguis ebulliens & febre adfectus per venæ sectionem tertio die morbi institutam, adhuc magis turbatus erat. Quid ergo mirum, quod molimina hæmorrhagica per nares & per uterum secuta sint? A sanguine in vasculis restagnante renissus spasticus per tremores sese manifestans, ortus est. Motus convulsivi ad fuere, sternutatio enim & singultus convulsiones sunt. Huc etiam refero excretiones periphericas diebus criticis non manifestatas, hinc malignos motus producentes.

4. In malignis febribus præterea sternutamenta graviora mali ominis fuere. Peste, Romæ Ann. 1581. grassante, adfecti, frequentes sternutationes passi sunt antequam mors scenam clausit. Idem in Peste Noviomagensi observatum est. Hystericas autem sternutationem plurium dierum experiri alias observavi. In nostra ergo febre, ubi negotium mensium complicatum erat, singultus & sternutationis possibilitas facilius dignoscitur. Quo periculosiores autem alias febriles convulsiones præsertim in morbi statu sunt, eo majori gaudio his superatis & Medicus & ægrotus adficitur.

5. Corpore adhuc transpirante quid facilius fuit, quam motuum sternutatoriorum recursus? Sensibilitate individuali adveniente. In *Tentam. XXXIII. Ad. phys. med. Wratislaviens. p. 82.* casum legimus viri, qui ex vaporibus fumi calcarii immodicas sternutationes contraxit, quæ stato tempore post anni decursum rediere, ita ut in una serie plus centies sternutare coactus fuerit.

OBSERVATIO CIX.

Dn. D. HENRICI FRIDERICI DELII.

Concretio viscerum, a scabie retropulsa.

Experimenta per mortes agere Medicos nugarum sæpius auctor, PLINIUS, olim tradidit. Nostro autem tempore hac suspitione in tantum liberati, eo nitimur, ut acta per mortes experimenta in aliorum cautionem in lucem protrahantur. Infausti autem ausus ægrorum, vel eorum, qui sacra medicinae nondum degustarunt, ejusmodi experimenta per mortes sæpius subministrant. Loquatur exemplum.

Juvenis duodecim annorum scabie magis sicca per aliquot hebdomades vexatur. Pruritus molestissimos per universum corporis ambitum sentit. In publicum prodire nequit. Medicum consulit restitutionis cupidissimus. Ordinantur infusa sanguinem depurantia, laxantia & acridinem contemperantia, serioque horum continuatus usus injungitur. Nimis cito autem meliora desiderans, unguento, nescio quo, quod ob egregiam virtutem exsiccantem laudari audiverat, contra Medici præcepta, utitur. Voto effectus respondet. Pustulæ scabiosæ exsiccantur. Cutis autem perpetuo corrugata & aspera conspicitur. Majorem vero adhuc infelicitissimi experimenti poenam luit. Tussis sicca ferina oritur. Corpus macilentum evadit. Abdomen prædurum, appetitus nullus, alvi obstructio pertinax. Frequentes demum horripilationes febrem hecticodeam post se relinquunt, sub qua post multa deliria exanthemata, purpuræ æmula, erumpunt, nullo insequente levamine; emaciatus contra noster septima ab infelici & copiosa inunctione hebdomade, experimenti poenam morte luit.

Cultello anatomico subjiciebatur cadaver. Removen-
tur integumenta communia, omni fere pinguedine orbata.

Inde

Inciduntur muscoli abdominales cum peritonæo, quos autem cruciatim discissos, ad liberius lustranda abdominis viscera reclinaturus, impedimentum observabam. Firmiter enim omentum, & ex intestinis præcipue colon peritonæo adhærebat, ut non sine dilaceratione separandum esset. Separata tandem multis sordibus & sanie manus inquinabant. Omentum cum intestinis arctius concretum erat, simul ac autem, ægerrime illo remoto, tunica intestinorum externa in conspectum veniret, in hac innumera corpuscula, semina milii referentia & ichore repleta, observanda erant. Integrum intestinorum tractum copiosissime occupabat hæc materia, & illa ipsa intestina invicem conglutinabat. Duodenum firmissime cum hepate concretum erat, ita ut præparationi ductus choledochi, cystici & hepatici nullus omnino locus daretur. Mesenterium glandulas præbebat, pisorum, nucum, avellandarum, juglandium, nec non ovorum columbinorum magnitudinem æquantes. Pancreas plane induratum. Hepatis superficiem infinitis glandulis præditam fuisse credidisses; nihil autem erant, quam minima tubercula, acrem materiam continentia. Color hepatis lividus erat. Margines cum peritonæo partim cum ventriculo concretæ erant. Pars hepatis concava præ sanie stagnante turgibat, vasque sanguifera etiam majora difficillime conspiciebantur. Lien, præter vasa brevía, quibus cum ventriculo cohæret, spurissimo illo glutine, quod reliquorum viscerum concretionem effecerat, ventriculo arctius jungebatur. Saniosa ista materia, valde nauseosum odorem præbens, manus etiam ad rubedinem usque vellicabat. Thorace aperto, pulmones flaccidi complures tophos monstrabant, bronchia autem & pulmonales vesiculæ eadem materia, ac in abdomine, referta erant. Præterea pulmones cum pleura & diaphragmate fortissime cohærebant, & ubi separabantur, copiosam saniem plorabant.

Negandum nullo modo videtur, viscerum concretio-
nem a retropulsa scabie ortam esse. Retrogressa enim mate-
ria viscera & intestina, copiosissime obsidebat, ex ejusdem
viscositate novæ fibrillæ ortæ præter naturam viscera coadu-
naverant. Sed quo pacto scabiosa materia a corporis peri-
pheria ad intestina delata est? Aut re vera retropulsa est, aut
quæ excretioni proxima fuit, in partibus internis detenta est.
Utrumque demum possibile fuit. Non novus in medicina
terminus est *inspiratio*. Clausis nimirum vasis exhalanti-
bus, a SANCTORIO, LEUWENHOEKIO, HALLERO
aliisque optime demonstratis, exhalanda materia introrsum
stagnat & abit in corruptionem. Ista vasa unguentum ad-
stringens in periphèria obturavit omnino. Hinc materia ad-
huc mobilis per resorbentia vasa ad sanguinem iterum rediit,
ad eundem locum tandem deposita, ubi serum quotidie se-
cerni solet.

OBSERVATIO CX.

Dn. D. HENRICI FRIDERICI DELII.

Chordæ in clavichordio sponte sonum edentes.

ANNO MDCCXXX regnante hyeme frigidissima, hora XI.
vespertina tres personæ in conclavi frigido erant. Spe-
ctris superstilio intra horam undecimam & duodecimam ma-
gnam vim tribuit, jamque phantasmata & nos perterreface-
re velle videbantur. Clavichordium apertum stabat in con-
clavi, & præter omnem spem chordarum sonum aliqualem
percipiebamus. Ridebamus, at cum aliquoties id fieret, at-
que demum videretur, ac si quis studio hanc vel illam cla-
vem tangeret, ita ut sonum interdum harmonicum chor-
dæ ederent, accuratius paulo attendebamus. Quidam no-
strum pro effectu muscarum, huc illuc & per chordas vo-
litant.

Chordæ in clavichordio sponte sanum edentes. 387.

litantium, reputabat; verum cum hyemali tempore muscæ domicilia linquant, & præterea horis vespertinis volitare desinant, neque ulla in hypocausto observari potuerit, motus chordarum spontaneus facile pro ominoso haberi potuisset.

Sed salva res est. Videamus an hunc motum chordarum spontaneum physice explicare queamus, ita ut lemures & larvas insontes declaremus.

Calore corpora expanduntur, frigore condensantur, per princ. phys. sed obliis: Vas vitreum aqua repletum, hyemali tempore frigori expositum, rumpitur, hinc corpora a frigore magis expanduntur. Ast circa superficiem fracti vasis glaciem multis bullulis repletam observabis. Hæ nihil aliud sunt, quam aër a condensata aqua sursum pulsus. Aëri ab aqua congelata propulso, ab eadem glacie contracta superficie liberior exitus præcluditur, hinc vi elasticitatis resistendia aufertur, hinc vas rumpitur. Ponamus ergo frigore corpora condensari, & ad præsentem casum applicemus.

Interdium conclave, in quo clavi chordii locus erat, calefactum erat, inde expansio; ut reliquorum corporum, sic & chordarum, cum præter ea clavichordium haud procul a fornace positum esset. Hac vespere hora undecima nocturna hypocaustum, januis apertis, admodum frigidum erat ita, ut fenestræ glacie nitente jam testæ essent.

Per leges ignis ejusdem particulæ semper moventur, versus locum frigidiorum, conf. KRUGERI Phys. §. 245. Chordæ per diem calidæ reddebantur, jam aër ambiens frigidissimus erat, movebantur ergo ignis particulæ e chordis, versus aërem frigidiorum. Numne id fieri poterat absque chordarum ipsarum motu sensibili, an potius inde chordarum elasticarum tremulus motus & sonus oriebatur?

Ex eadem vel simili ratione lignea vasa, frigore contracta, crepitant. Memoræ præterea traditum est, quod

anno MDCCIX. frigidissima. itidem hyeme, laminæ ferreæ, quibus valvæ munitæ erant, cum strepitu disruptæ fuerint.

Si itaque sonus chordarum spontaneus ad causas redactus videtur, neque quod per vires corporum possibile fuit, pro spectrorum sagarum spirituumque familiarium operationibus, neque pro prælagitionibus ominosis erit reputandum.

(Wernigeroda Halam misse, d. 4. Nov. 1746.)

OBSERVATIO CXI.

Dn. D. JO. CHRISTOPH. POHLII.

De

Hydrope saccato ab Hydatidibus.

Anatomæ aliis scientiis ad Medicinam spectantibus palmam eo potissimum nomine præripit, quod, quæ tenebris interdum sunt obvoluta, intusque in corporibus latent, morbi mortisque causas manifestet, & quæ morbo potissimum adhiætæ fuerunt, partes detegat; quo factum est, ut scientia medica ex viscerum perlustratione majus quotidie nacta sit incrementum. Hæc disciplina nos ex defunctis docet, quæ viventibus utilia esse poterunt; hac arte efficitur, ut ad demonstrationis plenam lucem aliquando devenire Medicis certa sit fiducia, si omnes, quas habent, singulari morbo defunctorum cadavera perlustrandi, occasiones haud prætermiserint. Singulis enim, qui artem vel docent, vel faciunt, dictum est, quod HIPPOCRATEM inter enunciata habuisse legimus: Nihil in Medicina perinde, atque verum, esse admittendum, præterquam, quod experientia per sensus externos confirmaverit a). Sane usum haud spernendum

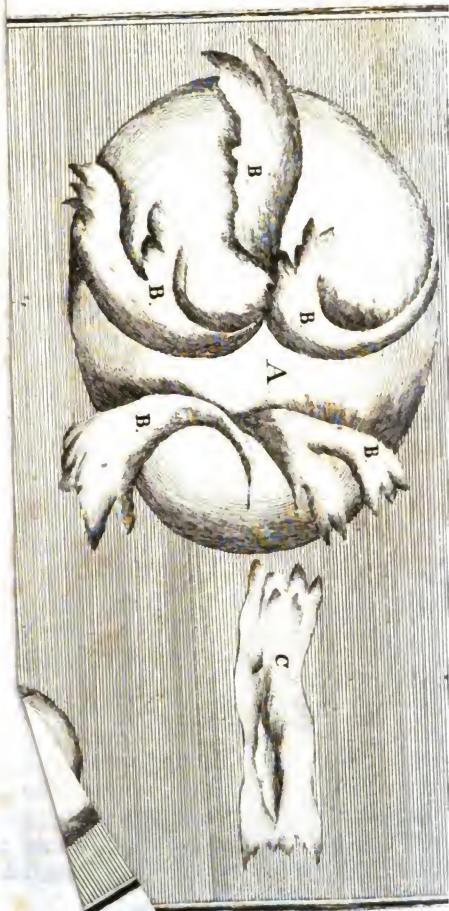
a) Vid. de le BOE SYLVII *Dispositio. Medicæ*. 4. 12. & seq. & ejusdem *Libr. de Idea novæ Præxos. medicæ* cap. 27..

sectiones cadaverum singulari mortis genere extintorum nobis afferunt. Quamvis enim quod morbos attinet, fixam in humoribus radicem habentes, parum est, quod dissecto cadavere conspicitur, vel discitur; attamen, si ad partium solidarum morbos animum advertas, anatome nobis sæpe post fata hominis veram morbi causam declarat, dum nobis curiosissime morbo destructorum aliove modo immutatorum viscerum formas offert, causasque manifestat, quas nulla ars unquam expugnare poterat. In unico, eoque certe rarissimo casu, qui mihi non ita pridem obtigit, pedem figo. Scilicet nupero die VIII. Martii, currentis anni, mihi subnata est occasio, inferioris conditionis foeminam, XXVI. annum ætatis suæ agentem, trium liberorum matrem, quorum ultimum adhuc utero gestabat, cultro anatomico post fata subijciendi. Fuerat, cum viveret, foemina summis anxietatibus præcordiorum oppressa, spiritum difficulter traxerat, nullis tamen doloribus vehementer divexata fuit. Sexto ante mortem mense conceperat, foetumque nutritum sufficienter, quæri sextimestrem in ejus utero reperi. Præcox fuit mali incrementum, & subito toto ventre intumuit. Abdomen defunctæ externæ maxime intumescebat, ut ambitu suo tertiam ulnam nostratæ excederet, supra umbilicum, potissimum versus thoracem, protuberare & acuminari ventrem deprehendi, ut vel cutis in superficie præ nimia extensione glisceret. Aperto abdomine, copiose serum, materia purulenta mixtum, maximo cum foetore promanabat. Supra regionem umbilicalem versus cartilaginem xiphoideam, incidenda fuit cavitas quædam & veluti alterum quoddam abdomen. Offendebamus enim saccum, qui latitudine ulnæ duosque pollices, longitudine ulnæ semissem tresque pollices æquabat. Scilicet diaphragma inter lamellam a peritoneo ortam partemque musculosam, eam, quæ utrinque intercedit, texturam cellulosam sensim dilatatam habuit valè-

Ccc 3

diffu-

diffime, ut, quo magis lamina peritonæi versus abdomen descenderet, eo plus diaphragmatis musculus major & superior versus thoracis cavitatem retrocederet; quare & thoracis & abdominis viscera ab enormi isthoc tumore saccato e situ naturali recesserunt insigniter: nam neque ventriculus, neque intestina in conspectum prodire valebant, quin tam in parte superiori, quam circa latera, ab hoc sacco tegebantur. Sectione longitudinali usque ad cartilaginem xiphoideam continuata, ex cavitate hujus utriculi hydatides, ne justo plus dicam, uti videbatur, numero fere bis centum, variae magnitudinis, (*vid. figura lit. A. Tab. VII.*) & inter eas duæ magnitudine pugni majoris viri, hinc aliæ magnitudine ovi anserini, gallinæ, columbini, juglandis, vel nucis avellanæ forma, pisique majoris, maximo cum impetu, sero extravasato & materiæ purulentæ mixtæ, cum foetore vix tolerabili, emanabant. Majores, mediæ, minores, minimæ, figura gaudebant ea, quæ ovis familiaris est. Quas quidem hydatides esse, nullum superfuit dubium; illud tamen admirabile visum est, ex tot tantisque ampullis, proxima vicinia sese attingentibus, ne unam quidem cum altera concrevisse, nec a communi quodam petiolo plures pependisse, sed omnes fuisse separatas, singulasque fluctuasse liberas. Eadem fuit omnium textura, ex membranis sphaeram effingentibus, absque indicio reptantium per eas vasculorum. Pelliculæ, sive membranæ, liquorem serosum in se continentes, vesiculasque aquosas constituentes, dividi poterant in membranam aliquam superiorem, aliamque inferiorem. Interstitiis harum membranarum contextus cellulosus, qui mediante aëre inflato in conspectum veniebat, intererat: membrana autem superior, aliqua ex parte crassior inferiore, in novam lamellam superiorem & inferiorem dividebatur. Ab humore intus contento turgescerent omnes, pelluciditate gaudebant, simili illi, quam ova pennatorum abor-

abortiva habere solent; more laciniarum, membranæ exterioris squamulæ (vid. Tab. VII. fig. Lit. B.) distinguebantur. Vesiculis istis aquosis corpuscula lutea (conf. fig. Lit. C.) quamplurima intererant, colorem vitelli ovorum referentes, quæ res anículas, quæ sectioni adstabant, ut se ova genuina videre crederent, fabulamque urbe spargerent, induxit. Dissectis tunicis, quæ bullam coercent, humor serosus pellucidusque effluebat, parum glutinosus, qui tamen, coctione cum aqua fervente instituta, haud concresebat, uti albumen, cum quo aliquam similitudinem alebat, coctura inspissari solet. Cum coquerentur vesiculæ, quædam istarum penitus diffuebant, pauciores, eæque tenaciores, partim natabant, partim fundum vasis petebant, nulla tamen in coagulum indurata fuit. Pelliculæ autem sive membranæ, vesiculas aquosas formantes, fervente crassiores reddebantur, elasticitatemque majorem nanciscebantur; liquor, intus contentus, syrupo violarum viridiusculum colorem dedit, quo experimento compertum fuit, illum ad indolem alcalinam vergere. Institutis porro experimentis, neque cum spiritibus Alcohol, neque cum aceto destillato, neque cum liquore alcalino per deliquium facto, ulla oriebatur effervescencia; cum spiritu autem rectificatissimo partes quædam de fluido, quod ampullis inerat, in coagulum conversæ, fundum vitrii petebant. Evaporatione instituta mox in substantiam mucilaginosam coalescebat fluidum, ut particularum mucilaginosarum plus, quam seri, inesse abinde cognoscerem. Ut autem res clarior evaderet, ex quibusnam particulis constitutivis pelliculæ sive membranulæ istius partes componerentur, sequentia experimenta a me fuerunt instituta. Et primo quidem cum spiritu salis ammoniaci, ex calce viva parato, nihil immutatum fuisse percepi. Spiritus autem vitrioli, præterlapso aliquot horarum spatio, & digestionem leniori instituta, easdem pelliculas in liquorem mucaginosum, qui co-

lorem

llorem cæruleum referebat, permutavit. Cum lixivio salis Tartari molliorēs quidem reddebantur membranulæ, neque tamen in liquamen abibant. Cum spiritu vini rectificatissimo instituta digestionē, primo quidem immutabiles manebant membranulæ; deinde vero, superaffusa aqua fontana, eademque evaporationi expolita, substantia glutini similis in conspectum veniebat, tandemque de novo superaddita aqua simplici, & guttulis olei Tartari per deliquium adspersis, liquor saponaceus effectus fuit. Ex istis omnibus intellexisse me arbitror, & involucra, & humores iisdem contentos, de natura animali, licet putredini istorum morborum originē tribuendæ sint, nihil recessisse, & alcalinam indolem constanter servasse. Digna autem observatu res visa est, ipsius utris, qui tantam hydatidum molem contineret, naturam investigasse. Nihil sane fuit ille aliud, quam abscessus omnium maximus, qui sese intra cellulosa diaphragmatis substantiam effinxerat. De ulcerē tamen illud habuit, quod internæ ejus oræ callo duro inducerentur; ad latitudinem atque longitudinem quatuor digitorum transversorum partes internæ callosæ erant, sinubus excavatæ, quibus materia purulenta magna copia inhærebat, non sola equidem, quin sero hydropico mixta, quo utroque humore heterogeneo sensim aucto tumor versus thoracem vehementer increvit, cavitatem thoracis preffit, illamque naturali statu multo arttorem effecit; pulmones tamen observabantur integri, ut substantia hepatis lienisque adhuc salva erat. Omentum autem contractum valde, luridoque colore infectum fuit. In latere enim dextro circa costas spurias musculosque abdominales illius lateris abscessus versus exteriora inclinabat, & procul dubio materia purulenta serumque exitum hac parte quaesiverat, erant enim muscoli jam aliqua parte exesi, ut digitis cederent. Obtinere a me non possum, ut reticeam, quid circa uterum evenerit, quamvis illa res cum statu foeminae mor-

morboſo nihil commune habeat. Erat enim, uti omnes abdominis partes, ita & uterus, ab omni vitio liber, nec multum quidem ſeri hydropici medice huic cavitati inexiſtebat; quare viſceribus naturalibus vitalibuſque, præter unum diaphragma, ſalvis, potuit in ſœmina, anxiam cœteroquin vitam vivente, tamen feliciter ſuccreſcere embryo, & ad XXIV. uſque ſeptimanam enutrirī. Habuimus uterum valde extenſum, & de foetu quidpiam ſuſpicati ſumus. Nec ſpes nos feſellit: vidimus enim embryonem ſuis incluſum membranīs, chorioque incifo foetum, amnii humoribus circumfuſum, fere ſex mēſes utero innutritum, jucundo ſpectaculo intuiti ſumus. Membrana chorii, embryonem amnii liquoribus immerſum continens, ſubſtantiæ uteri inhærebat. Placenta, uti primis mēſibus ſolet, firmiter circa fundum uteri adfixa videbatur. Venit mihi tunc in mentem, diſpicere, quid RUYſCHIUM b) inducere potuerit, ut muſculum orbicularem in fundo uteri quæreretur, vidique fibras equeſdem carneas, at a ſubſtantiâ uteri haud diverſas.

Ex relatione mariti deſunctæ percepimus, ipſam ante hos ſeptem annos infantem in lucem edidiſſe ſatis ſanum atque robuſtum; excluſo autem partu, non ex voto omnem intumeſcentiam abdominis tunc ceſſiſſe, ſed quandam ſemper circa regionem umbilicalem eminentiam ab illo tempore ſuperfuiſſe, peperiſſe tamen illam altera vice. Mēſe autem Januarii ſuperioris anni abdomen ſenſim ſenſimque intumuiſſe, & ſingulis fere mēſibus magis magisque extendi cœpiſſe, ſimulque doloribus imi ventris præter omnem opinionem ſæpiſſime correptam fuiſſe deſunctam, ut multi ab initio mēſis Jan. anni ſuperioris jamiam ſœminam eſſe gravidam exiſtimaverint, quæ autem graviditas, uti ex eventu & ex deſcriptione morbi & ſectione patet, non niſi multo poſt illam

Act. Ph. M. Vol. VIII. Ddd in-

b) *Fredericus RUYſCHIUS Adv. X. Dec. II.*

intumescentiam consecuta est. Ultimis mensibus ante obitum, defuncta, increbescente malo asthma oppressa, neque alterutri lateri, neque dorso, incumbere potuit, a quo corporis situ se in præsentaneum suffocationis periculum induci conquesta est. Sane res eo devenit, ut quatuordecim dies ante obitum somnum capere in lecto nequiverit; summis itaque anxietatibus obruta & tandem suffocatione fuit extincta. Patet ergo ex præsentis hydropis saccati, quo scemina ista laboravit, historia, quorundam morborum graviorum primordia non semper maximi esse momenti, nec nisi progressu temporis tragœdiam suam illos ludere. Lento certe incremento omnes tumores tunicati procedunt, in quorum classe hæc, quæ sceminam affecit, ægritudo etiam collocanda est. Tumores potissimum serosi folliculis inclusi non præcocius increscunt, ut ab initio omnia levioris momenti esse videantur, donec longe gravissima symptomata successu temporis enascantur.

Solent istos tumores, a sero folliculis incluso ortos, *hydropem saccatam* appellare Practici, nomine rem explicante. Scilicet non in cavo abdominis, uti ascitici habent, aqua increscit, sed alicubi, inter peritonæum musculosque vicinos, in illa, quæ vulgo *peritonæi duplicatura* dicitur, textura cellulosa, humor morbosus congeritur. Hujus eventus varii sunt modi. Aut enim, qui anasarca vel ascite laborant, a communi quadam causa, & intercutem & abdominalem & cysticum aliquem tumorem eodem tempore contrahunt, aut sano cæteroquin corpore, alicubi cellula adiposa una altera vel plures, in peculiarem concamerationem coalescentes, ab arteriis adiposis lymphaticisque ruptis, congestionem aquosa facta, distenduntur. Valde autem vereor, ne saccus ille sceminæ nostræ non tam serum hydropicum, quam pus, continuisse videatur. Quamvis enim aquæ asciticæ post fata etiam foetidissimos odores spargant, pus tamen his interesse

nun-

nunquam videmus, uti in præfenti casu est; quare sicuti novi subinde morbi, vel illi certe valde mixti, in corporibus excitantur; ita hoc quidem phænomenon morbosum de triplici morbo aliquid habere videtur. Ratione enim puris contenti haud dubitanter pro *Empyemate abdominis* haberi potest, siquidem empyema vi vocis folliculum materia purulenta farctum significat, nec uni thoraci ille morbus additus est; aut ratione intermixti feri de hydropo aliquid tenebit, hinc *hydatidum nidus* haud incompetenter appellari poterit. Puros hydropes saccados haud novos esse, Observatores loquuntur, celeberrimique Auctores medici exempla producunt, utpote cum SENNERTUS c) de hydromphalo aut de hydropo inter peritonæi duplicaturam, HORSTIUS d) de hydropo omenti inter duas illius lamellas, marsupii veluti in modum formatas, HILDANUS e) de hydropo uteri tubæque fallopiæ; HOFFMANNUS f) de pulmonum hydropo egerint. Ab istis omnibus haud leviter discrepat Hydrops noster saccatus diaphragmatis, ab hydatidibus excitatus. Eo autem rariorem hunc nostrum affectum hydropico-apostematoidem esse puto, quo solidiori magis corporis musculo fuit ingenuus. Diaphragma enim esse partem corporis nostri musculosam, robustam, abdomen a thorace distinguentem, vel tyronibus artis salutaris, maxime Anatomes, non poterit esse ignotum; cujus duo superiores & majores ven-

D d d 2

tres,

- c) *Libr. III. Med. Pr. c. 17. STALPART van der WIEL Observ. rar. Medic. Anat. Chirurg. cap. 2. Observ. 28. MANGETI Bibl. Med. Pract. Libr. VIII. pag. 970. Jo. van MECKREN Observ. Chir. cap. 52.*
- d) *in Oper. Medic. Tom. II. Lib. II. Obs. 4.*
- e) *vid. Ejus Observ. 56. 62. Observ. 305. Dec. II. Ann. 5. Observ. 67.*
- f) *Videatur Actor. Physico - medicor. Acad. N. C. Volum. 1. Observ. CCXIII.*

tres, uti pauca pinguedine intertexi sunt, ita illi juxta circum tendineum omni celluloso contextu prorsus carent, consentiente celeberrimo HALLERO g). Nihilo secius crescens humoris copia, tendinea strata in hoc casu separavit illisque interfluxit, &, quæ a peritonæo abscedit, laminam magno hiatus divisit. In hac enim duplicatura, peritonæum & partem diaphragmatis musculosam intercedente, separatio humoris ferofi in cadavere antea descripto ortum duxerat, unde postea ejusmodi facculus, qualem historia supra data proposuit, se formavit, maximam abdominis thoracisque partem occupans. Quam ob causam etiam viscera abdominis in angustius spatium compressa, & cutaneæ musculorumque abdominis partes ultra modum extensæ conspiciebantur, itidemque thoracis contenta, cor & pulmones, in motu suo impediti fuerunt, quo minus munere suo fungi potuerint.

Ast qualis hydatidum in hoc sacco genitorum origo fuerit, nunc dispiciendum erit. Quemadmodum in omnibus corporis nostri partibus obvia sunt vasa lymphatica, ita illis nec diaphragma caret. Et testante NUCKIO h), uti maxima in quantitate vasa lymphatica passim ex thorace versus venas jugulares properant, ita, quod planum diaphragmatis abdominale concernit, analogiæ anatomicæ consentaneum est, ea super hepar in cisternam lumbarem deferri. Ast si de ortu hydatidum cogitare velis, aliter de iis sentire non potes, quam, sicuti aneurisma arteriarum, varix venarum, ita hydatides esse vasorum lymphaticorum sobolem. Uti enim vasa lymphatica nodulis cellulosis distincta sunt, ita ex uno vase facile plurimi distincti globuli fieri poterunt. Ex horum

g) in *Tractatu de Diaphragmate*; elegantes diaphragmatis figuras vid. in COWPERI nova *Myotomia Tabul. 34. & 35.*

h) in *Adenographia pag. 142.*

horum etiam vasorum nimia dilatatione ac ruptura in interstitiis harum lamellarum peritonæi atque partis musculosæ diaphragmatis, in præsentī casu, progressu temporis, ejusmodi quantitas feri extravasati, & quidem ultra quatuor mensuras solummodo in hujus utris cavitāte, excepto abdominis spatio, se accumulaverat, a quo humido ille hydatidum numerus, quantum supra denotavimus, augmenti sui materiam accepit. Numerum ejusmodi hydatidum non levem sub titulo *hydropis ovarii* describit, & insuper Virginis ex hydropē ascitico defunctæ meminit Celeberr. RUYSCHIIUS, in cujus abdomine vesiculæ innumerabiles, humore tenaci & glutinoso repletæ, fuerint deprehensæ, quarum nonnullæ pugni minoris, aliæ nucis juglandis, vel avellanæ, magnitudinem, uti in nostro casu, æquaverint. Sunt tamen etiam, qui ratione denominationis in aliam abeunt sententiam, &, illos tumores hydropis nomine minime insigniri posse i), opinantur, sed vesiculas illas, sero repletas, pro veris debere hydatidibus haberi, easque hydropem non posse constituere, quamvis serum pelliculis inclusum præ se ferant. In cujuscunque vero partis interstitiis istiusmodi vesiculæ aquosæ formentur, raro solas invenimus easdem, sed hydropici quid semper concurrit, & in mediis aquis istæ pelliculæ fluctuant, uti de Hydropē saccato ex instituto commentatus est MERCKLINUS k), qui exemplis matris aliorumque ex hydropē saccato mortuorum ipsum morbum illustrat, & harum vesicularum, insigni colluvie serosa repletarum, inque abdomine inventarum, mentionem injicit, easque a vasis lymphaticis ortum duxisse putat. *Hic ichor,*
Ddd 3 ait,

i) SCHORKOPFF in *Dissert. de Hydropē Ovarii muliebr. Bassileæ 1685. habita.*

k) in *Dissert. de Hydropē saccato, habita Altorfi, die VIII. April. Anno 1695.*

ait, interueniente uaporatione per calorem impropor-
tionatum in uesiculam attollitur, relicta in ea aliqua illius por-
tione, quæ hac ratione tenuissimo membranaceo folliculo ob-
ducitur, idque ex necessitate materiæ, simili propemodum
modo, quo ex saponata aliqua insufflatione, per fistulam stra-
mineam facta, bulla exsurgit. Nec eorum reprobanda est
sententia, qui putant, hydatides ab humoribus intus conten-
tis expandi, ut saccum tantæ amplitudinis sensim implere &
hydropem ascitico-vesicularem efficere possint; quod largi-
endum omnino erit, siquidem hydatides serie quadam con-
nexæ vasisque adducentibus instructæ fuerint; at, nisi a re-
sorpto in se humore, cui innatabant, nostræ solitariae hy-
datides auctæ fuerunt, unde profecerint, haud video.

In more habent hydatides, inter cellulas pinguedinis
nasci, uti grandines, quo morbo sues, copiosum adipem
gerentes, sæpe laborant, id docent. Ejusmodi in pingue-
dine humana enutritas hydatides enarrat, simulque de Hy-
drope saccato memorabile refert exemplum Dn. D. *Alexan-
der CAMERARIUS* 1), ubi de obstetrice aliqua in vicino pa-
go, quadragenaria, paupercula, jamque decem liberorum
matre, refert, quod illa tamdiu gravidam se reputaverit, do-
nec præterlapso pariendi tempore immota mansisset, quin
in dies increverit abdominis moles, tabescente interim & in
statum mere sceletiformem redacto reliquo corpore, quo
post ejus fata cultro anatomico subiecto, varia atque curio-
sa visu in conspectum prodierunt. Nimirum abdomen am-
bitu suo æquasse duas ulnas; propendisse quidem & incli-
nasse magis in dextrum latus, in sinistro tamen latere, in-
fra umbilicum versus pubem, protuberasse & acuminatum
fuisse; ubi etiam mollius ad tactum extitisset, ut fovea di-
gitis

1) Confer *Actor. Physico medicor. Acad. Cesar. N.C. Volum. I. Ob-
serv. CLX.*

gitis potuisset imprimi, cum in reliquo tractu tensum ac durum fuisset, digitisque ne quidquam cessisset. Cutem incisam illico corrugari coepisse & contrahi, sub illaque perparum membranæ adiposæ superfuisse. Ad utrumque vero hypochondrium, inter cutem & abdominis musculos, loco pinguedinis, vesiculas fuisse sero plenas atque turgidas, unde etiam copiose satis promanaverit limpidum flavum; membranam autem emphysematis instar quasi spumam, vel congeriem vesicularum tenuissimarum inflatarum retulisse. Inciso in linea alba peritonæo, mucum protuberasse tenacem viscidum; digitis autem atque specillo deprehensas fuisse varias cellulas & cavitates. In sinistro latere apparuisse saccum circa umbilicum, in medio tres, in dextro autem latere quatuor pollices latum, multas ubique habentem cavernas, majores minoresque, inque his conclusum gluten illud albicans, quod supra dictum fuit prorupisse a prima statim peritonæi punctura. Utris substantiam fuisse in locis quidem illis incrassatis fibroso-cellulosam, in cæteris autem membranofam, ordinariam tamen membranarum crassitiem ubique excedentem. Deinde vero insignem hujus molis atque utris originem atque connexionem, scilicet infra, in pelvi, ad dextrum latus uteri, ubi principium sacci adhuc membranofum cum ligamenti uteri & ejusdem lateris ovario connexum fuerit, facili negotio potuisse refecari, atque hoc modo totum ex abdomine removeri, utrumque ipsum cum altero suo sinistri lateris ovario quidem fuisse in salvo, saccum vero istum, sive utrem XII. & liquamen istud feculentum XXXV. libras civiles pondere suo æquavisse.

Similiter glandulosis visceribus succrescere possunt hydatides, solentque. Favet enim istarum ampullarum generi non minus glandulosa series, quam velum adiposum, siquidem singula de multis, quæ organon glandulosæ texturæ efficiunt, jam in se continet folliculum, qui, affluxu fecerendi

nendi humoris aucto, refluxu impedito, facile in ampullam elevari poterit. De hydatide quadam Ovarii referre quædam liceat. Ancillam juvenem, vix duos ultra XX. annos natam, alacrem & sanam, nec morbi unquam sibi consciam, ab explosa sclopeto glande plumbea vulneratam, & post XLVI. horas mortuam fuisse, eaque postea sectioni anatomicæ subiecta, sequentia oculis sese exhibuisse spectacula, Ephemerides N. C. m) testantur. Nimirum curioso admodum, certe non quotidiano, exemplo ovarium uteri sinistrum fuisse hydropicum, non hydatidem ab ovario forte pendulam, ut sæpe reperiri solet, magnitudine quandoque phaseoli, extus ad tubam lateris sinistri, & ovarium alterius lateris, dextri, genitam fuisse, sed stricto sensu ovarium ipsum liquore intus concluso turgidum & plenum in hydatidem, magnitudine æquantem ovum anserinum, extumuisse, unde a distantibus quibusdam, rerum non probe gnaris, diu pro vesica urinaria fuerit habitum. Incisione facta, aquam limpidam profluxisse, colore flavam, sapore subsalsam, quantitate ad uncias quatuor æstimatam, eamque in cochleari super candelæ flammula statim instar albuminis ovorum in albescens coagulum abiisse. Porro membranosum huncce sacculum, liquore antea turgidum, hoc modo jam evacuatum, genuinum fuisse ovarium. Hæc res, quod frequenter ovarium hydatidibus repletum reperitur, ipsam de ovulis doctrinam, annon & illa pro hydatidibus agnosci debeant, quales haud dubitanter fuerunt ovula ad cervicem uteri a NABOTHO reperta, suspectam omnino reddere posset, nisi aliis argumentis ejus veritas staret. Uti hepar glandulosæ ad MALPIGHII mentem texturæ ex parte est, ita similiter illud hydatidibus haud caret.

Sin.

m) in *Observatione CLX. pag. 346.*

Singularis talis sacculus in hepate observatus in Ephemeridibus N. C. n) describitur. Sic aliquando in hepate, liene, aliisque visceribus hydatides fuisse repertas, præprimis monet CAMERARIUS o) de hydatidum copia in steatmate hepatis cujusdam viri, per quadriennium plerosque Medicos celebriores frustra consulentis, cujus vero morbi tam diuturni causas non nisi post mortem illius ægri sectio anatomica detexit, & numerum hydatidum satis magnum exposuit. Hæ vesiculæ erant, uti allegatus Auctor eas describit, figuræ exacte rotundæ, multitudine vel quinquaginta, magnitudine varia, a piso majori ultra ovum columbinum, tactu molles, membrana tenui admodum concludentes aquam limpidam, foetoris expertem. Hæc ova, (ita recensitus Auctor pergit,) seu hydatides illæ exemptæ, & in frigida asservatæ, durarunt per septimanam unam & alteram integræ; sed sensim mutarunt colorem aquæ, obscuriores & turbidiores inde factæ. Plura adhuc hydatidum exempla in *Annalibus Physico-Medicis Vratislaviensibus* p) recensentur.

At vero circa causas sive originem hydatidum explicandas in varias abeunt sententias Excellentissimi Anatomici. Ovarii hydatides ita explicant, ut essent ovula in ovariis tumefacta, affirmante celeberrimo RUYSCHIO q) dicente: *Hydrops ovarii, si ita loqui liceat, ovarum affectus est, ab aliis satis visus, modo satis consideratus. Hydatidis audit apud Auctores, in quo nomine libenter acquiesco, modo de mali* Auctor. Ph. M. Vol. VIII. Ece sub-

n) *Volum. III. Observat. CXX. pag. 378.*

o) *in Auctor. physico-medicor. Acad. Nat. Cur. Volum. III. Observat. CXX.*

p) *vid. Ann. 1720. Mens. Febr. Class. IV. Artic. XIII. pag. 212. seqq. & Ann. 1721. Mens. April. Class. IV. Artic. VIII. p. 411. seqq.*

q) *in Observ. Anat. Chirurg. Observ. 17. pag. 22.*

subiecto inter nos conveniat. Hoc ut plurimum, si non semper, ova esse animadverto, ita mutata, & in tantam aliquando molem aucta, ut infantis caput non raro superasse viderim. Et in alio loco r) idem RUYSCHIUS valorum sanguiferorum extremitates, mucoso humore explicatas, hydatidum naturam induere affirmat. Cui etiam consentit B. SCHACHERUS s) adhuc post cineres multis nominibus de-
venerandus: *Hydatides*, inquit, quæ ovario observata fuere, ovulis non inepte accensentur, utpote quarum lymphæ non tenuis erat & fluida, sed igne in substantiam pinguem eamque copiosam & solidam facile condensabantur.

In contrariam autem abit sententiam Clar. BRENDLIUS, hydatidum primordia ab ovulis deducenda non esse, asserens, idque potissimum discriminis observans, quod ovuli lymphæ igne in coagulum albuminis instar abire soleat; quod tamen de hydatidum liquore minime concedere valeamus. Porro Celeberrimus BOERHAAVIUS t), ubique locorum corporis nostri glandulas defendens, hydatidum originem a glandulis deducit; quare nec ego a veritatis tramite aberrare videbor, si hydatidum in defunctæ meæ abdomine repertarum origines cum jamiam laudato RUYSCHIO u) ad lymphaticorum vasorum fontes, glandulas, retulero, quarum plures etiam visum effugientes in omni adipe, adeoque & in contextu diaphragmatis, musculum a membranis dissepiante, sedent, quo fieri aliter haud potuit, quam ut

ex

r) vid. *Thesaur. Anat.* 6. *Explic. tabula* 5. f. 3. 4. 5. 6.

s) in *Dissertatione inaugurali de Virgine ascetica post paracenthesin purpura maligna extincta*, Lipsia 1725. die IV. Jul. habita.

t) in *Epist. Anat. ad celeberr. RUYSCHIIUM de Fabrica glandularum*, pag. 40.

u) l.c. *Observ.* 27. pag. 33.

ex congerie w) hydatidum multarum, uni sacco simul inclusarum, hydrops empyico-hydaticus evaserit. In causis autem hydatidum indagandis, cum sæpe plus opinionis sit, quam veritatis, lentorem humorum accusandum esse existimaverim. In hoc casu meo corpus cachecticum fuisse, extra omne est dubium. Æquilibrium tamen inter partes solidas atque fluidas ablatum simul accusandum est: hoc enim modo fit, ut vas ab humore suo separari atque extendi se patiatur, dum minus firmiter resistit; hinc in vasis, licet minimis, progressu temporis excitari possunt ampullæ capacissimæ. At cur diaphragmati potissimum ingenua fuerit tanta hydatidum copia, obscurum omnino est. Falsus est maritus, a puerperio laborioso tragœdiam hanc ludi cœpisse. Quare sine dubio nixus ad partum, qui diaphragmatis potissimum actione instruitur, effecit, ut fibræ quædam septi, ubi conatus ad partum hoc organum vehementer urgent, divulsæ, transitum sanguinis per istam partem impederint, unde totum malum suum sine dubio traxit originem. Fieri etiam interdum solet, ut morbosæ ad viscera metastases variis abscessibus ansam suppeditent. Sic fiunt pulmonum hepatisve vel mesenterii abscessus, suppressa morborum legitima crisi, suffocatis maxime febribus intermittentibus, retro pulsa scabie. Nostra, uti sordide misereque vixit, ita in morbis, qui illi evenerunt, corpus negligentius habuit, potuitque illi mala materies ad interiora conversa fuisse.

Verum, quid de corporibus luteis, hydatidibus admixtis, sentiendum sit, breviter exponendum est. Pinguedinem esse, nemo negaverit, quæ successu temporis in simi-

Ecc 2 les

vv) Legi merentur GERARDI van SWIETEN *Commentaria in HERMANNI BOERHAAVE Aphorismos de cognoscendis & curandis morbis Tom. I. Cap. de Obstructione pag. 165. Edit. secund. Lugduni Batavorum MDCCXLV. edit.*

les ampullas convertenda erat. Aëre enim in ejusmodi portionem inflato, massula in tumorem subito efferri coepit. Est autem in diaphragmatis cum transversis abdominis musculis confinio haud levis pinguedinis quantitas, quæ ab initio in steatomata elevari haud dubitanter coepit; hinc in faciem diffuxit, quæ juxta leges putrefactionis expansiva virtute ampullas producere potuit. Putredinem sane in hoc casu concurrere, insignis, non qualis de cadavere, sed qualis de turpi abscessu halat, foetor docuit. Aërem tamen aliquem istas ampullas elevasse, qualis ex putredine nasci solet, haud putarem, cum ampullæ istæ omnes in aqua vel spiritu fundum petant, omnique proinde aëre destitui merito putentur. Jam quilibet secum reputare poterit, quantas afflictiones miserrima, ex quo illi diaphragma in utriculum ejusmodi expandi coepit, maxime tunc, quando ad ~~periculum~~ pervenerat, sustinuerit. Orthopnoeam ac asthma ab hydatidibus, inter tunicas septi nascentibus, oriri debere, quilibet perspicit, quandoquidem ad horizontem cum costis spuris pervenire diaphragma non potuit, quapropter inspirationis negotium foeminæ omnino fuit impeditum, pulmonibus in arcto semper spatio conclusis & aërem sufficienter non admittentibus, quo tandem, folle aëreo haud sufficienter expanso, circuitus sanguinis per pulmones vacillare, totiusque vitæ negotium, quod in circuitu sanguinis atque humorum consistit, everti coepit. Enimvero nulla sunt indicia, quæ tumorem abdominis ab hydatidibus, hydrope saccato contentis, ortum esse, diserte innuant. Neque, si Medicus hydatidum præsentiam etiam cognovisset, ulla solvendo morbo medicina par esse potuit, nisi forte, ut natura jam istud negotium peragendum susceperat, abscessuum more, quorum plures musculos abdominales ac integumenta communia perterebrant, spontaneus ad externa effluxus supervenisset. Quis enim ausus fuisset, gravidam, uti habebatur a marito,

acu triquetra pertundere, & quo signo constitisset de loco perfodiendo? Quamvis enim, juxta CELSUM, satius sit, anceps, quam nullum, experiri remedium, tamen nec temeraria capienda sunt consilia, ne occidisse videamur, quos servare haud poteramus.

OBSERVATIO CXII.

Dn. D. WILHELMI BERNH. NEBELII.

Spasmus ventriculi & intestinorum periodicus curatus.

Theologus quidam 34. annorum, vitæ sedentariæ, profundis meditationibus multisque lucubrationibus deditus, nec non variis animi curis, ob officium, quo fungitur, obnoxius, jam ab aliquot annis de dolore ventriculi pressorio, multisque flatulentis conquerebatur; cæterum appetitus erat integer, somnus placidus, vires sibi constabant, neque ulla alia symptomata molesta observabantur. Adhibita quidem fuerunt, ad ventriculum roborandum & flatus discutiendos, varia remedia, quibus tamen dicta symptomata non solum non imminuta fuerunt, sed potius incrementum sumserunt, donec tandem paroxysmum quotidie recurrentem formaverint, quem ægri Medicus ordinarius in literis ad me datis sequentibus verbis describit: *Æger cum mane a somno evigilat, belle habet, nec ullum vel in minima corporis parte dolorem persentiscit, post aliquod vero tempus, alvo commode exonerata, dolor expansivus, crepitantibus & quasi cespitantibus per universam abdominis regionem borhorygmis, sese injuvat, qui aliquo tempore quasi erraticus in ventriculi centro tandem figitur & caput moleste afficit, tractionis sensum hinc inde exprimendo, ex quo R. D. Patiens mire angitur, affectu quandam lipothymiae speciem referen-*

Ecc 3

feren-

ferente. Si de nocte flatus deorsum erumpant, aut ructus maturius prorumpant, dolorem mitiorem experitur; si alvus, non exoneretur, dolorem sentit nullum, & pelle habet. Ad prandium, si prævie dolorem senserit, has patitur angustias, ingesto jusculo symptomata increscunt omnia, impallescit & contremiscit, at ingesto cibo solidiori, affusoque vini haustu, crepitantibus borborygmis, derepente dolor evanescit, & tempore pomeridiano bellissime habens quotquot eundem invisunt sermonis gratia recreat. Hisce addit ipse Dn. ÆGER in suis litteris sequentia: Insumptione jusculi ita angor, ut surgere sæpe debeam ex mensa, sumtis dein aliis cibis & unico vitro vini, quasi in continenti sistuntur omnia, post prandium, optimo vultus colore, sanus & ad omnia agilis sum, nec re-vertitur malum vesperi, somnus enim optimus, nec melancholica insomnia aut turbationes inter-veniunt, aut somnum sistunt; integra per totum hoc tempus fruor sanitate, viribus nunquam debilitatis, sine frigore aut calore. Omnibus igitur hisce circumstantiis rite ponderatis judicavi, malum hoc esse spasnum ventriculi & intestinorum periodicum a sanguine, vita sedentaria, lucubrationibus & animi curis inspissato, atque ramos venæ portæ infarciēte, natum, siquidem experientia testatur, quod spasmi, præsertim quorum causa in abdomine residet, plerumque periodice invadere soleant; quare in methodo medendi sequentes indicationes mihi proposui, scilicet: I. Sanguinis & humorum visciditatem esse resolvendam. II. Tonum vasorum roborandum. III. Spasmos periodicos sedandos esse. Hunc itaque in finem præscripsi pilulas sequentes: Rec. Cort. Peruvian. elect. pulveris. ʒiij. rad. Parëir. brav. antimon. diaphoret. martial. ana ʒiſs. M. F. c. mucilag. tragacanth. pil. pond. gr. ij. sumat. hora pomeridiana quarta & noctu ante somnum num. XX. cum vehiculo conveniente quocunque. Præterea olei Cajaput gutt. vij. saccharo instillatas, hora una vel altera ante paroxysmum, cum infuso foliorum theæ sumere jussi; cæterum animi

animi tranquillitatem, corporis autem motum sufficientem, sed placidum, commendavi. Hisce remediis per 3. solum dies assumtis, admirabilem eorum effectum, literis die 20. Novembr. ann. current. ad me datis, descripsit ipse Dn. ÆGER, his verbis: *Incepi elapso proximo die Veneris (quæ erat 18. Novembr. ann. curr.) mane sumendo guttas olei in saccharo; his vero haustis, toto mane ita erumpebant ructus, ut vix credere potuerim tot in uno corpore latere posse status; sumpto prandio cessabant omnes, & quasi restituta sanitate, placidissime me habebam; Hora quarta pomeridiana sumsi pilulas, his sumtis novus exsurgebat tumultus, regurgitationes in visceribus & ventriculo sensi durantes & recurrentes omni vix non momento, usque ad cœnam, hac peracta, optima iterum erat & quieta corporis constitutio. Ante cubitum deinde alias XX. pilulas degluti-vi, sequebantur quidem statim regurgitatio flatuum, sed in lecto decumbens placide me habens dormi-vi usque ad horam 4am mane, tunc experrectus noviter invadebant status, sed præcipiti tumultu per viam ordinariam protrudebantur, ut affirmare debeam, me toto anno retro non tantam sensisse quietem, nam statibus ita ejectis, quasi post longum iter fessa natura oculos invitabat ad somnum & cogebar quasi ad quietem, quam continuavi usque ad horam 8-vam heri, evigilans seu si virtutem medicinæ operari circa hepar & circa regionem renum, sequebantur dein quinque sedes, sine omni dolore, & postea infra renes, quasi aliquid stipite fixum esset vel compactum, quæ omnia tamen post aliquod tempus iterum cessabant. Interim hausi secunda vice oleum cum saccharo, & spasmus videbatur aggredi intestina & ventriculum, sed non diu post desinebant & sic toto mane continuatum; post prandium iterum bene erat, sumtis autem pilulis, rursus infestabar ab hoc malo, post cœnam iterum cessante; somnus, pilulis secunda vice sumtis, erat placidissimus, mane hodie ite-*

tum

rum 4. sedes habui, in quibus viscida quædam materia, coloris flavi & viridis, extrusa, cum multis flatibus, & sumto oleo spasmi iterum videbantur magis debilitati, superante natura regurgitationes, dolore tantum obtuso in infima regione intestinorum remanente, ut ita spes certa sit, me de tanto malo triumphaturum. Pergo jam nec desisto a medicina præscripta, cujus effectum nostri admirantur Medici; dum hæc scribo, vix mihi a somno, ob quietem corporis, temperare valeo &c. Ad hæc respondi, remedia esse continuanda, atque simul diætam convenientem præscripsi & servandam commendavi. Ab eo vero tempore ab ipso ægro quidem literas nullas accepi, ab aliis autem, eum plenarie convaluisse, comperi.

OBSERVATIO CXIII.

Dn. D. WILHELMI BERNH. NEBELII.

*Dolor nuchæ, asthma & raucoedo a partu difficili;
herba Arnicæ curata.*

Fœmina rustica, partu admodum difficili, fœtum mortuum enixa, statim post partum sensit dolorem in nucha paulatim ita incrementem, ut præ dolore caput antrorsum flectere vix potuerit; accessit ad hoc tumor durus in sinistro maxillæ inferioris latere, prope tonsillas, sub masticatione & loquela dolorificus, qui tamen post octiduum sponte evanuit, succedente vero tanta raucoedine, ut non nisi submissa & vix intelligibili voce loqui potuerit, cum doloribus in pectore sub respiratione pungentibus, & asthmate post partum ingravescente; ceterum vero recte valebat. Cum igitur Pastor loci, cujus incola est ægra, prædicta morbi symptomata mihi per literas referret & consilium peteret, præscripsi interne herbam Arnicæ in infuso theeformi bibendam,

dam, externe vero eandem herbam sacculo inditam & vino incoctam nuchæ calide imponendam, quo unico remedio, per aliquot dies adhibito, primo raucoedo, dein asthma & tandem dolores nuchæ & pectoris cessarunt, atque ægra convaluit.

OBSERVATIO CXIV.

DN. D. WILHELMI BERNH. NEBELII.

Asthma gravissimum, instar quartanæ, periodice recurrens, cortice Peruviano curatum.

Vir LX. circiter annorum, temperamentis sanguineo-phlegmatici, plerhoricus & obesus, difficilem respirationem sensit, quam quidem obesitati adscripsit; cum vero hæc dyspnœa paulatim incrementum sumeret, imo tandem, etiam sine præcedente corporis motu, quotidie hora 3. vel 4. matutina ita affligeret, ut, postquam æger per totam noctem tranquille dormivit, prædicta hora evigilans stimulum ad alvum deponendam senserit, qua deposita, successit asthma cum quadam obnubilatione capitis, quod per duas circiter horas duravit, & tandem superveniente sudore cessavit, consilium a me petiit æger. Præscripsi quidem varia, scilicet laxantia, venæsectiones, ol. Cajaput, jusculum e radicibus aperientibus receptibus paratum, quod per plures septimanas mane & vesperi bibit, tandem etiam pulverem scillæ compositum Stahlî ad gr. iv. cum rad. Pareir. brav. pulveris. & elæosacch. citri ana ℥ß. pro dosi mane & vesperi sumenda, sed incassum omnia, siquidem asthma tandem typum quartanæ assumsit, atque tertia quavis die incruduit & quidem mane circa horam 6tam, qua e somno evigilans æger, quandam levem horripilationem sensit, sequentem mox alvi depositione, postea vertigine & somnolentia, quam

Actor. Ph. M. Vol. VIII. Fff brevi

brevi post excepit asthma primo mitius, sed paulatim increscens, tandemque adeo vehemens, ut facie tumida & obscure rubicunda, sicut in strangularis, reddita, æger & adstantes suffocationem imminuentem metuerent, qui paroxysmus asthmaticus per 3. circiter horas duravit, postea sequente sudore totius corporis, respiratio paulatim liberior reddita fuit; finito paroxysmo æger usque ad novum, de nullo alio symptomate, præter virium debilitatem, conquestus fuit, ceterum recte valens. Rebus sic stantibus, præscripti Cort. Peruvian. elect. ʒj. cum Conserv. Rosar. rubr. ʒj. Salis absinth. tart. vitriol. Salis amar. ana ʒj. & syrup. papav. rhœad. q. s. in Electuarium redactum, cujus portionem ad magnitudinem castaneæ, singulis tribus horis, extra paroxysmum sumsit æger, unde sequens paroxysmus multo mitior factus est, alter vero plane emanit, quare patiens usum hujus electuarii adhuc per aliquot dies, sed solum mane, pomeridie & vesperti, continuavit, postea vero, dum perfecte restitutus videbatur, illud seposuit, sed præmaturam hanc medicamenti omissionem, accedentibus etiam animi affectibus, præsertim ira & terrore, post aliquot septimanas sequebatur novus paroxysmus æque vehemens ac priores, quare ad usum prædicti electuarii rediit, atque per plures septimanas hoc continuavit, ita quidem, ut primis diebus quater quotidie, sequentibus aliquot diebus solum ter, & tandem reliquis diebus saltem mane & vesperti dosim supra dictam sumferit, quo facto plenarie convaluit & jam ab integro fere anno ab asthma immunis vivit.

(*Heidelberga Halam missæ d. 28. Nov. 1746.*)

OBSERVATIO CXV.

Dn. D. JO. BALTHAS. EHRHART.

Qua asseritur

potiora fossilium genera, per certas majores minoresve regiones suis limitibus cinctas, disposita jacere.

Telluris viscera perscrutantibus non usque adeo confusum mundi chaos occurrit, quin appareat, licet ubique super ruinas antiqui orbis nos habitare cum SENECA adferre opus sit certumque omnino maneat, tamen in hac mundi subterranei discordia etiam quandam concordiam simul ultro ante oculos obversari. Non difficile esset ex scriptis eorum, qui recentiori ævo de multivariis fossilium ac lapidum factorum generibus catalogos quosdam prodiderunt uberiores, probare, tam metallorum ac mineralium venas, quam certas classes vel marino-terrestrium, vel lithophytorum, i. e. petrificatorum res quasdam vegetabiles æmulantium, semper certis adstipulari regionibus, modo arctioribus limitibus comprehensis, modo latius diffusis. Auctores vero inter illos haud postremum meretur locum *Catalogus musei Woodwardiani*, licet rarius in Germania cognitus, qui prodit hoc sub titulo: *An attempts, towards a natural-History of the Fossils; of J. WOODWARD. M. D. London. 1739. 8.* Sed, relictis aliis suorum conterraneorum nunc & subterraneorum descriptionibus, nos hic paulisper de nostratibus *Suevicis*, rarius utpote per scripta publica notis, quædam in lucem proferemus, ad Topographiam lithologicam spectantia. Dum scilicet *supra terram* reges ac principes de statuendis ditionum suarum terminis dimicant; ecce! *infra terram* offendimus ossa & reliquias animalium etiam-

nunc ostendentium, quos ipsa olim, ceu leti coloni, terrarum tractus longe lateque inhabitaverint iisque etiam dominauerint.

Fingamus jam hæc legentibus ante oculos positam esse mappam Sueviæ geographicam, qualem recentius ediderunt accuratiorem *Homanniani hæredes*, solida insuper mathematica eruditione clari.

Apparebit primo magna & quinta fere totius Sueviæ pars orientalis, inter Lycum fluvium, Danubium, Ilarimque sita, perque superiorem ejus partem versus lacum Bodamicum, immo Hohentwielam usque extensam. De hac scire licet, multis institutis per itinera experimentis id testantibus; quod nulla contineat marina petrefacta, nullas animalium partes, sed vel vastas hinc inde *tophi fodinas*, vel *arborum* adhuc indigenarum *folia truncosque*, vix vero ullos earum fructus incrustatos. Ad hæc quidem *testacea* subinde exhibet, sed, quæ lacustria olim, nunc quasi calcinata videntur. Majori in profunditate circa loca desuper paludosa *arborum trunci* eruuntur maximeque *lignorum frusta*, eaque vel bituminoso-vitriolacea, vel in ferri quandam mineram commutata, uti celebratissimum illud *lignum Laubacense* a) exemplo esse potest. Jure itaque meritoque hanc Sueviæ partem, patriæ meæ urbi longe lateque circumfusam, *Sueviam* appellaverim *subterraneam lithodendram*.

Succedat altera Sueviæ sectio, longe angustior, paucas leucas quadratas continens, *Suevia subterranea cochlifera*

- a) Summe reverendus & eruditissimus Superintendens & Consistorialis Dn. LIEBKNECHT, S. S. Theol. Doct. & Profess, Giessens. qui Nestora adhuc vivit, & utinam bis superes! lignum hoc in Specimine Hassia subterranea, anno 1730. 4to edito, pluribus cum observationibus, antiquitates tam physicas, quam politicas spectantibus, celebravit.

liferæ nomine insignienda. Neque enim marinorum, neque lacustrium, sed terrestrium exhibet species, horrendæ multitudinis, in iustorum montium moles coagmentatas. Incipit infra *Balzheimium*, Ulmensi dittoni subiectum, ubi Ilaris amnis, tunc demum navigabilis, occidentali unda montem alluit arenosum, eluitque simul spatio sat vasto maximam vim cochlearum majorum acuminatarum, nivearum & quasi calcinatarum, *cochleæ maximæ cinereæ eduli* LISTERI, nostratumque *Herren-Schnecken* similium. Transít hinc cochlífera hæc regio ab Ilari Danubium, versus pagos *Enslingen* & *Eckingen*, ubi legeram, viginti abhinc annis, in calcareo gryseo durissimoque lapide confertissimas cochleas umbilicatas, hortensium vulgarissimarum species exacte representantes, easque tanta obvias copia, ut urbes inde extrui possint. Quæ in memoriam revocabant id, quod paucis ante annis ex B. ROSINI ore audiveram, illum nimirum in peregrinationibus suis lithologicis etiam totas non minus regiones cochleis terrestribus olim, jamque fossilibus iisque puris puris abundantes, quam marinis reperiisse.

Illis vero proxime jam, interjecto Pappenlaviensi monte, contermina regio tertia corallífera, circa celebre *Blavifontanum* cœnobium obvia, quam primum detexerat ejus aliquando, nunc vero Denkendorfsensis Cœnobii Prælatus reverendissimus, amplissimus & eruditissimus Dn. Phil. Jac. WEISSENSEE, Serenissimo Duci Würtembergico a consiliis ecclesiasticis & Superintendens generalis, Vir in provehenda ecclesiæ bonarumque scientiarum felicitate Herculei laboris juvenilisque ardoris, licet nestorææ dudum frontis; pectus, quod charites, quod musas continet omnes; Huic enim notitiam debeo accuratam patriæ geographiæ subterraneæ non solum, sed & exemplaria innummerorum pene fossilium generum & locorum nativorum eorumque, quorum præ cæteris mihi cura, phænomenorum. Majorem

tribuo huic regioni extensionem, quam antecedenti; porrigitur enim & Giengam maxime, urbem imperialem, ubi obstetricantes manus in eruendis pulcherrimis lithophytorum olim submarinorum varietatibus *Excellentissimus ac præ-nobilissimus Dn. D. de MOHR, Archimedes Academiæ nostræ meritissimus, idemque chirurgo-medicus celeberrimus.* Utraque regio corallifera, (nam Ulmenfis ditionis montibus divaricatur,) rarissimas offert species *Tabulariæ, Madreporarum, Fungitarum, Pavagium, Astroitarum, Aurantii marini, Marsiliæ Historiæ maris* exacte convenientium, tenero sæpe limo, vera Adamicaterra, involutorum. Qualia exemplaria partim nativo fulvoque post tot millenos annos colore structuraque adhuc superbiunt, partim vero adeo vaginulas illas hexædricas adhuc ostendunt, quibus flosculi olim recondebantur coralloidei, divino *Comitis illius* experimento in certam veritatem vindicati: utut, quod ad interiorem spectat substantiam, in durum sæpe cœruleumque Achatem versa occurrant. Magnitudine sunt partim minori, partim maxima &, quod fere dixerim, gigantea: qualia scilicet in *Illustr. Comitis de MARSIGLI* tabulis per microscopium aucta ærique incisa conspiciuntur.

Sed tempus est *quartam* salutare Sueviæ nostræ partem, quæ *marina* offert *ostracodermata* & vastissimam secatur regionem. Illa, basin nata ad celeberrimum *Randium* montem, Scaphusiæ adjacentem, hinc mox ad Danubii fontem (cujus petrefacta BUCHERUS olim descripserat,) ascendit, ejusque septentrionalem ripam, *Zwifaltam* usque attingit. Hinc latissimas *Blaubeyra* supra laudatæ, inferiores *Württembergenses Alpes*, illinc easdem superiores sylvæque nigræ vicinas permeat, ulteriori dein latifundio suo complectens *Hobenzolleram, Bebenbusam, Denkendorsuyn, fontem Bollensem, Leidenhemium*, stupendosque ubivis offert revolutionum pristinæ orbis testes, regionum palatiorum haud indignas

indignas gazas. Speciatim exhibet *stellas marinas arborefcentes*, stupendæ expansionis, *Zellenses*, prope *Gæppingam*; *nautilos pulcherrimos Hechingenses*; *cornua Ammonis* pergrandia *Offterdingensia*, prope *Tubingam*; *bucardites costatos & granulatos Pfullingenses*, prope *Reutlingam*; *testacea plurima perlacea* nitenti adhuc testa vestita, interque eas *chamas verrucoso-pectinatas rhomboidales Bollenses*; *belemnitas testaceam internam structuram ostendentes Aalenses* b). Suevicæ tandem huic marino-terrestri regioni, ceu caput quoddam, imponitur *comitatus Oettingensis*, hucusque ignotus, sed omnium copiosissime petrefactis ejusmodi gaudens, quæ una cum mineralibus notatu haud minus dignis in nitidissima manu scripta delineatione mecum communicare haud gravatus est is, qui primus ea, in pudorem Medicorum physicorum, quæ sui essent muneris, negligentium, detexit generosus ac jure consultissimus Dn. de MOLL, Celsissimor. Comit. Oetting. ac Wallerst. nec non aulæ Cæsareæ Consiliarius, jam Serenissimo Principi Nassoviæ a consiliis pro legatione ad eandem aulam. Unde intellexi per omnem illum tractum, nominatim prope *Oettingam*, *Harburgum*, *Spielbergam*, *Allerbemium*, *Hochhausium*, *Bissingam*, *Kazen-*

b) *Has omnes species insigniores cum innumeris aliis olim, dum Tubinga commorabar, tam in natalibus locis venatus sum, quam in museo demonstratas vidi a beato nunc Dn. Joh. G. GMELINO, qui de Historia Suevia subterranea inter primos meritis est, Pharmacop. & Chymicus Tubingens. prastantissimus. Pater trium filiorum de physica specialissima non minus optime merentium: Dn. JO. CONRADI, civis academici & Pharmac. sagacissimi, & Dn. PHIL. FRIDER. M. D. & Practici celeberrimi; utriusque Tubingæ commorantis: nassu vero medii, Asiatico itinere clari, Dn. D. JO. GEORG. Academici Petroburg. & Profess. Medic. ordin. Tubing. designati.*

zenstein, Nereshemium, Wallerstein, Kirchhemium, Balderam, Mönchsrotham, obsita omnia esse conchyliis olim submarinis, nunc vero petrefactis, cornubus Ammonis, neritis, cochlitis, belemnitis cum ipsorum alveolis, terebratulis, mytilis, ostracitis, bucarditis, echinitis, item asteriis Alcyoniis, interspersis, sed raro, lithoxylis, lithobibliis, rarissime vero ossibus petrefactis. Hæc omnia suo quodammodo jure regionis huic asserent Sueviæ subterraneæ conchyliferæ.

Postrema vero hæc sibi etiam servarunt distinctam regionem, ordine quinto nunc exponendam, belluarum scilicet terrestrium ossibus imprægnatam. Canstadiensis ager princeps est, cujus fossilia ossa perquam grandia & olim celebratissima erant. Sagacem in hunc usque diem Oedipum expectant; generaliora enim CARLII, & inconcinna SPLEISSII tentamina accuratiorum naturæ scrutatorum quis non indignatur? Hucusque quidem ea Gazophylacium Ducale Studtgardiæ exstructum conspicienda exhibebat omnibus naturalium rerum curiosis, utut raris; nunc vero in justam negligentium ejusmodi physicorum pœnam obscuro sepulta jacent angulo, usque dum, nova OPTIMO PRINCIPI sede ducali funditus exstructa, Gazophylacio quoque suis restitutus sit locus. Sed vivit adhuc unicus superstes testis oculatus, isque PRINCIPIS tum temporis auctoritate huic designatus rei, quo præsentē intricata hæc ossa ante dimidium fere seculum in lucem protraherentur, is nimirum, quem jam supra laudavimus, laude licet nostra major, reverendissimus Dn. WEISSENSEE, qui summa humanitate animique facilitate, quæ circa hæc cognoverat, copiose hactenus cum multis communicavit earundem rerum studiosis, ea mente, ut dignus tandem Achilli suo reperiretur Homerus c). Extenditur vero hæc belluinarum ossium subterraneo-

- c) Plura, quæ de his ossibus fossilibus in has observationes A. N. C.

vaneorum ferax regio septentrionem versus. Nam *Manheimiana maxilla elephantina* superbit *Gmelianum museum*; & ut *Constadio* propiores maneamus, in *Enza* fluviò, *Nicarro* paullo ad sinistram posito, versus *Vaibingam*, reperta aliquando *cornua maxima bubulca*, *Sinensibus*, ab *Illustr. SLOANE* in *A. R. P. 1727. pag. 153. descriptis*, plane æquiparanda, fida relatione comperimus. Paulo dextrorsum *Hala Suevorum* cornu ostendit *monstruosum* ibi effossum & adhuc in sacra suspensum æde, quod inprimis *Cl. Dn. D. BEYSCHLAG* in dissertatione de ebore circa hanc urbem copiose fossili, ut meruit, celebravit. Solerti vero inter alia fossilium *Halensi-Suevicorum* exemplaria attentione dignus eminet *dens molaris elephantinus*, pulcherrimum sane sui generis specimen, etiam nunc in *prænobilissimi & doctissimi Dn. FRIDERICI LAURENTII de Jengumer-Closter, Reipublicæ Suevo-Halensis ejusdemque Consistorii Secretarii*, servatus museo locupletissimo & jam typis descripto. Rarioris hujus cimelii eximius possessor solus fere, adeoque etiam hoc magis celebrandus, in *Suevia septentrionali* subterranea perscrutatur, atque eam ob causam merito illi viridem seramque senectutem felicitatemque apprecamur nullo die interituram. Præcipui vero momenti est, quod etiam jam supra innuimus, semper fere *ad ripas fluviorum, septentrionem versus tendentium*, *belluina ejusmodi ossa*, antiquissimis forte temporibus profundius sepulta, fuisse detecta; quod exemplo suo testantur, & *ossa vel dentes elephantini, prope Salam in vicinia Halæ Magdeburgicæ*, me præsentem, protracti; & notissimum illud, quod *TENZELIUS* descripsit, *fossile Tonnenfse, elephantinum sceleton*, ad ripam fluvioli si-

Ador. Ph. M. Vol. VIII. Ggg *milem*

N. C. destinaveram, nunc vide in peculiari tractatu germanico, inscripto: *Phyſicaliſche Nachricht von dem Buche: de Corpi marini de' monti, 4to 1745. pag. 8.*

milem cursum servantis effossum, & ossa denique illa animalis *Manmouth* dicti, quæ similiter dentes sunt molares, in achatinam versi duritiem, inque *Siberia*, cujus omnes fluvii ad septentrionem in mare excurrunt, haud raro effossi.

Priusquam vero rivos claudamus, sextamque adhuc eamque nobilissimam regionem indagare animus est, metallorum scilicet fœcundam & hinc quoque *Sueviæ subterraneæ metalliferæ* titulo insigniendam. Angulum hæc obtinet accurate primæ regioni oppositum, nempe australem illum, qui meridiem & orientem versus, statis a *Rheno fluvio* limitibus, ad occidentem vero iisdem cum quarta regione partibus intermixtis, ad septentrionem denique *Kinzinga* amni terminatur; in cujus vicinitate nonnulla quidem petrefactorum marinorum indicia facta sunt, sed, quæ exactius intra hos terminos jacet terra, iisdem plane caret, restante illud mihi *solidæ indagatiōis viro, clarissimo Dn. Jo. Conrad. GMEELINO*, superius jam commemorato, qui hanc silvæ nigre regionem tractusque *Fürstenbergicos* & *Badenses Basileam* usque, non una vice emensus, ad miraculum usque ne tantillum quidem rerum quarumvis petrificatarum offendisse se affirmavit. Atque hæc perpetua naturæ regula est & ordo, quod in locis venarum metalliferarum, excepto ferro, feracibus corporum marino-terrestrium rarissima offendantur vestigia. Quod vero hic loci metallicos Sueviæ thesauros spectat, de iis alio tempore commoda dabitur differendi occasio, qua data, ea inprimis publico usui non invidebo, quæ ab eximia virorum hoc in studio versatissimorum biga accepi. Horum alter est illustis & excellentissimus Dn. D. Joann. Albert. GESNERUS, Archiatrorum *Würtembergicorum* Primarius, Serenissimoque Duci a consiliis metallicis, Metallurgiæ simul & Chymiæ callentissimus, minerarum item perscrutator exquisitissimus; qui earum tales detexit varietates ac combinationum modos, quales in rerum

rerum natura dari & *δαίνυ* HENCKELIUS vix, nisi ab Eodotus, credidisset. Alter est admodum Reverendus atque doctissimus Dn. Salomon Fridericus MAIER, Pastor Reinerzaviensis, Ecclesiæ evangelicæ (quæ proxime Alpshacum Ducatus Württemberg. jacet,) vigilantissimus, MATHESIUM illum, in Joachimica Bohemiæ valle diligentissimum verbi divini præconem, æmulans, Theologiæ ac rerum mineralium scientiam & praxin combinans, Vir indefessus humanissimusque, cui egregiam debeo Synopsin locorum ad silvam nigram venis metallicis celebratorum quam plurimorum, nec non diversarum specierum metallorum effossorum; quorum omnium b. c. D. explicandi nomina peculiari tractatu germanico proximam captabimus occasionem, hoc loco notatu digniora per transennam tantum indicaturi. Prope Reinerzaviam itaque, ut ab hac ordiar, illam, quæ & Reinhardsau vulgo dicitur, fodina a stella, quæ tribus apparuit regibus, *drey Kœnigstern* dicta, ut ære, ita inprimis etiam nativo argento, dives, testantibus id copiosis Thaleris anno 1728. cussis; quam prope fodinam rarissimum phænomenon, *vena lunæ cornuæ* ditissima purissimaque scissilis, quæ *derb Glaserz* vulgo audit, plane disciformis, in medio cumuli, ex arena rufescente spathacea conflati, offendebar. *Wittichena* vero, quæ *Fürstenbergici* est juris, fodinam, olim *Dei gratiam*, nunc a *Santo Josepho* nuncupatam, ostendit, regii plane ac pene inexhausti thesauri, ob *argenti & cobalti* abundantiam. Initio etiam hujus seculi, ceu Phoenix, resuscitabatur minerarum effossio, (quæ forte ante quinque secula jam satis celebrabatur,) ope civium quorundam Noribergensium spectatissimorum, videlicet exempli loco: Dn. Anton. FISCHER de OERINGEN &c. Sed dissidiis inter eos ortis parum absuit, quin in pristinum chaos relaberentur cuncta; quæ jam denuo sub auspiciis *Celsiss. Principis Fürstenbergens.* JOSEPHI, eo usque florebant, ut ab anno 1720. ad 1746.

ultra 800000. floren. lætum in quæstum cesserint. Nec minus lucrosarum illarum in vicinia jacentium fodinarum mentio facienda est, quæ a *Sophia* & *no-va Fortuna*, nec non a *Dei bonitate* denominantur. Sed ad *Würtembergiam*, carissimam nobis terram, regrediamur, metallis itidem non infœcundam. Testantur hoc prope *Alpshacum*, cœnobium sat illustre, fodinæ *Wolfgang* & *Eberhard*, cobalti pulcherrimi argentique venarum dives: in *Freudenstädtii* vero vicinitate, vel in *St. Christophori valle*, *Ferdinandi* ac *Dorotheæ* fodinæ exstant; unde majoris etiam modi monetæ argentæe anno 1740. catervatim cusæ prodierunt. In *valle* vero *Murgensi*, prope cœnobium *Reichenbach*, fodina *Kœnigswart* dicta venas cupri, argenti ac etiam *bismuthi* largitur. *Schoppagensis* vero *vallis*, in principatu *Fürstenbergico* sita, prope *Rippolslaviam* ab *acidulis* olim maxime insignem, venas continet ipsi alenti humo proxime subistratas, cupri scilicet ac *plumbi*, ad argenti coctionem etiam vicinis locis exoptatissimi: profert simul ipsum *cuprum nativum* & *malachiten* gemmam & *pyritas globosos*, maximi diametri semipedalis, mirabili ceparum forma, ex circularibus stratis copiosissimis constructos. In magis *australi Sueviæ* nostræ *metallicæ* parte, versus *Rheni* angulum, quæ ad *Marchionatum Bado-Durlacensem* spectat, non minus celebres *plumbi* argentique *mineræ* prope *Badenweileram*, *Sulzburgum*, &c. offeruntur. Quid vero de *ferri* fodinis commemorem? uti *Ober-Kirchensibus* *Episcopatu* *Argentinen*si *subiecti*tiis, plurimisque *Fürstenbergicis*, veluti prope *Hausach* ad *Kinzlingam*, *Lippdingen*, *Wartenberg* in *Baar*, *Stublingen*, *Blumbergam* ad *Randen*, *Ippingam*, *Thiergarten* juxta *Mœskirchen*; quibus locis omnibus *ferri* *venæ* tam *saxæ*, *Stufferz*, quam *globosæ*, *Bohnerz*, hinc inde separatim effossæ, suis dein locis mixtim *Vulcano* traduntur. Immo auri (*ferrique*) sacra fames quid non mortalia cogis pectora? fando, sed

sed fido ex ore accepimus, alibi accuratius dicenda, prope *Scaphusiam* metallifossore medias terebrasse profundasque rapidissimi ibi Rheni aquas, & e sicco ac firmiter per undas exstructo puteo longe optimas inde eruisse *ferri mineras*. Denique ipsi nostris manibus tractavimus *Achatæ puniceo-violacei* pulcherrima specimina, ex integro, qui inde conflatus dicitur, monte, in silva nigra, prope *Tribergam*, Austriaco dominio subiectam. Et cui non celebratæ *gemme officinæ Friburgensium*, Gallos heu! nimis duros expertorum: qui inter alia admiranda, artificio stupendo, vix bis in Europa obvîo, ope scilicet terebrarum adamantinarum longe subtilium, granatorum, qui quidem ex Bohemia advehuntur, sphaerulas conficiunt numero vix uspiam copiosiores.

Tantum in gratiam problematis ab *illustri LEIBNITIO* propositi sit tentatum, qui plus uno loco optaverat, ut, quo modo tam peregrinorum submarinorum genera eaque adeo innumera fossilia, quam mineralia, certas per regiones cattervatim aut una serie disposita jaceant, a viris naturæ curiosis indicetur: quo appareat, quæ loca, fossilibus scilicet marinis olim plane orbata, tum forte terras fuisse habitabiles prioresque illis locis, quæ submarinis pétrefactis nunc copiose repleta animadvertuntur.

Apparet ergo ex his, medium mare olim secuisse *Sueviam*, testibus regionibus a nobis indicatis, *tertia & quarta*. Atque hujus quidem marini tractus quantitatem dimidiam fere obtegitte Sueviæ partem; directionem vero suam profundioris pelagi servasse a regione *Africi*, *Südwest*, ad oppositum *Caurum*, *Nordost*; illinc vero versus *Boream* *Zephyrumque*, terram habitabilem juxta, fuisse *regionem sextam metallicam* nunc, & *quintam belluarum olim sedem*: hinc porro, versus *Euro-notum*, *primam & alteram*, *lithobotanam & cochliferam*. Cohælionem vero illius pelagici, nunc subterranei, tractus a parte *Helvetiæ* *SCHEUCHZERUS*,

BOURGUETUS &, magna nomina, GESNERUS, GARCIN & GAGNEBIN: a parte vero *Franconiæ* BAIERUS & *Celeberr.* WAGNERUS, *Baruthinus Archiater*, edocebunt. Majora vero in lucem proferent futuri dies, opinionum commenta delebunt, & curtarum observationum nostrarum loco auctiores dabunt suisque numeris absolutiores.

(*Memminga Halam missa, d. 26. Novembr. 1746.*)

SCHOLION.

Commentationi huic geographicæ, de subterraneis fossilibus Suevicorum limitibus, spicilegium quali quoddam annexurus, id hoc majori meo me jure facere arbitror, quo justiori desiderio ea, quam hic statim definiam, *Sueviæ* portio locum sibi atque nomen aliquod inter reliquas suas sorores exposcit, licet a *Clariss. Auctore* nostro ex festinatione dicam, an consilio? plane sit prætermissa. Utcunque enim illa spatio tractuque præ cæteris minima sit regio, nihilo tamen secius, ob insignes & singulariter exactas *fluviatilium animalium petrificatorum species*, singularem quoque meretur attentionem. Neque est, quod hanc *Sueviæ* particulam regionis cujusdam superius descriptæ terminis subicias: & age! si etiam velis, cui demum supponeres? *Lithodendris* nemo sane adjudicaverit: nec cum *terrestribus cochleis* repent pisces; nec cum *coralliis* nova methodo efflorescere incipient; nec *bestiarum* denique *quadrupedum* coetibus se unquam adfociabunt. Tandem quoque nec *conchyliferaregio* aliquid in nostram juris habet, uti quidem ob communia piscium cum ostracodermatis domicilia videri posset: partim enim hæc plane alius & separatæ ab illis structuræ atque generis sunt animalia insuperque testis undique circumsepta, præcipuis nimirum petrificationis suæ adminiculis: partim vero ipsi pisces nostri fossiles, per figuram suam

in

in flumina se potius vindicant, quam oceanum, ordinariam conchylium sedem. *Metallifera* denique *partis* mentio sine injuria abesse potest, utpote & longissimo a nostra diffinitæ intervallo & nunquam etiam in *Sueviam nostram Ichthyolitheam* jus quoddam postulaturæ. Extremo atque eo sane perexiguo *Sueviæ* angulo circumscribitur *piscium* hic *tractus*, illinc, ubi ad septentrionem vergit oriens, solumque in se complectitur *Comitatum Pappenheimensem*. Abundat hæc terra insigni lapidis cujusdam scissilis, subrufo-albicantis paulloque consistentioris compaginis, copia, quem *Schistum* vulgo vocant. Hi lapides, si sub felici diffracti fuerint fidere, jucundo admodum oculis spectaculo, exhibent *piscium*, quin etiam interdum *cancrorum*, non *figuras* aut *expressas imagines*, sed accuratissima *sceleta* & quæ ipsi quoque *dexterrimo anatomico*, si in vivo *pisce* hæc æmulari velit, *crucem* *figere* possent. Nimirum hoc illud ipsum est, quod *petrefactas* has *piscium reliquias* eo nobiliores *memorabilioresque* reddit præ plurimis, immo, quid dicere vetat? omnibus cæteris *ichthyolithis*, in quibus *squamæ tantum*, aut, si propius a veritate aberrare mavis, *musculorum carnisque sectiones expressæ* apparent: quale exemplum petenti cui non noti sunt *lapides fissiles Mansfeldici*, cupro simul & *piscibus petrefactis* maxime abundantes? *Ichthyolithorum* horum *Pappenheimensium*, præter alia plura, duo imprimis elegantissima exemplaria, (alterum quidem *piscis* ad omnes usque *vertebras* & *spinas* perquam *ordinate exossati*, alterum vero *capitis ejusmodi* solum, *naturalem partium situm exquisitè servantis*,) ornant *museum naturæ* magis, quam *splendori accomodatum* *Celeb. Viri, Joann. Joach. LANGII, Philof. & Matheos Profess. Halensis & Academiæ nostræ Collegæ dignissimi*, quorum *icones* libro suo *germanico*, sub titulo: *Geschichte der Erden in den allerältesten Zeiten*, edito, adjecit *Vir itidem clarus, Dn. J. G. KRUGER, Medic. & Phi-*

& *Philos. ibidem Professor.* Admirandæ vero huic piscium petrificationi hanc equidem statuerim causam: Ad *calcaream* propius accedit *indolem ichthyolithus hic fissilis*, præ aliis huius generis schistis, quod experimento constat, hinc etiam sub ipsa piscium immersione in primam horum lapidum massam, mollem adhuc & limosam, teneriores eorundem partes, ut caro, viscera, &c. a calcareo principio, propter conjunctam aquam, tum potentius agente celeriter, priusquam induratio absolvi potuit, consumptæ sunt, relictis solis & quasi semicalcinatis (si ita loqui licet,) durioribus partibus, nempe ossibus; quæ dein, intervenientibus innumeris particulis lapideis, perfectam lapidum naturam induerunt. Atque hæc essent, quæ *septimæ huic Sueviæ subterraneæ regioni*, mea quidem sententia, destinassem, inque eo nunc omnino adquiescerem, nisi circa unicum adhuc *antecedentis observationis* locum aliqua retinerer dubitatione. Regiones nimirum metalliferas, si ferri excipias mineram, omnibus omnino petrefactis marino-terrestribus destitutas affirmat *Celeberrimus Auctor*. Verum enim vero, præter plures alias regiones, sententiæ huic suæ imprimis adversariam habere videtur *Mansfeldiam subterraneam*, læta minerarum cupri & diversissimarum conchylium petrefactarum vicinia superbam; ut jam ipsos taceam *Ichthyolithos* mineris his venereis fissilibus, proprie quidem in hanc classem non pertinentibus ingenitos. Nec consentit cum *Eosilva Hercynia*, continuis metallorum tractibus fundata simulque *echinitis, nautilitis, Ammonis cornubus, encrinis, turbinitis* & id genus aliis imprægnata. Qua de causâ mihi quidem paullo angustiores limites huic sententiæ statuendi videntur.

(A. E. Blichner.)

OBSER-

OBSERVATIO CXVI.

Dn. Lic. JO. CHRISTOPH. SCHILLINGII.

De

Sudore sanguineo post graves convulsivos & spasmodicos affectus erumpente, feliciter tandem sublato.

Puer, duodecimum adhuc agens annum, tempe ramenti phlegmatico-sanguinei, habitus corporis laxi & spongiosi, sanus antea, præterquam quod anno ætatis tertio, sub exsiccatione variolarum malignarum & confluentium, motibus convulsivis, quumque hi cessarent, per decem dierum spatium aphonia afflictus fuerit, abhinc sesquiannum suffocationibus præcordialibus, motibusque has comitantibus convulsivis, laborare cœpit. Ex his autem brevi restitutus, initio mensis Julii anni current, de capitis dolore tensivo, odontalgia, & oppressione pectoris conquestus est, quos dolores circa medium ejusdem mensis sanguinis ex angulo oculi sinistri domestico effluxus exceperit. Quum autem epithema (malo quidem consilio) ex alumine, cum albumine ovi conquassato, paratum, oculo superimpositum esset, tertio die postea motibus convulsivis miserrime excruciatu fuit, opisthotonos, emprosthotonos, risus Sardonius, spasmus cynicus, aliæque spasmodorum species, tristi adstantibus spectaculo in illo observatæ, sensibus tamen externis, durante paroxysmo, æque ac extra illum, officio suo fungentibus. Tempore autem intercalari varias mentitus est visiones, præsertim viri cujusdam denigrati, qui varia illi objecta modo afferret, modo submoveret, cui etiam illusit, ac si præsens adtiterit. Horis ejusdem diei vespertinis affectus hi convulsivi & spasmodici paulatim remiserunt; sequutus

Actor. Ph. M. Vol. VIII Hhh au-

autem est vomitus, cum quo materiam viscidam, lentam, notabili sanguinis fluidi portione mixtam, ejecit. Die sequenti cephalalgia, præsertim dolor circa arteriam frontalem, & radicem nasi calor p.n. & tumor harum partium, orti, quos affectus sudor sanguineus, ex limbo anguli sinistri circa glandulam lacrymalem, minus tamen ex illa, itemque sub palpebris, glandulis sebaceis & poris inter cilia conspicuis, unciarum circiter duarum pondere æstimatus, excepit, qui partim lintheaminibus absterfus, partim in terram prolapsus, in coagulum abiit, exsiccatus vero fibrosus apparuit. Cumque nares internæ herba millefolii fricarentur, sanguis exstillavit, cum levamine dolorum capitis, & disparientia tumoris, quod sanguinis stillicidium per nares aliquot etiam diebus recurrit. Die secundo mensis Augusti prævio stupore, sopore p.n. anxietate & motibus spasmodicis, levibus tamen, aliqualis tumor mammillæ sinistræ, magnitudinem imperialis æquans, conspiciebatur, ex qua deinde per unius horæ spatium multus sanguis exsudavit; quod etiam illo & sequentibus diebus sparsim in frontis sinistra æque ac dextra parte, calvaria, nucha, humeris, utroque brachio, manibus, pectore, circa umbilicum, femoribus, genibus, suris, pedibusque accidit, quum ante eruptionem sanguinis in parte affecta aliqualis elevatio cutis, pulsus durus, plerumque etiam sopor p.n. quiritatio, jectigatio, pectoris oppressio & stupor, nec minus spasmodica artuum convulsio observata essent, qui affectus post sanguinis eruptionem remiserunt. Mansit interim æger ut plurimum orthostadios, valde ciborum appetens; sudorem large emisit ferosum, & in se- & excretionibus aliis sano similem se gessit. Quum deinde mensis hujus die decimo septimo sudor hic cessasset, acerbissimi recurrerunt capitis dolores, pectoris oppressiones & anxietates, immo aliquot motuum convulsivorum paroxysmi, quos sanguinis excreatio & ejectio cum

tussi sequuta, itemque sanguinis per alvum secessio, quales excretiones sanguinis modo per os, modo per alvum, modo per poros cutis hinc inde, ad æquinoctium hujus anni vernale usque & ultra, alternatim sæpius recurrerunt, & licet puer per aliquot interdum hebdomadas liber fuerit, non prius tamen, quam post illud tempus, prorsus convaleuit: jam vero, quæ singularis Dei gratia est, optime valet. Adhibita autem sunt in hoc morbo, pro ratione indicantium, medicamenta temperantia, travmatica, tonica & antispasmodica, quot quidem eorum ob ægroti impatientiam adhiberi licuit, e quorum censu specificum alicujus effectum laudare vix valeo, evenum autem salutarem, a Deo largitum, submissa mente veneror.

E P I C R I S I S.

Quum sudor hic non secundum, sed præter naturam sanguineus in hoc puero excretus sit, ad ejus causam eo penitius indagandam, tria potissimum momenta in censum veniunt, nimirum.

I. Conditio liquoris exsudati,

II. Vasa, quæ penetravit, &

III. Causa efficiens.

I. Quod ad liquorem attinet exsudatum, sanguis ille est, ex parte nempe rubicunda & serosa constans. Observatum enim secundum allegatam historiam morbi, talem non solum ex oculo sinistro & poris cutis diversarum corporis partium provenisse, verum etiam post excretionem in linteaminibus absterforiis æque, ac in terra, in quam procidit, coagulum subuisse rubicundum, quod, expirata parte fluida, filamentosum se præbuit. Partem sanguinis serosam per poros cutis in sanis & ægrotis, quacunque ex causa ex glandulis miliaribus guttatim prodire, quotidiana constat experientia; at partes rubicundæ, sive purpurei sanguinis globuli, quia

H h h 2

cras.

crassiores sunt serosis, non tam facili negotio transire valent, nisi p.n. modo resoluti & aperturis pororum minores redditi sint. Concludendum igitur est, majorem sanguinis rarefactionem & attenuationem in hoc ægroto nostro sudorem ejus sanguineum fovisse, quæ imminutam sulphurearum, aquearum & salinarum partium, fluidum hoc vitale constituentium, cohæSIONem supponit. Ad hanc autem sanguinis conditionem partim temperamentum ægroti phlegmatico-sanguineum multum addidit momenti, quatenus ex naturali ejus crasi partes serosæ in illo nimis abundant, & hinc promptius resolvi & diffuere possunt; partim citior sanguinis tum intestinus, tum progressivus per vasa sanguifera motus, qui ex motibus convulsivis & spasmodicis, morbum prægressis & concomitantibus, ortum duxit. Quoniam enim exinde vasa nervea æque ac sanguifera magis, quam par est, contrahuntur, ideo eo major quoque sanguinis conquassatio, & actio & reactio partium ejus constituentium, sicuti & celerior ejus motus per vasa progressivus evenit; quo intimior enim & celerior ille existit, eo magis quoque contiguitas sanguinis turbari, cohæSio partium naturalis interrumpi, calor & resolutio oriri, hinc fluxilior evadere, vasa cutis minora penetrare, & diapedesin subire potest. Id tamen neutiquam fieri posset, nisi vasa simul excretoria convenerent. Hæc vero in ægroto nostro patula satis, ad hunc sanguinem emittendum, fuisse necesse omnino est.

II. Vasa autem, per quæ sanguis resolutus promanavit, pori cutis sunt, sive oscula ductuum brevissima, ex glandulis subcutaneis exeuntia, cuticulamque perforantia, de quibus constat, quod valvulis sive sphincterulis, nudis quidem oculis minus, armatis tamen se manifestantibus, munita sint, & eodem modo se habeant, uti valvulæ in arteria meningea, temporali, subclavia, vertebrali, &c. præsentibus, quæ pororum valvulæ partim ad modificandam & coercendam sensi-

sensibilem & insensibilem transpirationem, partim ad aver-
tendum materiæ crassæ introitum ab extra, conducunt. Per
hos poros quamdiu in statu naturali permanent, partes san-
guinis aqueæ quidem cum aliis resolutis, præsertim pere-
grinis, mixtæ, modo sub specie vaporis, modo guttatim;
ex massa sanguinea secerni consueverunt, grossiores autem,
inprimis globuli rubicundi, non ita facile permeant, nisi po-
ri ipsi p. n. modo relaxati sint. Id quum in hoc ægroto no-
stro factum sit, non solum ab habitu ejus laxiori & spongio-
so ortum esse putamus, in quo pori secundum naturam mag-
is patent, quam in strictiori, verum etiam a spasms per-
pessis, iisque acerbissimis, siquidem spasmi atoniam, hinc
quoque majorem sphincterum relaxationem post se relinque-
re solent, ut liquor aliæque contenta, hinc sanguis ipse, nul-
lo resistente obstaculo, transire possit. Idem quoque in iis,
qui prægressis motibus convulsivis paralyti laborant, nec mi-
nus in moribundis, in aliis corporis partibus contingere vi-
demus, ubi ob relaxationem & atoniam sphincterum vesicæ
& intestini recti urina & fæces alvinæ, alias occlusæ, invo-
luntarie emittuntur.

III. Causa hujus affectus efficiens explicanda restat,
quam motus convulsivi & spasmus (quos terminos pro sy-
nonymis agnoscimus) constituunt. Ut autem ratio spasmi
eo liquidius pateat, notamus, quoscunque corporis muscu-
los in perpetua actione & reactione deprehendi, unde mo-
tus tonicus fit, qui tamdiu in naturali conservatur statu,
quamdiu debita fibrarum nervearum aliarumque structura &
tensio æqualis permanet, id quod ex BLANCARDI alio-
rumque Auctorum classicorum mente a fluido nerveo subtilis-
simo oritur, quod in cerebro a sanguine secretum per
nervos ad quasvis corporis partes, præsertim ad musculo-
rum tendines, qui largioribus nervis in fasciam complicatis
gaudent, fluit, & ob illorum irritationem motum excitat,

sub quo motu ad ventrem musculi refluunt, illum denuo proritant, & ad instar vesicularum inflatarum abbreviant, tendinemque versus mediam musculi partem contrahunt, quorsum partes illi annexæ simul rapiuntur, hac autem actione absoluta, versus tendinem recedunt, unde musculi venter rursus fatiscit. Quod si autem ad hanc vel illam corporis partem, ob irregularem motum partium, impulsus hunc facientium, major eorum quantitas ad musculos affluit, tunc in altera parte antagonista affluxus, hinc & æquilibrium motus debitum, imminuitur; illa autem, in quam major affluxus factus est, potentius contrahitur, & spasmus, sive motus convulsivus in ea partibusque annexis excitatur; sicuti in alia, ubi affluxus sufficiens deficit aut plane cessat, relaxatio & ineptitudo movendi, sive paralyseos species, evenit. Idem quoque de pororum sphincteribus sentiendum est, qui nihil aliud sunt, quam musculi contractores, licet minimi, in quibus itidem major fluidi nervei affluxus spasmus, minor vero & deficiens atoniam gignere potest. Quum autem ex anatomicis constet, musculos, eorumque partes constituentes in universa nostri corporis machina vasa sanguifera undique cingere, & rursus ab iis cingi, facile exinde colligitur, quod pro ratione stricturæ musculorum, vel majoris vel minoris, vasa sanguifera magis vel minus quoque constringantur, & sanguis in illis contentus celeriore vel tardiore patiatur protrusionem; spasmodis autem presentibus, sanguis ultra modum naturalem pressus in vasa adjacentia, & de hinc, ipso nimirum resoluta existente, in minima quoque cutis organa, & glandulas ejus minimas, cedere, & relaxatis eorum osculis seu poris, illos quoque permeare possit. Considerantibus igitur, morbum ægroti nostri spasmos non solum prægressos, verum etiam illum concomitatos esse, facile concludere licet, spasmus causam sudoris sanguinei efficientem constituisse.

Nomi-

Nominatim autem in oculorum angulis, ciliis & sub eorum palpebris id accidit, quoniam sanguis nimis resolutus a spasminis præsentibus ad subtilissima cerebri vasa, magis, quam par est, protrusus ibidemque, præsertim in dura matre & sinibus longitudinalibus congestus, stases, dolorem & tumorem circa arteriam frontalem & nasi radicem excitavit, & ad vasa adjacentia progressus est, donec eorum capacitatem superavit, & per pororum claustra, nimis hiantia, sudoris instar penetravit, ex quo dolores, antea præsentēs, cessarunt, & partes, antea inflatæ, detumuerunt. Idem sentiendum de partibus corporis internis, inprimis pulmonibus, unde excreatio & ejectio sanguinis cum tussi, itemque de hepate, ventriculo, singulisque reliquis partibus internis, unde secessus sanguinis per canalem intestinorum evenit. Nec minus id valet de sudore in capite, cervice, scapulis, brachiis, femoribus, genibus pedibusque observato, in quibus itidem sanguis rarefactus, velificante spasmo, per poros eorumque valvulas conniventes emissus est. Correcta autem sanguinis consistentia, fibrarum tono roborato, & spasmo depulso, medicamentis scilicet temperantibus, traumaticis, tonicis & antispasmodicis, æger per Dei gratiam convaleuit.

Coronidis loco addere liceat, Rectorem Scholæ cujusdam vicinæ trivialis, ætatis annorum triginta, temperamenti phlegmatico-melancholici, habitus corporis laxioris, qui haud ita pridem febre continua cum purpura alba, & ante ejus eruptionem & sub illa, variis spasmodorum generibus affligebatur, sub declinatione morbi itidem sanguinem exsudavisse, præsertim in pedibus, quia nempe durante morbo massa ejus sanguinea nimis resoluta erat, & pars ejus a spasmis ad vasacutis minima, magis quoque, quam par est, relaxata, præternaturali modo protrudebatur, qui, juvante Deo, sanitati restitutus, adhuc bene valet.

(*Schleiza Variscorum Halam missa, d. 30. Nov. 1746.*)

OBSE-

OBSERVATIO CXVII.

Dn. D. CHRISTIANI GOTTLIEB FREGE.

*Annotationes quædam ad Observation. IV. Volum.
VII. horum Actorum, & speciatim ad dubia
§. XVI. p. 28. proposita.*

Singulares observationes de *Specificis*, præsertim antifebribilibus, & meditationes super ista adhuc collegi, quas vero ob argumenti partim gravitatem, partim ob varios laborum studiorumque nexus, nondum in ordinem redigere licuit. Hinc omnino gratissima mihi erat Observatio citata doctissimi Domini Collegæ, quam statim, utpote egregie elaboratam, in usus meos convertere studebam. Spero igitur, quum Vir experientissimus citata pagina Collegis suis quæstiones quasdam proposuerit enucleandas; fore ipsi non plane adversum, nec mihi indignum, si meas qualescunque cogitationes, pace Ejus ac Illustris Domini Præsidis, breviter tamen, pro temporis ac Voluminis hujus ratione, communicarem, ita, ut eas melioribus forte hac de materia adlatis omnino libenterque postponendas velim.

Ad quæstionem Imam igitur: An diarrhœa critica a symptomatica funesta inter alia signa etiam ex hoc distinguatur, quod *illa* remediis facile obediat, symptomatibus inde malis prodeuntibus; hæc vero remediis ægre mitigetur? respondeo; Tales febres epidemicas (& forte omnes epidemicas,) ex aëre provenire & hinc in primis sic dictis viis originem suam figere, egregie & inter alios optime, ut mihi videtur, demonstrarunt Illustr. b. m. HOFFMANNUS in *Med. System, rational, Tom. II. Part. II. Cap. IV. & Part. III. Cap. VII.* & Excellētiss. HEISTERUS in *Compendio Medicinæ practicæ, Cap. V.* ubi itidem quoque ad quæstionem hanc

Dn.

Dn. Collegæ l. c. p. 19. §. XII. respondetur. Hinc crises & methodum medendi optimam quoque per primas vias fieri, ibidem demonstratum legitur, id quod pauci Practici & nulli fere theoretici, hypothesibus vel nimium metaphysicis, vel nimium mechanicis adstricti, cognoscere potuerunt; observationes vero nolentium volentium cunctorum testantur, & SYDENHAMIIUS diligentissimus eam ob causam, quum in his tenebris anxie hæsitaverit, ipsam expectandi viam, quamvis sæpe dubiam, est ingressus. Conf. *de vomitu critico* BOERHAAVII *Prælect. Tom. VI. pag. 105. van SWIETEN Commentar. in BOERHAAVII Aphor. Tom. II. p. 225. 229. 327. 331. 408. 564. & de diarrhœis p. 486. 264. 265. 387.* Hic enim, ut opinor, HELMONTII dictum de anticipandis, ut ait, crisis valet, quia, ut loca citata testantur, plurimum miasmatis febrilis per viam brevissimam sic ejicitur ac superatur; methodo vero licet blande diaphoretica, præsertim ab initio, sine evacuatione primarum viarum, omne quicquid est impurum, per innumera ac infinita fere vasa totius machinæ capillaria diffunditur, ac per omnium longissimam viam & per mediam vitam, i. e. per lympham nutritiam seu vitalem, tandem cogitur & eliminatur, quod licet sæpe non infelicitè, quæritur tamen, an æque facile ac securius fiat? Conf. BOERHAAVE *Prælect. Tom. VI. p. 306. ad §. 956. Vol. III. p. 573. 590. van SWIETEN loc. cit. Tom. II. p. 59. 530. 478. HOFFMANNUS l. c. Tom. II. p. 117.* Temperamentorum vero rationem esse habendam, non adversatur. Abscessus criticos fieri plerumque ex turbatione febris, i. e. ex errore artis, vel ægri & adstantium, docetur in *Memoires Chirurgicales Tom. I. pag. 117.*

Ex his igitur facile apparet, *diarrhœam criticam* semper ab initio & cum euphoria, *symptomaticam* vero tantum in fine morbi accedere, aut gravitatem ex materiæ malignitate, i. e. ex virium prostratione, rectè quidem judicari, (vid.

van SWIETEN *aliique l. citatis*) tandemque diluentia diuretica a), cum oppositis acri specifico acidis, optima quoque in his febribus purificantia esse, melioraque diaphoreticis, uti BOERHAAVIUS in *Tract. de viribus medicamentorum* optime demonstrasse, in praxi vero, ut fit more humano, sæpe neglexisse videtur.

Habeo quidem adhuc nonnulla tum de essentiali febrium differentia, intermittentium nempe, remittentium & continentium seu inflammatoriarum, quarum ultimæ rursus ratione massæ sanguineæ vel universales, vel particulares, singulæ vero vel idiopathicæ, vel symptomaticæ, tum de differentia ratione ætatis, temperamenti, sexus & vitæ generis, utpote ad methodum medendi maxime necessaria; nec non de invertendis præveniendisque crisis, in quibus singulis momentis & parentes nostri, quamvis reverendi nominis, hypothesibus nonnullis tamen hinc inde decepti esse videntur. Sed hæc aliaque ad aliud tempus reservare lubet b).

Ad quæstionem II. de sensu imaginario tumoris artuum, unde proveniat, HOFFMANNUS quidem in *Med. system. rat. Tom. III. p. 108. §. XXX.* existimat, fallaciam imaginationis esse; sed quidni etiam motum sanguinis, seu fluidi nervei, ad peripheriam indicare posset, quum in eo omnis sensus quasi resideat, & amputati v.g. sæpe talem sensum habeant, ac si in truncato loco totum adhuc adsit membrum, & ipsum extremum, quamvis ablatum, adhuc sentirent articu-

a) Vid. τὴν ἀρχιτρικλῆν WAGNERI Lubecensis methodus, in Illustris HEISTERI *Compend. practic. Cap. V. §. 32 p. 104.* postea mixtura quadam temperante diaphoretico-diuretica continuat.

b) Quando de Babylone, seu confusione linguarum medicarum (quidni & theologicarum & philosophicarum?) eum in finem, ut Deus O.M. mysteria medicinæ & sapientiæ suæ pro arbitrio suo sibi solus servet, schediasma tradam.

riculum, id quod BOERHAAVIUS sæpe in exemplum de miris sensationum nervosarum effectibus adducit.

Ad quæstionem III. strias mucosas in sero, non corrupti, sed potius inflammati indicia esse, exinde concludo, quia serum albumini simile, præsertim ab igne febrili facile cogitur & versa vice omne, quod coit, præsertim in febribus, pro signo inflammationis habetur, ut in pleuriticis; e contrario autem omne, quod corrumpitur, dissolutionem principiorum potius efficit atque designat.

Ad quæstionem IV. de debilitate febrili, nescio an quis elegantius nervosiusque egerit BOERHAAVIO in *Aphorismis* & van SWIETEN in *Commentariis super eos*, §. 660. sq. de debilitate febrili.

Hinc quoque quoad quæstionem V. judico, debilitatem istam non quidem semper miasma malignum indicare, attamen gradus istius debilitatis, i. e. majorem debilitatem & magnam virium prostrationem, uno omnium Practicorum ore semper pro signo malignitatis haberi, inprimis pulsum debilem & summam præcordiorum angustiam, quippe quæ, ut HOFFMANNUS ingeniose hariolatur, miasma inprimis adhuc circa centra seu plexus nervorum hære, signaret. Conf. van SWIETEN l. c. Tom. II. p. 202. 442. & Actor. Nat. Curios. Vol. VII. Append. p. 200. §. 9. Sed nonne hæc, nisi omnia me fallunt, vel magnam obstructionem, vel summum vitæ, i. e. virium ex nervis fluentium impedimentum periculumque portendunt?

Quæstio VI. & VII. agit de signis venæsectionem indicantibus in his febribus, præsertim qualis pulsus eam indicet & in quam debilitatis specie conducat? Nimis diffusus hic quoque fierem, si omnia, quæ jam in SWIETENIO aliisque hac de re præclare scripta exstant, repetere vellem, quare paucis modo responsum meum cum decidendi ratione expediam, quamvis multis adhuc disputationibus hæc ve-

næsectionis species in hisce febris, immo & in aliis morbis sit subjecta. Ego quidem venæsectionem non nisi in plethora admitto; at enim vero hæc diæta, temperamento & pulsu pleno judicatur: si igitur debilitas in plethora est, seu vires tantum ex plenitudine supprimuntur, nihilofecius signa plethoræ adsunt, hæc vero si adsunt, qualis pulsus & qualis debilitas venæsectionem requirat exinde certo, quasi ex tripode, judicavi, feliciterque eam vel instituendam, vel omittendam curavi. Ceterum conf. b. SCHULZII, Halensis, dissert. de *erroribus baud vulgaribus in Medicina & Chirurgia*, p. 64. §. XXXVII.

OBSERVATIO CXVIII.

Dn. D. CHRISTIAN GOTTLIEB FREGE.

De

*Styptico novo ac facili in hæmorrhagia dentium
evulforum sæpe lethali.*

Vocat celeberrimus DETHARDINGIUS, in Dissertat. peculiari historias morborum a Medicis in se ipsis expertorum & fide summa conscriptorum, propterea *arcanas*, quod singula in iis phænomena momentaque optime ab ipsis Medicis, ceu sagacioribus naturæ venatoribus, attendi, rimari, perpendi atque consignari possint. Ergo quid in hæmorrhagia dentis molaris evulsi in me ipso expertus sim, id quod ipsis Calendis Novembris anni nuperrime elapsi accidit, fideliter narrabo. Ab evulsione dentium præsertim ultimum molarium, lethales non raro hæmorrhagias ortas esse, nullo vulgari styptico coercendas, bene multa jam celeberrimorum Observatorum exempla testantur. Sic in Celeberrimi HALLERI elegantissimis Commentariis ad divi BOER-
HAAVII

HAAVII *Institutiones*, Vol. II. pag. 34. not. b. exempla citantur. Et exercitatus ille in medendis dentium morbis Medicus, FAUCHARDUS (in edit. germanica Opusculi sui, Part. II. p. 187.) fatetur, hæmorrhagias ab evulsis dentibus sibi obtigisse, quas nullo plane styptico potuerit refrænare, ita ut morti miseros illos relinquere fuerit coactus; id quod BOHNIO & DRECHSLERO, Lipsiensium olim celeberrimis Medicis, quoque accidisse, relatum & legi & audi. Solam aliquando, ut Chirurghi dicunt, compressionem per singularem & laboriosum apparatus, in desperatissimo malo, vix tamen semper præsidio esse, FAUCHARDUS quoque l. c. Part. I. p. 279. & 290. auctor est. Hunc clarissimus van SWIETEN sequutus in egregiis ad Aphorismos BOERHAAVII *Commentariis*, Tom. I. p. 347., ubi ab evulso, inquit, dente molari non alcohole poterat sisti hæmorrhagia, nec vitriolo, cet. tandem repleto siccis plumaceolis alveolo & valida assidua compressione digito adstantis famuli. Addit quoque p. 224. rationem, dicens: Dum parva arteriola dentis evulsi in alveolo latens læsa sanguinem fundit, sæpe ad mortem usque, hoc non fit ideo, quia tam parvus arteriæ ramus læsus est, sed quia osseæ alveoli superficiem adfixus non potest se contrahere & sic claudi.

Erat mihi ultimus dens molaris in latere sinistro maxillæ superioris cariosus, isque decimus sextus: Nam ut aliquoties numeravi, in superiori maxilla sedecim, in inferiori vero 14. tantum dentes reperi, id quod ideo curatius describo, quia nondum satis mihi constat, num ramulus iste arteriosus insignior mox ultimum, an penultimum vel plures dentes ingrediatur. Vexarat me ista caries sæpius, quam anti cariosis subinde placare studueram; tandem cunctis nequidquam proficientibus, dolorum impatiens, a Chirurgo bene gnaro dentem curabam evellendum. Primum sanguis illo die mox sisti videbatur, procidebat tamen post aliquot

quot horas polyposa sanguinis concretio ex alveolo, a nimium irruente sanguine forte protrusa, id quod aliquoties fiebat, ita ut tandem insequenti nocte ob nimium sanguinis profluvium & suffocationis metum, dormire vix potuerim, immo nec altero die cibum capere, quoniam nullo styptico, v. g. lana aceto fortissimo vel alcohole succida, nec alio hæmorrhagiam sistere poteram. Ultimo denique in mentem veniebat simile exemplum, quod veteranus quidam urbis hujus Chirurgus, nomine *Matthesius*, (cui inventionis gloria debetur,) mihi narraverat & singulare simul remedium, in pari casu b. D. DRECHSLERO, in extrema ut ajunt desperatione, auxilium præstiterat. Nimirum nec forte sine divino quodam auspicio (quod sæpe intelligere nolentes, in summo periculo sentire cogimur) tunc is de auxilio meditabundus *emplastrum* dictum *Pamphili* mente arripit, ut optimum infarciens ac simul stypticum, adstringens & comprimens. Id, quod cogitaverat, extemplo etiam juvat & in momento ut ajunt temporis. Idem pariter mihi de vita interdum jam sollicito, accidebat. Omnes enim *emplastrum* illud indicationes simul adimplebat, quas quisque poterat desiderare, dum non modo obstruit & adstringit, sed refrigeratum etiam statim & optimi apparatus instar comprimit, ita ut post horæ dimidium sine periculo illud eximere potuerim & sine ullo hæmorrhagiæ ulterioris metu perfecte fuerim sanatus. Forte & in aliis casibus idem *emplastrum* ceu accommodatius stypticum poterit usurpari, siquidem inter varii generis styptica, quæ novimus, nec omnia tuta, nec singula omnibus locis accommodata esse cuilibet experto Chirurgus per se innotescit. Unicum hoc adhuc subjungam observationi, nimirum altero anno, quod & laudatus FAUCHARDUS sæpius animadvertit, ultimum quoque *dentem alterius lateris & in eodem loco seu dimensionis puncto*, mihi factum fuisse cariosum, quem adhuc mixtura quadam

dam ex balsami de Copaiba, vel melius Peruviani nigri & spiritus vini camphorati crocati partibus æqualibus, gossypio alternis diebus exceptis & denti per leve artificium inditis, ita conservavi, ut aliqua fere ratione curatus videatur, saltem & aërem & potum frigidum absque incommodo rursus fert, quamvis etiam per aliquot hebdomades sæpe nihil de mixtura illa vel Gossypio adplicatum fuerit.

OBSERVATIO CXIX.

DN. D. CHRISTIANI GOTTLIEB FREGE.

De

Eriophoro & scirpo maximo, seu euporistis contra ambusta.

Equidem credo, quod etiam in peculiari schediasmate, vobis lente Deo, demonstraturus sum, specificum medicamentum istud optimum esse & vocari, quod requisitas a Medico indicationes cunctas, & quidem in justa possidet mensura. Talia empiricis sæpe nota sunt, eo tamen discrimine, ut sine ratione eadem adhibeant, cum e contrario periti Medici cum ratione & secundum differentem circumstantiarum variantium statum, talia in usum vocare soleant. Sic nulum fere simplex, v.gr. rhabarbarum, plane simplices vires habet, quasi omnes alias excluderet, siquidem, rhabarbarum ex variis partibus distinctæ efficacæ compositum esse, cuilibet innotescit. Si vero tales indicationes occurrunt, quas in optima jam & naturali sua mixtione rhabarbarum ad scopum quandam medicum habet conjunctas, tunc tale simplex, in morbo quoque simplici, vocamus *specificum*, hocque si facile parabile, vel cuivis quotidie obvium fuerit, vulgo *domesticum* audit, sive euporistum. Talia ex quotidiano usu semper plura innotescunt & experientiæ magis, quam

quam arti debentur, utilissima & sane pretiosa, utut vulgarissima, ita ut notanda potius, quam oblivioni tradenda sint. Inter hæc duo jam contra ambusta referam, & quatenus indicationibus faciant satis, si non penitius, tamen aliqua ratione inquiram.

Alterum a Dom. *Hoppio*, mercatore Geræ Variscorum incluto, & naturalium rerum diligentissimo sectatore, mihi manifestatum est, tanquam familiæ arcanum, estque *Eriophorum*, seu gramen lanatum, vel lana potius ista vegetabilis, florum loco gramine illi insidens circa autumnii initia. Involvitur vel tegitur modo ambusta pars lana ista, quæ ab initio pruritum auget, post horæ quadrantem vero dolorem omnem & inflammationem aufert. An in magnis combustionibus eundem promptum effectum edat, Dom. HOPPIUS quidem adseverat, ego vero nondum expertus dicere possum, utpote qui in lenibus saltem id tentavi & certum deprehendi. Crescit illa herba in locis paludosis, lana vero illa albo serico fere similis, paulo tamen rigidior est, & fere adstringentes, lenes tamen vires præ se ferre videtur (*). Alterum remedium (prius simul illustrans) constituit pulpa illa, vel etiam ita forte vocanda lana sericea, in capitulis *scirpi palustris* seu *junci maximi* reperiunda. Hac ipsa, prout mulier quædam mihi retulit, quæ ideo multum ejus quotannis colligit, ut pauperibus tempore necessitatis opem ferat, graviter ambusta loca plane denseque obvelantur & involvuntur, unde omnis mox dolor ac inflammatio plane remittit.

Scio equidem, medicamenta ad graves inflammationes sistendas requiri fere ex emollientibus, temperantibus seu
anti-

(*) Sed gossypium verum utraque altera lana paullo mollius videtur, hæc quoque per microscopium & compactior & nitidior adparet, quasi ex sale quodam composita esset. Per artem chemicam vix quidquam inde educi posse credo.

antipyreticis & resolventibus composita, siquidem resolvi nihil potest, nisi obstructum & emolliatur, & æstus nimium infarciens temperetur, & robur tandem laxatis partibus addatur. Num igitur dicta euporista partim æstum auferant, partim molli & simul terreo principio leniant ac leviter simul adstringant, eoque ipso resolvant, id quidem nondum satis perspicue & pro certo tradere ausim. Videtur tamen is mihi agendi modus esse & ex aliis, in tali læsione pariter proficuis remediis confirmari.

Quæri adhuc posset, num etiam in alio inflammationum genere hoc remedium prodesse quidquam possit, v. gr. in phlegmone, vel in inflammatione mammarum, id quod nondum asserere mihi licet, tentabo tamen prima, quæ dabitur, occasione. Neque enim plane est improbabile, fore, quum simplex illud specificum indicationes resolventis pharmaci eatenus in se contineat, ut quidquam saltem ab initio inflammationis ejus ope efficiatur.

(*Lipsia Halam missæ d. 6. Decembr. 1746.*)

OBSERVATIO CXX.

Dn. D. J. G. BLOCK.

Calculus ultra 28. annos in urethra hærens, feliciter tandem ablatus.

Vir clarus & doctus, quadraginta quatuor annorum, sexto & decimo ætatis suæ anno non dolores solum nephriticos, sed etiam promotionem ac progressum calculi usque ad glandem penis persensit. Hic calculus, non quidem molestus laboranti, octo & viginti annos in eo loco substitit, majoraque cepit incrementa. Anno MDCCXLV. mense Augusto aquam mineralem Pyrmontanam potans, die decimo sexto multis doloribus, cum aliqua retentione urinæ,

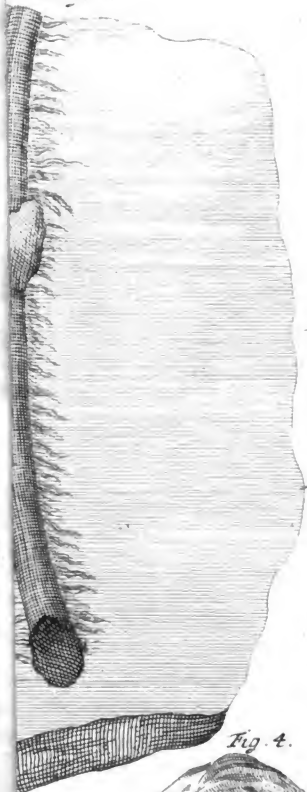
Act. Ph. M. Vol. VIII.

Kkk

fuit

fuit afflictus, hocque facto potui finem fecit & alia medicamenta antinephritica in usum vocavit. Quum autem hæc exoptatum non præstarent effectum, ansa dabatur in circumstantias supra dictas, nunquam Medico antea satis detectas, accuratius inquirendi. Ager itaque præterita iterum in animum revocans, fragmentum calculi attulit, quod anno MDCCXL. digitis extraxit. *Vid. Tab. VIII. Fig. 1. lit. a.* Facta ulteriori indagatione & instrumento chirurgico, cathetere nempe, adhibito, deprehendebatur, veram hujus mali causam esse lapidem in glande situm, qui, cum secundum sanæ rationis leges nullis medicamentis e medio tolli posset, die XX. Augusti manu habili chirurgica, mediantibus simplicioribus instrumentis & levi incisione in inferiori parte glandis facta, frustulatim intra breve temporis spatium fuit extractus. *Vid. Fig. 1. bb.* Pondus omnium frustulorum æquabat integram drachmam. Ipse autem æger intra paucos dies feliciter sanatus, firma nunc fruitur valetudine. Levi incommodo in emissionem urinæ Vir hic clarissimus laboravit antea, ut coactus fuerit sub hoc actu lapidem digito quadantenus in latus propellere, quod tamen nunc desit. Contraxerat interim matrimonium, sub eoque minime impeditus fuit a propagatione sobolis, teste filio, sex annos jam nato, adhuc vegeto & vivo. Nondum huic similis casus mihi in observationibus medicis & chirurgicis præstantissimorum Virorum occurrit, quamvis dentur plura exempla calculorum ex urethra exsectorum & extractorum. In SCHURIGII *Lithologia* autem exempla quædam huic quadantenus analogæ extant; differunt tamen non solum ratione loci & temporis, sed etiam intuitu aliarum notabilium circumstantiarum.

Fig. 3.

Velum VIII Act. A. N. C.

Tabula VIII

ad Observ. CXX. p. 442.

Fig. 1.

Fig. 2.

ad Observ.
CXXI
p. 444.

Fig. 4.

Fig. 5.

OBSERVATIO CXXI.

Dn. D. J. G. BLOCK.

*Calculus per alvum excretus, variaque cum eo
instituta experimenta.*

Vir plurimum reverendus LXIII. annos natus, tempera-
mento sanguineo-cholerico, ingenio hilari, corpore
gracili, valetudine satis constante gaudens, nisi quod inter-
dum doloribus arthriticis vexatus fuerit, ob varia impedi-
menta & passionibus colicas primum mense Septembre anni
elapsi aqua minerali Pyrmontana, cum lacte bubulo mixta,
uti coepit, elapsis autem vix tribus diebus in febrem catarrha-
lem incidit & tussi vehemente simul affligtus fuit, eamque
ob causam usum harum acidularum statim omisit; post ali-
quot dies rursus incipiens, denuo finem potandi facere co-
actus fuit, partim ob magis exasperatam tussim, partim ob
febrem lentam & continuam succedentem, partim denique
ob languidam & vagam arthritidem. Hoc morbo & his
symptomatibus Vir hic venerandus laboravit per XIV.
dies, non neglectis interim medicamentis congruis. Die XIV.
Octobr. durante adhuc morbo, magnis doloribus colicis,
vomitibus singultibusque excruciatu, intra biduum quidem
remediis convenientibus levatus fuit; die autem XVI. hu-
jus mensis, tempore vespertino, tam vehementes atque
horrendos dolores, ac pressionem cujusdam materiæ vel sub-
stantiæ durioris & insolitæ in intestino dextro iterum susti-
nuit, quales in parturiente vix notantur foemina. Uxor ejus-
dem & aliæ mulieres adstantes, clysteribus adhibitis, digito
vel etiam alio instrumento obstaculum hoc, sed frustra, re-
moveere tentabant. Tandem æger ipse, adjuvante natura,

Kkk 2

maxi-

maximis conatibus effecit, ut calculus *Tab. VIII. Fig. 2.* delineatus per alvum, cum sonitu bombardæ simili, expelleretur. Hoc calculo liberatus, ad pristinam rediit euphoriam, totusque morbus una cum symptomatibus antea dictis funditus quasi sublati est. Consanuit intra paucos dies ita, ut officiis ecclesiasticis iterum more solito fungi potuerit, valetque adhuc quam optime.

Forma & figura hujus calculi similis est ovo columbino, pondus ad unciam dimidiam accedit, color autem flavus est, ad instar radicis Rhabarbari, tam quoad externam, quam internam substantiam.

Quæritur nunc, ubinam proprie latitaverit, atque incrementum suum sumserit hic calculus? Negandum equidem non est, admodum difficulter indicari posse istum locum, non procul tamen ab organo bilis secretorio, in intestino nempe duodeno vel jejuno, procul dubio constituendus ille videtur. Substantia enim totius massæ ex meris lamellis composita, uti ex dissecto calculo *Fig. 3. & 4.* adparet, color externus & internus æqualis, pressiones antehac circa præcordia notatæ, adpetitus quodammodo depravatus, vomitus frequentes atque singultus, promotio hujus calculi sub doloribus ultimis colicis e superiore regione abdominis, vel potius intestinorum, versus inferiorem, usque ad expulsionem observata, dictis omnino fidem faciunt. Instituta dein sequentia experimenta chemica elarius adhuc indicant, bilem præcipuam tam originis, quam incrementi hujus calculi constituisse materiam, quoniam nimirum is

a) in aqua natat tingitque chartam colore flavo;

b) in spiritu vini subsidet, eundemque in charta relinquit colorem;

c) Frag-

- c) Fragmenta ejus carbonibus vivis imposita liquefcunt, olent urinam vaporantem, odor tamen ultimo evadit empyreumaticus, remanentibus dein nigris particulis.
- d) Spiritus falis acidus calculo superfusus non effervescit, sed evadit subflavus ipse calculus, illiusque fragmenta ima petunt. Sequentie die color subflavus calculi deprehendebatur mutatus in viridem flavo mistum. Liquore autem isto super carbonibus bulliente, statim color summe viridis emergebat, ac si viride aeris in aceto esset solutum. Post refrigerationem recepit colorem flavum, solutioni solis cum aqua regia factæ similem. Calculus, nondum perfecte solutus, partim supernatabat, partim subsidebat, ejusque particulae nigræ locum occupabant in fundo, subflavæ autem in superficie aquæ hærebant. Addito oleo tartari per deliquium præcipitantur flocculi subalbidi, liquor evadit magis flavus & particulae partim subcandidæ, partim vero subnigræ adparent, chartæ vero colorem imprimunt ex fusco viridem. Hic liquor in dies mutabatur in colorem viridiorem, qualis notabitur infra sub lit. g.
- e) Spiritus nitri acidus adfusus calculo effervescit, color ab initio subniger mutatur dein in rubro violaceum & post aliquot momenta in tincturæ antimonii similem; calculus vero ipse supernatat. Die subsequente color rubicundus evasit paulo lucidior; igni impositus liquor perdidit penitus hunc colorem, succedente tamen alio æque flavo, qualem produxit experimentum antecedens cum spiritu falis. Substantia calculi supernatabat in principio floccis candido-flavis circumdata; liquore autem refrigerato colorem & naturam induebat ceræ.
- Kkk 3.
- Cum.

Cum oleo tartari per deliquium non mutatur, color saltem emergit flavus, solutioni nitri cum aqua regia similis. Particula super chartam comminuta colorem in ea relinquit flavum, non dissimilem gummi guttæ.

- f) Experimentum cum aqua forti institutum eadem monstravit, quæ experimentum cum spiritu nitri exhibebat.
- g) Spiritus vitrioli acidus calculo adfusus non effervescebat, nec color mutatur tam primo, quam secundo die. Substantia lapidis natat. Carbonibus candentibus impositus liquor viridi tingebatur colore, uti spiritus salis acidus. Verum in eodem caloris gradu intra breve tempus color iterum mutatur in flavum, prout in experimento cum spiritu salis & nitri instituto eveniebat. Oleum tartari per deliquium additum præcipitabat floculos partim subalbos, partim subnigros & color liquoris fiebat solutioni bilis cum aqua similis. Corpus solidum tingit chartam eodem colore, quo bilis.
- h) Adfuso aceto destillato nulla notatur effervescencia. Substantia calculi fundum petit, relicto colore subflavo. Postridie nullus color supererat. Super carbones eadem manebat substantia calculi, magis tamen ad solutionem inclinans, coloris flavi.
- i) Cum liquore terræ foliatæ tartari idem erat effectus atque cum aceto destillato.
- k) Cum oleo tartari per deliquium nullam mutationem subit, sed calculus natat retinetque colorem fuscum; addita vero aqua simplici colorem induit bili quodammodo similem.

l) Cum

- l) Cum oleo terebinthinæ substantia calculi nigrescit; oleum vero flavescit, diuque ita permanet.
- m) Cum oleo vitrioli dulci color fit quodammodo flavus, sine mutatione.
- n) Cum spiritu nitri dulci primum color viridis, ad instar solutionis Veneris cum aqua forti, prodibat; post horæ spatium vero calculus subsides & tincturam antimonii colore imitatur liquor, qui denuo dein commotus colorem quidem admodum viridem induit, sed elapsis 2. vel 3. minutis iterum mutatur in cœruleum, deinde 3. vel 4. minutis post in coccineum. Sedimentum calculi est viride. Diebus sequentibus liquor colore iterum tincturæ antimonii similis erat. Calculus subsidens colorem obtinebat flavum, ochræ luteæ non dissimilem.
- o) Cum spiritu salis dulci ad instar solutionis Veneris cum aqua forti color erat. Calculi autem substantia magis magisque virescebat.

De reliquo simillimum casum exhibent *Miscellanea phys. med. mathemat.* Illustr. Dn. Præsidis, *Ann. 1730. Mens. Maj. Class. IV. Artic. 7.* Plures vero deprehenduntur in *Ephem. Nat. Curiosor.* itemque apud SCHENKIUM, ZACUTUM, LUSITANUM, PANAROLEUM, ZWINGERUM, BARTHOLINUM, imprimis autem apud SCHURIGIUM.

(*Brema Noribergam missæ, d. 15. Januar. 1747.*)

Observationes de calculo per album excretis, &c.

OBSE-

OBSERVATIO CXXII.

Dn. D. PAULI GERARD. MOERING.

*Phytolithus Zeæ LINNÆI, in schisto nigro
duriusculo.*

Schistus (a) niger, duriusculus est, cuprum atque parum argenti continens; Ilmenaviensis e Ducatu Vinariensi, qui rarum hoc diluvii universalis monumentum fovet, phytolithis adnumerandus. Possidet amicus & collega honoratissimus, Dn. D. Paul. Christian. MULLERUS, Sereniss. aulæ Anhaltino-Servestanæ Consiliarius & Archiater, archetypum, ad cuius normam superiore anno, quum Servestæ aliquamdiu commorarer, figuram meam delineandam curavi. Inter distinctiora sane specimina, frumentaceos culmos & spicas exhibentia, nostrum fere eminet. Quamvis enim SCHEUCHZERUS *Hexbar. diluv. p. 7. Tab. I. fig. 1.* aristam frumentaceam, in schisto nigro Glaronensi detectam, repræsentaverit, jure tamen de eadem ambigit, an tritici, an vero secalis, aut hordei demum spicam imitetur; licet ad hordeaceam, me iudice, proxime accedat. Aliam hordei spicam, schisto Hercynico cinereo impressam, æri incidendam curavit celeb. Dn. D. Fr. Ern. BRUCKMAN-NUS *Magnal. Dei subterr. Part. II. pag. 263. Tab. 32. fig. 1.* qua de tamen, quoniam impressio nimis obscura est, æquo jure

(a) Eo nomine generico utitur LINNÆUS in *Syst. Natur.* cujus varias species vide ab eodem l. c. GRONOVIO *Ind. supell. lapid. p. 2. p. 17.* inter graptolithos & p. 28. inter ichthyolithos; LANGIO in *Adpend. ad Act. Nat. Curios. Vol. VI. p. 136.* & ab alijs enumeratas.

jure dubitari potest, annon potius *alopecurum culmo erecto* ROY. *Prodr.* 54. aut *phalaridem* LINNÆI, aut *spiculam crassiorem Poæ spiculis confertis*, uno *versu dispositis* LINNÆI *Hort. Clifffort.* 28. exprimat, figura pro hordei spica nimis brevi atque crassa. Pulcram nobis aristam, in schisto nigricante durissimo repertam, offert clariss. M. Sam. *Theoph.* LANGIUS in *meditationibus de Schisto, Adpendici Act. Nat. Cur. Vol. VI.* insertis. De ea vix dubitaverim, pertinere vel ad *Triticum*, *foliis acuminatis pungentibus* ROY *Prodr.* 71, vel propius adhuc forte ad *Arundinem foliorum lateribus convolutis*, *acumine pungente*, LINNÆI *Flor. Lapon.* §. 26. si modo in lapide locutarum vestigia paullo clarius existerent, quam in *fig. 1. Tab. II. Adpend. cit.* exsculpta sunt. Majori admodum reverendus Auctor luci rem exposuisset, si prolixius semina cum folliculis, quorum §. 21. *l. c.* meminit, explicasset, vel figura seorsim picta, unum alterumve folliculum distinctiorem adposuisset.

Venio ad nostrum schistum, qui fissus in laminarum oppositarum superficie duplices, nigerrimo colore distinctissimas, ante oculos ponit reliquias spicæ cujusdam frumentacæ, quæ simplicem spicam masculam *Zeæ LINNÆI* magna similitudine exscribere videtur. Striæ namque longitudinales (b) in media spica, concavæ in lemina altera, *Ador. Ph. M. Vol. VIII.* LII in

- (b) Quia pictor has non satis clare delineavit, monere visum est, nequaquam spicæ mediam longitudinem folliculis nudam esse, ceu ex figura adparet, sed æque copiose ibi reperiri, ac illi, qui utrimque ad latera spicæ excurrunt. Alias quoque medius culmus nimium crassus pro *Zeæ* estypis esset, qui jam ex meris compressis sibi que accumbentibus locustis eam molem nactus est, qualem impressio lapidis, longa temporum serie penitus exsiccata, post ea retinuit.

in altera vero situ convexo elevatæ, & frequentes illæ, & laterales, oblique maximam partem positæ maculæ lineares, ipsos folliculos, sive locustas masculas, nondum apertas, monstrant. Quæ in basi solida est macula obliqua, basin spicæ ostendit. Figura, e convexo vel elevato latere spicæ desumpta, cunctas partes nativa sistit magnitudine, mediæ vero spicæ adnexum tuberculum est frustum schisti alterius laminæ, quod avelli absque spicæ læsione non potuit. De modo, quo impressio hæc facta primum fuit, nihil addo, quia varii alii, ac inter eos nuper LANGIUS l. c. pluribus id verbis egeret.

OBSERVATIO CXXIII.

Dn. D. PAULI GERARD. MOEHRING.

FUCUS caule tereti, folio singulari oblongo, marginibus undulatis.

Hujus, quantum ego quidem recordor, nemo hætenus mentionem fecit. Ex Oceano septentrionali, haud procul a littore nostro, pauca specimina, retibus a piscatore marinorum piscium extracta, ante biennium fere accepi.

Radicibus filiformibus brevibus multa argilla adhærebat, unde colligere fere liceret, innasci fucum hunc argillæ in littoribus rupium maris profundi, nisi a rupibus, undarum vi marinarum, avulsus, in fundo maris argilla, quæ multa ibi latet, contaminari quoque posset: nam contignationibus marinis, quas Germani maritimi Holzung nuncupare solent, aliorum more fucorum, non adnascitur, neque

ad Observ. CXXIII. pag. 431.

Fig. 1.

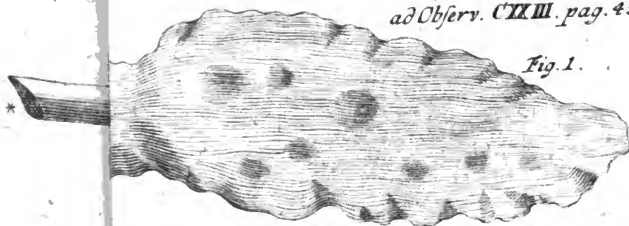

Fig. 2.

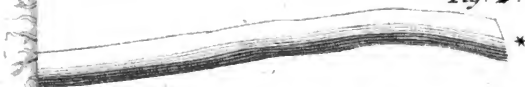
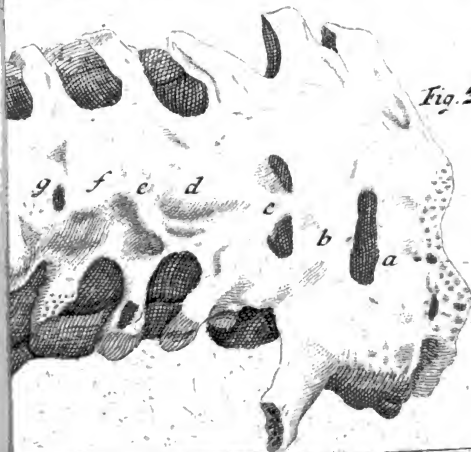

Fig. 3.

que in littoribus insularum ; continenti propinquare, reperitur, altioris propter ea maris loca amans.

Caulis simplicissimus est, teres, erectus, carnosus - coriaceus, tenax, crassitie pennæ majoris anserinæ, colore e rubente brunnoque fuscus, vel pene nigricans.

Folium unicum, simplicissimum, ex ipso caulis summo medio explanatum, carnosum - coriaceum, planum, oblongum, una alterave vice interdum contractum, vel transverse angustatum, apice obtusissimo, marginibus integris, undulatis, cum caule concolor, vel paullo dilutius gaudens colore.

Sicca tota nigra fit planta & rigidior magisque rugosa. Ex habitu eam ad fucos redegi, nullas licet in meis exemplaribus vesiculas deprehenderim. Magnitudo plantæ ea est, vel paullo interdum major, quam *Fig. 1. & 2. Tab. IX.* ostendit, in qua caulis abscissus ad latus folii collocatur, ut utriusque tota longitudo in adspæctum incurreret.

Præter eum, quem supra significavi, nascendi modum, alius quoque haud infrequentior, & magis forte usitatus fucus nostro est, dum in rupibus *insulæ Hilligland* variis corporibus lapideis inhæret, qualia bina exempla museum meum fossilium habet: alterum ex *saxo cotaceo - micaceo friabili lateritii rubentis coloris*, Hilliglandico, cujus crustæ calcareo - cretaceæ, albæ, quini simul caules fuci hujus, radicibus admodum impliciti, incrementa cernuntur; alterum ex *helmintholitho conchæ lamellatæ, hinc planæ, inde gibbæ*, Hilliglandico, cui similiter insidet fucus noster.

Cæterum haud multum a nostro recedit *fucus giganteus*, & *palmifolium giganteum* IMPERATI *Hist. nat.* 847.

tab. pag. 852. edit. Lipsiens. de Ann. 1695. in 4. sola insigni magnitudine, &, quod magis est, foliorum palmato-digitorum figura a nostro diversus.

(Jevera Halam missæ, d. 20. Februar. 1747.)

OBSERVATIO CXXIV.

Dn. D. JO. SEBASTIAN. ALBRECHT.

De

*Anchylosi seu coalitu vertebrarum spinæ dorsæ
equinæ & alius spinæ humanæ vertebrarum
inter se & cum costis nonnullis.*

Anno ab hoc tertio, nempe 1743. mense Majo, quum, cinctus corona plus quam quadraginta Studiosorum Illustr. nostri Casimiriani, in agros excurrerem, ut amœnissima Floræ sacra meis familiaria facerem, contigit, ut quidam, pro rei necessitate, latius divagantes per agros, per nemora, per montes, per valles, redeuntes ad me, præter florumserta, magnam simul detulerint spinæ dorsæ equinæ partem, casu repertam, in qua sex thoracis vertebræ & totidem lumborum in unum continuum tractum, omni articulatione sublata, concreverant. Docti antea in Osteologicis lectionibus Medicinæ tirores, singulas vertebra articulatione cum motu evidente esse conjunctas, illaque in specie, quæ *Ginglymus* vocatur artis Magistris, ex me sciscitati sunt hujus articulationis & motus per coalitum penitus sublatis causam. Laudavi diligentiam & in pernoscentis rerum causis ardorem. Quum vero in mentem venisset, me & ali-

bi,

bi, & in beati nostri VERPOORTENII, antecessoris mei in Physici provincialis munere etiam post cineres honoratissimi, museo olim jam vidisse tale quid, causam hujus phœnomeni ab ingressu quadrupedum majorum, jumentorum gravioris molis, onereque tergo imposito non incongrue, sed maxima cum probabilitate repeti posse putabam. Magna enim interaneorum moles colligata & alligata per membranas & ligamenta deorsum trahit spinam dorsi, quo facto ad se invicem propius accedunt & spinales & laterales vertebrarum processus, detrito vel corrupto etiam periostio, per porosam ossium substantiam effundat lympha nutriens, glutinosa, spissescit, exprimitur limentum Haversianum in majori copia, novi oriuntur fibrarum ordines, fibræ ligamentosæ & cartilaginossæ rigescunt, detentæ diutius in eodem statu, sine contractione & dilatatione reciproca, sic successive concresecunt, quæ disjuncta esse debebant. Id quod tanto magis fieri debet, quanto majori onere ephippio imposito validius & diutius spinæ dorsi tractus deorsum premitur. Conjecturam meam illud firmiorem reddidit, quando in eodem concreto observavi, spatia illa, quæ inter duo vertebrarum corpora ligamenta cartilaginosa occupare solent in statu naturali, illas inter vertebra, quibus ephippium imponitur, & ossi sacro etiam proximiores aliquas, consumptis putredine illis mollioribus partibus, non omnino, sed ex parte tantum coaluisse, nec vertebrarum corpora, quæ interiora respiciunt, esse contigua, multo minus continua, sed per interstitia unius & dimidiæ lineæ esse disjuncta, attamen processibus tam spinalibus, quam lateralibus nonnullis, in iisdem vertebra adeo coalitis, ut articulationis pristinae vestigium vix supersit. Calcar addidi Studiosis, inprimis medicinæ tironibus, &, ut diligenter offiaria perquirerent, auctor fui, num consimile

quid etiam in hominis reliquiis ossibus reperiri contingat. Quum vero proximis æstivis feriis illi ipsi medicinæ studiofi, qui prius illud equinæ spinæ coagulum ruri invenerant, quos ob singularem industriam publice nomino, C. A. G. Gruner, J. F. Kessel & J. C. Graff, iter in Franconiaë partem facerent, consilii mei memores, ossiaria hinc inde diligenter perquisivere, illis in locis, ubi, ob laudabilem in defunctos pietatem, ossa eruta curiose colliguntur & reponuntur. Contigit tandem illis, post multos labores, esse adeo felicibus, ut invenirent stupendum ejusmodi ossium hominis concretum, quod ad naturalem magnitudinem delineandum curavi sedulus. Reperi in illo ossis occipitis partem cum prima colli vertebra, quæ *Atlas* dicitur, & hanc cum secunda, omnino & ita concretas, ut vestigia foraminis in illa, in hac vero axeos superessent vix visibilia. Epistrophæus porro cum tertia colli vertebra, hæc cum quarta, & sic omnes colli & insuper septem thoracis vertebræ in unum continuum corpus concretæ observabantur, reliquis tantum paucis linearibus distantis, inter corpora vertebrarum nonnullarum, ubi interposita olim erant ligamenta cartilaginea quasi in statu naturali. In junioribus, vertebrarum, inferiorum thoracis & omnium lumborum, corpora, ab utroque latere, observavi recta epiphysibus tenuioribus, secundum naturam, sed harum nulla aderant vestigia. Quod vero magis mirabar, primæ costæ sinistri lateris pars maxima, dextri vero secundæ costæ pars non minor firmiter erant concretæ cum ipso primæ & secundæ vertebræ corpore non solum, sed etiam processibus lateralibus. Oppositarum vero non solum, sed etiam aliarum costarum, concretarum quidem antea cum corpore & cum processibus lateralibus, nunc vero violenter avulsarum, manifesta aderant indicia. Foramina autem lateralia pro transitu

ſitu nervorum & vaſorum ſanguiferorum, illa, per quæ arteriæ ipſa vertebrarum corpora intrant, totus tractus, quem ſpinalis medulla tranſit, libera, pervia, naturaliter conſtituta deprehendebantur. Gavifo mihi de tam raro phænomeno præternaturali, in mentem venit, olim analogum quid legiſſe in Clariff. DERHAMII *Phyſicotheologia* (a), licet ibi articulationem & motum coſtarum liberum manſiſſe referatur. Hac unica obſervatione non contentus, ab eo tempore ſtudioſius perquiſivi obſervationum & morborum ſcriptores, num plura ejusmodi exempla relata legere poſſem. Adii ante omnes Dn. PETIT, qui quidem in eleganti ſuo de morbis oſſium libro, Rachitidis ejusdemque ſymptomatum rationes copioſe tradit (b), & anchyloſeos inter illa ipſa mentionem quidem facit, ſed nullo ejusmodi exemplum adducit. Evolvebam Jo. Chriſt. HEYNE tentamen de præcipuis oſſium morbis (c), ſed nihil analogum relatum legere poteram. Ad manus erat Theophili BONETI *Sepulchretum*, in quo vaſto & innumeris obſervationibus ditiffimo Opere (d) ex COLUMBI *Anatom. Libr. XV.* unicum relatum reperiẽbam exemplum alicujus, qui Romæ in Xenodochio incurabiliū diu vixit, ad ſenium uſque, in quo poſt mortem omnes totius corporis articuli, a capite ad extremos uſque pedum digitos, uniti poſt mortem reperti ſunt, ſed tamen nec in hoc coaluerant coſtæ, hinc vivus, præter oculos, linguam, penem,

(a) Libr. IV. Cap. 7. not. 14. quam obſervationem repetit auctor ex CONNORS Diſſert. med. phyſic. de *ſtupendo oſſium coalitu*.

(b) Cap. XVIII.

(c) Accessit illud Clopton HAUERS Obſervationibus de Oſſibus.

(d) Libr. IV. Sect. VI. Obſ. IV.

nem, abdomen & thoracem, nihil movere poterat. Hanc observationem etiam Joann. SCHENCKIUS ex eodem COLUMBO, breviter tamen, repetit (e). Adii itaque recentiores Scriptores, & reperire licuit Dn. DESLANDES observationem de infante articulationibus carente (f), & aliam Dn. POUPART, qui, in senē centum annorum, novem inferiores vertebrae omnino in unum corpus continuum vidit compactas, cartilaginibus interpositis in osseam duritiem mutatis (g), quod tamen propter annorum seriem, quā vixit, minus mirandum est, quum & vasa venosa & eorum immo cordis valvulae, perpetuis agitata motibus, in senibus induratae immo osseae sint repertae. Feliciter tandem in mentem venit ausus, evolvendi Clariss. *Gerardi van SWIETEN Commentarium* in magni BOERHAAVII *Aphorismos de cognoscendis & curandis morbis*. Nam non solum aliqua superius recensita exempla hic confirmata legere volupe erat, sed gaudebam & ab ipso beato BOERHAAVIO §. 556, pag. 948. mirabilis ejusmodi anchyloseos causas altius repetitas, inspissatum linimentum Haversianum, rigescientiam ligamentorum, exostosi ad juncturas; & copiosius haec omnia explicata per Clariss. *van SWIETEN*, in *Commentar. ad illum paragraphum* (h), legere. Junioris autem alicujus subjecti fuisse spinam nostram praeternaturaliter coactam & inter se & cum occipicii parte & cum costis nonnullis, testatur ejus minor magnitudo. Rachiticum fuisse illud, ex curvatura ejusdem conjicere licet, qui morbus non solum

(e) Observat. Medicinal. Libr. V. p. m. 80. Edit. in fol. Francofurt. 1609.

(f) Histoire de l'Academie Royale des Sciences, Année 1716. pag. 30.

(g) ibidem Ann. 1699. p. 59.

(h) Tom. I. pag. 949.

solum spinæ dorsi sed & aliorum ossium curvaturam producit. In rachitide autem non solum omnes illas causas a Celeb. BOERHAAVIO recensitas (i), sed & plures circumstantias adesse, quæ coalitum ejusmodi producere possunt, notum est. Accedit enim mollities substantiæ ossæ, teneræ ætati familiaris, difficultas motus voluntarii, unde vel sedendo vel cubando in lectulo longum tempus transigere coguntur. Adest in rachiticis summa respirandi difficultas cum glandularum obstructione, unde ossa contracta in eodem situ, sine evidenti motu, in articulis suis quiescunt, fibræ ligamentosæ, quoniam reciproce nec extenduntur, nec contrahuntur, i. e. nec relaxantur, nec intumescunt denuo, fiunt rigidæ, ligamentosum linimentum Haversianum inspissatum, mora diuturniori fibras conglutinat, a credine periostium absumitur, affluit deinde ex ipsa ossium substantia copiosior lymphæ corruptæ, tenacis, quantitas, oriuntur novæ fibræ sub varia directione variisque ordinibus, omnia sic in unam massam abeunt. Respiratione magis magisque imminuta costarum bini processus, in sinubus quiescentes, coalescunt tandem non solum cum corporibus vertebrarum, sed etiam, ex causis supra allegatis, durante diutius morbo, cum ipsis processibus lateralibus earundem, quod evidentissime adparet in hac spina. Caput gravius etiam motui voluntario non obtemperat, sed suo pondere premit, quietum jacet, ex iisdem vero allegatis causis, occipitis pars cum atlante, axis epistrophæi cum foramine atlantis, & sic porro coalescunt omnia in unam massam ad pristinos motus, amissis articulis, ineptam, per musculos ad voluntatem dirigendos.

Actor. Ph. M. Vol. VIII.

Mmm

Ex-

(i) Conf. Illustr. Præsidis, D. D. *Andr. El. BUCHNERI* Dissert. de Anchylofi, Erfurt. 1743.

Explicatio Figuræ 3. Tab. IX.

- a. Occipitis, seu basilaris ossis pars.
- b. Atlas.
- c. Axis epistrophæi.
- d. e. f. g. h. i. reliquæ colli quinque vertebrae.
- k. prima thoracis vertebra.
- l. secunda.
- m. tertia.
- n. quarta.
- o. quinta.
- p. sexta.
- q. septima.
- r. primæ costæ pars cum vertebra coalita.
- s. secundæ costæ pars.
- t. Vestigium, ubi prima dextri lateris costa violenter avulsa est.
- u. Vestigium, ubi a corpore & processibus lateralibus plures costarum avulsæ sunt.
- x. Vestigia quædam tantum, ubi inter bina corpora interposita erant ligamenta cartilaginosa.

OBSER.

OBSERVATIO CXXV.

Dn. D. JO. SEBASTIAN. ALBRECHT.

De

*Causis maciei extremæ febrem lentam hecticam
sequutæ.*

Illustris quædam vidua, quadraginta, & quod excurrit, annorum, ab ipsa infantia gracilioris & tenerioris licet corporis habitus, insuper passa est in juventute arctiorem per constrictos thoraces pectoris & abdominis stricturam & pressionem. Hanc corporis teneritudinem comitabatur per omnem ætatem maxima animi sensibilitas, qua ad vehementiores animi motus, inprimis vero iram, valde proclivis erat. Inito matrimonio, una cum generosissimo & illustri Domino marito sæpius castra sequuta est, tam in Germania, quam in Italia, felix interea aliquot liberorum utriusque sexus mater, quorum tres adhuc in splendorem generosissimæ familiæ vivunt. Castrorum ponendorum licet ratio postulet primaria, ut copię sufficientem aquæ puræ habeant affluentiam, eam tamen non ubique adquiri posse, notissimum est. Accedunt sæpius durior & crudior, exigente sic necessitate, victus ratio & aliæ tempestatis injuriæ, quæ tenerum corpus facile affligunt. Nostra illustris persona incidit ex his causis in frequentiores febres intermittentes, tertianas, autumnales vernasque valde chironicas. Tam in castris, quam illis sub hibernis commorationibus solutis, in urbibus, incidit in manus Chirurgorum castrensiū, praxin medicam simul, ut moris est, exercentium, immo ipsorum Medicorum, qui febribus ejusmodi non nisi

Mmm 2

lar-

largiori pulveris Chinchinæ usu mederi noverant. Hujus corticis, si computum subducere vellet, plures successive, durante hoc vitæ genere, devorasse libras, adseruit serio. Compositis eo tempore belli tempestatibus, vixit una cum illustri marito in aula splendidissima Serenissimi alicujus Principis in Germania, si quantitatem cibi & potus consideres, sobriam & temperatam diætam servans. At illo tempore, pro hodierni sæculi genio, potum Coffee peramabat ad abusum usque, delectabatur insuper fructibus horæis aliisque ferotinis arborum fructibus, nec non lacticiis. Lusibus, uti fieri solet, hiberno præsertim tempore, & in aula & in privatis illustrium personarum conventibus, sæpius in seram noctem protractis, corpus naturæ tenerioris multum afficiebatur. Nam corpore, inprimis pedibus, non æque, ac sanitatis ratio postulat, a frigoris impetu munitis, &, pro reliqua vestitus ratione hodierna, magis ad formam & ornatum concinne quidem, sed ad tuendum corpus ab injuriis externis minus sufficienter composita, sæpius passiones hystericas, aut si mavis, spasticos in abdomine motus, dolorosos fatis, sensit. Mortuo præmature illustri marito, afflictissima mœrore, aulicæ vitæ valedixit & ad suos reversa lares rerum domesticarum curam egit prudenter, solitariæ nunc vitæ amans, sedentariæ adfuevit, dolorem ex obitu dilectissimi mariti subinde revocans in animum. Sub hoc novo vitæ genere pauci præterlapsi sunt anni, quum sentiret febris lentæ hecticæ initia, mox sub specie anomalæ tertianæ, mox sub larva catarrhalis, pro anni temporis & tempestatibus ratione ludentis, magis magisque, successive, imminuto simul fluxu menstruo, & quoad tempora turbato, quibus omnibus subinde accedebant vomitus, tormina, alvo simul segniore manente. Hic rerum status revocabat illustrem matronam in urbem

urbem nostram, ut Medicus præsens meliorem sanitatis restituendæ rationem habere posset. Ancipiti posita, in morbo tam gravi & chronico, prognosi, nihil negligebam eorum, quibus vis morbi aliquo modo infringi, si non vinci, possit. Phthisin adesse sibi persuadebat, sed nihil hujus præsto esse adfirmabam ex signorum hujus morbi defectu, posse tamen venire hominem ad extremam maciem etiam ex viscerum abdominis mala constitutione, ægrotam docebam & hic esse sedem morbi. Inprimis ordinaram, quæ ad diætam pertinebant, quam quoad cibum & potum, tenuem humectantem, nutrientem, simul vero medicamentosum, nempe ex tenerioribus carnibus, jusculis carnis caponis, vituli, remota omni pinguedine, herbis recentibus earumque succis recenter expressis, chærefolii, acetosellæ, bellidis, nasturtii hortensis, alternatim condiendis, alio tempore gelatinis corpus reficere studebam. Ante omnia vero & quotidie animi tranquillitatem, maxime necessariam, commendabam. Corporis motum pro virium conditione, verno temperatissimo & sanissimo hoc anni tempore, plurimum posse conferre ad meliorem statum, inprimis cum adessent equi & optime constructus currus, & omnia, quæ ad commoditatem facere possent, persuasi. Quod ad curam ipsam per medicamenta attinet, inprimis id egi, ut viscera obstructa, quantum fieri posset, reserarem per medicamenta aperientia, ut lympham spissiore attenuarem; ut primas vias a muco tenaci liberarem & expeditiores redderem chyli vias, & tandem febriles lentos motus attemperarem: non neglecto plane menstruo negotio suis periodis per venæsectionem in pede & pediluvia, nec non per usum pilularum Stahlianarum in ordinem revocando, cum in finem ptisanis ex radic. taraxaci, cichorei, graminis, scorzonæræ cum passulis minoribus & pau-

xillo feminis foeniculi cum sero lactis præscriptis; liquorem simul terræ foliatæ tartari, cum tinctura rhabarbari mixtum, exhibui interpositis nocturno tempore pulveribus temperantibus salino-nitrosis. Cumque aliquoties spasmi intestina afficerent satis dolorosi, eos tam liquore anodyno minerali HOFFMANNI cum essentia castorei mixto, quam clysteribus carminativo-emollientibus consopiendo duxi, quibus crebriorem Mannæ Calabrinæ usum interposui (*).

Ex his cum paullo meliorem spem ex virium aliquall incremento concepisset illustris ægrota, transiit ad usum aquarum Selteranarum, nec illæ erant sine effectû, sed aliquam, licet perbrevev utilitatem, non ex corporis mole aucta, sed ex animi alacritate majori mensurandam, adferebant. Nam subortis subinde non evitabilibus & levissimis iræ causis, ob maximam & animi & corporis sensibilitatem, compositi tantillum sanguinis motus de novo concitati sunt identidem. In clysteribus & pulveribus temperantibus, nitrosis itaque cum aquis appropriatis, scorzonæræ, taraxaci, cichorei, chamomillæ, cerasorum nigrorum, mixtis, cum nunc reliqua fere omnia respueret, emulsiones vero tam ob metuendum vomitum, quam ob flatuum copiam, difficulter ferret, omnis spes erat reliqua, sed vana. Vocabantur interdum simul in consilium & alii Medici, quorum alter phthisicum corpus sine omni indicio suffi-

(*) Memini aliquando, ex usu horum medicamentorum abstergentium, magnam partem mucî tenacis, tunicæ instar figurati, abscessisse cum terrore famulæ, quæ incautum facile potuisset fallere Medicum. Sed bono esse animo jussi, re visa & explorata: Nam in aquam tepidam injecta, soluta tenacitate, evanuit tunica credita.

sufficiente (nam nunquam purulenta expectoravit, nec ante, nec in morbo, sed tantum pituitam tenaciorem,) pronunciabat, itaque expectorantibus ut obviam eatur difficiliori nunc respirationi & suasor & auctor fuit, neque me neque alio adhuc Medico consentientibus. Sed tantum abest, respirationem inde faciliorem fuisse redditam, ut potius post paucos dies ipsa ultima exspiratio sit sequuta, d. 7. Jul. 1744. postquam res suas optime disposuerat ægrota generosissima. Altero die vocatus, ut per cultrum anatomicum in tam refractarii morbi causam organicam inquirerem, dissensum inter nos Medicos de phthisi non præsentem dirimiturus lubens morem gessi. Quæ & illo ipso Medico & duobus Chirurgis præsentibus reperta sint, nunc referam. Corpus totum, natura sua tenerum, adeo erat emaciatum, ut etiam eminentior ossis illi costa cutem perforaverit. Ipsa sectione facta in thorace uterque pulmonum lobus omnino, dexter per validam membranam arctius, sinister per fibras firmiores quasi tendineas laxius coaluerant cum pleura. Utriusque lobi substantia dura, scirrhusa, albicans, & a copia muci inhærentis tenacis ponderosa, nigricantibus vasis sanguiferis venosis interdistincta, in plures partes discissa, nihil purulenti habebat. Cor flaccidum duos continebat polypo albescentes, pituitosos, tenaces; dexter quidem ventriculus majorem versus arteriam pulmonalem, sinister minorem versus aortam excurrentem. Abdomine aperto & perlustrato interiorum partium statu, ne ullum quidem viscerum a statu suo naturali non remotissimum, sed scirrhusum durum vel omnino, vel ex parte tantum, deprehendebatur. Hepar circa apices durum, scirrhusum, pallidum, continebat vesiculam felleam bile copiosa quidem, sed viscida, tenaci, flavescente turgidam. Lien pallidus, durus, scirrhusus & corrugatus, uterque renum eadem

dem ratione induratus, immo ipsa ovaria adeo dura & scirrhusa deprehendebantur, ut globulos saponaceos duos, inæquales, aliquis credidisset imprudens. Omentum maxima parte consumtum & versus superiora retractum erat. Mesenterium membranofum omni pinguedine orbatum & vasa chylosa obstructa hinc inde, vasaque sanguifera turgida, nigricantia, varicosa monstrabat. Ventriculus una cum intestinis, destructo tono, flatibus erat distentus & partes bili adjacentes ejus flavedine conspurcatae. Quis igitur mireretur, destructo organorum chylicationis tono, impeditis nutritionis viis, obstructis immo induratis secretionum primariarum instrumentis, consumtis diu per febrem lentam hecticam humoribus, atrophicum corpus ad extremam maciem usque pervenisse, nec in potestate artis fuisse positum, morbum tollere, tot stipatum viscerum læsionibus.

(Coburgo Norimbergam missæ, d. 20. Mart. 1747.)

OBSERVATIO CXXVI.

Dn. D. CHRISTOPHORI JACOBI TREW.

De

Anevrysmate spurio, sectione quidem, sed absque arteriæ constrictione, feliciter curato.

Quo magis periculosi sunt morbi, & quo magis dubii eventus sunt methodi illis medendi, eo magis quoque operæ pretium est, omnia quæ ad eorum theoriæ & therapæ emendationem quicquam conferre possunt, colligere & cum aliis communicare. Ad censum ejusmodi morborum etiam pertinere anevrysmata, post infelicem venæsectionem in cubiti flexura oborta, præcipue illa, quæ ex negli-

negligentia tantam molem vel talem constitutionem nata sunt, ut præter dissectionem nulla alia medela supersit, nemo inficias ibit. Celeberrimus *Thomas BARTHOLINUS* (a) non solum pronunciavit: *aneurysmatis latum exitum paucis spectarunt*; sed etiam profiteri haud erubuit: *certe Deum soleo precari, ut hujusmodi casus vel avertat, vel meæ curæ subtrahat*. Famæ immortalis *RUYSCHIUS* (b); casum aneurysmatis, post venam basilicam dextri brachii & simul arteriam subjacentem sectam orti, cutis vero incisione & arteriæ constrictione feliciter curati proponens, declarat, *hanc operationem ab auctoribus magis commendatam & laudatam, quam institutam esse*, & addit: *quod dicere non gravor, quia viginti ab hinc annis, & quod excurrit, in hac nostra civitate, (nimirum Amstælodamensi) ad quam sine numero confluunt afflicti, hanc operationem, in arteria adeo ingenti, nullus, quantum noverim, chirurgorum instituit*. Reliquos etiam artis peritos in hisce consentire, unusquisque, cujus interest, certior fieri potest ex III. *HEISTERII institutionibus chirurgicis* (c), ubi ille, & aliorum scriptis & propriis observationibus amplissime edoctus, non solum ejusmodi aneurysmata spuria dicta veris longe periculosiora declarat (d) & in his sine scalpello nullum propemodum certam salutis spem superesse adstruit (e), verum etiam & horum & verorum curam, ope sectionis suscipiendam, ancipitem & periculosam pronunciat (f), proptereaque sincere monet (g), *hanc operationem haud temere, sed*
Astor. Ph. M. Vol. VIII. Nnn non-

(a) Epistolar. medicinal. Cent. III. § 4. p. 219.

(b) Obs. anatomico-chirurgicar. II.

(c) edit. Amstælodamens. an. 1739. cap. XIII. p. 429. seqq.

(d) p. 434. 435. §. V.

(e) p. 444. §. XXI. Eadem docet *GARENGEOT: traité des opérations de chirurgie seconde édition à Paris 1731. p. 230.*

(f) p. 434. §. V. p. 435. §. VI. (g) p. 436. §. VII.

nonnisi caute admodum ac. circumspēcte, quin etiam post ab-
hibitos demum in consilium medicos & chirurgos alios longe
omnium expertissimos, suscipi a chirurgo debere (h). Hæc
itaque argumenta sequentem historiam declarant haud su-
pervacaneam.

Opifex quidam 33. annorum, nomine *Baumann*, in
opido Hirschbruck ditionis Norimbergensis vitam degens,
strictioris habitus & lacertosus, firmaque ceterum valetudi-
ne animoque constanti gaudens, die 26. Maji anni superio-
ris 1747. consuetam celebravit in brachio dextro venæ se-
ctionem. Chirurgi minister, qui eam lanceola saltante,
Germanis *Schnepper*, administravit, adversa fortuna una
cum vena basilica simul cubitæam arteriam aperuit, unde
sanguis cum impetu & magni arcus formæ exsiluit.

Qui sectionem passus est per integrum brachium illico
vehementem sensit dolorem, &, qui eam administravit, a se
quoque commissum animadvertit errorem, proptereaque
magnam sanguinis quantitatem extraxit, unde patiens quo-
que in lipothymiam incidit antea nunquam perceptam. Chi-
rurgus illico vulnus emplastro fasciaque firmissime constrin-
gebat, dolor vero per totum diem continuabat atque ægro-
tum in lectum conjiciebat, qui ceterum veræ causæ igna-
rus ex vulgi tantum opinione putabat, nervum forsan quen-
dam simul esse læsum. Altero die totus cubitus ad carpum
usque sanguine suffusus reperiebatur, indeque ad ipsum car-
pum valde tumidus. Chirurgi minister, factum hoc Magi-
strum suum per quinque dies celans, hisce malis medelam
adhi-

(h) Eadem inculcat DIONIS *Cours d'opérations de chirurgie* troi-
sième édition à Paris 1716. p. 587. Germanice redditæ & Au-
gust. Vindel. 1722. edit. p. 764. Jo. PALEYN tract. de opera-
tionibus chirurgicis, editionis germanice redditæ, Francof. &
Lips. 1717. editæ p. 421.

adhibuit emplastris & variis illinamentis tantumque effecit, ut interea dolor paullulum leniretur & suffusio dissiparetur. Nihilominus tamen in loco vulneris mox tumor, amygdalæ magnitudine, in conspectum veniebat mollis quidem tactu & leni pressioni cedens, illico tamen semper rediens. Nocte diem 31. Maji prægressa, dolor denuo oriebatur adeo vehemens, ut patiens cogeretur, summo mane ex ipso Magistro remedium petere, qui hæctenus peractorum nescius & ratus rheumatismum quendam dolorum causam esse, pulverem sudoriferum mittebat, largum sudorem prolicientem, & post aliquot horas ægrotum ipse visitabat, tunc vero, licet prædictum tumorem ipse exploraret, & pulsus in illo, ex propria confessione, perciperet, nullum tamen aliud remedium proponebat, nisi eundem pulverem sudoriferum denuo assumendum. Ægrotus, nullam amplius fidem huic habens, brevi post ex alio chirurgo petit consilium, qui tumori splenia spiritu quodam imbuta, atque his emplastrum defensivum imponebat. Quum vero horum applicationem exciperet tumoris inflammatio cum vesiculis hinc inde ortis atque dolorum augmento, prior chirurgus iterum revocabatur, qui tunc fomentationes cum aceto calido in usum vocabat, inflammationem quidem sedantes, reliqua vero in statu pristino relinquentes. Postea decem ferme septimanæ transigebantur, quarum decursu mox spirituosæ & splenia comprimentia applicabantur, mox iterum negligebantur, neuter vero, neque chirurgus, neque ægrotus, officio suo satisfaciebat. Interea tumor sensim sensimque majus capiebat incrementum, magis magisque cubiti extensionem impediabat, atque ægrotum ad labores subeundos minus aptum reddebat. Hisce in angustiis Noribergam demum, die nempe 21. Julii, venit, & D. Wolffg. Jac. MULLNERUM, chirurgum adiit, qui statim tumorem pro anevrysmate declaravit simulque indicavit, in sola operatione

ratione chirurgica certam ejus medelam esse quærendam, & quum simul Cl. Dn. D. *Jo. Fridericus* HERELIUS, Rei-publicæ Norimbergensis Physicus ordinarius, præsens esset, hujus quoque sententiam exploravit, qui priorem confirmavit, & suavit, ut interea tumor lamina plumbea comprimeretur. His auditis ægrotus domum rediit & cum cognatis suis de suscipienda cura consilium iniit, die quoque 24. Julii plumbeam laminam applicuit, eam vero ob dolores excitatos ultra biduum sufferre haud potuit, hincque d. 26. sequente Norimbergam iterum venit. Altero die laudatus Chirurgus MULLNERUS meum quoque consilium expetiit.

Explorato hinc tumore, eum ovo gallinaceo majori æqualem deprehendi, nullum vero pulsus vestigium in eo percipere potui; durus præterea tactui se sistebat, leniter tamen undique pressus, mole multum imminui videbatur; ceterum in summo ejus vesicula obulum magna & fugillata, a plumbea lamina minus apte applicata orta, conspiciebatur. Quum nullum pulsus in hoc tumore detegere potuerim, pro spurio anevrysmate illum habendum esse certior fui, etsi tanto temporis intervallo haud latius se se diffuderit, sed circumscripto quasi spatio inclusus apparuerit. Mali curæque ejus suscipiendæ gravitas communem urgebat consultationem, cui, præter nominatum MULLNERUM & me, interfuit supra laudatus D. D. HERELIUS, ejusque Parens, Inclyti Collegii Medici Norimbergensis Seniorum primarius, ut & D. *Joann. Frid. Hermannus* ZINCK & D. *Jo. Eberhardus* EIERICH, uterque ex collegio Chirurgorum nostratium.

Quum igitur tumor leni pressioni notabiliter adhuc cederet, omnium consensu concludabatur, tentandum superesse, numne ille per continuum pressionem sensim sensimque adhuc dissipari possit. Quod quo facilius succederet, pro roborandis partibus solidis expansis & resolvendo cruo-

re coagulato, atque ex tumoris duritie valde condensato præsumendo, hocce præscribatur infusum: rec. herbæ arnicæ cum floribus, hyperici cum floribus, erysimi, radices rubiæ tinctorum ana drachm. ij. spiritus vini rectificatissimi unc. octo; stent in digestionem per noctem, mane exprimatur & filtretur liquor. Hoc liquore imbuebantur splenia tumori applicanda; ne autem in parte a vesicula superius memorata læsa dolor inde excitaretur, hæc pro magnitudine sua emplastro defensivo prius muniebatur & postea splenia modice tantum fascia constringebantur. Nihilominus dolores mox oriebantur adeo vehementes, ut illis ferendis haud par esset ægrotus, vesicula quoque ulterius se extendebat & totus tumor inflammabatur, quare splenia dicto liquore madefacta absque ulla ferme constrictione applicabuntur, nobis expectantibus, num cutis erosio & inflammatio decrementum an incrementum captura esset. Dum vero posterius omnino, imo suspicio inde de spontanea tumoris ruptura oriretur, ne hæc minus oportuno tempore contingeret & hæmorrhagia funesta, antequam succurri posset, accederet, cautelæ loco vinculum tortile vulgare prope axillam applicabatur, sed absque notabili constrictione, debita tamen subjuncta eorum informatione, qui dies noctesque ægrotum custodiebant, quomodo, casu existente, dirigi idem deberet. His vero circumstantiis in melius non mutatis, omnium consensu nil reliquum erat, nisi omnem spem in ipsam operationem collocare, id quod ægroti annunciabatur, indicatis simul periculis, quæ per ipsam etiam hanc operationem incurrere posset.

Ægroti sic ad omnia præparato, dies 3. Augusti tandem ad operationem suscipiendam destinatur. Interea de methodo, qua illa suscipienda esset, cogitanti mihi in mentem veniebant, quæ primum D. D. HAMBERGERUS, in inclita Academia Jenensi Professor Celebrissimus, in Com-

mercio litterario anno 1732. p. 107. seqq. postea vero prolixius D. *Nathanael Theophilus* EMRICH, Uratislaviensis, in sua Dissertatione inaugurali sub præsidio Celeberrimi TEICHMEYERI Jenæ anno 1734. de stupendo anevrysmate in brachio feliciter per operationem curato, ventilata, annotarunt, quorum historiam, quemadmodum illam laudatus HAMBERGERUS consignavit, una cum additamentis ex citata dissertatione excerptis, sed alio typo distinctis, præmittere, operæ pretium fore duxi, quia hic casus, omnino peculiaris, non solum ulteriorem divulgationem meretur, verum etiam methodus, qua tractatus fuit, ad illustrationem porro dicendorum inservit.

Studioso cuidam 20. annorum ante festum Michaelis anno 1731. vena secatur basilica dextri brachii, sed adeo infaste, ut arteria quoque subjacens cubitæ simul laderetur. Hoc an chirurgus statim cognoverit, affirmare nequeo (non cognovit, quia venam sectam simplici tantum fascia more solito firmavit, quod sequens consilium datum magis adhuc confirmat) illud tamen certum est, quum tumor in flexura cubiti nucis avellanæ magnitudinem haberet, a chirurgo consilium esse datum, ut studiosus arcam parvam lapidibus oneraret & manu dextra frequenter agitaret; quo facto tumor indies evasit major, ita, ut circa festum Martini, quo tempore ægrotus Cl. Dom. Consiliar. Aul. TEICHMEYERI auxilium implorabat, jam ovo anserino esset æqualis. Hic Vir cl. ex pulsu in tumore deprehendens, anevrysmata adeste, absque sectione curationem vix sperari posse, pronuntiavit, hoc vero remedii genus ægroto tunc repudiante, alia quidem per unam alteramque septimanam, sed absque successu, attentata sunt. Aliquot diebus post, nescio quo fato, medicastrò, omni scientia medica destituto, traditur æger; iste, pro fungo articulorum habens tumorem, emollientia applicat. Sic increvit tumor sub enormibus doloribus
ad

ad insignem magnitudinem. Medicaſter, ſuppurationem ex voto factam credens, cautēria potentialia duo applicat, quorum alterum hora XI. nocturna diei XXI. Decembris cutem perforavit; ſed loco puris tanta ſanguinis erupit quantitas (circiter lb. vi.) ut ægrotus & adſtantes, hæmorrhagiam timentes lethalem, denuo ad cel. TEICHMEYERUM tanquam ad ſacram anchoram, conſugerent. Hic, ſedata hæmorrhagia, foramen factum fortiter obturando, emplaſtro corio illito firmando & ſpleniis faſciisque ulteriorem ſanguinis profuſionem impediendo, altero die Excell. D. HILSCHE-
RUM atque me ad viſitandum ægrotum invitavit, qui tantam hæmorrhagiam perpeſſus moribundo ſimilis erat. Tumor in ſui medio, circa flexuram cubiti, latitudinem 8. vel 9. digitorum, longitudinem veropede majorem habebat: latitudine enim ſenſim decreſcente paullulum ultra medium humeri aſcendebat, & ultra medium cubiti deſcendebat; cutis circa flexuram cubiti ſuſca apparebat. Conſilio iniſto, ſequenti die, XXIII. nempe Decembris, horis matutinis, ſectionem inſtituere decrevimus, quæ ſequenti modo peragebatur. Interiori & ſuperiori humeri parti, proxime ſupra tumorem, itemque exteriori, duos cylindros ex linteaminibus convolutos, quorum diameter minimum duobus, longitudi-
quo acutiſſimo inſtituebat. initio facto a diſta apertura, quæ in cubito hærebat, & a flexura cubiti minimum tres digi-
gitos diſtabat. Continuata ſectione in lineam rectam uſque ad

condylum humeri internum, eadem, ob tumorem, in humero adhuc per quatuor digitos secundum longitudinem humeri in parte ejus interna extendebatur. A medio primæ sectionis condylum versus externum humeri novam sectionem institueré animus erat, sed non, nisi per duos digitos, continuari poterat: tendo enim musculi bicipitis ibi proxime cuti adhærebat, & ab ossibus minimum tres digitos distabat, adeo, ut nulla ejus cum radio connexio, etiam post sanguinis coagulati evacuationem, observari potuerit. Sectione sufficienter facta, sanguis fluidus quidem, sed qualis ex venis prodire solet, effluxit, quo fluxu brevi cessante cl. TEICHMEYERUS sanguinis congruati & paullulum sætidi minimum libras duas (Sectione facta, reperiebatur statim partim fluidus, partim, & maximam quidem partem, coagulatus, sanguis in cavitate hujus stupendi tumoris, cujus quantitas ad minimum decem librarum [hic procul dubio error] erat) partim digitis cavitati immisissis, partim leni pressione externa, expressit. Apparuit tunc globus ex carne membravosus superficiei inæqualis, arteriæ adhærens, diametri duorum digitorum. Hunc exploraturus digitis paullulum compressi, ex ægroto quærens, nam dolorem perciperet, quod quum negaret, fortius pressi, & sic non solum ab arteria successive secessit, sed & in tribus locis ruptus sanguinem coagulatum dimisit. Omnibus sic ablatis nuda arteria, non dilatata, cerni poterat, sed nullam ejusdem læsionem observare licebat, donec laxata paullulum humeri strictura, sanguis floridus cinnabarinus per angustum foramen magno impetu posiliret. Cognito sic loco læsionis, humerus denuo constringebatur, & cl. TEICHMEYERUS frustulum vitrioli calcinati loco læsionis applicabat: huic imponebatur charta emporctica masticata, tota regio pulveribus stypticis (ex æquali ferme pondere radicis tormentillæ, bistortæ, rosarum rubrarum, farinæ volaticæ, boli armenæ, sanguinis hirci

exsic-

exsiccati, glutinis fabrorum, myrrhæ, mastichis, aloes & colophonii) conspergebatur, reliqua cavitas linteamine carpto, pulvere styptico consperso, chartæ masticatæ splenia minora, dein successive majora, imponebantur, donec sufficiens altitudo adesset, ut fasciæ circumduci potuerint. His quoque decenter applicatis, in lectum reponebatur ægrotus, sed, laxata strictura humeri, ubi vis per fascias sanguis floridus arteriosus erumpebat. Denuo hinc humero constricto, fascias & splenia separavi, & (eloto prius vulnere vino calido vel potius tepido, cocto prius cum radicis plantaginis, symphyti, angelicæ, carlinæ, ana unc. una, herbæ scoris marini, salviæ, origani, serpilli, ocimi, polii montani, agrimonie, betonicæ, summitatum rutæ, florum hyperici, lavendulæ, meliloti, ana manip. uno, arnicæ manip. dimidio, cubebæ drachmis iij.) solam chartam masticatam, liquore styptico impræguatam, ex communi consilio applicui, commendante Exc. HILSCHERO ad hunc usum præ reliquis liquorem stypticum Dippelii, qui paratur ex herbis traumaticis vel earum succis, ut betonicæ, pimpinellæ, chærefolii, sedi majoris, plantaginiis, numulariæ, millefolii, aristolochiæ, vincæ pervinæ, saniculæ, verbasci, fabarum, centinodii, destillatis per retortam cum aceto; reliqua, incurvato prius paullulum brachio, eodem ac antea modo facta sunt, humectatis scilicet eodem liquore styptico omnibus linteaminibus carptis, insuper pulvere adstringente & balsamico, antea descripto, conspersis. Ægrotus in lectum reposito & laxata strictura humeri, nihil per fascias effluebat; fasciis vero liquor spirituosus, ex spiritu matricali, theriacali, & aqua Anhaltina æquali portione mixtis, affundebatur. Brevis post lenis & mollis tumor in manu & digitis apparuit, digitos tamen ægrotus melius post operationem, quam ante eandem, movere poterat. Pulsus, qui ante operationem celer erat, post eandem parvus quoque

Act. Pb. M. Vol. VIII. O o o que

que evasit. Cura ægroti studiosis medicinæ, qui operationi adstiterant, commendabatur, ut nempe qualibet hora epithemata humida ex herbis balsamicis, supra indicatis, in vino coctis applicarent, & quolibet bihorio fascias supra dicto liquore spirituofo conspergerent. (eoque simul brachium superius & inferius lavarent, id quod per tres primos dies continuabatur) atque medicamenta bezoardica & traumatica ab Exc. TEICHMEYERO tradita (erant hæc mixtura & pulvis: Rec. tinct. bezoard. Wed., essent. travmat. Wed., theriacal. balsam. ana drachm. j. myrrhæ, succini ana drachm. dimid. tinct. anodyn. gutt. xij. Rec. pulv. bezoard. Sennert. Scrup. ij. contra casum August. antimonii diaph. ana scrup. j. nitri depur. drachm. dimid. theriacæ coelest. gr. iij.) *decenti tempore* (Mixturæ propinabantur gutt. xlv. hora VII. matutina & III. pomeridiana, pulveris gr. xxv. hora X. matutina & X. nocturna, omnia cum aqua cerasor. nigrorum) exhiberent, atque insuper quidam adstantium vinculum tortile aliquantum remissum continuo teneret, ut duobus illis crassissimis spleniis, exterius & interius ad decursum arteriæ applicatis, impetus sanguinis aliquo modo constringeretur. Proxima nocte absque somno fuit, altero die sitis urgebat, pulsus erat celerior atque magnus, & tumor brachii tam infra ligaturam, quam supra eandem, major atque durior, absque tamen ecchymosi aut inflammatione gangrænosa; venæ sectio hinc in altero brachio ad vj. vel vij. uncias instituebatur & constructio humeri omnis perfecte remittebatur. Eodem die hora VI. vespertina clyster etiam applicabatur, qui vero sequente demum die operationem suam edebat, quod ægrotus ante operationem alvi solutionem expertus fuerat. Potiuncula porro ipsi parabatur sequens: Rec. aq. scorz., sambuci, gilegæ, cerasorum nigrorum, flor. namp hæ, cinnamomi f. v. ana. unc. j. pulv. bezoard. Sennerti, cephalici Michaelis, epi-

epileptici Marchionum, antimon. diaph. ana scrup. j. Extracti theriacal., scorzonæ. ana gr. iiij., confect. alkerm. drachm. j. cujus cochlear unum, facta prius agitatione, singulis horis propinabatur. Altera nocte per aliquot horas dormi verat ægrotus, fœtor circa fascias percipiebatur, pulsus adhuc erat celer, sed tumor brachii minus durus. Vesiculæ quoque quædam pellucidæ in dorso manus & cubito erumpebant. Per tres hosce primos dies ægroto nullus cibus, præter juscula, & pro potu ordinario decoctum hordei cum cornu cervi & scorzonera, attamen, quum hoc minus ad palatum esset, parvus cerevisiæ potus quoque concedebatur. Noctē tertia rursus per aliquot horas ægrotus somnum videbat, insomniis tamen agitat. Sequentē die, XXVI. nempe Decembris, vesiculæ o-vo columbino æquales in vola manus videbantur, in quibus post apertionem gelatinosa materia deprehendebatur; ægrotus vero fœtorem brachii ulterius ferre non poterat. Eodem igitur isto die mane, constricto prius pàullulum humero, instrumento isto a D. PETIT invento & a D. GARENGEOT in suo de Instrumentis chirurgicis tractatu de scripto, Gallis Tourniquet dicto, removebam fascias atque splenia, & effluebant tam sanguinis, quam materiæ purulentæ, junctim circiter uncia quinque. Cutis, quæ post sectionem flaccida erat, jam succo plena turgēbat, optimi erat coloris, nisi quod alterum labium vulneris, ad tendinem usque bicipitis facti, nigricaret. Dom. Consil. Aul. TEICHMEYERUS chartam masticatam, arteriæ adherentem, cum ultimo splenio, arteriæ apprimebat, ut tanto tutius cavitatem a sordibus purgare possem (quod peragebatur penicillo ex lintheaminibus carptis confecto & humectato spiritu matricali cum aqua Anhaltina mixto, alioque penicillo ex eadem materia parato, quo ubique vulnus inungebatur sequenti linimento: Rec. pulveris myrrhæ, mastichis, aloes, gummi sandaracæ, radices aristolochiæ longæ

vul-

vulgaris, ana drachm. j., colophonii, balsami peruviani, co-
 paivæ, ana drachm. ij., mellis rosarum, quantum sufficit) qua
 purgata, totam chartam masticatam circumcirca colophonio
 subtilissime pulverisato conspersi, reliquam vero cavitatis par-
 tem linteaminibus carptis, spiritu matricali imprægnatis reple-
 vi; impositis denique dicto modo spleniis, siccis tantum, fascias
 adeo laxè circumduxi, ut circumvolutæ tantum viderentur,
 fiducia in torcular reposita. In lectum ægro reposito, multum
 laxavi stricturam humeri, & nulla subsequuta est hæmorrha-
 gia. Vola quoque manus emplastris saturninis aliisque de-
 center tractabatur. Epithemata humida seponebantur &
 fasciæ liquore tantum spirituofo conspergebantur, eoque et-
 iam singulis tribus vel quatuor horis brachium ipsum illine-
 batur & pellibus leporinis calefactis contegebatur. Sequenti
 nocte ægrotus sat bene dormi-vit, sub insomniis tamen. *Quin-*
to a sectione die tumor brachii notabiliter imminutus erat,
 & ægrotus non solum digitos, sed etiam carpum, movere
 poterat. *Quinta nocte sat quiete dormi-verat ægrotus. Sex-*
to die, nempe XXVIII., ægroto interea alacriore, validiore
 & firmiore reddito, denuo abstuli fascias cum spleniis atque
 linteamine carpto; charta masticata firmiter adhuc adhære-
 bat arteriæ, quam dum Excell. TEICHMEYERUS digito
 arteriæ apprimebat, totum ulcus a sordibus purga-vi, (ma-
 teriam in cavitatibus contentam, & duas circiter uncias ad-
 æquantem, molliter exprimendo, spiritum matricalem &
 aquam Anhaltinam, cum essentia oculorum populi elixirio-
 que proprietatis sine acido, cavitatibus infundendo, & omnia
 ope penicilli linimento superius descripto abstergendo) par-
 tem nigricantem in extremitate cutis apparentem, quæ se se
 separa-verat, a reliqua cute forscite amputa-vi; chartæ ma-
 sticatæ ambitum colophonio conspersi, reliquæ vero cavi-
 tati balsamum atque essentiam oculorum populi illini-vi, eam-
 que linteamine carpto, liquore dicto spirituofo imprægnato;
 reple-

replevi, spleniis duobus primis spiritibus humectatis, reliquis
 siccis, atque fasciis decenter, lenissime tamen, obduxi. Ten-
 do bicipitis tunc in membranam expansus apparebat. Prius-
 quam hæc fiebat deligatio, vinculum tortile firmabatur;
 ea vero peracta, rursus aliquantum remittebatur, quantum
 scilicet necessarium videbatur ad impetum sanguinis per ar-
 teriam vulneratam quodammodo coercendum. Sexta &
 septima nocte optime quieverat ægrotus. Septimo die nul-
 lam molestiam amplius sentiebat, cibum appetebat (alium
 vero, quam hætenus, jussula nempe, non exhibuimus,
 nec alium potum, quam supra indicatum, concessimus)
 & materia purulenta copiose per fascias prodibat. Octavo
 die, XXX. nempe Decembris, sætor erat enormis, & ab-
 latis linteaminibus, non solum tendo bicipitis nigricans at-
 que corruptus ex musculo tantum pendebat, quem Excell.
 TEICHMEYERUS forfice amputabat, sed charta quoque mas-
 ticata sponte jam ab arteria secedebat, quæ vero ob car-
 nem recentem & bonam circa eam concretam nuda ulterius,
 nisi in paucis punctis, haud apparebat, nec sanguinem funde-
 bat, tametsi humerus vix sensibilibiter contractus esset. To-
 tam igitur arteriam novo conspersi colophonio, novam quo-
 que chartam masticatam, liquore styptico Dippelii paullulum
 imprægnatam, loco lisionis imposui, reliquaque, ut in tertia
 deligatione, institui. Quum charta masticata prima vice
 secederet ab arteria, vestigium lisionis in eadem nullum ob-
 servavi, sequente vero die in loco lisionis particulam cor-
 neam, sub lentis magnitudine, lividam vidi, quam vero
 die V. Januarii, quum denuo ægrotum visitarem, cernere
 ulterius haud potui, sed tota arteria elegantissime carne te-
 cta erat. Vita periculo feliciter sic, adjuvante summo Nu-
 mine, superato, cl. TEICHMEYERUS reliquam consolida-
 tionem solus rursus suscepit, qui quoque in peculiari disser-
 tatione totum casum illustrabit. Ex hac dissertatione hæte-

nus collata plura addenda haud restant, quam sequentia. D. XXXI. Decembris alvo iterum obstructæ clyster denuo adhibitus fuit optato effectu. D. I. Januarii omnis tumor brachii subsederat tam supra, quam infra, vulnus, similiterque color totius brachii erat naturalis. Durities tamen quædam, sed non admodum dolens, manus latitudinem æquans, super carpo observabatur. Stylo in vulnus immisso deprehendebatur, duritiem prædictam ad tres circiter digitos carpi versus procedere, & quidem intra corpora musculi sublimis atque profundi. Quare mollem conficiebamus turundam, quam unguento illicitam in cavitatem immittebamus, id quod etiam die II. Januarii in deligatione fiebat, quo pus valde pulchrum sanumque & omni odore destitutum, admodum paucum tamen, in vulnere reperiebatur. Nos vulnus, ubi opus erat, essentia oculorum populi eluebamus, unguento balsamico illinebamus, denuo chartam masticatam ea in regione, in qua arteria aperta fuerat, & quæ regio carne jam omnino vestita clausaque erat, collocabamus, & hoc quidem, ut eo cautius procederemus. Omnibus locis colophonium adspergebamus, vulnus plumaceolis contegebamus unguento illicitis, illudque spleniis deligabamus: neque enim ullum hætenus emplastrum imposueramus. Splenia singulis tribus horis calidis spiritibus irrorabantur, manus etiam & brachium superius illinebantur. Vesicæ in manus vola hætenus existentes hoc die plane sanatæ fuerunt, unde quoque nil quicquam emplastri miraculosi ad earum sanationem amplius applicatum fuit. Equidem tribus ante diebus in condylo humeri interno, nec non in regione musculi anconeï, aliquos ægrotus sentiebat dolores de synovia forsan accedente metum incutientes; sed & hi evanuerunt & spatio duorum mensium ægrotus plane convaluit & ab omni motus impotentia liberatus fuit.

Hæte-

Hactenus historia ex relatione cl. TEICHMEYERI atque HAMBERGERI.

Probe ergo perpendens, curam hujus affectus ordinariam, secundum quam arteria læsa supra vulnus ligatur, magnam cubiti debilitatem, propter sanguinis arteriosi & ab hoc dependentis nutrimenti sufficientem distributionem interceptam, semper post se relinquere, imo nonnunquam ipsius amputationis causam fieri, insuper nervi alicujus insignis vicini, nimirum medii (*), sive simul ligetur, sive acus ope separetur, læsionem indeque dependentia graviora symptomata facile accidere posse, e contrario ex leni, sufficienti tamen, compressione & obturatione arteriæ vulneratæ, chartæ masticatæ ope obtinenda, nullum horum metuendum esse: concludebam, hanc curam illi multum præferendam & semper prius, imo si vel etiam una vice effectum desideratum haud præstaret, sæpius tentandam esse, antequam arteriæ ligatura suscipiatur, præsertim quum hoc absque periculo fieri queat, & ligatura semper adhuc locum habeat.

Perpendens porro, pro scopo obtinendo, præsertim in hoc & simili plerumque casu, ubi curandus ceterum sanus & robustus, pars læsa præterea nullam adhuc corruptionem internam passa est, potissimum requiri, ut 1) impetus sanguinis, per arteriam læsam circulantis & vulnus ejusdem distendentis, coerceatur, 2) vulnus leniter, sufficienter tamen, comprimatur ejusdemque labia inter se conjungantur, 3) corruptio præcaveatur, 4) partium tamen carnosarum circumjacentium lenis suppuratio, indeque novæ carnis propullulatio, excitetur, 5) de novæ hujus carnis propullulantis condensatione prospiciatur, atque sic 6) non solum arteriæ vulneris firma obturatio, sed etiam simul omnium

(*) *Conf. WINSLOW traité des Nerfs §. 228.*

omnium partium divisarum conjunctio & consolidatio obtineatur: concludebam hinc, intuitu *primi momenti* sufficere torcular ad obturationem usque vulneris arteriæ prudenti directione continuatum; intuitu *secundi momenti* nil aptius excogitari posse, quam chartam emporeticam seu bibulam masticatam, quia sub hac forma & qualitate non solum sanguini penetranti resistere valet, verum etiam omnibus eminentiis & excavationibus se accommodat, adeoque undique æqualiter, absque ulla tamen irritatione vel læsione (quod ab acidis & acris adstringentibus minus æque expectare licet) comprimit atque hac ratione simul arteriæ vulneris labia inter se conjungit; intuitu *tertii momenti* spiritum vini rectificatissimum omnibus palmam præripere, quoniam neque vasa sanguiveha, neque partes nervosas, corrumpit, sed potius ab omni injuria defendit, atque præterea roborat, adeoque simul intuitu *secundi momenti* utilis est, dum leni adstrictione partes disjunctas conjungit, e contrario vitriolum, ut & liquores styptici decantati, ab acido concentrato constringentes vires suas obtinentes, si vel etiam his utile quid præstare possent, partibus saltem nervosis adversa sunt, imo etiam reliquas partes teneras, præcipue vascula nova propullulantia, potius corrumpunt, quam a corruptione defendunt, quemadmodum etiam vegetabilia adstringentia crassa, & impura, putredinem potius fovent, quam cohibent; intuitu *quarti momenti* sola ita dicta sarcotica ex gummosis, resinosis & terreis, cum digestivo vulgari & simplici, ex terebinthina Veneta cum vitello ovi conjuncta, & tandem intuitu *quinti & sexti momenti* hæc eadem sarcotica una cum spiritu vini rectificatissimo sufficere.

Hæc animi mei sensa postquam honoratissimis meis Collegis atque Chirurgis exposueram, hique ea unanimi consensu approbaverant, ad operationem suscipiendam sequens adstruebatur apparatus: aderant nempe

mon) in omnem eventum & necessitatis casum, qui arteriæ vulneratæ ligaturam urgeret, duæ acus obtusæ peculiare a D. *de* DRAN inventæ, singulæ duobus filis tenuibus, robustis tamen & probe ceratis, instructæ;

2) Vinculum tortile vulgare: nempe funiculus robustus, Germanis *Klafter Schnur*; bacillus; duæ in cylindrum densum, circiter duos digitos transversos crassum & quatuor longum convolutæ fasciæ; splenium ex linteo complicato quatuor digitos transversos latum & tam longum, ut brachium bis circumdaret; frustum denique chartæ crassæ & compactæ, Germanis *Pappendefel*, tres digitos magnum;

3) Aliquot uncia spiritus vini rectificatissimi;

4) aliquot uncia aceti destillati, loco liquoris styptici adhibendi, si præter spem spiritus vini ad cohibendam hæmorrhagiam minus sufficeret;

5) quantitas sufficiens vini calidi;

6) pulvis sarcoticus ita compositus: *Rec.* pulveris mastichis, olibani, myrt hæ, colophonii, sanguinis draconis, ana drachm. j., glutinis fabrorum, boli armenæ, ana sesqui drachmam.

7) Aliquot orbiculi chartæ bibulæ masticatæ, duplicis generis: duo nempe minores pollicem circiter lati atque vulneri arteriæ immediate applicandi, masticatione præparabantur ex illa charta tenera & rubella, ex qua libelli illi, quibus auri folia condi solent, conficiuntur, plures vero & majores ex charta bibula tenera vulgari, ad priores contegandos: discrimen hoc propterea eligebatur, ut in deligationibus sequentibus eo minus error committeretur, quamdiu requiritur, ut infimi intacti relinquantur.

8) Sufficiens quantitas lintei carpti, aliquot splenia, & fascia conveniens;

9) Mixture confortans, pro reficiendo operationem passuro: Rec. florum tillæ, tunicæ, rubi idæi, cerasorum nigrorum, ana fuscunciam, cinnamomi cum floribus cordial. drachm. ij. liq. anod. minex, Hoffm. scrup. ij. sir. cerafor. acidorum drachm. iij. confect. alkerim. incomp. drachm. j. misceantur.

10) Spiritus salis armoniaci anthosati drachm. iij. pro excitando ægroto forte deficiente.

His omnibus rite dispositis, ægroto in sellam collocato & Divini Numinis auxilio implorato, ipsa operatio die III. Augusti hora X. matutina sequenti ordine & modo suscipiebatur.

1.) Apparatus cura commendabatur Dom. EIERICH.

2.) Vinculum tortile ita applicabatur, unus cylindrum ex fascia factus imponebatur inferiori humeri regioni super arteria brachiali mox infra axillam, alter exteriori regioni oppositæ, ambo firmabantur splenio bis brachium ambiente, & super hac bis, sed valde laxè, ducebatur funiculus ad externam regionem colligatus, ubi uterque funiculi circuitus ope bacilli super frusto chartæ crassioris supposito eo usque pedetentim contorquebatur, ut nullus amplius pulsus in carpo percipi posset, cuius directionem postea Dominus ZINCK in se suscipiebat.

3.) Quidam adstantium famulorum firmiter tenebat cubitum, quousque possibile erat, extensum, & tunc Dominus MULLNERUS lanceola providè incidebat tegumenta aneurysmatis ad locum inferiorem & fere medium, paululum tamen interiora versus, pro evitando bicipitis tendine, & quum nil, præter sanguinem nigrum & congruatum, in conspectum venisset, sectionem prosequabatur per totam aneurysmatis longitudinem, moxque digito aliquot grumos dissolvebat & extrahebat, quos 2. vel 3. uaciæ sanguinis fluidi, non tamen adeo floridi, sequebantur. Post-

hæc

hæc magis magisque totam cavitatem a grumis digitorum ope purgabat ac denique quendam paullo firmius ad locum arteriæ adhaerentem & aliter conformatum protrahabat, illi, quam Domini Jenenses in casu superius exposito offenderunt, valde similem, articulum digiti magnitudine æquantem, sanguine congrumato pallidiorem & quasi membranosum, inferius præterea sulco, arteriæ trunco procul dubio respondente, manifeste excavatum. Quum vulnus prodegerenda & libere conspicienda arteria nondum satis amplum videretur, forcice porro tegumenta, quousque soluta erant, non solum & superius & inferius, sed etiam transversim ad condylum humeri internum usque, dissecidebat, & postea, totam cavitatem vino calido eluebat, quibus peractis denique arteria in conspectum veniebat nuda, & sic confirmabat, anevryisma omnino fuisse spurium. Ut autem ipsius etiam arteriæ vulnus detegeretur, vinculum tortile relaxabatur, & tunc illico sanguis tenuis & floridus cum impetu & arcus forma profiliebat, quo viso, D. MULLNERUS locum probe observatum statim digito comprimebat, & altera manu eidem imponebat orbiculum masticatæ chartæ rubellæ, quem Dom. EIERICH spiritu vini rectificatissimo imbuerat, & pulvere sarcotico No. 6 largiter conspererat.

Constricto interea a Dom. ZINCK rursus vinculo tortili, primo orbiculo imponebat D. MULLNERUS secundum ex pari charta paratum, & postea plures ex vulgari charta bibula confectos, omnes etiam spiritu vini rectificatissimo & pulvere sarcotico imbutos, usque dum summam cavitatis ferme attigerint; reliquum cavitatis implebat plumaceolis pariter spiritu vini rectificatissimo & pulvere sarcotico imprægnatis, totum vulnus tegebat uno & altero splenio quadrato, & tandem omnia firmabat fascia firmiter constricta.

4.) Dum hæc peragebantur, ægrotus aliquoties paliebat & gravem virium defectum sentiebat, suo tamen indicio

dicio magis ex vinculi tortilis constrictione, quam ipsius operationis doloribus, nihilominus omnia firmo animo sustinebat, semper sibi constabat atque se ipsum odore spiritus No. 10. excitabat, hausto simul interdum uno vel altero cochleari mixturæ No. 9. propinato.

5.) Quam primum deligatio facta erat, vinculum tortile pederentim denuo penitus relaxabatur & tamen nullum per fasciam penetrantis sanguinis vestigium observabatur. Quum vero explorato in carpo pulsu hujus nullum indicium, per 6. ferme temporis momenta minuta perciperetur, dubium oriebatur, numne arteria per applicata penitus fuerit compressa; sed inter meditationes, quid porro faciendum, sensim sensimque penitus hic rediit, & summum in adstantium gaudium declaravit, circuitu sanguinis per arteriam licet restituto, nihilominus tamen eum per vulnus non amplius excedere, adeoque primam statim deligationem optato successu esse peractam, pro quo beneficio Deo agebantur gratiæ debitoræ.

6.) Quoniam autem necessum erat, ope constrictionis, sanguinis per arteriam circumcantis impulsu moderari, sicque vulneris ejus coalitum facilitare, minus commodum vero videbatur, vinculum tortile supra descriptum semper in debito constrictionis gradu dies noctesque conservare, hoc removebatur & aliud ejus in locum applicabatur, eum ferme in modum constructum, prout a GARENGEOT (*) describitur & delineatur. Hoc debita ratione firmato ægrotus in lectum collocabatur, brachio supra & infra deligationem spiritus vini camphoratus illinebatur, ei que pulvinar substernebatur & imponebatur.

7.) Pro

(*) *Traité des instrumens de Chirurgie* Tom. II. à la Haye 1725. p. 142., editionis Germanica ab J. A. MISCHEL translata & Berolini 1729. edita p. 143.

7.) Pro regimine præscribebatur diæta tenuis, cibi nempe loco sola iuseula; & loco cerevisiæ, cui assuetus erat, aqua tantum fontana haud nimis frigida; ex unedicamentis nihil necessarium putabatur, quam pulvis temperans sequens: recip. lapid. cancrorum acido citri saturatorum, nitri depurati ana drachm. j. pro quatuor dosibus quotidie una mane, altera ante somnum capiendum, cum aqua fontana fumentis. Ceterum ægroto semper adungebantur duo ex chirurgiæ studiosis, qui dies noctesque ejus curæ invigilabant. Hac sub dispositione dies & nox insequuta satis tranquille transigebantur. Altero die ægrotus non nullum æstum, & sitim paullulum auctam sentiebat, hinc sequens mixtura sæpius capienda ipsi præscribebatur: Rec. aqu. rubi idæi, fragorum, cerasor. nigrorum, florum tiliæ, ana tunc. ij. cinnamomi cum floribus cordialibus drachm. ij. liquor. anodyn. mineralis Hoffmanni scrup. ij. clyss. antimonii sulphurati scrup. dimid. sir. cerasor. acidor. drachm. vj. misceantur. Ceterum brachio spiritus vini camphoratus, ut antea, aliquoties interdum illinebatur. Tertio die cubitus & manus notabiliter tumeant, pulsus paullulo auctior, & urina saturata cum sedimento observabatur, alvus vero libera & reliqua omnia satis tolerabilia, manebant, quare regimen inchoatum tantum continuabatur, neque venæsectio necessaria habebatur, præsertim, quum quarto die sitis, pulsus & urina naturalibus & consuetis iterum responderent.

Quum vero tertio jam die fœtor circa vulnus notabilis oriretur, & suppurationem plenam indicaret, altero die, nempe VI. Augusti, recens deligatio sequentem in modum instituebatur:

I.) Ægroto iterum in sellam collocato & torculari GARENGEOTI hætenus applicato remoto, ejus in locum prius

prius vinculum tortile substituebatur; ita tamen, ut funiculus tantum duplex super reliquo apparatu posterioris torcularis duceretur & supposita charta crassa ope bacilli contorqueretur, usque dum pulsus in carpo iterum evanesceret.

2.) Posthæc adstans firmiter tenebat cubitum, D. MULLNERUS solvebat fasciam; removebat splenia & plumaceolos, tandemque chartæ masticatæ orbiculos, usque dum duo ultimi chartæ rubellæ in conspectum venirent, id quod dextra manu peragebat, dum sinistra semper orbiculos chartaceos arteriæ apprimebat. Remotis omnibus (exceptis duobus infimis orbiculis chartæ rubellæ, & his proxime incumbente ex charta bibula vulgari confecto, firmiter sinistra manu in situ pristino immotis retentis) dextera eluebat, ope syringæ, vino calido totam vulneris cavitatem, quæ ubique recens comparebat & paucam tantum puris quantitatem fundebat.

3.) Recentes orbiculi, ex charta bibula vulgari masticata parati, iterumque spiritu vini rectificatissimo, pulvereque sarcotico imbuti, eodem modo, ac in prima deligatione, applicabantur, reliqua vero cavitas iterum plumaceolis, spiritu vini rectificatissimo imprægnatis, sed porro unguento digestivo vulgari supra indicato obductis, replebatur, & reliqua, ut antea, feliciter peragebantur.

4.) Interea temporis aliquoties quidem levia animi deliquia iterum intercurrerant, sed pariter spiritus odore dispellebantur.

5.) Facta deligatione, tortile vinculum penitus relaxabatur, & pulsus iterum non, nisi post aliquot minuta, naturalis redibat.

6.) Vinculum tortile cum torculari commutabatur, hocque sub modica adstrictione applicabatur, supra ligaturam

turam & infra eam, spiritus vini camphoratus illinebatur, ægrotus in lectum collocabatur &, ut antea, fovebatur.

Reliquam partem quarti diei, noctem insequentam & quintum diem ægrotus satis tranquille transigebat absque ullo accidente præternaturali, ut & noctem sequentem; sub hac tamen somno profundo sepultus aliquanto post subito se erigebat & brachium læsum valde extendebat, quia sibi somnianti videbatur a quodam invadi. Vigiles, illico deligationem explorantes, aliquam in fasciis observarunt quidam maculam, sed quum sanguineum colorem haud referret, foetoremque potius spiraret, certiores reddebantur, eam a transudante pure tantum ortam esse & nil metuendi accidisse.

Sexto die, VIII. Augusti, tertia deligatio instituebatur, sub qua torcular non commutabatur, sed tantum paullo fortius, non tamen ad plenam usque suppressionem pulsus in carpo, constringebatur, deinde omnia, exceptis iterum tribus infimis orbiculis chartaceis, removebantur, cavitatem iterum vino calido ope siphonis eluebatur, interea orbiculi chartacei in situ relictæ arteriæ apprimebantur, & reliqua, ut in secunda deligatione, peragebantur, tandemque torcular ad lenem usque constrictionis gradum relaxabatur, brachium spiritu vini camphorato fovebatur, & sic hac quoque vice ægrotus operato successu lecto committebatur, ejusque cura ordine hætenus consueto continuabatur.

Hac sub deligatione nullam plane sensit alterationem ægrotus, qui etiam totum hunc diem, sequentem noctem, ut & septimum diem, cum nocte insequuta, ordine naturali & absque ullo symptomate transegit; interea tumor cubitalis manusque etiam plane disparuit.

Quum

Quum ergo omnia secundum naturam fierent, nullum vestigium alicujus commotionis febrilis superesset, urina potius justo tenuior & limpidior compareret, ægroto tunc concedebatur, ut interdum hauſtu cerevisiæ se reficeret, interdum aliquot horas lecto se detineret, & unam tantum pulveris temperantis dosin vesperti assumeret.

Die octavo, X. Augusti, quarta deligatio fiebat, eodem modo, ac tertia, nisi quod duo infimi tantum orbiculi chartæ masticatæ rubellæ in situ detinerentur.

Hac sub deligatione vulnus quidem merum sanguinem stillabat, non tamen arterioso, sed venoso similem & mox applicato tantum apparatus hætenus consueto, se iterum sistentem, hincque nullum metum periculi incutientem.

Ab hoc tempore recens deligatio quotidie instituebatur, & nono die, XI. Augusti, totum vulnus ab omnibus sordibus plane mundum, orbiculi que chartæ masticatæ rubellæ primo die applicati penitus mobiles atque soluti deprehendebantur. D. MULLNERUS ergo has quoque removebat, digitum regioni, quam occupabant, applicabat, mox tales orbiculos recentes &, ut antea, spiritu vini rectificatissimo & pulvere sarcotico imprægnatos substituebat, reliquamque vulneris cavitatem plumaceolis, solo spiritu vini rectificatissimo madefactis replebat, quo modo etiam deligatio die XII. Augusti peragebatur. Die sequente, qui erat dies Solis & undecimus ab operatione facta, vulnus penitus evacuatum curatius examinabamus & summo gaudio animadvertebamus, torculari licet penitus relaxato, non solum ne unicam guttulam sanguinis exstillasse, sed etiam totam arteriam recenti & firma carne obductam esse. His observatis deligatio quidem, ut antecedens, peragebatur, sed ægroto concedebatur, frustulo assatæ carnis vitulinæ appetitui satisfacere, pulveris præterea temperans non amplius utilis judicabatur, quemadmodum nec vigilum cura & torcularis applicatio, quæ

cum-

cumprimis perfectæ quieti nocturnæ impedimento erat. Quum ergo totum vulnus mundum & carne firma magis magisque repletum deprehenderetur, semper quidem reliqua cavitas orbiculis chartæ masticatæ, & plumaceolis spiritu vini rectificatissimo pulvereque sarcotico imbutis adhuc replebatur, sed simul, pro obtinenda & acceleranda commoda cicatrice, emplastris glutinantibus contrahebatur ita, ut ex rotundo vulnere oblongum fieret, & labia ejus propius ad se invicem accederent. Præterea, quum ex his circumstantiis optatis certo constaret, non solum arteriam læsam carne sana atque robusta satis munitam, sed etiam ipsum vulnus ejus consolidatum esse, de die XVII. Aug. cubitus quandoq; leniter extendebatur. Ab eo namque tempore, quo anevryσμα notabile incrementum cepit, ægrotus, ad temperandos dolores, semper tenebat cubitum flexum, unde musculus biceps ejusque tendo, tam valide contrahebatur, ut postea cubitum libere extendere non amplius potis esset; ut autem & hujus musculi & tendinis ejus relaxatio eo facilius obtineretur, quotidie aliquoties inungebatur sequens linimentum: Rec. ungu. de althæa, populnei, ana. fescunciam, olei petræ rubri drachm. j. misceantur. Hac itaque sub directione, aspirante Divini Numinis gratia, eo res ad votum cessit, ut quatuor hebdomadam decursu & tota vulneris cavitas carne firma sanaque repleta, & cicatrix eo usque perducta fuerit, ut spatium duos tantum transversos digitos longum & duas lineas latum relictum esset nudum.

Quum ergo vulneratus eo usque restitutus esset, &, rerum domesticarum causa, domum redeundi desiderio flagraret, nullum supererat dubium d. III. Septembris voto ipsius satisfaciendi, hac tamen addita admonitione, ut ad plenam usque cicatricis formationem quotidie bis nudam adhuc carnem linteo spiritu vini rectificatissimo madefacto tegeret, &

Astor. Pb. M. Vol. VIII.

Qqg

em-

emplastro defensivo firmaret, linimentum etiam prædictum continuaret, & leni extensione cubitum sæpius exerceret, ipse autem, quam primum fieri posset, huc reverteretur, quia necesse adhuc esset, ut ligaculum quoddam applicaretur aliquamdiu gestandum, ad præcavendam arteriæ, ad locum vulneris debilitatæ, sub gravioribus motibus extensionem, indeque novam anevrysmatis, vel spurii vel veri, productionem.

Brevi post cicatrix optime firmata & ficcata, brachii quoque extensio æque, ac flexio, penitus libera reddita, & sic vulneratus in integrum restitutus est, qui post duos demum menses ad nos rediit, ubi de his propria exploratione certiores facti sumus. Nihilominus, plenæ securitatis causa, D. MULLNERUS ligaculum supra memoratum adaptabat, & eodem modo, quo vena secta firmatur fascia, sed simplici tantum tractu, applicabat ita, ut globulus quidam eidem inhærens exacte responderet loco, ubi arteria læsa fuit. Hoc ligaculo per aliquot adhuc menses, graviores præcipue labores suscipiens, usus est hic vir, qui mense Februario hujus anni huc regressus de curationis perfectione me iterum certiore fecit.

Plura equidem lubens his adhuc addidissem pro uberiori commendatione hujus methodi; sed quum nundinæ instantes ullam remoram non amplius concedant, alia occasione, DEO volente, eadem exponere & aptis figuris illustrare allaborabo.

F I N I S,

APPEN.

APPENDIX
AD
VOLUMEN OCTAVUM
ACTORUM
PHYSICO MEDICORUM
*ACADEMIÆ CÆSARÆ LEOPOLDINO-
FRANCISCANÆ
NATURÆ CURIOSORUM IN
GERMANIA.*

CONTENTA APPENDICIS.

- I. Dn. D. JOAN. WOLLFG. FRID.
BOENNEKEN bigæ casuum medi-
corum ἀπὸ τῆς μανίας νοσημάτων ὁσος observato-
rum pag. I.
- II. Dn. D. HENR. AUG. GERLACH
de cura canceri in mamma exulcerati
possibili p. 39.
- III. Dn. D. RUDIG. FRID. OVEL-
GUN relatio anatomica seu visum re-
pertum in casu infandicidii p. 51.
- IV. Dn. D. GOTTW. SCHUSTERI
commentatiuncula de lue bubulum ge-
nus conficiente p. 79.
- V. Dn. D. GODOFR. BUCHNERI
meditationes de libro, usum ac præ-
stantiam numismatum in medicina ac
scientia naturali exhibente, adhuc de-
siderato p. 115.

VI. Dn.

- VI. Dn. D. J. H. C. H. Mercurii sophici de-
larvati ex Philalethæ introitu aperto ad
occlusum regis palatium in conspectum
chymiatrorum prodientis Lib. I. p. 122.
- VII. Dn. D. JO. PHIL. BREYNII Hi-
storia Musæ p. 179.
- VIII. Dn. D. JO. MITCHELL disserta-
tio de principiis botanicorum & zoo-
logorum, deque novo stabiliendo na-
turæ rerum congruo, cum appendice
aliquot generum plantarum recens con-
ditorum p. 187.
- IX. Memoria WIDMANNIANA pag.
225.
- X. Memoria NEUMANNIANA p. 243.

BIGÆ

BIGAE
CASUUM MEDICORUM

απδ

ΤΗΣ ΜΑΝΙΑΣ
ΝΟΣΗΜΑΤΩΔΕΟΣ
OBSERVATORUM

ET

CERTAS OB CIRCUMSTANTIAS, RATIO-
NE CAUSSARUM, SYMPTOMATUM ET CURAE
HAUD OPPIDO FREQUENTER OCCUR-
RENTES, DEBITA ATTENTIONE
DESIGNATORUM

CUM

EPICRISI

A

JO. WOLFFG. FRIDER.
BOENNEKEN,

DOCTORE MEDICO,
SERENISS. PRINC. REGN. DE LOEWEN-
STEIN-WERTHEIM CONSIL. AUL. ET ARCHIATRO,
ACADEMIAE CAESAR. LEOPOLDINO-CAROLINAE
NATUR. CURIOSOR. COLLEGA,
BASSUS IL
DICTO.

Append. A. M. Vol. VII.

THE FIRST PART

OF THE HISTORY OF THE
CITY OF LONDON

FROM THE FOUNDATION
OF THE CITY

TO THE PRESENT
STATE

OF THE CITY

AND OF THE
COUNTY OF MIDDLESEX

IN THE
REIGN OF KING

CHARLES THE FIRST

LECTOR BENEVOLE!

TRitum quidem, sed non indistincte verum, est illud proverbium: *Facile est inventis aliquid addere!* Nihil enim, juxta sapientissimi Regis SALOMONIS effatum, sub sole datur novi, ergo omne id, quod pro novo venditur, nihil aliud est, quam *additio* ejus ad *inventum* quoddam, antea tali modo vel ratione quod non erat cognitum; hæc vero, inquam, *additio* non ita facilis est, ut vulgo creditur nimis indiscretim, siquidem multum sane involvit; latet enim in nostro proverbio α.) cognitio exquisita *inventi*, ut sciamus, quid, cur id, & non aliud, tandemque cui bono sit? verbo: RATIO ET EXPERIENTIA; β.) ἡ γῶσις τῆ τιμῆς, quod antea in *invento* nondum ita fuerat animadversum & exploratum; γ.) rei diu jam cognitæ & perspectæ uberior confirmatio, & ἀνελπισία, in quibus ultimis duobus punctis *additionem* proprie consistere, mihi videtur. Quæ cum ita sint, sequitur: ut morborum & remediorum adversus illos cognitio successive ex *additione* ad *inventum* sit oborta; Antiquissimis enim temporibus homines aliquid contra morbum tentabant, ejusque effectum diligenter adnotabant, quem, si repetito usu sæpius præstaverat, hinc evidens hoc hujus vel illius morbi remedium esse concludebant, & post hæc demum intimius cau-

fas, seu rationes, cum morbi, tum effectus remedii perscrutari enitebantur, itaque tractu temporis Medicina theoretico-practica, eademque denique Systematica, è tenebris quasi est eruta, & sensim sensimque exarscata. Facili vero veterum & modernorum labore id non esse factum inde liquet, cum, quo propius ad medicinæ ortum accedamus, eo difficilior fuisse, & majori ægrotantium periculo tentatum, tam *invenire* aliquid, quam *inventis* aliquid *addere*, animadvertimus, id quod Princeps Medicorum HIPPOCRATES ingenue fatetur si dicit *Aphor. 1. Sect. 1. ἡ δὲ πείρα σφαλερὴ, ἢ δὲ κρισις χαλεπή*. Facilius è contrario nostro ævo hoc lucere libenter ex hac concedimus ratione, quia tam ingentem librorum numerum, qui celeberrimorum & expertissimorum Medicorum *inventis* scatent, possidemus; deinde quia hodie non deficit stimulus inquirendi, ut inveniamus, quod majorum nostrorum *inventis addere*, eaque sic splendidiora & certiora reddere queamus; Pertinet enim cumprimis hic labor ad NUMINIS SUPREMI gloriam, deinde ad salutem proximi & Reipublicæ, tandemque ad proprium emolumentum. Et hæc dicta procul dubio rationes sunt admodum præpollentes maximeque laudabiles, cur Medici in historiis morborum, usuque remediorum ac aliis observationibus adnotandis, colligendis & in lucem edendis, tam laboriosi & solliciti sint. Omnes vero in unam hanc coeunt rationem, desiderium nempe haud vituperandum, *inventis* aliquid utile *addendi*. Quæ enim, quæso ratio fuit, cur tam illustres Societates, v. g. Imperialis Naturæ Curiosorum Academia, Petropolitana, Parisiensis, Anglicana, Berolinensis, Norimbergensis & plures, sunt institutæ? nonne & reliquæ sic dictæ Universitates à Majoribus nostris ad scientiarum artiumque liberalium incrementum sunt sancitæ? Et quæ in re magis illud consistit, quam id *additione* sæpius laudata? certe non sufficit, si ibi discentes Veterum solum *inventis* imbuuntur,

untur, sed potius necesse est, ut docentes tam invento utile quid antea minus cognitum addere, vel diu jam notum, discernendo verum à falso, certum ab ambiguo, magis confirmare allaborent. Exinde vero elucescit, quantum utilitatis ad artium scientiarumque augmentum labor illorum conferat, qui indefessâ solertiâ omnes intendunt nervos, quò inveniant addendum quidquam, vel propria experientia exemplis illustrandum. Quis igitur mihi vertet vitio, quod & ego hos binos casus medicos quotidie non obvenientes, cum curationis methodo, & quidem ope specifici cujusdam remedii, cujus usus quidem hucusque apud plerosque Medicos vel haud satis cognitus, vel plane neglectus fuit, promulgare non dubitem? Stimulo enim vires hujus remedii magis magisque exhauriendi, aliosque Medicos ad idem opus perficiendum impellendi, tandemque invento huic, licet veteri, aliquid, nempe majorem efficaciam suam confirmationem addendi, sum incitatus. Quæ pia si obtinuerò desideria, contentus ero, nil præterea magis in votis habens, quam ut Lector benevolus serena fronte has pagellas accipere, perlustrare, & æqui bonique consulere velit.

Vale & mihi fave.

CASUS I.

Cum anno 1732. & sequentibus annis in Civitate Ducatus Geldriae *Arnhem* dicta, praxin medicam exercerem, singularis hic mihi casus obvenit: Vocabar nempe die 28. Januarii ejusdem anni ad rusticum, qui appellabatur *Henrich van de Klap*, & ducentos circiter passus ab urbe habitabat; hic pridie morbo quodam laborare cepit, quem, cum viderem, statim Isterum esse cognoscebam. Uxor ejus, foemella tenera, temperamenti chole-

lerico-melancholici, ætatis annum agens circiter quadragesimum, septimo jam die febre catarrhali benigna erat adfecta, quæ non obstante, ex amore erga maritum, cujus mortem pro rei domesticæ & familiæ conditionibus nimis præmaturam, ne eveniret, valde metuebat, è lecto, ut mecum eo distinctius de statu morbi mariti & prognosi sermonem facere posset, egrediebatur, ægrota, inquam, sudore critico septimo morbi die per totam corporis peripheriam erumpente, madida. Dictis dicendis, & præscriptis adversus morbum mariti necessariis, me discedentem usque ante portam domus prosequitur, nudis pedibus, nec vestibus, uti deceret, induta, tempore hyemali austero, ubi terra, ad minimum iis in confiniis, nive obducta, intensumque frigus erat; quam urbanitatem ipsi in hoc statu cum reprehenderam, & periculosam esse prænuñciaveram, eamque domum suam non solum sed & lectum cito citius ut intraret, jusseram, abii.

Altera die 29. Januarii rursus ægrotum rusticum visendi causa ad domicilium ejus me contuli, inscius quid præteritâ die post meum discessum contigerit; sed totam familiam aliosque vicinos copiosissimas fundentes lachrymas offendi; hoc inopinatum tristitiæ spectaculum, quid indicet, interroganti mihi responderunt: Uxorem rustici à meo discessu usque adhuc in deplorabilem insaniam esse delapsam, ita, ut sine intermissione vehementissime deliraret. Ad lectum ejus itaque terrore quodammodo perculsus, licet de ejusmodi eventu nonnihil prædixerim, properavi, in quo ægrota ab aliquot hominibus tenebatur, ne exsultaret, & sequentia in ipsa ægrota apparebant phænomena: Facies ejus tumida & admodum rubicunda erat, oculi pervicaces, feroces, rubentes, scintillantes deprehendebantur, lingua arida, pulsus celerrimus & frequens, parvus, cum tendinum subsultu, percipiebatur, ægrota simul anxiosa & inquieta erat, quæ omnia conjunctim sumpta phœnomena indicabant. Suasi itaque venæ sectionem, sed hæc non poterat institui, ob nimiam ægrotæ inquietudinem, ideo præscripti medi-

medicamenta temperantia & antispasmodica ex aquis Ceras. nigr. fl. Til. Plantag. pulv. polychr. Pelarg. epil. nigr. Tartar. vitriol. Tachen. Nitr. dep: pulv. bezoard. min. Wed. Cinnab. nat. ppt. Syr. acetos. citr. de quibus omni bihorio cochlearia ij. sumenda; deinde, ut alvus de officio suo per aliquot dies neglecto moneretur, tres iussi bibere scutellas infusi theeformis laxantis, pro marito compositi ex sequentibus speciebus, Rhab. Orient. rad. Curcum. Chelid. maj. fol. Senn. sin. stipit. & cort. aurantiorum.

Insequente die 30. Januarii adstantes referebant, ægotam nostram præterita nocte quodammodo tranquilliores se habuisse, nihil autem penitus dormivisse; pulsus adhuc celer, frequens & parvus erat, urina involuntario excernebatur. Continuanda ergo hæc præscripta medicamenta.

Die 31. Januarii agrypniam præterita nocte continuasse, & delirium circa auroram fuisse exacerbatum, intellexi; ægrotam, cum illam viserem, defixis oculis me intuebatur, tandem se se erigens voce clara, sed canora tremulaque, ita me alloquebatur: *Gy kunt my niet helpe; i. e. me non posse auxilium ipsi adferre!* & hoc plus quam decies repetebat. Præscripsi pulveres antorgasticos, in deliriis apud Auctores celebres, ex pulv. epil. nigr. de Gutteta Dn. Mayerne, Specif. ceph. Michael. &c. præbendo sing. quadrihor. dos. ad ʒj. vel 3ʒ. sed nullum præstiterunt effectum, ratio, quia causa hujus adfectus in primis viis, in acida nempe saburra ibilante, non erat querenda, idcirco hæc medicamenta, licet famigeratissima, cum quoad maximam partem è ter. inertis conflata sint, evidentem & salutarem effectum edere non valebant, utpote quæ nec oscula vasorum lacteorum, multo minus venularum, chyli solum defæcatissimi partem resorbentium, penetrare possunt, conf. Tractat. meus vernacula conscriptus: *Von denen Erbhafften Mitteln §. V. Und dessen Anmerkungen.* Lit. O. p. 40. Pro potu ordinario decocto hordei citrato utebatur; urina hodie pauca erat & aquosa. Ad derivandam sanguinis versus caput congestio-

tionem vesicatoria ad luras, sinapismos & rubefaciencia ex rad. armoraciae recenti, fermento, pipere & sale, composita, ut & halices dissectas ad plantas pedum applicare permisi.

Primo Februarii die delirium & omnia augebantur symptomata, agrypnia, inquietudo, tremores artuum, stridor dentium, alvi strictura, ingens sitis; largum itaque exhibere iussi potum decocti hordei citrati, interponendo pulveres ex epil. nigr. & antispasmod. STAHLII cum MP. de Cynoglossa compositos, parva, sed repetita sæpius dosi, propinandos, & ad alvum aperiendam denuo infuso supradicto laxante utebatur, successit effectus cum aliquali delirii & symptomatum mitigatione; post meridiem enim hora prima ad somnum redibat propensio, & insequente nocte magis, quam per totius morbi decursum, tranquille satis dormivit.

Secundo & tertio Februarii die omnia mitiora apparebant, licet nullum oriseos, nec per urinam, sudorem, aut hæmorrhagiam, nec per alvum, indicium sese manifestaverit, pulsus tamen non ita celer, magis vero debilis, ut & adhuc frequens, percipiebatur; circa vesperam tertii Februarii de recuperanda sanitate valde desperabat ægrotæ nostra, & ex hac ratione anxia totam noctem sine somno transegit. Postero

quarto Februarii die delirium de novo ita recrudescebat, ut adstantibus vim inferre tentaret, nisi eorum vi retenta, ob defectum virium morbo consumptarum illis cedere coacta fuisset, quod vero cum animadverteret, omnibus adstantibus amarissime conviciabatur. Cum advenirem, delirantem nostram furibundam offendi, quæ ab aliquot hominibus robustis in lecto tenebatur; fulgebant oculi, quorum pupilla, quia uvea undique æqualiter retracta, valde dilatata erat, uti in furiosis ordinarie observatur; pulsus durior, majorem & fortior, sed longe tardior, quam antea; percepi, verbo! aspectus ejus terrorem mihi ipsi incutiebat, quem hæc verba: *De Duyvel zal my 't hoofd vermorselen*, item *de Satan ischt my den Arm uyt*, i. e. *diabolus caput meum franges*, item *Satanas brachium*

brachium meum à corpore disceps! voce dura & distincta prolata, nonnihil adaugebant. Cum vero nec febris, nec æstus, nec sitis adesset, attonitus ægotam adspexi, junior, sive non nisi per Olympiadis spatium medicinæ practicus, quidque consilii fere nesciebam, meditabundus in magno rei medicæ Oceano fluctuans; tandem vero collectis iterum cogitationibus meis hinc inde dispersis, ac ponderatis omnibus circumstantiis in ægrotâ observatis, MANIÆ speciem nunc esse morbum judicavi, ideoque sequens præscripsi infusum Theeforme, ex herba anagallidis cum flore puniceo, decantata in ejusmodi deliriis, & herba millefolii, nec non Tincturam refrigerantem PELARGI singul. quadrihor. ad gtt. XXXV-XL. Inprimis quoque hoc singulare in nostra ægrotâ animadvertēbam, quod, si propius ad lectum ejus accederem, illa haud levi iracundiæ adfectu me intueretur, & nisi retenta, summæ illi fuisset voluptati, si vim mihi inferre ipsi licuisset. Hoc phænomenon illud mihi confirmavit, quod legi in VALENTINI *Prax. Med. infall. Sect. 111. p. 228.* ubi dicit: *Maniaci Medicis sunt insensissimi*; & hoc certe verum est, siquidem & alia vice Arnhemix hoc mihi contigit, cum rusticus in pago vicino etiam maniacus, catena in pede munitus, forcipe ferrea, qua eo loco ad reponendum lignum super focum uti solent, cranium mihi frangere tentabat, si illi juxta intentionem successisset; sed cum opportuno tempore propositum ejus animadvertēbam, discessi, & illum postea usu aquæ Selteranæ sanavi. Conf. huc *Fabric. HILDANI Observ. med. Cent. IV. Obs. 8. p. 18.* Imo observavit *Olaus BORRICHIVS*, quod delirio melancholico, vel alio sanati, Medicum suum postea odio prosequi soleant. Vid. *Thom. BARTHOLINI Act. Med. Hassn. Vol. IV. Obs. XLV. p. 148.* Insequente à 4to ad

stum Februarii nocte, nihil dormivit, eademque ut heri urgebant symptomata, alvus heri deposuit scybala dura, fusci coloris, hodie denuo stricta est, ideo adsumsit sæpius citatum infusum laxans. Dirus autem & atrox hic adfectus mirum in modum me fe-

cit sollicitum, & consilii quærendi causa ut celeberrimorum Practicorum libros evoluerem me impulit, licet parum solatii apud plerosque invenerim, donec tandem BOECLERI *Cynosur. Mater. med. Tom. III.* casu in meas incidit manus, ubi *Part. II. p. m. 810.* sub titulo: SANGUIS ASINI, sequentia legi: *Medicum quod concernit usum, sanguis asini multum celebratur in delirio, in melancholia, in mania, in epilepsia, apoplexia, defectu loquela, &c.* Sapienti sat, egebam, in casu tam difficili consilium quærenti! legi ideo & relegi aliquoties dicta verba, deinde & alios Practicorum libros adduxi & an consentientes invenerim inspexi, nonnullosque reperi. Cur igitur dubitarem, me ipsum alloquebar, quin tentarem in casu tam desperato & extraordinario etiam remedium extraordinarium? probe gnarus triti illius: *Melius est in casu desperato tentare remedium anceps quam nullum*; licet hoc ipsum remedium nunc mihi anceps haud videretur. Difficillimum autem jam erat istum sanguinem Arnhemix acquirere, ast horis aliquot præterlapsis tandem cura ac studio Pharmacopœi ibi famigerati, Dom. KNOOP, illum accepimus, qui dein juxta præscriptionem meam sequentem in modum præparavit medicamentum:

- ℞. Panni lintei sangu. asini imbuti & sicc. trium digit. & unius digiti longitud. Herb. anagallid. fl. punice. (ob defectum aquæ destill. ejusdem herbæ) Manip. sem. Inf. in aquæ font. fervid. q. s. Colat. rec. Uncias iv. D. ad Vitru. S. sumatur ter de die singulis vicibus tertia pars.

Hujus medicamenti hodie hora nona vespertina prima vice hauriebat ægrota tertiam partem, & insequente nocte nonnihil dormiebat & satis quidem tranquille.

Sexto die Februarii cutis huc usque arida & sicca jam mollior tactu apparebat, ad madorem quoque disposita, urina cocta sedimentum fuscum post moram quandam ad fundum vitri deponens, pulsus hesterno æqualis, timida magis & speculabunda videbatur ægrota,

ægrota, tandemque meticulosa adstantes exhortabatur his verbis: *Gy lieden de vvaerelt vergaant. i. e. O homines mundus perit!* Interim continuabatur medicamento heri præscripti usus hora septima ante meridiem & tertia post meridiem, ut & vesperi hora nona; tussiebat hodie ægrota, quod inde ortum esse judicabam, quia pridie corpus, præcipue pectus, sub delirio plus justo denudaverat. Sequenti nocte licet parum dormiverit, tranquilla tamen & mere speculabunda permanfit.

Postero die septimo Februarii urina emittebatur turbida, ejusmodi sedimentum ut hesternæ deponens, sudor quidem præterita nocte non, copiosus tamen mador prorupit; ut continuetur usus potiunculæ specificæ, more solito, jussu.

Sequenti octavo Februarii die urina ejusdem ut hesternæ conditionis erat, & sat bene dormivit ægrota, alvus nimis stricta aperiebatur usu infusi sæpius memorati laxantis; adsumsit insuper porro medicamentum specificum. Hodie ante meridiem singularis nostra cum ægrota accidit casus: Adveniebat enim laniarius, vitulum emendi causa, quare ægrota nostra surgebat, cum illo stabulum inibat, & vitulum, prout decebat, illi vendebat. Hæc actio licet è voto quoad rem domesticam successerit, tamen laudanda non erat, siquidem aëri liberiori sese exponere debebat, & eventus deinde sane comprobavit, quod consultius fecisset, si in conclavi suo & lecto mansisset; cutis enim laxior, porique patuli magis aëris austeri tactu constringebantur, & materies, quæ per emuntoria excerni debuisset, retropellebatur; deinde simul menti ipsi peregrinæ prorsus & protinus ideæ imprimebantur, hinc duplici ratione hac venditione vituli ad delirii novi accessum ansa dabatur, id quod etiam eventus paulo post comprobavit; post meridiem enim de novo delirare cœpit, & quod fere ridiculum, me ipsius Medicum & sostrum, si sanata esset, mihi solvendum, quod ad 200. Florenos determinabat, (etsi quinquagesimam horum vix ac ne vix quidem partem postea acceperim,) pro objecto habuit; quo tan-

dem effluxo, adesse quendam, vaccam ejus qui vellet occidere, animo effingebat, ad quod prohibendum omnes impendebat vires; duravit vero hoc delirium duntaxat usque ad mediam noctem, sumto deinde remedio specifico quietior facta est.

Altera die Februarii nona in totum ad se redibat, & de susurru ac strepitu, quem in capite perferensceret, conquerebatur; eaque de re tristis erat, & remedium adversus hoc incommodum a me petiebat: pulsus erat naturalis, excepto eo, quod paululum debilis esset. Præscripsi mixturam roborantem cum camphoræ paulillo, quo medicamento, interposito, si necessitas postulabat, laxante infuso, continuavit usque ad 16. Februarii, interea sensim sensimque tristitia quoque evanuit, & ægrotæ nostra pristinam recuperavit cum corporis tum mentis sanitatem, pro qua conservanda atque præservanda, ut venæ sectio in pede circa æquinoctium vernalis proximum instituatur, auctor fui, obtemperavit meo consilio & nunquam per quadriennium illud, quo Arnheimæ domicilium meum erat constitutum, morbo correpta est, & anno 1738. quoque in bona sanitate vixit.

CASUS II.

In hoc anno 1744. mensis Maji die tertio vocabar Werthemæ hora circiter decima ante meridiem ad pistorem quendam hujus civitatis, nomine *Jac. Phil. Lange*, cujus uxor, femella staturâ parva, sed robusta, temperamento sanguineo-phlegmatica, ætatis annum agens vigesimum secundum, matrimonii alterum, gravida, & juxta mariti, femellæ ipsius & obstetricis calculum, partui proxima, licet uterus stricte clausus, nec aliud appropinquantis partus indicium adesset, ante aliquot dies erysipelate faciei cum atrocissimis capitis doloribus stipato, infestata, huic adfectui molestissimo ab incunabulis fere subjecta, hora quarta matutina subitò epilepsia, cum plenaria rationis, visus & auditus abolitione, correpta.

repta est; cum ergo eam debita attentione adspicerem, sequentia animadvertēbam phænomena: Facies ejus rubebat, oculi huc & illuc vagabundi, scintillantes, eorum palpebræ superiores retractæ, pupillæ valde dilatatæ apparebant, situ erecto sedebat in lecto, omnesque adstantes anxie intuebatur, quasi desideraret aliquid ab illis, aut quasi aufugere vellet, sæpissime ex imis cordis penetralibus ingemiscens. Præterea totus corporis habitus tumidus, leucophlegmaticus, colore pallidus erat. Femina hæc ante aliquot dies aliarum muliercularum consilio dextræ manus venam cephalicam inter pollicem & indicem secare permisit. Ante meum adventum jamjam accersitus erat honoratissimus Dom. Collega meus, Dr. ASSUM, Civitatis & Comitatus Physicus metitissimus, qui clysterem emollientem & carminativum, ut & misturam analepticam & temperantem, ex aquis Ceraf. nig. Flor. Til. Lil. convall. Scorz. Meliss. S. V. Cinnam. cydoniat., Liqu. anodyn. Hoffm. Liqu. C. C. succin. Pulv. epil. March. specif. cephal. Mich. Nitr. dep. Antim. diaph. Syr. acetos. Citr. compositam, præscripserat, cujus cochlearia 2. jamiam ægrota adsumserat. Pulsus ejus durus, magnum, plenum, & non admodum celerem persensit, hinc ob urgentem & turgentem plethoram, deinde ob nimiam versus caput factam congestionem, venæ sectionem in pede, de qua Doctiss. Dom. Collega jam ante adventum meum locutus erat, suasi; ast impossibile erat hanc instituere, ob tumorem pedum œdematosum; ideo sectionem jugularium venarum proposuimus, sed & hæc in ægrota tam inquieta, quæ ne momentum quidem caput quietum tenebat, & ubi ab epilepsiæ insultu sub ipsa operatione securi non eramus, non poterat celebrari, nec prius, quam revulsoria aut depletoria præcesserit, suadenda; hinc, cum quilibet nostrum quid agendum sit hæsitaret, clysterem præscriptum applicandum prius judicabamus, & expectandum ab eo effectum. Post meridiem hora prima iterum apud nostram ægotam, in priori adhuc statu constitutam, conveniebamus; referebant maritus ceterique ad-

stantes, quod epilepsiam aliquoties sustinuerit, singula vice vehementiorem, cum spumæ sanguine tinctæ ex ore protrusione. Enema applicatum operationem suam præstitit; ad venæ sectionem ergo, quocunque modo fieri possit, properandum esse cito citius uno affirmabamus ore. Accessit itaque Chirurgus hujus civitatis hac in re versatissimus, & pedes & brachia & collum inspexit, ubi secare venam securissimum sit, tandem brachium dextrum elegit, venamque medianam uno ictu, consueta sibi promptitudine, aperuit; ægrota quid ageretur nesciebat, usque dum Chirurgus venam incidebat subito perterrescebat, interim sanguinis unciz X. vel XII. detrahebantur. Quo facto, consentiente æstimate. Dno. Collega, præscripsi egregium illud sæpiusque expertum antispasmodicum & nervinum medicamentum, oleum nempe destillatum Cajeput, ejusque guttulas V. cum misturæ cochl. i. sumendas præcepimus, deinde discessimus, expectaturi & venæsectionis & exhibiti medicamenti effectum. Concedente DEO salutaris hic fuit; etsi enim aliquoties insultus epilepticos passa sit, mitiores tamen prioribus fuere, & hora sexta vespertina tandem ex improvviso sub epilepsiæ paroxysmo, uterus antea clausus se se protinus aperuit, & foetus feminini sexus, quoad structuram corporis maturus & bene conformatus, sed pro dolor! mortuus, inscia ægrota est exclusus; diu tamen e vivis ereptus non fuerat, siquidem admodum recens erat, nec signa putrefactionis in corpusculo ejus animadvertimus, in secundinis vero, uti obstetrix referebat, jamjam putredinis indicia quædam se se manifestarunt. Puerpera nostra nihilominus mansit mente capta, & post partum unicum adhuc epilepsiæ paroxysmum est experta; hora nona vespertina denuo adsumsit Olei Cajeput gutt. v. cum misturæ cochl. ij. & insequentem noctem tranquille satis transiegit.

Altera die, quarta nempe Maji, hora circiter quarta matutina, rationis plenarie compos facta est, & sic per 24. horarum interval-
lum

lum sanæ rationis usu privata fuerat, assurgere & in conclave se conferre tentabat, nesciens quid heri ipsi contigerit; mariti vero & adstantium enarratione, quod pridie scilicet puellam mortuam sit enixa, certior facta, ut & cum lochiorum fluxum ipsa animadverteret, valde mirabatur, se cuncta hæc ignorare, postea vero tranquille & placide, ut puerperam summo opere decet, in lecto se continuit. Lochia autem minus sufficienter fluere mihi videbatur, idcirco pilularum polychrestarum dosin ad scrupulum unum vesperi sumendam commendavi; hac nocte parum quidem dormivit: puerpera, ceterum vero quæta.

Quinto Maji die optime valebat nostra puerpera, & nihil amplius metuebat, hinc & ipsi judicabamus, si diætæ & regimen, prout puerperæ convenit, observaretur, non amplius hic opus esse cum Medicis, tum medicamentis; interim pro abstergendis cruoribus in utero hærentibus recrementis & promovendis paululum lochiis, tandemque excretionem alvina, (cum a die partus alvum nondum habuerit apertam,) facilitanda, hodie vesperi adsumsit pilul. polychrest. scrupulum. Priusquam vero discessi, conquerebatur puerpera de dolore vulneris sectione venæ inflicti, quod cum inspicerem, pustulas nonnullas miliares albas circa illud eruptas animadverti; hinc marito purpuram adventuram esse indicavi, licet jam dum uxor ejus & corpore & mente sana videretur. Insequenter vero

Octavi Maji die hora 4ta matutina cito vocatus puerperam nostram delirantem offendi, facies ejus apparebat pallida, fluxus lochiorum erat parcissimus, sed non in totum suppressus, nil nisi de morte appropinquante loquebatur, multa tamen etiam confuse, voce clara, multisque exclamationibus proferebat, mirasque faciei, brachiorum, manuumve torsiones & tensiones faciebat tandem in tremores desinentes; quæ phænomena adstantibus terrorem incutiebant, licet veræ convulsiones non essent, sed solum:

motus:

motus ex phantasia læsa, prout objecti, quod sibi imaginatione repræsentabat, ratio exigebat, sponte quasi excitati, nam magis tales motus producebat, si adstantes de his inter se loquebantur, siquidem ad omnia exquisitissime attendebat ægrota. Interdum à lecto exultare tentabat, ingentibusque viribus pollebat, pulsus erat celer. & frequens, acutus & parvus; purpura, ut heri prædixi, magis magisque erumpebat, præcipue in curvatura brachiorum, circa carpum, metacarpum & in pedibus, circa collum vero, humeros & pectus non admodum copiose; præscripsi Emulsionem ex sequentibus: Rec. Sem. Card. ben. Card. mar. Aqu. dest. Scorz. Cichor. Camph. Syr. cap. ven. f. l. a. Emuls. adde Spir. bezoard. Bussii, sumantur singulo bitorio cochlearia 2. Remittebat nonnunquam delirium, pro febris vehementiori vel mitiori gradu, ita, ut unâ aut alterâ horâ mentis compos esset, erumpente interim purpura rubra albaque interspersa.

Nono Maji die purpuræ efflorescentia paululum cunstabatur, æstus tamen & anxietates præcordiorum augebantur, ideo sequentem præscripsi misturam: Rec. Oc. canc. ppt. Acet. vin. simpl. efferv. postea adde Aqu. dest. Card. benedict. Scabios. Syrup. rub. idæi, Spir. mineral. anodyn. Hoffm. & bezoard. Buss. Antim. diaph. non elix. M. D. S. Sing. 3. hor. cochl. 2. post hujus mixturæ usum purpura copiosa satis, sed non excedente numero effloruit, cum inquietudinis & præcordiorum anxietatis levamine, delirium cessabat & ægrota insequente nocte per horas aliquot dormiebat. Somno vero finito multo majori impetu delirium invadebat, & purpura retrocedere videbatur, quod certe a nimia ægrotae inquietudine & corporis volutatione, hinc liberiori aëris admissione ortum fuit; rebus sic stantibus sequens præscripsi

decimo Maji die medicamentum, ex Oc. Cancr. ppt. Acet. vin. simpl. efferv. postea adde Aqu. dest. Card. bened. Scab. Scord. Antim. diaph. non elix. Extr. Croc. Cast. Camph. c. pin. subact. Liqu. min. anod. Hoffm. Spir. bezoard. Buss. Ess. Scord. Syr. rub. idæi.

M.D.

M.D.S. sing. 3. hor. Cochil. 2. Ufu hujus mixturæ purpura retrocedens de novo expellebatur, delirium mitius fiebat; nihil autem dormiebat, urinam & ælvum in lectum deponebat.

Undecimo Maji die purpura deflorescere incipiebat, & squamulæ ejus quasi furfuraceæ hinc & inde decidere, febris fere cessabat, pulsus enim naturali haud abfimilis, nisi quodammodo debiliior, percipiebatur, & omnia meliora videbantur. Post meridiem vero puerpera nostra, licet quoad aspectum externum sanitati proxima appareret, nihilo tamen minus oculorum ejus splendor, vultus audax & ferox, ac furiosæ manus, quibus adstantes arripiebat, & ad se trahebat, firmiterque tenebat, contrarium indicabant. Medicamenta adsumere abnuebat, nec persuasionibus, neque vi, (quam quidem semper prohibui,) cogi poterat, prona enim erat admodum ad iracundiam, & adstantium officia ipsi præstita alapis, nisi sibi prospiciebant, remunerabat; noctem versus delirium furiosum augebatur, ita, ut in lecto retineri non potuerit, sed ex eo prosiliverit, in conclavi nudis pedibus obambulaverit, & mirum in modum stulte se gesserit, mox cantans, mox orans, mox ridens, mox morose se gerens, aliæque proferens:

Die duodecimo Maji, hora nona ante meridiem subito ad se redire videbatur, actionum suarum quoad paucissimam partem gnara; pulsus erat naturalis, purpura sensim deflorescebat, & ægrota consueti eo tempore cutis pruritus scalpendo leniendi maximam suscipiebat curam. Gaudium vero hac ægrotx mutatione in animis sanguine propinquorum exortum diu non durabat; hora enim quinta post meridiem ægrota de ingenti præcordiorum anxietate, dolore capitis, palpitatione cordis, nubecula ob oculos volitante conquerebatur, sibi tamen exacte præsens erat, pulsus autem magnus & durus; quibus circumstantiis ponderatis venam secare consultum duxi in pede sinistro (tumor enim œdematosus ante partum præsens omnis evanuit,) ad uncias X. XII. Post venæ sectionis

nem tranquilla fuit & rationis compos, & ad mediam usque noctem quiete dormivit. Quamprimum vero somno expergescens fuit, de novo delirabat & anxietates enormes sentiebat, hinc sapius profunde suspirabat; cum vero alvus per triduum jam fuerat clausa, ad illam referendam exhibui.

die 13tio Maji post meridiem pilulas ex Extr. panchym. Croll. Sapon. Alicant. Gumm. ammon. acet. scill. sol. diagryd. sulph. pro una dosi compositas, quæ postea quinques alvum aperuerunt.

Die 14. Maji. Præterita nocte nihil ægrotæ nostræ dormivit, sed continuo anxia fuit & suspiriosa, mox è lecto egreditur, mox iterum in illud sese reclinat, & magno nisu, corporisque vario motu absurda profert, omnes vero personas accedentes probe novit, & cum illis loquitur, licet confuse admodum, pulsus magnus est & fortis, nec æstus, nec sitis urget; hodie venæ sectionem reitavi in altero pede ad lipothymiam usque, successit quoque, multo antea adhibito labore, tamen feliciter; ad uncias xij. - xv. sanguis extractus in aquam demissus, gelatinæ seu spermatis ranarum ad instar concretus, tenacissimus, ut valde elongari posset, apparerat. Cessante, post venæsectionem, lipothymia, pulsum celeriores & paululum minorem quam antea, percipiebam, nihilominus tamen more solito delirabat: præscripsi duos pulveres antispasmodicos, cum aliquot granis Sacchari saturni mixtos, quos etiam adsumpsit, sed omnia incassum instituebantur. Maritus tandem & parentes uxoris ejus tædiosi fiebant, & à medicamentorum usu penitus abstinendum nunc esse, & Deo solum hoc opus committendum, judicabant, arbitrantes: per totam ægrotæ vitam desipientiam ejus duraturam, siquidem qualibet fere hora magis au-gesceret, nec ullum hucusque exhibitum medicamentum desideratum præstitisset effectum. Verum est! res videbatur fere conclamata, augebatur enim delirium ita, ut gestus & actus absurdissimos produceret, ridiculosque non nunquam faceret sermones;

v. g. mox summo cum impetu obstetricem advocare jubebat, reiteratoque clamore ne cunctarentur, cum periculum esset in mora, adstantes adhortabatur, quo partui ista ejus proxime excludendo, qui jamjam instaret, succurreret; mox genua flectebat, quasi videret personam, cui summam deberet reverentiam; mox è contrario hæc femella *ὑποταναίς* ipsa ab aliis præsentibus ejusmodi humilitatis ac venerationis cultum, ut genua nempe erga illam flecterent, postulabat, mox sanguinem è vena jam diu consolidata effluere sibi repræsentabat, mox filium Dei, angelos, diabolum & nescio quid amplius videbat, mox maritum ejus amplectabatur, firmiterque tenebat, fere uti *ἰστρομαρία* laborantes solent, &c. Cum vero delirium tandem in furorem abiret, ita, ut omnia, quæ in conclavi offendeat, in terram projiceret, & ipsa aliquoties è fenestra prosilire contenderet, suasi, ut nostram ægotam in tenebricoso conclavi, fenestra & janua prius probe munitis, omnibusque quibus vim sibi inferre queat, è medio sublatis, solam includerent, probe memor ejus, quod dixit CELSUS *Lib. III. de re med. Cap. XVIII. p. m. 149. Dari nempe insaniam affectos, quorum alium lux, alterum tenebra magis turbent, tertium nihil harum afficiat; optimum itaque esse utrumque experiri, & habere eum, qui tenebras horret, in luce, eum qui lucem, in tenebris; at ubi nullum tale discrimen est, ager si vires habet, loco lucido, si non habet, obscuro continendus.* Conf. *Cal. AURELIANI Tr. de morb. acut. Cap. XV. p. 49.* Huc usque enim in conclavi admodum lucido solaribus radiis nimis exposito, jacuerat, ergo tentandum erat, annon hæc mutatio quidquam ad mitigandum delirium conferre queat. Rebus autem sic stantibus quid porro agendum dubitavi, usque dum reminiscebar casus ante recensiti, cujus historiam statim in diario meo aliquoties perlegebam, & cum in una & altera circumstantia analogiam inter utrumque delirium animadverterem, de exhibitione ejusdem remedii cogitabam; exposui vero prius mentem meam marito uxoris, quod ex hac ratione necessarium

erat, quia à medicamentorum usu desistere antea, ut supra dixi, decreverat, unde hocce unicum tantum, ut permitterent, illum exhortabar; consensit lubentissime, hocque facto sanguinem asinum adferre curavi, & sequentem in modum apud Pharmacopolam hujus civitatis peritum, Dn. BEKKER, præscripsi.

Rec. Panni lint. Sangu. Asin. imbut. & sicc. Longit. unius digiti, & latitud. trium digitor. Herb. Anagall. fl. punic. pug. 1. Inf. cum aquæ dest. flor. Til. fervid. Unc. iij, usque dum sanguis in totum ex linteo panno sit extractus, tum coletur & D. ad. vitr. S. pro una dosi, sumatur talis mane & vesperi.

Altero die 17. Maji, hora circiter octava, prima vice hanc dosin multis persuasionibus, cerevisiam nempe esse, ægrotae nostræ dederunt, & vesperi pari modo; sequentem noctem admodum tranquille transegit, & circa matutam diei 16. Maji sudor eripit, urina quoque excreta est fusci coloris, post moram aliqualem ejusmodi sedimentum deponens; delirat autem adhuc, sed longe mitiori gradu; adsumsit mane horâ septimâ dosin potiunculæ præscriptæ tertia vice. Post meridiem vero hora quarta ex improviso in totum ad se rediit, & sanæ rationis usum recuperavit, in summum mariti & parentum gaudium, actionum suarum non in totum ignora, Deo Triuni gratias humillimas persolvens pro clementissima sanitatis & rationis restitutione. Licet vero hæc, & mihi jucunda, mutatio in nostra ægrota contigerit, tamen ea propter nondum ab usu potiunculæ statim desistendum esse judicavi, sed ad minimum circa hujus diei vesperam, & altero die continuandum; obtemperabat consilio meo, & dosin vesperi hauriebat, sequente nocte quiete dormiebat & sudabat, alteroquo die.

17mo Maji bis medicamentum sumsit; urina hodie hesternæ erat similis. Jam actionibus & sermonibus nostra femella, quod in
pristina

pristinam sanitatis statum sit restituta, comprobat; redit appetitus, somnus, & propensio ad subeundas res domesticas, alvus quoque officio suo more solito respondet, &, excepto aliquo lassitudinis sensu, nihil mali superest.

Die Maji 19no curiositatis gratia hanc femellam visitavi, ut certior fierem; num recuperata ejus & mentis, & corporis sanitas duratura esset nec ne? Offendebam illam, præter omnem opinionem circa res domesticas occupatam, & quam primum me videbat, lætabunda exclamabat: *Deo Maxima sit laus & gloria, qui & medicamentorum præscriptionem, & eorum operationem ad sanitatis & præcipue usurationis meæ restitutionem clementissime cedere jussit!* Deinde mihi multis verbis pro sedulo adhibita cura & patientia gratias egit. Interrogavi vero eam, utrum temulentiam, vel gravativum capitis dolorem persentisceret, aut susurrum vel tintinum aurium? illa respondit, quod præter lassitudinem aliqualem, non, (nam debilitas non erat stricte vocanda) visusque imbecillitatem, nihil percipiat incommodi. Alvum autem per aliquot dies esse solito strictiorem; ideo & hisce incommodis sequentibus succurrere volui: Rec. Extr. Scord. Cochlear. Centaur. min. Sapon. Alicant. Aloës. Succotr. Gumm. ammon. acet. scill. sol. Sat. polychr. Seignette. M. F. pil. pond. gr. II. D. ad Scat. & sumantur. Vesp. X. item: Rec. Herb. anagall. fl. punic. Meliss. Flor. Stœchad. arab. Anis. stell. M. C. C. D. S. Thea cephal. de qua ter in die scut. 4. 5. hauriantur. Post meridiem vero, priusquam hæc medicamenta è pharmacopolio obtinuit, menses sine ullo incommodo eruperunt & postea per aliquot dies, more ipsi solito, effluerunt, sicque adhuc pancreaticæ vivit.

EPICRISIS.

Enarratum utriusque delirii & circumstantiarum illud antecedentium, concomitantium & consequentium historia, operæ pretium.

pretium judicavi, nonnulla momenta paulo accuratius exasciare & dijudicare. Quæ, ut eo melius elucescant, certis sub quæstionibus pertractabo. Cuilibet vero, nisi in arte medica hospes sit, constat, duplex in praxi clinica animadverti deliriorum genus, *acutum* nempe & *chronicum*, utriusque vero diversas species in schola medica recenseri & explanari; exinde ergo omnium hîc prima oritur quæstio:

I. *Ad quodnam deliriorum genus tam primi quam secundi casus delirium pertinet?*

A. Delirium prioris casus,

a) si ad primum ejus ortum attendimus, accensendum esse deliriis acutis, exinde patet: Morbus ille, cui accidit, uti ex historia apparet, erat ex acutorum classe, febris nempe catarrhalis benigna; deinde sub ipso delirio observabatur pulsus celerrimus, frequens, parvus, anxietas & inquietudo, lingua arida, subsultus tendinum, rubor genarum, sitis, febris inflammatoria, ut & delirium ipsius, pro gradu febris majori vel minori, vix sensibilis remissio, ergo *παράφρεσύνη*, seu *phrenitis Symptomatica* mihi audiebat, acutis deliriis adnumeranda. Mutatis vero circumstantiis allatis, adscribitur etiam

b.) alteri deliriorum generi, nempe chronicorum; sublati enim febre & pulsû in majorem & tardiozem, ordinario tamen vegetiorem & fortiozem, mutato, durante nihilominus delirio, imo augescente eo, uti in priori casu evenit, tunc delirium chronicum est. Hinc apparet cur utriusque casus delirium mihi vocatur *ἡ μανία νοσηματώδης* aut *νοσηματική* i. e. Mania, sive infania, morbum non ut symptoma concomitans, nec, quæ sine prægresso morbo sua sponte, sed, quæ ex morbo quodam præcedente, eoque jam superato, oritur.

B. Alterius casus delirium pari ratione in primo ejus ortu pertinebat

a) ad

a) ad acutorum genus, siquidem puerpera nostra tempore intermedio post partum, usque dum purpura efflorescere cœpit, sibi perfecte constabat, nec ullum delirii vestigium sese manifestabat; cum vero morbo exanthematico se adsociavit, præcipue in ejus primordio, simulque pulsus celer, frequens & acutus, anxietas & inquietudo adfuit, ideo etiam deliriis acutis hoc adnumero; licet priori esset mitius, tantus enim non urgebat ardor, nec linguæ siccitas, nec faciei rubor, multo minus tendinum subsultus, nec ferocia, neque febris inflammatoria, hinc tale erat delirium, quale morbis acutis solum familiare ac frequentissimum est symptoma. Postea vero quoque:

b.) ad chronicorum genus referri meretur, quando exsiccata purpura sublataque febre, & pulsu antea febrili in magnum, tardum lentumque, qualis in subjectis cachecticis & leucophlegmaticis observatur, mutato, tamen continuat, imo augescit delirium, tunc chronicis accensendum puto. Nunc quæstionem alteram:

II. In quibus circumstantiis deliria recensitorum casuum inter se erant distincta?

A. ratione causæ proximæ:

a.) In priori enim casu non solum præcurrerat mœstitia, ob morbum mariti ejusque metuendam mortem, sed & quod maximum, accessu aëris liberioris austeri hyemalis ad corpus negligenter vestibus cinctum nudosque pedes, sudor criticus, septimo febris catarrhalis die jam jam partim eruptus, partim adhuc in extremis arteriolarum cutanearum finibus, cum in intervalla papillarum cutanearum, tum in ipsas papillas desinentibus, extrorsumque patientibus, hærens, constrictione cutis repente prorsus reprimebatur, & sic materies excernenda denovo per humorum massam diffundebatur, imo caput versus plus justo ferebatur, id quod partium inferiorum refrigeratio eo magis adauxerat: Quæ materię morbiicæ *πύρετος* intra *ἡμέρας* facta, continuante insuper ma-

jprii

jori per arterias carotides, vertebrales & cervicales sanguinis appulsu, tardoque nimis, & huic minus respondente per venas jugulares & vertebrales refluxu, nihil aliud oriri poterat, quam vasorum cerebri & meningum inflatio, sanguisque stagnatio, & materia morbilica excrementitia, sanguini vero dentio mista, acri, fibrillas nerveas vellicante, inflammatio; hinc læsa mentis sede, lædantur & mentis functiones necesse est.

b.) Delirium alterius casus oboriebatur sub eruptione purpuræ tali modo: Sanguis ante & sub partu, moribus congestioris ad finem legitimum, foetus nempe exclusionem, haud adæquatus, imo etiam post eum quodammodo loehis insufficienter fluentibus, ad caput majori quam par erat quantitate propulsus, ibique in vasibus cerebri & meningum sinibusque collectus ac tardius progrediens, liquidi nervei intra medullam cerebri secretionem, motum & influxum in fibrillas nerveas reddidit inordinatum, a quibus tamen integre conservatis maximam partem mentis actio sensuumque internorum vigor dependet; conf. ETTMULLERI *Opp. Med. Tom. II. p. m. 769.* BOERHAAVE *Inst. Med. §. 284. & 286. &c.* HOFFMANNI *Med. Consult. Tom. I. p. 3.4.* HALLERI *Præl. Boerhaavii. Tom. II. p. 133.* his vero ita læsis certo oritur confusa idearum combinatio, & ex hac confusa perceptio & tale judicium, ergo delirium; accedit, quod, cum delirium sub purpuræ efflorescentia urgeret, simul massæ sanguineæ materies illa subtilis halituo-sa, purpuracea, nervoso systemati admodum inimica, mixta esset. Ex his itaque elucet differentia inter prioris & posterioris casus delirium; quorum alterum ex materia morbilica excernenda pendet, hoc vero ex sola sanguinis ante morbum intra caput collecti, posteaque per accidens materia cum purpuraceæ mixti, translatione ortum fuit.

B. Differunt deinde deliria hæc vehementiæ gradu:

a.) Licet enim in primo casu morbus ipse delirium antecedens benignior esset altero, at tamen ipsum delirium atrocius & vehe-

vehementius erat, quam in secundo casu, quod à repente facta *μετάσσει*, materiæ morbificæ ad caput, hinc ab adfectu corporis subito admodum periculoso in ipsam mentem redundante, ortum esse censeo.

b.) In altero autem casu delirium mitius erat 1.) quia tam repentina *μετάσσει* non præcesserat; 2.) ante partum venæ sectio & quidem larga instituta erat; 3.) post partum quoque lochiorum fluxus tam sanguinis quantitatem diminuerat, quam congestorios motus à capite quodammodo derivaverat, & sanguinis à capite refluxum sublevaverat; 4.) quia systema nervosum epilepsiâ, quam puerpera ante, sub, & post partum sustinuerat, valde debile factum erat.

C. Differunt etiam ambo deliria ratione morbi.

a.) Morbus enim in casu priori natura sua quidem, ut antea dixi, benignior erat altero, siquidem febris catarrhalis benigna sine magno periculo, sine Medico & medicamentis sæpe decurrere solet, & tamen huic atrocius superveniebat delirium, nempe phrenitis.

b.) Alterius casus morbus 1.) ex sua natura & indole longe periculosior erat, ob materiæ ejus qualitatem admodum nocivam, quæ in corpore animali putredinosam corruptionem facillime introducere valet, ideoque febris miliaris à celeberrimis Medicinæ Practicis, ut FORESTO, RIVERO, ETTMULLERO aliisque, morbis malignis, imo pestilentialibus, accenseri solet, idque multo magis, si 2.) in puerpera occurrit, (quibus etiam in hac nostra civitate Werthemensi perquam familiaris est,) siquidem hæ tanquam vulneratæ considerandæ, & tractandæ sunt, teste JUNKERO, in *Consp. Med. theoret. pract.* Maxime igitur veritati illud consentaneum deprehendi, quod ex EPIPHANII FERDINANDI *Hist. seu Cas. med. in Dissert. de Purpura puerper. an. 1729. Erfordia habita Resp.* LASIO, *Parte ejus pract. §. 1. p. 9.* allegatur, grave est in
Append. A. M. Vol. VIII. d *arte*

arte medica infantibus & gravidis mederi, EPIPHAN. FERDINANDUS l. c. *Hist. XIII. p. m. 33. seq.*; cum conclusione sequentis tenoris: *non minus grave, si non gravius, erit mederi puerperis*. Ex his autem apparet, symptoma gravius sese adjunxisse morbo benigniori, & levius morbo maligniori, quod παραδοξον videtur, cujus vero rationem ex antecedentibus facile potes colligere.

D. Porro differunt sæpius memorata deliria inter se ratione durationis.

a.) In priori casu enim delirium phreniticum remittente febris impetu vix sensibilibiter remittebat, sed eodem fere vehementiæ gradu durabat.

b.) In secundo vero casu remittente febris impetu mentis rediit conscientia & ejus usus, more delirii febrilium acutarum. Conf. CELSUS *de re med. Lib. III. Cap. XVIII. p. 148.* MERCURIALLIS *Med. pract. Lib. 1. cap. XV. p. 76.*

E. Animadvertenda nunc est differentia methodi medendi utriusque delirii.

a.) Ratione delirii acuti in priori casu potissimum sequentes formavi indicationes: 1mo) ut inflammatio cerebri & meningum discutatur; & 2do) diaphoresis subito cohibita & repulsa restituitur. Primæ indicationis finem obtinendi gratiâ adhibui, quæ ad fluxum humorum motusque congestorios a capite derivant, infusum nempe laxans, reiteratis vicibus adsumendum, & vesicatoria ad furas pedum, rubefacientia vero ad plantas eorundem; alterius indicationis finem obtinui medicamentis æstum maris microcosmici temperantibus, sanguinem spissum sive stagnantem discutientibus & diluentibus, quibus, diaphoresin simul magis magisque excitare contendebam, licet hæc non è voto successit, veruntamen post aliquot dierum intervallum inflammatio sublata est & delirium sopitum. Delirii autem acuti secundi casus curam juxta unicam tantum indicationem instituendam esse judicavi, ut nempe purpuræ rubræ

rubræ & albæ placida promoveatur eruptio, id quod felicissime ob-
sinui medicamentis sanguinis nimium orgasmum temperantibus,
& materiæ summe agilis & perniciosæ malignitatem, ne nempe ci-
to citius corpori putredinem inferat, coërcentibus, addito simul
leni stimulo, quo natura ad expulsionem ejus à centro ad periphe-
riam incitabatur.

b.) Utriusque vero casus delirium chronicum diversimo-
de in methodo medendi tractavi. In priori enim casu ve-
næ sectionem non celebravimus, 1.) quia ista femina ob summam
ejus inquietudinem ad illam non poterat disponi, nisi summa vi
illam cogere voluissimus, quod quidem, ob ejus ad iracundiam
proclivitatem, & metuendas hinc turbas valde noxias, dissuasi; 2do.)
quia non adeo necessariam in tam tenera & enervata femella eam
judicavi, juxta monitum *Celsi* AURELIANI, *Tr. de morb. acut.*
Lib. I. c. X. p. m. 28. & Cap. XV. p. m. 47. ubi in phrenitica passione
venæ sectionem intra primam *διὰ τριῶν* adhibendam esse sequenti
tamen cum clausula, autumat: *si vires nempe permittant.* Ideo
multo minus in delirio chronico, quod feminæ, morbo antea acu-
to & ob phrenitidem conjunctam admodum periculoso debilitatæ,
superveniebat, venam secare ausus sum. Alterius vero casus deli-
rium chronicum vix auferri posse, si venæsectio omitteretur, pu-
tavi, siquidem ad lochiorum fluxum nimis præmature cessantem,
iterum promovendum, mihi erat respiciendum, & ægrotæ vires,
ætas florida, & humorum abundantia permittebat, ideoque illam
bis intra triduum secare; & die intermedia laxans assumere jussi.
Vid. BOERHAAVE *Aphor. de cogn. & cur. morb. §. 1127.* Quod,
licet artis imperitis ambiguum quodammodo videatur, me talia
tentasse purpurâ vix defloratâ, squamulisque ejus & maculis super
cutem adhuc hærentibus, illis tamen scire necesse est, me non fu-
gere illud effatum in praxi medica haud contemnendum CICERO-
NIS nostri medici CELSI, dicentis: *Multa in præcipiti periculo re-
ste sunt alias omittenda.* loc. cit. p. 150. Rationi itaque supra di-

etæ confidens, infimulque ægrotæ nostræ dispositionem confide-
 rans, omnis venæ sectionem instituendi timor ex mente mea dis-
 cessit; dixi enim in antecedentibus, habitum corporis nostræ æg-
 rotæ ante partum tumidum, leucophlegmatico similem fuisse, post
 partum vero, licet parum vel nihil sudaverit, nec magnam urinæ
 quantitatem emisit, nec fluxum lochiorum largum habuerit, ne-
 que pustularum miliarium ingens numerus proruptus sit, sensim
 tamen sensimque cum detumuisse. Non equidem negandum est,
 perspiratione Sanctoriana, & insequente purpura multum superflui
 humoris è corpore decessisse; sed & hoc credibile mihi est, quod
 magna, si non major, humoris serosi copia in superficie corporis,
 cute nempe & membrana cellulosa, coacervata, per venulas resor-
 bentes, ordini arteriarum decrefcentium exacte respondentes, re-
 sorpta, dehinc in venas sanguinisque massam infusa atque mista
 sit; quid igitur mirum, si hac ratione sanguinis quantitas adaucta
 & sic plethora orta sit? quam si quis etiam negare vellet, hoc ta-
 men in dubium vocare non poterit, quin materies hæc, quoad
 maximam partem, excrementitia, sanguinis massæ infusa ejus effe-
 cerit expansionem, eundem effectum in corpore vivo animali pro-
 ducentem, quem producit simplex plethora; hæc enim, prout
 notissimum iam est, vasorum atque cordis extensionem majorem,
 hinc horum reactionem in sanguinem quoque majorem, & deinde
 ab his, si plus justo diu durant, vasorum & cordis debilitatem,
 sanguinisque difficiliorem & tardiozem circuitum, nisi forte sus-
 flaminatum, hinc alteratione ejus *κράσις*, (id quod cruor emissus,
 spermati ranarum vel gelatinæ similis, satis superque confirmavit)
 alios adhuc in corpore noxios producit effectus, non nisi larga &
 reiterata venæsectione præcavendos; conf. HAMBERGER. *Dissert.
 de Venæsect. quatenus sangui. motum mutat*; quemadmodum et-
 iam quævis materies, quæ sanguinem rarefacit sive expandit, li-
 cet non adsit plethora, tamen eundem in corpore, uti plethora,
 producit effectum. Et hæc quoque est ratio, cur tam ad promo-
 vendam

vendam plus justo tardiorē febrium acutarum exanthematum v. g. variolorum, miliarium, &c. eruptionem, quam, si ea retrogressa sint, ad illa in corporis peripheriam revocanda, V. S. præceteris omnibus conducat & suadenda sit, siquidem exinde sanguinis in corpore oritur rarefactio eosdem in illo produciens effectus, uti plethora, hinc pari remedio, venæ sectione nempe, removenda. Quæ de re conf. BALLONIUS *Epid. 1. p. 37. it. Lib. II. p. 141. 142. it. Ej. Labyrinth, Med. extric. p. 515.* SYDENHAM. *Oper. Med. p. 92. & 122. Nic.* CHESNEAU. *Obs. Med. Lib. IV. Cap. V. p. 481.* SCHUMACHER. *Dissert. de nov. meth. præf. variol. Duisburgi 1729. hab. §. XIV. p. 30.* TRALLES, *Tr. german. de vena sect. in Variol.* BURCHARD. *in Epist. ad D. D. Tralles Satyr. Sil. Spec. 1. Mantiss.* KORTUM *Dissert. de Exanthem. febr. acut. retrogress. V. Snc restit. §. VII. sequ. Hal. 1742. Frid. Gottl. MULLERI Dissert. pererudite elaborata, de V. Snis etiam reiterata usu in febr. inflammat. imo exanthemat. Argent. 1743. hab. Cap. II. p. 35. & Cap. III. §. X. seq.* Tandem mihi quoque in mentem veniebat, quod quondam apud MERCURIALEM *Lib. 1. Præx. c. XVI. p. m. 89.* legeram; ubi dicit: *totam curationis vim in mania positam esse in celeritate Medicorum, & præsertim missionis sanguinis, quo cum plures celebres Medici consentiunt; conf. PARACELSUS Lib. 1. de orig. morb. cap. IV. CAPIVACCIUS Meth. med. præf. p. 140. RIVERIUS Præx. Med. Lib. I. cap. XIII. p. 30. HOFFMANN. Med. rat. system. T. IV. p. IV. p. 208.*

F. Superest adhuc unica differentia deliriorum, ut chronicorum nempe; non quidem inter se (cum quodlibet horum fuerit delirium maniacum,) sed solum in eo, quo unum Medicis audit *delirium idiopathicum*, alterum *symptomaticum*; prius, quod absque concurrente morbo, nec præsentī accidit, alterum, quod præsentī se se adfociat; in utroque autem casu indicavimus, delirium maniacum se se non conjunxisse cum morbo, sed eo jamjam propulso ortum esse, (nisi forsitan, quod puerperium morbus sit, statuere velis),

velis,) quo respectu symptomaticum vocari non potest, nec tamen idiopathicum mere appellare illud audeam, quia morbus paulo ante delirii accessum præcesserit. Inde ergo potius ut morbi antecedentis consuetudinem considerandum esse utriusque casus delirium chronicum opinor. Indicatis jam omnibus circumstantiis, quibus utriusque casus delirium ab altero differebat, parallelismi eorum explicatio nunc tertiæ quæstionis erit scopus.

III. *In quo tertio conveniebant deliria utriusque casus, siquidem quodlibet horum specifico remedio sublatum est?* Priusquam hanc quæstionem solvam, præmonendum est:

1.) Quod mihi sermo non sit de deliriis acutis, sed solum de chronicis, quorum unumquodque specifico remedio ablatum est. 2.) Quod experientia docente nihil novi sit, si morbus aliquis transeat vel terminetur in alium, speciatim vero in Maniam & Melancholiam; conf. CæL. AURELIANUS l. c. *Lib. I. Cap. V. p. 19.* SENNER-TUS *Prax. Med. Lib. I. P. II. p. 416.* ETTMULLER. *Opp. Med. T. II. p. 964.* HAGEDORN, *Hist. med. phys. Cent. I. p. 37.* WINCKLER. *A. N. Cur. Dec. I. An. VI. VII. Obs. 2.* MICHELOTTUS *A. N. C. Vol. I. Obs. 102.* BINNINGER, *Obs. Med. Cent. I. Obs. 44. Id. Cent. II. Obs. 46.* SCHENKIUS *Obs. Med. Lib. I. Obs. CCLXI. seq.* DODONEUS *Obs. med. cap. X. p. 21.* PLATERUS *Obs. med. Lib. I. p. 62.* Ex hisce præmonitis elueet, in quo ambo casuum recensitorum deliria maniaca conveniant:

a.) Quod nempe morbum acutum antecedentem sint subsecuta; in primo enim casu, post febrem catarrhalem benignam & phrenitidem, quam ultimam sæpissime in maniam transire observarunt celeberrimi Medici, testantibus HIPPOCRATE, Cælio AUREL. ARETÆO, WILLISIO, ETTMULLERO, BLANCARDO, BOERHAAVIO, HOFFMANNO, aliisque; in altero vero casu post febrem miliarum, purpuram scilicet rubram & albam.

b.) Alius autem adhuc observabatur in utroque delirio maniaco parallelismus, transitus nempe ejus in melancholiam; adhibito

bito enim & assumpto secunda vel tertia vice remedio specifico furor in tristitiam & meticulositatem, verbo in delirium mitius, seu melancholiam est mutatus; quæ adfectuum παραλλαγή pariter frequenter in praxi occurrit & observatur, & melior est, quam si melancholia transeat in maniam. Conf. *Fabrit. HILDANUS, Obs. med. Cent. IV. obs. 9. p. 30. Duncan. LIDDELIUS Opp. Med. p. 149. RIVERIUS Obs. XXXII. ETTMULLER Opp. Med. T. II. p. 964. WEPFERI Obs. de Aff. Cap. Obs. LXXXIV. p. 324. FORESTUS Obs. Lib. X. p. 129. WILLISIUS Opp. Tr. de Anim. brutor. p. 182. NENTER. Fund. Theor. med. T. II. p. 756. STAHL. Cas. Maj. p. 776. HOFFMANN Med. rat. syst. T. III. p. 229. ALBERTI Jurispr. Med. T. II. p. 379. Dissert. men inaug. de Melancholia, An. 1728. Erford. hab. §. 19. p. 15.* Nunc ad ultimam me accingo quæstionem:

IV. *Quid me ad usum remedii specifici, nempe sanguinis asinini, impulis, & quam in eo latet virtus specifica, cujus ope deliriana mania sunt profligata, & rationis sana usus restitutus.*

a.) Ad primum quæstionis membrum quod attinet, respondeo: quod, cum animadverterem, adhibitis remediis ne unguem latum cessisse malum, ad specificum idcirco, à celeberrimis Medicis laudatum quoddam remedium confugiendum esse judicaverim, priusquam malum profundas ageret radices, quo tandem ex inopinato reperto, uti in primo casu narravi, bona fiducia futuri salutaris eventus illud exhibui, licet mihi haud ignotum esset, fore, ut multi & artis osores, & artis periti, qui, etsi salutarem effectum præstaret remedium, tamen illum ab eo ortum esse negarent, & famæ meæ maculam adfricare tentarent, quippe quod re vera etiam ita mihi Arnhemix contigit; sed vita, recuperata agrotæ sanitas, ejusque propria, ut & Pharmacopœi confessio, facti veritatis testimonium omni exceptione majus dederunt, & sane! nisi eadem in novissimo casu adessent circumstantiæ, vix deficerant tales, qui effectum nostri remedii adhibiti in dubium vocarent & totam morbi historiam pro fictitiâ venditarent.

b.) Al-

b.) Alterum quæstionis punctum in eo consistit, ut virtutem specificam sanguinis asinini, quantum fieri potest, quæ medelam præstitit, indicarem, cum apud eruditos in genere nihil hodie valeat, quam sufficiens rerum ratio, in foro autem medico non sola hæc, sed simul cum experientia cuncta; ideo, ut medice procedam, primo rationem efficaciarum nostri remedii specifici explanare, deinde illam experientia aliorum Medicorum confirmare, necesse esse arbitror.

1.) Lubentissime quidem fateor, me adgredi difficillimum opus & in magnum offensionis lapidem impingere, siquidem nullibi in celeberrimorum Medicorum libris practicis, quos evolvi, rationis sufficientis, nedum probabilis de efficacia hujus remedii vestigium deprehendi; *torporem enim asini sistere furorem maniacum*, juxta ETTMULLERUM *Op. Med. T. II. p. 967.* vel, *quia asinus est animal melancholicum*, ergo propter analogiam in mania & melancholia ejus sanguinem conducere, juxta HARTMANNUM *Prax. Chymiatr. Cap. III. p. 49.* (licet non audeam negare, quod ille, qui primus hujus medicamenti vires tentavit, ex hac ratione ægroto illud exhibuerit!) Porro, *quod sanguis asini virtute acidum volatile, in maniacorum sanguine latitans, destructiva polleat, qua, microcosmeter ignitus antea factus, mirum in modum placari possit*, juxta DOLLÆUM *Encyclopad. Med. pract. p. 48. tandem sanguini asinino inesse virtutem sedativam*, juxta HOFFMANNUM *Med. rat. system. p. IV. p. 219.* hæc omnia quæsitam mihi non accenderunt lucem, qua rationem sufficientem efficaciarum remedii nostri satis perspicue cognoscere queam; neque in eo sufficiens latet ratio, quia asinus, teste Jo. Bapt. PORTA, *contra atram bilem* (nam veteres maniam & melancholiam a bile atra oriri crediderunt,) *vescatur herba Asplenii*, vid. *Ej. Mag. natural. p. 110.* Licet vero hucusque occasionem dictum sanguinem examini chemico subjiciendi, ejusque productorum vires & operandi rationem singulatim intimius explorandi non habuerim, hoc tamen in genere notum est, quod ex omni

omnibus animalis corporis partibus arte chemica eliciatur phlegma, spiritus, oleum empyreumaticum, sal volatile & parum salis fixi, pro modo instituendi laborem, unius aut alterius horum plus vel minus, testantibus BOERHAAVE, *Elem. Chem. p. II.* HOFFMANNO, *Obferuat. Chym. phys.* STAHLIO *Fund. Chym. dogmat. & exper.* NEU-MANNO *Pral. Chem. Dygbaana Medic. Exper. p. II.* quæ dictæ partes procul dubio sanguinem asininum etiam constituunt, hinc summam ejus in spiritu ejus, oleo & sale volatili contineri judico. *Sales enim animalium volatiles*, inquit celeberrimus BOERHAAVE, *recepti in cavis vasorum nostrorum, ibique acti tam calore vitali, quam impetu sanguinis circumducti, acri rodente, stimulante virtute, quam validissime agunt, imprimis in fibrillas irritabiles systematis nervosi, quas in motus majores cient, simulque humores fundendo, diaphoresin, sudores, urinas, salivam movent, vid. Ej. Elem. Chem. p. II. p. 369.*, simulque spiritus & olea animalium corporis quoque partes egregie penetrant, hinc *obstructiones, praecipuis autem cerebri & nervorum referant*, teste JOERDENS, in *Commerc. Lit. Norimb. Ann. 1736. p. 4.* utpote quæ principalem siue proximam maniae causam constituunt, uti ex Anatome hoc morbo defunctorum docemur: Cerebrum enim in his apparet siccum, durum, friabile, in suo cortice flavum, vasa turgescencia, varicosa, atro tenaci cruore distenta, nervorum origines siccae & interdum excrescentia quædam scirrhusa, cerebellum flaccidum, vid. BONNETI *sepulchretum Anat. Tom. I. Lib. I. Sect. VIII. Obs. I. p. 205. Obs. VI. p. 109.* WEPFERI *Obs. Anat. Histor. Apopl. XV. p. 415.* Henr. ab HEER *Obs. Med. III. p. 45.* BOERHAAVE *Aph. de cogn. & cur. morb. §. 1121.* HOFFMANN, *Med. rat. syst. Tom. IV. Cap. VII. §. V. p. 191.* ACTA MEDICOR. BEROL. *Decad. I. Vol. VII. p. 9. Vol. VIII. p. 52. Dec. II. Vol. III. p. 41. 42.* Et sane experientia diu jam docuit, quid sales volatiles, spiritus & olea ex regno animali producta decenterque purificata, in affectibus pertinacissimis & pro incurabilibus habitis præstiterint, unicum solum oleum animale BIPPELII hic ad-

Append. A. M. Vol. VIII. ducere

ducere lubet, in epilepsia cum mentis & sensuum etiam extra paroxysmum alienatione relicta, efficacissimum, conf. *Christ. DEMOCRIT. Vita anim. morb. & medic. p. 89. seq.* item in melancholia hysterica motibus convulsivis stipata, conf. *Dissert. Jo. JUNKERI de Medicina quadam efficaci in motibus natura exacerbatis, Hale 1740. habita*, in mania, melancholia & apoplexia, vid. *COMMERC. LITER. NORIMB. Anno 1736. p. 4. 5.* Plures equidem allegare possem casus speciales, de egregia efficacia salium volatilium, spiritus & oleorum e regno animali arte chemica elictorum, in morbis chronicis & inveteratis, si multus esse animus haberem; sed ex dictis satis superque elucescere opinor, quod partes in sanguine asinino contentæ maxime volatiles, sive salinæ, sive oleosæ, eæ sint, quæ in mania medicatricem edunt effectum, quam sententiam Jo. M. HOFFMANNUS quoque jamjam tenuisse videtur, conf. *Ej. not. in HARTMANNI Prax. chymiatr. Lib. II. cap. III. Not. 1.* Præterea vero eam sequentes confirmant rationes: 1.) Quia eundem effectum in corpore præstitit, quem præstant sales animalium volatiles & olea, nempe perspirationis augmentum & urinæ excretionis turbulentæ cum sedimento fusco; 2.) Quia & alia dantur subiecta, quæ maniam specifica virtute sanant, quorum tamen partes maxime volatiles sunt & oleosæ, ut v. g. a.) Camphora, cujus usu maniacum restituit *celeberr. WERLHOFF, vid. Comm. Literar. Nor. 1733. p. 221. it. 1735. p. 28. & celeb. JOERDENS l. c. Ann. 1736. p. 5.* conf. etiam *PARACELSUS de morb. ament. Tr. II. c. 2.* ubi camphoram tanquam præsentissimum in mania remedium commendat, vid. *Dissert. inaugural. Celebr. Jo. Adolphi WEDELII Anno 1697. Jena habita*; *DOLÆUS Encycl. Med. Pract. Cap. III. p. 40.* item *Dissert. de Salus. & noxia Camphora & camphorat. usu, sub Præs. D. JUCH. aut. & resp. MENSINGEN Erford. 1737. BOECLERI Cynos. Mat. med. T. I. p. 618. 619.* *NEUMANNI Praelect. Chem. pag. 666.* plura vide in

ZORNII *Botanologia Medica* p. 156. seq. b.) Lapis felleus tigridis maximæ Africanæ, qui aliquoties ad grana XXX. vel XL. datus, maniacis atque insanientibus mire conducere fertur, uti in *Commerc. Lit. Norimb. ex SEBÆ Amstelod. accurata descript. locuple- tiss. rerum naturalium Thesauro* enarratur Anno 1736. p. 248. Sed hic aliquis sequentem in medium adferre posset objectionem: Quæ de productis ex animali regno, eorumque efficacia dixerim, vera & comprobata esse, sed superesse adhuc dubium, an & idem effectus, ejusque causa; pari ratione a sanguine asinino puro & non- dum chemice tractato sit probabiliter expectandus? Huic autem respondeo: Objectionem ad rem nihil facere, nec effectum abusu ejus expectatum & observatum reddere dubium, siquidem factum in aprico est, & simul experientia aliorum Medicorum comproba- tum, quod nempe diversorum quoque animalium sanguis cum *ψωφία* in morbis atrocibus, medicamentorum ordinariorum vi- res eludentibus, usurpetur, licet specifica ejus virtus & huc usque, in quo nempe proprie consistat, sit incognita, tractu vero tem- poris Medicorum curiosorum industria distincte forsitan eruenda. Sic legimus v.g. quod sanguis humanus, cervi, felis, pulli, alio- rumque animalium in epilepsia, apoplexia, mania, aphonia, &c. felici cum successu adhibitus sit; vid. PLINIUS *Hist. Nat.* p. 613. 689. JONSTON *Thaumatogr. Class. X. cap. III. Art. 3.* RAN- CHINI *Opusc. Med.* p. 479. Jo. LANGII *Epist. med.* p. 103. ETT- MULLER *Opp. Med. Tom. I. p. 789.* SITONUS *Misc. Med. pag. 321. sequ.* DOLÆUS *Encyclop. Med. Pract. pag. 48. 101. 111.* STAHLII *Prax. med.* 2 PELARGO *edita* p. 309. Et quis quæso sanguis in medicina frequentior & majori cum ægrotantium solatio præscribitur, quam sanguis hircinus, v.g. contra calculum, pleuritidem, sanguinem congrumatum a casu ab alto, &c. Con- fer RIVERIUM *Prax. p. 212.* MYLII *Antidotarium Med. chym. reform. p. 41.* HELMONTIUM *Tr. pleura fur. §. 32. pag. 396.*

c 2

BOE-

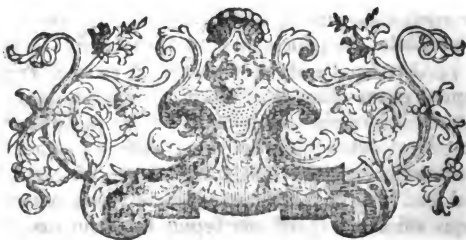
BOECLERUM *mat. med. Tom. II. p. 11. pag. 29.* cui eadem virtus diaphoretica & diuretica attribuitur, quæ sanguini asinino, vid. ETTMULLER. *Opp. Med. Tom. I. p. 387. it. Dissert. med. de sanguin. Hirc. usu & prast. in Med. Erford. 1730.* habita, quæ vero *ἐνίοτε*, licet non semper & ubique intentioni Medici & ægri desiderio respondeat, momente TRILLERO, *Comment. de pleurit. pag. 10. 84.* si modo ut plurimum id præstat, talis naturæ esse debet, ut causæ morbi adhuc latitanti in corpore, sive consistat in materia quadam, sive in motuum perversa directione, contraria sit, & vim vitæ ita excitare valeat, ut quod adhuc restat materiæ peccantis tam corrigatur, quam motibus congruis & proportionatis expellatur.

2.) Denique experientiam celeberrimorum quorundam Medicorum, qui sanguine asinino vel maniam sanaverunt, vel ad minimum illum pro efficaci remedio habent & ejus usum commendant, hic in medium adferre fas erit. Primum itaque locum meretur HARTMANNUS, qui in *Praxi chymiatrica pag. 48. se fabrum lignarium eo mania laborantem restituisse* asserit; post eum ETTMULLERUS, qui in *Oper. Med. T. I. p. 767.* ita scribit: *Sanguis asini, præmissis præmittendis, est specificum egregium in mania, id quod non tantum HARTMANNUS expertus est, sed & D. MICHAELIS in aula Altenburgensi & in multis aliis locis, ubi multos hoc ipso curavit remedio.* Laudatur etiam nostrum specificum a Gabriele CLAUDERO in *M. N. C. Dec. II. Ao. III. obs. LXXXIV. p. 186. & a. b. Frid. HOFFMANNO, in Med. rat. system. T. III. p. 583. §. XII.* Huc quoque quadrat allegare illum potum nigrum, *Brunsvicensem* dictum, ex sanguine asini & aceto compositum, qui frequentissime haud infelici successu in mania usurpatus est, quem etiam haud improbat HOFFMANNUS *Med. rat. system. Tom. IV. cap. VIII. §. 218.* Nec silentio præterire possum id,

id, quod b. Dn. D. TIMMERMAN, Professor Academiæ Duisburgensis, Fautor & amicus meus dum viveret æstumatissimus, sæpissime mihi narravit, de Medico quodam, felici Civitatis Düsseldorfensis Practico, D. BOEHMER dicto, illum perplures maniacos & melancholicos sanguine asinino sanasse. Plura de hoc specifico invenies in SENNERTI *Prax. Med. Lib. I. p. II. cap. XV. pag. 421.* BECCHERI *Parnass. Med. pag. 37.* DOLÆI *Enc. BURNET Thef. Med. Pr. pag. 262.* BIERLING *Thef. Med. Pr. pag. 1041.* WEINHARDT *Nucl. univ. Med. Pract. P. I. pag. 81.* BOECLER *l.c. T. III,* NENTERI *Fund. Theor. & Pr. med. T. II. pag. 787.* JUNCKERI *Conspect. Therap. gen. p. 502.*

Dicta autem hæc jam sufficiant de virtute specifica sanguinis asinini contra maniam; superest solum id unicum, ut hoc a me avertam præjudicium, quasi crederem, quod remedium hoc specificum indiscretim qualemcunque maniam, ex quacunque causa ortam, vel inveteratam, idiopathicam vel symptomaticam, vel etiam τὴν νοσηματικὴν profligare valeat, cum ejusmodi medicamentum infallibile, seu panaceam cum *Gerh. GORIS in med. contenta* p. 54. dari haud mihi persuadeam, & ratio & experientia doceat, quod etiam usum & effectum probatissimorum medicamentorum minima morbi circumstantia variare possit ac soleat, cui infirmitati procul dubio etiam nostrum specificum obnoxium est, sicuti testatur celeberr. STAHLIUS *Prax. a Pelargo edit. §. 45. p. 1312.*, qui illud sine effectu salutari adhibere vidit; quæ vero observatio ejus efficaciam specificam sæpius laudatam minime gentium tollit, cum culpa non in medicina, sed potius vel in morbi natura, in ægro, vel in ipso Medico sit quærenda, quare, si quis hoc medicamentum in usum trahere apud animum constituit, semper regulam a celeberr. Medicis, ratione usus specificorum præscriptam, ut nempe præmissis præmittendis & conjunctis conjun-

gendis debito modo exhibeantur, curæ cordique habeat necesse est; conf. ETMULLERUS *l. c.* STAHLIUS *Dissert. de remed. alterant. & specif. Cap. II. p. 32.* HOFFMANN *Med. rat. syst. T. II. cap. II. §. XIII. Schol. p. 24. & T. IV. p. IV. cap. VIII. §. XIX. p. 211.* JUNCKER *Consp. Therap. gener. Tab. XX. p. 505.* Ceterum vero omnes artem *ιατρικὴν* exercentes exhortor, ut etiam cum specifico nostro data occasione experimenta facere eaque deinde in lucem edere haud intermittant. Interim DEO TER OPTIMO TERQUE MAXIMO humillimas devotissimasque persolvo grates, quod hucusque conatibus meis clementissime adfistere voluerit, quos ut impoſterum inprimis in SUI NOMINIS GLORIAM deinde in conservandam SERENISSIMI PRINCIPIS, DOMINI MEI CLEMENTISSIMI, sanitatem & multorum ægrotantium salutem, ad sanctissimum suum nutum dirigere velit, est quod ardentissimis exoro precibus.

DE
CURA CANCRI
IN
MAMMA

EXULCERATI, POSSIBILI,

EXULANTE CHIRURGICA
OPERATIONE,

DISSERIT

HENR. AUGUST. GERLACH,

PHILOS. ET MEDICIN. DOCTOR, ACADEM.

IMPERIAL. NAT. CURIOSOR. COLLEGA

ET PRACTICUS

HAMBURGENSIS.

AD LECTOREM.

Pauca tantummodo præfari liceat. Quid sentio, absque ambagibus proponam. Artem salutarem exercitibus est nulla dies sine linea. Offendunt quotidie objecta, quibus inhaerere possunt. Admiranda corporis humani structura dat Medicis semper negotium. Ad statum sanum cujusvis partis intelligendum, requiritur tempus, opera. Morbosus ex priori cognitus, non minores facessit labores. Plura occurrunt, ubi Medicorum conamina votis non semper respondent. Num inde arti salutari opprobrium? neutiquam. Quicquid experientia & ratiociniis excolendum venit, ad gradum perfectiorem ducitur. Nulla hic excluditur Scientia, neque Medicina. Indagandum est. Multa noscitur ætas præfens, quæ tempora prisca ignorabant. Solertiæ fines nulli sunt ponendi. Prostant casus, experimenta, conamina, ratiocinia indefesse poscentes. Cancer exulceratus primum hic fere occupat locum. Morbus, qui Medicorum celeberrimos fatigavit. Num dictatoria fronte pro incurabili habendus? Vix consentio. Quid remedium nobis deest, habitura erit Posteritas. Interim non abhorreant, quibus facultas est indagandi. De communi commodo, de hominum restituenda sanitate agitur. Id, ad quod Medicorum quisque suum conferre potest, & debet. BAGLIVIVS, vir lectu dignissimus, consentit. In Operibus suis (*) omnes admonet Medicos, ut de novis methodis & medicamentis cogitassent, quibus morbi vulgo *incurabiles* dicti, sanarentur. Et ego pauca conscripsi. Differo de cura possibili. Quid origine mali con-

fide-

siderata, structura partis læsæ examinata, mihi bonum fuit visum, possibile, expono. Scopus præfixus est detegenda veritas, medela extra ferrum invenienda.

Valeant lecturi.

§. I.

Duo notantur in corpore humano, vis motrix & materies. Materiem constituunt solida & fluida. Per utraque vis activa corporis cognoscitur. Quicquid corpori humano accidit, per motum fieri debet (a). Corpora agunt (b). Illorum actiones fundatæ sunt in viribus. Corporum vires determinata magnitudine gradus se exerunt. Hinc quoque actiones secundum gradus determinantur. Ubi actio, ibi reactio. Materies vi elastica prædita est. Si movetur, reagit & pristinum statam recuperare annitur. Ubi omnia gradu determinato fiunt, ibi actiones ad regulas motus peraguntur. Regulæ vero pro norma sunt, juxta quam vis corporum passiva & activa in conflictu modificatur. Corpus humanum constat ex partibus. Pars quælibet agit, ubique actiones secundum gradus determinantur. Nulla autem deprehenditur actio, quæ ad certum non tendat finem. Cujus entis partes ob fi-

Append. A. M. Vol. VIII. f nem

(a) Audiatur *Fridericus HOFFMANNUS*: *Sicut nullius corporis, omniumque maxime humani, productio, conservatio, augmentum, vel etiam destructio, corruptio, imminutio aut reparatio, sine motu fieri nequit; ita quoque vita, sanitas, morborum productio, eorundem curatio, mortis quoque genesis, sine motu necesse, nec intelligi potest.* Med. ration. syst. Tom. I. Cap. VIII. §. 9.

(b) In corpore humano, ut ente composito, adest motus totius & partium. Patet ex Ontologicis. Motus est mutatio loci. Corpus humanum gaudet loci mutatione in toto & partibus. Mutatio dicitur actio. Ubi actio, ibi conatus agendi, qui vocatur vis. Ad sunt actiones ergo & vis motrix. Conf. *Dr. GROSSE Tractat. philosoph. medic. de vera medicina principio.*

nem agentes, effectum producunt certum, moventur ad regulas motus. Actio hic nulla per se subsistit. Altera in altera est fundata, si omnes sibi respondent, finis communis obtinetur, qui est status corporis humani naturalis sanus. Quæ dicta si non obtinent, evadit status præternaturalis, morbosus.

§. II.

Mamma est pars corporis humani. Illius actiones tendunt ad finem, qui est lactis secretio. Nutritio & secretio, quæ in corpore humano fiunt, sunt res miratu dignæ. Ad utraque perficienda structura hominis tam mire fabricata est. Partium constructione illarumve compositione & actionibus Medicus in morbis judicandis superfedere nequit. Mamma tam diro morbo, ut cancer, subjecta, ad usum & ornamentum magnifice est extructa. Medicorum plures, de illius structura egerunt. (c). Immortalis BOERHAAVE, quæ de mamma dicenda sunt, bene brevibus exponit. (d). Inter eruditos movit mamma lites. Medicorum maxima pars, qui glandulosam mammis attribuunt substantiam. Ab ipso HIPPOCRATE mammæ *glandula in pectoribus* vocatur. Eandem sententiam fovent SPIGELIUS, VESALIUS, RIOLANUS, VERHEYEN, NUKIUS, MALPIGHIUS, alii. Insectio ars illa pulchra, genus vasculosum in humani corporis partibus majori ex

(c) NUKIUS, VERHEYEN, BARTHOLINUS, CRELLIUS de mammarum fabrica.

(d) *Mamma*, ait, *in loco libero, sola pinguedine, & facile dilatibili cute, testæ, recipientes arterias externas ab axillaribus, internas a subclaviis deorsum demissas in thoracem per intercostalia & sterni loca egressas, mammis commissas, epigastricis communicantes, inde in miras contorsionum spiras nodulosque abeunt, tandem lactiferos tubos recta emittunt exiguos, qui uniti majores, tandem vasa lactifera majora, latiora, in angustum desinentia, atque arduissima fistula in papilla exeunt, ita tamen, ut ex arteriis per lactifera in papillam, ab hac per galactosera in arterias sit: itus & redivus. Conf. Inst. med. §. 688.*

ri exposuit luci, cum glandularum detrimento. Ubique vascula pronunciat RUYSCHIIUS, nec mammæ glandulas concedit (e). *Nullas, inquit, reperio naturaliter glandulas ita decantatas in mamma, & substantia ejus neutiquam glandulosa, sed vero talis, qualis non datur in toto corpore, praterquam quod aliquam analogiam habeat cum parastatis humanis, scilicet, tenacissima, albissima & neutiquam evolvenda; rotunda autem particula, quæ in mammis reperiuntur, mera est pinguedo.* Idea RUYSCHII de vasis in quavis parte corporis locum habet, forsitan quoque in mamma. Glandulosam tamen vocamus. Sit, nec ne, utraque tamen sententia origini explicandæ morbi inservit.

§. III.

Statum morbosum partis cujusdam nemo intelligit, nisi cui sanus est cognitus (f). In mamma adsunt glandulæ. Glandula est folliculus cavus, ubi omnis generis vasa deprehenduntur. In cavo folliculi arteriarum extrema se colligunt, secernunt liquorem. Quod secernitur, aut per emissaria ad locum ducitur destinatum, aut per venas resorbetur. Retinetur tamen liquor in folliculo ad tempus. Secretus certis inservit usibus (g).

f 2

§. IV.

(e) Leg. Epist. Probl. XV. Thesaur. anatom. III. IV. VI. Epist. ad Boerhaav.

(f) Causas, qui recte novit perfectæ sanitatis, ille, quoties hæ deficiunt, egregie ipsius defectus, id est, morbi originem rationemque comprehendit. Qui autem causam ægritudinis proximam clarissime videt, maxime is idoneus, qui ei occurrat, est habendus. BOERHAAVE in *Orat. de usu rationis mechanici in medicina.*

(g) Ideam de glandulis illarumve negotio satis pulchre descripsit van SVIETEN, vir eruditione & in medendo dexteritate clarissimus. Descriptio locum hic meretur: *Scirrhii propria sedes, inquit Vir doctissimus, glandula videtur esse, sive folliculus cavus, cujus latera omnis generis vasa constans, & in cujus cavum arteriolarum minimarum oscula hiantia, singulare liquidum deponunt,*

§. IV.

Humores secretioni inservientes varios in modos per vasa ducuntur, premuntur, applicantur, rotantur, attenuantur, secerantur, colliguntur (h). Quicquid liquidum, in glandularum cavis collectum, coagulare, inspissare, exsiccare potest, reddit illud immeabile. Per emissaria exire nequit, generat scirrhum. Plures adfunt causæ, quibus hoc malum oriri potest (i). Si liquidum stagnat coagulatum, immeabile, distendit folliculum. Omnis generis vero vasaprehenduntur. Crassum illud, cavum distendens, vasa comprimit, compressa faciunt tumorem, hinc scirrhus. Omnis sensatio a nervis originem ducit. Inter vasa, quæ ad folliculum inveniuntur, dantur quoque nervi, & hi premuntur, quæ pressione sensatio loco huic adimitur, inde doloris in scirrho absentia.

§. V.

ponunt, arteriosa fabrica a sanguine allato, ad glandulam secretam, per glandula deinde emissarium collectum, in ejus cavo liquidum exis, variosque usus in diversis corporis locis præstat. Simples tales glandula plurima sunt, quæ collectum in suis cavis liquidum versus cutis exteriora, vel in superficies membranarum eructant. Si vero plurimi folliculi simul adunati concipiantur, quorum emissaria omnia in unum canalem majorem abeunt, qui collectum sic liquidum in singulares usus deferat, tunc glandularum harum congeries, una communi membrana vestita, & in unum commune emissarium definens, vocatur glandula composita. In Commentariis ad Aphorismos Herm. BOERHAAVE, Tom. I.

(h) Legantur S. S. 244. 245. 246. *Infl. med.* BOERHAAVE.

(i) In aphorismis de cognoscendis & curandis morbis BOERHAAVE nominat sequentia: Lac stagnans caseosum, durefcens, coagulatum: contusio: attritus validus: anthrax: Bubo: ulcus præmature clausum: materies atrabiliaria sanguinis, bilisve maxime cessante consueto menstruo, vel hæmorrhoidali fluxu: lapidescens, crassa, austera materies: vita tristis: victus durus: hæreditaria labes. *Aph. 485.*

§. V.

Materia ad generandum scirrhum; quacunque demum de causa orta, in cavo hæret, extra vasa, inde pro ratione humorum ad tempus longum potest tolerari, absque damno corporis notabili. Si homo, cætera, vegetus est. Degenerari tamen potest. Aut acrimonia, aut victus, aut vis externa hic scenam ludunt, aut motus vitalis nimium auctus. Vix semper hominis est cuncta evitare, quin motus in vasis non augeatur. Motu auctiore fluida majori vi impelluntur, vasa obstruuntur, oritur inflammatio. Quodsi in vasis circa scirrhi substantiam facillime margines inflammari possunt, inflammatis scirrhus evadit malignus, oritur cancer (k).

§. VI.

Materia degenerata, inflammatione accessâ, concretum illud malignum cancerosum tumet, rubet, per vices in imo tumore lancinantes sentiuntur dolores. Dicta augentur, propullulat apex, distenditur cutis, rumpitur, effluit sanies acris tenuis, ichor, adest cancer exulceratus. Progressum optime descripsit BOERHAAVE: *Vasa sana, circa margines canceri vi fluentis vitalis liquidi attrita, rumpuntur, hinc putredo fetida, cadaverosa, ambientia rodens, vicina exedens, progressus in ambitum & in profundum ad partes vicinas emittendo undique radices malignas, quibus tenet fortiter, labia tumida, retorrida, horrenda, dolor intolerabilis, urens, pungens, rodens, color cineritius, lividus, niger, canceri occulti ad glandulas communicantes, &c. (l).*

f. 3

§. VII.

(k) Confer. Aphorism. Boerhaav. 491.

(l) vid. Aphorism. 499. Legi quoque merentur celeb. ELLERI *Observationes medica & chirurgica in Nosocomio Berolinensi, de la Charité dicto, annotata.*

§. VII.

Liquidum, quod in vasis stagnat, aut resolvitur, aut suppuratur, aut in gangrænam abit, aut fit tumor durus, indolens. In tumore cancroso resolutio nullum habet locum. In resolutione, quod stagnat, redditur meabile, ducitur vi activa corporis in circulum sine corruptione. Resolutionem vis vitæ peragit. Per fluida circulantia applicatur. Stagnans scirrhum, cancrosum extra circulum est, hinc nulla resolutio. Suppuratio quoque nulla. Liquidum stagnans, suppuratione bene procedente, mutatur vi arteriarum cum extremis vasorum obstructorum in pulticulam homogeneam insulsam, albam, & dicitur *pus*: Hic vero exulat vis arteriarum materiæ cancrofæ applicanda, in coagulata agere nequit. Ruptis integumentis accessu aëris & partium viventium calore, oritur putredo, foetorem spirans abominabilem. Per & circa hoc corpus putridum vasa currunt viva. Advchuntur liquida nova, alluentia aut stagnant, aut ruptis vasis effluunt, semper putrescunt, inde sanies illa acris, fœdida, rodens (m).

§. VIII.

(m) In diversas abeunt sententias auctores, cur cancer non in ulcus aut gangrænam convertatur? Quid *Fr. HOFFMANNUS* sensit hac de re, adducere liceat: *Sanguis motu suo privatus in angustiis meatibus non aliam, quam sphaerulofo putredinosam alcalina indolis corruptionem induit, lac vero & lymphæ subsistens in corruptionem potius acidam & corrodentem abit, quæ dum putredini quodammodo resistit, fieri solet, ut non tam subito, sed per extimiam sæpe moram putrida consumptio serpat, partesque vicinas erodat, & exulceret.* Medic. ration. syst. Tom. IV. Part. V. Nos ita: Materia degenerata, acre ortum augetur, ruptis integumentis accessu aëris, præfente calore partium vivarum, oritur putredo. Omnis generis vasa circa materiam cancrofam inveniuntur, ipsamque permeant. Suppuratio fieri nequit, nervi ab acri illo irritantur, tenduntur, stillant majorem copiam feri tenuis, acris. Confirmat hoc *BOERHAAVE*: *Nervi tensi punði, vel dimidiato discissi aliquando obusos dolores, nonnunquam viuos excitant, primo loco vulneris, post per omnes nervos nexos, vicinosque: hinc calores, tumores*

§. VIII.

Methodos medendi, quas natura imitandas docuit ipsa, cancer spernit exulceratus. Incassum est, quicquid hac ratione tentatur. Mali hujus vehementiam HIPPOCRATES cernens, curaturos ne quid audeant, monet (n). Inanes fuerunt celeberrimorum Medicorum conatus, hinc ferrum in auxilium vocarunt, inde exstirpatio. Non semper tamen ex voto responder (o). Medela interim necessaria.

§. IX.

Exstirpationis incommoda, dolores, corporis imperfectiorem parte quadam amissa Medicorum celebres cernentes, ut cancer absque ferro medicaminibus tollatur, dederunt operam (p). Forsitan

mores &c. inflammationem, inflammati aperturam cum evacuatione acris tenuis & copiosissimi saepe feri; Aphorism. 163. van SVIETEN loc. cit.

(n) Sect. IV. aphorism. 38.

(o) vid. Commentar. sic dictus spurius in aphor. Herm. BOERHAAVE P. II. p. 257. ubi sequentia referuntur: *Duos casus in nobilibus hujus rei publice Matronis vidi: Uni cancer erat in mamma, qua Lugdunum Batavorum venerat, ad exstirpationem sustinendam. Re vero examinata, etiam in altera mamma cancerprehendebatur. Hinc illi exstirpatio fuit dissuasa, sed tamen eam fieri voluit. Feliciter quidem facta, sanata fuit, ast anno elapso, rediit exstirpationem alterius mammae expetens, dissuasum fuit, voluit tamen, facta est, sed paulo post cancerum in subaxillaribus glandulis & utero, prior atrociorem fuit perpeffa. Conferantur quoque Celeberr. ELLER I. cit. Fr. HOFFMANNUS Med. rat. l. c.*

(p) Olea quibusdam in deliciis fuerunt. AGRICOLA in Commentar. in POPPIUM magnis laudibus extollit oleum antimonii & mercurii. SENNERTUS in Praxi med. I. IV. descriptionem pulveris cujusdam com-

Forſitan non omnium conatus irritus fuit. Fides hiftorica rejici nequit. Teſtatur HELMONTIUS plures a malo hoc deteſtabili fuiſſe liberatos, exulante chirurgica operatione (q). Num impoſſibile? neutiquam. Dantur in præſenti remedia, venerandæ antiquitati medicæ nunquam cognita. Ex quo tempore chemia magis magisque fuit exculſa, magnarum virium medicamina, arte, judicio, igne reperta, applicata, probata fuerunt. Exemplo ſit mercurius. Scientiarum genera quæcunque capiunt incrementa. Comprobant hoc conſcripta illorum fata. Ars ſalutaris non excluditur (r). Augetur ſcientia de die in diem. Comes Medicorum eſt induſtria, obſervatio, ratiocinium.

§. X.

communicat, quo Medicus contra cancerum non minori cum fama & lucro fuit uſus. WEDELIUS in *Differtatione de Cancro mammæ* baſam antimonii Baſil. Valentini magni facit. HARTMANNUS ſpiritum fuliginis: HILDANUS unguentum e ranis viridibus aliis præfert medicaminibus. De ſpecificis, quæ KORTHOLT deprædicat, legantur *Annales medic. phyſic. Wratiſlav. Tent. VI.* Quid WELSCHIUS ſuadet, exhibent *Ephemerides Nat. Cur. Dec. I. Ann. IV. & F.*

- (q) HELMONTIUS, vir nugas, impotentiam ſcholarum in medendo optime intelligens, in *Cap. de idtiis morboſis* hæc refert: *Vir quidam, menſibus in traſſu juliacenſi cancerum unum quemlibet ſanabat, inſperſo pulvere indolente, atque dum demum emplaſtro incarnante ſolidabat, cujus ars ſecum ſepulta eſt.*
- (r) De Therapia conferatur SCHULZII Compendium hiftoriæ medicinæ, ubi medendi methodus gentis Egyptiæ, Græcæ & Romanæ deſcribitur. Artis chemicæ hiftoria in *Elementis Chemia* BOERHAAVII legitur T. I. Quod Anatomen ſpectat, ſpecimina duo a clariffimo SCHULZIO de hiftoria Anatomæ exhibita huc referri merentur.

§. X.

Una plures cancri exulcerati existunt causæ. Cura itaque difficilis, difficillima. Ubique morbus detestabilis. Sanies ichorosa, graviter olens, transudans, dolor intolerabilis, labia livida inversa, vicinarum partium exesio, materies atrabilaria sanguinis copiosa, morbum reddunt desperatum. Non in omni cancro materies in sanguine præexistit. Causæ sunt diversæ, hinc non omnis spes curationis abjicienda. Quod stagnat in cavo folliculi liquidum, scirrhus dat originem. Materia tempore acris fieri potest. Aucta acrimonia, malum augetur, malo aucto, detestabilis oritur morbus. Liquida destruunt solida. Ast quod acre est, quod scirrhum in cancrum mutat, per medicamina corrigi potest (s). Vis activa corporis adjuvat, sic desperatissimi morbi, qui acrimoniam in humoribus pro origine habent, tolluntur. Fluida correcta non sufficiunt, plura requiruntur. Recte judicat van SVIETEN: *Nunquam superabile videtur hoc malum, nisi mortuum illud tolli posset, vel viva vasa interposita absque propagatione mali ad vicina loca, mori* (t). Partes corporis humani læsæ, mortuæ, tamen instar Mumix, exstirpatione exulante, arte servari possunt (u). In cancro exulcerato fluida & solida consideranda veniunt. Utraque curationis sunt objectum. Maxima putredo adest. Dantur medicamina putredinem coercentia, est

Append. A. M. Vol. VIII.

g

non

(s) Sit hic exemplum cognitum a GALENO adductum: *Mulier, refert, canerosam diathesin in mamma habens, circa ver instans satis fortiter quotannis purgabat, atram bilem removens. Omissa vero purgatione dolorem in profunda mamma sentiebat, signum, acrimoniam fuisse auctam.*

(t) Commentar. in Boerh. aphor. L c.

(u) Quid fomenta ex sale marino, ammoniaco, aqua & aceto applicata operantur, cognitum est Practici. Legant RUYSCHII scripta.

non semper sufficiunt (v). In auxilium vocatis antiputredinosis, conservatio solidorum respicienda est. Hoc intendens indurare debet. Fieri potest. Artis chemicæ gnari medicamina noscunt, non irritantia, quæ tamen solida una cum fluidis indurant. Cancrum exulceratum curaturus, exulante chirurgica operatione, illum in scirrhum iterum convertat, necesse est. Scirrhus, si homo diætam provide observat, absque notabili corporis damno diu tolerari potest. Non omnis exstirpatio ex voto cedit, hinc induratio, præmissis necessariis, tentanda. Plus una vice feliciter successit methodus. Ubi vero materies cancrofa in sanguine præexistit copiosa, idem experitur methodus fatum, quod exstirpatio. Cancer una loco superato alterum aggreditur. Uterum occupans, consumptio, mors.

RELA.

(v) Doctissimus ~~viri~~ SVIETEN in Commentariis suis adducit exemplum canceri exulcerati, in mamma pauperculæ, ceteroquin sanissimæ, ubi per menses quindecim liquido quodam sustinuit malum, ut vix in deterius vergeret. Vidit in marginibus suppurationis vestigia, pars quædam separata cecidit, fundo pure apparente. Spes fefellit concepta, putredine aucta paupercula periit. l. c.

N O T A.

De remediis ad cancerum indurandum commendatis conferri meretur Jo. G.
Nouv. KRAMERI Medicina castrensis chirurgica germanico idioma
 Norimbergæ 1740. edita p. 156. sequu.

RELATIO ANATOMICA
SEU

VISUM

QUOD VOCANT

REPERTUM

IN CASU

INFANTICIDII,

ADJECTIS DIVERSIS DIVERSORUM MEDICORUM
SENTENTIIS, DE PULMONUM FOETUS ET COLORE
ET IN AQUA SUBSIDENTIA EMBRYONUM.
QUE RESPIRATIONE,

ADNEXA SIMUL OFFICIOSISSIMA PETITIONE

AD SINGULOS EXCELLENTISSIMOS

DOMINOS COLLEGAS,

UT

PER FREQUENTEM AC SEDULAM SECTIONEM ET
OBSERVATIONEM, VEXATAM TOT SECLORUM ET OB
CAUSAM SANGUINIS MAXIMI MOMENTI QUESTIONEM,
DE PULMONUM FOETUS COLORE ECRUMQUE IN AQUA
VEL NATATIONE, VEL SUBSIDENTIA, TANDEM
ALIQUANDO EXTRA OMNE DUBIUM
PONANT

AC EO IP SO CERTO CERTIUS DECLARENT:

AN JUDICIUM EX HIS DE PROMPTUM SIT VERUM,
FALSUM, VEL DUBIUM?

IN QUEM FINEM JUNCTA EST HANC IN REM

INQUIRENDI METHODUS,

AUCTORE

RÜDIGERO FRID. OVELGÜN,

MED. DOCT. COMITE PALATIN. CÆSAR. MEDICO

PROVINCIAL. MOGUNTIN. ARCHIAT. WALDECCENS. RE

VER. CAPITUL. ET CIVITAT. FRIDESLAR. MED. ORDI

NAR. ACADEM. CÆSAR. NAT. CURIOSOR

COLLEGA.

Berchemium, jussu Illustrissimi ac Celsissimi Comitis JOSIÆ in Waldeck, vocatus, ut sectioni infantuli præessem, quem tripedali fere altitudine, in stabulo, terræ per dies viginti, & quod excurrit, jam mandatum, fama erat, morte violenta & materno, proh facinus! scelere, in pago *Königshagen* occubuisse: gratiosissimo mandato morem gerens, sectionem anatomicam, ex more, administrari jussi, & *visum*, ceu ajunt, *reperitum*, his ferè verbis é germanico idiomate, latio donatis, concepi.

Quod ad primum attinet, quivis oculis usurpare potuit, unguis ad unum omnes justæ fuisse magnitudinis, caput sufficiente capillo instructum, ossa capitis juncta, neque circa suturas separata: & quantumvis, quod nemo non hariolari potest, cutis per tot dierum intervallum, corruptionem ferè putredinosam conceperat, ac proinde de cute rugosa, vel minus rugosa, judicium, omnibus numeris absolutum, ferri non poterat; nihilo tamen secius extra omnem dubitationis aleam positum est, omnia totius corpusculi membra justa fuisse cum forma, tum magnitudine, cute separata musculorum caro non laxa, sed firma textura ac structura erat conspicua. Signis his collatis & junctis, concludere licet, infantem & vixisse, & justæ maturitatis fuisse.

Funiculus umbilicalis ab abdominis superficie duorum vel trium digitorum latitudine ruptus, & non ligatus erat. Abdomine aperto, oculos in viscera intendenti mihi tantum, non omnia apparebant in statu naturali. Pulmones non rubrum, sed consuetum præ se ferebant colorem; & bene se cum corde habebant, Separato corde, pulmones innatabant aquæ. Cultro anatomico cute capitis diducta, ossi occipitis incumbentem sanguinem coagulatum videre licuit; non minus tumor circa vertebrae colli superiores deprehendebatur. Ex quo phænomeno cum certior factus essem, vertebrae colli haud dubiè fore lasas, musculos separari jussi sanguine turgidos. Tum quidem cuivis, obtutum in

primam

primam vertebra[m] colli figenti, hæc ipsa valde videbatur læsa: in sinistro namque hujus vertebrae latere hiatus erat haud ita parvus. Ceterum cerebrum erat in statu naturali.

Vivo corpore, vim primæ vertebrae colli illatam esse, solenne vult iudicium, quod dictus tumor musculorum circa vertebra[m] colli subministrare solet: Et quantumvis sola pulmonum in aqua natatio argumento esse non possit, partum vivum fuisse editum, nihilo minus tamen allegatus tumor sanguineus cum dislocatione colli, natationi dictæ junctus, manifesto demonstrat, infantem vivum in lucem editum fuisse, & quod pusillus noster per vim externam violentam dein e vivis sublatus fuerit: Talis namque in prima vertebra colli apparens læsio, unanimi Medicorum consensu, pro absolute lethali habetur. His adde, quod infans, ob disruptum & non deligatum funiculum umbilicalem, purpuream & proinde, sanguine effuso, necessario supremum vitæ diem obire debuisset. Tantum!

His adjiciendum forsitan adhuc est, dum sectioni vacabam, infanticidam meretricem, cum prædicta ipsi narrarentur, quæsisse ex iis, quibus custodia corporis erat demandata: an hominem mortuo, Medicus scire queat, ex qua causa sit mortuus? Sectione ad finem perducta, ea de re extemplo certior factus, hanc ipsi responsionem dare jussi: Medicum talia non latere; ut autem nec ipsam fugiat hujus rei veritas, me nolle eam ignorare, infantem vixisse, novem mensium ante partum fuisse, & vi illata, vivere desiisse. Mihi plura adhuc esse cognita, collum nempe tenelli violenter tortum fuisse, quid? quod me nosse, qua ratione isthoc factum sit, à latere nempe sinistro versus dextrum. Tum vero stupore adfecta, statim omnia ultro passa est, quæ antea perfrecta fronte negabat. Nihilo minus tamen, quæ erat illustrissimi clementia, Jurisperitus, qui causam illius ageret, concessus fuit. Hic, quod ad relationem meam attinet, nihil eidem opposuit,

quam quod, me ipso teste, nihil de cute rugosa vel non rugosa pronunciari posset. Levicula hæc susque deque habens, res, ut mihi erat in votis, deferretur ad illustrem Facultatem. Hæc relationem meam principiis medicis & rationi prorsus conformem esse declarat, itaque Defensor causa cadit, & meretrix capite amputato, justas prenas luit. Interim, quum alias sæpenumero, ob minus medicæ factam sectionem, quantum mihi constat, in dedecus Medicorum responsum & judicium tulerint Facultates, e re medica esse crediderim, ut honori medico consulturi, in gratiam imprimis novellorum Practicorum, cum publico, præcipue vero cum Ephemeridibus nostris, relationes medicas, omni exceptione majores & debite exasciatas, communicent. Ceterum optarem tandem aliquando, quoniam hæc non de corio bovino, sed humano luditur, de pulmonum fœtus in sufficiente quantitate aquæ subfidentia & natatione ac colore, solidam & unanimi Medicorum consensu roboratam decisionem, idque per frequentem, sedulam & judiciosam observationem. In diversa namque hic abeunt non imi subfellii, sed magni nominis Medici. Juvat nonnullos in scenam producere, ut hujus rei & necessitas, & veritas, eo magis dispalescant. GALENUS (a), at qui vir! quærit, cur pulmo in iis, qui geruntur utero, sit ruber, non autem, ut in perfectis animalibus, albicans, & rationum momenta subjungit. Severinus PINÆUS (b) segnitiei veritatis indagandæ majorum nostrorum adscribit, quod embryonum pulmones crasso nutriri sanguine, ut reliquas corporis partes, non agnoverint, nec existimaverint, fortius recenter in lucem editos eosdem graviores, seu ponderosiores multo ac nigriores habere his, qui jam per aliquot septimanas, aut menses, aërem per os, nares, fauces & asperam arteriam traxerunt & exceperunt; & paucis interjectis, pulmones posthac magis albicantes,

(a) de Ufu partium Lib. XV. p. m. 306.

(b) de Virginitatis notis, graviditate & partu, in Prefatione p. m. 20.

cantes, spongiosos & leves fieri, quam antea, pronunciat. *Dominicus de MARCHETTIS* (c) *pulmones*, inquit, *ad latera cordis, rubri, densi, & non tam porosi latent, quia, donec fœtus ex utero matris non est egressus, non moventur.* Dum celeberrimus *D. Laurentius HEISTERUS* (d) differentias notabiliores, quæ inter fœtum & adultum, ante aut brevi post partum intercedunt, recenset, *pulmones*, inquit, *qui non respirarunt, collapsi & nigricantes reperiuntur, atque aqua injecti fundum petunt.* Clarissimus *Joh. JUNCKERUS* non minus ait (e), *fœtus pulmones, quia aërem nunquam hauserunt, collapsi & nigricantes conspiciuntur.* Denorum gloria, *Thomas BARTHOLINUS* (f), eam in rem sequentia habet: *Ingens dubium oritur ex pulmonibus embryonum, qui, omnium Anatomicorum consensu, rubent in fœtu & merguntur, in adultis pallent & natant.* *GALENUM* Lib. XV. us. Part. c. 6. hic sequuntur longo agmine *ZERBUS*, *LAURENTIUS*, *PICCOLOMINIUS*, *BAUHNUS*, *SPIGELIUS*, *HOFFMANNUS*, *HARVÆUS*, *HIGHMORUS*. *Plerique, sanguini materno adscribunt, quo nutriuntur. Alii imperfectioni, alii aëris ventilationi, qua extra uterum pulmones moti albent, quod etiam indicium matribus suggerit HARVÆUS, vivum, an mortuum fœtum pepererint? In hoc luto adhuc hareremus, nisi Clariss. CHARLETONI manu erigeremur &c.* Mitto alios, & ne multus videar, ea tantum adhuc adducere animus est, quæ omnium magis dilucidè ipse *Gualterus CHARLETON* (g) commemorat. *Magnus*, ait, *Vir, HARVÆUS* *moster,*

(c) *Anatom. cap. VIII. de fœtu humano, p. m. 91.*

(d) *Compend. Anatomic. edit. quint. p. 112.*

(e) *Conspect. physiol. medic. tabul. 6. p. 160.*

(f) *de Pulmonum substantia & motu diatribe, Section. II. p. m. 29. edit. Hafniæ 1663. qui elegans de pulmonibus tractatus, splendide editioni Operum Marcelli MALPIGII, Lugduni-Batav. 1687. jure meritissimo insertus, locum citatum exhibet p. 349.*

(g) *Exercit. physico-medic. de Oeconomia vitali VIII. de respiratione p. m. 169. 170.*

noſter, in contrariam huic, quam nos heic defendere ſumus conati, ſententiam iſſe videtur. Sic vero iſte: In Embryone color pulmonum rubicundior eſt, quam in iis, qui aërem aliquando inſpirarunt: quod pulmones ab aëre dilatati, albedinem induant. Eoque indicio facile internoveris, Mater-ne vivum an mortuum ſætum pepererit: illico enim ab inſpirato aëre mutatur pulmonum color, qui etiam poſt repentina fata idem permanet. Cui (ſalva interim clariffimi viri, cujus nomen æternum venerabimur, auctoritate) in reſponſum damus, quod quamvis é ſætibz humanis, in utero præ difficili partu emortuis, complures idque, huius præcipue diſquiſitionis cauſſa, diſſecuerimus, eum tamen, de quo HARVÆUS loquitur, diſcriminis charactèrem, in nullo potuimus deprehendere: idem enim in omnium pulmonibus color, ad albedinem nempe inſiſtens, qualis que in adultis poſt mortem diſſectis ordinario cernitur, conſtanter comparuit. Hocque verum eſſe religioſe affirmamus. Imò cum quopiam pignore certare parati ſumus, neminem ex ſolo pulmonum colore, utrum vivus, an mortuus infans ex utero excluſus fuerit, certo internosciturum. Tranſitum facio ad pulmonum ſubſidentiam. Heic ipſæ Ephemerides noſtræ Decur. I. ann. 6. & 7. Obſ. 202. certum ad infanticidas convincendas indicium eſſe, pulmonum in aqua ſubſidentiam, aſſerunt. Huic ſententiæ accedunt ad unum omnes, ceu facile eſt hariolari, qui cum GALENO pulmones fœtus in utero rubros, non vero albicantes, eſſe autumant, quos jam antea in medium produximus. Unum proinde Bartholdum KRUGERUM, ex recentioribus allegaſſe, haud dubie, ſufficiet. Quid ille? Pulmones, inquit (h), fundum ſtatim petunt (ſuffocato fœtu in utero): ratio manifeſta, quoniam in utero nulla fit reſpiratio, & per conſequens nulla rarefactio aëris in bronchiis pulmonum, & contra, in fœtu vivo (poſt inſpirationem & expirationem aëris) extincto, ſupernatant pulmones in aqua.

Hoc

(h) in Methodo ſecandi cadavera, Cap. VII. p. m. 18.

Hoc esto rationale experimentum foetus in utero suffocati, vel post nativitatem extincti. Contra hanc sententiam militant, ut cuius obivium est, qui eundem volunt esse pulmonum colorem, eumque & in utero, & extra uterum albicantem, ex quibus nobile par Medicorum, *Gualterum* CHARLETON, & *Thomam* BARTHOLINUM jam laudavimus. At non possum, quin eam in rem adhuc nonnullos adducam. *Joh. ZELLERUS*, Prof. Publ. Tubingensis, in disputatione 1691. edita, pulmonum infantis in aqua subfidentiam infanticidas non absolvere, nec à tortura liberare, nec respirationem foetus in utero tollere, pluribus asserit. D. D. *Joh. David* MAUCHARTUS, Physicus Marbacensis, qui sub ZELLERI præsidio, hanc dissertationem defendendam suscepit, Ephemeridibus nostris curiosis, *Cent. I. & II. Obs. 121. p. 248.* postero tempore 1708. D. D. BRIGELII sectionem infantis in hujus rei confirmationem suppeditat, per octodecim horas à partu viventis & ejulantis, primum fortiter, postea sibilantis, cujus tamen pulmones, tam integri, quam frustillatim, in aquam non minus copiosam, quam parcam injecti, fundum petiere. Eadem *Ephemerides* nostræ curiosæ *Decur. III. ann. I. Obs. 104. p. 168. 169. & 170.* exhibent historiam, negantium parti non minus accedentem. Practicus scilicet Ronneburgensis, ubi pulmones cito in aqua subfidere videret, huic experimento innixus, in renunciatione sua puellam ante partum periisse judicat. At meretrix fidiculis, semel atque iterum subjecta, ante & post partum infantem vixisse affirmavit, id quod terna vice repetiit, & morte confirmavit. Supernatationem pulmonum, in aquam injectorum, non semper absolutum esse indicium, infantis vivi in lucem editi, responsa Facultatis Medicæ Lipsiensis (i) non minus affirmant. Tacitus prætereo hanc in rem BOHNIIUM, alios. Quem Medicorum hæc

Append. A. M. Vol. VIII. h *opii*

(i) Cent. V. Caf. LXV. p. m. 1289. à *Joh. Erider*, ZITTMANNO, sub titulo, *Medicina forensis* edita.

opinionum divortia non suspensum tenebunt? Gaudeo certe mihi, & gratulor conscientiae meae, quod uni pulmonum colori, eorumque vel natationi, vel subsiditiae renunciationis praecipuum momentum, & per consequens, mortem vel salutem meretriculae, superstruere haud opus habuerim, certiori & extra omnem dubitationis aleam posito argumento, tumori sanguineo, cum dislocatione colli innixus. At vero, quum nec omnibus, nec in quavis sectione ea contingat felicitas, rei medicae, ob hanc causam & ob allatas rationes, maximè interest, ut res tot seculorum dubia, quae tot Medicos in contraria egit, tandem aliquando extra omne dubium posita, in aprium deducatur, omnibus discussis errorum & diversarum sententiarum nebulis. At unde lucem fœnerabimur his tenebris? uno fortean ZELLERO excepto, res in aprico esset, dummodo quaestio: Utrum fœtus in utero respiret, an non? nullis premeretur dubiis. At vero & heic variae variorum sunt sententiae, ut, quo te veritas, nescias. Ut res eo magis constet, & quivis id ipsum videat, nonnullos in testimonium citare, nonnulla eorum argumenta, & propria Auctorum verba adducere, ceu & in superioribus fecimus, animus est. Lucas SCHROECKIUS Lucas Fil. (k) *respirationem*, inquit, *leviculam fœtus in utero penitus negare nolo*. Gualterus CHARLETON, disquisitionem de respiratione fœtus in utero, in utramlibet partem paribus fere auctoritatum momentis apud Medicos, ab HIPPOCRATE in hodiernum usque diem, libratam mansisse vult. Pluribus vero pro fœtus respiratione in utero agit (l), & argumenta in contrarium allata omni ope adnititur diluere. Eadem imbutum fuisse opinionem divinum Senem, affirmat libr. de natur. puer. *Puer ab alio respirat, & ore; & naribus; & alibi: Sufficit embryoni modica spiratio, pro suo modulo*. Plura esse affirmat, quae hujus rei claram fidem faciant, at tamen nonnulla tantum in medium profert, solutu, ceu vult.

(k) in Schol. ad Observ. 104. Decur. III. anni I. Ephem. N. G.

(l) L. c. à pag. 165, ad p. 171.

vult, haud adeo facilia, scilicet 1.) fœtum in utero matris non nutrirî sanguine illo per umbilicum delato, sed lacteo quodam humore, in quo innatet, quemque per os sugendo sibi assumat, certissimum esse. Hoc posito, fœtum quoque simul respirare necessum esse: quum omnis suctio pulsionis sit quædam species, & solummodo per liquoris, vel rei suctæ, ab aëre circumambiente compulso, pressionem perficiatur. Hanc rationem habet pro Areopagiticâ, quæ solâ veritatem venerandi Senis satis evincat. 2.) Idem vagitus uterinos, quorum infinita pene exempla prostant, clare confirmare. Vocem, absque aëre haud fieri posse, vel gregariis notum esse. 3.) Pullum intra ovum, integro adhuc cortice, respirare, & sæpe per biduum ante exclusionem vocem edere, quotidianam docere experientiam. Neminem de aëristransitu per rariorem secundinarum texturam magnopere fore sollicitum, qui eum per solidiorem corticis substantiam facillime transiisse observavit. 4.) Ipsum fœtus situm luculenter hoc evincere: Naturam namque, ut inter fœtum & secundinarum tunicas satis amplum reliquit spatium, quo, eeu promptuario, sufficiens alimonix copia contineatur: ita non omnem earum capacitatem liquoribus alimentosis replevisse, sed rem ita instituisse, ut tale restaret in amnii & chorii superiore parte spatium, nullo liquore occupatum, quale in ovi aliquandiu incubati obtusiore extremitate cernitur. Uteri fundo chorion in loco superiore proinde adhærere, cui etiam firmiter in ea parte adhæreat amnios. Fœtus caput, in supremo enatans, facilius sic suum lac colliquatum ore sugere, & juxta allatam divini Senis sententiam, ore & naribus supereminentem aërem ducendo, respirare. 5.) Partum solum naturalem haberi, quo infans capite primum prodit, quod hoc modo duntaxat absit suffocationis discrimen. In reliquis modis, orificio uteri à corpore fœtus ante clauso, aëreque sic excluso, omnem respirationem intercipi. Ut adeo ex fœtus, tum in utero ante partum, tum in ipso partu, positione situque concludere fas sit, eum respirare. Denique, postquam

h 2

quam ad argumenta in contrarium allata, responsum tulit, ita concludit: Embryonem placidissime, pro modulo suo, & in proportionem ad cordis motum, ante natalem diem respirare. THOMAS BARTHOLINUS (m), postquam CHARLETONI sententiam recensuit, hæc subiicit verba: *Causa veteris erroris penes GALENUM est, qui ab HIPPOCRATE, more suo, secessum fecit. Hujus vero doctrina est L. de Natur puer. genituram in utero respirare, quam si sequamur, pro pulmone nullus supererit scrupulus. Paulus AMMANNUS (n) hunc in modum scribit: Ponamus, primis mensibus pulmones non moveri in fœtu, quis tamen negabit fœtum posterioribus mensibus perfecte respirare: quod probat succio, qua sibi attrahit alimentum, qua alias esset impossibilis; 2.) vagitus uterini, qui fieri non possunt, absque perfecta respiratione & motu pulmonum. Joh. van HORNE eadem opinione imbutum esse, vel hæc evincunt verba (o), quæ de partu Cæsareo, aut, ut RIOLANUS mavult, Cæsonio agens, profert: Nec juvat os gravida apertum tenere imposita clavi, hic enim est error vulgi, credentis fœtum respiratione matris vivere. Inter eos, qui negativam tuerentur sententiam, fœtum nimirum in utero materno non respirare, heic loci primus esto Guilielm. HARVÆUS (p), qui vult, pulmones in embryonibus otiosi, & nullam actionem aut motum habere, quasi nulli forent. Non minus Andr. LAURENTIUS (q) fœtus, inquit, quia parum habet caloris, estque in utero ante diem partus velut imperfectum animal, sola transpiratione contentus est: quare spiritum per os non ducit, neque thoracis & pulmonum opera usitur. In rei confirmationem inter alia addit: Fœtus materno conclusus utero, & membranis circumscriptus, si ore aperto spiritum duceret, cum aëre aquas, quibus innascitur, simul traheret,*

(m) loc. cit. (n) Paranes. ad discipulos Lib. I. cap. IV. p. 22. 23. (o) in methodica ad chirurgiam introductione, Sect. II. part. I. §. 30. p. m. 172. (p) Exercitat. Anatomic. de motu cordis & sanguinis cap. VI. p. m. 81. (q) Oper. anatomic. p. 356.

beret, & primo haustu, aquis obrutus, suffocaretur. Aërem præterea non habet, quem ore trahat puellus: nullum enim in utero spatium est, quod non impleat, uteri vero ostium internum ita connivet, ut ne flatum quidem admittat. Tandem pulmonum substantiam & colorem ex GALENO urget. Laurentius BELLINI (r) ex principiis geometricis se, probabiliter forte, fœtum in utero non respirare, demonstraturum fore, spondet. Johannes FERNELIUS (s) fœtum ex vasis umbilicalibus sanguinem & spiritum assiduo rapere asserit. Cum MAJOW, tum cum eo Mich. ETTMULLERUS (t), affirmant, succum nutritium, particulis aëreis copiose refertum, fœtum à matre per venam umbilicalem recipere, adeoque eundem non respirare. Joh. Jac. WALDSCHMIDT ad casum medicinale Timai à GULDENKLEE, de vagitu uterino (v), sequentia adnectit: Ex hoc solent veteres impugnare recentiorum opinionem, de fœtu in utero, quod non respiret, quam etiam defendit CARTESIUS; ad exemplum propositum facile est respondere, fuisse nempe extraordinarium & portentum quoddam, id quod eventus docuit: ergo ordine natura non factum. Georg. Wolffg. WEDELIUS (w) ita scribit: Non respirat fœtus in utero, neque id facere occipit prius, quam vitales hauserit auras. Quid? quod, hic consummatae quondam doctrinae & praxeos Medicus, porro in eo totus est (x), ut locum HIPPOCRATIS, libr. de carnibus, ubi hæc verba: Ceterum puer in utero, comprimens labia, ex utero matris fugit, & trahit tum alimentum, tum spiritum cordi intro, improprie intelligendum esse, variis argumentis evincat, addens alium HIPPOCRATIS locum libr. de nat. puer. in hæc verba: Per umbilicum fœtus spirat, ac alimentum & incrementum capit. Is ipse eundem non minus Lib. de octimestri partu c. 4. t. 1. idem perspicue & latius tradidisse, annectit.

h 3

(r) in Epistola ad Ferdinandum II. Hetruriæ Ducem data, quam invenire est, Observ. LXXV. Ephem. Nat. Curios. Decur. I. ann. II. p. 138. (s) in Universa Medicina, Trajecti ad Rhenum 1656. edita p. 178. (t) Fundament. Medicin. cap. XII. p. m. 77. (v) Oper. Medico-practic. p. m. 555. (vv) in Physiolog. reformat. C. VI. p. 117. (x) l.c. Cap. XVI. p. 606 & 607.

etit. Felix PLATERUS auctor est (y), cerebrum in foetu ad quartum fere mensem otiosum esse, cum foetus prius non moveatur, nec ante partum sentiat; Quo, pergit, tempore, etiam reliqua viscera, opus proprium nondum aggressa sunt: neque enim ventriculus chylum conficit, nec pulmones spirant, oclusis exacte tunc naribus atque ore. Ne quis vero existimet, foetum post quartum mensem respirare l. c. p. 245. hæc subiicit: Neque enim illud (cor) ad quod aëri non patet aditus, nec priusquam respirare queat, per hyssolem contrahi, aut dilatari potest, donec foetus à membranis, quibus obvolutus erat, liberatus, atque ab aqua, cui immersus erat, in partu segregatus, & in lucem editus, per nares aërem attrahat; tunc enim cor, pulmonesque eum suscipientes, primum moveri, infansque modo natus respirare incipiunt. Quod uti ex hisce argumentis licet colligere, sic sensus ipse manifestum facit, si quis in brutis animalibus observet, quo pacto, si foetus una cum membranis, quibus inclusus immersusque est, reijciatur, mater dentibus illud scindens, aëri, ut ad foetum penetrare queat, faciat viam, & pono, unde & usu edoctæ obstetrices, in foetu humano, si cum amnio in partu excludantur, non prius vas umbilicale stringunt, donec involucrum disrumpant, quod bruta animalia, naturæ instinctu, uti dictum, faciunt. Joh. JONSTON (z) vagitum uterinum non admittere videtur, adeoque nec respirationem, inter alia namque scribit, membranas, quibus obvolvitur infans in utero, tam laxos non habere poros, ut transeat aër, nec uterum, etsi pondere hiet, auram admittere posse, insuper lentore excrementitio occupata esse omnia. Joh. BOHNIIUS (aa) supponit, in embryone cordis & sanguinis motum sine respiratione integrum esse, utpote qui, in tenello huius corpore tardior & lentus magis, pro sui conservatione aëris impulsu haud indigeat, addita ratione, quomodo respiratio matris ipsi sufficiat. Postquam Laurent. HEISTERUS

(y) de Origine partium, earumque in utero conformatione Tractat. Ludov. BONACIOLI de foetus formatione annex. p. 244. (z) Thaumotograph. natural. Class. decim. cap. V. artic. V. de vagitu uterino. (aa) Circul. Anatomico-physiologic. progymnasmat. 3, p. 37.

RUS (bb) mentionem foraminis ovalis, membranæ & canalis arteriosi, iniecisset, pro peculiari sanguinis motu in non natis, addit, *quia respirare nequeunt in utero.* Herm. Frideric. TEICHMEYERUS (cc), mihi olim amicissimus, fœtus respirationem à pluribus licet affirmatam, merum figmentum esse, contendit, & rem per se impossibilem; fœtum enim, 1.) in suis delitescere tunicis, quæ aëris ad fœtum penetrationem non admittant, quid? quod clausuram uteri, tempore gestationis firmissimam, nec crassioris aëris vel miculam admittere; 2.) fœtum in liquore natando sustineri, qui liquor aëris externi quoque admissionem impediat; 3.) sanguinem maternum, ad uterum delatum & ad fœtum promotum, ut arteriosum, sufficiente mixtum esse aëris quantitate, quæ aëris particulæ motum sanguinis intrinsecum conservare in fœtu possint. Joan. JUNCKERO (dd) haud secus, fœtus in utero non respirat, quem vide sis. Joh. Rudolph. CAMERARIUS (ee) in ea, ex a. Ho, est sententia, quod umbilicus græcis *ὀμφαλός, παρὰ τὸ ὀμπνέω*, quod est *ἀναπνέω*, respirare, ratione arteriarum dicatur, quod fœtus per umbilicum respiret. Joh. Frid. de PRE (ff) inter arcana naturæ, quæ necdum ab oculatissimis naturæ ruspatoribus plene decisa sint, inter alia quæstionem refert: An & quomodo embryo respiret? negat illi interim veram & propriam talem respirationem, ob pulmonum folles necdum expansos, vel inflatos. Vagitus uterinos pro ludibriis flatuum habet, fœtum vero non quidem particulis aëreis carere, at has tantum, cum succo nutritio per arterias umbilicales placentæ uterinæ annexas cum eo communicari adfirmat. Mitto, quæ huic sententiæ, fœtum nimirum non respirare in utero, addictus Nicolaus VENETTE (gg), longo satis verborum circuitu commemorat. Mitto alios. Quorsum enim attinet, plures hanc in rem

(bb) Compend. Anatomic. l. c. (cc) in Theoria corpor. humani. cap. XLIX. p. m. 270. (dd) in Conspect. Physiol. med. Tabul. VIII. p. 201. (ee) in Sylloge memorabilium Medicinæ, Cent. XI. part. XXXIV. (ff) in Machina corporis humani p. 73. & 107. (gg) de la Generation de l'Homme p. m. 459, 460.

rem adducere auctores Medicos, cum nemo non, qui antecedentia recta rationis lance trutinat, ex facili videat, capiat, intelligat, hac ratione disceptationem in longius protrahi, non finiri. Secundum tritum sermone proverbium: Opposita juxta se posita magis elucescunt. Mearum proinde erat partium, pro hoc scopo sufficientes, non omnes citare. Quid ergo? esto nobis amicus Plato, amicus Aristoteles. Sunto nobis peramica tot magnorum Medicorum nomina, eant quantumvis in diversa. Multa eaque laudatissima egerunt, non omnia peregerunt, id namque neque hominis, neque hominum est. Non omnia possumus omnes. Qui nunquam errat, Deus, non homo est. Non dubitaverim affirmare, hos ipsos, publico bono satis litasse, dum has illasve veritates, cimmeriis tenebris antea immerfas, luci publicæ exposuere. Digni proinde sunt, qui laudibus in cœlum extollantur. Culpa non boni viri est, & sui & nostri ævi ornamentis, ob hanc illamve quæsitam, non assequutam & peritus demonstratam veritatem, elogia, & hoc & alio nomine iis debita, ingenii vitio deterere velle. Quod ad me attinet, videor mihi, mari ventis agitato turbinibusque acto me committere velle, si litem hanc meam facerem, & unus, tot Auctoribus, disceptationis ferram inter se reciprocantibus, me immiscerem. Fidem his meis faciunt, cum omnia antecedentia, tum, quod plurimum loco sit, CHARLETONUM, pro ratione Areopagitica habere, quod fœtus in utero respiret, quum lacteo humore, in quo innatet, nutriatur, quo de, vide sis, jam allegata: HEISTERUM vero contra, quantumvis nutritionem fœtus in utero mensibus primis, organis digestionis nondum perfectis, per solum funiculum umbilicalem asserat, ultimis tamen mensibus multas ob rationes, quarum vel sex adducit (hh), & quas binis iisque satis elegantibus casibus alibi (ii) confirmat, etiam simul per os, à liquido blando, glutinoso, fœtum ambiente, nutriri velit; nihilominus tamen illum in utero respirare posse neget, ceu jam inuimus. Quid ergo opis? quid auxilii? veritas publico tam utilis, tam necessaria,

pro-

(hh) L c. p. m. 110. (ii) Compend. Anatomic. Part. secund. p. m. 87. 98.

profundo dubiorum puteo veluti sepulta, qua methodo, una, nuda, viva, in conspectum dabitur? ut & in hoc passu suus illi constet honor.

Ad vos, Excellentissimi, Prænobilissimi & Experientissimi Domini Collegæ, meus se nunc convertit sermo. Nullus dubito, quin tandem aliquando huic morboſo defectui, qui non per annos, sed per seculorum decurſum, rempublicam medicam male habet, remedium inventuri ſitis. Tot namque Viri, per omnem, qua late patet, Germaniam, quin per Europam diſperſi, ingenio clari, eruditione præſtantes, experientia celebres, ubi ſerio in hanc rem incumbant, haud dubie certam nobis ſuppeditabunt methodum, per quam in rei veritatem penetrare poſſimus, ſi non cito, ſaltem bene. Veritas, temporis filia eſt. Vivunt multi, vivent, etiam poſt fata noſtra, niſi me conjectura fallit, plures in illuſtri noſtro Collegio, qui ſpartam, quam indepti ſunt, ut exornent, omnem navant & navabunt operam. Quid ergo prohibet, quo minus non ſolum credam, ſed etiam proſus confidam, per collatam ingenioſam pariter atque judicioſam diligentiam, noſtrorum Collegarum, dubioſam hanc diſceptationem tractu temporis extra omne dubium collocari poſſe. Non dubito interea temporis, quin iidem in bonam interpretaturi ſiat partem, quod, dum juxta cum aliis iſthæc acerrimo deſiderii tormento expecto, mea qualiacunque orbi litterato ſiſto, & re curatius ponderata, quam concepi methodum, cum publico communico. Primum ad neutram partem adſenſionem ſelectendam eſſe, opinor: dubitabimus proinde, at non ut dubitemus, quod ſcepticorum eſt, ſed ut dubitando in rei veritatem penetremus. Deinde attenta mente trutinandum eſt, inſpectionem pulmonum, & embryonum, & fœtum, qui jam vitales hauſere auras, plurimis cautelis neceſſario circumſcriptam eſſe, ſi omnes erroris ſcopulos evitare velimus. Hoc opus! hic labor eſt! Tum namque res, neque ſola ſcientia medica, neque ſola experientia, neque ſola ratiocinatione bene agitur, nedum peragitur. Auctoritas multo minoris hic eſt pretii:

Append. A. M. Vol. VII.

i

iſthæc

isthæc fere susque deque habenda est, nisi ab ipsa veritate robur accipiat. Hæc autem hic invenienda, nondum inventa est. Quæ vocant, *majora*, iis in negotiis sufficiunt, ubi opinionum commentis & earum pluralitate, non hic, ubi medicum in morem, naturæ judicio standum est. Ne proinde incidamus in Scyllam, dum animus est vitare Charæbim, jungamus scientiam medicam, huic scopo idoneam, & cum ratiocinio æquo, subacta ac adæquato, & cum patienti, solida, sæpiusque repetita observatione; id est, ut verbo me expediam, vera experientia. Quod ad primum attinet, earum magni nominis Medicus, *Fridericus HOFFMANNUS* de peripneumonia scribit (kk), digna sunt, quæ citentur. Illa hæc sunt: *Dissecto cadavere, pulmones mirum distenti, inflati, duri & infarcti: crasso sanguine opparent, & injecti aque, ad fundum delabuntur.* Pulmones phthisicorum, aquæ immerfos, ad fundum præcipitados fuisse, neque in aqua natasse, ipsæ loquuntur Ephemerides nostræ. Cum hæc ipsæ, tum, nisi me memoria fallit, magnam partem & alii observatores, annotarunt; naturæ folles, ceu pulmones eleganti voce BARTHOLINO audiunt, inventos esse 1.) magnitudine excedentes, 2.) grandinibus & tuberculis, 3.) apostemate, uno, bino, multo, 4.) calculis & 5.) gangræna adfectos, 6.) sanguine turgidos, 7.) in quadam parte quasi cartilaginosa ossæos, 8.) pleuræ in tantum, in totum, adhærentes, 9.) maculis & notis nigricantibus infectos, 10.) scirrhosos, 11.) ita infarctos, ut folle vix inflari potuerint; 12.) charæ instar albescerentes, reliqua. Ex *Nicolao FONTANO* refert BARTHOLINUS; quatuor annorum puerum marasmo extinctum fuisse, sectione facta, pulmones; mirum dictu, nullòs inventos esse, sed eorum loco solum vesicula membranosa, flatu repleta, venulis exiguis munita; originem sumens; ab ipsa arteria aspera. Constat inter omnes, qui medicinæ sacris vel leviter imbuti sunt, gravidis male se habentibus, vel vitiosa diata utentibus, tenellum embryonis corpus.

(kk) in Dissertatione, quæ tradit compendiosam, & clinicam praxin inflammationum, cum cautelis, Halæ edit. 1705.

corpusculum varie subinde adfici, variisque tentari morbis, quin, & in utero, & cum in auras prodiit, ex his causis, internaque humorum atque viscerum corruptela, vitam cum morte commutare posse. Adeoque primum erit, recto iudicii oculo perpendere, utrum pulmones hoc illove colore notati, in aqua vel natantes, vel subsidentes, morbis jam allegatis, aliisve laboraverint, an non? Rarissimus equidem, & inter mira naturæ referendus est error principii vitalis circa structuram viscerum: at tamen, ut in aliis visceribus, ita & in pulmonibus, ceu jam ex FONTANO vidimus, is ipse deprehensus est. Si talis, forte & carnosus, alius, rarissimo licet exemplo, se exerere potest pulmonum contextus. Adeoque, & heic attentus sit observator, fortean è re erit, meo quidem iudicio. Ut autem eo citius & certius isthæc deprehendamus, & res non novis involvatur dubiis, ex usu haud dubie inter alia esse poterunt, & hic applicari, quæ *Francisc. de le Boe* SYLVIVS (II) pariter atque *Thomas BARTHOLINUS* scripta reliquere experimenta. Ita ille: *Inflati, per tubulum in asperam arteriam immis-*
sum, pulmones, valde explicantur: illi ipsi vero, cessante inflatio-
ne, sibi relictæ, mox iterum concidunt, ac sponte ad priorem mo-
lem naturalem redeunt. Pulmones iidem, si contra per eundem tu-
bulum exsugatur fortius conclusus in ipsis aër, coarctantur multum
intra molem naturalem, ad quam sponte tamen relabuntur sibi re-
lictæ: BARTHOLINI hæc sunt (mm): *Fateri cogimur, & homi-*
num & majorum animalium pulmones spiritu aëreo plenos esse, &
adeo raros levesque, ut aqua supernatent, evidenti vesicularum
teneraque constitutionis argumento. Qua ratione autem vesiculo-
sa pulmonum substantia detegatur, idem BARTHOLINUS l. c. p.
27. his subiungit verbis: Si debita diligentia pulmones corporibus
exempti aqua eluantur, comprimantur manibus, per follem aqua
immissa

i 2

(II) Disputation. medic. part. prim. Disputat. VII. §. 25-26. p. 111. (mm) de Pulmon. substant. & mot. Diatrib. sect. 2. p. m. 26.

immissa laventur, diuque subigantur, ut omnis prorsus sanguis exstillet, aliam faciem videbimus. Candicabunt, & prater membranofum corpus supererit nihil. Non possum temperare mihi, quin adhuc unicam cautelam adiiciam, & moneam, me semel atque iterum observasse, pulmones fœtus subfedisſe in aqua, eam ſolum ob cauſam, quod Chirurgus cor non ſeparafſet, quo faſto me jubente, innatarunt aquæ ſoli pulmones. Pulmonibus exceptis, reliqua viſcera gravia in aquis fundum petunt, pulmones proinde ſequebantur gravitatem cordis. Tam facilis hic, ut in aliis, per levem animi lapſum, vel incuriam, deceptio eſt. Medicus proinde iudicio præditus, & cui veritas curæ cordique eſt, ſumma hic opera adnitatur, ne à ſtatu pulmonum morboſo ad ſanum, à ſtructurâ eorundem præternaturali ad naturalem, vitioſa fiat conſuſio, vel his aliisve ex cauſis, fallacia hic committatur non cauſæ ut cauſæ.

Quod reliquum eſt, his præmiſſis, manus noſtræ, & in reliquis, verbo Plautino, oculatæ ſint, & ea tantum credant, quæ vident, cui quidem fini, mea equidem ſententia, inter alia intervi-
 ent, quæ ſequuntur, cautelæ & quæſtiones, ſecundum quas, antecedentibus in compendium quaſi redactis, ulterior, uno conſpectu, adornari poteſt inquiſitio. Aquæ proinde quantitas 1.) ſit ſufficiens, non parca, pro pulmonum natatione; 2.) tentari nihilo minus poteſt, an pulmones & embryonis, & fœtus, qui jam in aëre externo vixit, in aqua & copioſa, & parca, ſubſideant, vel natent, vel tantum in illa, non in hac? & contra; 3.) an obſervata tum phænômena, cum pulmonibus integris tantum, an iis ſuſcitillatim diſſectis, eodem modo ſe exerant, nec ne, & quamdiu?
 4.) an pulmones fœtus albicantes, non morboſi, ſemper natent, & in iis, qui vivi, ſecundum multos, & in iis qui non vivi, ſecundum CHARLETONUM & alios, editi ſunt? an vero tantum in illis? & contra. 5.) an natatio albicanti pulmonum fœtus colori, ſemper reſpondeat, an ſecus? 6.) an pulmones embryonis contra
 ſecund-

secundum varios auctores, rubri, vel nigricantes, semper subsi-
deant, an non? an subinde natent? 7.) an pulmones embryonis
collapsi & nigricantes reperiantur ex sententia JUNCKERI & HEI-
STERI, & semper? 8.) an e contrario rubri sint, secundum GA-
LENUM, vel 9.) albicantes, ut vult CHARLETON, subinde, vel
semper? 10.) an pulmones fœtus recenter in lucem editi sint pon-
derosiores multo, ac simul nigriores his, qui aërem per septi-
manas, aut menses traxerunt? & an posthac demum magis fiant
albicantes, spongiosi & leves ex opinione PINÆI? 11.) an em-
bryonis pulmones densi, nectam porosi sint? ut scribit, *Dominic*
de MARCHETTIS; 12.) an pulmonum color in iis tantum embryo-
nibus rubicundior sit, qui aërem aliquandiu inspirarunt, ceu vult
HARVÆUS, non vere ruber, non alius? 13.) an unus idemque
color pulmonum sit in embryonibus & iis, qui in aëre externo
vixere, secundum CHARLETONUM, an semper? an nunquam?
an subinde tantum? 14.) an pulmones in aqua natantes tractu tem-
poris non subsideant? vel subsidentes, post unius alteriusve diei
intervallum non alta petant? 15.) an ætas embryonis, & fœtus in
lucem editi, secundum quemvis mensem, secundum dies, diver-
sa, diversum quodammodo exhibeat colorem, phænomena, sub-
stantiam? Notetur ergo 16.) quotiescunque in hos pulmones, in-
quirendi occasio datur, quot mensium fuerit infans? an vitam ha-
buerit, nec ne? an partus vivus, an mortuus sit editus? an labo-
rioso præcedente, vel minus laborioso partu? si isthæc certitudine
indubia explorari possunt.

Aliorum esto iudicium, an confessio repetita infanticidæ, non
fidelis extorta, sed spontanea, ac in nulla re diversa, his, fre-
quentique experimento, juncta, lucem si non multam, saltem ali-
quam, colori & natationi pulmonum asferre possit? an 2.) sectiones
cum fœtibus brutorum, editis, non editis, canum, boum, alio-
rum, institutæ, huic scopo sint utiles, an non? an 3.) velut aliud
agendo, inquisitio in respirationem fœtus, secundum argumenta

in utramque partem, in antecedentibus allata, adjumento esse possit, si exempli gratia, chorion & amnion inflemus, visuri an aer transeat? si, data eam in rem opportunitate, vagitus uterini, attentata aure & animo nullis præjudiciis præoccupato, examinentur, ut vere pateat, an sint ludibria flatuum? an vera vox? an futurorum portentum? Et quæ non profunt singula, juncta juvant.

Vela dissertationis contraho, ne longiori sermone,
ô mei, vestra tempora morer, & sic
— — — in publica commoda peccem.

Accipite hæc mea qualiacunque, fronte serena, id est: vestra. Liceat mihi unumquemque vestrum, ea qua par est, observantia, eo alloqui, quod in proverbii fere consuetudinem abiit:

Si quid novisti rectius,
candidus imperti.

Non nobis, sed publico nati sumus. Tam notum, quam quod notissimum est, secundum legem primam Academiæ nostræ, gloriam Dei Medicæque artis illustrationem, & proximi inde resultans commodum, illius scopum & cynosuram esse unicam. Cognitum exploratumque non minus habetis, lemma nostrum Academicum: *nunquam otiosus*. Non latet Vos, tum hoc, tum alia, quæ in symbolum Academiæ, Lege XXI. nobis concessa sunt, jungi memorabili hoc effato, *non tam ut ornamentum ordinis sint, quam incitamentum*. Aqua hæret Medico, relationem anatomicam scribenti, quamdiu hæc quæstio dubiis premitur. Agitur hic de duplici fere vita simul. Judex, ut Medicus, nescius est, quo se vertat. In meliorem proinde interpretamini partem, si libere & sincere dico quod sentio; decisionem nimirum quæstionis tanti momenti, à nobis exposcere nihil non, quod continet prima jam allegata lex Academiæ nostræ, & agendum nobis esse, ante omnia fere hic, eam ob causam quod agimus, ut ubicunque nobis occasio rei gerendæ inciderit, in hoc negotio simus, *nunquam otiosi*,
deni

denique observationes, secundum antecedentem vel aliam limatam methodum factas, frequentes cum Actis nostris tam diu communicemus, donec res hæc, ab omnibus dubiorum nebulis libera, tantum non ipsa veritatis luce radiet. Quod faxit Deus! Æternum hoc Numen veneror, ut eum in finem, Vos meque, prospera beare valetudine non dedignetur; is benignissime concedat nobis omnibus, ut sit usque, mens sana in corpore sano. Is difficili huic negotio nos pares reddat. Fruimini, Domini Collegæ omnium ordinum honoratissimi; votis ad invidiam usque felicibus, & quod spero facietis; hanc meam propositam quæstionem in animo & oculis habete, denique non cessate, me & hæc mea favore pariter atque amore vestro prosequi. Id quod etiam atque etiam, & tantum, quantum vestra fert voluntas, rogo quæsoque. Valete!

SCHOLIUM.

Argumentum, quod cl. Auctòr uberiori disquisitioni commendat, omnino hac commendatione dignum est. Versatur illud circa colorem & pondus pulmonum infantum recens natorum, quatenus sint signa, ex quibus certo concludi possit, num illè vivus, an mortuus, in lucem editus fuerit, & quatenus eadem tum secundum naturam tum præter eam occurrere queant. Quod ad phænomena in statu naturali contingentia attinet, illa potissimum spectant ad quæstionem illam diu agitatam, num foetus in utero materno respiret; nec ne? Qui plura argumenta in utramque partem ventilata scire desiderat, adeat SCHURIGII *Embryologia Sect. II. Cap. III. & IV.* Hodie pauci forsàn adhuc foetui, quam diu in matris gremio vitam agit, alium aëris accessum concedunt, quam qui ope omnium humorum contingit, quo vero foetus non trachea haurit aërem pulmonum vesiculas occupantem, sed illè ipsi cum nutrimento suo per os & venam umbilicalem accepto & per vasa sanguifera circumeunte porrigitur. Mihi vera respiratio per omne illud

illud tempus exercenda propterea vel saltem frustra supponi videtur, quia nulla ratio suppetit, cur singularis illa foraminis ovalis & canalis arteriosi conformatio, post partum demum mutationem subiens, ratione prorsus admiranda adornata fuerit, si pulmones, pectus & septum transversum ante partum æque, ac post illum, se movere & sanguinis per pulmones circuitum, cujus causa respiratio potissimum fit, promovere possent, id quod fusius exposui in *diff. epistolica de differentiis quibusdam inter hominem nascentum & natum intercedentibus Norimb. a. 1736. typis excusa, coroll. XI. p. 57. - 102.* Probata autem respirationis veræ in fœtu impossibilitate, non potest fieri, quin inter pulmones, qui nunquam, et qui vel semel tantum, liberum aërem hauserunt, magna intercedat differentia, tum coloris tum ponderis ratione: quam diu enim membranosa pulmonum substantia innumeras vesiculas componens ita inter se contigua est, ut sola vascula sanguinea illas intercedant, necessario color rubicundus his proprius magis condensatus & intensus apparet; e contrario, quam primum vesiculæ ab accedente aëre libero & omnis coloris experte vesiculæ diaphanæ distenduntur, color rubicundus vasculorum rarior & per consequens dilutior redditur; quousque vero aër corporibus copiose immixtus eorum pondus imminuere valeat, res est notissima. Quotacunque autem sint argumenta ex colore & pondere pulmonum, vel in statu fœtus integerrimo, ad respirationem vel nunquam vel unquam inchoatam probandam petenda, ea tamen sola non sufficiunt ad formandum certum iudicium, num fœtus jam ante partum, an post eum demum vitam amiserit, id quod celeberr. HEBENSTREIT in *Dissertatione Lipsia 1737. ventilata, qua funiculus umbilicalis humani pathologiam proponit*, per quam solide monet his verbis: *Est in experimento pulmonum aqua immerforum, ad significandum infantis ante natales obitum, haud levis insufficiens, siquidem, quando illi in aqua fundum petunt, aëris commercio haud usos fuisse, adeoque infantem haud inspirasse, equidem*

intelligitur; ast, non vixisse post partum, id est, actionem cordis haud exercuisse, isto tentamine non clare liquet. Vivunt infantes, si languidi aut calvaria afflicti nascuntur, nec respirant subito, quapropter illos obstetrices ad inspirandum vi compellunt, clunibus manu casis. Fieri ergo poterit factumque haud semel est, quo impia mater in ipso vita limine vivum, nec dum respirantem, advenam occidat, quapropter occultaretur & impune maneret atrox crimen, si pro tali, qui ante partum vivere deserit, haberetur infans, cujus pulmones demerguntur. Quemadmodum autem vi rationum adductarum dari possunt casus, ubi, infante iam quidem vivo nato, sed mox enecato, pulmones nondum aerem inspirarunt, atque propterea nec colorem mutarunt, nec aqua leviores redditi fuerunt; ita forsitan e contrario casus, occurrere possunt, ubi foetus ante egressum ex matris gremio vitam quidem amisit, sed nihilominus jam antea respirans pulmones aere replevit, in partu nimirum laborioso & post effluxum omnium aquarum diu adhuc protracto: num enim sub his quoque circumstantiis foetus in utero adhuc commorati respiratio vera impossibilis sit, ulteriori adhuc indiget probatione, ex illis casibus potissimum petenda, ubi honestis & ab omni culpa liberis uxoribus triste hoc fatum contigerit. Facilius adhuc idem evenire posse videtur, quando, toto capite in liberum aerem jam producto, impedimentum accedit, quo minus reliquum corpusculum illico sequatur. His ergo in casibus partus, secundum signa ex pulmonibus petenda, vivus natus videri potest, qui jam ante partum absolutum, nulla vi post partum illata, vita privatus fuit. Quanquam autem sub his circumstantiis foetus suo fato & absque puerperæ culpa vitam amittere queat, attamen si hoc contingat manuum obstetricantium auxilio posthabito, puerpera has studiose negligens non minus infanticidii rea fieret, quam si suis ipsa manibus miserum enecasset: in posteriori certe casu, ubi caput infantis lucem jam aspexit, ad partum feliciter absolvendum manus tantum requiruntur auxiliares

Unicus adhuc casus singularis silentio hic prætereundus non est, ille nempe, qui in *Fr. HOFFMANNI medicin. consultator. Part. I. p. 10. seqq.* relatus legitur, ubi scilicet judicatur, pulmones recens nati infantis tum colorem ex rubicundo albicantem, tum substantiam raram & levem exhibuisse, atque præterea, experimento omni circumspectione instituto, aquæ supernataſſe, non quia respiraverit infans, sed quia puerperæ mater infanti, jam quidem mortuo, sed adhuc calenti, ad excitandam respirationem spiritum inflare annisa sit.

Si vero in integro fœtus examinandi statu vitæ & mortis signa ex solis pulmonibus petenda sunt dubia, multo minus iisdem labe quadam præternaturali affectis deprehensis superstrui poterit firma sententia. Præter morbosum statum, cujus varia indicia cl. A. nominavit, & quibus etiam accenseri potest pulmonum inflammatio (utpote cujus vi in recens natis æque, ac in adultis, pulmones tantam gravitatem adipisci queunt, ut in aquam projecti fundum petant, testante iterum *Fr. HOFFMANNO L.c. Part. III. p. 69. & IV. p. 154. seqq. Consultation. & responsor. med. Tom. I. p. 371. seqq.*), accedere etiam potest post partum fœtus sani status præternaturalis signum ex pulmonibus tum coloris, tum ponderis ratione dubium reddens. Ita e.c. pulmones officio respirationis jam functos ex præcipiti suffocatione immutari possunt, ut non solum valde rubeant, verum etiam frustulatim aquæ injecti fundum petant, pariter testante *Fr. HOFFMANNO locis citatis*; e contrario, etiam pulmones fœtus mortui nati, ceterum vero integerrimæ, sub tempestate calida, præsertim si inspectio per aliquot dies protrahatur fuit, ex putrida humorum fermentatione ita immutari possunt, ut aquæ innatent æque, ac illi, qui ab inspirato aere distenti sunt, id quod non solum theoria, verum etiam testimonium sæpius citati *HOFFMANNI* atque insuper cl. D. D. *BOESSELI* singularis observatio probat (vid. *Commerc. litterar. Norimb. a. 1726. p. 3.*), præterea quoque confirmari potest ex eo, quod alia pariter viscera,

etiam

etiam adultorum, v. c. cor a pulmonibus separatum, lien, renes &c., ob solidam suam structuram semper ad fundum aquæ descendunt, si eadem fermentatione putrida affecta fuerint, aquæ se submergi amplius non patiantur, id quod sub exercitiis anatomicis diu protractis sæpius contigisse, affirmare possum. Quousque vero his contraria sint experimenta a TEICHMEYERO institut. *medicinae legalis* p. 238. allata (quorum vi pulmones ex vitulis ante partum enecatis per tres ad octo dies putredini relictis & postea aquæ injecti equidem tardius, semper tamen successive, fundum petierunt) repetitis experimentis illustrare, operæ pretium foret, cum primis quia addere haud dubitavit, *quod nullaputredo, ne extrema quidem, pulmones fetus ad eam levitatem perducere valeat, qua reperitur in pulmonibus animalium facta prius respirazione vel aeris inflatione.*

Hæc satis declarant, signum vitæ & necis a pulmonibus peti solitum ex variis causis dubium & fallax reddi posse.

Si reliqua signa sigillatim sub examen pariter vocantur, eadem sententia de iisdem ferenda erit. Refertur inter hæc 1) illud signum, quod exhibent *ecchymoses seu sanguinis extravasationes hic & illic in corpuseculo, præcipue vero*, ut cl. HEBENSTREIT l. c. p. 40. annotat, *sub integumentis capitis communibus, multo magis sub calvaria ossibus, aut intra ventriculos encephali, aut in basi calvaria reperta.* Has extravasationes derivandas esse a ruptura vasorum sanguiferorum, orta a quadam vi tunc, quando sanguis adhuc fluidus est, accedente, dubio quidem caret; eadem vero tantum contingere in foetu vivo & post partum demum, exceptionem admittit. Non solum enim sanguinem in corpore etiam mortuo, sed adhuc calente, paulisper fluidum manere, verum etiam ex partu diuturno & laborioso, præcipue primipararum, in capite arctius circa uteri claustrum impacto similes læsiones oriri posse, nec rationi nec experientiæ repugnat, hac tamen nota specifica, ut tunc simul capitis partes vario modo dislocatz

seu distortæ, aut saltem compressæ compareant, ceterum tamen iterum neglectum obstetricis auxilium accusandum veniat. Alius præterea casus attentionem meretur, cujus mentionem facit sæpius laudatus HEBENSTREIT l.c. p. 43, his verbis: *etiamsi calva infantis fracta depressæve sit, sanguisque sub tegumentis subque calva ossibus collectus violentam mortis causam fuisse indicet, hanc tamen a se, ne manum violentam intulisse videatur, in præcipientem inopinatumque partum infanticida coniciet, quo, cum gravidam se ignoraret, correpta, in sublimi loco stans, infantem de se in pavimenta præcipientem habuerit; sed addit mox: cujus præcipitii signum ex rupto inque fibras diviso funiculo clarum sit atque evidens, dum contrarium præcisus funiculus manifestat.* Hæc omnia ad ecchy moles læsionesve aliarum corporis partium applicari posse, unusquisque facile perspiciet, iis tamen exceptis, quæ a partus laboriosi violentia, vel ex præcipiti lapsu fœtus in pavementum, deduci nequeunt, quales e. c. ex contorsione vertebrarum deprehendit cl. auctor in casu proposito, & quibus laudanda circumspèctione suum judicium præcipue superstruxit. 2) Aliud signum depromitur *ex ligatura funiculi umbilicalis post partum vel facta vel omissa*: propter omissam hanc ligaturam letales per eundem funiculum ortas fuisse hæmorrhagias, quam plurimæ testantur observationes, quare multis dictus funiculus non ligatus deprehensus sufficiebat, ut puerperam infanticidii ream declararent (conf. *Comm. litt. Nor. a. 1735. p. 368.*). Quum vero alii reperissent, non obstante ligatura intermissa, ex funiculo & propius ad infantis abdomen & remotius ab illo vel rupto vel præciso nihilominus nullam letalem sanguinis effusionem subsequutam esse (exempla reperiuntur in *Commerc. litt. Norimb. a. 1733. p. 159. & p. 377. a. 1734. p. 219. & a. 1735. p. 10. & 403.*), rectius nunc monetur, in disquisitione ejusmodi casus & relatione super illo facienda non subsistendum esse in annotanda funiculi vinctura omissa & forsan aliqua sanguinis per eundem effusione reperta, sed ulterius investigandum esse, num propter hanc letalis

letalis hæmorrhagia acciderit nec ne, ex vasis foetus majoribus, vena nempe portae & cava, itemque cordis auriculis atque ventriculis, a sanguine vel vacuis vel repletis repertis dignoscenda: vid. *Acto- rum horum Vol. II. Schol. p. 116. Commenc. litt. Norimb. a. 1733. p. 395. a. 1734. p. 194. seq. & 220. a. 1735. p. 401. 402. & conf. HEBENSTREIT l.c. p. 40. 42. 43.* Hæc autem cautela non solum circa funiculum non ligatum repertum, sed etiam circa ejus ligaturam deprehensam erit observanda: quodsi enim mater tam astuta, quam crudelis, instructa esset, partum suum ex funiculo non ligato vitam perdere, hoc autem factum esse, ex non ligato funiculo cognosci posse; quodsi, inquam, propterea foetum ex tali hæmorrhagia perire sineret, deinde vero, ad celandum hoc facinus, funiculum ligaret: nonne illud occultum maneret, si ex sola ligatura facta judicium ferretur? 3) Aliud adhuc signum ex funiculo umbilicali desumendum indicat cl. HEBENSTREIT p. 39. his verbis: *eorum fœtuum, quæ vivi in lucem sunt editi, funes vegeti sunt vasisque suis sanguine aliquantulum replentur: atq. eorum funes, qui mortui emissi sunt, flaccidæ, uti in gemellis* (quorum historiam in citata dissertatione tradit) *nunc video, quorum, qui vivus lucem aspexit, consorte uteri mortuo autem edito, plenum rotundulumque funiculum, alter, qui ante nativitatem demorsuus est, eundem marcidum secum in lucem attulit.* Hoc circa signum tamen etiam animadvertendum est, num reliquus nati habitus de sana ejus constitutione testetur, numque inspectio mortui foetus statim post partum, an demum post putridam fermentationem accedentem instituat. 4) Peculiare adhuc signum a *vesica urinaria* petendum indigitavit idem cl. Vir p. 16. Postquam enim illam controversiam, num allantoidea ejusque nexus cum vesica urinaria etiam reperitur in foetu humano, examinavit, & illorum sententiæ, qui negativam tuentur & contra affirmant, tantam in vesica non colligi urinae vim, quæ retineri & ad partus usque terminum servari haud possit, subscripsit; ipse porro eam vesicæ foetus amplitudinem cum illa adulti comparatam (quam statu distentam fig. 2. sistit, quamque

ex foetu septem mensium in naturali situ & extensione etiam delineandam curavi in *dissertat. de differ. inter hominem nat. & nasc. supra citata, tab. V. fig. 71. 72. conf. p. 102.*) invenit, ut continendæ urinæ ad partus usque terminum par esse possit; denique ex HENNING. ARNISÆI (*de partus legitimi termino Francof. 1641. p. 258.*) observatione monitus fuit, quod statim ac in lucem exivit foetus, urinam dimittat largiter: concludit, *inter signa foetus vivi in lucem editi illud haud ultimum esse, si ejus vesica urinaria vacua reperiatur, claro indicio, illum actionem aliquam, qua tantum vivo homini competit, exercuisse.* Quemadmodum autem observatur, meconium, cujus æque, ac urinæ, ante partum excretio nulla sit, in partu difficili a vivis etiam infantibus ex nimia abdominis compressione nonnunquam dimitti, ita cum urina idem accidere posse, vero simile est.

Atque hæc circa signa primaria, secundum quæ de foetu vel vivo vel mortuo in lucem edito in relationibus medico-forensibus judicari solet, allata sufficiant. Satis ex iisdem paterè opinor, 1) unicuique eorum suam vim probandi non quidem penitus denegandam, attamen etiam cuivis soli sententiæ ferendæ robur haud facile concedendum, sed potius plura colligenda & unum per alterum illustrandum & confirmandum esse; 2) circumstantias singulas accuratissime indagandas esse, ut discerni queant, quæ ex statu præternaturali vel morbofo, itemque ex partu difficili vel præcipiti, contingere, & quæ non, nisi a vi scelerate illata, deduci possunt. Quam arduum vero negotium, quaque circumspeditione opus sit ejusmodi in casibus certi quid pronunciare, & officio pariter ac conscientia satisfacere, ultro liquet. Conf. cum his *Actor. horum Vol. II. obs. XXVIII. ejusque scholion.* Accedit præterea, quod fomentatio recens nati ad vitam sustentendam tam necessaria sæpe sæpius neglecta (de qua fusius egi in *Commerc. litt. n. 1734. p. 220. seq.*) difficillius adhuc cognosci queat. Intelligitur hinc ratio sufficiens, cur Perill. Reipubl. Norimb. Senatus consulto quodam omnes illæ feminæ, quæ graviditatem ad partus usque terminum celant & clam omnibus foetum mortuum pariunt, infanticidii reæ declarentur, si vel dubium quoddam super sit, num iste post partum adhuc vixerit.

C. J. T.

COM-

COMMENTATIUNCULA,

QUA

SERENISSIMI AC POTENTISSIMI
REGIS SARMATARUM ET ELECTORIS
SAXONIÆ,

FRIDERICI AUGUSTI,

JUSSU ET AUCTORITATE,

JUDICIUM & CONSILIUM
OECONOMICUM

SUBMISSISSIME & HUMILLIME EXHIBETUR,

LUEM,

BUBULUM GENUS, HUC USQUE CONFICIENTEM,
DEPELLENDI & CONTAGIOSUM MORBUM, QUOCUN-
QUE FIERI POTEST STUDIO, PRÆSERVANDI
ET SANANDI.

AUCTORE

GOTTWALDO SCHUSTERO,

MEDICO DOCTORE, PHYSICO REGIO
ELECTORALI SAXONICO CHEMNITIENSI
ITEMQUE ACADEMICO
CURIOSO.

M D C C X L V I I

CELEBERRIMÆ

PER

UNIVERSAM EUROPAM

ACADEMIÆ

IMPERIALI

**LEOPOLDINO-CAROLINO-
FRANCISCANÆ**

NATURÆ CURIOSORUM

IUSTA VENERARIONE

IN A SACRUM

In luem, boum genus perniciose extinguentem, commentaturus, ante omnia curatius indagandum esse existimo, an ex contagiosa, an sporadica, quam vocant, causa, ejus origo petenda sit? Pro quo fine obtinendo, in internam viscerum structuram inquirere; eorumque nexum, situm, colorem, lævorem, mollitiem, duritiem similiaque omnia, & fluidarum partium habitum sedulo indagare, oculisque inspicere, necesse est. Oportet etiam bruta, luis vi enecata, in rerum æconomicarum periti, & prudentis viri, conspectu incidere, pulmones, cor, & quæ ad hoc pertinent vasa, cruorem vehentia, ventriculos, rumen nempe, reticulum, omasum, abomasum, hepar &c. peruestigare; Sebum, in calida liquatum, num fœtorem spargat, examinare, & alia, quæ infectum corpus produunt, spectare. Compertis enim corporum, & rerum naturalium causis, tanto præsentiora auxilia medica, quibus furenti morbo stimulus excutitur, ferri possunt. Homines & bruta, in morbis ferendis, pari ambulant passu, dum in utroque genere varii morbi, ex variis causis oriuntur. Hinc **VEGETIUS**: *non minus multa & obscura valetudines, in internis animalium, quam hominum, existere consueverunt: imo, si verum querimus, prope pares atque consimiles sumus, sola mente præstamus: corporis vero natura communis est, maxime in doloribus.* *Art. veterinar. L. I. cap. 39.* De morbi contagio, in vicu *Gahlenz*, nos sequentia rationum monumenta certos reddunt. Retulit prætor & feudi possessor in acta publica, luem, quam primum in stabulo unum alterumque armentitium pecus invasit, non remisisse, antequam ad unum omnes boves perdidisset. Omnibus vero epidemiis id peculiare inest, quod communem causam habeant, sive ab aëris vitio, sive a corruptis alimentis, aut ab aliquo contagioso fomite, prognata fuerit, quodq; ab uno corpore in aliud transmigret, & ipsi eandem labem communicet. Exinde igitur perspicimus, subtilissimam eamque halituosam particulam, & tenuissimum miasma esse, quod portentose cladi originem dedit &, in modum au-

ræ summe noxiæ, ex altero bove in alterum progredi potuit. Quam in rem omnes quoque veterinarie artis Scriptores, & sagacissimi nostra ætate Physici, LANCISIUS, RAMAZZINUS, HOFFMANN, FURSTENAU, SCHREIBER, GOHL, WAGNER, TEXTOR, ENS & BEHRENS loquuntur, ut plures in Anglia taceamus, qui in variis documentis suis de hac re erudite differunt. Confirmant enim isti viri omnes inconcussis ratiociniis, contagiosam boum stragem pro causa nihil aliud, nisi tale virus agnoscere, quod erodendi, inflammandi & putrescendi virtute præditum sit. Licet autem hoc ipsum manifesto appareat, simul tamen etiam addendum est, remotam tantæ infectionis causam, novissime prodeuntem, quam etiam corporis facultatem seu dispositionem, epidemiam talem recipiendi, jam diu, ad minimum elabente ætate, in animalium visceribus positam fuisse. *Non enim subito*, inquit Patavinus Professor, RAMAZZINUS, *ac bos aliquis venenum istud hauserit, vel quoquo modo illud susceperit, non illico inquam, virulentiam persequitur; ut qui a cane rabido commorsi fuerint, ad longum tempus sibi sani videantur, at postea, ex improvise, ad aqua conspectum palam faciunt, quam dirum venenum intus gestarent.* *Diff. de contagios. epid. boum.*

Suppetunt hæc verba nobis concludendi argumentum, uno oscitante bove, alterum oscitare, uno ægrotante, alterum ægrotare, cum primis vero ille, cujus corpus, de quo alio tempore retuli, jam ante, quam contactum sit, ad morbum inclinare videtur. Facillime enim hoc animal in contagium rapi, occultumque venenum, more variolarum, excitari, & in motum fermentationis accendi posse, exploratum est. Quæ de corporum facilitate ad inficiendum proposui, ea testimonio quodam, ex WREDENII *de hac lue Commentatione* §. 29. petito, evincam; ita enim ille scribit: *nulum contagium, quacunque etiam ratione contingat, tam brevi tempore nudum in corpore tenet, nisi certam quandam dispositionem in animali supposueris, qua illud recipit. Est vero hac ipsa massa sanguinea,*

guinea, ad spissescentiam & putrescentiam facilis, qua luem in animalium corporibus generat, quam primum dicta dispositio, per contagium, ad agendum concitata est.

Non est, quod dubites, carne vescentes, aliam aliamque malignam particulam, quæ in fibris & villis latet, comedere; sed Dei summa benignitas celebranda est, quo minus corpori damnum & perniciem, sed benedictione purgata, & in succum & sanguinem conversa, firmitatem adferat. Etenim etiamsi bos, inquit RAMAZZINUS, antequam ad lanienam ducatur, fuerit observatus vegetus atque hilaris, ac postea, in illo jugulato & excoriato nullæ in visceribus deprehendantur corruptionis notæ, quæ in ceteris, qui ex hoc morbo intereant, deprehenduntur, attamen certi non sumus, quod bos ille contagiosum fomitem non gestaret, quod aliis etiam communicare posset. Credibile est enim, paucos apud nos esse boves, qui adflatum hunc malignum non persenserint, licet sani degant: morbos enim seminii ea est subdola malitia, ut hominum judicia non raro fallat; per sæpe enim evenit, ut qui illud in se continet, & secum circumfert, læsionem nullam sentiat, nec forsitan sensurus sit, in alium tamen ejusdem speciei possit facile transferre.

Quidni? Theodoricus SCHENCKIUS in *hist. human. gen. cap. 2.* & Fabius PAULINUS, Medicus Utinensis, in ea sunt sententia, carnem infecti bovis esui adhibitam innoxiam esse, si, antequam mactetur, fortiter agitatus, aut caro, in cibum vocanda, sale & aceto probe macerata fuerit. Ad confirmandam sententiam addunt, quod contagium peculiare & specificum sit, nulli animali, excepto bove, infestum.

Calculus cum RAMAZZINO non adjicio, quamvis hoc fieri posse, ex facili dixerim.

Advertes etiam, si mentis nervos intendis, putridos vapores, & contagium, nulli armenti progeniei, nisi illi, ex qua profecta

sunt, jacturæ & detrimento esse. Consule, si lubet, HIPPOCRATEM, libro de flat. edit. Foesf. p. 297. Similiter etiam *Comment. nostr.* ubi de *sympathica secundinarum in corpus actione*, verba fecimus, itemque *Method. medendi nostr. Part. II. L. V. c. 8. §. 1. & 2.*

Præmissis generatim, in hanc rem animadversionibus, incumbit mihi, ut eo, qui in natura, experientia & ratione positus est, ordine progrediar, & specialem tractationem pestiferæ febris, quæ tauros, quæ boves, vaccam & omnem ejus juvenum inficere solet, tradam. Prius autem, quam orationem exordiar, de febris genio, ex optimis mulo-medicinæ scriptoribus, exponam.

§. I.

Historia morbi.

De morbo cognoscendo jam acturus, ante omnia notandum esse duco, bovis, si lue contaminatus est, has esse notas: rigore corripitur & toto corpore tremit, pili cristarum instar eriguntur, extremæ partes, pedes, aures, nasus frigent, & ut multa paucis referam, epidemica strages, quemcunque bovem arripuerit, horroreprehendit, quem paulo post, omnibus in partibus, calor sequitur & ardor excipit. Armentum, venenato morbo pollutum, submissio capite se sustinere vix potest, torpidum est, & devorandi cupidine vacat: oculi turbidi sunt, lacrymant, humor & mucus, natura spissior, ex naribus defluit: Spiritus celer est, halitus foetet, calet. *Signa febricitantis bovis*, inquit COLUMELLA, *manantes lacrymæ, gravatum caput, oculi compressi, fluidum salivis os, longior & cum quodam impedimento tractus spiritus. & interdum cum gemitu. Lib. de re rust. VI. cap. 9.* Conf. VEGES. de Mulo-medicin. L. I. c. 29. Lingua, fauces & hiatus oris torrent, ita, ut etiam nigrescant; in labiis, oris rictu & collo pustulæ, vel bubones, citius, quam par est, accedunt, quæ æstuant, suppurant,

purant, & pus tetri odoris stillant. Id, quod periculum alit, maxime est alvi fluxus; sunt & convulsiones. Alii renes clauduntur, aliis ventriculus, aut septum convellitur: & qui occumbunt, quinto vel septimo die, ex morbi acutie, pereunt. Si quid vero est, quod, inciso post mortem corpore, conspectui subjicitur, collum, œsophagum & ventres maximam partem pustulis, vesiculis & id genus aliis maculis obsita reperiunt. In ventriculo materia fluctuat, quæ pessime olet: inflammatio & livor intestina habet, & ex aliis, rectum occupat ulcus, fere perpetuum. Iisdem symptomatibus, scilicet inflammatione, ulcere, pulmones tentantur, quemadmodum omnium optime ARISTOTELES observavit: indicium morbi in bove est, ut demissæ aures flacceant, & ut comedere nequeant, brevi moriuntur, ad apertisque pulmo inspicitur putris. *Hist. Animal. Lib. VIII. cap. 23.*

In vesicula fellea plus, quam in naturali statu observatur, bilis adest: & præter modo relata indicia, hoc singulare est, in cerebro & pulmone insignes vesicas sero turgidas reperiri, quas si incidis, effluit liquamen, quod putet & naso tetram molestiam creat.

Omnia hæc in genere commemorata signa ad communem morbi historiam pertinere videntur, jam vero ea, quæ novissime, jussu Potentissimi, indagavi & adnotavi, commemorabo.

In vicu GAHLENZ, præfecturæ Augustoburgi adscripto, intra septem hebdomadas, sexaginta quatuor capita boum morbo inflammatorio, & ut existimo, dysenterico, interierunt, quem haud inepte Darm Rôthe vocant. Licet enim hoc nomen non facile in Scriptore Germanico inveniamus, morbi tamen genium ac indolem commode satis exprimit.

Ruricolæ, damnum rei domesticæ expertos, ordine producunt, & quæ singuli de hoc prælio enarrarunt, summatim enarrabo.

Prodit molitor, referens, proxime ante festum Michaeli sacrum, bovem biennem ex grege sua, cum vicini armentario, ad
l 3.
pascen-

pascendum, in agrum missum esse, qui in stabulum rediens, pabulum nauseat & agrotat; & cum reliquæ bovinæ pecudes id, quod de pabulo relictum erat, devorarent, uno omnes contagioso morbo infectæ sunt, qui eodem etiam tempore morbus in vicini sui boves impetum fecit.

Prima perniciæ nota fuit defectus appetitus & lactis, & si quid comederint, parum miscelæ ex paleis confectæ & ebullitæ, potus quoque, urgente licet æstu, non nisi parcus fuit. Collum omnibus tumuit, fervuit, caluit: labra salivam manarunt, &, vix sextæ die superato, vita defecerunt. Bruta, durante morbo teterrimum fœtorem spirarunt, id quod etiam de aura exhalante ipsisque excrementis præter morem observatum fuit. Nihil est, quod de tremore, de horrore, rigore, aut capitis demissione referam, hæc enim relationes tacent; caput aliis potius alacre visum est: ubi vero dimidium diei anhelarent, exspirarunt.

Incisis cadaveribus, in omnium intestinis cruorem deprehendit excoriator, licet animalia in vita nullum sanguinem, vel purulentam materiam, per alvum, quæ cita fuit, deponerent. Morticinæ carnes sanorum haud absimiles visæ sunt.

Alius villicus, quem contagiosa clades viginti & duobus, ex armentitio pecore, orbavit, luem furi, noctu irrumpenti, comparat, quatrinduo enim vix elapso, plurimos boves ex grege vivos & mortuos vidit: tribus exceptis, quorum duo quinque aut sex, unus autem novem dies, laborarunt. Initium morbi languor, nausea & tussis fuit, sed non perpetuo: nunquam enim huic, quod illi, accidit; in eo tamen ægrotantes boves conveniunt omnes, quod angina & diarrhœa ægrotarent. Sed quod observatu dignum censeo, una ex vaccis statim, cum febris ingressu, sanguinem minxisse dicitur; quædam vix conciderunt, quin ob putredinem inflarentur; nullæ tamen ex hac cohorte tremorem musculorum passæ sunt. Detracta cute, & ventre aperto, in quinque cadaveribus insignem cruoris copiam, in intestina effusam, conspexerunt? quo

scilicet

tempore coriatori deglubendi potestas non amplius concessa est. In reliquis, quæ cum aliis communes sunt, circumstantiis, hic nihil moramur. Bos novellus, duos annos vix egressus, ex morbo convaluit, & quod mirum est, cibum, quem reliqui neglexerant, comedit.

Deinceps tertius villicus, præter recensita morbi pestiferi signa, narrat, contagionem in bovili quatuor & decem dies, post festi Michaelis ferias, cum tussi inceptam, & lactis exsiccationem secutam esse. Aliis, bubuli generis, nervi vehementer tensi sunt, aliis fauces, ob æstuantem calorem, torruere, fluxit ex oculis lymphæ & alvus citatior fuit. Pestis hæcce, intra triduum, decem capita boum necavit: quam tamen duæ vaccæ, totidemque juveni felicitè superarunt, quibus nunc pili ex cauda desfluunt.

Ea, quæ colonus, ordine quartus, de damno tredecim boum, in re familiari passo, retulit, hætenus relatis ad verbum consentanea sunt.

Tandem assurgit quintus, cui perniciosa lues decem ex grege armentorum eripuit: duo vero, ex bobus, in periculum non venerunt. Omnia, de quibus conqueritur, eo tendunt, de quo jam prægressi conquesti sunt. Fastidiosa, post mortem animalium, putrescentia protinus tanta fuit, ut saniem ex naribus ejiceret, cadaverum intumescantiam, & abominandum morticinumque foetorem relinqueret, qui vix & ne vix quidem intra quatuordecim dies, depelli potuit. Sed cum jam de historia satis diximus, nunc de causis quædam monebimus.

§. II.

Causarum evolutio.

In contagionis causam non inaniter inquisiturus, eam esse oportet arbitror, quæ morbi consentaneis effectibus, producendis, apta sit atque idonea. Eruenda causa ita sit comparata, ut ex ea omnia sym-

symptomata hujus morbi, nec plura, nec pauciora, convenienter tamen, proveniant, scilicet in bubulo jumento labra salivosa, ardor colli, tussis, lymphæ ex oculis manatio, ex rei necessitate sequantur. Sit causa, quæ comedendi desiderium cum nausea commutat, & lactis proventum, statim in principio, depellit uberaque exsiccant. Tantopere penetrare & efficere eam intellexerunt agricolæ, ut, opinione celerius, spiritum ex ore exhalantem in putidam auram, & excrementa, quæ cita alvo prodierunt, in putorem ferre intolerabilem, & qui in sanis nunquam deprehenditur, converteret. Nec reticenda vehemens illa virtus, qua ejusmodi veneni indolem gessit, quæ celerrime pecora tollit, & cadaver putri inflatione deformat.

Quantumvis ex hactenus dictis satis perspicuum est, nos contagiosam causam, quæ tantos effectus operatur, subintellectam velle: nolimus tamen, cum mox in commentationis principis luis causam in sporadicam & epidemicam dividerimus, quæ ad illius morbi originem conferunt, sicco pede transire.

Refertur proinde inter causas in hoc genere, si bubulum animal vel fortiori labore agitatum, vel alio motu exæstuaturn, præextinguenda siti, aquam avidius deglutiat; aut si nimis desiccato, & calidiori quidem, pabulo vescatur, cui plane nulla, aut insufficiente copia, adfusa aut intermixta fuerit aqua. Solent enim pecora ex hoc comesto pabulo, nulla interjecta mora, potum vehementius cupidiusque appetere, qui si nimis frigidus datur, lymphæ & sanguinis motum in glandulis & vasculis faucium & colli tenerioribus, quæ secretioni inserviunt, vel in tantum inhibet, vel in totum sistit. Ad eandem causarum classem pertinent pascua, erodente rore adusta, vel si prata, verno tempore, bruchis, araneis, aliisque intoxicatis insectis, & multifaria vermium & vermiculorum progenie, venenata sunt; ut ne sepedes, spondylas, vulturis pediculos, lampyrides, pyraustas, papiliones, gryllos buprestes & sexcenta alia insecta, pecori

pecori nocentia, cogitemus. Quo loco etiam illi pessimus carnificum mos taxandus est, cum excoriata, deglubitis pellibus, cadavera, lue quadam demortua, in agris libere exponunt, non defodiunt, quorum tamen morticinus fœtor gramina & auram longe lateq; inficit, atque bruto & homini detestabili modo nocet. Eandem censuram meretur aer æstate calidissimus, vespis, muscis, culicibus & aliis insectis minimis volucris plenus, horumque perspiratione acris, & non raro summe causticus & pestiferus factus: quam deinde venenatam auram pecora multo minus, quam homines, ne hauriant, evitare queunt. Conf. nostr. *Method. medend. Part. 1. Lib. IV. cap. 14.* Ac si, ex majori inopia & defectu pabuli, animalia exsatiari non possunt, hincque loco laudabilis fœni cum aliis inconsuetis frugibus, frondibus, foliis & oleribus aluntur, quod hieme præcoci, & in menses vernos producta, fieri assolet, profecto nemo tum mirabitur, si natura boum immutetur, & ex defectu boni cibi pœnam luat. Contrahunt enim, ex omnibus his rebus, pecora plerumque urentes pustulas, furentia tubercula, &, quæ sæpius mali moris sunt, intomata. Similiter accidit, ubi boves, ingrediente autumno, varii generis brassica, ab crucarum & camparum colluvie depasta, vel perurente pruina cariota facta, pabulantur, ut posthinc ex facili ægrotent. Quodsi vero eodem tempore cœlum interdiu crassioribus nubeculis circumfusum est, quæ prata & agros nimium humectant, sane non possunt non pecora, pascendum misa, cum frigido & humido gramine cujusvis labis causam assumere.

Atque hæc sunt illæ demonstratæ causæ, quæ malum sporadice, sive, ut expressius eloquar, citra commune contagium, generant, efficiunt, producant. Non tamen hæc, quæcunque enarrata sunt, ita intelligimus, tanquam talis morbus vera lues & pestis vocanda esset, sed tantummodo, ut lue seu pesti, in plurimis nonnunquam symptomatibus, majorem partem, nisi maximam, æquiparetur. Luem

enim & pestem, stragem vel cladem eum perpetuo nominamus morbum, qui epidemicus, pandemicus & contagiosus est, & per infectionem vel miasma quoddam commune oriri, vel produci solet.

Et si hoc ipsum per nos quoque liceat, morbum quemcunque contagiosum, concursu supra relatarum causarum, ex sporadica classe, tanto facilius, ut alio loco exponemus, ex uno corpore in aliud transcendere posse.

Quo tamen etiam in miasmatis naturam paulo interius penetremus, scire licet, miasma nobis vocari materiam fermentativam & corruptivam, quæ motu intestino unionem & texturam corporum mixtorum resolvit & destruit, similemque motum & crasin, in qua materia hæc constituta est, inducit. Equidem non primo & proxime in sanguinem, sed potius in succum lymphaticum, qui præ sanguine subtilioris & fermentativæ indolis & præcipue salivæ dicitur, miasma & contagium agere, eique similem motum ac texturam imprimere, adeoque simili corruptione eundem contaminare, cum omnibus doctoribus facile concesserim: primum, quod nullus humor in universo omnium animalium corpore est, qui ad fermentationem & intimam partium, quæ corpus constituunt, mixturem dissolvendam proclivior est, quam modo dictus salivæ latex: deinde, quod iste latex admodum spirituosæ & mobilis naturæ est, ut sic citra omnem difficultatem fermentum & miasma malignum, seu virulentum, quod pariter agillimæ naturæ est, & in mobilissimo vehiculo, aere, vehitur, recipere & propagare possit.

Attamen vero, cum foetida putredo, in quam animalia modo in vita, modo post mortem, abeunt, non tam subtilioris lymphaticæ, quam potius sanguinæ, corruptionis sit, dum purus humor unus omnium humorum vitalium sulphureus, itemque sulphur copiosum eminentioris foetoris & putredinis causa est: certe, his ex propositis argumentis nobis colligere datur: ubicunque, aut in animali ægrotante, aut in cadavere, foetor nares lædit teterrimus & putida

putida aura, ibi summam quoque sanguinis & sanguineorum viscerum corruptionem præsentem esse, necesse est: Q. E. D.

Hæc præmissimus hoc nomine, ut tanto exactius modum, quo hæc omnia effecta sunt, investigaremus. Censemus enim, contagiosam materiam subtilissimæ tenuitatis, & tenuissimæ subtilitatis, atomorum instar, & fere halitu adflatuque minorem, esse.

Nemo præstinet nos argumento, omnia hæc ideo fieri, quod virus non in quolibet pustulas, vel tubercula expellat, sed partibus potius fluidis, quam solidis, inhæreat, & longe facilius succos & sanguinem, quam carnem & musculos, inquinet: id tantum ponderandum esse, arbitror, tenerrimam moleculam, quam sibi quisque maxime minimam, ut me ita explicem, & tandem indivisibilem fingat, illi incendio fomitem præbere, a quo fauces, œsophagus & tota trachea inflammantur, & vasculorum apices, in intestinis, ita eroduntur, ut animalia bruta cruorem excernant, & tunc confestim pereant.

Non in disputationem ingrediar, num illa causa, de qua sollicitus sumus, contagium in abstracto, an potius cum aere, nubecula, pruina, rore, quæ omnia nunquam non inficiunt, immixtum sit: hoc enim jam antea concessimus, & si etiam non concesserimus, tamen perinde, & nostræ indagationi parum fructus laturum est. Adseverat enim *Joannes Herrmannus* FURSTENAU, in Academia Rinteleni Medicinæ & Oeconomix Professor primarius celeberrimus, in *Instit. quas de re æconomica & multo medicina* composuit, non contemnendis argumentis, luem per aliquot annos bobus damnosam, sereno aere, & clara luce, mirabili velocitate progressum fecisse; cum e contrario morbus atrocissimus, nubilo & turbido existente cælo; & in aere denso, contagione sua nullum plane exbrutorum genere pollueret. Equidem diu jam nobis constat, miasma illud, proximam morbi causam constituens, [semel vel aliquoties, a creatione & diluvio mundi, cum FURSTENAU VIO illud productum putes] facili plane negotio, dum in aere vehitur, per os,

per nares, in animalium corpora subrepere, & illico succis vitalibus insertum, eorum dissolutionem moliri.

Rem autem ut in pauca contraham & cum RAMAZZINO loquar, inquisitionem in primam originem hujus luis, num scilicet bos eam aliunde susceperit, vel in ipso primum genita sit, ad rem nostram parum refert: necessario enim tandem ad aliquod animal est deveniendum, in quo productum fuerit morbosum seminum.

Stat itaque sententia firma, causam, cujus vis perniciosa est, & quæ tam celerrime in venas animalium se diffundit, interioresque partes petit, maxime subtilem materiam & miasma malignum, infectivum, contagiosum esse, quod in membranas & nervos, quibus corporis machina constructa est, velocissime agens, eandem destruit, tendit, convellit & inflammat.

Cel. ZINCKIUS causas quidem sporadicas & contagiosas, quas supra distinctas eloquuti sumus, inter se confundere, in eo tamen rectius sentire videtur, ubi miasma virulentum, celerrime, vehementer, & quadam penetrandi vi, in corpora bruta agere pronunciat. *Lex. Oecon. p. 2162.* Quam primum enim venenosa particula in actum deducta, stimulata & commota est, pecora bubula [sicuti in omnibus eorum partibus externis videbis] tremorem, horrorem, rigorem, febris initium, sentiunt. Hac autem ratione fieri posse arbitror, ut sanguinis massa, cute fortiter tensa, in cordis camera irruat, simulque ingenti celeritate recurrat, & ita pellem modo stringat, modo emolliat.

Fluxus iste & refluxus sanguinis illo, qui in statu naturali succedit, vehementior est, & calori, fervori, æstui & inflammationi, in collo & visceribus, nec minus perruptioni sanguinis in intestinis, locum præstat.

Interrogari me posse ab aliquo audio, qui fiat, si causa una, eaque sola, contagionis sit, cur in similibus brutis non consimiles producat effectus? jumentum enim bubulum alterum atque alterum,

rum, his & aliis symptomatibus afflictum, alia cum, alia sine rigore, a morbo correpta fuisse, in superioribus jam notatum est. Sed, ut meam opinionem interponam, respondeo: Primum animalis dispositio & natura veneni, quod jam vehementer, jam paulo vehementius operatur; deinceps pars aliqua singulariter organica, malignam contra auram valenter se opponens, & seminum, antequam pedem fixerit, extrudens, in causa esse potest. RAMAZZINUS, alias exquisitè in hanc rem differens, effectum, ex contagio prodeuntem, per coagulum, non vero per sanguinis dissolutionem, explicat. Nemo tamen mihi vitio vertet, si magno viro, in magna re (boves enim, loquente CATONE, maxima diligentia curatos habeto) opposuero: omnia, quæcunque sint, hujus stragis signa, & lue hodierna ne latum unguem recedentia, de dissolutione mixtionis humorum testari. Hinc mirari convenit, quomodo doctissimo viro causa, effectui contraria, poterat in mentem incidere. Cum vero nihil recte sine exemplo docetur, aut discitur, exemplum dabo. Quod si morbum cum febre maligna, purpura alba, petechiis, variolis mali moris, & aliis, quibus homines adficiuntur, comparaveris, parem rationem habet. In his enim, quo periculosiores sunt, & indies fiunt, non nisi summam sanguinis colliquefactionem, & si ad mortem perventum est, seri diffuentiam, notabis. RAMAZZINUS ipse, dum sanguinis spissescentiam tuetur, luis seminum in subjectis consimilis naturæ, ex mumiali consensu, infinite seri posse, confirmat. Secundo, pro diversâ organorum & partium ratione, pestifera materia jam solidas, jam fluidas partes, ut supra retuli,prehendit, corripit, & nunc citius, nunc tardius, putridum fermentum diffundit, sicuti ex foetida expiratione, tumescens cadavere, sanie & lymphâ, quæ per fauces & nares defluerunt, colligere licuit.

Pariter etiam ex observationibus compluribus quam maxime confirmatum habemus, naturam miasmatis contagiosi, in pago *Gablenz* tantopere sævientis, neque in spisso, neque in coagulo, sed

tantummodo in memorata efficacia, qua humores ex crasi liqueſcunt & diffuunt, fundatam eſſe. Id quod poſt hæc, de quibus haſtenus diſputavimus, modus transmigrandi declarat, liquidiffimum nempe aeris vehiculum, quo medio, ut ſupra monuimus, contagioſus hoſtis in corpora vehementer invehitur. De hoc qui dubitat, Phyſicorum experientiam de aere, & inter omnes *Herrmanni BOERHAAVII*, Profeſſoris Lugd. Bat. poſitiones, in *Elementis chemia*, tantummodo legat. Contagium ipſum, improbante licet D.D. FURSTENAU, tanto certius in animalia irrepere eaque aggredi ſolet, quanto magis aer ſqualore, putri vapore & inquinata irroratione infectus, aut impuris nubeculis denſus, corporibus imbecillitatem contraxit.

At vero quīs, quæſo, poſt torridam æſtatem aera, tali mephiti corruptum, non reminiscitur? hanc inquinatōis ſpeciem, pratis illapſam, armentaria pecora cum pabulo legerunt. Contagium vero illud ita inſinuatū, indolem & genium ſpecifici veneni aſſumſit, & nulli animali, niſi ejusdem generis, exitioſum fuit.

Facillime enim ejusmodi venenum, contagium, miasma, aut quocunque nomine illud impertire velis, per res poroſas, veſtem, lanam, crinem, pellem, corium, homines, canem, ſelem, capram, & ovem communicabile exiſtere, omnes Phyſici & Oeconomi, quin & ruſtici, jam dudum cognovere.

Ex quibus omnibus haſtenus peroratis eluceſcere opinor, miasma malignum duplici via, ſcilicet contactu mediato, & immediato, per animalium corpora propagari poſſe.

Dum haſtenus pro cauſarum evolutione capiunda molitus ſum, nunc ad curam devolvor: *nihil enim eſt, ſcribit CATO de re ruſtica, quod magis expediat, quam boves bene curare.*

§. III.

Curatio.

Curandi rationem hanc habemus. Invocata divini Numinis gratia; primum præsumendo remedia genus bubulum muniamus, deinde; quæ in ipso morbi initio profectura sint, præcipiemus. *Melius enim est, inquit VEGETIUS, diligenti studio custodire sanitatem, quam agritudinibus præstare remedia.*

Quod itaque:

I. ad præservandi rationem

attinet: ea tunc in pecore sano & incolumi locum invenit; si vell jam inter boves ægros quoddam degit; id quod tamen vix unquam concedi solet: vel ubicunque, salubri etiam existente tempore, prudentis æconomi & villici cura eidem præcavetur. Muniendi intentio præter ea, quæ in mandato indulgentissimo, die VI. Octobris MDCCXLV. jussu sunt, his nititur monumentis:

1.) Primum omnium sanum jumentum ab ægroto separetur, & in spatioso stabulo commoretur: illi vero, qui veterinariæ incumbunt, & sanando bovi operam locant; de stabulo sanorum recedant. Monente COLUMELLA, de re rust. Lib. VI. cap. 7., cum pestilentia in gregem incidit, confestim mutandus est cali stas, & in plures partes distributo pecore, longinqua regiones petenda sunt, atque ita segregandi a sanis morbid, ne quis interveniat, qui contagione ceteros labefaciat. Itaque cum ablegabuntur, in ea loca perducendi sunt, quibus nullum impasitur pecus, ne adventu suo etiam illis tabem afferant.

2.) Tempore luis epidemicæ totus armentorum grex pascendo prohibetur, cum primis, quando ager acri & densa pruina irroratus est. Boum enim armenta; autore ARISTOTELE, Hist. animal. Lib. VIII. cap. 24. laborant vehementius pruina sollicitata, quam nive:.

nive: præstat, quam diu noctis humor præs humectet, boves ad præsepia alere.

3.) Pratenſe ſcœnum probe aſſiccatum, vel aliud pabulum, ex quo PLINIUS ervum bubus jumentisque utiliſſimum cenſet, *Hiſtor. natural. Lib. XXII. c. 25.* prout ubertas regionis ſubminiſtrat, ſano pecori præbendum, neque minus clara limpidaque aqua, ex flumine vel fonte, potanda, exhibenda eſt: de impura enim & turbida, quæ ex piſcinis, ſtagnis & palude hauritur, nemo dubitat, quin peſſima ſit. Hinc ARISTOTELES: *Bos, niſi aqua ſit clara, frigida, atque limpida, bibere noliſ.* *Hiſt. Animal. Lib. VIII. cap. 24.* PALLADIUS aqua, inquit, ſalubritas ſic agnoſcitur. *Primum ne a lacunis, aut a palude ducatur: ne de metallis originem ſumat; ſed ſit perſpicui coloris, neque ullo & ſapore, aut odore, vitietur, nullus illi limus inſideat, frigus tepore ſuo mulſeat, æſtatis incendia frigore moderetur;* de re ruſt. Lib. I. tit. 6. Conferas, ſi lubet, noſtr. *Hydrologiam mineralem medicam p. 101.*, ubi ex Poeta notas bonæ aquæ proſequuti ſumus. RAMAZZINUS tempore luis, præcipue hiemis, modicam pecoris corporaturam obtinendo, paucitatem pabuli perhibet, magisque ad incolumitatem corporis, quam corporaturam ipſam, nervis muſculisque robuſtam, & adipibus obefam, reſpiciendum jubet. Quod etiam COLUMELLA jam dudum præcipit, *non proderit*, inquiens, *cibis ſatiari pecora, niſi omni adjuventur diligentia, ut ſalubri ſint corpore. viresque conſervent.* l. c. Lib. VI. Cap. 6.

4.) Expedit quoque, opportune præſervandi fine, in aqualiculum, ex quo boves bibunt, nitrum & fungos tiliarum trunco adherentes injicere: præſtat tamen, arbitror, bubus interdum ſaſtes lambendos dare. Quantum PLINIANA prophylaxis proficiat, videndum. Ita ille: *Anguina pelle & ſale, & farre cum ſerpillo contritis uno die, dejectis cum vino in fauces boum uva matu. reſcente, toto anno eos valere,* ſcribit Lib. XXII. cap. 25. *Hiſtor. Natural.* Nos quidem ſali plus efficaciz, quam anguinæ pelli, cum

eum reliquis, tribuendum censemus. Retulit mihi quidam, tam in rebus æconomicis, quam physicis & medicis, peritissimus vir, matrem familias in usu habere, bobus, quam primum ruminari intermittant, largam lactis ebutyrati copiam ori infundere. Id quod sane non spergendum remedium est: effectu enim leniendi, obtundendi, obviscandi, nec minus temperante & antispasmodica virtute, multis alijs præripit palmam.

5.) Stabula quotidie stercore & excrementis purgato, recens stramen substernito, ceterum pecus, oves, sues, arceto: corticem cascarillæ, succinum, juniperi baccas prunis in testa caute adspergito, & fumigato. Sunt, qui juniperum, sulphur commune & pulverem pyrium laudant. *Suffimentorum enim compositio, autore VEGETIO, fascinum pellit, lustrat animal, fugat daemones, submo-uet morbos. Odor namque fumi ac spiritus, per os ac nares ingre- diens, penetrat ad viscerum omnes recessus, ac curat sapius loca, qua potiones non poterunt curare. Denique desperatos & periculo- sissimos morbos, auctores multo medicina adferunt, non ex pabula, aut aquarum vitio, sed aeris corruptione descendere. Et ideo facilius anguorem, quem pestilens morbus ingessit, suffimenti salubris hujus curas affatus.* Art. veterinar. Lib. IV. cap. 12.

6.) Hæc, cum ita curaverimus, tum & sacculos ex asæ foetida, alio, camphora, præparabimus, collo alligandos. Firmum amuletum, quo casum surripientis incendii evadere poteris, conficies, si lauri & juniperi baccas, semen fœnigræci, radicem angelicæ singulorum unciam, asæ foetidæ, itemque & camphoræ unciam se- mis, recipis. Species grossæ incisæ, contusæ, & duabus drach- mis olei cornu cervi foetidi conspersæ, in partes dividito æquales, & unam ex his in linteolo ad cornu alligato. Quod si in stabulo quar- tum, quintum, vel sextum caput, talem sacculum gesserit, lo- cum perpetui suffitus tenebit.

7.) Veteres prudentioresque auctores, scribente VEGETIO, Lib. I. cap. 22. quotannis veris tempore, absque necessitate depleri
 Append. A. M. Vol. VIII. anima-

animalia quidem vetuerunt, ne consuetudo imminuendi, si tempore aliquo facta non fuerit, statim intra corpus morbum ac valitudinem generet. *Rectius ergo, inquit, est, minoris ætatis animalibus, & bene valentibus, ex nulla parte corporis sanguinem detrabi, absque palato: de quo assidue tam minoribus, quam maturis, detrahendus est humor, ut caput, oculi, cerebrumque releventur. Maturis vero animalibus, non incommodum est, pulsare venam, cum mittuntur in pascua.* Quibus fundamenti loco positis, statui-
mus, grassante boum lue, rectius providendi fine, & antequam ægrotant, animalia depleri, quam infecta, & morbo jam correpta.

8.) Si quod iumentum contagio propius, vel lue jam correptum sit, & verendum, ne pereat: rationi & experientiæ congruum est, secundum Serenissimæ edictum, setaceo uti. Ne unum quidem invaletudine ex nobis interentum, qui setaceum gessaret, **RAMAZZINUM & FURSTENAVIUM** attestor. Contagiosam enim materiam cum sanie defluere & abscedere posse, nequaquam dubito. In hac per setaceum cura multum fiduciæ pono, inprimis cum eandem jam in **COLUMELLÆ** Lib. de re rust. VI. cap. 5. de pestilentia boum lego: *Ænea subula pars auricula latissima circumscriptur, ita, ut manante sanguine; tanquam O litera ductus, appareat orbiculus. Hoc & intus insicus; & ex superiore parte auricula cum factum est, mediæ pars descripti orbiculi eadem subula transiit, & facto foramine radícula quam pastores Consiliginem vocant, inseritur: quam cum recessis plaga comprehendit, ita continet, ut elabi possit: in eam deinde auriculam, omnis vis morbi, pestilensque virus elicitur, donec pars, quæ subula circumscripta est, demorsua excidit, & minima partis iactura caput conservatur.*

9.) Animalis rictum diducito, os contemplato, linguam & totum oris hiatum remedio, quod **Fridericus HOFFMANNUS** commendavit, defricato, abluito. Aceti vini mensuræ duæ, cum totidem manipulis herbæ rutæ coquantur: coctum & coletum cum bitri semisse, salis communis una, & recentis olivarum olei quatuor uncie

unciis miscetur. Deinde laudat pulverem, qui componitur e chamæmeli, millefolii, testarum ovorum, singulorum sex, lauri baccarum tribus, radicum cichorii & levistici, baccarum juniperi, seminum fœniculi & anisi, herbæ scordii, nitri, stibii, pari pondere, singulorum duabus partibus. Pulveris ita conflati & probe misti, uncia una vel altera, per biduum, per triduum, vel ingruente strage quotidie, cum pabulo comedenda datur. Quidam imperatorix & levistici radices, pulmonariæ herbam, & radicem, absinthium, omnia pari pondere, incidunt, & sale culinari conspergunt, mane & vesperi danda. Alii solum absinthium concisum, multo & largo sale miscent, & jumento in fauces manu ingerunt: bubulo generi salia succedere, & carnem palato gratam purare, experientia certum est. Ex omnibus placet remedium vetustissimum, quod, præeunte VEGETIO, adversus universas infirmitates & morbos boum, ubi primum cœperint ægrotare, habemus: *Radix scilla, radices populi, quæ græce appellantur rhamnos (nam est magis fusca & rubellula) & sales communes, quantum sufficit, mites in aquam, eamque animalibus, usque ad sanitatem, dabis in potu. Quod si desperatas valetudines præoccupare volueris, ne unquam accidant animalibus tuis, incipiente vere hanc illis præparabis potionem, & per quatuordecim dies continuos dabis in potu.* Lib. III. cap. 75. Gargilius MARTIALIS in Curis boum: *bos aut asinus si in morbos inciderint, sumito scilla aut rumnisa radicem (legendum est rhamni) id est, spinam albam, quam tenerrimam, & in aquam infundito. Ex qua per dies quatuordecim bibat. Unde expurgabuntur & sanitas consequitur.* Remedium VEGETII & GARGILII illo antiquius litteris & memoriæ prodidit CATO Cap. LXX. *de re rustica.* De quo existimandum: si etiam non ex toto illud componere, & quæ subintelligat PORCIUS ille antiquissimus, plenarie capere possis, unum tamen alterumque vel plura, ex horum ingredientium compositione delegere, & in satis proficuum medicamen redigere tibi concessum est.

Ita se habet: Si morbum metues, sanis dato salis micas III. folia laurea III. porri fibras III. ulpici spicas III. alii spicas III. thuris grana III. herba sabina plantas III. ruta folia III. visis alba caules III. fabulos albos III. carbones vivos III. vini S. III. Hac omnia sublimiter legi, zeri, darique oportet.

Jejunus fiet, qui dabit. Ter triduum de ea potione unicuique bovi dato: Ita dividito, cum ter unicuique dederis, omnem absumas. Bosque ipse & qui dabit, facito ut uterque sublimiter stent. Vase ligneo dato.

II. Curatio in ipsa morbi invasione.

Delapso, ex bubulo pecore, animali in pandemium morbum eidem, quantum fieri potest, medicinam adhibeamus: Quum vero tam multi auctores veterum & recentiorum temporum, de veterinaria arte & multo medicina commentarios ediderint, qui, sola theoria ducti, longam remediorum seriem proponunt; & tantum non omnes agricolas & villicos confundunt, e re esse arbitror, duo totius curæ formare segmenta, primumque ostendere, quæ jubentur, deinde quæ prohibentur.

A.) Ea, quæ morbum tollunt.

Luem variis comitari symptomatibus, quæ remediis exquisitis tollenda sunt; nisi ad interitum celeri gressu tendere debeant, constat. Id tamen simul fiat, oportet, ut commune quoque contagium pestiferi morbi superetur. In hunc proinde scopum intendemus, si subtilissimum venenum contagiosum, quacunque fieri possit ratione, e corpore depellimus; neque minus viscera, quæ nobiliora sunt, ab imminente periculo & putrescentia præservamus. Omnia quam primum fiant: cassâ est enim medicina, quæ serâ est. Commoda via, qua ducente, indicationi satis fit, transpiratio est; siquidem contagium hoc modo procul a corde projicitur.

Hunc in finem pecus, lue pressum, in stabulo tepide conservandum,

vandum, & variis fomentis ex stramine, faccis & tegumentis laneis contegendum, vel calefaciendum est; sæpius fricandum, strigili pectendum, præcipue dorsum panno aspero detergendum. Potus sit aqua tepida. Alia parari potest potio, sudationem movens; si stibium, pondere quatuor unciarum, vel ejus loco eadem sulphuris cabalini quantitas, in aquæ amphoræ immittitur, & turbida bobus datur.

Alii aquam cum argilla alba coquunt, & tepidam, in alvi fluxu, copiose exhibitam laudant. Quidam de pastis lineis, ex semine post olei expressionem residuis, quidam de tritici, alii de hordei farina, boves bibere volunt. CATO de re rustica cap. 103. amurcam, ut boves valeant, commendat. *Boves uti valeant, & curas bene sent, & qui fastidient cibum, uti magis cupide appetant, paululum, quod dabis, amurcæ spargito primo paululum, dum consueverint, postea magis, & dato rareriter biberemixtum cum aqua aquabiliter, quarto, quinto quoque die. Hoc si facies, ita boves & corpore curatiores erunt, & morbus abierit.* Amurcæ est recrementum expressum olivarum, quæ in Hispania, Languedocia & Italia nascuntur. RAMAZZINUS polentam, potiones farinaceas, & trito pane, ptisanæ in modum coctas, adhibet; quæ potuum genera acres humores temperant & demulcent. Mandato Serenissimi nobis commendatur aqua picea, *Theer-Wasser*, ex Anglia oriunda; quæ beneficio virtutis balsamicæ modicum sudorem ex animalium corpore prolicere valet. Medicinæ loco, vix tamen unquam pro ordinario potu, hanc aquam bobus inservire putassem. In alio mandato, de die XXIX. Nov. MDCCXLVI. quod, hoc nostro judicio fere ad finem perducto, in conspectum venit, duæ pulverum compositiones, certe mirabiles, & summe efficaces, Potentissimi auctoritate confirmantur. Sunt autem istæ. Rec. Florum sulphuris libram unam, dein cum dimidia libra salis nitri, & uncia seminis camphoræ ita inter se commisce, ut nitro studiose tuto sulphuris flores, & his inter se mixtis tandem camphoræ adficiatur.

Altera hæc est: Fuliginem splendentem & contusam cum pulvere pyrio, pari pondere, misceas. Horum pulverum usus promiscuus, non vero alternativus est. Illius enim, qui arridet, uncia, singulis sex vel octo horis, cum aqua picea, vel surfurum tepida exhibetur & sudor expectatur.

Chirurgus & custos externus corporis Regis Britanniae, WRE-DENIUS, qui haud inepte hætenus grassatam contagiosam luem Scripto aliquo illustravit, quam primum unum vel alterum morbi signum, vel cuncta observantur, extemplo os sale & aceto fricare, & ex cauda sanguinem mittere suadet: hac tantum interposita cautela, ne jam in morbo tentatis id fiat. Hoc autem facto, asæ fetidæ drachmam unam, baccar. lauri contusarum & sulphuris caballini triti unciam unam (magna dosis, mihi dimidia pars sufficere videtur) cum cerevisia calida adipata, semel de die potanda præbet, & per sex pluresque dies continuat; duabus vero a potione horis, aquam farinaceam, tepide calidam, superbibere jubet. Horum remedium usum sperare licet, inquit WREDENIUS, sanguinis spissescentiam, & hanc sequentem putridam corruptionem, luemque ipsam impediri, & convalescentiam, ex imbecillitate expectatum iri.

Oris frictio, nulli dubitamus, putredini adversatur: sanguis si detrahatur, massæ copiam solvit, vasa, spisso sanguine facta & tensa, ad vim redeunt elasticam (†), & adepto elatere, cursus liber

(†) De spasmo, sanguinis detractione remissuro, inter omnes VEGE-TIUS optime sentire mihi visus est. Ille enim de *Arte veterinaria. Lib. I. cap. 31.* hunc in modum dicit. *Cum vita virtutisque animantium consistat in sanguine, rursus tempestive detractus sanguis corpori præstare adsolet sanitatem, cujus rei talis redditur ratio. Sanguis ciborum humorumque in digestionem coarctatus, per membra discursus, & languorem doloremque, aut universo corpori, aut certis quibusdam partibus, consuevit inferre. Nam per coarctationem nervorum venarumque tensionem, inflatio indigestioque generatur: qua tensura* (ut

ita

ber est. Propinata medicina ventriculum roborat, humores corrigit & concoctionem mirum promouet. Hæc WREDENIUS.

Nihil sane est, quod mihi hac quidem in cura displiceret, quin probarem, dummodo commentitium sanguinis coagulum excipiamus, quo, re vera occurrente, tanto magis sera adhuc venæ incisio locum inueniret. At vero WREDENIUS, cum, apparentibus jam luis signis, sanguinem, incisa vena, exsolvere vereatur; deinde id, quod putre est, in sanguine proserpere posse, ipse confirmet; putris vero natura & essentia cum minime in sale acido coagulante, inspissante, condensante; sed potius in alcali attenuante, incidente, resolvente; unanimi Physicorum consensu consistat: profecto comprehendere nequeo, quem in modum sanguinis spissitudo, aut coagulatio, a miasmate putrido contagioso effici, & tunc proxima interitus causa fieri possit?

Quod si vero ille morbus intestinorum cruentus, qui boum gregem infestare solitus est, dysenterix, ut ovum ovo, simillimus est, proficuum & salubre erit, si quis linguam, os & fauces, quæ partes primum miasmate virulento contactæ sunt, vini aceto, cum baccis juniperi & sale gemmæ ebullito, confricat & detergat. Quem in finem pauperiores acerrimo tritici aceto, cum juniperi baccis & sale culinari, utuntur. Post hæc, quæ prius in usum vocata sunt, expeditissimum est, alvum lotionem ducere, quæ ex aqua illa picea & lacte, sive pulvere pyrio cum aqua chalybeata fabrorum, & oleo olivarum, vel lini, vel alio communi, paratur. Alvi lotioni, alios inter pecuarie rei Scriptores, D. D. FURSTENAU calculum adjicit, & emol-

ita dixerim) corporis aliter laxari, nisi per detractionem sanguinis, non potest. Item ille, cap. 27. epistomicis, vel qui morbo subrenali læduntur, vulsis etiam, colicis, & quibus venter frequenter dolet, de cauda sanguinem mittere suadet. Similiter cap. 28. per minutionem sanguinis constituta laxum scribit. Ex quibus VEGETIANIS verbis argumentari liceat. V. S. in spasmo & dolore colico, a sanguine orto, jam diu apud veteres auctores remedium fuisse.

& emolliendi leniendique causa, injectionem ex similibus herbis adprobat. Corpus hoc modo corrupta bile levatur, acrimonia obtunditur, tormina, spasmi, inflammationum causa, consopitur, tonus intestinorum instauratur, & si quod aliud, sane tale remedium, in hoc morbi genere praesentissimi effectus est.

Quod si vero queras, quo potissimum medicamento in alvi profluvio utendum sit, cum inter multa similia remediorum genera certum eligere difficile sit? Respondeo, si talis casus incidit, medicus aliquod seligere debet, quod, licet non semper fortasse, saepius tamen, voto respondeat. Itaque ratione omnino fulciri, & experientiae non absimile esse videtur, si quis ex multis auxiliis pecudi bovinæ, vel tauro, nimia alvi excretionem laboranti, pulverem, contra intestinorum difficultatem, in potu daret sequentem: Rhabbarbarum, cascarillæ corticem, nitrum & cancerorum lapides; pari pondere miscebis, hujusque pulveris unciam, ut præcepimus, quotidie præbebis. Si etiam naturam ducem sequimur, eidem non repugnat, talem pulverem; homini commodum, & in diarrhoea cum sanie arcani instar habendum, bruto animali exhibere, nisi quis, ex amore nummorum, tantum pecuniæ perdere nolit. Namque spasmus mulcet, æstum extinguit, humores acres temperat, fermentum tollit, evacuat & alvum solutam firmat.

At si vero pulveri sumtus impendere pœniteret, vel res angusta domi prohiberet, gregem armentorum saepius sal nigrum lambere curato. Illud vero amarum nigrumque intelligo, quod, post culinaria cocturam, ex soda conficitur, & facile liquefit. Absisteret, purgat, mundat. Dum vero ex similitudine febris catarrhalis malignæ, hominem prehendentis, compertum sit, venenosam febris causam sanguinis crasin ex toto evertere, corrumpere, eumque putrem & salinum efficere; putri vero sanguinis statui nullum, in universo remediorum ambitu, certiori efficacia obstat, eundemque inhibeat, quam omnia acida, acidulaque medicamenta, (ex his enim similibusque saepe curandi nova ratio ducenda est): certe, per inter-

minut.

minatam rationem concludimus, ex usu esse, si villicus aliquot cochlearia aceti vini, vel tritici, cum lapidibus cancrorum, vel testis ovorum, lacte lunæ, bolo rubra, lithomarga Rochlicensi, vel alia, commixti, ægroto bovi potanda porrigeret.

Cuncta hæc calorem sedant, dolorem placant, tumorem reprimunt, sicque omnes inflammationis notas leniunt, & ad tranquillum statum conferunt: sudorem eliciunt, & contagiosum miasma in modum porriginis, furfurum vel crustæ, ad superiorem cutis habitum ferunt, emittunt.

Aut si curam mutare, aliaque curandi via incedere animus sit, id habeto. Fauces quidem, ut supra dictum est, depurare & alvum lotionem eluere poteris: si vero ad alia progrediendum est, in hætenus dictorum locum substituere potionem, quæ maxime utilis est. Unciam pulveris, quem supra ex HOFFMANNO descripsimus, sambuci roob ad duo cochlearia admisceas, & magma semimensura aquæ & aceti vini, cujus in locum vinum Misense, vel aliud, substitui potest, diluas, ita tamen, ut liquidi mensura sit. Dimidium ebulliti & tepesacti decocti, semel per diem dabis. Potionis vires sunt morbum levare, id, quod acre est, delinire, mitigare, a corde pellere, corpus, ut bene perspiret, mollire, & contra putrem corruptionem certare.

Inter pharmaca, quæ venenum pellunt, extra dubium omnium optimæ herbæ & radices temperatæ sunt, scilicet radix scorzonæ, angelicæ, pimpinellæ albæ, vincetoxici, levistici, herba veronicæ, chamæmeli & millefolii, qua sola boum nervos, vomere abscissos, solidari rursusque jungi affirmat PLINIUS, *Hist. Natural. Lib. XXIV. cap. 16.* itemque cichorium, scordium, allium, baccæ lauri, semen fœniculi, anisi; cum quibus testas ovorum, sulphur caballinum, stibium & nitrum miscemus, atque vel pulverem, vel potum cum aqua præparamus, de quo tum valenti, tum valetudinario animali, per alterum vel tertium diem, quan-

tum sufficit, damus. Si quis vero formam siccam amaverit, uncia in uno pabulo sufficit.

Dum æstus incanduit, bobus, quos vis morbi adorta est, alius pulvis commodus est, quia humectat & refrigerat: Cornu cervi usti, & testarum ovorum, duas partes tere, & iis paulo post nitri, & pulveris pyrii, unam partem immisce, dimidium in aqua, dosis est. Pulvis, qui juxta mandatum Serenissimi adversus æstum præscriptus est, tantummodo in pondere differt. Nam ex semi libra testarum ovorum, quadrante cornu cervi usti & salis nitri, componitur, & bene mistus quibuslibet octo elapsis horis in aqua picea, vel fursurum, ad cochlear pro dosi, devorandus datur.

Si vero pustulæ & tubercula foetida in ore eruperint, eadem pertundere, integrum est: saniem & ultus topicum abstergit, mundat & sanat sequens: Plantaginis indidemque sedi majoris, manipulus, cum aqua, quam duæ mensuræ capiunt, ebulliant. In decoctum, fervide colatum, quatuor mellis, duas aceti vini, & unam salis uncias, cum semisse nitri, admisceas. Inservit lotioni oris. Prodest etiam hoc aliud: Cineres, sulphur & sal, quod ad manus est, singulorum duas uncias, in una aceti mensura, coque (mensura plerumque libras duas civiles habet) utere, ut dictum est. Quod si vero fauces tuberculis, pustulis, vel crusta obsessæ sunt, & porta patens non esset, baculum salignum, butyro oblinitum, ulnæ dimensione, sæpius per diem intrude, ut animal auram & potum tanto commodius capiat.

Alii Physicorum miasma in corpus ingressum, proxima via, sive salivæ sputo, velut in homine, exterminari credunt; id quod GOELICKE inter alios, in quadam dissertatione, demonstrare annisus est. Hanc in curandi intentionem extollunt acetum, allium, scillam, rutam, salviam, sulphur, sal commune, nitrum, juniperi baccas; quæ omnia, vel unum & alterum, aqua coquunt, cujus mensuram quotidie tepide in collum infundunt. Hanc salivandi
viam,

viam, in peste jam tot ante secula, COLUMELLAM pressius secutum esse, ex ejus *Lib. de re rustica VI. cap. 5.* ubi de remediis in pestilentia tractat, perspicere licet. Tunc panacis, inquit, & eryngii radices, faniculi seminibus miscenda, & cum defruti & moliti tritici farina, candentique aqua conspergenda, eoque medicamine salivandum agrotum pecus. Quæritur autem merito, num hæc salivandi intentio etiam mercuriali cura interne promovenda & exsequenda sit? alia, an in hoc morbi genere proficua sit? itemque, an necessaria sit? porro, qua via particularis instituenda sit? qua de re paulo inferius quædam adhuc subjungemus: id tantummodo breviter, ad ultimam quæstionem animadvertentes, pro mucositate, & cum eo miasmate, ex naribus educendo, secundum mandatum, novissime præscriptum, unguentum illud mercuriale omnino locum habere posse. Et ne silentio tegam, tale est. Pinguetudini porcine, ad quatuor uncias, una argenti vivi uncia probe immisceatur, tandem olei terebinthinæ uncia semis addi jubetur. Hoc unguento, præcavendi & curandi causam ares jumentorum inungendæ sunt, donec mucus, aut spissior, aut fluxilior demanat. Quo effecto, ter in die pulveris pyrii dosis ad unciam, in rostrum sambuci, vel aqua picea, vel furfurum, ad comedendum, vel potandum datur. Utrumne satius sit, ex mente ASTURCCII, *Lib. de Morb. veneris*, terebinthinæ oleum omittere?

Si boves sanguinem cum lotio mingunt, eosdem aquam, mazis lineis vel tritici farinæ infusam, vel laudatam aquam piceam, bibere sinas: Si mictus cruentus justo citius suppressus est, potus proficit, quem æconomus ex petroselino & baccis lauri, conficiat. Regia Borussia scientiarum Societas in sanguinis per vesicam, pariter & alvum, effluxu dysenterico, pulverem sequentem efficacem, de meliori commendat & tradit: sumantur Boli armeneæ sex unciae, cum duabus nitri, una succini, & croci ferrei, probeque misceantur. Exhibeatur mane & vespere ejus cochlear unum.

B.) *Ea, qua prohibentur.*

Prohibentur in cura pestis, quæ in boves grassatur, plerumque ea remedia, quæ adversus morbum parum, vel minimum, valent, aut eidem penitus contraria sunt. Sanguinem mittere, raro vel nunquam, in morbi accessu, prodest; qua in re FURSTENAVIUM consentientem lego: ille enim in pecore & bove, qui morbo æger est, sanguinis detractionem plane negligit. Neque etiam leviter hæc operatio instituenda est, ubi armenta ex consilio moderate pascuntur: quodsi enim sanguis non abundat, scalpello parandum est. Aliter vero se res habet, si boves pabuli ubertate pinguesceris: in his enim, monente RAMAZZINO, providendi gratia, incisa vena, sanguinem fundere licet.

Sic etiam VEGETIUS expolite de sanguinis detractione differens, ideoque, inquit, pluribus membris ac morbis generale remedium diligenter oportet exponi, quod præcipue in sanguinis detractione consistit, si rationabiliter, pro tempore & viribus animalium, & pro ætate, perfecti mulo-medici adhibeatur industria. Qui si ignarus fuerit, hujus rationis, non solum per detractionem sanguinis non curabit, verum etiam periculum jumentis frequentissime generabit. Art. veterinar. Lib. I. cap. 21. It. cap. 35. præcipit: jumento, ex pletura febrienti, copiosus sanguis emittitur de cervice.

Quam in sententiam fere omnes, quot quot de veterinaria commentati sunt, auctores, loquuntur, scilicet ut mulo-medicus in ipso contagiosi morbi impetu, nisi sanguis magna copia in venis exundet, scalpello superfedere debeat. Causa hæc est: quoniam non commodum remedium est, quo subtiles & contagiosæ particulæ evacuantur.

Sanguinem vero in venis abundare, VEGETIUS ita tradit: animal sanguine laborare hæc signa declarant: oculi tumebunt, frigidum erit corpus & cervix, tristitia fastidiumque jungetur, difficileque

scilicet curabitur. l.c. l. i. cap. 55. Forsitan COLUMELLA, de sanguine demittendo dubius; febricitanti bovi, & jejuno quidem, exiguum modo sanguinem sub cauda emittere suadet. *de re rust. Lib. VI. cap. 9.* In quo remedio alios excedere audias, artificialem hæmorrhagiam ad duas tresve libras definientes. Ita de venâ secanda in utramque partem differi potest.

Quinam, quæso, erroris arguendi sunt? quinam probandi? Sed plane, nisi ad providendum, & conditione integra, emittendam putamus, ex hoc etiam fundamento. Sanguinis evacuatio corpus, ad minimum ægrotum, debilitat, & perspirationem per cutem impedit. Miasma per cutis excernicula plurimam partem exspirare debet, & pro hac excretionē sustinenda, vires corporis in pecude quoque bubula necessariae sunt. Quid existimas itaque fieri posse? attende, si ad insignem copiam sanguine depauperetur? Hinc etiam sanguinis detractio, quæ ad imminuendam totius massæ copiam, jussu & auctoritate Serenissimi Principis, sapienter præcepta est, ita determinata est, ut statim in primo morbi initio, quam primum scilicet pecudes minimum adversæ valetudinis signum prodere soleant, cum minus ruminant, aut pabulum fastidiant, vel nauseant, & sic sine ullo temporis dispendio, & absque omni moræ jacturæ, sanguis ad duo, tria ve portio, mittatur. Et quid putas, hisce literarum monumentis, quæ ad verbum latine reddidi, dictum esse? Aut citius, aut nunquam: satis aut nihil.

Neque hoc loco inflammationi curandæ sanguinem exsolvere putarim, cujus rei talis redditur ratio: quoniam inflammatio, hoc in morbo contagioso, neque a sanguinis coagulo, neque ex vasorum obstructione, sed tantummodo a contagioso miasmate, accenditur:

quo videlicet miasmate crasis sanguinis & humorum dissolvitur, colliquefcit & remollefcit. Quicquid enim contagium agit, id penetrando, corrodendo & putrefcendo efficit: cujus rei effectum vel toties videmus, quoties in cadaverum feftorum cavitate lympham & ferum, infigni in copia, deprehendimus, quæ colliquatione a fanguine feparata funt. Tum etiam illa remedia, quæ alvum purgatione acriter evacuant, & fudore vehementer digerunt, in fanitatis detrimentum eunt. Medicina enim, admodum fudorem movens, particulas illas fumme subtiles, contagiofas, quæ lento & critico motu ad corticem corporis tendunt, & ut res falutariter eveniat, tendere debent, turbat & confundit, æque atque miasma, ad agendum incitat, ftimulat. Acceleratus vero alvi fluxus contagium ad intimiores vifcerum recessus venasque ipfas revocat, neque minus coercet, ad minimum fufpendit. Nolim itaque, amice œconome, quam subtiliffimum miasma tibi tam craffum fingas: neque imagineris, illud primas vias, ventriculos, & inteftinorum canalem, adeo materialiter occupare, ut medicamento, Græcis cathartico vocato, fimiliter ac ftabulum expurgari queat: minime.

At vero fi mihi, ut tibi, quidem vifum fuerit, jam in pharmaca invehenti, objeceris, tu ipfe ad extergendas biliofas fordes rhabarbarum comprobafte: fcire te etiam, benevole moneo, oportet, rhabarbarum meum, tribus mixtis adjuvantibus, ita cicuratum effe, quo minus febri & bruto, ea capto, noceat: eft enim aliud movere alvum, aliud perpurgare; quin potius, fi hoc remedium per triduum mane exhibeatur, orgafticam & fermentatam, putridam materiam, difficultatis inteftinorum proximam caufam, educat, ut ne præteream, quod fine ullis fpafmis torminibus & fticturis opituletur. Si enim fimilitudo aliquid confert, & fi quando confert, id ipfum rationabile eft,

est, non dubito fore plerosque Physicos, & patres familias, qui hoc genus remedii, pro pecoribus ac jumentis non leve, sed virtute sat proficuum & efficax judicent, inveniant.

Itaque, ut ad propositum meum redeam, nemo a me expectabit, ut medicamenta chymica, ex mercurio paranda, magnis laudum encomiis exornem, vel methodum cum cel. quodam Medico & Physico, salivatione medendi, ad imitationem Jo. Frid. SCHREIBERI, Medici & Physici Moscuensis celeberrimi, *Obs. de Peste in Ucrain. grassata* bobus adhibendam, suadeam: omnium ego potius mercurialium usum sive illa cum, sive sine camphora misceantur, in arte veterinaria, interne adhibitum repudio, fastidio, damno: neque mihi persuaderi unquam patior, ab usu mercurii in morbis chronicis venereis, quorum venereorum omnium morborum causa in miasmate, lympham specificè crassiorem, spissiore, viscidiorēque efficiente, consistit, ad usum in acutis & pestilentibus febribus, quarum contrario indoles & natura, ut sæpius monuimus, in celeriore crasseos & mixtionis dissolutionem tendit, inferri posse. Et profecto, si speculari licet, ego sane, aliusve, una vespera plures medendi vias excogitabimus, atque tot remedia inveniemus, quæ tertius, vel quartus, vix intra viginti annorum spatium tentaturus sit. Mira res est. Utamur in simplici animali, simplici quoque remedio, & quidem tali, quale cum natura, & expectando effectū cohabitare consuevit, inde fiet, spero, ut in experientia tanto magis magisque confirmemur.

In peste Gahlēnsi etiā alienum sit, calidum & empyreumaticum cornu cervi, vel tartari, fetidum oleum usurpare, id quod tamen tali in casu, in extranea quadam schedula, ad ungenda colla præceptum est. Aëstus enim & calor, qui collum habent, incremen-

tum

tam inde sumunt. Ob quam causam ego etiam, pro depellendo contagio, eoque ope perspirationis ad exitum movendo, nec laudo, nec probo spiritum cornu cervi. Magna enim cum vehementia iste spiritus urinosus sanguinem ad ebullitionem usque commovet, sed raro, vel nunquam, contagium emovet: miasmatis enim cujuslibet excretio potius lento, eoque repetito motu, ut supra demonstratum est, ad corporis peripheriam vult expelli. *Tempore ebullitionis, inquit RAMAZZINUS, erit caute utendum remediis calidioribus, ne intendatur calor febrilis, & plus aquo effervesceat massa sanguinea, cui facile succedit perturbata coctio, quam natura rectorix intendit, qua tunc non leviter peccatum esse censeo, cum, hujus febris initio, ad calidiora cardiaca ventum fuerit, & præcipue ad vina meraciora cum multa theriaca.*

Vitriolum virtutis adstringentis esse, lippis atque tonsoribus notum est: per quam etiam adstrictoriam vim, trepidante licet natura, anxius sudor exprimitur. Sed, quæso, daturus ne es, ideo potandum, bono jure, vitriolum album bovi, animali bruto? Sunt qui faciunt, quanquam de hoc constrictorio remedio aliæ observationes prostant, boves ex græge periisse. Medicina, quæ necat, nulla mihi medicina est. Quodsi tamen effectum vitrioli albi vomitorio similem notaveris, & ferofi humidi ex oculorum glandulis defluxum hac ex nova medicina observaveris: erras: hic enim effectus emeseos operationi penitus absimilis est: hoc vero stillicidium potius signum, si rem ad amussim examinas, accessuræ febris contagiosæ esse, deprehendes. Alia quoque, pariter adstrictorii generis, remedia ex vegetabili regno petita, scilicet radices tormentillæ & serpentariæ, exulcent. Pollent quidem alvi fluxum compescendi efficaciam, quod me non fugit, attamen id saltem mihi concedes, cum

alvo

alvo secretiones & excretiones, in bovino corpore, quod superato morbo firmum degere debet, salutare reprimi & omnibus modis impediri.

SCHOLIION.

Theoria luis epidemicæ cornigerorum, cujus indolem cl. A. hujus commentationis perscrutatus est, valde convenit cum illa, quam nuper admodum quidam, litteris J. S. G. tantum notus, in epistola cl. D. D. *Franc. Ern. BRUCKMANNO* inscripta & germanico idiomate typis excusa exposuit, utpote qui 1) pariter luem hanc pro morbo acuto, & quidem pro febris maligna, nunc sine exanthematibus, nunc cum illis, se manifestante declarat, atque cum febribus acutis malignis homines invadentibus comparat; 2) causam vero primariam non a contagio ex pecore quodam infecto in sanum translato deducit, sed ab aere noxiis effluviis imprægnato, quatenus illæ impuritates non solum cum aere inspirantur, verum etiam cum rore & nebulis in pascua hinc inde cadentes gramen inquinant illudque noxium & letiferum reddunt; 3) ad obtinendum effectum optatum remediorum, tum præservandi tum curandi causa adhibitorum, potissimum urget regimen conveniens, quo non solum transpiratio necessaria conservetur & promoveatur, sed & omne pabulum a rore vel nebulis malignis inquinatum removeatur. A cl. D. D. *SCHUSTERO* citatus D. D. *Joannes Nicolaus TEXTOR*, Sereniss. Marchionis Durlaco-Badenfis Consiliarius Aulicus & Archiater, in tractatu, quem a. 1739. Carls-Ruh typis impressum hoc evulgavit titulo: *Vernunft- und Erfahrungs-mässiger Versuch, wie die giftig ansteckende Vieh- & Menschen unter dem*
Append. A. M. Vol. VIII. P *Horn.*

Horn, Vieh und Pferdten wohl erkannt, præserviret und curiret werden können 2c. , sect. I. varium hujus luis statum ex variis relationibus fide dignis collectum explicans iis quidem pag. 5. non refragatur, qui luem hanc febrem malignam acutam nominant, attamen monet, hanc appellationem nimis generalem esse; & indolem ejus haud satis exprimere, quare illam 1) nomine germanis usitato, *der giftig, ansteckenden Ubergülle* / distinguit, quum, præter nimiam & corruptam bilem, gangrænosam putredinem ita dicti omasi nobiliorumque viscerum producat, 2) pag. 5. definit, quod sit venenata & contagiosa putredo gangrænosa, partium præcipue biliosarum, *eine giftig, ansteckende Brand, Gdulus*, besonders in den gallichten Theilen. i. e., ut p. 6. addit, penetrantium partium oleosarum & salinarum sanguinis omniumque humorum, 3) p. 12. cum dira illa hominum pestilentia, quæ a. 1721. in Gallia provinciis, præcipue Massiliæ, grassata est, comparat. Quoniam vero & symptomata & effectus nec omni tempore, nec omnibus in locis, quid quod ne quidem in omnibus individuis eodem modo occurrant: hinc p. 11. provide monet, casu existente relationes aliorum, vel alio vel eodem tempore aliis in locis evulgatas, sollicite quidem colligendas, sed, quatenus lues descripta cum præsentī conveniat, atque propterea etiam remedia commendata secure adhiberi possint, non minori cura inquirendum esse.

C. J. T.

JOAN.

**JOANNIS GODOFREDI
BUCHNERI,**

**ILLUSTRISSIM. COMIT. RUTHENOR.
CONSILIAR. ET AB ARCHIV. SECRETIOR.
ACADEM. IMPERIAL. NATUR. CU-
RIOSOR. ADJUNCTI,**

MEDITATIONES

DE

LIBRO

**USUM AC PRÆSTANTIAM NUMISMATUM IN
MEDICINA AC SCIENTIA NATURALI
EXHIBENTE,**

ADHUC DESIDERATO.

Equidem Poeta olim ita cecinit FRANCISCUS:

Innumeri toto venduntur in orbe libelli,
Optima de multis, qui legit, ille sapit;

Cui haud pauci non minus adstipulantur eruditi, quos abunde in medium profert *Autor* quidam *observationum miscellanearum* a) sub titulo: Einige Bücher, welche die Gelehrten noch verlangen, ubi vario simul sermone eorum de multitudine librorum miscet querelas. Hincque personatus iste secreto pariter dicit GIOVANNI b): *Utinam ergo, quam inhumanus etiam hic videar aliis, utinam! libraria res publica tempestivum naufragium, vel faustum incendium pateretur, quo numerus ac moles contraheretur librorum, qui doctis hominibus tam noxius tamque molestus esse videtur.*

Ad me vero quod attinet, in eo quidem rectissime nonnullos omnino sentire, nec tamen, tot gemitus ad sidera ut tollerent, opus habere alios, existimo. Prudenter enim judicat SENECA c): *Multum egerunt, qui ante nos fuerunt, sed non peregerunt; multum adhuc restat operis, multumque restabit, nec ulli nato post mille secula praeludetur occasio aliquid adhuc adjiciendi;* siquidem in omnibus eruditionis partibus semper ac ubivis supersunt lacunæ, quibus rite explendis atque exornandis quilibet suas ingenii, si velit, intendere potest vires.

Hocque ut unico saltem probarem exemplo, dabitur mihi, ceu spero, venia, ut in aliena aliquando excurram vireta, paucaque de usu & præstantia Numismatum in Medicina, historice saltem, cum intima scientiæ hujus salutis adyta non penetrarim, hic moneam: quemadmodum enim artes omnes communi quasi vinculo & cognatione quadam inter se continentur; ita dubitare etiam non licet, quin & ex vetustis nummis permultum Medicinæ accedere possit lucis, si modo quis id cum cura agere vellet.

Equi-

a) *Tom. I. p. 890.* b) *in Germ. Princ. p. 70.* c) *Epist. 64.*

Equidem non ignoro splendidissimum *Ezech. SPANHEMII*, de usu & præstantia Numismatum, opus, quod modico antea volumine, nunc autem integris dissertationibus multisque accessionibus locupletatum, in lucem prodiit, quæ mirificam Vir ille Illustris veterum Numismatum per omnes fere eruditionis partes utilitatem ostendit. Ast, multum adhuc abest, ut omnem hunc doctrinæ exhausterit oceanum: Superfunt potius, quæ inventis jam addi possint, quam plurima, quæque res ipsa ab eo docuit tempore, quo primum in illo eruditissimus SPANHEMIUS elaboravit opere, quod egregius sane, in re chronologica, licet non pari omnes successu, probarunt speciminibus, *Henr. NORISIUS*, *Joh. HARDUINUS*, *Joh. Petr. RIGORDUS*, *Ant. PAGIUS*, *HEINECCIUS*, *Phil. à TURRE*, *Virgin. VALESCHIUS*, *Joh. VIGNOLIUS*, & *Eman. SCHELSTRATENUS*. De usu autem Numismatum geographico uberius egerunt laudatus modo *Joh. HARDUINUS* & *Jo. Foy VAILLANTIUS*. Permultas etiam Virorum Illustrium ac doctrina celebrium imagines, ex nummis gemmisque expresserunt, *Laur. BEGERUS*, *Jac. GRONOVIVS*, *Isaac SPONIUS*, *Gisb. CUPERUS*, *Joh. Car. SCHOTTUS*, *Chr. Gottl. JOECHERUS* & *Corn. Dietr. KOCH*.

Similiter de usu & præstantia Numismatum in Jurisprudentia, Præfationem *Jo. Gottl. HEINECCIUS Nic. Hier. GUNDLINGII* Exercitationibus academicis præmisit, in qua priores duos Pandectæ libros ex illis illustravit reliquiis: Ac tandem antiquorum Numismatum intelligentiam interpreti Scripturæ sacræ necessariam esse, prolixè contenderunt *Agidius la CARRI*, *Val. Ern. LOESCHERUS*, *BARONIUS*, *Ant. PAGIUS* & *TILLEMONTIUS*; quibus permulti adhuc addi facile possent scriptores, usum Numismatum in his & aliis disciplinis plenius exponentes, si instituti id permetteret ratio, quorumque haud paucos enumerant celeberrimus *Dn. BRUCKMANNUS d)*, nec non *Aug. Frider. de ZANTHIER e)*, *Jo. Christ. OLEA-*

d) *Bibliothec. Numismat.* e) *Einführung in den Quellen der Historie*, S. 46.

118 *Meditat. de usu numismat. in Medicina.*

OLEARIUS f), *Anselm.* BANDURIUS g), & *Burc. Gotthelf* STRUVIUS h).

Ad Medicinam vero, quod attinet, SPANHEMIUS i) quidem sollicitè in naturali scientia, ad historiam animalium & plantarum fuit occupatus; cui addi quoque potest *Ludov. de* HEMMER γλαυκο-
γραφία *variis antiquitatibus & nummis illustrata*, qua cultum no-
ctuarum apud Veteres religiosum, & earum imagines in nummis
Atheniensibus explicat. Exstant etiam Nummi quidam medici, nec
non CRATONIS, & WEDELI in Ephemeridibus Academiæ Na-
turæ Curioforum, Medicinæ non k) minus aliquam affundentes lu-
cem.

Sed quis crederet, in illa quoque parte, quam φυσιογνωμονικὴν
appellant, aliquam adferre posse utilitatem antiqua numismata? Et
tamen hic quoque ingenii periclitatus est vires citatus antea SPO-
NIUS, qui libro eximio, quem lingua patria: *Recherches curieuses*
d'antiquité inscripsit, dissertationem, *de arte, multiplicem homi-*
nium naturam atque indolem ex vultuum in nummis expressorum
inspektione cognoscendi, inseruit, quamvis ludicrum id argumentum
esse censeat *Anselmus* BANDURIUS l). Sic quoque Vir elegantis do-
ctrinæ, *Mich. Frider.* LOCHNERUS, Medicus Norimbergensium
celeberrimus, Historiam Medicorum ex nummis minatus est illustra-
tam. Et ALDROVANDUS in scriptis suis physicis permulta numif-
matibus pariter probavit, quare ipse tandem fatetur m): *Multa sub*
numismatum cortice latent mysteria Natura, qua maxime & per-
scrutantium palato arrident, animumque oblectant. Fateor equidem,
me ex hisce studiis maximum semper fructum percepisse; cui etiam
assensum suum largitur multis in oris memoratus WEDELIUS n).

Nec tacendum, eadem pariter ratione & alias scientiæ naturalis,
& Me-

f) *Specim. rei nummar. Sect. I.* g) *Bibliothec. nummar.* h) *Bibliothec. numismat. antiqu. Cap. I. Sect. I.* i) *Dissert. III. & IV.* k) *Vid. KELLNERI Synops. Observat. Ephemerid. Acad. Nat. Cur. sub vocabulo Nummus.* l) *Lc. p. 103.* m) *Ornitholog. Lib. II.* n) *Polymath. med.*

& Medicinæ partes, atque doctrinæ numismatibus explanari posse speciales. Hæc enim plus interdum loquuntur, quam ipsi Auctores, & repræsentata in iis picta rerum historia harum indagatores maxime juvat, id quod testantur adhuc tot imprimis Nummi ex auro chymico confecti, de quibus *Samuel. REYHERI* extat dissertatio. Pleniorum autem eorum collegit catalogum *Dn. Dr. KUNDMANNUS* o), pleraque suppeditant scriptores alij, ab Eo partim allegati. Cumque permulti eorum falso pro talibus agnoscantur, facile inde apparet, in Chymia veros saltem aliquod transmutationis metallorum præbere argumentum, sicque tandem possibilem experimentorum chymicorum reddere rationem p).

Pertinent huc etiam Nummi ex auro & argento per labores metallicos acquisito, confecti q); utpote præcipuarum metallifodinarum præbentes notitiam, Sic nemo etiam nescit, *nummos* dari *magicos*, quibus vis quædam miraculosa, ad curandos morbos, sæpius ab imperita tribuitur plebe r); ast horum superstitionem ipsa refutat experientia; hincque explicatio illorum Therapiæ maxime poterit inservire; quo nimirum remedia sincera discernere discamus a fictitiis & superstitionis; quibus jungere, si placet, licebit, *futura præsagientes monetas*, quæque ideo dicuntur *wahrsagende Münzen*, de quibus a *SEYLERO* peculiarem habemus Tractatum, nummos quosdam malorum, & ipsius mortis exhibentes nuncios.

Similis est, & magis etiam fabulosus effectus, quo vulgo ea parte terræ, quam Iris suis attingat cruribus, auream deponi credunt patellam, virtute gaudentem antifebrili, cujusmodi circumferuntur plurimæ, & hæreditario quodam a familiis ad familias transferuntur jure, quastamen re vera nil nisi rude quoddam antiquorum, forte Gothorum populorum, numismatum concavorum esse genus, nuper disqui-

o) in *Nummis singular.* p. 121. it. *Thaler: Bibliothec. Confer. quoque Commenc. liter. Norimb. A. 1731. Spec. 43. 44. it. A. 1732. p. 309.* p) Vid. *WEDELII Analeth. ad Epim. Nat. Cur.* q) Vid. *Thaler: Bibliothec. it. Dn. OETTER de scilicet. ar. Goldcronae.* r) Confer. *BUDDEI Theses de Atheismo & superstit.* p. 657. item *RICHTERI Diss. de Conciliat. spirituum.*

disquisivit *Jo. Alex.* DOEDERLINUS s), & olim etiam observarunt *Rofinus* LENTILIUS, *Lucas* SCHROECKIUS & *Jo. Paul.* WURFBAINIUS t), simulque speciosis probarunt argumentis, credi quidem vulgo, illas patellas reperiri, ubi Iris se potet, h. e. alterutrum crus in rivulum, aut lacunam aliquam demiserit, si quis, quod addunt alii, celeri pede illum assequatur locum, antequam Iris inde discesserit; id quod autem non fieri, nisi ad Calendas Græcas, h. e. nunquam posse, demonstravit etiam STURMIUS u), sicque totam hanc traditionem una cum Iride fugiente simul fecit evanescere.

Ad Physiologiam autem medicam spectant præcipue exempli illorum, qui vitam & plerique etiam integram sanitatem ad terminum haud quotidianum, cum partu produxerunt numerofo, qualia per plura in nummis Eorum leguntur jubilariis, qui vota secunda cum prima celebrarunt conjuge, & in aliis in memoriam Principum culis, quos ideo *Sterbe-Thaler* vocamus x).

Tandem vero dubitare non licet, huc etiam ista aliquid facere numismata, in quibus ÆSCULAPIUS, vel etiam baculus serpente; conspicitur involutus. Humani enim generis fuisse servatorem, ac equorum etiam gessisse curam ÆSCULAPIUM, hincque Niceæ fuisse cultum, Medicorum probe norunt filii. Crederem ergo, æque in iis Medicinæ, ac in aliis, cum justitiæ symbolo, Jurisprudentiæ, contineri definitionem, ceu id de posterioribus clare per omnes ejus partes demonstravit HEINECCIUS l. c.

Sed pedem jam hic figo, reliquaque quæ hac in re uberiores accendant facem, exercitationibus potius Medicis, qui & scientiam medicam & rem numismaticam rite habent perspectam, relinquo. Herbam igitur nunc iis lubens porrigo, nec purpuræ Eorum viliores meum assuam pannum; rapiantque isti, per me palmam in medio adhuc positam. Ceterum certissime ego sum persuasus, exiguum etiam, in re gravi conatum, faciliiori venia indulgentiaque, quam in veteratam negligentiam, dignum fore.

MERCU-

s) *Diff. de patellis Iridis, earum veris auribus, materia, forma, figura & sine denique potiore.* t) Confer. KELLNERI *Synopsis Obscuras, quas Ephemerides Acad. Nat. Cur. continent*, sub vocabulo *Iridis patina*. u) *Diff. de Iridis admirandis* p. 93. x) Confer. *Thaler-Bibliothec.*

MERCURII
SOPHICI
DELARVATI

EX
PHILALETHÆ
INTROITU APERTO

AD
OCCLUSUM REGIS PALATIUM
IN CONSPECTUM CHYMIATRORUM PRODIENTIS,

SIVE
COMMENTARII

DECEM PRIMA OBSCURISSIMA ILLIUS
AUCTORIS CAPITA

DE
MERCURII SOPHICI PRÆPARATIONE PERSPICUE
PER IGNEM DILUCIDANTIS,

LIBER I.

AUCTORE

J. H. C. H. S. M. D.

Opusculi Protophysici

LIBER PRIMUS

Caput I.

De

*Mercurii Sophici necessitate ad Opus
Elixir.*

Priusquam ad ipsum PHILALETHÆ textum commentando progrediar, ipse explicandus est titulus. *Mercurius Sophicus* totius Philosophiæ Hermeticæ est basis, primum artis mobile, & unicum illud agens, a quo in confectione Elixir, sive aurifici, sive medici, dependent omnia. Ille enim ad Tincturam aurificam aurum reddit subtile (neque enim corpora a corporibus, sed a spiritibus penetrationem accipiunt,) ut ingressum habeat ad metallorum imperfectorum centra, quæ si non ingreditur, non transmutabit. Oportet namque ut a metallis impuris separetur omnis adnata imperfectio, quod fieri nequit, nisi ipsas eorum radices instar fulguris trahat Elixirii fixa subtilitas. Ad Elixir quoque medicum, quod alii *Lapidem medicinale*m vocant, sola & unica, si liquorem alcahestinum excipias, clavis est, quatenus aurum, ceu Medicinæ universalis supremæ subiectum materiale, in summum gradum volatilis ac potabilis liquiditatis deducit. Utrumque enim Elixir, licet perfectione, ob præparationis differentiam, longissime differat, non est, nisi succus salino-sulphureus ipsiusmet auri in aqua mercuriali soluti, optime cocti & exquisitissime digesti. Etenim hoc ipsum dicit *Elixirii* vocabulum. Adeptorum namque labor omnis elixationis & cocturæ est, unde Philosophi se libenter *coquos* fatentur, & multoties clamant: *coque, coque!* opusque suum *appel-*

appellant *opus mulierum*, quarum est coquere. Coctio vero non fit sine aqua, unde BERNARDUS Comes Trevisanus dicit, Elixir nil aliud esse, quam *Corpus in aquam mercurialem resolutum*; alii-que proin ab *E* id est *ex*, & *lix*is, id est *aqua*, ejus Etymon derivant. Hæc ipsa autem aqua, *a qua* in arte dependent omnia *Mercurius* est *Sôphicus*. Et si vero Elixirii nomen passim ab Adeptis diverso subjecti philosophici statui in opere tribuatur, nam & in prima compositi præparatione nonnulli sic appellarunt, quia in hac magis, quam in confectione ipsius lapidis, res crudæ elixantur & coctione maturantur. PHILALETHA tamen hoc loco per *Elixir* intelligit *Tincturam philosophorum*, seu *lapidem completum*, de quo igitur sic incipit disserere:

Quisquis aureo hoc vellere potiri cupit, sciat aurificum nostrum pulverem, quem lapidem nostrum nominamus, esse aurum solummodo digestum in supremum gradum puritatis & subtilis fixitatis, ad quam per naturam sagaxque artificium potest deduci.

Et si vellus aureum apud occultioris Mythologiæ antistites significet illam agni, vel arietis membranam, in regione Colchide olim servatam, in qua lapidis conficiendi consignata erat methodus, & quam cum Argonautis JASON sibi rapuit; (confer. F. 2. PICI *Mirand. Com. Tr. de auro* L. 3. c. 1.) PHILALETHA tamen cum pluribus aliis scriptoribus per hanc Phryxi pellem ipsum intelligit Elixirium, sive excoctum istius oviculæ aureæ succum & sanguinem. Tondere quidem imo potius deglubere hanc tentant innumeri; sed proh superi! quantum clamoris, quam parum lanæ hactenus ovicula hæc tribuit istis lanionibus! Hæc ut AUGURELLUS eleganter canit consuevit quidem

124 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

*aurea saepe
cornua, saepe ungues ostendere, versicolorque
motare interdum varium latus;*
sed ex Myriade vix uni JASONIS fortuna contingit,
aurea felici rapuit qui vellera Colcho.

Incipit mox PHILALETHA inspergere scripto suo *aurificum pulverem*. Quid ergo mirum, quod illud tot legentium oculos fulgore suo fascinarit, qui tamen considerare debuissent, illum ab eo cæterisque omnibus Philosophis appellari *Lapidem nostrum*, caventibus nempe, ne ad illum pedem offendant, & duras cervices imo cerebrum impingant. Sophicum illud *nostrum*, Tinctura nostra, mercurius noster, sulphur & sal nostrum, & quid non nostrum? modus loquendi illis ut usitatissimus, sic obscurissimus est, quo tamen dicendo nescio quid, nihil sane dicunt, cum tamen *nostrum* naturam & quidditatem rei non explicet. Certe *nostrum* appellant id, quod nolunt etiam esse *tuum*. Si nostrum intelligis, omnia in idiomate sophico facile intelliges.

Præmissis his, ipsius Elixirii, seu lapidis aurifici, ponit definitionem, quod sit *aurum solummodo digestum in supremum gradum puritatis & subtilis fixitatis*. Definitio hæc petitur ab ipsa lapidis forma, quod est sulphur auri: ex fine enim cujusque operis resultat principium; messis signat sementem & fructus aureus ipsum principium aurificans, scilicet auri semen, cujus medium est digestio, instrumentum, natura & sagax artificium, finis, supremus puritatis & subtilitatis gradus, in quo per Mercurium philosophicum, quem ceu alteram Elixirii partem constituentem materialem, merito definitioni inferere debuisset, aurum ita redditur exuberans, ut forma ejus metallica, cum debitam ac necessariam suæ subtilitati extensionem corpoream non habeat, in alienis subjectis, nempe mercuriis metallicis, hanc facile acquirat, unde se dilatando in projectione eo usque diffundit, donec,

donec, tota vi spiritali exhausta, ad terminum sibi naturaliter debitum, id est, auri speciem, redeat; in quo solo tota consistit metallicæ transmutationis ratio; licet alii aliter, minus tamen ad captum, explicant. Patet igitur extra omne ænigma, vulgare aurum, sed purissimum, præbere arti materiam, ex qua sopherum sulphur transmutans paratur. *Quemadmodum enim, notante RIPLÆO, ignis est ignificandi principium, ita certe principium aurificandi est aurum.* Unde & aurum in supremo gradu digestum & pulvis aurificus sunt synonyma. Cum enim lapidis forma sit de natura Solis, necessario sequitur, quod sit fermentum convertens omnia metalla in Solem juxta HERMETEM, qui ait in septimo: *Scias, quod fermentum pasta non fit nisi ex sua natura, ita similiter & fermentum auri.* Verbo, in Elixirio verum spirituale semen auri est, quid mirum & fructus inde provenire aureos?

Aurum vero in eo in supremum gradum puritatis & fixitatis est digestum. Etsi enim aurum vulgi ex natura sua jam satis purum & fixum sit, non tamen illa puritas fixitasque aliis metallis est communicabilis, quia illi deest subtilitas, per quam fit penetratio & perfectio. Unde a simplici & ordinario perfectionis suæ specificæ statu ad sublimioris plusquam perfectionis gradus exaltandum est, & quidem beneficio & virtute agentis cujusdam universalis mineralis, etiam prius ad supremum virtutis multiplicatæ gradum deducti, quod *mercurium* appellant *Sopherum*. Elegans itaque est definitio Elixirii aurifici, a SENDIVOGIO *Epist. 26.* allata: *Lapis philosophorum est aurum multiplicatum, non secundum quantitatem, sed secundum semen, & virtute intrinseca, seu activitate sua forma substantialis maxime intensum, agente natura, ministrante arte, cujus una pars minutissima, propter exuberantem tincturam, seu semen, quo pollet, ingenti cujuslibet metalli quantitati formam auri substantialiter communicare & ipsam sibi assimilare potest velocissima actione.*

*Quod aurum essentificatum aurum nostrum
(non amplius vulgi) nominatum est, naturæ
perfectionisque periodus.*

Quod Elixir philosophicum non sit nisi aurum essentificatum, id est, ipsa auri essentia, anima & tinctura, in gradum millies subliorem exaltata, perpendant, obtestor, illi, qui circa rerum cortices duntaxat versantur, nescientes illud, quod ex auro facit mercurii spiritum & essentiam. Illud, inquit PHILALETHA, est aurum nostrum, nil ergo alchymistarum vulgo cum illo est commercii. Verum corrugant hi frontem, novimus hoc inquirunt, nec nostrum aurum vulgare est: hoc enim ex varii generis lutis, argillis, bolis, terris adamis, & quidem juxta COSMOPOLITAM, ex fovea ad genua usque fossa, elicimus. Respondeo, volutari in luto, in variis rerum quisquiliis, ac sordibus scrutari *aurum nostrum*, finarium potius decet, quam Philosophum. Esto, Sophos scripsisse, materiam illorum, seu aurum, calcari pedibus, reperiri in sterquiliniis, projectum esse in fimeta; hæc tamen alio collimant, & præter putrefactionem philosophicam, ubiquitatem materię universalissimæ, in eorum quoque mercurio reperibilis, designant. Longissime igitur a vero auri essentificandi principio & subjecto aberravit *Gabriel* CLAUDERUS, dum illud in Marga, vel quacunque alia terra salina, investigantibus obtrudere voluit. Certe non illa est minera, non metallum virgineum, non aurum nostrum, quale desiderant & occultant artis magistri, sed aurum commune, a specie sua metallica præparatione physica, mediante *mercuriali spiritu*, ut eum appellat Fr. BASILIUS VALENTINUS, alienatum, subque forma sulphureo-salina artificiali comparens, aurum est genuinum Sophorum, quamvis etiam auri sophici prædicatum ipsi quoque mercurio philosophico quandoque tribuatur, ut infra ostendemus.

Possẽm

*Possẽm omnes de hac re citare Philosophos ;
at testibus non egeo, quia ipsemet Adeptus, &
lucidius scribo, quam ante hac ullus.*

Difficile quidem creditu est illis, qui non sunt Philosophi, dari posse tale aurum essentificatum, nam & Adeptorum plurimi ipsimet fatentur, se, nisi illud vidissent, vix credidisse. TOLETANUS in Rosar. Phil. *nisi solem*, ait, *& lunam viderem, pro certo dicerem, quod magisterium non esset verum; sed quia solem & lunam video, certissime scio, quod magisterium est verum.* PHILALETHA igitur ad propriam quoque provocat experientiam, probationum oranium-probatissimam. Fidem autem & aliis conciliare intendit; rursus repetens, quod lucidius scribat, quam antehac ullus, de quo jam superius attuli meam epicrisin, & nunc ingenue dico, illud de PHILALETHA verum esse, quod de se GEBERUS fatetur, nempe ubi magis aperte locutus est, ibi magis artem suam occultasse; unde non sine causa, nec absque felle subiungit:

*Credat qui volet, improbet qui poterit, carpat
cui libet, banc certe mercedem, reportabit,
altam ignorantiam.*

Quisquis mercurium Sophorum & cum eo paratum supremæ illud perfectionis ens aurificum dari negat, inde est quod non dari posse credat, unde quod nescit, improbat, quod non capit, carpit. Ignoti namque apud talem nulla cupido, nullum studium oritur. Quis enim, nisi sub montibus aurum reperiri speraret, tellurem longo & periculoso labore ad tot stadia perfoderet; & quis, si Adeptis infirmam ac instabilem fidem adhibet, tam stolidus foret, ut pro non ente tot labores, sumptus ac vigilias susciperet? nil ergo mirum, quod incredulum non nisi alta maneat ignorantia. Ut quis non credat, voluntatis est, ut improbet, potentiæ intellectualis,

ctualis, ut carpat, phantasticæ libidinis, omnium vero mater est ignorantia. *Oportet discentem credere*, inquit ARISTOTELES, & quidem cuilibet in sua arte, neque decet naturæ & artis potentiam sua ignorantia metiri, aut etiam tot Philosophorum veracissimorum scripta penitus in dubium vocare & falsitatis arguere. Tu, qui rerum ignotarum censor es, an quæ carpis, intelligis? an novisti, quid improbas? an occultissimæ scientiæ arcana elementa, quia vidisti nunquam, negas existere? quid de Sole cæcus? an odisse liceat, quo potiri non licet? Hæc igitur non morantur PHILALETHAM, quin, neglecta ignorantium & pervicaciter negantium turba, artis candidatis citra culpam sub nocte errantibus faciem accendat.

*Subtilia fateor ingenia chimæras somniant;
at in via naturæ simplici veritatem sedulus re-
periet.*

Ab idiotis ad subtilia digreditur ingenia, nam & hæc parturiunt chimæras. Subtilis est phantasiæ deceptio, tam activa, quam passiva, unde in artificum ergasteriis non crebrius auditur axioma, quam illud: *non putaram*. Ad generationem mercurii sophici copulare naturas specie diversas, quid aliud est, quam producere hircocervum, aut vulpanferem? Chimæras somniare transeat, sed iis fabricandis vigiles impendere horas, imo oleum & operam perdere, an sat subtilis ingenii sit, PHILALETHÆ judicent. Et tamen fatendum est, infelicem in hac scientia esse nimis ingeniosorum sortem, quos laboriosa intellectus subtilitas per varios subtilissimarum operationum anfractus a simplici & regia naturæ via & luce veritatis distrahit & obducit, ad quam nonnisi candido comitati Achate fide bona & sincera doctrina reducuntur. Exemplo sit vel unicus *Edmundus* DICKINSONUS, proh quanti talenti, eruditionis & ingenii *Roscius*! transcendens ingenii subtilitas, quas illa non finxit in aëre scalas versatiles, per quas universalis ille mundi

mundi mercurius ad Solem perpetuo ascendat, in terram decadat? quam ingeniosa Mercurio talaria induxit, & ex subtilissimis tam vegetantium, quam animalium staminibus quoddam quasi subtegmen pro toga Sophici regis finxit, imo tam lata, quam ipsa natura est, Chrysopœiæ jecit fundamenta, illa contra omnium Philosophorum mentem etiam in regni animalis, præsertim hominis, subtilissima essentia, & in ipso regno vegetantium, & in cœlo, materia nempe quadam cœlesti, per magnetes ex Solis ac Lunæ radiis physice, vel per vitra mechanicè detracta, & in metallorum ac mineralium omnium speciebus tum via universali, tum particulari methodo collocans, ita, ut iam e quovis ligno, vel e re quavis (cum sint ejusdem quasi stipitis omnia) fabricari possit mercurius Philosophorum, modo res ista reddatur pura, fixa & subtilis. Pròh! quos conceptus cudit subtilioris ingenii sagacitas! Hos tamen omnes *Theodorus* MUNDANUS, Philosophus Gallicus personatus, in Epistola ad DICKINSONUM modeste, sed argute satis reprobat, additque, illam ingeniose erectam scalarum machinam potius præcipitium, quam rectum ascensum, efficere, & esse structuram quo ad multos gradus male cohærentes fabricatam, &c.

Possẽm hoc innumeris subtilissimorum Chymicorum speculationibus penitus vanis & inutilibus, imo, ut verum fatear, etiam olim propriis confirmare, si opus foret. Vere dixit NORTHONUS: *In magno acervo imaginationis non est exiguus scientia manipulus.* Naturæ via simplex est, quod hic monet PHILALETHA, & *sigillum veritatis*, ut SENDIVOGIUS ait, *est simplicitas.* In simplici naturæ via sponte occurret, quod in subtilitatum aviis frustra quæsieris. Omnes pyrotechnicæ operationes, quo simpliciores, eo sunt nobiliores. Meditetur subtilis Philosophus, quomodo sit colendus ager, quomodo tractanda vinea; colonus interim, in simplicitate naturam sequens & adjuvans, messem faciet & botros colliget, nempe, ut LULLIUS scribit in Codicillo, *semper in agilibus cognitio sterilis reperitur tunc, quando non sequitur rectum opus.*

130 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

Verum nolite hic tripudiare simplicitate: Naturæ via simplex est, sed non reperiunda facile a simplici. Ad palatium regium non intrmittuntur Breotæ. Philosophi requirunt doctrinæ filium, qui habeat ingenium naturaliter profundissimum. AVICENNA in artifice exigit cogitationem subtilem, vehementem & longam. Rex GEBER diuturnitatem meditationis immensæ, sine qua ars non inveniatur: *Artificem*, inquit, *hujus scientia oportet esse subtilissimi ingenii*. Et rursus: *Non autem ad ipsam indagandam accedat artifex grosso ingenio & duro repletus*. Hic enim, ut VILLANOVANUS ait, *cæcus procedit ad practicam, sicut asinus ad cænam, nesciens ad quid porrigat rostrum suum*. Verum una requiritur, ut, sicut LULLIUS in *Theor. testamenti Cap. 12.* inquit, *non sit multum subtilis in discernendo entia realia, eo quod converteatur in rebus phantasticis, de quibus ars aut natura non habet curam*. Potissimum autem per viam naturæ simplicem hic quoque innuere intendit PHILALETHA tum laboris seu processus sophici, tum ipsius materiæ simplicitatem: *Res enim*, ut Philosophi docent, *una, vas unum, cœtio sola*. Ex uno oriuntur & in unum recidunt omnia, cujus una & simplici natura nihil est simplicius. Ingeniosi vero subtiles, meditantur materias subtiles, compositiones ac præparationes subtiles, de quibus nihil novit natura. Unde dum portentosos fabricantur furnos, miras componunt vasorum structuras, mirasque conjungunt materias, mirum & merum nihil acquirunt, quorum omnium causa est perversa imaginatio. Hoc igitur serio a PHILALETHA paucis verbis inculcato: jam transit ad artis principium.

Aurum igitur purificandi verum unum solum principium esto.

Pauca hæc & simplicia verba sunt, sed magnis plena mysteriis. PHILALETHA aliud in mente habuit, aliud in calamo. Si purificatio verum, unum & solum est principium, ergo est illa auri

summa perfectio & felicitas. Nam felicitatem definit PICUS *Mirandulanus*, quod sit *reditus uniuscujusque rei ad suum principium*. Felicitas enim est summum bonum; summum autem bonum (de terrestri non nisi est sermo) auri, est ejus perfectio, quæ in summa depuratione consistit. Et hæc ut principium artis est, sic & ejus finis, quies & absoluta felicitas. Adeptionem itaque hujus principii unius commendat PHILALETHA, ut summa terrestris boni acquiratur possessio, quæ tamen etiam est transitoria & vanitas, nisi se ipsum summa depuratione homo ita perficiat, ut ad veram felicitatem, & verum, unum, solum illud principium, Deum nempe, perveniat. Hac una & solum bona intentione prævia, jam dicam de auri purificatione Philalethina, sub qua nemo sibi imaginetur intelligi auri vulgaris proletariam depurationem qualemcunque, vel ipsis Mechanicorum filiis notissimam. Noverunt hanc aurifabri & metallorum defæcatores, an proin dices, illos possidere verum, unum, solum artis principium, quod in purificatione consistit? Verum equidem est, & ipsum vulgi aurum esse alterum lapidis sophici in sua cruditate materiale, in plusquam perfectione formale principium; sed illud haberi potest satis natura purum, aut levi artificio tale reddi, id quod ipse PHILALETHA *Cap. XV.* his verbis voluit indicare: *Aurum perfectum in terra visceribus aliquando in frustulis arenaque reperitur. Si hoc sincerum habere possis, purum satis est; sin minus, purga per antimonium, vel cineritium, vel bulliendo in aqua forti, auro prius granulato, postea funde igne fusionis ac limato, & paratum est.* Sed datur & aliud aurum, cujus prævia & præliminaris depuratio verum est artis principium, a quo unico & solo opus inchoatur. Quapropter & Fr. BASILIUS pro prima clavi auri vulgaris depurationem sat manifeste ponere visus est, licet philosophicam intellexerit; quam differentiam & ipse PHILALETHA verbis infra pone sequentibus satis exacte monet.

Per aurum igitur hic non intelligit illud vulgare metallicum,

sed illud duplex *elementale & astrale*, ceu artis principia, quæ cum aperta sint, & partim fixa, partim volatilia, liquida tamen & unguinosa, ad præparationem ipso auro aptiora sunt, & cum in sua productione, inter elementa plurium particularum inutilium ac superfluarum miscellam contraxerint, necessario depurationem requirunt, priusquam ex iis verum illud unum & solum principium resultet. Clarissime & eleganter id docet ESPAGNETUS, *Canone 47.* his verbis: *Intrinsecum & occultum in natura radicem habet, quod, nisi per præcedentem mundationem & ingeniosam sublimationem, evocari non potest. Extrinsecum extra naturam & accidentale est. Separa ergo purum ab impuro, substantiam ab accidentibus, & fac occultum manifestum per viam naturæ: secus sistes gradum. Hoc enim est totius artis & operis fundamentum. Ex quo colliges, vulgaris auri depurationem hic non intelligi, quod clarius adhuc capies ex verbis SENDIVOGLII, Epist. 51. Fit ut aliquando principium dissolvens non dissolvat totam substantiam auri, hoc autem rarum est. Sed nihil est hoc momenti, id est, non est opus tam purum aurum querere, quia quidquid est purum, dissolvitur, nihil vero præterea. Hac enim solutio non fit vi salium corrosivorum, sed unise homogeneorum, homogeneitate principii, proindeque heterogenea dissolvi non possunt.*

Ex his ergo patet, mechanicam auri vulgaris depurationem pro vero & uno isto principio non esse habendam, sed subjecti primæ materialis, quod est aurum vivum & viride, auri virtutem seminale continens, præparationem intelligi, qui actus est labore, tædio & periculo plenissimus, quod Theodori MUNDANI malo verbis, quam meis confirmare: *Purificatio est res adeo difficilis: totidem tantaque inter purificationem & fixationem ambages, ut illicitam, qui singula tam apte explicata ad reddendum opus probabiliter facile & perspicuum intelligunt, tandem confiteri cogantur, quod absque præceptoris adminiculo aut speciali Numinis gratia perfici non possit.*

Est

Mercurii sophici præparatio dilucidata. 133

Est autem aurum nostrum duplex, quod ad opus nostrum expetimus, maturum, puta fixum latonem flavum, cujus cor sive centrum est ignis purus, quare corpus suum in igne defendit, in quo depurationem recipit, ut nihil ejus tyrannidi cedat aut ab eo patiatur.

Confirmantur hæc, quæ jam ante diximus. Etsi enim hæc intelligi possint de auro vulgari, cujus centrum totum sulphur est, totum sal, totum homogeneous, ut non cedat ignis tyrannidi, sed in eo quasi cum jubilo quiescat; notandum tamen, quia ante de auri depuratione dixerat, hic non nisi *latonem fixum philosophicum* intelligi, cujus quoque fixum ac igneum est centrum: quomodo enim alias auri metallici sulphur per illius ignem posset extrahi, coqui & ad summum perfectionis gradum digeri? Attende porro PHILALETHÆ *aurum nostrum duplex*, ut rursus præter vulgare adhuc aliud philosophicum dari indicet. Fatale sane est pronomen illud *nostrum*, quoniam, ut in mundo *meum & tuum*, infinitas ad fores palatii regii turbas & lites excitat. Utriusque tamen differentiam specificam hic satis insinuat: incipit enim hoc capite jam tum agere de mercurii principiis constituentibus. Vulgaris autem latonis flavi depuratio est, ut majori citrinitate fulgeat: sophici, ut majorem consequatur albedinem, unde & ipse PHILALETHA, in *Manductione ad Rubinum calestem*, inquit: *Totum tuum intendatur studium in hoc mercurio comparando, id est in latone nostro rubeo dealbando, quo facto tu, quod tuum est, fecisti;* hoc ipsum autem mox clarius patefcet.

Hoc in opere nostro vires maris gerit, quare auro nostro albo crudiori spermati fæmineo

conjungitur, in quo sperma suum emittit, tandemque vinculo indissolubili utrumque coit, sic fit noster hermaphroditus, utroque sexu potens.

Chymistarum vulgus textum hunc de conjunctione auri vulgaris, quod revera etiam vices maris in opere gerit, cum Mercurio Philosophorum explicat, erronee tamen. Inprimis enim Sophorum mercurius, tot mensium digestionem excoctus, (circa hunc hallucinatur artistarum vulgus,) ut vel ipsum aurum maturum magis excoquere & in summam perfectionem deducere possit, male appellaretur *aurum album crudius*; dein ex mercurii sophici & auri connubio oriens proles inepte diceretur *hermaphroditus*, cum ens sit totum homogeneous, naturæ duntaxat solaris in lapide aurifico, ob sulphur specificum. Nihilominus parum refert, si quis ita explicet, modo non nesciat, duplex in Philosophia adepta dari connubium, cujus ignorantia tot hæcenus peperit confusiones: duo nempe spermata, vinculo indissolubili coeuntia, ad generationem mercurii sophici in opere primo, in quo regnat foemella, duo itidem in opere secundo ad productionem Elixirii completi, in quo sol dominatur, qui vices maris gerit. Ex horum ignorantia, ob materiarum & operis affinitatem, analogismum & homonymiam, multis est labyrinthus inextricabilis, dum longe separatas Sophorum intentiones, in gemina operatione, sub iisdem fere *mercurii & auri*, seu *latonis* terminis propositas, non comprehendunt; unde plures desinunt, ubi incipere deberent. Qui vero sagax est, facile colligit, hic a PHILALETHA indicari connubium illud ordine prius primi masculi, quem *Gabricium* vocant, id est corporis fixi primaterialis, seu auri centralis, latonis philosophici, & foemellæ, quam *Beiam* appellant, nempe spiritus volatilis mercurialis, seu auri albi crudioris. In hanc enim

ille

ille mas emittit sperma suum, id est vim generativam, seu potius seminis metallici multiplicativam, ex quibus nascitur proles utroque sexu pollens, quæ ad fermentum seu semen, tam aureum, quam argenteum suscipiendum, sicque diverso hujus respectu ad lapidem vel solificum, aut lunificum generandum, apta evadit. Connubii itaque sui compositi primi scemella, seu principium scemineum, appellatur *aurum album crudius*: de quo senior ZADITH inquit: *Nominavit HERMES aquam Philosophorum album aurum, ideo quod anima tingens latet in anima illorum; unde nata est ingeniosa aqua acrostiche: Album Quæ Vebit*

Aurum. Compositi quoque secundi scemella, quæ non est nisi mercurius Philosophorum jam perfectus, *aurum* & quidem *album* vocatur. *Aurum*, quia jam auro vulgari convenit homogeneitate principii; *album*, tum ob colorem, est enim instar mercurii purissimi splendens, unde & *as album* dicitur, de quo illud in Turba Philosophorum: *Scitote omnes scientiam quærentes, quod nulla sit statura, nisi ex are nostro albo.* Tum quod ipsum aurum sibi unitum, priusquam colore Tyrio exuberet, albedine tingat. Hæc dealbatio *latenis rubet*, maximum secretum est, de quo Philosophorum axioma valet: *Dealbate latonem & rumpite libros, ne corda vestra rumpantur.* Et ALFRIDUS in Turba: *Scitote, quod toties operis initium est dealbatio, cui succedit rubor, postquam est operis perfectio.* Auri itaque albi denominatio tam primi compositi materiæ scemineæ, quam mercurio philosophico tribuitur, de quo posteriori Senior, ita scribit: *Commisce aurum cum auro; & alii: Tinge aurum cum auro, non enim tingit nisi tingatur; & ROSINUS: Tu nisi aurum in auro ponas, nihil habes.* Porro propter hanc albedinem idem aurum album alii Philosophi *Lunam* vocaverunt, & satis proprie; est enim sperma scemineum, testante ipso PHILALETHA; unde MORIENUS: *Non pervenitur ad effectum, donec sol & luna in unum corpus redeant.* Senior dicit: *sol est oriens*

oriens in luna crescente. Alii asserunt: *Sol est occultus in luna*, rursusque alii: *de ventre luna sol extrahitur.* Sexcentas ejusmodi parabolas silentio prætereo. Unde satis candide & bona fide enunciat ESPAGNETUS, integrum opus perfici duobus solis corporibus, sole & luna, ex quorum veluti maris & foeminæ copula fiat, arte ministrante, vera generatio prolis parentibus longe nobilioris. Ex quibus jam abunde intentio nostri Philosophi clarescit. Pergit igitur ad secundum connubium.

Mortuum est itaque aurum corporale, priusquam cum sua sponsa conjugatur, cum qua sulphur coagulans, quod in auro est, extraversum invertitur.

In hoc paragrapho proponitur totius operis philosophici fundamentum, quod igitur ut paulo fusius explicemus, necessitas omnino postulat. Primum autem exponam auri corporalis mortem, dein vivificationem, quæ utraque philosophice intelligenda est: Non enim metalla vivunt per formam viventem in lumine animato, sed per materiam & vim seminalem ceu dispositorem & motorem internum, unde dictum Philosophi: *Cum componitur solcum suo simili, erit germen pragnans.* Auri itaque mors & vita aptius explicari non possunt, quam exemplo seminis vegetabilis, e. g. tritici, quo & ipse Magnus LULLIUS usus est in *Theoria Testamenti*, Cap. 13. & 26. Semen tritici in granario jacens pro mortuo censetur, actu non exserit intrinsicum vitale principium, neque virtutem prolificam, in interiori recessu occultam, manifestat, quia corporeo cortice quasi carcere ligata tenetur. Quando vero rursus terræ mandatur, succus terræ nitrosus illud penetrat, (causam universalem humidi, ceu foemellæ cum spermate masculino connubium) & penetrando dilatat, & dilatando quasi in materiam pri-

ma

mam aqueo- viscosam convertit, calore nempe Solis non cessante operari, unde mox incipit vegetari & vitales actus edere, id est, humor incipit inspissari & mutari in spermatis naturam, corpus & duritiem accipit eum plantæ totali virtute & configuratione juxta specificam seminis ideam; imo non tantum sic adolescit, sed ad ulteriorem speciei suæ propagationem & multiplicationem incredibili scenore procedit. Summum profecto naturæ miraculum, licet quotidianum & rusticis notum. Pari quoque ratione aurum corporale mortuum est, id est, ejus vita, seu virtus seminaria, (nam & in auro semina sunt auri juxta AUGURELLUM) per liquefactionis ignem quodammodo extincta, seu potius introversa est, latitatque sub carcere corporeo ita profundissime abstruso, ut, quia in vulgi oculos instar seminis vegetabilis non incurrit, etiam a viris prudentibus in dubium vocetur. Dum vero cum sua sponfa conjungitur, id est eum humido suo radicali metallico, id est sopherum mercurio, non tantum reanimatur & quasi vivificatur, sed ejus quoque virtus & potestas seminalis ita mirum in modum augetur, ut aliis metallis extra se sit communicabilis. Imo, quod magis est, auri anima, seu spiritus, tali actu ita excitatur, ut eum fere vitalem ac quodammodo sensitivum faciant Philosophi: *Quoniam*, verba sunt HELMONTII, Tr. Formar. ort. §. 21. *univoce eradunt, si semen lapidis Chrysopai semel in ovo illorum fctum postmodum infrigidetur tantillum, deinceps desperatum fore conceptum & progressum ad lapidem.* Quod repetit Tr. *Arbor vita*, ubi scribit, lapidem illum vitæ Zoophytæ in suis initiis esse participem, eamque habere distinctam a vegetante & sensitiva, quæ sit vita hactenus anonyma: Vitam autem esse veram, quam mors vera testatur. Principia enim semel plene refrigerata ita emoriuntur, ut nulla spes restitutionis relinquatur. Quod ita sit, consentiunt omnes; sed quare, nemo hactenus explicavit. Confirmat tamen idem sua experientia RIPLÆUS Port. 4. *Quisquis cocto crudum semper adjicit, vas suum aperiens, materiamque dixit frigescere, non*
Append. A. M. Vol. VIII *ilic*

138. *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

illud sperma receptum nutrit, sed illudis sibi ipsi, opusque suum omne confundit. In quo autem vita metallorum consistat, difficile admodum est explicare. Per eam, juxta Philosophos plures, nil aliud intelligitur, quam ignis ille insitus, qui a Sole genitus, vapido metallorum fumo & universali spiritui infusus, una concrevit & mixto metallico alligatur, tamque diu incarceratus detinetur, donec a spiritu simili igneo in mercurio Philosophorum juris liberi, qui etiam Solis est filius, & illius mixti metallici frater, excitetur & evocetur. Hinc ergo spiritus a fratre spiritu evocari dicitur, juxta aphorismos ingeniosissimos MAXVELLI.

Explicandum nunc alterum est, quomodo auri mortui fiat revivificatio. PHILELETHA dicit, id fieri, si suæ sponse conjungatur, & cum ea sulphur coagulans extraversum invertatur. Quod rursus simili illustrabimus: In semine vegetabili ad vegetationem promotum per putrefactionem, durus, solidius, compactus, clausus siccusque cortex per ingressum proprii humidii, ex quo olim erat concretus, panditur & aperitur, unde interior vis seminalis, seu sulphur coagulans, ut idi apte appellat, extrahitur, quod, succum proprium radicalem coagulando, rursus una invertitur & absconditur; ut solutione & coagulatione tota absolvatur vegetatio, manetque sulphur sic introversum, donec alia vice in resolutionem & putrefactionem abeat. Pari ratione dum aurum a succo mercuriali, qui ex principiis auri radicalibus constat, penetratur ac resolvitur, intrinsecum ejus sulphur, mercurium coagulans, salva auri potestate seminali foras prodit, quæ auri extraversio dicitur *reductio in primam materiam*, non secus ut terræ leffas, (quæ non nisi menstruum est, seu solvens, sale terrestri nitroso acutum,) tritici corpus ex eodem compositum & compactum resolvit, illæsa quoque & integra seminis multiplicabilis potestate, quæ quoque dici potest reductio ejus in primam materiam. Cum vero sulphur illud auri cum mercurio suo per minima & radicaliter miscetur, tum vere appellatur *aurum vivum*, de quo SENDI-
VOGIUS

VOGIUS scribit: *Ne accipias aurum & argentum vulgi; accipe nostra, quæ sunt viva.* Tandem hæc duo invicem coagulantur & perfecte fixantur, per projectionem vero in metalla imperfecta sulphur auri rursus introvertitur, perpetuoque clausum & incarcerationatum manet, donec novo humido mercuriali primigenio recludatur, ut de semine vegetabili diximus.

PHILALETHA denique illum mercurium Philosophorum, cum quo vult aurum copulandum, *sponsam* vocat, tum, quia matrix sive vas naturæ est, quod Solis, seu masculi, activum & informans semen excipit ac fovet, tum ut quoque indicet mercurii solventis cum auro homogeneitatem, non quidem homogeneitatem principali, sed principiorum, ut eleganter explicat in Epistola SENDIVOGIUS. Si quis enim in acetum, spiritum vini, aliumve liquorem heterogeneousum, semen quoddam vegetabile projiceret, tantum abest, ut germinationem & multiplicationem promoveret, ut potius eam penitus extingueret. Idem contingit per eos, qui aurum in corrosivis variisque menstruis, ab ejus humido radicali prorsus alienis, inepte dissolvunt. Et hæc clarissime explicata sunt ad captum etiam simplicium; pergamus nunc cum Autore nostro.

Sic absconditur altitudo & manifestatur profunditas. Sic fixum ad tempus fit volatile, ut nobiliorem postea statum hæreditario possideat, in quo fixitatem præpollentem obtinet.

Auri altitudo est, esse compactum, solidum, fixum, citrinum. Hæc qualitates abscondi, id est introverti debent, & manifestari ejus profunditas, quod est esse fluidum, liquidum, volatile, purpureum. Corporea ejus quantitas attenuari debet, id est, deponere formam suam metallicam, quod fit, quando mediante mercurio in minimas atomos naturæ possibiles discerpitur sicque volatilifatur. Evocatur sic ejus sulphur & ad perfectionem longe sublimiorem evahitur, in qua fixitatem pristinam non amittit, sed in immen-

140 *Mercurii sopherici præparatio dilucidata.*

sum auctam obtinet, recuperato super mercurium sophericum dominio.

Sophistarum quidem turba id imitari laborat, aurum vero non ad tempus, sed potius, absque omni regressu ad statum pristinum, reddit volatile, dum ei mercurii vulgaris addit alas & talaria, quibus per caminum in chaos avolat, non reducendum cum falconibus. Ut sic quoque illis manifestatur stupiditatis altitudo & ignorantiae profunditas, meditantur quidem adeptione artis nobiliorum in mundo statum hæreditario, in quo fixitatem fortunæ ac felicitatis præpollentem obtineant, sed metamorphosin, quam in auro expectant, in se ipsis experiuntur, ex sanitate, quam perennem optabant, in morbos, per fumos mercuriales & arsenicales, coniecti, ex fortunarum qualicunque copia ad inopiam, ex viris vulgo sapientibus pene ad stultitiam redacti.

Patet igitur, quod totum secretum in mercurio consistat, de quo Philosophus: In mercurio est, inquit, quidquid quærunt sapientes. De hoc GEBER: Laudetur, inquit, Altissimus, qui mercurium nostrum creavit, eique dedit naturam cuncta superantem. Certe enim nisi hic esset, gloriantur Alchymistæ utut volunt, vanum esset opus alchymisticum.

Communis hæc est Philosophorum cantilena vel millies repetita: *Est in mercurio quidquid quærunt sapientes*, adde, & quidquid quærunt insipientes. Inveniunt in eo sapientes rerum naturalium cognitionem: Inveniunt insipientes supremum stoliditatis suæ gradum. Mercurius sapientibus morem gerit, ut laudent & glorificent Altissimum. Insipientes vexat eosque variis larvis ludit, quovis Vertumino inconstantior, omnes instar Protei vultus subiens, excepto

excepto eo, qui regem deceat, unde ipsam naturam, ut ille apud SENDIVOGIUM Alchymista, execrantur, quod filium tam immorigerum genuerit, impotentiae arguunt, & arcanæ Philosophiæ primicerios falsitatis & imposturæ.

Interim tamen est in mercurio, scilicet illo, qui universi entelechia est, quidquid quærunt sapientes, quod in mercurio vulgi, alchymistarum idolo, frustra quæritur; unde non omnes, qui utuntur hoc axiomate: *Est in mercurio &c.* sunt sapientes, neque omnes ut dicit ROSARIUS, qui clamant *Recipe! Recipe! intrant in artem, quia unum tantum est Recipe, unum corpus non intrat alterum.* Notate hoc, qui mercurium creditis esse spiritum. Cavete hunc furem, qui depeculatur bursas; cavete latronem, cujus technæ fere sunt inevitabiles. Vos Argemistæ, Lauchimistæ, & Lacrymistæ, (sic Sophistas appellat ROSARIUS) arrigite aurículas & inclamantem audite LULLIUM: *Nos dicimus, quod argentum vivum vulgare non potest esse argentum vivum Philosophorum, quocunque* (notate bene hoc, qui vulgi mercurium methodo Philalethina cum sulphure & mercurio reguli antimonii martialis animatum indubitate pro genuino philosophico habetis,) *artificio præparatur.* Perpendite sapientiæ studiosi, qui artis tramitem facilem ac planum quæritis, quid ejus Auctor (quem inspicite in *Bibliotheca chymica* MANGETTI, Tom. II. Lib. III. Sect. 3. subs. 9.) serio moneat: *Dico cum Ripleo & manuductionis ad Rubinum celestem auctore* (hic quoque PHILALETHA est,) *quod mercurius communis est omnium Alchymistarum deceptor, quodque veram sapientia semitam insequi cupienti impossibile sit, optatum suum adipisci, quamvis in eo suam operam ad extremum usque diem impenderet.* Non itaque dissimulandum, in personato isto PANTALEONE (cui egregie larvam detraxit BECCHERUS) iniquo nimium PHILALETHÆ nostri judice, qui quidem mundo se obtrusit adeptum, & tamen absurdam illam fovet sententiam, dum in *Examine Alchymist. Cap. I.* non veretur asserere: *Doctiores, nauseam*

142 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

Super mercurio metallico contractam palliare nescientes, se toti posteritati prostituerunt & literis evulgarunt, quod mercurius vulgi, quocunque artificio tractetur, non possit fieri philosophicus, quod ridiculum & plane falsum est. Judicet nunc physicae veritatis amator, cui potius, an LULLIO, RIPLÆO, aliisque innumeris adeptis, an vero huic Philalethæ simiæ (qui mercurii vulgaris animationem cum regulo martis antimoniali, ceu horrendum secretum, ab *Alexandro* SUCHTENIO tamen, imo ab ipso PHILALETHA in experimentis suis mercurii sophici ingenue & verbis sane clavis descriptum, Magnæ Britanniae Regi aliquot ducatorum millibus vendendum obtulit,) fides sit habenda. Jure meritoque hi omnes exclamant: Laudetur Altissimus, qui *mercurium nostrum* (non dicunt vulgi) creavit. Et si enim propter res quaslibet, vel vilissimum etiam vermiculum, laudandus & adorandus sit Creator, tamen magis & maxime, quod post rationalem animam ens aliquod condiderit pretiosissimum, in triplici naturæ regno eminens, quod, ut TOLETANUS inquit, operis philosophici basis est, & non est, nisi aqua limpida omnibus obvia & inserviens, ut ESPAGNETUS scribit *Canon. XI*, qualem nemo prudens mercurium vulgi dixerit.

Liquet proinde, quod non vulgaris hic sit mercurius, at sophicus. Quia omnis mercurius vulgi est mas, id est corporalis, specificatus & mortuus; at noster est spiritus, femina viva & vivifica.

Statuit PHILALETHA, nullum vulgi mercurium esse sophicum, quia omnis vulgi mercurius (notate, omnis) mas est, sophicus autem femina. Bene! hoc est quod audire volebant Mercurialistæ. Masculinam enim naturam & robur mercurio suo attribui lubenter audiunt, sed frontem caperant, dum PHILALETHA addit,

dit, eum esse mortuum. Quæ enim in Hercule aut leone mortuo vires? Mercurium vulgi ita mobilem, ita fluidum appellare mortuum, eum ita fugitivum dicere duntaxat corporalem, duræ digestionis est hujus patronis. Specificatum pronunciare eum, quem omnium metallorum semen esse credunt, & in quem, ceu primam materiam, metalla omnia reduci & aurum pro fructu millecuplo inseminari volunt, hoc est quod invitis eorum dicitur auribus. Vera tamen sunt hæc omnia. Unde eleganter scriptor anonymus libro, cui titulus: *Radius ab umbra* Cap. 2. *Noster*, inquit, *Mercurius spiritus est purissimus, omnium metallorum verum semen. Mercurius vero vulgi corpus est, ab isto spiritu factum, ut a semine. Noster, propter activitatem sui sulphuris congelatus, est humidum radicale metallorum: Mercurius vulgi fluidum corpus est metallicum, absque sulphure activo, quod eum congelet.* Intellexisti hæc Mercurii vulgaris hyperaspistes? Solus Mercurius Philosophorum est spiritus & a proprio activo sulphure coagulabilis, & a sulphure perfecti metalli penitus fixabilis. Fœmina enim est, cui masculinæ naturæ aurum pro marito desponsatur. Quid ad Regis connubium servus natus aspiret? masculorum nefariam copulam exhorrescit natura. Nolite huic & ejus creatori facere injuriam. Mercurius vester mas maneat, cujus vos sexum nunquam immutabitis. Mercurius Sophorum fœmella viva est, quod argentum vivum vestrum momento occidit. Stupefcite! basilisci oculos hæc fœmella habet plenos igne, qui frigidas maris vestri medullas protinus congelat, uterum habet plenum armis. Servus quidem vester fugitivus etiam hanc deperit, sed solo ejus attactu miser interficitur. *Ite* nunc & de ejus potestate voce stentorea gloriemini. Fœmella denique viva est & vivifica, dum aurum mortuum, id est virtutem ejus seminalem, resuscitat & novam quasi vitam inspirat. Video jam vos anxios, & ipso argento vivo vestro mobiliore fluctuare, nescios, quid tandem cum eo vobis sit incipiendum. Non capitis eum corpus esse, esse marem, esse speci-

144 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

specificatum, esse mortuum, quorum nihil cadit in mercurium sophicum. Non aliud vobis dare possum consilium, præter hoc: Abjicite mercurium istum: Eligite illud, quod & ipsius semen est: sumite materiam primam argenti vivi vestri. Hæc quid sit, inferius clare percipietis. Nunc aliquas mercurii sophici proprietates attendite.

Attende ergo, quæ sim de mercurio dicturus, quia, ut ait Philosophus, Mercurius noster est sal Sophorum, sine quo quicunque operatur, est sicut sagittarius, qui sine chorda sagittat. Et tamen nusquam super terram est reperibilis.

Noster Mercurius est sal nostrum, & sal nostrum noster est mercurius, perpetua apud Sophos est Ode, ad quam nunc attentionem exigit PHILALETHA, quasi hæc sola chorda sit, qua possit sagittari ad scopum. Modulatus ita jamtum est ante aliquot secula RUPECISSA, auctor ad decipiendum natus, qui processu sophistico ad longum descripto tandem §. cui titulus: *de sale, ignoscat mihi Deus*, sic intonat: *Et ego juro per Deum, sine quo non est Deus, qui est sciens, absens, præsens: Vir, qui ignorat secretum salis, non comprehendit parum vel multum ex eo, qui conceditur ei comedere, quoniam cum ignorat naturam ejus, est, sicut qui sagittat sine chorda.* Eundem arcum tendit etiam cum juramento *Johannes GARLANDUS*, Anglus, Lib. I. Mineral. Cap. 23. *Juro ego per nomen Dei cuncta scientis, quod qui ignorat salem absconditum, nihil adeptus est illius rei, quam erat adepturus.* Verum (quæ interponenda est parenthesis) gravis hic est tonus. Indignum homine christiano & inprimis religioso, citra necessitatem juramento tam emphatico corroborare rem obscurissimam. Major Creatoris majestati debetur reverentia, quam ut in creaturæ existentiam testis invocetur. Merito ille addidit, conscientia monente: *ignoscat mihi Deus*

hi Deus. Eadem salis chorda ad scopum collimat ROSARII auctor: *Qui scit, inquit, salem & ejus solutionem, ille scit secretum occultum antiquorum sapientum.* Pone ergo mentem tuam super salem, nec cogites de aliis. Nam in ipso solo occultatur scientia & arcanum præcipuum & secretissimum omnium antiquorum Philosophorum. Ita inter adeptos, ut alios innumeros præteream, de sale est concordia. Verum quando indicandum est, quale sit illud sal mercuriale, pausam faciunt Cantatores, & magnum oritur post clamores silentium. Qui antea in sale videbantur symphoni, in ejus determinanda specie sunt intricatissime discordes. RUPECISSA, ut saltem allegatos repetam, de sale loquitur, qui conceditur comedere, quod certe non erit aliud, quam culinarium, quod omnibus Indiæ aromatibus præfert Fr. BASILIUS. GARLANDUS ait: *Invenient autem salem in omnibus cineribus vegetabilium & in calcibus lapidum & in ossibus animalium.* Sed hæc redolent sophisma. Sincerius multo auctor ROSARII: *Omnia salia cujuscunque generis arti nostra sunt contraria, dempto sale nostra lunariæ.* Quid ad hæc vero noster PHILALETHA? *Nusquam, inquit, super terram est reperibilis.* O grandem disphoniam! quis has sententias conciliabit? in sale marino, juxta RUPECISSAM, quærere mercurium, offensionis lapis est, quem vitandum monet Bernardus TREVISANUS, exantlatis in sale ab eo tot annorum curriculo frustraneis laboribus. Sal vegetabilium, lapidum, animalium GARLANDI, impertinens est & plane extra rhombum. Si juxta PHILALETHAM nullibi super terram reperiatur, ubi ergo quæseris? an forte ex Solis & Lunæ radiis, unde sal dicatur lunariæ? an capiendum in aëre, nam terram suam supra capita nostra volitare perhibent Philosophi? Verum viri boni nolite errare. Sensum mysticum, non literam attendite. Ego aliquam caliginem ab oculis vestris removebo.

Mercurius Philosophorum sal dicitur, ob varias rationes: Primo, quia instar salium solubilis ac coagulabilis est, & ad nutum
Append. A. M. Vol. VIII. t quidem

146 *Mercurii sôphici præparatio dilucidata.*

quidem artificis, ut vel in forma terræ foliatæ salinæ coagulatus, vel forma liquoris unctuosi solutus compareat. Cum enim totum sôphiæ opus in solutione & coagulatione consistat, primum & maxime necessarium est, ut mercurius, circa quem versantur operationes, solubilis & coagulabilis sit, adeoque naturam salis habeat. Sola enim salia & alumina solvi, liquari, & coagulari possunt, moneute id expressis verbis Rege GEBERO; unde artificibus nil magis in voto est, quam *sal fusile*, quo quidem liquabilitatis & solubilitatis respectu & ipse Philosophorum lapis sal appellatur, unde illud: *Sal metallorum est lapis Philosophorum.* Non quod ex metallis more sôphistico extractus sit, sed quod aurum ipsum mediante intima & radicali conjunctione cum mercurio Sophorum naturam salis fusilis induerit: Nisi enim & ipse ad lubitum artificis solvi posset, frustranea spes omnis foret ad virtutis multiplicationem, quæ sola solutione & coagulatione physica peragitur. Considerate jam vos Mercurialistæ, num eo possitis disponere vulgi mercurium, auro nuptum, ut ad nutum vestrum jam revera corpus sit fluidum, seu potius spiritus fluens unctuosus, in sicco coagulabilis, & rursus sal fusile solidum in humido calore solubile. Considerate hoc obtestor in operis primi limine, & mercurii vestri ineptitudinem, nisi aut cæci, aut bardi, aut pertinaces estis, haud difficulter agnoscetis.

Altera hujus appellationis causa est, quod mercurius Sophorum proprie, ut ipse monet PHILALETHA Cap. XI., *salium ens primum est, qui quodvis metallum dissolvit & mercurium coagulat.* Nempe quia ex humore unctioso & subtili terra, seu, quod idem est, ex spiritu seu fluore astrali, (ut infra explicabitur) & salis fixo semine, id est, ex duabus salinis substantiis ejusdem radices generatur, sicque principium & solutivum & coagulativum formaliter in se continet, propter quod a mercurio quocunque vulgi specificè differt, prout hanc differentiam quoque *Theodorus MUNDANUS*, Philosophus candore incomparabilis, Tr. de *Quinta essent.*

Mercurii sophici præparatio dilucidata. 147

sent. Philosoph. his verbis indicat: *Mercurius vulgaris, nisi prius putrescat & in primam reducatur materiam, ab ejus corpore nulum salern præbebit: Noster in visceribus suis tum album, tum rubrum salern continet, & realiter totus est sal a salinso fonte profluens.* Ex quibus patet, quare dicatur nuspiam super terram reperibilis, nempe quia, etsi materiæ istæ, quæ omnium metallorum sunt radicalis humor, reperiantur, subtilis tamen earum, nempe humidi unctuosus, & terrestris subtilis compositio, & in argentum vivum Philosophorum elaboratio, per solam naturam, absque ingenii & humanarum manuum adjutorio, non perficitur, sed magna industria, & arte, naturæ ductum & potentiam sequente, e rebus, quibus inest, miro modo sagaciter educitur, unde SEN-DIVOGIUS: *Est, sed non videtur, donec artificii placeat, & VAN-NUS Philosophus* scribit:

Res invisibilis tecta est, quam quærere debes.

Sal autem lunariæ appellatur, quia mercurius, seu alterum compositi sophici ingrediens, passim *luna* dicitur, ille vero, ut jam ostendi, naturæ & originis salinæ est.

Dedi jam hujus salis perfectissimam tibi theoriam; ut vero in praxi scopum ferias, inspicere Fr. BASILII emblemata octavum, in quo meta, cui imposita est clavis, depingitur, ad quam duo sagittarii non infelici chorda jam sex sagittas jaculati sunt, & sagittam dirigunt septimam, quæ ipsum meta punctum tangit. Scilicet ex duobus per septies repetitam jaculationem (septem Philalethæ aquilas intellige) obtinetur ista clavis salino-mercurialis, quæ omnium Sophorum meta est. Vide nunc ut & ipse arcum bene tendas, quo scopi præfixi *nigrum* feliciter attingas.

Filius autem est a nobis formatus, non creando, at ex iis rebus, in quibus est, extrahendo,

148 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

cooperante natura, modo miro, per artem sagacem.

Mercurius Philosophorum tres patres habet: Naturam, sive Solem, unde *filius Solis* dicitur, nec non ignem & Philosophum, unde quoque *natus ignis & Philosophi* appellatur. Natura artem ducit & adjuvat; ars sagax veluti obltetrix opitulatur naturæ, & sic Vulcani, seu ignis adminiculo producitur. Sol causa est ejus generationis, ignis causa perfectionis, artifex causa compositionis & multiplicationis. Et sic producitur, non creatur. Semina enim creare solius Conditoris est, eadem promovere in actum generationis & multiplicationis, ad artificem pertinet. Extrahitur igitur ex rebus præexistentibus. Si jam quæras, quænam illæ sint? respondet PHILAETHA, *res illæ, in quibus est.* Respondet Guido de MONTANOR: *Dico, quod ex illis elicitur per artem, in quibus habitat potentialiter per naturam.* Et nos respondentes, inquit GEBER, *dicimus, quod in quibus est, ex illis elicitur; & rursus: Extrahere ipsum e re, in qua non est, hoc stultum esset cogitare & vanum.* Respondet GRATIANUS: *Accipe hoc & hoc, & fac sic & sic, & habebis hoc.* AVICENNA autem concludit: *Qui accipit quod debet & operatur sicut debet, procedet inde, sicut debet.*

Verum quid hoc aliud est, quam ludere sciscitantem, quam indagatorem naso aduncò suspendere? non diffitentur hoc ipsum Sophi, unde MERCULINUS:

Et sic transponunt, quod stultis pandere nolunt.

Imitantur illi omnes suum HERMETEM, qui & ipse inquit: *Ipsè est a radice materia sua, qua in eodem & de eodem.* Sed permittite sophi: Si perconter, quæ via Romam ituro tenenda sit, & respondeatis, illa quæ eo ducit; si interrogem, ubi sint colligendæ uvæ & ficus, & dicatis, ex iis arboribus, in quibus crescunt, nunquid id est ludere? nunquid idem est cum dicitis: *Substantia, qua*
quari-

quaritur, eadem est cum ea, ex qua depromi debet. Verum rident illi, & omnium loco respondet Rex CALID : *Qui ipsum sciverit, sciat, & qui nescierit, nesciat.* Exiguum profecto solatium! Subtilia illa tantum sophismata sunt, quæ qui non capit, quid pro quo arripit, recipit nescio quale & obtinet nescio quid, nec enim invenit quod quærit, qui quid & ubi quærat, nescit. Non invenit finem, qui ignorat principium. Sic itaque hoc primum caput finit PHILALETHA, & ego, pro majori explicatione hujus paragraphi, lusu allegorico-satyrico-philosophico finiam super PHILALETHÆ thema.

Filius autem est a nobis formatus modo miro.

Quis nostrum est, qui connubio junctus non affectet parentis nomen, & filios desideret ad magna natos? Quid ergo mirum, Alchymicos quoque artistas anhelare paternitatem filiae mercurialis, quæ ad thalamum Solis regium admittatur? Sterile sane conjugium admodum contristatur Sophistas, & tantum non eorum ossa præ amaritudine animæ exsiccat. Jure consulti *Sempronium* & *Cajam* pro individuïs vagis habent, eorumque nominibus in occultorum casuum decisione utuntur. Philosophi *Gabritium* & *Bejam*, proh quam vaga nomina! connubio jungunt, ut ex iis regia proles progignatur, quæ quæritur a multis millibus & rarissime invenitur, ut docet experientia. Sophistæ servum fugitivum, vulgi mercurium, exterius varie adornatum, sub larva femellæ sophicæ Regi desponsare conantur. Hic tamen adulter est, non masculus, sed femellas quærit, a quibus mox divortium facit, lenones suos relinquens improles. Quæ stoliditas viri prudentes! expetitis a Rege solari prolem, quæ patris naturam & nomen gestet, & negligitis illi debitam sponsam jungere. Laboratis eam quidem reperire, sed incassum, quia paranympham nescitis, *cooperantem naturam*. Quæritis, sed non invenitis, quia non quæritis in domo parentis, id est, *in iis rebus, in quibus est*, nempe deficit vobis *ars sagax*,
quæ

150 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

quæ instar prudentissimi emissarii, ubi sponsa habitet, expiscatur. Hæc certe non sponte sequitur suos procos, extrahendam esse monet PHILALETHA, quod vim & laborem denotat. Extrahenda est fœmella philosophica ex domo paterna, quam invita deserit, & quidem *modomiro*, quia *unicum illud est in regno metallico originis mira*, ut Cap. 19. noster inquit Philosophus, propter difficultatem artis, tam eam speculative inveniendi, quam practice educendi mirabilem modum. - Dicitur esse in regno metallico, sed cave tamen, ne in metallis perfectis, multo minus imperfectis, eam quæras; meditare igitur, ubi alias sit invenienda. Felix est, cui ad sponsum patet accessus felici hora (quam Galli l'heure de Bergere vocant). Etiam Sophorum nympa horam suam habet, in qua quærenda. Sed quænam illa? mira sane, quam PHILALETHA noster indicat his verbis: *In hora sua natiuitatis eam quæras*. Sed quæ paradoxa? Quis infantem neonatum destinat, aut potius jungit matrimonio? ita est, inquit PHILALETHA. Etiam in hora natiuitatis *in mercurio liquefit, ut glacies in aqua tepida*; ita infans amore suum sponsum complectitur. Et nunquid hic modus est mirus? Sed ex imperfectis quæ nascetur soboles perfecta! infans ille in hora natiuitatis nunquid imperfectus? nil refert, inquit PHILALETHA Cap. 18., *si aurum nostrum*, id est hanc prolem, *quæris, in re media inter perfectum & imperfectum quare, & inuenies*. Etiam infans jam natus perfectus homo est natura, imperfectus agendi potentia. Infans philosophicus inter perfectionis & imperfectionis stat confinia. Perfectus est, quatenus jam purissimus & plane organizatus ad exercendas actiones potentia proxima: Imperfectus, quatenus suo sponso, auri nempe marito, sulphure destituitur. Quicumque igitur inter patres Philosophiæ conscriptos paternitatis nomine lætari gestitis, hæc noscite. Disputate primum apud vos pro & contra, & pro licentia inter patres adeptos confidendi ad sequentes quæstiones philosophicas, per Academicæ Hermeticæ Professores propositas, respondete.

Quæstio

Mercurii sopbici præparatio dilucidata. 151

Quæstio I. Quæ sit mater virgo & pater qui nunquam concubuit?

— — II. Quæ sit mater, intemeratæ virginitatis gloria remanente, gravida, juxta ESPAGNETUM?

— — III. Quomodo Beja, ante fidem datam Gabritio, citra crimen imprægnari possit?

— — IV. Quomodo Gabritius, cum Beja concumbens, protinus mortuus sit, Beja autem eum in partes dividat uteroque includat, ut nihil prorsus de eo videatur?

— — V. Quis juxta LULLIUM sit iste masculus appropriatus tali fœmellæ, ut generet puerum, qui nunquam morietur, imo faciat mortuos vivere, & post mortem vivat cum illis?

— — VI. Quæ juxta COSMOPOLITAM sit illa regio, in quam vir perduxit uxorem, cujus nuptiæ in domo naturæ celebratæ sunt?

— — VII. Quæ sit mulier meretrix, quæ per artem intemeratæ virginitati restituitur?

— — VIII. Quæ sit mulier, quæ in uxorem datur marito, cujus tamen tam soror, quam mater est?

— — IX. Qui sit infans, qui in ipsamet hora nativitatis suæ desponsandus?

— — X. Quis sit iste Hermetis filius, cujus Sol pater & Luna mater, nutrix terra, & quem ventus in utero portavit?

— — XI. An proles hæc animam habeat, si secus, quomodo illa mediante vento sit inducenda?

Quæstio

152 *Mercurii sôphici præparatio dilucidata.*

Quæstio XII. Quis sit mysticus ille natus sapientis, qui in aëre sapienter nascitur?

— — XIII. Quomodo juxta RIPLÆUM intelligendum sit, nunquam fore generationem nati philosophici, nisi faminam viduo jacere lecto permiseris?

— — Quomodo juxta TOLETANUM ligandæ sint mulieris lstantis manus post tergum, ut non fugiat virum, & apponendus filius, quem genuit, ut lactet eum?

— — XV. Qui sit juxta eundem natus ille, qui persecutor matris suæ factus est, priusquam ab illa acciperet volatum?

— — XVI. Quæ mulier concipiat & imprægnetur a se ipsa & pariat se ipsam?

— — XVII. Quomodo tandem hæc omnia, pater & mater, pater & filius, senex & puer, sponsus & sponsa, sint omnino unum & idem?

Ex his quam difficile, quam arduum, quam occultum, quam mirabile sit Sophorum conjugium, facile quis colliget. Obscurissima illa quidem sunt, sed tamen non ignota esse debent artifices, qui intendit, Sophiam Hermeticam sibi connubio jungere stabili propriamque dicare. Qui vero hæc juxta sensum mysticum noverit resolvere, poterit gloriari cum PHILALETHA: *Filius autem est a nobis formatus miro modo per artem sagacem; eumque dignum censebit, pater Hermes, qui inter purpuratos palatii regii proceres sublimi loco collocetur.*

Caput

Caput II.

De

*Componentibus principiis Mercurii
Sophici.*

Acutissimi GEBERI monitum est: *Expedi artificem hujus artis principia & radices principales, quæ sunt de Esse operis, non ignorare, quoniam qui principium ignorat, finem non inveniet.* Bene igitur PHILALETHA incipit a principiis mercurii sophici componentibus, per quæ intelligenda non sunt principia principiantia, quæ sunt elementa, licet his Philosophi illa metaphorice designent, sed principia ex elementis composita. His enim sola utitur natura, illis ars, unde & *elementa elementata* dicuntur, qualia sunt Chymicorum illa tria, sal, sulphur & mercurius, quæ tamen nondum sunt principia Philosophiæ adeptæ, licet remotissime in singulis latet id, quod constituit eorum sulphur vivum & mercurium, & illa quoque analogice sic dicta pro mercurii sui principiis componentibus agnoscat PHILALETHA, ut hoc capite dilucide ostendemus. Sic igitur incipit:

*Intentio quorundam in hac arte operantium est
hæc; ut mercurium diversimode purgent.*

*Nam per salia adjuncta sublimant, nonnulli a
variis fecibus, alii per se tantum vivificant.*

*Sic repetitis operationibus Mercurium Philosophorum factum autumant & errant, quia non
in natura operantur, quæ sola in sua natura
emendatur.*

154 *Mercurii philosophici præparatio dilucidata.*

Ut Philosophiæ stabilem basin ponat, fluxile & inconstans illud in Mercurio vulgi erronee suppositum fundamentum removet, & sicuti superius eundem penitus rejecit, sic & hic diversimodas in eo Sophistarum operationes, per sublimationem vel cum salibus, vel per quascunque feces (ad quas merito squamas ferri, testas ovorum, calcem vivam &c. quibus nonnulli utuntur, referas), institutas, post RIPLÆUM *Porta* s. aliosque veros adeptos reprobat. Esto, a Mercurio vulgi istis quidem laboribus admixtas forte scorias & impuritates heterogeneas separari, non tamen proin evadit philosophicus, utpote qui non separando, sed componendo conficitur. Etenim vulgaris mercurii centro induci nequit sulphur, quod illi deficit, activum, quia totus est indivisibilis, nihilque ad principia sui radicalia intromittit jam coagulatus, licet in forma compareat fluida, nisi totus invertatur ac destruat, quod tamen teste *Bernardo* TREVISANO ad opus penitus est inutile. Totius itaque Orthochymicæ, omnisque naturalis transmutationis fundamentum in eo consistit, *quod natura in sola sua natura emendetur*, quod celeberrimum illud axioma est, quod præfatum Comitum errantem, aliosque misere in devia seductos, ad rectam semitam revocavit. Natura enim naturam attrahit, concipit, amplectitur, retinet, assimilat, perficit, quod vel sexcentis ejusmodi Sophorum aphorismis innuitur, unde jam ipse HERMES dixit: *Nihil convenit rei, nisi quod propinquius est illi in sua natura.* Si, quid natura sit, interroges, nulla hic aptior definitio, quam illa ARISTOTELIS, quod sit *principium motus & quietis*. Duplex enim in protophysica est natura, quarum una est principium motus, unde fluiditas & volatilitas in solutione, altera principium quietis, unde firmitas & fixitas in coagulatione dependent, quæ licet natura diversa videatur in agendo & patiando, unius tamen est originis & essentia & ad unum finem tendit, ut sequentibus indicat PHILAETHA:

Sciant itaque, aquam nostram componi ex multis,

tis, esse tamen rem unam ex diversis substantiis unius essentiae concretis factam.

Sunt, qui volunt videri magni Physici, nec tamen credunt, in mari philosophico existere aquam, licet in *Rosario Philosophorum* scriptum legant: *Argentum vivum nostrum est aqua clarissima nostra.* Quod etiam toties totiesque Fr. *Basilus VALENTINUS* citra metaphoram simpliciter appellat *liquorosa substantiam*, de qua senior ZADITH inquit: *Fluit, quod videntes dicant;* scilicet hoc poterunt testari, qui viderunt. Singulari igitur candore etiam PHILALETHA hic præliminariter compositum Mercurii sophici appellat *aquam*, quod asterisco notent artis studiosi. In aliis enim capitibus videtur res plane siccas in scenam adducere, ex iisque componere Mercurium, quod tamen, qui nasum habet, facile subodorabitur, de rebus vere liquidis ac fluidis, etiam in primo statu manus madefacientibus, intelligi. Impossibile namque foret, in rebus aridis & siccis aut operationes ab eo designatas peragi, aut phænomena descripta conspici. Etenim semper in forma aquæ & non in forma mercurii currentis fit circulatio.

Quæ quidem aqua una est, nam non nisi una tangitur & videtur, intrinsece tamen ex diversis constat substantiis, quod confirmant præstantissimi Philosophi. Antiquissimus ZADITH id expresse monet: *Sophismata inquit sapientum accedunt, veluti cum dicunt, quod res nostra est ex una re; non opinetur aliquis, quod sit in una re, sed ex diversis, qua præparata facta sunt unum.* EXIMERUS in *Turba philosophica* ait: *Monco igitur vos, argentum vivum, quod ex pluribus rebus confluit, congelare, ut duo tria faciant, id est, masculus & femina faciunt aquam vite, in qua sunt tria, nër, ignis, & aqua.* Autor *Fontis chymici* idem verbis paulo mutatis dicit: *Aqua licet sit una, non tamen est simplex, sed composita, nempe ex vase & igne Philosophorum, quibus terrum additur, nempe vinculum.* Et addit, hæc omnia esse unum in

156 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

uno eodemque genere, virtute autem in opere, ut & numero diversificari, quæ proin PHILALETHA hic vocat *diversas substantias unius essentia*. Omitto sexcenta alia testimonia, & unum addo LULLIUM, qui in *Compendio* ait: *Hæc principia non sunt naturaliter in una re individuali producta, ut plures errando putant, dicentes, quod una res individualis erat in orbe, quæ virtutem habeat ad transmutandum omnia metalla super terram, quod falsum est. Principia autem illa mercurii constituentia sunt unius essentia, non possent enim alias in ens plane homogeneum ullo artificio reduci.*

Pendite nunc vos Mercurialistæ, quomodo hæc omnia de Mercurio vestro vulgi, quomodocunque depurato, sublimato, aut cum regulo antimonii martiali amalgammato & abstracto, verificari possint. Potestne ille dici aqua composita, ex multis & diversis substantiis unius essentia concreta? non seducite vosmet ipsos nimium subtili hujus textus detorsione. Omnia compositi vestri mercurialis ingredientia essentialiter differunt.

Est nempe in aqua nostra requisitus primo ignis, secundo liquor saturniæ vegetabilis; tertio mercurii vinculum.

Diversas jam indigitatas substantias unius essentia, seu principia Mercurii constituentia, denominat PHILALETHA verbis plane metaphoricis, *ignis, liquoris vegetabilis & vinculi*. Recenset autem tria, licet a maxima Philosophorum parte duo duntaxat allegentur ingredientia, unde & compositum istud patim *Rebis*, sive res bina dicitur, de qua ALBERTUS M.: *Omnes concordant in uno, qui est bisidus*. Quam rem binam Sophorum quilibet aut pro sua speculatione, aut ad captum Lectoris, diversis parabolis & enigmatibus indicare studuit. Nam pro varia materia istius duplicis primitivæ conditione & statu, aut in operatione, effectibus ac pha-

phænomenis, diversas excogitarunt descriptiones: Ita qui utriusque in una specie homogeneitatem designare voluerunt, eas *virum & feminam, malicrem candidam & serpum rubeum, Gabritium & Bejam* appellarunt, & consequenter totum artis processum copulæ, imprægnationi, graviditati, partui similem fecerunt. Qui attenderunt unius principii fixitatem & volatilitatem alterius, *duobus draconibus, uni alato*, implumi alteri compararunt, sicque peculiare inter illos duellum, stragem, victoriam & tandem inimicorum pacem finxerunt. Qui principii unius in alterum influxum, actionem & alterationem observarunt, utrumque *superius & inferius, cælum & terram* appellarunt, unde tot ingeniosa nata sunt problemata: An terra facta sit ex cælo & contra? an cælum sit incorruptibilius terra, an contra? quodnam prius sit tempore, cælum an terra? quo vinculo utrumque conjungatur? quod sit majus ex illis quantitate? & sic consequenter de aliis allegoriis, quas brevitatis causa omittimus, quæque satis ostendunt, duo duntaxat ab illis esse habita mercurii sophici principia, sive, ut alii loquuntur, *duas substantias mercuriales*, aut alii, *mercurium duplicatum*, ita, ut omnes substituerint in binario. Antiqui enim cuncti, quotquot sunt, inprimis etiam post LULLIUM SENDIVOGIUS pluresque alii ex mercurio & sulphure ens illud, quod proprie *suum mercurium* vocant, componi, uno ore fatentur. Nonnulli tamen Neoterici, licet eadem via plane incedant, tertium aliquod præterea huic principiorum bigæ artexere videntur, inter quos & PHILALETHA, tres recensendo species; qui nodus ut solvatur & probe intelligatur, attende. Doctrina Philosophorum est, ex uno debere fieri duo, ut ex duobus, seu re bina, iterum fiat unum & tertium. Jam vero ex tribus nequeunt fieri duo perfecte in natura symbolizantia: Ideo non tria, sed tantum duo individua mercurii matrimonium constituunt, amor namque nescit tertium, quod CALID, *Lib. 3.* acutissime voluit innuere, quando ait: *Hujus longitudo duo & unum. A tribus duo intelliguntur, a duobus ve-*

158 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

ro tria non intelliguntur: Et hæc sunt verba pretiosa, occulta & aperta; quasi diceret, per illa tria, quæ Philosophi ponunt, tantum duo, & per illa duo, quæ alii requirunt, non tria realiter distincta intelligi. Hinc quoque eleganter ESPAGNETUS Canone XXV.: Nemo itaque decipiatur, duobus tertium addendo. Tertium enim amor non admittit, & binario numero terminatur conjugium. Amor ultra quæsitus adulterium est, non matrimonium. Trigam illam principiorum post Fr. BASILIUM introduxit inprimis PARACELSUS, & duobus principiis, mercuriali & sulphureo, sal addidit, quod vinculum dicitur, quia alia connectit, quamvis a sulphure, in quo virtus est, coagulans, realiter non distinguatur.

Pari igitur ratione PHILALETHA per ignem in aqua nostra, id est mercurio sophico, sulphur; per liquorem saturniæ vegetabilis ipsam partem compositi mercurialem proprie sic dictam; per vinculum autem sal, indicat. Audiamus jam singulorum modum. Ignis non est nisi illud ipsum sulphur naturæ, quo animatur, sive acuitur primæ materialis mercurius, seu liquor saturniæ vegetabilis, ut ex eo fiat aqua sophica, id est verus mercurius. Qui quidem ignis adhuc duplex censeri potest, ille nempe, qui jam ipsi aquæ inest naturaliter, tanquam subjecto inhæsionis, & innaturalis dicitur, & alter, qui valde activus illi additur, idque ex ipso tertio principio, nempe vinculo, seu sale, a quo nonnisi intentionaliter sulphur differt, ita, ut quocunque vertas, mercurius Philosophorum duntaxat ex duobus, nempe ex aqua mercuriali & sulphure, sive, quod idem est, sale constet. Hinc SENDIVOGIUS Tr. 6. Novi luminis: *Tibi dico verum fili mi, non creatur ex uno unum, quia hoc solius Dei est proprium; sufficiat, te posse ex duobus creare unum tibi utile.* Animadvertendum vero, hic non esse sermonem de sulphure illo, quod mercurio sophico jam completo additur, & nil aliud est, quam ipsum aurum. Hoc namque intuitu tria lapidem ingredientur, quæ HERMES & MORIENUS appellant fumum album, seu aquam celestem; Leonem viridem, & as
Hermes-

Hermetis, id est *spiritum mercurialem*; *sal*, sive *sulphur & aurum*, de quibus axioma: *Fiducia in duabus rebus consistit, quibus & tertium jungitur*, quod de integro opere, & non de compositione mercurii sophici est intelligendum. Per leonem autem viridentem sal, ceu vinculum, designari, etiam ex RIPLÆO patet, qui illum vocat medium conjungendi solem & lunam.

Hæc quidem in Philosophia Hermetica non plane hospiti sat clara sunt; pro incipientibus tamen hæc quoque principiorum allegorias detegam. Notetur igitur, a PHILALETHA requiri *aquam, in qua primo sit ignis*, id est aquam igneam: nisi enim inesset ignis, non posset evadere aqua grossa unctiosa. Explicat hoc eleganter ESPAGNETUS Canon. XCVII. : *Aquam suam ignem vocant Philosophi, quia summe calida & igneo spiritu imbuta est. Propterea abilis aqua-ignis dicitur, quia corpora perfectorum metallorum cremat & comburit plus, quam ignis communis. Illa enim perfecte dissolvit; ignis autem ille in ventre aqua occultatur.* Animadvertite hoc, qui in fonte humido-frigido, aqua pure elementalī, pluvia, rore, &c. mercurium quæritis, qui tantum petendus est ex corpore & substantia calide humida, propter aëris congelati dominationem. Hinc etiam bene monet SENDIVOGIUS, multa quoque dixit intelligentibus *Epist. 17.* his verbis: *Mercurius, qui prius frigidus erat, propter accessionem aëris coagulati, quem a sale accepit, jam calidus humidus factus est, & melius digestivus, unde Mercurius etiam vivus vocatur.*

Secundo requirit *liquorem saturnia vegetabilis*, qui qualis sit, docebo: est enim occultissimum totius Philosophiæ arcanum. Abeste vos interim, qui hanc saturniam in minera saturni, seu plumbagine, contra intentionem AGRICOLÆ majoris, quæritis. Nolite quoque alii hanc in regno vegetantium operose investigare. *Vegetabilis dicitur*, ut ait RIPLÆUS, *quia est humiditas vegetabilis revivificans, quod prius erat mortuum.* FLAMMELLUS saturniam vegetabilem in monte septimorum quærendam monet,

per

160 *Mercurii sôphici præparatio dilucidata.*

per quam septenam destillationem ingeniose innuit, ut infra de septem PHILALETHÆ aquilis explicabo. Hic vero attendite. Liqueor saturniæ vegetabilis, seu mercurius Philosophorum simplicissimus primigenius (non loquor jam de Sophorum mercurio duplicato, solius artis sobole,) non est nisi fluore quidam æthereus volatilis, qui alio nomine spiritus universalis ab astris descendere (quod tamen hic non disputabo) & in elementorum condeo undique per naturæ universitatem deferri dicitur, unde & *semen astrale* seu *cæleste* a nonnullis Philosophis appellatur. Ens hoc plane nudum est, unde gestit vestiri; naturæ est fœmineæ, unde & *Saturnia* vocatur & *materiæ* primæ Aristotelicæ quali naturam habet, formas appetens omnes, & masculinum instar fœmellæ. Hic itaque spiritus per cryptas subterraneas & mineralium metallorumque cubilia ubi desertur, & moleculas offendit metallicas adhuc embryonatas, illis, quia liqueor viscosus est, adhæret, easque, quia naturæ menstrualis est, emollit, liquat, & fluxiles reddit, unde ipse corporificatur, sive solvendo coagulatur in corpus fluidum. Qua quidem transmutatione simplicitatem, virginitatem & universalitatem amittit, eraditque compositus quidam fluore, ex effluviis æthericis & particulis metallicis corporeis, quem *mercurium*, seu *argentum vivum vulgi*, vocamus. Harum miscella est sulphur illud originale metalli labem continens, juxta HELMONTIUM; quo, artificiosa & occulta enchiresi separato, speculatur & sperat spiritum istum rursus evadere virginem, fœmellam sôphicam vivam & *mercurium de mercurio*. Quo supposito, in eo unice putat desudandum, ut e metallicis compedibus universalis ille spiritus, ceu mercurius verus virgineus, veluti altera Andromede ad petram alligata, ex potestate Draconis liberetur. Quod qua via quibusque modis intentum tentatumque fuerit, suis locis dicetur. Docuit namque experientia, contagium illud metallicum, mercurio adhærens, esse illud obstaculum impediens, quo minus aurum radicitus intret, penetret, resolvatque & in naturam convertat homogeneam mercurialem.

rialem. Ex quo discursu vere sophico sequentia desumes corollaria.

Primo: Argenti vivi vulgi & mercurii sophici eandem plane esse radicem, seu matrem, id est materiam fœmineam, quæ *saturnia* dicitur *vegetabilis*. Sic enim clarissime GEBER *Lib. 1. cap. 38.* scribit: *Consideratio rei, qua perficit, est consideratio electionis pura substantia argenti vivi: & est materia, qua ex materia illius sumpsit originem & ex illa creata est.* Notate ergo vos Mercuria-listæ, sumendum esse non mercurium vulgi, sed materiam ex qua hic natus est originaliter, quæ est saturnia vegetabilis.

Secundo: Etsi subtilissima sit speculatio & apparenter vero similis, mercurium vulgi, quocunque modo separatis metallicis particulis, indubie restituendum suæ simplicitati & fore virginium, sciendum tamen est, id penitus esse arti impossibile. Licet enim istæ particulæ veluti scorix nativæ separentur, non posset tamen separari semen metallicum specificum, quia liquor iste saturniæ, sive aqua mercurialis, aut primordiale fluidum, ab ipso semine coagulatum & transmutatum in unum fructum transiit, qui, etsi proles immatura sit, properat tamen, si in loci seu matricis aptitudine motum retineat, ad ultimum scopum, quod metallum est. Nequit igitur ab eo recuperari spiritus ille simplicissimus virgineus, sed in alio subjecto quærendus est. Mercurius vulgi proin, sive aurum jungas, sive non, nullum in opere edit vitalis seminis indicium, sed manet mortuus, & in terram inutilem præcipitatur, quia substantia ejus germinis, ut vocat LULLIUS, sive semen, cum aqua primordiali in unum fructum coaluit & sic omnem vegetabilitatem amisit.

Ex quo tertio colliges, sponsam hanc in domo patris esse quærendam, salva adhuc integritate virginea, priusquam meretriciam exerceat, & loco primi masculi, quem quærit, sponte vero non invenit, (solum enim artis est conciliare hoc connubium) particulis metallicis se se copulet & vulgi mercurium constituat, qui

162 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

tamen agente philosophico destituitur, nempe illo igne, quem in aqua sua requirunt Philosophi, & per quem mercurius sophicus a quocunque vulgari, etiam metallico, differt essentialiter. Quod etiam in *Fonte chymico* innuit Auctor noster, his verbis: *Mercurius vulgi est aqua, sed deest ei spiritus & vis ignea ad urendum, dein deest vinculum, sive sulphur, aut as album.* Hujus autem porro quæ sit indoles, sic indicat:

Ignis est mineralis sulphuris, & tamen non proprie mineralis est, nedum metallicus, at medius inter mineram & metallum, utriusque particeps, chaos sive spiritus.

Dixi jam supra, sulphur, quod aquam acuit, peti a vinculo, hoc autem non nisi sal esse, unde *Clangor Buccinae*: *Omne sal fixum ponitur pro corpore seu retinaculo.* Necessario igitur sequitur, cum ignis sulphur sit, & hoc ex sale proveniat, illum quoque ex hoc derivari, quem propterea ALBERTUS M. appellat *humidum siccum igneum*. Manent itaque duo duntaxat mercurii sophici principia, licet quoad modum concipiendi tria possint distingui, nempe, ut claritatis causa id repetam: Liquor saturniæ vegetabilis, qui suum quidem jam concreatum sibi ignem habet, unde Philosophus: *Ignis, quem tibi ostendimus, est aqua*; alium tamen præterea suscipit a primo masculo, sive sole, qui nec in actu metallico, nec proprie quidem minerali determinatus aut specificatus est, sub aliqua tamen forma specifica comparens, spiritum istum igneum chaoticum occultat, & procul a vulgi oculis & intellectu removet. Dicitur vero & naturæ mineralis & metallicæ particeps, quia & ad metalla & mineras se habet ceu causa catholica indifferenter. Habes itaque nunc tria mercurii Philalethino-sophici principia constituentia, quæ duplo tantum numero, non specie differunt, &

unius

unius sunt essentia, ita, ut quod in ente hoc universali calidum & siccum est, dicatur ignis & sit sulphur, quod humidum, dicatur aqua & liquor saturnia, & sic mercurius, quod terreum & siccum, dicatur vinculum, nempe quod utrumque jungat principium, & sit sal, quæ tria constituunt aquam Philosophorum mercurialem homogeneam, cujus modum fiendi sequenti obscurissimo ænigmatæ præliminariter insinuat:

Quia Draco noster igneus, qui omnia vincit, tamen per odorem saturnia vegetabilis penetratur, cujus sanguis cum succo saturnia concrefcit in corpus unum mirabile, & tamen corpus non est, quia totum volatile, nec spiritus, quia in igne metallum liquidum refert.

Hic Rhodus, hic saltus. Hic ille scopulus, ad quem tot artifices in Oceano philosophico naufragium fecerunt. Nil enim minus, quam subdolan hanc mercurii sophici periphrasin intellexerunt. Audiamus, quo phantasie acumine explicationem faciant. Draco, inquiunt, igneus Mars est omnia vincens, id est chalybs, seu purior ferri substantia, in qua sulphur penitus igneum, imo aureum delitescit. Saturnia vegetabilis est antimonium, quod *Saturnus Philosophorum & magnesia saturnina* a Philosophis appellatum est. Quid ergo clarius? in præparatione reguli martialis stellati pars antimonii mercurialis, per ejus odorem indigitata, intima & minutissima chalybis pervadit, solvit, sibi que jungit & in corpus unum concrefcit, nempe regulum, etiam, si res prospere cesserit, stellatum, qui & totus volatilis est, & simul metallum in igne refert liquidum, ut nec proprie corpus, nec omnino spiritus dici possit. Ita hæc explicantes mire hoc regulum antimonii martiali tripudiant;

164 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

& se verum mercurii sophici subiectum, cui nihil desit, nisi vulgaris argenti vivi per illud animatio, possidere arbitrantur, ad quod dein omnes PHILALETHÆ allegorias facili negotio applicant. Ita subtilissima ingenia, & præstantissimi Chymici, etiam quibus Minerva domi est, vulgari hoc mechanismo præliminares operationes philosophicas feliciter absolutas esse sibi persuaserunt; inter quos non postremus fuit infortunatus ille hujus sententiæ affecta, vir alias scientia chymica incomparabilis, D. *Joachimus BECCHERUS*, qui integro ad *Physicam subterraneam Supplemento secundo* hanc thesibus suis tueri conatus est.

Verum elegans hæc mercurii sophici figura & imago est, non ipsum ejus subiectum. Arrigite aures! genuinum vobis sensum patefaciam. Habetis hic & principia mercurii sophici & ejus quoque naturam detecta. Audivistis antea, illum ex duobus tantum componi, ex saturnia nempe vegetabili, seu mercuriali spiritu, & sulphure seu sæle, quem antea appellarat ignem mineralis sulphuris, & hoc nova parabola *Draconis ignei* indigitat ob diversas causas, 1) quia instar Draconis e terræ speluncis erumpit; 2) quia venenum, sive exhalationes malignas & Gas nocivum spirat; 3) quia re vera ignem intra viscera continet, de quo RIPLÆUS Port. 3. *Ignis contra naturam debet excruciare corpora. Ipse est Draco, quemadmodum tibi dico, violenter comburens, ut ignis inferni;* 4). quia per artem suis & carceribus liberatus mutari potest in ignem gehennæ, qui vincit omnia concreta liquando & resolvendo.

Hic autem prius penetratur *per odorem saturnia vegetabilis*; id est, spiritus ille saturninus catholicus, a me ante fatis descriptus, dictusque *vegetabilis*, quod vegetari seu multiplicari possit, odore suo subtilissimo, quia summe volatilis est, sal illud igneum intime penetrat, penetrando solvit & solvendo ipsemet coagulatur & concrevit

crefcit in ens aliquod mirabile, ex fpiritu univerfali & fale ifto igneo conftans, adeoque nec plane corpus, indolem enim fpiritus retinet, nec plane fpiritus, quia in igne non tantum inftar metalli, imo vel inftar ceræ in candenti lamina liquatur, & verum eft fal fufile Philofophorum: Nam omnis liquabilitas a fale eft, hujus autem fuſibilitas a Saturniæ fpiritu, ſine cujus penetratione & concretione nunquam iſtam in calore etiam leniori liqueſcendi facilitatem acquireret. Sal etenim hoc fuſile non eſt niſi ſubtilis ſubſtantia ſpiritualis congelata, in qua eſt fluxus levis, ob terræ incentrationem factam mediante oleo Philoſophorum, ſeu unctuoſo humido. In ſtatu ſolutionis ſub ſpecie aquæ craſſæ eſt, coagulata ſub ſpecie ſalis, & in igne refert metallum liquidum. Eſt enim unctuoſum humidum terreſtri ſuo fortiter commixtum, cujus principia paucis ſic indicat ZADITH ſenior Philoſophus: *Draco autem eſt aqua divina, & cauda ejus eſt ſal ejus.* Habetis ſic totum myſterium Hermetice recluſum, circa quod quæ elucidanda reſtant plurima, ſequentes libri patefacient. Nunc tandem addo ſimilitudinem, qua innoteſcat, quomodo liquor, ſeu ſuccus iſte ſaturniæ vegetabilis, cum ſanguine ſeu ſulphure Draconis poſſit concreſcere in corpus unum. Inſpice igitur regnum vegetabile & animadverte, quod in eo univerſalis & ſolaris vere igneus ſumme volatilis ſpiritus, ſolo odore ſulphuris alicujus vegetabilis in ſemine latitantis vincatur & ſubjugetur, cumque ipſo ſemine concreſcat in unum corpus, ab eo ſpecificetur, determinetur, univerſalitatem amittat & evadat natura vegetabilis. Fœmella enim eſt, quæ & naturam & nomen ſui maſculi in domo aliena amplectitur. Idem de regno minerali intellige, & in opere naturæ proceſſum ſequere, ſic ab antimonii verſipelli regulo martiali non ſeduceris. Perge ad textum Auctoris:

Eſt itaque revera chaos, quod ad omnia metallâ ſe habet ut mater.

166 *Mercurii sôphici præparatio dilucidata.*

Alchymista hic mihi rursum accinit, antimonii regulus verum chaos est, in cujus præparatione, ope ignis externi, per addita salia elementa susque deque vertuntur, separantur, mutantur, præcipitantur sicuti in primordiali mundi chao, pura demum puris magnetice conjunguntur, impura penitus sequestrantur. Nunquid antimonium audit metallorum primum ens & radix, & proin ad illa se habet ut mater? verum bona verba viri! concedo vobis antimonii regulum chaos esse. Hoc enim vos caligine involvit, hoc in errorum abyssum præcipitat, super cujus faciem meræ sunt tenebræ, quas TRISMEGISTUS in *Pimandro* appellat *umbram horrendam*. Certe Philosophorum nemo antimonium, nisi ænigmatice loquatur, radicem aut matrem metallorum appellat, quod latius ex dictis in Dissertatione præliminari patefcit. Sal vero illud prædictum fusile, quæ & ipsa est Philosophorum terra foliata, quam me vidisse & contrectasse supra testatus sum, ad omnia metalla, in primis perfectiora, se habet ut mater, quia continet illarum virtutem seminalem, imo, quod iam superius deduxi, est ipsumet auri argentique humidum radicale, & ipsum ens primigenium, ex quo tam vulgi mercurius, quam metalla alia generantur. Mater est, in cujus uterum Sol regredi debet, ut virtute millecupla auctus regeneretur. Mater est, continet enim sperma fœmineum, cui accedente spermate masculino, fieri potest generatio, quod cum arti deficiat, adepti aurum substituunt perfectum, quod in ejus menstruo radicali solutum, totum fit sperma, & cum vitæ metallicæ manifestis indiciis pristinam recipit virtutis seminalis potestatem. Vos artistæ in regulum vestrum antimoniale, aut ejus mercurium, aurum serite, exspectate germinationem & messem, & vos in fine pessime delusos dolebitis; idem facite ex jussu Philosophorum in terram eorum foliatam, & suo tempore aureas mirabimini aristas. Etiam Sophorum mercurius chaos est, quia omnia elementa & virtutes cœlestes & metallorum semina confusa
& in-

& indistincta comprehendit, quod de regulo antimonii dici nequit.

Ex eo namque omnia extrahere novi, etiam solem lunamque absque Elixire transmutatore, quod qui pariter vidit, potest attestari.

Concefferim in regulo antimonii martiali reperiri particulas metallicas, imo vel aureas, in ejus prima concretionem aliquando forte admixtas, nulla tamen experientia hactenus docuit, in eodem arte fuisse productas & eductas. Plura sunt mineralia, e. g. talcum, vitriolum, auripigmentum, ex quibus extractum fuisse aurum, Chymicorum loquuntur observationes: an illa propterea (quod argumentum est PHILALETHAM male interpretantium) dixeris esse quoque matrem metallorum? non negarim mercurium antimonii alicubi in aurum fuisse transmutatum, sed quod absque Elixire transmutatore, hoc probatione indiget. Mercurium antimonii, sulphure martis imprægnatum, sola digestionem in aurum transmutari posse, postulatum BECCHERI est, saltem aureitatis speciem edit, dum lunam deaurat. Regulus martis cum cinnabari tritus, mixtus & destillatus, eodem teste, regulum de regulo dejicit, qui sufflatione vel cupellatione probatus bonæ notæ aurum exhibet. SUCHTENIUS contra, se ex eo aurum quoque extraxisse scribit, quod tamen in supremo examine sophisticum & sine utilitate comprehensum fuerit.

Constat autem concordi adeptorum testimonio, habito mercurio sophico posse imperfectorum metallorum mercurios ad auri naturam perducere, perfectionem quidem simplicem, propter semen auri ex aqua mercuriali eductum, citra tamen multiplicationem, idque non per modum projectionis instantaneæ, sed per viam digestionis.

168 *Mercurii sophici præparatio dilucidata*

nis ac maturationis, non tamen cum adeo exuberante emolumento, quæ idcirco *particularia* vocant *philosophica*, quorum processus nonnulli aperte satis descripserunt. Qua quidem ratione etiam PHILALETHA per mercurium verum sophicum, cujus possessor erat, facili compendio ex regulo antimonii martiali Solem potuit extrahere, quo hic collimat: Impossibile namque est, parare raurum, antequam radicem habeas, & particulares instituere metallorum transmutationes reales & essentielles absque mercurio Sophorum, uti omnes testantur veri adepti. Confer. SENDIVOGIUS, Ludov. de COMITIBUS, aliiq. Mercurius sophicus autem potentia proxima aurum est, alias non posset in illud mutari, unde LULLIUS in Theor. Testam. *Mirantur rustici, quando eis dicitur, quod nostrum argentum vivum durum sit.* Sub mercuriali enim forma auri profunditas, quod ejus sperma est, absconditur.

Vocatur hoc chaos arsenicum nostrum, aer noster, luna nostra, magnes noster, chalybs noster, diverso tamen respectu, quia varios status subit materia nostra, priusquam ex meretricis nostræ menstruo excernatur diadema regale.

Frequens est polyonymia mercurii sophici primaterialis, secundum diversum ejus statum, operationes, phaenomena. *Arsenicum* dicitur, quia corpora in putrefactione tetro suo odore inficit & tanquam lethali toxico primum masculum mortificat, & in atrum cadaver convertit. *Aer* vocatur, quia spiritus est volatilis omnium mundi spirituum subtilissimus, & quasi aura tantum, gas & vapor, quod toties totiesque artis filiis inculcant Philosophi, ne corporali mer-

li mercurio decipiantur. *Luna* appellatur, quia hanc claritate colorisque splendore æmulatur, præcipue vero, quia humore abundat, & ut cœlestis luna in terris, sic hæc in opere humiditatem regit aquasque multiplicat; unde senior ZADITH: *Luna plena est aqua Philosophorum & radix scientia, est enim luna dominatrix humorum.* Magnes nominatur, quia vi quasi magnetica semen specifisum e corpore suo allicit; *chalybs* vero, quia ut hic prope- rat ad magnetem, sic sperma auri ad Sophorum mercurium. Dicitur autem materia illa chaotica, ex qua paratur Sophorum mercurius, ceu auri regale diadema, *meretricis menstruum*, quia de se est immundissima & magnam artis sagacitatem deposcit, priusquam, sordibus omnibus depositis, extrahatur inde quod est purissimum. *Meretrici* vero subjectum spiritus universalis comparatur, quoniam, priusquam masculo primo nubat, jam se alteri miscuit lenoni, a cujus contracta labe est depuranda. Confer ESPAGNETUM. Et hæc explicatio pro artis filiis sufficit. Pro Sophistis quoque merito hæc omnes sortita est denominationes. *Arsenicum* dicitur, ut ab eo ceu veneno lethali sibi caveant. *Aër*, ut eum captare, quod faciunt, rem sciant esse inanem & stolidam. Propriissime nomen *luna* gerit, quæ tota inconstans est, ut, qui illam sectantur, instar lunæ quoque mutantur, & tandem ipsi evadant lunatici. Apte *magnetis* nomen habet, qui non ferrum, sed, ut Philosophi volunt, aurum trahit, nempe ex burfis & cistis auri-seu potius ciniflonum. Nec male *chalybs* dicitur, ad quem duræ cervices & frontes pervicaces artificum allidantur. Sed quid vel dictu fœdus est *meretricis menstruo*, & tamen hoc aliudque, quod nefas dicere, pro materia servit impostoribus, quibus proin non diadema regale, sed sæpe catena mansit in trigono infauſto. Legite Sophistæ, cavete.

Disce igitur, qui sint socii Cadmi, quique sit

Append. A. M. Vol. VIII.

Y

ser.

Serpens, qui illos voravit. Quæ sit cava quercus, ad quam Cadmus serpentem transfixit.

Fabula hæc de Cadmi sociis in aliorum Philosophorum scriptis etiam occurrit, de qua sic FLAMMELLUS: *Antiqui sapientes Cabalistica terram, sive latonem nigrum dealbandum, in suis metamorphosis adumbrarunt sub figura serpentis Martis, qui Cadmi socios devoravit, sed ab hoc rursus occisus & lancea ad quercum transfossus est: Hanc quercum bene observa.* Ita ille. Explicatio facilis est, si per serpentem solvens mercuriale, per Cadmi socios sal indigitatum intellexeris, quod quidem primum ab aqua devoratum hanc postea occidit, mortificat & figit. Sed de *cava quercu* contendunt eruditi, aliis, cum BERNARDO Comite, Fontinæ involucrum, id est, juxta ESPAGNETUM, vas artis ligneum, ex trunco quercino, in duo hemisphæria concava secto, paratum, quod ovum vitreum philosophicum capiat foveatque, ad literam intelligentibus; aliis, cum quibus & ego facio, ipsum sal philosophicum, ad quod Apollo Pythius, id est sulphur auri, mercurium transfigit perimitque, magis vere & philosophice designantibus. Si quis enim aliquid fecit in opere tentamen, globum ejusmodi ligneum novit esse superfluum, imo plane inutilem. O quot non patiuntur hodie sortem sociorum Cadmi, quos devorat & occidit artis aurificæ in corde serpens libido! quotus hodie inter istos reperitur Cadmus, qui hunc in sinu anguem queat suffocare? Etiam aliquando fumivendulos Sophistas serpens ille non ad cavam, sed triangularem quercum defixit. Quisquis sapit, fugiet serpentem vorantem socios, devorantem opes, fortunam, tempus, honorem. Fugite socii, fugite, latet anguis in herba. An faustiores sint, qui per serpentem antimonium, per Cadmi socios frustra chalybis, per quercum cavam, carbones & salia in præparatione reguli antimonii martialis requisita, intelligunt, ipsi viderint.

Disce,

Mercurii sophici præparatio dilucidata. 171

*Disce, quæ sint Dianæ columbæ, quæ Leonem
mulcendo vincunt, Leonem inquam viridem,
qui revera est draco Babyloniensis, veneno suo
cuncta interimens.*

Et si hic nondum locus sit de *Diana colambis* fundamentaliter agendi, tamen aliquid præliminariter de iis est dicendum. Allegoria hæc ortum traxit ex descriptione rami aurei, quam mirabili laconismo ingeniose complexa est Sybilla apud MARONEM, *Lib. VI. Æneid.* ubi geminæ Dianæ columbæ a Venere submissæ, arboris solaris ramum,

*quem tegit omnis
lucus & obscuris claudunt convallibus umbra,*

monstrarunt, utpote qui nullis cedat viribus, volensque duntaxat sequatur eum, qui

*maternas agnoscit aves — — — — —
— — — & gemina cui forte columba
ipsa sub ora viri caelo venere volantes.*

Quod postea ab ESPAGNETO & PHILALETHA ad arcanum Philosophiæ Hermeticæ opus & primæ quidem præparationis mercurii apposite applicatum, a vulgo vero Chymicorum per fusionem & conjunctionem reguli antimonialis cum Luna & Venere explicatum est, uti inferius ostendam, ubi totum columbarum pandam mysterium. Quod autem Auctor Commentarii in ESPAGNETUM per *lucum & obscuras convallium umbras* Philosophorum ænigmaticos & caliginosos sermones intellectos velit, crassioris minervæ est.

Communis equidem nec adeo inepta est sententia, columbas

Dianæ qui noverit, ipsi esse augurio, quod illis ducibus ad naturæ sanctuarium aliquando possit pervenire. Verum non sufficit illarum cognitio, nisi & notus sit Leo viridis, sive Draco, quem nisi ex prioribus jam noveris, ingenii sane es infelicitis. Nota hic saltem utriusque denominationis rationem, num forte quid luminis ex illa possis haurire. *Leo viridis* inter illas bestias est, quæ ad introitum Palatii sôphici excubant, de quibus ESPAGNETUS Can. XLII. *Limen a cornupetis beluis custoditur, quæ temere accedentes non sine spendio arcent. Earum ferocitatem sola Diana insignia & Veneris columba mulcebunt, si te fata vocant.* Ex quo patet, unum Philosophum ex altero hæc metaphoras mutuasse. Appellatur autem *Leo viridis*, ob naturam tum vegetantem, (quæ tota ejus perfectio dicitur ab *Arnoldo VILLANOVANO*) tum crudam & immaturam, cujus signatura solet esse viridis, non autem ob colorem viridem, ut putant Sôphistæ, quorum *Leo viridis* vitriolum est.

Appellatur *Draco*, ob spiritum, quo scatet, venenosum, de quo *Isaacus HOLLANDUS*: *sunt spiritus volatiles nondum fixi, atque hi sunt venenosi, quamdiu varios illos colores vides. Cave tibi ab eorum aëre, etenim te necaret.* *Babylontensis* additur epitheton, ut ejus locus natalis significetur, nam circa Babylonem draconem hunc nasci, sunt Cosmographi qui fidem faciunt. Dicitur *cuncta veneno interimens*, quod de potentia interimendi intelligendum, non quidem ob venenum proprie sic dictum, sed ob gas sulphureum maxime elasticum, cujus vis potenter agens naturæ animali inimica est, unde gladio acuto & scindenti, item lanceæ passim comparatur, a *LULLIO* e.g. in Codicillo Cap. 31. *Hoc est sulphur fili, & hic Coluber & Draco devorans caudam suam, leo rugiens & gladius acutus;* cujus particulas scindentes, ob proprii Etymii defectum *RIPLÆUS Porta 3.* appellat *toxicum potentissimi furoris, quo potest nullum excogitari nocentius a pharmacopolis.*

Ejus

Mercurii sôphici præparatio dilucidata. 173

Ejus halitus aliquando a me incaute susceptus sanguinem e naribus excussit, & aliquot dierum cephalalgia caput feriit.

Jam vero etiam, ut quid morale addam, istæ Dianæ columbæ, sæpe viros quoque generosos, quos leones diceres, mulcendo vincunt; scilicet spe blanda obtinendi rami aurei. Prævolant, & isti sequuntur in densissimos lucos, ex quibus vix datur egressus, imo etiam ad Leonum & Draconum antra seducuntur, qualia merito appellavero Sophistarum impostorum, Mercurivendulorum, arcani arcanissimi jactatorum, Ciniflonum ergasteria & ambubaiarum collegia, in quibus non raro reperitur idiota, sacerdos, Judæus, miles, tonsor, imo anus,

Et brodiis suetus, qui pharmacopola coquendis,
Histrio, Rastricola, & pistor, agaso, faber.

Nam & hoc hominum genus vult novisse ubi crescat

Aureus & foliis & lento vimine ramus.

Verum sinamus hos errare. Redeamus nos in viam & ad rectam semitam, quam nobis infra geminæ columbæ ostendunt. Nunc vero clausulam audiamus, quam huic capiti PHILALETHA imponit:

Tandem disce Mercurii Caduceum, quo cum mira operatur, quæque sint nymphæ illæ, quas incantando inficit, si voto tuo cupis potiri.

Nullus melior est verborum interpres, quam ipse auctor. Quid ergo sit *mercurii Caduceus*, satis explicat in *Fonte chym. Phil.* ubi mercurii sôphici ortum describit, quod sit vapor, spiritus, sive exhalatio tenuissima in monte altissimo, a plaga meridionali ver-

sus

174 *Mercurii sôphici præparatio dilucidata.*

sus occidentem sito, clausa, quæ congelata ab aëre stillando per guttas decurrit in aquam limpidissimam, quæ statim colligitur. *Est enim inquit, verus mercurii caduceus, quocum mira operatur. Hac est aqua nostra, ignis noster, estque noster mercurius & non vulgi, sed liquor salis purissimi calidus & humidus, quem mercurium nominamus.* Ita satis candide PHILALETHA. Quare autem mercurii caduceum appellet, hæc est ratio: Mercurii baculus duplicem anguem, masculum & foemellam sibi implicatos, habet. Nam inter hos invicem decertantes projectus a Mercurio baculus, mox pacem & concordiam inter illos reduxit. Ita quoque aqua sôphica, quæ foemina, quatenus vaporem saturniæ vegetabilis complectitur, & masculus, quatenus illi vis ignea ab immisso vinculo includitur, hermaphroditicæ quasi indolis est. & ex angue alato & non alato, seu volatili & fixo, componitur, qui mediante caduceo in unum Draconem coalescunt, ut apud FLAMMELLUM figura monstrat hieroglyphica. Cum hoc caduceo mercurius mira operatur, quia, ut PHILALETHA *Tr. de Metall. metamorphosi* ait, se pro lubitu suo transformat & varias larvas induit. Quæ enim non signa, phænomena, colores, mutationes, figuræ & rerum mirandarum schemata tum in solutione, tum coagulatione fixi & volatilis apparent? ubi & nymphea Beja, quasi incantata, in Gabritii amplexus rapitur, nigredine inficitur, variasque subit alterationes. PANTALEON aliam subesse rationem putat, quod caduceus mercurii serpentibus circumdatus sic appelletur, nempe quod philosophicus spiritus noviter ex suo absurdo corpore extractus optimeque lotus, eundem odorem de se spargat, qualem vitrum vel ampulla præbet, in qua serpentes detinentur. Verum odoratus ego sum non semel mercurii caduceum, & quoque sæpius vas, in quo per totam hyemem vivum sine omni alimento detinui serpentem non adeo parvum, non sensi tamen ullam odoris paritatem. Hæ igitur nugæ sunt, ut & cætera PANTALEONIS principia mercurii constituentia, ut mox ostendam. Ipse talem

non

non videtur subodorasse, sed ex alio quodam scriptore chymico, qui simile refert, fideliter excerptisse. Novi spiritum esse foetidum, imo foetidissimum, unde jam ab ipso HERMETE appellatus fuit *aqua fœtida*, & a MORIENO odori sepulcrorum assimilatus. Sicuti & plures artifices de ejus præparationis primæ fœtore sunt conquesti. Unicus omnium loco hic testis esto D. THOMAS *de Aquino*, seu quisquis sit sub ejus nomine Philosophus, Tr. de lapide Philosoph. *Hoc quidem opus est verum & perfectum, tamen tantum laborem & fœtorem, ac etiam corporis, mei imperfectionem sum perpeſſus, ut disponerem hoc opus nullo modo, nisi necessitate coactus, iterum attentare.* Sed quod serpentum odorem referat, sentire nunquam potui. PANTALEONI igitur nasus fuerit sagacior, aut alia monstra & Dracones vasi suo incluserit, quod Corollarii loco & pro coronide libri hujus primi Curiosus nunc ostendamus, ut pateat, quis quantusque fuerit PANTALEON, PHILALETHÆ nostri impertinens Censor, & iniquus condemnator.

Emblema.

Vas philosophicum, in quo est
Mercurius Pantaleonis.

Lemma.

Dictum illud Chaldæorum proverbiale:

Vas tuum inhabitant bestiae terræ.

Adesto PHILALETHA. Sedet pro tribunali personatus PANTALEON, proh! quantus, ut ipse dicit, *παντα λυον*, & te accusat, quod tuæ ipsius fabricæ fundamentalem rationem vel nesciveris, vel subdole subticueris: Audivisti jam superius sententiam ab eo condemnatoriam, te esse lapidis sôphici furem. Nunc autem fundamentum magisterii, ad ulteriorem tui confusionem, se longe melius

176 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

melius & clarius toti mundo literario propositurum, grandis ille Sophorum αὐτὸς ἔφα jactitat. Attende; juvenculus enim es, cum quo natura, grandæva matrona, nil habet commercii. Barbatus Pantaleon sedet in cathedra Dictator, & in medium adducit mercurii sophici principia. En! aperitur stabulum, ne expavescite spectatores, monstra & horrendæ in scenam prodeunt belluæ. Vid. *Bifolii metallici Cap. 3.*

Primo in medium affertur *vinculum mercurii*, certe hysteron proteron. Primo funem quærit, antequam leporem habeat; 2. *ignem mineralem naturalem*; 3. *ignem contra naturam*; 4. *Draconem Babylonium alatum*; 5. *Draconem terrestrem*. Egregium profecto chaos, cui ne quid furoris, veneni & antipathiz deficiat, statim subjungit omnes bestias maris, deinde vultures & aquilas, postea & ipsum, ne raritatis quid deficiat, unicornu marinum. Proh qualis belluarum phalanx! quis earum erit domitor? aut quis carceri includet sophico? absint curæ, PANTALEON prudens gubernator est. Constituit illi debellandæ penitusque subjugandæ Vulcanum claudicantem, Neptunum Deum maris, & ipsum Saturnum Deum terræ. Pro superi, quam acutus Philosophus! Contestor quemlibet veritatis amatorem, an hoc non sit potius nugari, quam philosophari: an hoc sit longe melius & clarius fundamentum magisterii orbi proponere, quam fecit PHILALETHA: an hoc sit, ut ait, veritatem scientiarum posteris commendare. Tædet refutare has nugas. Dicit se non expetere, ut capita helleboro bene sint fricata, nec propterea scribere, ut asinus Bileam loquatur. Nescio an se ipsum, an nos sibi non credulos intelligat. Dico hæc saltem: PANTALEON per ista quinque intelligit vel res, si non specie, numero tamen distinctas, aut non distinctas: si illas, jam asophus est, ac primus novorum fundamentorum, quæ merito explodenda, jactor seu potius jactator, cum stolidum sit multiplicare entia

entia sine necessitate: Si non intelligit res numero quinario distinctas, sed ad tria ista, seu potius duo aliorum Philosophorum principia tacito reflectit, impostor est, & scientiæ filium diversis duntaxat nominibus & materiarum pluralitate confundit. Et tamen talis PHILALETHAM sincerissimum, qui scapham dixit scapham, & ignem, qui revera ignis est sulphureus, & mercurii vinculum, quod sal est, & liquorem saturniæ vegetabilis, qui est mercurialis, sine omni fuco pro solis & unicis mercurii sophici principiis cum universa Philosophorum turba constituit; & licet Draconis quoque sub metaphora meminerit, non tamen eum specie aut numero distinxit ab ipso sulphure, sed ut idem esse indicaret, expresse igneum appellavit, quod est monere & docere. PANTALEON vero principia ista confundit & male distinguit, sic & male docet. Ipse LULLIUS, Philosophus alias summe invidus, etiam ad compositionem mercurii plura supponit principia, sed illa admodum eleganter distinguit. Alia enim 1. statuit principia materialia, quorum tantum duo sunt, sulphur & argentum vivum, in quorum uno ignis est naturalis, in altero contra naturam. 2. Alia facit principia demonstrativa, & illa sunt signa, ex principiis his duobus materialibus successive in decoctione emergentia, & sunt quatuor colores essentielles, veluti radices magisterii. 3. Alia porro ponit principia operationis practicalia etiam quatuor, nempe solvere, abluere, reducere & figere. Et sic ne filium artis in practica mentali aut reali confundat, & principia mercurii compositiva materialia, & ejus præparandi instrumenta, & fiendi modum, & signa debitæ præparationis, eleganter & dogmatice distinguit. Quem etiam secutus SENDIVOGIUS, principiorum omnium horum dif-

Append. A. M. Vol. VIII.

z

feren-

178 *Mercurii sophici præparatio dilucidata.*

serentias, si ullus alius, exactissime tradit in Epistolis cedro dignissimis. His igitur viris sincerissimis, ut & nostro PHILALETHÆ, adhæreat sapientiæ studiosus, fugiat PANTALEONIS dracones, fugiat ejus mare & chaos, in quo meræ sunt abyssi & præcipitia.

Prodi nunc rursus in medium tu magne PHILALETHA, salva causa tua est ex judicio omnium Sophorum. PANTALEON suæ cecidit, & qui tribunal scanderat, dejectus est ad infima subtellica. Barbam ejus, qua naturam se deperire senior putat, jam ridet pueri. & leonis exuvias, quibus animalis Bileami aures obtexit, artificum vulgus habet pro deridiculo.

Libri I. Finis.

HISTO-

HISTORIA
M U S Æ,

QUÆ
FLORUIT & FRUCTUS LX. NUMERO PERFECTE
MATUROS SAPIDOSQUE TULIT,
GEDANI An. MDCCXLV.

IN HORTO

JO. PHILIPPI BREYNI,

CONSCRIPTA

AB IPSO POSSESSORE,

AD

VIRUM

EXCELLENTISSIMUM,

CHRISTOPH. JACOB. TREW

MED. DOCT. & CONSILIARIUM
AULICUM &c.

Musa Arabum, quæ Serapionis vulgo audit, antiquissimis jam temporibus ad hunc usque diem, torridæ Zonæ adjacensque terrarum incolis, variis quamvis nominibus notissima, & ob multiplices, quos Humano Generi præstat usus gratissima, circa finem demum sæculi decimi septimi curiosis Europæorum Hortis innotescere cepit, ob culturæ verò ignorantiam possessorum suorum ultra quadraginta annos frustra exercuit patientiam; dum præter caules & folia protulerit nihil.

Tandem An. 1731. Viennæ in Austria, in Horto invictissimi quondam Herois, EUGENII Sabaudicæ Principis, floruit & quidem prima quantum constat in Europa.

Hanc secunda secuta est 1732. Carelsruhæ in famigeratissimo Marchionis Badendurlacensis Paradiso terrestri.

Tertia Lipsiæ 1733. Hortum Caspar-Bolianum floribus suis fructibusque ornavit; cujus descriptio exstat cum figuris in Actis Erud. Lips. A. 1734. M. Aprili.

Quarta in Hollandia 1736. in cultissimo Consultissimi Viri *Georgii* CLIFFORTII Horto, Hartecampi prope Harlemum, flores pariter fructusque feliciter protulit. Cujus sane memoriam perituro nunquam & egregio condidit monumento magni Nominis Botanicus *Carolus* LINNÆUS, eique Musæ Cliffortianæ titulum inscripsit.

Quinta eodem anno quoque flores suos fructusque monstravit in Angliâ, in Horto Baronetti *Josephi* AYLOFFEE; teste *Cl. TREW* in *Commerc. Litter. Norimberg.* 1739. p. 50.

Sexta Anno 1738. in Horto Oehringensi Comitum Hoenloici in Franconia, mense Septembri floruit & Februario anni subsequentis fructum perfecit. Vid. *Commerc. Litter.* 1739. p. 42. & seqq. & p. 106. & seq.

Post hanc Musæ 1739. in Horto Brunsvicensi flores fructusque ferentis binis verbis mentio fit in Programmate funebri Helmstedtensi, Viri desideratissimi *Elie* Frid. HEISTERI. Vide *Commerc. Litt.* jam jam citati 1741. p. 108.

In Horto Marchionis Brandenburgico-Onoldini, Friesdorffii, in Franconia vero An. 1740. non unica Musæ, sed quod observatione dignum, quinque successive octodecim Mensium spatio floruerunt. Vid. *Commerc. Litt.* 1741. p. 385. & seqq. & p. 393. & seqq.

Et hæc omnes sunt, de quibus aliquam in scriptis Eruditorum mentionem factam reperi.

Tandem etiam Gedani A. 1745. in horto meo, mense Septembris & sequentibus, insolito nostris terris Septentrioni magis vicinis spectaculo, flores copiosos & anni subsequenti Februario & Martio fructus omnes maturos exhibuit.

Hujus nunc succinctam Historiam texere Tibi, Amicorum optime, de me & Musæ non tantum, sed & Musis optime merito inscribere, pace Tua constitui.

Primum Musæ specimen debeo Viro Summe Reverendo Dno de ZIETEN, Joanniti Ordinis Equiti &c. Botanicorum Mecænati: Hic, pro singulari erga me affectu, Ao. 1739. ex Horto suo, quem summa industria, nullis parcens sumptibus, colit Trebnitii in Marchia Brandenburgica, (cujus Catalogum publici juris ante aliquot annos fecit Clarissimus *Joannes Gottlieb* GLEDITSCHIUS, quondam ipsius Botanicus, nunc Professor Med. Francofurtensis) plantam Musæ unius anni mihi dono misit, quæ autem in itinere terrestri longinquo multum passa, brevi iterum meo dolore interiit.

Anno vero 1740. Consultissimus Vir *Georgius* CLIFFORTIUS, J. U. D. Botanicorum Mecænas summus, alio specimine unius anni pariter quatuor pedes circiter alto, una cum arbore Camphorifera elegantissima, ex Paradiso suo Hartecampiano Hortulum meum beavit. Hoc cum per mare iter fecerat, sanum & vegetum ad manus pervenit meas.

Ab eo tempore Musam hanc summo studio colui, quæ autem, præter folia singulis annis majora, produxit nihil. Donèc Hypocaustum amplius magisque spatiosum pro ea aliisque plantis exoticis exstruendum curavi, idque eo successu, ut brevi post, anno sci-

licet 1745., postquam folium longe ceteris minus ceu florecentiæ prodromum emiserat, d. 8. Septembris conum, circiter pugni magnitudine, ex cavitate pediculi ultimi folii jam jam memorati, in quo spadix cum spathis & fructibus subsequitur latebat, protruderet.

Altitudo caulis tunc erat octo pedum cum dimidio. Peripheria ejusdem prope radicem duorum pedum cum duabus uncis; in summitate vero tantum quatuordecim unciarum.

Folia in cacumine relicta numerabantur octo, quorum maximum sex pedes cum dimidio longum, duos cum dimidio latum bipedali pediculo fultum. Ultimum, quod spadicem præcedebat folium supra memoratum, omnium brevissimum, quatuor tantum pedes longum cum pediculo dimidii pedis.

Spadix ad quatuor pedum longitudinem excresecbat, præ gravitate deorsum, & quidem, ut in Cliffortiana, observante LINNÆO J. cit. p. 34., versus plagam boreali orientalem reflexus, ei, cujus figuram egregiam in Musa Cliffortiana exhibet, plane similis, sed major & robustior.

In spadice observabatur primo folium spathæforme LINNÆO dictum, quod ex folio & spatha mixtum videtur, eo etiam a ceteris diversum, quod non ut illa ex radice plantæ, sed ex ipso spadice, quemadmodum & spathæ omnes, originem ducebat.

Hoc successive per intervalla sequebantur spathæ, quarum prima erat floribus cassâ; sex vero subsequentes floribus sæcundis, a LINNÆO hermaphroditis femininis dictis, refertæ sequenti ordine:

Spatha 1.	Floribus cassâ	A. 1745.	Septembr. 17.
2.	Floribus XL		19.
3.	X.		22.
4.	X.		23.
5.	X.		25.
6.	IX.		26.
7.	X.		27.

LX. Flores sæcundi, quorum fructus omnes, tribus

tribus exceptis, quos immaturos decerpit, ad perfectam
successive pervenerunt maturitatem, a 28. Jan. anni 1746.
nimirum usque ad finem Martii.

Hicce demum succedebant spathæ ultra quadraginta sensim
minores, singulæ flores infœcundos seu abortientes, hermaphro-
ditos masculinos LINNÆO dictos, plus minus decem habentes.

Terminabatur spadix tandem in parvulum conum atro pur-
pureum, ex meris exiguis spathis compositum, qui tandem cum
intero spadice exarcescebat.

Flores tam fœcundos, quam infœcundos in mea Musa ejus-
dem plane structuræ inveni cum iis, quos sæpius laudatus LIN-
NÆUS quam accuratissime descripsit & delineavit in Tractatu ali-
quoties citato. Constabat nimirum Flos ex duobus petalis, sive,
ut cum LINNÆO loquar, ex unico petalo & uno nectario, sine omni
perianthio, staminibus vero sex cum germine & stylo præditis.
Prouti fufius apud LINNÆUM videre licet. l. c. pag. 14. Unicum
florem inter fœcundos deprehendi e duobus perfectis nectariis
juxta se invicem positis, cum totidem staminibus, ut solent, reclina-
tis, suis apicibus præditis, unico licet tantum petalo ceterisque
staminibus quinque cum stylo, ut in ordinariis, constantem. Ma-
ximj flores fœcundi cum germine, non enim omnes ejusdem erant
magnitudinis, octo uncias longi; infœcundi vero vix tres supera-
bant. Hi versus extremitatem spadicis magnitudine decrescebant;
ceterum figuris & descriptioni LINNÆI exacte respondentes.

Fructus denique ultimis Januarii anni 1746. diebus maturefce-
re incipiebant, quod ex colore, quem contrahunt, eleganter flavo
seu citrino colligitur; Februario & Martio vero omnes successive
perfectam maturitatem adepti sunt. Hi, nisi tempore decerpun-
tur & comeduntur, maculas nigricantes ingratas contrahunt & cor-
rumpuntur. Plurimi quinque habebant angulos, ita tamen, ut sem-
per tres præ reliquis eminerent. Quidam erant quadrangulares;;
pauci triangulares. Ecce omnes incurvabantur, quidam tamen
magis

magis quam alii; plurimi lunam fulcatam figura repræsentabant. Majores fructus sex, septem usque ad octo, minores vero vix quinque uncias longi erant. Plurimorum pondus erat trium unciarum, quamvis pauci quidam ad quatuor uncias ascendebant; non nulli autem, sexti inprimis ordinis, non ultra sesquiunciam attingebant. Quorum pondus trium unciarum, horum medulla, detracta cute, duarum tantum erat. De sapore diversa sunt lata judicia, dum alii eum multum prædixerunt, alii vero eum tanti non fecerunt. Quantum ad me attinet, mihi hic tam crudus, quam cum butyro recenti, cujus loco Guineenses oleo palmæ utuntur, frigus palatui sane pergratus videtur; quamvis Ananassæ reginæ fructuum nulla ratione æquiparandus. Naclerus quidam, cui fructus maturos monstravi, me certiores fecit, eos illis, quos olim in Guinea & India Occidentali sæpius observaverat, plane fuisse similes, quamvis saporis gratia aliquantulum inferiores; quod certe mirum non est.

Semina in fructibus dissectis reperi nulla perfecta, sed saltem, ut alii quoque observarunt, eorum rudimenta. Interim Clariss. LINNÆUS litteris Upsalia d. 5. Maji anni curr. ad me datis sequentia refert: Accepi semina Musæ e Capite bonæ spei; erant hæc magnitudine seminum Viciæ sativæ, rotunda & fere orbiculata, parum trifariam compressa, tuberculis undique scabra, basi excavata in hemisphærium, e cujus centro stylus, seu filamentum brevissimum, colore cinerea. Optimam fructus figuram cum descriptione exhibes ipse Vir Clarissime in Commercio Litter. Nor. anni 1739. Tab. II. Fig. 15. 16. 17. & p. 107.

Initio Aprilis postquam fructus omnes e spadice decerpti erant, caulis plantæ vero cum foliis & spadice magis magisque languescere & marcescere cœperat, spadicem abscindendum & brevi post etiam caulem ipsum tres digitos supra terram transversim dissecandum curavi, ut interna ejus facies & structura paterent.

Caulis diameter erat 7. unciarum, partim ex pediculorum basibus lamellatim se invicem amplectentibus, partim vero in meditullio

ditullio almirum ex caule proprie dicto e radice octo, cujus ipse spadix tantum productio est, constans. Hic solidus quidem, sed cultro facile instar radice rapæ cedens, coloris erat albi, in medio non nihil palleſcentis, trium unciarum secundum diametrum crassitie. Hunc lamellatim pediculorum bases circum circa ad duarum unciarum latitudinem amplectebantur. Foliorum bases singulæ, dimidium diametrum caulis proprie dicti investientes, semiunciam fere in medio crassæ, sensim versus latera tenuiores reddebantur, componebanturque ex duabus membranis parallelis, quæ aliis membranulis secundum longitudinem excurrentibus & ad perpendiculum positis, septaque transversa tenuiora adhuc regulariter admodum ordinata continentibus, connectebantur, ita, ut ex meris cellulis, sive alveolis fere cubicis & vacuis eleganter ordinatis constare viderentur; erant autem alveoli maximi quatuor circiter linearum.

Parſ caulis ad radicem relicta sensim cum radice subjecta primaria putrescere & perire observabatur. Qui autem prodierant novi stolones quatuor relicti, non nulli enim studio abscissi erant, eo lætius & intra paucos menses ad insignem excreverunt altitudinem, ita ut maximam anno proximo flores fructusque editurum sperem. Aliam plantam ex eadem Musæ servo biennem, quam certe proxima æstate hymeneum celebraturam dubito nullus.

Habes hic Vir, Excellentissime, promissam tibi Musæ meæ Historiam; succinctam quidem, sed tamen quædam, quæ observatione digna magis viſa sunt, ab aliis non relata, continentem. Clarissimi LINNÆI Historia Musæ Cliffortianæ cum additamentis in Horto Cliffortiano p. 467. & 468. supplebit a me omiſſa; quibus, quæ in Actis Erud. Lipsi. Auctore Anonymo, & quæ Te auctore in Commercio Litterario supra citatis reperiuntur, addenda sunt. Hi tres enim soli sunt, qui de Musæ ex professo egerunt.

Nolo tamen quis credat, omnia quæ circa nobilissimam hanc Plantam dici possunt, jam exhausta esse. Ego enim eam tam mi-

rabilem & omnia circa eam tam notatu digna reperio, præsertim circa vegetationem, quæ ex hac sola magnum lumen fornerari potest, qualem vix ullam aliam novi. Neque minus mihi ad extollendam Omnipotentis, Sapientissimi & Benignissimi Creatoris gloriam videtur apta.

Antequam vero hic pedem figam, unicum addam Corollarium. Clarissimus LINNÆUS & Tu Vir Optime non minus ipse, de variis admodum figuris florum Musæ a variis Auctoribus observatis & descriptis multum solliciti & incerti videmini, quid de iis judicandum sit & statuendum. Nec diffiteor, me quoque initio circa hanc materiam fluctuasse. Postquam vero omnia solícite perpendi, & meam florentem Musam diligenter examinavi & cum Clifortiana ceterisque, quæ in Europa floruerunt & descriptæ suat, contuli, haud difficulter colligere valui:

Figuram Floris Musæ, prouti a LINNÆO describitur & delineatur, esse solam vere naturalem & essentialem, adeoque characteristicam; ceteras vero, imprimis Musæ Horti Caspar-Bosiani in Actis Erud. Lips. l. c. & Horti Oehringensis in Commenc. Litter. anni 1739. p. 51. descriptas & depictas, producta tantum esse luxuriantis naturæ & flores monstrosos, ideoque non species diversas sed tantummodo varietates constituere; quemadmodum in multis floribus, qui pleni dicuntur, contingit. Forte autem hæc ipsa Musa lusui naturæ hoc passu, præ aliis plantis, maxime subjecta est. Quamvis exempla florum aliarum etiam plantarum in promptu sint, qui dum pleni redduntur adeo immutantur, ut characteristicæ notæ floris speciei ordinariæ frustra in pleno flore quarantur, e. gr. Aquilegia, Cardaminum &c.

D. D. JO. MITCHELL

DISSERTATIO BREVIS

DE

PRINCIPIIS
BOTANICORUM

ET

ZOOLOGORUM

DEQUE NOVO STABILIENDO NATURÆ
RERUM CONGRUO,

CUM

A P P E N D I C E

ALIQOT GENERUM PLANTARUM
RECENS CONDITORUM.

AD

VIRUM CELEBERRIMUM

PETRUM COLLINSONUM

REGIÆ SOCIETATIS LONDINENSIS
SOCIUM

EX VIRGINIA

TRANSMISSA

ET HUIUS FAVORE CUM

D.D. CHRIST. JACOB. TREW
COMMUNICATA.

DISSERTATIO.

§. I.

Primum principium & ipsum quasi fundamentum botanices & zoologiæ videtur generum cognitio, seu scientia ex omnibus notis speciebus illas conjungendi, quæ plurimis primariis & naturæ maxime propriis attributis conveniunt, illasque separandi, quæ ab iisdem discrepant. Sed non obstantibus tot tantorum hominum arduis laboribus nondum rite innotuit, neque inter diversos convenit, quæ plantæ aut quæ animalia ejusdem generis censenda sint, multo minus, quæ vel quot attributa convenientiæ genericæ tesseram naturalem constituere debeant. Id quod exinde proficisci mihi videtur, quod nulla proponant certa & demonstrata principia, neque ulla ipsis innotescant experimenta, nec ullus modus capiendi experimenta, ex quibus (ut in aliis omnibus rerum natura scientiis) sua principia deducere & demonstrare debebant, & ad quæ tanquam ad sacram anchoram in re dubia confugere iis liceat. Variorum dissentientes admodum opiniones vel inter semet ipsas vel cum rebus ipsis conferenti abunde id patebit, idque præterea, quod duo systematici, ejusdem systematis affectu iisdemque principiis imbuti, de generibus aliquot plantarum atque animalium, longe secus sentiant: utcunque enim genera circumspecte & caute definiamus, plantas tamen atque animalia genere convenire, quæ caractere generico dato aliquatenus discrepant, & vice versa, iis bene notum est, qui scientiam ex ipsa natura potius, quam ex libris, addiscere satagunt. Hæc discrepantia, utcunque levis, dissensus auctorum & miræ confusionis, nisi & errorum gravium, causa est & semper erit: in generum enim characteribus tradendis vel excessu vel defectu plerumque peccatur, ne dicam quod characteres ab hac vel illa parte pro arbitrio petantur, unde quædam ab aliorum consortio, præter naturæ manifestum

nifestum institutum, excluduntur, alia e contrario admodum dissimilibus conjunguntur, haud sine naturæ tortura. Quantum enim ego suspicor, ut palam fatear, systematici res naturales sui potius systematis legibus, quam systemata ipsa rerum naturæ accommodasse videntur; neque id iis vitio vertent, vel ipsos tarditatis insimulabunt, qui operis difficultatem ex scientiæ multiplici objecto & imperscrutabili rerum natura natam, cognoverint. Hinc vero addiscant, majorum placitis, vel recentiorum inventis, haud adeo arcte adherere iisque penitus acquiescere, quin potius omni industria contendere & omnem movere lapidem, ut præclara ars quotidie promoveatur, quamdiu primum ejus principium & ipsum quasi fundamentum vix dum stabilitum fuerit.

§. II.

Ut vero asserti veritas liquidius constet, perpendamus paululum principia, quibus sua systemata superstruunt Botanici probatissimi, & duo tantummodo esse diversa, ex quibus hi convenientiæ genericæ indicia petunt, statim patebit: Ex convenientia scilicet in plurimis attributis, vel in partium fructificationis structura. Qui priorem sententiam retinent, inde eam tueri volunt, quod plantæ istæ, quæ plurimis attributis inter se congruunt, genere quoque manifeste & sine dubio convenient, id quod plerisque est in confesso & pro comperto receptum; cui sententiæ haud renuo, quippe quicquid natura rerum in se sit, nobis tantum est congeries omnium eorum attributorum, quibus quæque res induta est, in eis vero, quæ plurimis attributis discrepant & quæ nihilominus sub eodem genere militare censentur a plerisque, vel quæ attributis illis inter se conveniunt, ad diversa tamen genera referuntur, nondum rite innotuit, neque convenit, neque unquam indicare forte valebunt, quousque hæc discrepantia generica, an specifica, sit censenda, ratione habita ipsius naturæ potius, quam systematis, seu sententiæ botanicorum. Præterea in methodo plantarum condenda, eaque certa & facili

facili reddenda, haud adeo arridet attributorum plurimorum investigationis, ac unius vel plurium e maxime propriis electio, convenientiæ in plurimis quasi indicium: & proin hujus systematis fautores, quando ad characteres genericos imponendos deveniunt, sit, quæ, vel quot, attributa convenientiam in plurimis, i.e. genericam, constituere debeant, incerti semper hærent & in diversas sententias distrahuntur parum sibi constantes, adeo, ut, etiam si ingenii quodam acumine ad botanicen quasi efformato plantas similes conjungere sæpe norunt, hanc tamen suam scientiam alios docere nequeant, neque ulla inconvulsa & certa principia proponere.

§. III.

Incommoda inde (§. 2.) nata bene callentes doctissimi quique hujus ævi, aliorum attributorum nullam fere rationem habendam volunt, præterea, quæ in sola fructificatione ejusve partium structura sita sunt, quibus quæ congruunt, genere quoque convenire, esse censenda: quorum systemata ideo ceteris palmam facile præripuere, quod in oblata planta, quæ attributa perpendenda sint, quæve partes excutiendæ ad genus investigandum, sine hesitantia statim cognoscamus, quum ex variis plantarum attributis pauca eligantur ad propositum maxime facientia. Ipsi tamen merito objicitur, convenientiæ genericæ tesseram naturalem ab omnibus stabilitam esse convenientiam in plurimis attributis, quam nequaquam semper indicare fructificationis partium structuram, omnes tandem agnoscunt, qui plantas ipsas examinarunt. Sed præterea hujusmodi systemata, a fructificatione petita, iisdem incommodis laborant, iisdem vitiis sunt obnoxia, quibus præcedentia: uti enim partes fructificationis plurimæ sunt, & neque demonstratur, neque constat, quæ partes essentielles sint, vel etiam maxime essentielles, ad hanc affinitatem vel differentiam genericam determinandam, nunquam dilucide exposuere neque consensere,

sensere, quæ & quot fructificationis partes in generibus naturalibus definiendis admittendæ sint, quæve excludendæ. Unde quidem tot fere principia & systemata habemus vel habere possumus, quot sunt partes fructificationis harumque variæ combinationes, in quibus ut unusquisque sui juris est, & nullis sancitis detinetur legibus, tanta oritur, vel oritura mihi videtur scientiæ perturbatio, ex hac principiorum & systematum diversitate, quanta orta fuit ab ipsius multiplici objecto, utpote quam potius augment, quam imminuunt novis effingendis. Botanici enim plurimi, illicita quadam libidine & culpanda potius licentia, quam sanis artis legibus, omnia pervertunt majorum inventa, classes, tribus, genera, species, nomina transmutant, confundunt & separant ad libitum, regulasque tradunt de scientia denuo ad ipsorum mentem condenda, quasi nunquam condita fuisset, &, quod sane pejus, hæc omnia sui systematis regulis potius, quam naturæ legibus, congrua reddunt. Cuinam, quæso, conceditur hujusmodi effræna potestas? si uni, nonne & alteri? unde certi quid & firmi ex fictis hisce principiis nunquam reperiundum videtur, licet nihil magis sit desideratum. Ineffabili huic incommodo ut manus medicas admoveret quidam coryphæus, summo desiderio sperarunt & flagrarunt omnes, voti licet nondum compotes; at neque lubet, neque oportet, ducem quemcunque sequi, præter solam naturam: istiusmodi itaque ducis tantam rationem homines semper habebunt, quantam ipse habuit naturæ, quandocunque naturam penitus paullo indagare ipsis concessum fuerit.

§. IV.

Adhæc porro concedamus, principium quodvis, ab una quacunque fructificationis parte, vel ab omnibus simul sumtis petitur, ab omnibus recipiendum esse; attamen, in tanta rerum variabilium copia, tantâ occurrit (scu formæ scu structuræ diversitas, sive in numero, sive situ, figura vel proportionem, idque in plantis, quas,

quas, omnes consentiunt, vel plurimi opinantur, ad idem genus pertinere, ut impossibile ferme sit (saltem adhuc nunquam prae-
 tum in tot tantisque conaminibus) characteres genericos effinge-
 re species omnes ejusdem generis includentes, diversi vero exclu-
 dentes, adeo, ut, si quando (quod saepe evenit) plantæ congene-
 res fructificationis partium structurâ discrepent, vel generis alieni
 conveniant, nullo alio modo conjicere, multo minus periclitari
 liceat, an differentia ista generica sit, an specifica tantum, quam,
 hujus vel illius botanici sententiam seu conjecturam adducendo, a
 naturâ forte discordantem, qua quæso acquiescet, modo rem ipsam
 explorare liceret? Quod enim experientia didici, ut palam fatear,
 vaga & quasi ludens natura in tam abundantis rerum copiarum live
 numero live proportionem, situ vel figurâ, ad certas & constantes
 sine exceptione regulas vix ac ne vix quidem reduci potest, vel
 verbis quibuscunque, multo minus iconibus exprimi, unde mu-
 tabilia semper, saepe falsa, principia exinde desumpta, mutabilia
 vel absurda systemata hisce principiis superstructa in damnum haud
 leve bonæ & præclaræ artis. Præterea vero principium hocce fru-
 ctificationis nullam rationem habet aliorum plantæ attributorum,
 quæ æque & forte magis necessario indicio esse possunt hujus affi-
 nitatis vel differentiarum genericarum, quantum nos novimus: certe unus-
 quisque, qui naturam ducem sequi cupit, posthabitis systemati-
 bus quibuscunque, cum cl. RAYO sponte agnoscat faciem exter-
 nam & habitum quandam proprium, in plantis & animalibus adeo
 conspicuum & notabilem, in genere determinando observatione
 dignissimum esse, utcunque a systematicis hodiernis susque deque
 habitum ob nullam aliam rationem, quam quod haud ipsis lubet,
 vel haud convenit, ullam ejus rationem habere: quamobrem bo-
 tanici huic principio per omnia arcte adherentes apud plerosque
 in suspensionem venire aliena consociandi, si non & cognata se-
 parandi.

§. V.

Est vero & aliud nonnullorum placitum hic loci imprimis notandum & rejiciendum, qui existimant, nihili vel saltem haud tanti esse characterum naturæ rerum convenientium indagacionem, modo plantas vel animalia commode digerere possint methodo ad docendam vel addiscendam facili. Hi sane in ipso limine methodi & principiorum stabiliendorum errare videntur: quorsum enim valet cognoscere, plantam hoc vel isto genere censer, nisi idem statuerit natura? Tanti sane interest inter characteres rerum veros naturales, eosque artificiales & factitios, cognoscendos, quanti interest inter ipsam naturam ac hominum de ea opiniones vel insœmia cognoscenda: hinc præclare concludit cl. LOCKE: *So that we may truly say, such a manner of sorting of things, is the unreasoning of men. Understand. L. III. c. 6. §. 36. (*)*. Si vero ipsis lubuisset, naturam ipsam experimentis indagare potius, quam systematibus suis factitiis explicare, genera rerum invenissent ab ipso creatore potius, quam hominibus, efformata; tumque omnes eundem ducem sequuti eodem tendissent & invicem consensissent; quod tamen eo difficilius est, quod nihil æquè imperscrutabilis rerum essentia cognitionem poscit, ac earum in sua genera naturalia divisio, quod bene callentes botanici de hac rerum essentia, ipsis plane imperscrutabili, haud adeo solliciti methodum tantum tyronibus docendis & evitandæ confusioni potius, quam naturæ rerum docendæ, accomodatam excogitarunt per notas quasdam plantarum externas, interiorem ipsarum naturam minime exprimentes, neque ab ea necessario sæpe provenientes. At neque ego is sum, qui rerum essentiam dictam investigare velle videar, ad quod requisitum ingenii acumen mortalibus minime concessum credo; quicquid vero de ipsa nobis scire licet, experi-

Append. A. M. Vol. VIII. b b undo,

(*) i.e. Ita ut verissimum sit, ejusmodi methodicam rerum divisionem, opus esse hominum. De intellectu L. III. &c.

undo, quid natura faciat aut ferat, id unicum nobis innotescit, quodque haud adeo lubrico nititur fundamento, ac hominum pura puta opinio: hujus itaque experiundi modum rerum affinitatibus & differentiis indagandis accommodaturus sum. Quicquid enim a systematicis promissum vel praestitum sit, caremus adhuc dum firmo quodam principio, seu tessera aliqua naturali, experimentis (si fieri potest) demonstranda, quae nobis detegat, quid sit rebus naturalibus inhaerens & necessario ab illarum natura emanans, quo ejusdem vel diversi generis illas effinxerit ipsa natura, & quae nota externa id nobis indicet, hoc opus hic labor est.

§. VI.

Quandoquidem itaque botanicorum & zoologorum principia adeo sint incerta, mutabilia, sive a natura rerum aliena, aliud quoddam naturae congruum & rerum cognationem luculentius exprimens & probans investigata necessarium semper existimavi, & ad quod, utpote certum & constans, omnes deligandi sint. Cui inveniendi ansam praebere videtur consideratio eorum, quae rebus naturalibus maxime essentialia sunt & per quae ad mutua officia invicem praestanda apta deveniant. Inter omnia vero, quae plantis & animalibus essentialia habita fuere, seu necessario illis accidere videntur, nil aliud certi fere reperio, praeter semen generandi, hincque sui simile procreandi facultatem: etiamsi enim quid maximi momenti in fructificatione plantarum cum aliis videam quoad illarum affinitates & differentias; partium tamen structuram seu formam vagam & incertam saepe reperio. Quandoquidem itaque adeo est incerta partium forma, harum usum seu actionem perpendamus, quam solam minime vagam vel fallacem pronunciare licet, quippe constanter eundem hinc effectum natum videmus, seminis scilicet generationem & sui similis procreationem. Hanc mihi considerationem primo suggessere animalia & suggestam illustant: in hisce siquidem videmus plurima diver-

sa cœuntia se mutuo imprægnare; hæc pleraque ad idem genus pertinere persuasum mihi habeo, quantumvis rei naturalis scriptores ad diversa distrahant, usus recepti potius quam naturæ ipsius studiosi: ita equum & asinum sua natura ad idem genus animalium pertinere, autumo, cujus certissimum indicium est ipse mulus ab utroque productus: quorsum enim valent statura, ignavia, tarditas, aurium vel caudæ longitudo, vel jubæ forma ad asinum ab equo, quoad genus, distinguendum? hæc mihi notæ videntur specificæ potius, quam genericæ, utpote in variis speciebus mutabiles, iisque potius casu evenientes, quam necessario illarum naturæ accidentes: hæc enim mutua fecundatio, hæc mutua officia earum naturæ adeo essentialia propinquiorem longe demonstrant affinitatem, quam partium quarumcunque mutabilium & accidentalium forma, utcunque aliena, remotam diversitatem. Hincque sane zoologi systematici eundem errant errorem, iisdem vitiis sunt obnoxii, quibus ipsos botanicos esse superius est ostensum.

§. VII.

Quousque vero hæc mutua fecundatio diversorum animalium extendatur, vel progredi queat, nondum rite demonstrarunt Zoologi, an scilicet genere æque ac specie manifesto discrepantia animalia, constanter lege naturæ, se mutuo coitu fecundent; liceat tamen impræsentiarum de hujusmodi prolis natura conjectando experimenta ipsa præcurrere: utcunque enim sit, an se invicem fecundent, nec ne, prolem exinde plane diversam ab ista, quæ a congeneribus gignitur, quis non videt? Ejusmodi prolem ab *ἵππῳ γένεσι* & *ἀσυνγνέσει* si ullam genitam, monstrosam certe vel hybridam pronuncio: ita v. g. D. D. SHAW in itinere Africano mentionem facit animalis hybridi, ab asino cum vacca coeunte geniti, Mauritanis Cæsariensibus *Kumrah* (*) dicti, a quo pa-

bb 2

rum

(*) editio Anglicana in fol. p. 239. edit. Gallica 4. p. 309.

rum differt vulgo dictum *Gimar*; utinam sane animalis proprium habitum & partium structuram descripsisset (quæ in decerptis ab ejus operibus neutiquam reperio,) ex quibus ipsius & aliorum ejusmodi notas diagnosticas certo colligere liceret, modo tale ita productum constanter reperiatur, de quo sane ancipitis sum sententia; sed quaecunque sit prædictum *Kumrah*, & si quæ alia ejusmodi, neque animal naturale, neque mulus, sed hybrida, mihi audit, quem partium structura vel officiis a mulo, inter congeneres equum & asinum procreato, differre nemo, quod credo, dubitabit. Sed quæ sint notæ diagnosticæ, hybridam a mulo distinguentes, avtoptis decernendum relinquo; sufficit, præsentī instituto tales notas dari avtoptis manifestas, quæ an dentur, nec ne, quis negare audeat sine accuratius instituto partium earumque officiorum examine? hæc vero notas in organorum generationis structura vel officiis, ut in mulis, petendas hariolor, quas tamen exinde perquirendi nondum mihi oblata est occasio. Quod superius de hybridis & mulis diximus, dictum puta de Leo-pardo, Camelo-pardali, Lyco-panthera, Lupo-cane, Cane-vulpe, Ariete-capra &, (si modo tales sint) Cane-fele, Papio-homine, aliisque similibus mulis, hybridis & monstribus passim ab auctoribus commemoratis; de quorum tamen plurimorum contra naturæ leges (quatenus apparet) productorum existentia, vel saltem conitante & naturali productione diu multumque dubito.

§. VIII.

Quum itaque abunde constet, plurima specie diversa animalia se mutuo coitu fecundare posse prolemque exinde vivam & vegetam procreare, hanc se invicem fecundandi potentiam, affinitatis vinculum naturale, foetumque inde productum hujus affinitatis signum externum statuo, quæ affinitas diversa erit profectus istius natura avtopsia dignoscenda, adeo, ut, quæ mulum gignunt, genere censeantur eodem, quæ vero hybridam, monstrum, vel nullam prolem procreant, genere diverso. Ita v. g. asinus & equus, ani-

animalia specie diversa, mulum, constante lege natura, mutuo coitu maris cum femina semper gignunt & proin genere eodem statuuntur; si vero taurus & equa prolem ullam gignant (de qua dubito, an sit partus naturalis & constans) hybridam istam vel monstrosam, saltem ab ipso mulo quadantenus diversam, & notis propriis dignoscendam, hariolor: quare equum & taurum ad diversa genera revoco, cujus indicium est ejusmodi hybrida proles, si ulla, quod signum multo certius & constantius, quam forma quæcunque, mihi videtur. At neque me latet, philosophos nonnullos hanc fecundandi potentiam, ad genera animalium distinguenda, olim excogitasse, quam tamen suam hypothesein ipsi rejiciunt, quia ultra congeneres, ut ad equum, bovem & asinum, hæc potentia extendatur; hi vero solam ipsam potentiam, haud diversimodam progeniem inde productam, pro signo cognationis agnovere, quam progeniem, ni fallor, diversam invenissent in animalibus diverso affinitatis gradu cognatis (quæ proin signum hujus diversitatis commode statui potest) nisi, ex præconcepta quadam opinione, omnia animalia mulos generantia, ut equum & asinum, genere diversa statuissent, unde tot essent genera, quot species animalium; uti vero quædam longe proximior affinitate sunt conjuncta, quam alia, hujus propinquitatis naturalia vincula & externa signa detegere, ex forma & aliis accidentibus, avide cupierunt & desudarunt Zoologi omnes, frustra tamen adhucdum.

§. IX.

Ad hanc vero postram hypothesein stabiliendam observationes & experimenta plurima, nullibi, quod sciam, capta neque ab uno homine capiunda, necessaria esse, haud inficias eo; de quorum quoque successu dubitabunt forte nonnulli, qui nobis objicient, animalia quædam genere diversa, ut taurum & equam, se invicem fecundare prolemque gignere, de cujus prolis natura nondum constat; neque sane ego, inopia observationum & rerum

observandarum pressus, hisce satisfacere possum. Uterius vers
urgeri potest, semen masculinum in utero quocunque, æque ac
proprio, ut ovum in arena calente æque ac nido mater-
no, in genitura exclusionem foveri, & ad eandem maturita-
tem & perfectionem perducì posse; an vero hoc probabile vi-
detur? certe qui diligenter secum animo reputaverit & debite
perpenderit, multiformem organorum genitalium fabricam, di-
versum sæpe horum officium, modum ipsius coitus diversum, ani-
malculi in ovum femineum ingressum vel intimam unionem, di-
versa tempora, quo eadem utero gerunt, varios modos, quibus
utero adheret & ibi nutritur fœtus, fœtuum numerum horum-
que cum matre sanguinis communionem, & exclusionem in diver-
sis & præcipue genere alienis animalibus, mirabitur potius muli
a congeneribus productionem, quam similem prolem ab alienis
expectabit. In muli enim productione semen hocce masculinum
in utero, proprio haud adeo ablimili, nutritum in fœtum excre-
cit longè diversum ab eo, quem enixa fuisset femina propria;
quumque femina congener semini maris talem inducat metamor-
phosin, nonne credibile videtur, in femina alienigena hanc immu-
tationem tantam futuram, ut fœtus tandem nullus excludatur, vel
a priore prorsus diversus, monstrum vel hybrida? quod rationi
adeo consonum pro demonstrato assumam deficientibus ipsis ob-
servationibus, cujus tamen veritate nititur tota nostra hypothesis.
Neque ipsæ observationes adhucdum factæ huic nostræ sententiæ
repugnant: siquidem frequenter videmus, bestias & aves pluri-
mas, immo homines ipsos, turpe dictu, hujus criminis reos con-
victos, libidine furentes, in alia rapi & apposite satis coire, nul-
la subsequente progenie.

§. X.

De convenientia specifica animalium ex eodem hocce prin-
cipio liquido magis constat: quæcunque enim diversa prolem fe-
cundam & proliferam gignunt, seu speciem propagare valent,
specie

specie minime differre, sed accidentibus tantum variare, sint censenda. Huic nostræ sententiæ cum aliis adstipulantem invenio cl. RAYUM, botanices & zoologiæ judicem æquissimum, qui in tractatu de creatione hæc habet: „*Ireksall dogs to be of one species, they mingling together in generation, & the breed of such mixtures being prolifick* (*), p. m. 21. „ Si itaque ex prole animalium certissimas notas habemus convenientiæ & discrepantiæ specificæ, quidni & convenientiæ vel discrepantiæ genericiæ notæ exinde petendæ sunt? quando enim videmus tantam diversitatem in genitura animalium diversorum, nonne abunde patet, diversa affinitate, naturæ vinculo, hunc in modum generantia devinciri? præterea quando videmus, animalia plurima, utcumque accidentibus nonnullis discrepantiis, speciem tamen inter se propagare & conservare, ista proculdubio quam proximo affinitatis gradu, i. e. specie, cognata sunt habenda, & rursus, quæ inter se prolem procreare valent, sterilem tamen, proxime subsequente cognationis gradu, i. e. genere, sunt conjungenda; dum e contrario, quæ ejusmodi prolem nullam vel diversam produciunt, diverso affinitatis gradu & proin haud genere cognata videntur: quippe quod organa naturalia & maxime essentialia, diversis accommodentur officiis, si non & diversa gaudeant structura. An vero ulterius hic progredi liceat, eaque pronunciare *ὁμόφυλα*, seu ex eadem tribu, quæ hybridam prolem procreant, eaque tribu diversa, quæ nullum vel monstruosam gignunt, sine experimentis determinare nolo, ne nimium meis conjecturis favere videar, etiam si neque hoc rationi alienum videatur, modo talium constans & naturalis sit productio, quod tamen nondum rite demonstratum video. Ex hisce principiis species animalium contrahendas esse autumo; quousque vero hoc succedat, experimenta interdum & autopsia docebunt. Ita

v. g.

(*) i. e. Omnes canes unam eandemque constituere speciem censeo: in generationis namque opere commiscuntur, fetusque ex hac commixtione erigendi speciem propagare possunt.

v. g. Dama Virginiana Ray. synop., animal a vulgari Europæa specie minime differre mihi videtur, utcunque magis concinna & compta corporis forma, pernicitate, colore & lævore cornuumque ramis cervus ab hac discrepet; idem quoque suspicor de vulpe minore grisea, lepore parvo rufo, perdice exigua, sciuro nostro griseo & rufo, castore nostrate, vulgo Canadensi, aliisque plurimis animalibus Americanis, id quod obiter moneo.

§. XI.

Hæc hæctenus de animalibus, pauca sequuntur de plantis, quarum eadem omnino ratio est, eadem affinitatis vincula, propterea quod eodem generationis modo gaudent, secundum MORLANDI doctrinam, a GEOFFROY, MILLERO, BRADLEYO, LOGGANO aliisque postea comprobata, ex quorum observatis sequentia postulata, pro demonstratis assumam, sique haud adeo certe & indubie demonstrata sint, iis ulterius probandis & dilucidandis operam ut navent botanicos obsecro. 1) Plantas generationis masculinis & femininis in eundem usum donari, quibus animalia; 2) plantas, quas speciei ejusdem esse unusquisque sine dubio statim agnoverit, se mutuo fecundare & prolem prolificam producere. Probavit id in brassicis MILLERUS, Act. Phil. & in plantis aliis bene multis, præsertim hortensibus, quotidie videmus; quidni itaque eadem consideratio locum habeat in eis speciebus, de quibus dubium? certe naturam in similibus sibi semper similem videmus. Si itaque innumerabiles hæ plantarum varietates, botanicis negotium facessentes, sæpe, si non semper, a mutua fecundatione oriuntur, quod, quæso, clarius indicium vel certius signum harum varietatum desiderari potest, quam hæc se mutuo fecundandi potestas fidis experimentis detegenda? 3) Plantas specie diversas, quas congenères nullus dubitat, ob convenientiam omnimodam in plurimis primariis attributis, se mutuo fecun-

fœcundare, sed mulo plantam gignere, quæ speciem propagare nequit, probabile id plantarum cum animalibus affinitas reddit, quodque in caryophyllo hortensi & barbato ostendit BRADLEYUS Garden. p. m. 18., cujus quoque prosapia mihi videtur Hyacinthus Sannesijs coma paniculosa Col., monstrum istud naturæ, de quo tot dubia. Si itaque caryophyllus & Armeria, vel aliæ quæcunque plantæ, se invicem fœcundant, certe & ejusdem generis prolem gignent omnes, quibus eodem affinitatis gradu cognatas esse contigit, seu genere convenire: quippe naturam sibi per omnia uniformem reperimus; sique illa, quæ genere congruunt, mulo plantam gignant, quidni ista, quæ hybridam vel nullam prolem procreant, genere discrepare sint statuenda? nam ut superius de animalibus diximus, si istæ plantæ, quæ fortum fœcundum proliferum edunt, specie congruant, certe illæ, quæ fortum ejusmodi inter se procreant, priori per omnia fere similem, licet infœcundum, subsequente cognationis gradu, i. e. genere, natura, conjunxit; dum istæ, quæ hybridam prolem procreant, (modo tales constante lege naturæ sint) proximo gradu seu tribu vel familia affines esse voluit; ab affinitate vero naturali removit, quæ nullam vel monstrosam tantum prolem procreare valent.

§. XII

Hinc itaque experimentis plantarum cognatio generica detegenda mihi videtur, cujus experimenti capiendi modum, vel quibus cum cautelis, botanicos eruditos vix latere puto: exsectis enim staminibus vel apicibus unius plantæ, cujus farina fœcundans nondum matura vel excussa fuerit, alterius experiundæ farina fœcundante leviter conspergatur patens stigma plantæ castratæ, quotiescunque necesse fuerit, & vicissim, si placet, sique copula hæcce semen fœcundum & proliferum genuerit, specie conve-

nient; si vero semen inde productum, utut vegetum & fecundum, sui simile procreare haud valeat, seu mulum pepererit, specie discrepabunt, genere convenient, plantæ ita coeuntes; at si nulla vel hybrida proles inde producatur, alieni generis statuatur.

§. XIII.

Statutis hoc modo generibus, quod quidem præcipuum botanices fundamentum est, alterum botanicorum institutum, plantarum associationem in classes & ordines, seu tribus & familias naturales poscit, de quibus quid sentiendum sit secundum nostram hypothesin, ex supradictis ultro patet; an vero tale quid instituerit ipsa natura æque, ac botanici, dubio plenum & experientię quodammodo contrarium videtur: videntur siquidem classes saltem adhucdum inventæ (ni forte una vel altera excipienda sit) ex botanicorum potius mente, quam naturæ modis impetrari; atque etiam si ad docendum sint summe necessariæ, harum tamen divisio vel conjunctio artificialis haud adeo naturæ legibus repugnat, ac ipsorum generum & specierum, quæ ipsius naturæ opera sunt.

*Dabam ex ædibus meis
Virginia 1738.*

APPEN.

APPENDIX.

LECTORI BOTANOPHILO.

In generibus novis condendis, quantum pati videbatur natura, accuratius differentias nota-vi, ratione habita totius plantæ æque ac partis alicujus nobilioris; differentias tamen genericas ex fructificationis tantum partibus peti-vi, quas etiamsi quibusdam forte leviores genericas feci, ubi id persuadere videbatur tota reliqua planta; e contrario vero dissuadente habitu proprio, plurimorum attributorum quasi complexu fructificationis differentias specificas potius, quam genericas, feci. Diverso a nobis modo sua genera partim condidisse videntur quidam recentiores, nullam aliam ferme agnoscentes differentiam, præter fructificationis insignem, dum interim in hisce versatissimi & perspicacissimi, *RATUIS, TOURNEFORTIIS, VAILLANTIIS, BOERHAAVIIS, DILLENIIS*, quæ nomina! quorum vestigia premere conor, genera multa accuratius distinxere, ad totam plantam æque, ac fructificationem solam, respicientes. Ultris que suus constat honos & methodi pretium, suæque debentur laudes: illi enim diversarum affinitatem ostendunt; hi contra earundem diversitatem, haud minus cognitu necessariam, indicant. Ultri vero ad usus medicos æque, ac mere botanicos, plantarum genera excogita-vi, ita cautus esse cupio in plantis indagandis, ne ad falsa & aliena genera re-vocentur, ne, ex botanicorum placitis, plantæ salubres plurimæ cum venenatis & noxiis multis consocien-

tur & congeneres habeantur, & id genus alia plura, naturæ rerum, (quantum constat) discordantia, pro compertis recipiantur, antequam ulterius demonstrentur: bene norunt enim Botanici peritiores, suas generum definitiones haud adeo certas & indubias esse, quin exceptiones multas admittant, & sæpe ambigua, interdum falsa, sint respectu habito ad ipsam rerum naturam, dum systematici plerique naturam, quam solam respicio & indago, interdum torquere coguntur, summæque systematis causa.

Hinc itaque, etiamsi unum vel alterum genus, heic pro novo traditum, ex quorundam principiis & aliorum placitis ad alia prius stabilita & tradita pertinere videatur, ea nihilominus tamen separavi, ut differentia melius appareret, donec magis certi quid ex naturæ potius legibus, quam botanicorum sententia, comperiatur. Ita v. g. *Memæcylum* nostrum ad *Arbutum* retulit peritissimus Botanicus, D. D. GRÖNOVIUS, *Fl. Virgin.* p. 49. & haud sine ratione quidem secundum sui systematis placita; at *Arbutus* arbor est, hæc humillima pedibus calcata, humifusa herbula, id quod tamen haud tanti facere nonnullos novi; *Arbutus* vero flore campaniformi, globoso, urceolato, secundum BOERH., *Memæcylum* vero eodem infundibuliformi, longo, laciniis magnis uniformiter expansis; illa fructu carnosio baccato, hoc capsula sicca dissiliente gaudet, ut taceam calycem & involucria, quibus omnibus facile distinguî possunt, haud remuente natura, licet generum summam affinitatem agnoscam. Præterea in systematibus aliis genera prædicta sub eadem classe, multo minus sub eodem genere, vix ac ne vix quidem militabunt, quorum itaque cultoribus differentiam ostendere forte haud erit ingratum. Ita quoque *Chamædaphn.* nostram ad *Loniceram* retulit idem accu-

accuratissimus Botanicus, & quidem illuc referenda videntur, modo istuc pertineant Symphoricarpos & Friosteospermum, quæ separavit perspicacissimus DILLENIUS, quæque & ipse, præsertim postremum, pro diverso omnino habeo. Idem dictum puta de Corio ad Arenariam, de Erebintho ad Clitoriam referendo, & Acnide inter Cannabin & Urticam quasi ludente per quorundam principia & placita. Si quæ vero sint genera alia nuperrime stabilita & in hisce eadem nondum mihi rite perspecta, neque in hunc nostrum orbem forte delata, id potius sedi meæ a libris & litteris procul absenti, quam meæ incuriæ adscribas, obsecro.

At neque est, quod quis nova nomina horreat, vel aversetur: præstat siquidem, mea sententia, nova nomina, quam antiqua ulla, forte vel ipsa Græca inustata (quod voluit Cl. RATUS meth. emend. p. 117.) novis generibus imponere, modo confusionem evitare semper in animo sit.

Si forte necesse est
indiciis monstrare recentibus abdita rerum, &
finzere cinctutis non exaudita Cethegis,
continget, dabiturque licentia sumpta pudenter.
Et nova sitaque nuper habebunt verba fidem, si
Græco fonte cadant, parce detorta.

Horat. de arte Poët. v. 48.

Nova genera plantarum Virginienſium.

I. ARONIA.

- Cal.** *Spatha* nulla; *ſpadix* clavatus, oblongus, ſimpliciſſimus.
Perianthium ad baſin ſiſſum in ſex lacinias, craſſas, angulatas, ſubrotundas, denſe congeſtas, permanens, colorarum, germen & fructum arcte comprimens.
- Cor.** nulla, niſi ſtamina velis corollam appellare.
- Stam.** *Filamenta* ſex, petaloidea, craſſa, lata, enſiformia, calice minora, intra calycem occulta, marceſcentia. *Anthera* oblongæ, didymæ.
- Piſt.** *Germen* magnum, orbiculatum depreſſum.
ſtylus nullus. *ſigma* rotundum bifidum.
- Per.** nullum, præter folliculum tenuem.
Perianthium connivens, germen fovens.
Fructus ſpadice fungoſo immerſus.
- Sem.** unicum, magnum, fungoſum, rotundum.
 Habitus Ari. Spica Potamogetoni.
 Neutri vero quicquam ferme commune habet.

- II. An *DRACONTIUM*? Linn. gen. pl. 985. vel
 Arioides? Boerh. Ind. II. 74. Arum Cateſb.
 quadruped. (Hiſt. T. II. 71.)

- Cal.** *Spatha* cymbæformis, coriacea, univalvis, maxima, acuta, revoluta.
ſpadix ſimpliciſſimus, rotundus, undique clavatus.
Perianthium, foliola quatuor, ovata, obtuſa permanentia.
- Cor.** alia nulla.

Stam.

Stam. Filamenta quatuor subulata, longitudine perianthii. *Anthera* oblongæ, supra germen conniventes.

Pist. Germen conicum, obtuse tetragonum, magnum, *Stylus* nullus. *Stigma* obtusum.

Per. Perianthium connivens, germen fovens.

Sem. unicum, globosum, carnosum.

Ab Aronia, spatha, spadice & filamentis, abunde distinguitur; a Dracontio Linn. perianthio, semine & numero, quum vero genus istud mihi haud rite perspectum sit, certi quid determinare nolo.

III. CTNORRHYNCHIUM.

Cal. Perianthium monophyllum, longum, tubulatum, integrum, quinquangulare, singulis angulis in cornicula parva æqualia desinentibus, persistens.

Cor. monopetala ringens, sub longitudine calycis, obtuse angulato; labio superiore cavo, bifido; margine rotundo reflexo: labio inferiore majore, pendulo, inferius concavo, superius convexo; palato prominulo rictum claudente, laciniis tribus oblongis, obtusis, æqualibus.

Stam. Filamenta quatuor curva, sub labio superiore recondita, quorum bina superiora breviora; *Anthera* geminata, conniventes.

Pist. Germen conicum, longum. *Stylus* filiformis, staminibus longior. *Stigma* magnum bifidum, cavum, campanulatum.

Per. Capsula conica, longa, calyce connivente inclusa & tecta, bilocularis, apice dehiscens, dissepimento valvis contrario.

Sem. numerosa minutissima; receptaculum conicum, magnum.

IV. CORION.

- Cal.** *Perianthium* pentaphyllum, foliolis quinque lanceolatis, expansis, persistens.
- Cor.** *Petala* quinque, oblonga, obtusa, expansa, calice majora, marcescentia.
- Stam.** *Filamenta* octo & duodecim, tenuissima, inæqualia, caudica; *Anthera* rotundæ.
- Pist.** *Germen* ovatum; *styli* tres erecto-patuli; *stigmata* crassiuscula.
- Per.** *Capsula* longa conica, trigona, unilocularis, trivalvis.
- Sem.** plura, rotunda libera.

Si liceat, ex partium fructificationis numero & capsulæ forma, *Alfinastrum*, *Alfinellam* & alias ab *Alfine* vera separare, certe & hæc eadem lege ab *Arenaria* Linn. separanda est; præsertim quum facie gaudeat propria: veritatem forte dies docebit.

V. DICONANGIA.

- Cal.** *Perianthium* monophyllum, tubulato ventre turgidum, in quinque parvas, erectas, acutas, coloratas lacinias dissectum, persistens.
- Cor.** pentapetala rosacea, petalis oblongis angustis, acutis, erecto-patentibus, ex interstitiis segmentorum calycis ortis.
- Stam.** *Filamenta* quinque subulata, erecta, calyci inserta, petalis alterna, eisque paullo breviora, *Anthera* subovata incumbentes.
- Pist.** *Germen* conicum; *stylus* subulatus, crassus, permanens, longitudine staminum; *stigma* obtusum.

Per.

Per. Capsula conica, didyma, bivalvis, permanens, ex duabus in unam coalitis composita, in unilocularem apice dehiscens.

Sem. plurima, parva, oblonga, splendida.

Hujus species mihi videtur Cortex Peruvianus. COLLINS.

VI. *DIOSPTROS* Linn. gen. 403. Mon. p. 383.

MAS.

Cal. Perianthium parvum, tenue, quadrifidum, erectum, laciniis acutis.

Cor. monopetala, coriacea, urceolata, tetragona, leviter quadrifida, laciniis subrotundis, revolutis.

Stam. Filamenta octo brevissima, corollæ basi accreta. Antheræ longæ, acutæ, geminæ, exteriores longiores, interiores breviores.

FEMINA in diversa arbore.

Cal. Perianthium magnum, crassum, erectum, quadrifidum, persistens.

Cor. ut in mare, major, laciniis acutis, patentibus.

Stam. Filamenta octo, villosa, vana.

Pist. Germen magnum ovatum; stylus crassus, longitudine corollæ, permanens; stigma longum, quadrifidum.

Per. Bacca globosa, magna, multilocularis, calyci maximo patenti infidens.

Sem. aliquot subrotunda, compressa, durissima.

Diospyri duos characteres tradidit cl. LINNÆUS, quorum neuter nostræ arbori competit. Sexus diversitatis in sua meminit J.B. 1. 238. p.p.

VII. *ELTMUS*.

MASCULINI flores in spicas (stellatas inferiores) digesti.

Cal. *Gluma* uniflora, bivalvis; valvis oblongis, cavis, conniventibus, acutis, muticis.

Cor. nulla.

Stam. *Filamenta* sex brevissima, minima; *anthera* oblongæ, angustæ, longitudine fere calycis.

FEMININI flores in spicas (stellatas superiores) in eadem planta digesti.

Cal. *Gluma* uniflora, bivalvis, clausa, supra germen tantum rimulis binis dehiscens; valva exteriore majore, cava, longa, recta, utrinque interiorem amplexa, in aristam longissimam desinente; interiore minore, lanceolata, plana.

Cor. nulla.

Stam. nulla.

Pist. *Germen* oblongum; *styli* duo minimi; *stigmata* plumosa, & rimulis calycis eminentia.

Per. nullum. *Gluma* connivens permanet.

Sem. solitarium, tectum, oblongum, æquale, acutum, splendens.

VIII. *EREBINTHUS*.

Cal. *Perianthium* monophyllum, villosum, semiquinquefidum; laciniis subulatis, binis superioribus minoribus, infima longiore.

Cor. papilionacea; *vexillum* seorsum flexum, magnum, subrotundum, planum. *Ala* oblongæ, obtusæ, rectæ. *Carina* lata, gibba, compressa, longitudine alarum, vexillo brevior.

Stam.

Stam. *Filamenta* diadelphæ (simplex & novemfidum) *Anthera* decem oblongæ.

Pist. *Germen* longum compressum; *stylus* assurgens; *stigma* inflexum.

Per. *Legumen* compressum, villosum, falcatum, bivalve, in loculos membrana partitum.

Sem. plura quadrato-reniformia.

A Clitoria, ad quam retulit cl. LINNÆUS, sat diversum genus mihi videtur, forte & aliis videbitur; hic itaque character,

IX. *HEDTOSMOS.*

Cal. *Perianthium* monophyllum, tubulosum, striatum, ore quinque-dentato, æquali, intus villoso.

Cor. monopetala ringens, *tubus* longus, intra calycem arctatus. Limbus fere erectus, bilabiatus. *Labium superius* brevius, obtusum, emarginatum, rectum; *labium inferius* trifidum, obtusum, æquale.

Stam. *Filamenta* duo, corolla longiora; *anthera* subrotundæ, compressæ, didymæ.

Pist. *Germen* parvulum quadripartitum; *stylus* filiformis, longitudine plerumque staminum.

Per. nullum. Calyx villis tomentosis clausus, semina fovens.

Sem. quatuor, oblonga, acuta.

X. *GAROSMOS.*

Cal. *Perianthium* tetraphyllum, foliolis angustis, acutis, erectis, permanens.

Cor. rosacea, tetrapetala.

dd 2

Stam.

- Stam.* Filamenta quatuor.
Pist. Germen subrotundum quadripartitum. *Styl.*
Per. nullum.
Sem. quatuor dura, gigartis similia.
-

XI. LEPTOSTACHIA.

- Cal.* Perianthium monopetalum, tubulatum, angustum, quinque striis notatum; laciniis tribus superioribus longis, linearibus, rigidis, rectis, quasi spinis; inferioribus duabus parvulis, latis, acutis.
Cor. monopetala ringens. *Tubus* angustus, longitudine calycis, bilabiatus, patulo clausus. *Labium superius* breve, erectiusculum, acutum, emarginatum, margine reflexo; *inferius* longius, trifidum, laciniis subrotundis, media longiore porrecta. *Palatum* in rictu prominens, inferius cavum, superius convexum.
Stam. Filamenta quatuor, utrinque bina, superiora breviora. *Anthera* subrotunda, didyma conniventes.
Pist. Germen oblongum; *stylus* filiformis; *stigma* obtusum.
Per. Calyx immutatus, connivens.
Sem. folitarium magnum, grani tritici æmulum.
 Semen capsulam refert, dehiscere tamen nondum observavi, quod tamen suspicor.
-

XII. LIQUIDAMBAR. Boerh. ind. II. 234.

Flores MARES in amentum longum, laxum, conicum digesti.

Cal.

Cal. squama uniflora, magna, subrotunda, lacera, caduca; foliola quatuor brevia, subacuta, lacera, caduca, singulis capitulis.

Cor. nulla.

Stam. *Filamenta* plurima, vix numerabilia, parva, brevissima, in globum ex apice pedunculi congesta. *Anthera* oblonga, didyma, quadrilatera, biloculares.

FEMININI flores in globum densius coagmentati.

Cal. *Involucrum commune* tetraphyllum, parvum, caducum, duplex, exterius & interius. *Perianthia propria*, invicem accreta, campanulata, angulata, permanentia, cum fructu augeſcentia & ligneſcentia; corpusculis plurimis parvis per ambitum fastigiata.

Cor. nulla.

Pist. *Germen* inverſe conicum, perianthio accretum; *ſtyli* duo, longi, craſſi, patentes, interne pubeſcentes & canaliculati, permanentes, ligneſcentes; *ſtigmata* ſimplicia.

Per. *Capsula* tecta, lignea, ovata, unilocularis, bivalvis, apice dehiſcens.

Sem. plerumque bina, ovato reniformia, apice membraneo; corpuscula plurima aceroſa; cui uſui?

XIII. MEMÆCTLUM.

Cal. *Involucrum parziale* duplex, diphyllum, foliis ovatis, acutis, cavis, interius majus.

Perianthium quinquepartitum magnum, permanens, foliis lanceolatis, longitudine tubi corollæ.

Cor. monopetala, infundibuliformis, tubo longo, cylindrico, laciniis quinque expansis, latis, acutis, planis.

Stam. *Filamenta* decem filiformia, corollæ accreta, longitudine tubi corollæ. *Anthera* oblonga, erecta, acuta.

dd 3

Pist.

Pist. *Germen* parvum, villosum, orbiculatum, intra receptaculum; *stylus* filiformis, longitudine staminum; *stigma* parvum, rotundum.

Per. *Capsula* orbiculata, pentagona, depressa, (verrucosa) quinquelocularis, quinquevalvis.

Sem. numerosa, parva, rotunda; *receptaculum* magnum quinquepartitum.

Videant itaque alii, an ad *Arbutum* pertineat, quoniam facies adeo fit aliena.

XIV. *PENSTEMON.*

Cal. *Perianthium* pentaphyllum, foliolis erecto-patulis, ensiformibus, permansens.

Cor. monopetala ringens, *tubus* calyce longior, angustus, cylindricus, superius ventricosus, inferius gibbus. *Labium* superius erectum, bifidum, laciniis rotundis; inferius trifidum, pendulum, laciniis fere æqualibus, oblongis, obtusis.

Filamentum longum, styloides, tubo accretum, superius villosum, longitudine corollæ, cui usui?

Stam. *Filamenta* quatuor, curvata, conniventia, quorum bina superiora, breviora; *Anthera* oblongæ, geminæ.

Pist. *Germen* ovatum; *stylus* filiformis, rectus; *stigma* crassiusculum.

Per. *Capsula* ovata, superius acuta, compressa, bilocularis, bivalvis; valvis bifariam rumpentibus.

Sem. plurima.

XV. MELILOBUS.

Flores MASCULINI in amentum longum, cylindricum confertim congesti.

Cal. *Perianthium* triphyllum, foliolis parvis, angustis, acutis, patulis.

Cor. *Petala* tria, patula, subrotunda, sessilia, calycis foliolis longiora & alterna, nisi & hæc calycem interiorem malueris appellare.

Nectarium tubulatum, inferius turbinatum, cujus oræ ceteræ fructificationis partes accrescunt.

Stam. plerumque sex, subulata, corolla longiore; *Anthera* oblongæ, compressæ, didymæ, incumbentes.

Flores HERMAPHRODITI in eodem amento cum maribus rari, plerumque terminatrices.

Cal. *Foliola* quatuor, plerumque ut in masculis.

Cor. *Petala* quatuor, plerumque ut in masculinis. *Nectarium*, ut in maribus.

Stam. plerumque octo, ut in masculinis.

Pist. *Germen* ensiforme, longitudine staminum; *stylus* brevis, reflexus; *stigma* crassum, longitudine styli, supra stylum revolutum, superius planum & pubescens.

Per. *Siliqua* longa, falcata (dorso crassiore, pulpa membranis inclusa foeto); acie contracta, semina in loculis membranaceis ovatis gerente.

Sem. plura, durissima, ovato-reniformia.

Flores FEMININI in amentum longum, laxum conocylindricum, in diversa arbore digesti.

Cal. *Foliola* plerumque quinque, ut in maribus.

Cor. *Petala* quinque, longa, acuta, erecto-patentia.

Pist. ut in hermaphroditis.

Per.

Per. ut in hermaphroditis.

Sem. ut in hermaphroditis.

Hæc itaque altera est a *Musa*, quæ triplicis generis floribus gaudet.

Quos statui, numeri frequentiores sunt, licet valde inconstantes, in omnibus partibus.

XVI. *MALACHODENDRON.*

Cal. duplex? *externus*, foliolum unicum sessile, oblongum, brevius, permanens; *internus* quinque partitus, foliis ovato-acutis patentibus; permanens & reflexus.

Cor. *Petala* quinque, basi levissime coalita, obverse ovata, erecto-patentia, medio crassiore villosa.

Stam. *Filamenta* numerosissima (centum fere) inferius in cylindrum coalita, longa, filiformia, corollæ basi inserta. *Anthera* subrotundæ, tetragonæ, incumbentes.

Pist. *Germen* conicum villosum. *Styli* quinque filiformes, longitudine staminum. *Stigmata* obtusa.

Per. *Capula* pentangula, quinquelocularis, quinquevalvis, valvis triangularibus, apice dehiscens.

Sem. solitaria suspensor, & triangularia, utrinque acuta, forma loculorum.

XVII. *MELOTHRIA.* Linn. gen. 937.

Flores MASCULINI in eadem planta cum hermaphroditis.

Cal. *Perianthium* monophyllum, campanulatum, tubo cylindrico, limbo quinquedentato patente.

Cor.

Cor. monopetala infundibuliformis, tubus longitudine calycis, calyci accretus & cum calyce decidens; limbus quinque-partitus, planus, laciniis obverse cordatis, emarginatis.

Stam. *Filamenta* tria, brevissima, crassa, oræ tubi corollæ adnata. *Anthera* oblongæ, didymæ, compressæ, incumbentes, invicem accretæ.

Flores HERMAPHRODITOS jam bene descripsisse videtur cl. LINNÆUS Coroll. gen. I. 937., nisi quod perianthium ante florem deciduum nondum observaverim, & corolla ipsi rotata, nobis potius infundibuliformis visa sit.

An itaque ad Bryoniam referenda? Ita suadet facies, dissuadet sexus cum fructu. Quasdam vidi plantas; haud tamen vegetas, hermaphroditos tantum flores gerentes.

XVIII. *MTRRHA.*

Cal. *Umbella universalis*, laxa, patens, radiis plerumque tribus, longissimis, inæqualibus; *partialis* patens, radius duplo pluribus, longis, inæqualibus, angescentibus.

Involuerum universale nullum; parziale nullum.

Cor. universalis uniformis, propria, petalis quinque inflexo-cordatis, parvis.

Stam. *Filamenta* quinque exigua; *Anthera* subrotundæ.

Pist. *Germen* longum compressum, infra receptaculum. *Stylis* bini erecti. *Stigmata* obtusa.

Per. nullum; *fructus* oblongus, vix striatus, bipartibilis.

Sem. duo, longa, striata, utrinque æqualia, in apiculum desinentia.

XIX. ORCHIDION.

Cal. (*Spatha* minima diphylla.)

Perianthium nullum; germen florem sustinens.

Cor. *Petala* quinque, ovato-oblonga, acuta; tria exteriora, duo interiora, ferme æqualia, sursum conniventia in galeam.

Nectarium monophyllum intra divisuram petalorum ortum, infundibuli forme, tubo brevi, bilabiatum; *labio inferiore* lato, concavo, revoluta, margine integro undulato; *labio superiore* angusto, crasso, lineari, longitudine fere petalorum, cum illis reflexo, apice lato quadrifido.

Stam. *Filamenta* duo brevissima, pistillo insidentia; *anthera* ovata compressa, duplicatura biloculari labii superioris nectarii tecta.

Pist. *Germen* parvum, cylindricum, rectum, infra receptaculum. *Stylus* labio superiori Nectarii adnatus, brevissimus. *Stigma* magnum, membraneum, infundibuli forme.

Per. *Capsula* ovata, unilocularis, trivalvis, angulis dehiscent.

Sem. numerosa, acerosa.

XX. SPONDYLOCOCCOS. vid. Catesb. Serp. 47.

(Hist. T. II. 47.)

Cal. *Perianthium* parvum, campanulatum, quadridentatum.

Cor. monopetala campaniformis, quadrifida, tubo brevi, laciniis subrotundis, patentibus.

Stam. *Filamenta* quatuor; corolla duplo longiora, erecta. *Anthera* oblonga, assurgentes, incumbentes.

Pist. *Germen* exiguum globosum. *Stylus* filiformis longitudine staminum. *Stigma* crassiusculum obtusum.

Per.

Per. *Bacca* globosa, mollis, sine dissepimentis, quadrilocularis.

Sem. quatuor oblonga, callosa, menisciformia.

Ad *Ixoram* Linn. gen. 73. accedere videtur, an genere idem?

XXI. *STMPHORANTHUS.*

Cal. *Perianthium* monophyllum, tubulatum, compressum, quadrifidum, lacinis erecto-patentibus, ovato-acutis, permanentis.

Cor. monopetala rotata, calyce duplo brevior; tubus nullus; laciniz quatuor, cordatae, erecto-patentes.

Stam. *Filamenta* quatuor ad divisuras corollae, brevissima. *Anthera* parva.

Pist. *Germen* oblongum, compressum, didymum, calyce accretum, infra receptaculum. *Stylus* brevissimus. *Stigma* crassum, quadripartitum.

Per. *Capsula* testis, oblonga, compressa, bilocularis, bivalvis, valvis dissepimento contrariis.

Sem. numerosa, exigua.

XXII. *TRILOPUS.*

Cal. *Involucrum* triphyllum, parvum (tres flores includens). *Perianthium* duplex; *exterius* minus, bifolium, subrotundum; *interius* majus, quadrifolium, campanulatum, foliolis ovatis, obtusis, recurvis, basi latis amplexis; permanentis.

Cor. rosacea, tetrapetala, petalis longissimis, linearibus, obtusis, reflexis.

Nectaria quatuor, petaloidea, petalorum basi adnata, brevia, longitudine staminum.

Stam. *Corpuscula* quatuor, inter petala orta, crassa, brevia, gibba. *Anthera* geminae, cornutae.

Pist. *Germen* parvum, conicum, didymum. *Styli* duo, brevissimi. *Stigmata* simplicia.

Per. *Nux* subrotunda, bilocularis, bivalvis, putamine triplici; exteriore coriaceo, dimidiato; medio consimili, integro; interiore corneo, duro.

Sem. duo, singulis loculis singula, ovata, acuta, oblonga, durissima, splendida.

XXIII. *TRIXIS*.

Cal. *Foliola* tria, ovata, acuta, erecto-patula.

Cor. nulla.

Stam. *Filamenta* tria, longitudine calycis. *Anthera* oblongae, acutae, didymae.

Pist. *Germen* magnum, triquetrum, infra receptaculum. *Styli* tres, patentes, pubescentes, staminibus alterni & breviores. *Stigmata* simplicia.

Per. nullum.

Sem. unicum, perfecte triquetrum, coronatum, osseum.

XXIV. *VITICELLA*.

Cal. *Perianthium* decaphyllum, foliolis alternis, externis brevioribus, lanceolatis, reflexis; internis longioribus, lanceolatis, acutis, erectis.

Cor. monopetala hypocrateriformis; tubus cylindricus calyce semibrevior; limbus planus, quinquefidus, lacinjis obtusis.

Stam.

- Stam.* Filamenta quinque parva, brevia, corollæ adnata, *Anthera* subrotundæ, in collo corollæ conniventes.
- Pist.* *Germen* ovatum, villosum. *Stylus* filiformis, semibifidus, longitudine staminum. *Stigmata* subrotunda.
- Per.* *Capsula* ovata, unilocularis, bivalvis, (membranacea, colorata) vi elastica prædita.
- Sem.* duo, magna, plano-convexa, ovata, dura, callosa; quasi unicum, bilobum.

XV. *APHYLLON*. Dentariæ affin. Fl. Virgin. 70.

- Cal.* *Perianthium* monophyllum, semiquinquefidum, erectum, laciniis lineari-acutis, persistens.
- Cor.* monopetala ringenti similis, calyce duplo longior, incurva, tubulosa, semiquinquefida, tubo ventricoso, collo arctato, fauce ampliata; laciniis obtusis fere æqualibus.
- Stam.* Filamenta quatuor, fili formia, collo corollæ adnata, bina superiora breviora. *Anthera* subrotundæ, bifidæ, incurvantes.
- Pist.* *Germen* magnum, ovatum. *Stylus* filiformis, arcuatus. *Stigma* bifidum, oblongum.
- Per.* *Capsula* ovato-oblonga, bivalvis, calice longior; receptaculis seminum quaternis, longitudinaliter adnatis.
- Sem.* numerosissima, minutissima, acerosa.

XXVI. *PANACEA*. Araliastrum, Vaillant. Serm. Academ.

Flores MASCULINI.

- Cal.* *Umbella* simplex, globosa, radiis plurimis, brevibus, æqualibus (coloratis.)

Involucrum universale, erecto-patens; foliolis lanceolatis, sessilibus, numero radiorum externorum; *partiale* nullum. *Perianthium* proprium (an Nectarium?) tubulatum, turbinatum, crassiusculum, coloratum, margine æquali.

Cor. Pentapetala, petalis oblongis, angustis, obtusis, perianthio insidentibus, reflexis.

Stam. *Filamenta* quinque filiformia, petalis alterna, iisque longiora, perianthio insidentia.

Flores FEMININI, vel HERMAPHRODITI, in diversa planta.

Cal. *Umbella*, ut in maribus, minor hemisphærica,

Involucrum, ut in masculinis.

Perianthium, ut in masculinis,

Cor. ut in masculinis,

Stam. *Filamenta* quædam valde caduca.

Pist. *Germen* majusculum, trigonum, infra receptaculum, *Styli* duo erecti. *Stigmata* simplicia.

Per. *Bacca* cordata, umbilicata, bilocularis.

Sem. duo, cordato-acuta, convexo-plana.

Quæ mira fructificatio! verâ umbellifera sexu distincta!

XXVII. *CHAMÆDAPHNE*. *Lonicæræ* species
Gronov.

Cal. *Perianthia* minima, erecta, quadridentata, bina, disjuncta, eidem germini insidentia.

Cor. monopetala, infundibuli formis, tubus longus, angustus, limbus quadripartitus, expansus; laciniis acutis (villosis.)

Stam. *Filamenta* quatuor, filiformia, erecta, ex laciniarum corollæ interstitiis nata. *Anthera* oblongæ, acutæ.

Pist.

Pist. *Germen* magnum, orbiculatum, didymum, infra receptaculum. *Stylus* filiformis, bifidus, longitudine corollæ.

Stigma magnum, quadrifidum, patens.

Per. *Bacca* mollis, globosa, bipartita, duobus disjunctis umbilicis coronata.

Sem. in singulis loculis quatuor, rotunda, compressa, callosa.

Hinc itaque a *Lonicera* Linn. facile distinguenda; quid itaque obstat, quo minus separentur?

XXVIII. *ACNIDE*.

MAS.

Cal. *Perianthium* pentaphyllum, foliolis ovatis, cavis, erectis, acutis, marginibus membranaceis.

Cor. nulla.

Stam. *Filamenta* quinque, capillaria; brevissima. *Anthera* magnæ, lanceolata, profunde utrinque bifidæ, versatiles, undique compressæ, biloculares.

FEMININI flores in diversa planta.

Cal. *Involucrum* polyphyllum, lineare, deciduum. *Perianthium proprium* simile, minimum, diphyllum, persistens, liberum.

Cor. nulla.

Pist. *Germen* ovatum. *Styli* quinque, longi, reflexi, pubescentes. *Stigmata* simplicia.

Per. nullum, præter folliculum crassum, succulentum, a semine liberum. *Fructus* ovatus, compressus, multangulus, sulcatus.

Sem. solitarium, rotundum, compressum.

Ab *Urtica* itaque sat diversa; neque *Cannabi* convenit.

XXIX.

XXIX. ANGIOPTERIS.

Fructificationes in spicam propriam digestæ.

Capsula singulis pedunculis singulæ, magnæ, globosæ, uniloculares, quinquevalves, valvis lanceolatis, acutis, angulis dehiscentes.

Semina numerosissima, parva, scobiformia, longa, villosa.

Receptaculum seminum columnare ad basin singulæ valvulæ singulum, erectum.

Hæc nudis oculis adparent; Annon itaque ab *Osmunda* sit diversum genere?

XXX. Fragmentum, seu genus nondum rite observatum

HELIX.

MAS.

Perianthium, corollam & stamina gerit, *Hederæ* Linn. & Tournef. simillima.

FEMINA.

Flores nondum vidi.

Fructus, capsula sicca, utrinque turbinata, bilocularis, seminibus plurimis referta.

Facies tota *Hederæ*; floribus similiter corymbosis.

Cetera post examen magis absolutum, DEO volente, forte exhibebo.

Dabam ex ædibus meis,
Virginiae 1744.

IOANNES GVILLIELMVS WIDMANNYS. D.
S. R. I. Nobilis. Sac. Cæs. Mai. Confil. et Archiater.
Comes Palat. Acad. Imperial. Nat. Curio. Director.
Reipubl. Norimb. Phys. Ord. Senior.

Natus 1690 d. 2. Febr.
Mortuus 1743 d. 16. Febr.

Hecker ad viv. del.

J. W. Müller sc. 1735 Norimb.

MEMORIA

V I R I

ILLUSTRIS MAGNIFICI & EXCELLENTISSIMI

D O M I N I

JOANN. GUILIELMI
WIDMANNI

MEDICINÆ DOCTORIS

*SACRÆ CÆSARÆ MAIESTATIS
CONSILIARII & ARCHIATRI*

SACRI PALATII LATERANENSIS AULÆ CÆSARÆ
ET

CONSISTORII IMPERIALIS COMITIS

S. R. I. NOBILIS

*ACADEMIÆ CÆSARÆ LEOPOLDINO-
CAROLINÆ NATURÆ CURIOSORUM*

DIRECTORIS

REIPUBLICÆ NORIMBERGENSIS
PHYSICI ORDINARII SENIORIS.

Virorum de re publica bene meritorum memoriam conservare qui student, id ipsum præstant, vel ut meritis eorum debitam grati animi officium exsolvant, vel ut posteris dignum imitationis exemplum proponant.

Utrumque argumentum est objectum historię laudabiliter gestę at præmature finitę vitę Viri eruditionis splendore & meritorum dignitate illustris, singularique in medendo peritia & dexteritate celeberrimi, Domini Doctoris *Jo. Guilielmi WIDMANNI, Sacra Cæsarea Majestatis Consiliarii & Archiatri, Sacri Palatii Lateranensis, Aula Cæsarea & Consistorii Imperialis Comitis, S. R. I. Nobilis, Academia Cæsarea Leopoldino-Carolina Naturæ Curiosorum Directoris, Reipublica Norimbergensis Physici Ordinarii Senioris*, quam hocce monumento posteritati commendamus.

Nascendi auspicia Noster habuit Norimbergę, IV. Nonar. Februar., Anno a salute generis humani restaurata supra millesimum sexcentessimumque nonagesimo; prognatus parentibus honestis & virtutum decore conspicuis: *Patre* nimirum *Viro Plurimum Reverendo atque de ecclesia Christi optime merito, Georgio Stephano WIDMANNO*, in templo Xenodochiano ad Spirit. S. Diacono Seniore, qui, postquam annis plusquam quinquaginta sancto suo munere cum fide functus fuerat, sui que Sacerdotii jubileum celebraverat, ætate maxime provectus in beatorum coetum translocatus est; *Matre Anna Barbara*, ortu BUHELIA, proba & frugi femina, ceterisque sui sexus ornamentis prædita. *Avus Paternus* ipsi fuit *Georgius WIDMANNUS*, Gymnasii Ægidiani, quod Norimbergę floret, Conrector gravissimus, Vir quondam ad formanda perpoliendaque adolescentum ingenia eximiis plane dotibus instructus; *Avia Paterna, Maria*, ex honesta MOHRIORUM Svobacensium stirpe progenita. *Avus Maternus* fuit *Guolfgangus Guilielmus BUHEL*, in ante nominato Gymnasio Ægidiano Collega & Præceptor fidelissimus; *Avia Matera, Anna Barbara*, ortu SCHWABIA.

Simulac

Simulac verolucem hanc aspexerat WIDMANNUS noster, prima piorum parentum cura fuit, ut filius dilectissimus sacro baptismatis fonte initiaretur atque cœlestis hæreditatis pignus acciperet. Jactis sic præcipuis felicitatis humanæ fundamentis, nihil eorum prætermitebatur, quæ ad tenelli ac debilis corpusculi curam pertinebant. Prioribus enim a nativitate annis tam crebris puerulus infestabatur valetudinis adversæ periculis, ut parentes de durabili ejus vita sæpius desperantes in summam adducerentur sollicitudinem. Hisce autem corporis infirmitatibus Dei beneficio feliciter superatis, animique dotibus indies cum ætate accrescentibus, Pater optimus, memor præcepti Apostolici : quod *Episcopus debeat esse suæ domui bene præpositus, filiosque habere subditos cum omni honestate*, quicquid a sancti muneris negotiis ipsi relinquebatur otii, in hoc unico fere consumebat, ut filium, in familiæ suæ ornamentum natum, veræ religionis principiis bonorumque morum & litterarum præceptis mature imbueret. Solertissima igitur chari Parentis institutione WIDMANNUS noster eruditus, atque in Divini Numinis reverentia probe educatus, evitatis vitiorum laqueis spretisque perversi sæculi irritamentis, acriter in virtutum studiorumque tramite perrexit, donec altioribus doctrinis percipiendis judicaretur idoneus.

Postquam enim in elegantiorum litterarum, Historiæ universalis, artis Oratoriæ ac Poeticæ, nec non in Philosophiæ Rationalis atque Moralis disciplinis laudabiles domi profectus fecerat, in Auditorium civitatis publicum introductus, virorum eximiorum atque vel solis nominibus suis abunde clarorum, MUHLENDORFII, WULFERI, ESCHENBACHII & DOPPELMEYERI doctis recitationibus assiduus interfuit, singulorumque benevolentiam, ob facilem sequacis ingenii cultum, immensumque discendi ardorem, sibi conciliavit. Inter hæc etiam suavissima manu ductione Viri in omnibus scientiæ mathematicæ partibus versatissimi, M. Joannis Henrici MULLERI, tunc Norimbergæ commorati, postea vero

228 *Memoria D.D. Jo. Guilielmi Widmanni.*

in Academia Altorfina Publici Physices & Matheseos Professoris provinciam nactus, privatim magno cum emolumento fruebatur.

Anno ætatis decimo octavo celebre Altorfinum Musarum domicilium adiit, ibidemque primum studiorum suorum amplificatorem nactus est *Joannem Guilielmum* BAIERUM, qui eo tempore solida naturalium mathematicarumque rerum interpretatione clarebat, deinceps vero in cathedram theologicam, pro merito suo evehctus est. Tam egregiis itaque doctrinarum subsidiis præmunitus Noster, quum jam a pueritia miro quodam in artis salutaris studium instinctu traheretur, impetrato nunc libero ad Hygeæ sacrarium aditu, totum sese ejus cultui consecravit. Quo consilio Illustres in Ordine Medicorum Professores decenti reverentia salutavit, ab iisdemque vicissim perhumaniter exceptus cultusque fuit. Generalia autem medicinæ principia, quæ *Institutiones* communiter appellantur, addidit doctore Viro *πρωταθρω*, *Joanne Jacobo* BAIERO, cui etiam, haud ita multo post, rerum pharmaceuticarum regulas exponenti, solidamque materiæ medicæ notitiam tradenti sedulus auditor adfuit. Diligentem quoque navavit operam *Joanni Mauricio* HOFFMANNO & *Jacobo Pancratio* BRUNONI, magnis tunc illius academix luminibus, quorum alter disseccandorum cadaverum encheireses præmonstrabat artisque chemicæ mysteria explicabat, alter vero frequenti examine disputandique exercitio discipulorum profectus experiebatur. Privata autem institutione viri incomparabilis, *Joannis Laurentii* HEISTERI, nunc *Academiam Helmstedtensem illustrantis*, in singularum fere medicinæ partium studio ulterius confirmabatur, atque præsertim chirurgiæ rationalis dogmata avidis arripiebat auribus.

Optimis autem WIDMANNI rebus accidebat, ut antea laudatus *Jo. Jac.* BAIERUS, amplificandi studii naturalis gratia, curiosum iter instituens, eundem sibi comitem eligeret, utpote cujus decoram vitæ rationem, juvenilis ingenii alacritatem, miramque
in

in perferutandis tribus naturæ regnis induftriâ optime habebat cognitam. Tempore igitur feriarum, five vacationis academicæ, anno MDCCIX. in focietate Viri hujus humaniffimi Altorfio profectus; peragratis Epifcopatus Aichftadienfis limitibus, Ingolftadienfem Mufarum fedem adiit; inde Monachium Bavarorum, Auguftam Vindelicorum aliasque vifû dignas iftius tractus urbes in-vifit; hinc in Comitatum Tirolenfem ingreffus, Halamque fale factitio celebrem contemplatus ad Oenipontanas Mufas perrexit. Relictis autem Tirolis finibus, directo per Salisburgum, Braunodu-num, Paffavium, Straubingam atque Ratisbonam, itinere, domum revertit.

Supervacaneum foret enumerare figillatim, quam infignes ex hoc itinere Noster reportaverit utilitates, quum certiffimum fit, illum tam propria investigatione, quam familiari ducis fui institu-tione, non folum permultum in naturæ studio profeciffe, fed etiam omnis honoris atque liberalitatis, quibufcum BAIERUS ubique apud Proceres atque viros eruditos excipi solebat, factum fuiffe participem. Quemadmodum vero affiduo cultu tantam Noster fi-bi comparaverat hujus Præceptoris amicitiam, ut affectus plane paternus pietasque filium decens inter ipfos intercedere videretur; ita etiam per totum vitæ fuæ decurfum, feſe Bajerianæ fidei quamplurimum debere, animo & ore prædicavit.

Ut autem in publico quoque pollentis ingenii vires experire-tur WIDMANNUS, non folum perfrequently in difputationibus, quas vocant, circularibus, publicis & inauguralibus munere op-pugnantis ſibi delato ſtrenue perfunctus eſt, ſed etiam ſub lauda-tiffimi J.M. HOFFMANNI præſidio theſes anatomico-pathologicas de *Pericardio* ad diſceptandum propoſitas cum laude defendit. Anno MDCCXI., Præſide J. J. BAIERO, *Adagiorum medicina-lum, doctrina promiſcua diſcurſibus illuſtratorum Syllogen* primam tuendam ſuſcepit; & eodem anno, moderante Illuſtri HEISTERO, *Specimen primum diſſertationis de cataracta in lente cryſtallina,*

id quod elegans scriptum multis posthac ansam dedit eruditorum controversiis, fortiter & cum applausu ab inficantium oppositionibus vindicavit.

Inter hæc magis magisque appropinquabat faustum illud temporis momentum, quo indefessus WIDMANNI nostri labor honoribus, præmiis atque splendore decorandus erat. Postquam igitur in constitutis candidatorum examinibus doctoribus suis sese abunde probaverat, atque dissertationem inauguralem *de Tonfillis*, proprio Marte elaboratam, communi omnium applausu sine prælide propugnauerat, anno hujus seculi duodecimo, in solenni Academiæ panegyri Petro-Paulina, doctorali laurea coronatus fuit.

Impetrata autem Doctoris Medici dignitate nondum acquiescebat insatiabilis WIDMANNI doctrinæ cupiditas. Illectus enim nobilissima perlustrandarum regionum magis dilatarum desiderio, pridie Iduum Augusti ejusdem anni, charissimis parentibus, patronis atque amicis vale dicto, Norimberga profectus, celebre illud Germaniæ emporium, Francofurtum ad Mœnum, petiit, spectatisque omnibus in ea urbe notatu dignis, Moguntiam progressus est, ubi præter ea, quæ ad Academiæ splendorem pertinent, Electoralis aulae magnificentiam, ingentia urbis munimenta nonnullorumque cœnobiorum bibliothecas, propius inspexit, nec non vicinas etiam Acidulas Svalbacenses Thermasque Wisbadenses & Serpentinæ visitavit, atque hac occasione in plurium clarorum Medicorum pervenit notitiam, quibuscum posthæc frequentia habuit epistolarum commercia. Hinc ad finitimas studiorum Universitates, Giessenensem nempe ac Marpurgensem, excurrrens, præstantissimos in iisdem Doctores salutavit, atque, inter hos imprimis coluit VALENTINUM & LIEBKNECHTUM, alterum acutissimum naturæ indagatorem & technophysiotamei | locupletissimi possessorem; alterum vero insignem mathematicum, atque physices experimentalis amplificatorem. Nondum autem in amœnissimo virorum consortio animum oculosque satiaverat Noster, quum
ipsum

ipsum instituti sui ratio de reflectendo itinere admoneret. Quapropter, cursu per Hanoviam, Fridbergam, Wetzlariam, Heidelbergam, Durlacum, Rastadiumque directo, ad Argentinenses Musas properavit.

Quamprimum igitur celebrem hancce bonarum artium palæstram, ob anatomes & chirurgiæ studium præprimis undique frequentatam, accesserat, hoc unicum curæ habebat, ut aquisitam *Altorsii* scientiam anatomicam novis augeret profectibus, operationumque chirurgicarum praxin exerceret, quarum nonnisi theoriam antehac perceperat. Quem in finem quotidie frequentabat theatrum anatomicum & nosodochium civitatis publicum, quibus tunc præpositi erant celebratissimi Professores, SCHEIDIUS, Medicorum Ordinis Senior, & SALZMANNUS, anatomicus oculatissimus dexterrimusque. Præter hæc etiam sæpissime versabatur in valetudinario militari Regio, & quæcunque in morborum variorum curationibus, sive istæ per internam medicationem, sive per operationem manualement instituerentur, nova animadvertibat, vel imitatione digna diligenter annotabat.

Octo jam menses in hacce Academiâ multo cum fructu transegerat Noster, quum sibi proponeret, interiores quoque Galliæ provincias perlustrare. Nactus itaque facilem parentis consensum exoptatissimamque perficiendi itineris commoditatem, XVI. Calend. Junii anno MDCCXIII., in comitatu Generosissimæ Dominiæ de RATHSAMSHAUSEN, *Serenissima Principis atque Ducis Aurelianensis Matræ Aulicæ*, Lutetiam migrabat. Brevissimum ipsis iter patebat per Lotharingiam; ideoque aulam Ducalem Lunævillensem invisebant. Silvis autem isto tempore frequentibus latrocinii infestioribus redditis, ex gratiosissima Ducis voluntate custodum corporis cohorte stipabantur, atque ita per impeditissima loca securi penetrabant & incolumes. Subsistebant autem dies aliquot Remis, perantiqua & nobilissima Campaniæ urbe, in qua ex instituto veteri Reges Franciæ inaugurari solent, ibique multa-

rum

rum rerum admiratione dignarum contemplatione mentem recreabant.

Ipsam autem Galliae metropolim perveniens WIDMANNUS, gratiosae modo dictae Matronae commendatione adjutus multas personas principes & summo loco natus vidit, atque ad nonnullos aulae proceres aditum obtinuit. Perspectis etiam omnibus, quae ad urbis vastissimae splendorem attinent, ad circumjecta loca sese contulit, atque praesertim per insignia ista Palatia ad Regum Principumque oblectationem & jucunditatem exstructa, Versailles nimirum, Trianonem, Meudonum, Marliam, Fontem bellaqucum, Fanum sancti Germani, ubi tunc Regina Angliae, Vidua infelicissimi Regis, JACOBI II., *Conjux*, suam habebat sedem, adjectos item singulis hisce aedificiis elegantissimos hortos, excellentioris inventi immensique operis aquaeductus, aliaeque artis & naturae miranda summa admiratione contemplatus est. In templo Abbatis Sancti Dionysii, duobus miliaribus ab urbe dissitae, ad defunctorum Regum Mausolea accessit, ibidemque etiam ornatum atque insignia regalia, Sanctorum reliquias, inestimabilemque piarum largitionum thesaurum attentis intuitus est oculis. Itemque in propinquo spectare ipsi concedebatur epulas splendide ac opipare ornatas, quibus Elector Bavariae, eo tempore in Gallia degens, utriusque sexus personas Principes & Regio sanguine natas accipiebat.

Tantum autem aberat, ut novis hisce spectaculis a proposito suo avelleretur WIDMANNUS noster, ut potius, acquilita jam expeditiori sermonis Gallici facundia, in virorum eruditione illustrium notitiam atque existimationem pervenire continuo studio allaboraret. Sufficiat nobis in praesentia e permultis, qui eum suo favore dignum judicarunt, excellentissimum Anatomicum *du VERNOI*, chymicorumque suae nationis principem, LEMERY, nominasse, illum quidem rarius audiebat docentem, utpote qui senectutis infirmitate pressus saepius cogebatur alium doctorem in suum locum substituere; hoc autem praeeunte integrum chemiae cursum absol-

absolvebat. In duobus amplissimis opulentissimisque urbis Noso-
comiis, quorum alterum *Hotel-Dieu*, alterum *la Charité* appella-
tur, speculatorem agebat solertissimum, quoties ipsi licebat præ-
stantium atque celebrium chirurgorum functionibus interesse. Vul-
nerum apte & artificiose deligandorum methodum ex instituto, quod
ajunt, addiscebat, neque sibi dedecori judicabat, chirurgo inter
peragendas arduas operationes ipse ministras porrigere manus.
Omnia autem in suam conversurus utilitatem, indefessus quoque
erat in frequentandis prælectionibus & demonstrationibus publicis,
quibus in horto Regio, omnium plantarum generum abundantissi-
mo, distincta eorum notitia traditur. Atque ita ipsi inter per-
petuas occupationum seriarum & relaxationum animi vicissitudi-
nes Parisiis degenti, optato citius effluebat præscriptus huic com-
morationi terminus.

Quoniam vero plures adhuc terras artibus scientiisque floren-
tes perlustrare cupiverat, in virorum honestorum consortium re-
ceptus; Lutetia relicta, ad Belgas Hispanicos profectus est, dire-
cto Bruxellas itinere; quapropter in transitu ipsi Silvanectum, Com-
pendium, Cameracum & Valentianas invisere licuit. Inde Mech-
linium & Antverpiam progressus, occasionisque opportunitate al-
lectus, transitum facere in Angliam decrevit, ac statim, inito con-
silio, navem petiit onerariam, quæ eodem die, vento apparente
secundo, velis committebatur. Vix autem portum reliquerant na-
vigantes, quum e longinquo duas conspiciebant phocas, quarum
aspectu nautæ, terrore perculsi, procellam proxime impendere
asseverabant, quæ etiam, elapsis paucis horis, violentissimis furio-
sissimisque motibus irruebat, & per totam noctem diemque sequen-
tem nil quicquam remittens continuabatur. Inter hæc imminen-
tis naufragii pericula, navis ventorum arbitrio tradita, divina pro-
videntia dirigente, ad littora Zelandiæ, Middelburgum versus, im-
pellebatur, ubi tandem post agitationes vehementissimas, anchora

jecta, tutius poterat hærere. Restituta autem altero die maris tranquillitate, naucerus viam flectebat Roterodamum, quæ tamen navigatio propter insolitam æris requiem lenta admodum, & operosa reddebatur, siquidem navem ad ripas adpropinquantem funibus trahi oportebat. Tam injucundi itineris pertæsus WIDMANNUS, atque nunc quidem concepta in Angliam transeundi spe frustratus, quamprimum ipsi possibile erat, e navi exscendebat, & cum quodam navigationis interruptæ socio, natione Batavo, istarumque regionum experto, terrestri itinere Roterodamum progrediebatur, expectaturus ibi, dum sarcinas in navi relictas acciperet. Laeta hujus urbis amplissimæ elegantia, rerumque spectatu dignarum copia animum illius amœnis occupationibus exercebat tantopere, ut iisdem exantlata sibi itineris incommoda satis compensata existimaret.

Roterodamo Lugdunum Batavorum decessus, inter illustres ejus academix Professores primum omnium reverenter coluit BOERHAAVIUM alterum orbis eruditi Hippocratem, a quo non solum perhumaniter acceptus & ad audiendas prælectiones, ad dictum ipsius *Aphorismorum de cognoscendis & curandis morbis* institutas, admissus, sed etiam in laboratorium chemicum introductus fuit, ubi quotidie selectioribus artis spagyricæ productis, aureisque tanti magistri sermonibus animum mirifice delectavit. Neque non insignem percepit fructum ex institutione atque consuetudine RAVII, Professoris Anatomæ & Lithotomi suo ævo celebratissimi. Huic enim in dissecandis cadaveribus occupato diligenter assistit, eundemque, methodo recens ab ipso exculta, calculus humanum, insignis magnitudinis, per vesicæ sectionem mira promptitudine & dexteritate vidit extrahere.

Otium academicum in pervestigationem bibliothecarum, musæorum, rariorum naturalium atque artificialium hortorumque
bota-

botanicorum impendere solebat, quapropter factis ad propinquas urbes, Amstelodamum, Hagam-Comitis, Delphos, atque Ultrajectum excursionibus, ubique maximos Musarum patronos, aliosque viros eruditionis famam adeptos, conveniebat. Inprimis se se infundebat in favorem magni illius RUYSCHII, scriptis suis & inventis per orbem celebrati atque SEBÆ, præclari Amstelodamensium Pharmacopœi, cujus ditissimum rerum naturalium gazophylacium communem famam longe exsuperare deprehendebat.

Elapsis autem octo mensibus, ex quo Lugdunum Batavorum venerat Noster, iterata accipiebat Parentis monita, ut redditum in patriam pararet. Morem itaque gerens paternæ voluntati, jucundum reliquit hospitium, & via in Westphaliam ducente, peragratiss agris Paderbornensibus & Osnabrugensibus, Hanoveram sese contulit, aulæ Electoralis pompam cultumque observaturus. Hinc abiens progressus est ad loca Hercyniæ inferioris metallorum variorumque mineralium fodinis celebria, Goslarium, Clausthalium & Zellerfeldam; utque sibi clariorem acquireret metallifodinarum notitiam, in monte Ramelio ipse in specum subterraneam stupendæ altitudinis se demisit. Ceterum in arce Salzethalensi non tam incredibilem pretiosarum picturarum numerum, quam exquisitam plurimarum perfectionem cum voluptate contemplatus est. Inde Guelferbytum adveniens bibliothecam Augustam perlustravit studiosissime; Helmstadii vero litteras commendatitias tradidit SCHMIDIO, Theologo pariter atque Philosopho, dum viveret, eximio, ab eodemque multo honore tractatus fuit. Helmstadio relicto Magdeburgum petiit, atque hinc Berolinum pervenit, ubi aliquot septimanas permanens benevola commendatione Generosissimi Domini de GUNDELSHEIM, *Consilarii intimi & Archicamerarii Regii*, non modo aulæ splendorem, sed & alia quæcunque notatu digna, ab omni negotio vacuus, quam commodissime potuit

tuit inspicere. Quumque ipsi ad laudatum Regis Archiatrum haber quotidie pateret accessus, brevi tempore sibi ita conciliavit hujus Mæcenatis existimationem, ut idem ultro ipsi honorificum quoddam fructuosumque medici provincialis officium obtulerit, id quod Noster lubens lætusque suscepisset, nisi contrariam habuisset parentum voluntatem, utpote qui ardenti flagrabant desiderio, filium amplectendi moribus & eruditione perfectum, cujus dulcissimo aspectu suavissimoque consortio jam per biennium carebant. Berolino igitur abiens Vitembergam petiit, atque in hac percelebri universitate duorum maxime illustrium Medicinæ Professorum, BERGERI videlicet ac VATERI, singularem expertus est humanitatem. Spectatis dein rebus in sede Regia & Electorali Dresdensi memoratu dignis, quarum ineffabilem prorsus reperiebat numerum, reliquas istius cardinis Academiæ, Halam nempe, Lipsiam & Jenam invisit; uniuscujusque earum Professores laude conspicuos interque præcipua Germaniæ nostræ ornamenta referendos, HOFFMANNUM, THOMASium, GUNDLINGIUM, BOHNIUM, RIVINUM, ETTMULLERUM, WEDELIUM, aliosque non mediocris famæ viros ivit salutatum, cunctisque sese modestiæ, comitatis atque eruditionis nomine maxime probavit.

Redux tandem in patriam factus, omnem non solum parentum & fautorum spem atque expectationem superabat, sed & brevi tempore optimi cujuscunque animum oculosque in se convertebat. Verum ut sæpe maximam felicitatem excipit calamitas, ita paucis post optatissimum adventum diebus WIDMANNUS noster febri ardente correptus infimum adigebatur vitæ periculum. Quoniam autem hujus morbi violentia tam veloci gressu incedebat, ut jam altera morbi die continuæ mentis aberrationes accederent, ideo sine mora parentes afflictissimi in auxilium vocabant Virum quondam in usu medendi confirmatissimum, D. LOCHNERUM, cujus opera, DEO secundante, aliquomodo levabatur atrocioris mali impetus, & licet

& licet diu persisterent dubia eventus indicia, morbus nihilominus cedebat efficaciae remedium, atque aegrotus mortis quasi faucibus ereptus, uno mense elapso sanitatem & vigorem pristinum recuperabat, summo non solum parentum gaudio, sed & certo omine, divinam providentiam tam egregium medicum in reipublicae utilitatem multorumque languentium solamen reservatam fuisse.

Quamprimum igitur ipsi per sanitatem licebat in publicum rursus prodire, a Perillustribus Reipublicae Magistratibus decenti ratione petiit, ut sibi in Incl. Med. Collegio locus concederetur, huiusque petiti compos factus. Decano b. Jo. Georg. VOLKAMERO, in tam honorificam Societatem, obcordi omnium membrorum suffragio, adoptatus fuit. Duplam nunc Patriae inserviendi occasionem nactus erat, postquam non modo ad praxin clinicam, sed & ad instituendos anatomes & chirurgiae cultores se accinxerat. Eundem vero in docendo non minorem, ac in medendo, monstrasse prudentiam & dexteritatem, exinde satis patet, quod, quum primum in theatro urbis anatomico cadaver humanum disseicaret, singulorumque humani corporis organorum fabricam, nexum, & utilitatem, intermixtis de lethali vulnerum dissertationibus, exponeret, auditorcs habuerit splendidissimos civitatis Procures omniumque ordinum eruditos quamplurimos, atque ex speciali Perillustri Senatus Munificentia, in testimonium gratiosi applausus, numismate aureo fuerit donatus.

Luculentiori adhuc argumento accedit, quod, vacuofacto paullo post in Universitate Altorfina Professoris Medici munere, prudentissimi Patriae Patres praeter aliis aptum dignumque judicaverint, WIDMANNUM, quem ad hanc provinciam capeffendam & cum laude tuendam invitarent, quod tamen ille honoris augmentum, rationibus fonticis permotus, submisit ac moleste declina-

238 *Memoria D. D. Jo. Guilielmi Widmanni.*

vit. Interea indefesso ægrotis succurrendi studio prosperrimoque curationum successu tantam & inter cives & apud externos sibi comparaverat famam & fiduciam, ut indies augeretur eorum numerus, qui ejusdem consilia atque opem efflagitabant.

Clinicæ itaque praxi se totum consecravit WIDMANNUS, hinc incluti Collegii medici Seniorum numero an. 1737. in solenni confesso, tum ordinis tum meritorum causa, unanimitibus votis adscriptus, parique suffragio an. 1739. ejusdem Collegii Decanus, quemadmodum anno sequente pharmacopoliorum Visitator Senior electus est, quo anno simul recens electi Decani, D. D. *Jo. Georg. VOLCKAMERI*, Senioris primarii, ætate decrepita viribusque fracti, viçes eadem dexteritate gessit.

Nimis equidem prolixum, neque nostro scopo consentaneum foret, in ultiores hujus Viri laudes excurrere, quarum amplissimus nobis campus pateret. Attamen hoc summatim breviterque de eodem possumus prædicare ac innumerorum testium consensu confirmare, illum, quod ad vitæ morumque rationem attinet, sese præbuisse Virum probum, industrium, officiosum, veritatis studiosissimum, doctorum amantissimum, in capiendis consiliis prudentem atque circumspectum, in iisdem vero exequendis cautum simul & intrepidum, auctoritatem semper cum suavitate temperantem, in utraque fortuna moderatum, &, ut comprehensè loquamur, exhibuisse emendatissimæ mentis simulacrum.

Sed quid jam dicamus de eximia WIDMANNI nostri eruditione? quid de amplissima istarum scientiarum, quæ medicis non tam lucro, quam ornamento cedunt, notitia? quid de sumtuoso & locuplete librorum rerumque naturalium apparatu? quid denique de impetratis honoris gradibus? quibus omnibus non ad fastum & ostentationem, sed ad provehendam rei litterariæ utilita-

tem

tem usus fuit. Quamquam enim totos fere dies daret assiduus agrotorum visitationibus, iis tamen negotiis non poterat impediri, quominus in litterarum studia fervide lucubrando incumberet, atque præsertim, quos in medicationibus suis experiebatur, casus vel rariores, vel medicinam facientibus utiles, calamo diligenter traderet. Quarum observationum nonnullas quum olim Illustri Imperiali Academiæ Naturæ Curiosorum Directori D. LOCHNERO præsentasset, hic eandem publicatione dignas judicans, non modo Ephemeridibus Academiæ inferendas curavit, sed & hoc ipso effecit, ut WIDMANNUS Anno MDCCXVII. ab Illustri t. t. Academiæ Præsidente, D. LUCA SCHROECKIO, humanissimis litteris honoratus & misso diplomate inter ejusdem Imperiali Academiæ Nat. Curios. Collegas, sub agnomine DIEUCHES, receptus fuerit.

Ipsæ observationes, quibus Academiæ laudatæ Collectanea idem locupletavit, sub his titulis ibidem reperiuntur. 1) *De colica gravissima spasmodica cum intestini jejuni incarceratione*, Cent. VI. p. 378. 2) *Palmones fetus in utero materno extincti ex parte aqua innatantes, ex parte subsidentes*. ibid. p. 383. 3) *Foramen cordis ovale in juvene XX. annorum adhuc patens*. ibid. pag. 385. 4) *De uteri vagina tunica rugosa procidentia, verum uteri corporis prolapsum referente*. Cent. VIII. p. 459. 5) *De Atrophia incubabili ex intercepto alimentorum in ventriculum ingressu*. Actior. Vol. VI. p. 493. 6) *De atrophia funesta ex depravata alimentorum assumptorum digestionem*. ibid. p. 497. 7) *De atrophia lethali ex denegato alimentorum, ex parte digestorum, e ventriculo egressu*, ibid. p. 501. Magna etiam hujus Viri in Spectatissimos Socios merita in eo consistebant, quod, quum Actorum Academiæ Volumina Norimbergæ imprimi atque evulgari soleant, ille per plures annos emendandorum typographicorum errorum, elaborandorum indicum, addendarumque præfationum atque dedicationum curam gesserit. Hinc etiam factum, ut Anno MDCCXXXV. Præs. tude Academiæ supra laudato, Jo. Jac. BAIERO, rebus humanis crepto,

crepto, atque in hujus locum succedente Viro illustri, *Andr. Elia* BUCHNERO, hodie dum Præside gravissimo, ad splendidam Directoris provinciam cum *Archiatræ & Comitibus Palatini Cæsaret*, itemque *S. R. I. Nobilibus*, dignitatibus connexam, unanimi Collegarum voto & gratulatione fuerit euectus. Extremum vero hisce ornamentis tunc accessit augmentum, quum uterque dignissimus Præsides ac Director Anno MDCCXLIII. ad DIVI CAROLI VII., Imperatoris, aulam profecti, atque ad ipsum Sacratissimæ Majestatis thronum gratiosissime admissi, non modo privilegiorum ab Augustissimis EIUSDEM Antecessoribus, Academiæ Imperiali Naturæ Curioforum clementissime indulgentiarum confirmationem & extensionem impetrarent, sed insuper etiam ex peculiari benignissimi Imperatoris gratia *Consiliariorum Cæsareorum* titulo & prærogativa donarentur.

Reliquum est, ut paucis adhuc commemoremus ea, quæ tam ad WIDMANNI nostri rem domesticam, quam ad ultimum vitæ laudabiliter gestæ articulum pertinent. Annus agebatur hujus sæculi vigesimus, quum ille, DEO dirigente, sibi eligeret atque solenni nuptiarum ritu domum duceret virginem eximii animi, corporis ac fortunæ dotibus ornatam, ANNAM MAGDALENAM, Viri honestissimi *Joannis Christophori* ENGELLAND, Pharmacopœi Norimbergensis præstantissimi, & MARGARETHÆ MAGDALENÆ ex præclara PREUIORUM stirpe prognatæ, filiam unicam, sponsam tali sponso dignissimam, cum qua per annos viginti mira animorum voluntatumque consensione vixerat, quamque sibi ante septennium præmatura morte ablatam acerbis lacrymis & suspiriis prosequutus est. Ex fausto hoc conjugio procreati sunt tres filii, quorum duo nati minores in prima infantia mortem subierunt, nati vero maximus, JOANNES GUILIELMUS, *Medicine Doctor, & Reipublica Norimbergensis Physicus designatus*, salvus & superstes est, paternarum virtutum & laudum æmulus atque heres ex affe.

Nihil

Nihil igitur magis optandum fuisset, nisi ut Vir bene demerendis hominibus natus factus eousque produxisset vitam, ut hunc ipsum filium etiam potuisset conspiciere ad paterna honorum fastigia tam strenue properantem. Verum enimvero, sicut omnibus mortalibus terminus vivendi a DEO constitutus est, ita & WID-MANNO metam præscriptam transire non dabatur. Quamvis enim inde ab isto periculoso morbo, quem post reditum ex itineribus superaverat, satis firma & prospera usus fuerit valetudine, nisi quod, ætate paullo proVectiori, insultibus interdum podagricis vexaretur; accidebat tamen, ut duobus ante obitum suum mensibus affectu catarrhali correptus consuetam verno tempore sanguinis missionem differre ac procrastinare cogeretur. Inter hæc vero accedebat nova & hoc anni tempore insolita dolorum podagricorum exacerbatio, simulque pedis utriusque tumor & inflammatio tam vehementer & celeriter crescebant, ut eodem die lectum petere cogeretur. Optimis quidem probatissimisque remediis malo huic obviam ibat ipse Vir experientissimus, atque visitantes ipsum Collegas suos amanrissimos insuper in consilium trahebat. Tanta autem erat dolorum lancinantium atrocitas tamque enormis pertinacia, ut omnem corporis quietem inturbaret, somnumque omnem abigeret. Quibus rebus aliter fieri non poterat, quin vires corporis, ab initio statim insigniter labefactæ, indies magis magisque deficerent. Quam præcipiti vero impetu dolores arthritici ægrotum invaserant, tam repente & inopinato isti simul in utroque pede cessabant, in quorum locum succedebat dolor profundus, sed obtusus, in dextro bregmate, ab aliquot annis sæpius iam perceptus, cum perpetua agrypnia & corporis summa inquietudine, e quibus symptomatibus Vir beatus ipse sibi funestam colligebat prognosin, omnemque convalescendi spem & fiduciam deponebat. Atque ita melioris vitæ spe suffultus, quum omnia disposuisset, quæ post obitum suum fieri vellet, ac præsertim dilectissimo filio suo, tunc Helmstadii in litterarum studia in-

cumbenti, paternam benedictionem reliquisset, Necessariis vero, Collegis & Amicis omnem felicitatem comprecatus esset, summi rerum moderatoris arbitrio unico sese tradidit, animoque religioso & constanti mortem appropinquantem expectavit. Invisit illum hoc morbo decumbentem quotidie Sacerdos morum & officii sanctitate venerabilis, cui ille animæ suæ curam antea commiserat, piisque non solum precibus & adhortationibus eundem firmavit, sed & desiderantem cœlesti viatico munivit. Nihil interea studii, nihil operæ prætermittebant Honoratissimi WIDMANNI Collegæ, ut eum extremo vitæ periculo eriperent, aut vires prope extinctas refocillarent. Quibus autem omnibus averti non potuit lethalis apoplexiæ impetus, quo XVI. Cal. Jul. MDCCXLIII. e vita abreptus est Vir omni nostro elogio superior, & æternitate dignissimus, nunc ibi, quo semper mentem direxerat, constitutus.

PHARMACOPŒI AULICI PRIMAII.

ELOGIUM

SEU

HISTORIA VITÆ

VIRI

PRÆNOBILISSIMI & EXCELLENTISSIMI

D. D.

CASP. NEUMANNI,

S. REGIÆ MAIESTATIS BORUSSICÆ

CONSILIARII AULICI,

CHEMIÆ PRACTICÆ PROFESSORIS

PUBLICI,

COLLEGI REGII

MEDICO-CHIRURGICI QUOD BEROLINI FLORET,

DECANI,

COLLEGI ITIDEM REGII MEDICI

SUPERIORIS SOCIJ,

ACADEMIÆ IMPERIALIS GERMANICÆ

NATURÆ CURIOSORUM

ADIUNCTI,

NEC NON

REGIARUM SCIENTIARUM SOCIETATUM ANGLICÆ

ET BORUSSICÆ PARITER AC PONTIFICIÆ,

SOCIJ,

ET

PHARMACOPOEI AULICI PRIMARIJ.

244 *Elogium seu vita D.D. Casparis Neumanni.*

Felix, quem alma Natura, seu potius benignissimus ejus Conditor, insignibus animi virtutibus ditavit; felicior, qui easdem indefesso perpetuoque studio excoluit & publicæ utilitati consecravit; felicissimus, cui opportuna occasio optatas suppetias tulit. Triplicis hujus felicitatis exemplum sistit celeberrimus NEUMANNUS.

Editus est in lucem an. 1683. die 11. Julii Zillichoviæ, Municipii Ducatus Grossensis in Silesia. Patrem habuit *Georgium* NEUMANNUM, mercaturam in dicta civitate exercentem; Matrem vero *Rosinam* WEICHARTIAM, quæ tamen anno 1693., sicut ille 1695., naturæ debitum solvit. Vivis parentibus erat tam illorum, quam hujusce ipsorum filii, propositum, Theologiæ studium amplectendi, quorsum etiam imprimis ejus lectiones, quas in scholis patriis auscultaverat, præter eas, quæ ad utramque, & Latinam & Græcam linguam, aliasque disciplinas in scholis trivialibus tractari solitas pertinent, quam maxime tendebant, in quibus lectionibus quoque privatis præ aliis a diligentissimo tunc temporis Con-Rectore, postea vero apud Soravienſes Superintendente, JOSEPHI, horis vero succisivis in musicis ab ipso Patre instruebatur. Quo mortuo beatus noster NEUMANNUS, utroque parente ita orbatus, ratusque penitus jamjam de se, utpote pupillo prorsus destituto, actum esse, deliquio animi, ecstasi fere simili, corripiebatur ita, ut illo durante ultra totas sex horas a circumstantibus jamjam pro mortuo habitus fuerit, nec inde ullo alio modo, nisi inverso corpore erectus, spirituque salis Ammoniaci fortissimo in ejus nares infuso, in pristinum redigi potuerit statum. Multo tamen majorem ex eo tempore illius curam gessit Pater celestis, dans ipsi aliquem ex suis Susceptoribus, eumque Pharmacopolam & Senatorem ejusdem loci valde religiosum, nomine *Joannem* ROMCKIUM, tutorem quippe, qui nostrum adolescentulum non solum hospitio excepit, sed & pro modico sumtu eidem de omnibus ad vivendum necessariis prospexit, simulque

que ad scholas frequentandas ipsum incitavit. Postea quoque in rudimentis linguæ Polonicæ à Concionatore MALCOLMO instructus, in ista brevi tantos fecit profectus, ut facile inter commilitones hac in parte princeps haberi posset, quin immo præ Juvenibus Nobilibus in ipsa Polonia oriundis, hanc ipsam linguam magis, quam vel illi ipsi, secundum regulas grammaticas tam colloquens, quam convertendo scribens, primas obtineret. Reliquis autem horis supra dictus ROMCKIUS ipsi permittebat, in suo laboratorio & pharmacopolio spectatorem agere. Ubi demum in eo erat, ut scholis Züllichoviensibus valediceret, non poterat modo memoratus JOSEPHI sibi temperare, quin lachrymis testaretur, dolendam omnino esse dimissionem talium ingeniorum, quæ tam dextre sua agerent, ut Præceptoribus ipsorum spes certissima enasceretur, fore, ut illis vere gaudere aliquando possint. Maximo igitur cum dolore a proposito suo, tam alte ipsi infixæ, quod erat, literarum studiis sese totum dicare, præcipue ob res nimis angustas domi, quas præmaturus parentum ejus obitus multo adhuc angustiores fecerat, invitissimusque abalienatus, apud animum suum perpetuo moerentem ipse circumspiciebat, quodnam demum vivendi genus præ aliis sibi eligendum videretur. Inter tot tamque varias menti suæ obversantes conditiones, semper tamen adhuc ad literarum studia sese inclinare sensit, ita, ut continuas agitarer cogitationes, quamvis sibi, rebus ita constitutis, fatisque ipsis prohibentibus, haud integrum esset, vitam doctam agere, talem saltem vivendi rationem amplectendi, cui vel aliquantisper cum rebus cruditis conveniret, qualem cum vel maxime Pharmacopœum occupationem ejusmodi artem esse sentiret, quæ sibi adhuc semper utilis esse posset, ubi forte aliquando paullo major, quam quidem tunc, ipsi occasio arrideret ad literarum studia denuo sese applicandi, præsertim vero ratione studii Medici permultum commodi subsidiique præ se habituri; non nisi, quod videtur, Numine Divino ita animum ejus dirigente, firmissimum

246 *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

consilium cepit, artem hanc pharmacis miscendis præparandisque occupatam præ ceteris eligendi; eoque magis, quo certe melius eam a suo tutore addiscere poterat. Sicque demum Auspiciis Divinis hilarissimæque mente tyrocinium suum apud illum adiit, quam etiam DEUS Ter Optimus Maximus ita secundavit, ut adhuc ante illius finem, aliis consuetum, in pharmacopolium, quod Magister suæ artis Unruhstadii, oppidulo majoris Poloniæ, a Züllichovia ad dimidium lapidem distante, suis sumtibus instructum habebat, transportaretur, adeo ipsi idoneus visus, quem non solum integro pharmacopolio, verum etiam reliquæ rei suæ præterea ibidem constitutæ, præficeret. Anno 1701. die 11. May hic loci solenni ritu tyronum numero exemptus, inde per triennium dicto jam pharmacopolio pariter, atque rei œconomicæ, Provisoris titulo præfuit, permultum interea periculi atque incommodi à copiis regis, tam Polonicis, quam Svecicis, præcipue vero, quæ sub *Smiegielski* longe lateque circumvagantis signo militabant, aliisque totam illam regionem tributis impositis, prædis, directionibus, igni ferroque submissis, misere vexantibus, cum primis vero Protestantibus internecionem minitantibus, expertus. Denique cum anno 1704. plerique incolarum, domiciliis suis vacuis relictis, inde aufererent, sicque omnia in turbulentissimo statu essent, nec sibi ipsi diutius ibi morandum esse videretur, suis rebus, quæ moveri poterant, in utraque domo existentibus, ad exemplum aliorum, sensim aliorum translocatis, in territorium Brandenburgicum regressus est. Hinc, postquam per aliquod temporis spatium æque ministerio in pharmacopoliis se commiserat, accidit, ut officinæ *Schmedickianæ*, quæ est Berolini, inde vero, Numine Divino ita disponente, primum laboratorio apud pharmacopœiam Regiam aulicam, deinceps autem officinæ ad Aulæ Regiæ-Borussicæ servitiæ in itinere faciendo destinatæ, & pene invitus quidem associaretur; quandoquidem neque modo dictus SCHMEDICKIUS lubens ipsum dimittebat, neque ipse quidem viribus suis tantum

con-

confusus erat, ut vel sibi ipse ad ejusmodi laboratorium administrandum idoneus esse videretur, quin potius ad multo provectiores, eosque illo officio, quod videbatur, multo digniores, provocaret. At vero, quo majores & ipse, & memoratus tunc temporis ejus patronus, exceptiones opponebant, eo magis Noster, vel adhibitis quidem minis, jureque, quod officinæ Regiæ competere, quemcunque ipsa in ulla civitatis officina socium, aliis magis habilem, invenisset, ubi ejus translocatio sibi paulo difficilior redderetur, vel usurpata vi inde eximendi, opposito, requirebatur. Quæ certe providentiæ Divinæ specialis signa non solum hæc erant, quod CONRADIUS tum temporis quidem Pharmacopolio itinerario præfectus, postea vero officinæ Aulicæ adjunctus, Nostrique translocationem in pharmacopœiam Aulicam adeo urgens, quamvis huic quoad faciem omnino ignotus, vixque dum semel cum illo collocutus fuerat, propriè loquendo primarius felicitatis ejus temporalis, omniumque, quæ ipsi inde ad extremum usque vitæ halitum prospera contigerant, in terris auctor, simul autem & ille ipse esset, cujus viduam, nomine *Corneliam Mariam*, natam HUNICKIAM, licet demum 15. annis post, nimirum 1721. in matrimonium duceret, ejusque relictos duos liberos, scilicet alterum masculum, alterum vero feminam, educaret; e quibus his maxime illum, nomine *Joannem Casparem* CONRADI, tam fideliter instruxit, inque sua arte ita perfectum reddidit, ut Regis Majestas illum, Vitrico suo mortuo, æque ac hunc, Pharmacopoliam suam Aulicam quam clementissime declaraverit. Regiæ Borussicæ officinæ, quam diximus, itinerariæ per septennium, & quod excurrit, B. noster NEUMANNUS ita præfuit, ut Regiam Majestatem, jamjam inter cœlites gloriosissimè triumphantem, aliquoties (variis temporibus) ad Batavos, semel in Thermas Carolinas, porro in Borussiam, deinceps post Regiæ Majestatis, nunc felicissime regnantis, tum vero Principis adhuc hæreditarii, sponsalia Hannoveræ celebrata, item occasione sponsalium Regiæ Majestatis beati-

248 *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

beatissime defunctæ postrema, eaque Schvverini contracta, ad varias Principum Aulas, inque multis aliis itineribus iterum iterumque comitatus, complura rariora, visuque dignissima, coram conspexerit; Rege vero in sede sua ordinaria commorante, officinam Aulicam, atque laboratorium ad illam pertinens, sedulo frequentare haud neglexerit. Cum vero tempore æstivo, maxime ubi Rex villas animi recreandi causa exstructas frequentaret, labores sui ordinarii adeo stricte quidem haud continuandi essent, quia interdum vel aliquo otio vacare posset, id temporis præcipue lectioni librorum medicorum, cumprimis autem physicorum, pharmaceuticorum, & chemicorum, similiumque dissertationum, & discursuum academicorum, destinavit. Pariter Charlottenburgi, æstate ab Aula Regia paulo diutius habitari soliti, clavichordium sibi comparavit, partim ut ejus usu quandoque animum suum diverteret, partim vero, quæ adolescens in arte Musica addidicerat, in mentem revocaret. Sed nec hoc quidem solo casu, quin potius Numine Divino ita dirigente, accidit. Etenim vix per aliquot dies in hoc instrumento musico se exercuerat, cum illud a quodam regio pedissequa sibi prorsus invito ablatum, inque aliquam Regiam cameram translatum, ipse vero nolens volens coram Regia Majestate eodem canere, se coactum videret. Quo nuncio, Regioque jussu, præter omnem opinionem sibi allato, mire obstupuit, probe considerans, Regiam Majestatem numerum musicorum longe excellentissimorum, inque sua arte facile principum, alere, quorum cantu inter privatos parietes communiter delectaretur; quibus Noster ne quidquam comparandus tam sibi, quam tot tantisque se circumstantibus, artemque musicam pariter ex fundamento callentibus, personis Illustribus, dedecori ducebat, quarum aures longe delicatissimas misero suo cantu ita offenderet. Interea tamen se excusare, obsecrare, anxique gerere, omnia frustra erant, quin potius semper regerebatur, eam esse voluntatem Regis. Immo nuncius nuncium sequutus eum monuit, pergeret, felici

festinaret, Regem illum expectare; Itaque jussui Regio morem gerens, mulicam suam a Psalmo LXXXVI. canendo incipiebat, atque post aliquot ejus versus alios adhuc cantus quosdam addebat, tanto quidem Regis delectamento, ut ejus Majestas illum abeuntem, singulis vespers, priusquam vestibus se exuendum mandaret, in Camera coram se ulterius canere, quam clementissime juberet: quo fini illi etiam clavicymbalum subministraretur. Id quod etiam dicto modo factum est, ut Noster aliquot continuis annis, licet invitissimus, perpetuo tamen Regiæ Majestatis oblectamento, tali officio fungeretur, neque tamen facile nisi cantus prenitentiales & ad bene moriendum preparatorios canens, quibus quoque tam Regia Majestas, quam qui illi servitia ordinaria præstabant, sæpius devotissimi concinebant. Annis aliquot interjectis, inter alia etiam eam Noster expertus est Clementiam Regis, ut ejus Majestas ipsi offerret, tantam se illius habiturum esse curam, ut Halæ Regis sumtibus in literarum studia incumberet, artemque salutarem ad finem sibi adeo exoptatum perduceret, cujus rei omnium optimus testis esse poterat tunc temporis Regis Confiliarius intinuis & Professor Medicinæ Halensis, jam vero pariter beatus *Fridericus* HOFFMANNUS. Longe tamen alia hac in parte Numinis Divini, quam quidem Regis, fuit voluntas, varia hinc inde impedimenta, quo minus hocce illius propositum subsisteret, opponens. Præcipue vero Regiam Majestatem Archiater illius secundarius, Nostroque maxime fatalis, D. GUNDELSHEIMER, ab hac intentione ita abalienavit, ut Noster penitus oblivioni mandaretur. Aliquot tamen mensibus post iterum Regi Piissimo insedit mens, aliam nostro gratiam exhibendi, scilicet ut ceterarum suarum scientiarum, præcipue Chemiæ, magis magisque perficiendarum causa, regiis sumtibus peregrinaretur, hujusque itineris præparatoria extemplo fierent. Quo integro septennio varix quidem ipsi vicissitudines, sicque dictæ felicitatis temporalis species, ratione tam matrimonii ineundi, & officinæ propriæ in-

250 *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

stituendæ, quam aliorum ministeriorum obeundorum, passim locorum obvenerunt, quorum posteriorum certe omnium maxima hæc erat, quæ ipsi Mariæverdæ in Borussia per Archiatrum Imperatorium Russicum, D. ARESKIN, offerebatur: quandoquidem ipsi a Russorum Imperatoris Majestate sua sponte, præter stipendium annuum 600. argenteorum, *Rubel* dictorum, victus, potus, domicilium, equi & carpentum, cum aliis emolumentis, gratis suppeditanda promittebantur. Cum vero providentia Divina hisce similibusque Nostro arripentibus, iisque, ut videbantur, maxime profuturis, occasionibus aliud firmumque repagulum poneret; accidit demum, ut anno 1711. ab Aula discederet, iterque suum, Numine Divino Comite gavisus, gratiaque Regis suffultus, ingrederetur. Cujus initium in ipsa Germania fiebat, ne quasi prius peregrina meditaretur, quam quidem domestica, ac in patria visu digniora, conspexisset. Primo igitur omnium Hercynias oras, tanquam fini suo convenientissimas, petiit, metallifodinas, aliasque officinas ibi constitutas, præcipue metallis fundendis idoneas, visurus, perque aliquot menses Clausthalii, Monte S. Andreæ (*Andreasberg*) Zellerfeldii, ac Goslariz commoratus, Metallurgiam, una cum arte metalla distinguendi atque probandi, addidit; præterea officinas metallarias pariter, atque monetarias, frequentavit; venas metallicas ipse scrutatus est, seque totum ita gessit, quasi ipse metallarius esset evasurus; pariter & alias regiones & loca in Hercynia, & circumjacentia, peragravit, variasque officinas ferrarias, machinasque metallis tundendis idoneas, item hydraulicas, lapidicinas, nec non famosissimam cavernam Baumanianam, utrumque montem Blockesberg, sive Brocken dictum, varia molendina, aliaque visu digniora, conspexit. Inde plerasque Aulas Germaniæ petiit, non tam quidem universa illarum curiosa, quam potius Pharmacopœias, ibidem constitutas, Aulicas, Laboratoria, Hortos Medicos, aliaque sibi in specie convenientia, visurus, inque Medicorum, Pharmacopolarum, aliorumque in

Che-

Chemicis excellentium, notitiam venturus, & ab illis, quæ sibi adhuc ignota erant, expiscaturus, firmissime persuasus, non solum quemcunque Principem Medicos atque Pharmacopolas, quos optimos habere poterat, suis sumtibus alere, verum etiam præstantissimorum artificum atque hominum eruditorum sedem communiter in Sedibus Principum esse solere. Quamquam & Academias, modo earum aditus ipsi haud adeo difficilis esset, cum laboratoriis ad homines privatos pertinentibus, item officinas vitris parandis, metallisque fundendis, aliisque materiis chemicis tractandis aptatas, suoque instituto aliqua ex parte convenientes mechanicos, & artifices, eorumque officinas invisere, ac ubi saltem tantisper sibi videretur aliquid profecturus, ibi aliquamdiu commorari, minime neglexit. Et licet jamjam antea bis in Belgio fuisset, resque urbium præcipuarum publicas satis conspexisset; complura tamen adhuc sibi restare, tam quæ Laboratores, vel, qui ibi vocantur, *Stoockers*, in magna quantitate præpararent perficerentque, quam quæ falsificationes, sive adulterationes, pharmacarum fierent, cognoscenda, æque ac a famigeratissimo doctissimoque Professore Chemicæ, D. BOERHAAVE, addiscenda, putavit. Unde in Belgium denuo reversus, plurimum temporis Lugduni, Amstelodami, Trajectique ad Rhenum, transegit. Quum vero hic omnia, quorum notitiam saltem adipisci poterat, satis abunde cognovisset; supplicibus quidem precibus Regiam suam Majestatem adiit, ut illa sibi, statim ad Anglos transnavigaturo, nummos itineri suo ulterius faciundo destinatos, cum litteris secundum transcriptam notitiam ad ipsum dandis, Londinum mitti juberet. Verum enim vero quam mens illius eo translati obstupuit, cum, loco speratarum, sibi que maxime necessariorum nummorum, non nisi moestissimas a supra dicto, sibi que adeo inimico, GUNDELSHEIMERO, ad se datas reperiret literas, non solum tristissimum de Regis sui Clementissimi morte nuncium, sed etiam plenariam ejus dimissionem continentes, cum additamen-

252 *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

to, neque pecuniam, neque aliquam promotionem, ab Aula ulterius expectaret, neque per reliquum vitæ suæ tempus Berolini meminisset, adeoque videret, quomodo in aliis oris viveret, de quo ipsi in antecessum gratularetur. Quem certe nuncium Nostro instar fulminis fuisse, facile colligas, non solum in regione, ubi omnia carissimo pretio veneunt, existenti, sed & omnibus nummis, amicis, familiaribusque destituto, præterea ne verbum quidem linguæ Anglicæ callenti, adeoque ob ignorantiam linguæ primò ne obolum quidem arte sua acquirere, multo minus alicujus socium agere, pariter omnium necessitatum experti ultra mare retro vehi, vel in patriam suam redire valenti. Neque tamen Omnipotens ipsi ita defuit Adjutor, quin aliquem illius civem, vere Christianum, professione pictorem, excitaret, qui ejus miseretur, ipsique argentum maxime necessarium subministraret. Porro in notitiam alius cujusdam civis, æque pictoris, illiusque ipsius socii, venit, qui Nostro a D. CYPRIANO, tum Londini vivente, antea vero Professore Franeckerano, & qui ab aliquot annis maxime per lithotomiam prægrandem sibi vim argenti acquisiverat, cœlibe & improli, nunc vero usuris inde capiendis, iisque longe amplissimis, sustentato, præterea chemiæ amantissimo, adeoque non solum suum ipsius laboratorium possidente, sed & quotannis ultra mille libras *Sterling* dictas experimentis physico-chemicis & curiosis faciendis destinante, eaque pro certis suis redditibus sine suo incommodo continuante, veniam, libere illum adeundi, impetravit. Qui pictor modo dicto Dn. CYPRIANO nonnulla de Nostri persona adversitatibusque retulerat, ipsumque de meliori commendaverat, sperans fore, ut sibi in suo laboratorio officia quam exoptatissima præstaret. Cum vero nec hæc quidem præter DEI voluntatem Nostro ita acciderent, non poterat Dn. CYPRIANUS digito divino refragari, quin potius ipse maximam inde voluptatem caperet. Unde illum non tanquam suum famulam, sed fere instar filii aut fratris, domum suam recepit, binas solis ejus usibus came-

cameras, una cum victu, tecto, candelis & lignis liberis, concedens, omnemque præterea ei directionem laboratorii sui diarii-que habendi committens, id solum sibi deliciarum reservans, ut non nisi experimentorum laborumque a se instituendorum spectatorem ageret, per dies vero singulos colloquiis de iisdem rebus cum illo habendis recrearetur. De cetero plenissimam ipsi concessit libertatem, ante omnia quidem etiam reliqua laboratoria chemica, tam privata, quam publica, pro lubitu frequentandi, postea vero, maxime quando sine dispendio laborum suorum ordinariorum fieri poterat, æque sua sponte, ac ubi e re ejus visum fuisset, domo sua abeundi & redeundi. Atque ex illo quidem tempore Nostro cuncta in dies cesserunt feliciora. Linguam Anglicam magis magisque addidicit, pariter atque Chemicorum, Medicorum, Pharmacopolarum, aliorumque Virorum curiosorum, sibi majorem notitiam comparavit. Similiter aliquoties ad Conventus celeberrimæ Societatis Anglicæ admixtus, æque ac a Societate Pharmacopolarum ad publica sua festa, solennes herbationes tractationesque invitatus, & a quovis, cui vel quodammodo innotuisset, omni honore exceptus, & ad ulterius progrediendum excitatus fuit. Neque minus ipse alios in chemicis privatim instruxit, omnique alio honesto modo aliquid sibi pecuniæ quotidie acquirendum curavit. Quibus etiam illius laboribus DEUS T. O. M. ita annuit, ut post sesquiennium jamjam ipsi in promptu esset, de quo tam honeste, quam commode viveret, nec ulterius haberet, quod Berolinum reverti meditaretur. Anno quidem 1715. Archiater supra memoratus GUNDELSHEIMERUS, literis ad Nostrum datis, ipsum Berolinum revocavit, officium Apothecarii Regii Campestris, & qui expeditioni Pomeranicæ interesset, illi offerens; at vero, quem jam antea sibi adeo infensum expertus fuerat, illius animus, nunciusque ipsi ab eodem in perpetuum remissus, tanto magis Nostrum deterrebat, quo minus prævidere poterat, quibus demum fatis, expeditione finita, iterum desti-

254. *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

nandus foret, nisi forte denuo consilium abeundi facile impetraturus, sicque e contrario, quam auxiliis Divinis jamjam satis favorabilem firmissimamque apud Anglos consecutus erat conditionem, omnem perditurus esset. Gratias igitur dicto quidem D. GUNDELSHEIMERO pro memoria sui egit, simul tamen ipsi descripsit, literis ab eodem sibi ante biennium transmissis, tum quidem sibi longe tristissimis, dimissoriis, quibusque sibi expressis verbis injunctum fuisset, ut ne per vitæ quidem tempus Berolini reminisceretur, nec quidquam ibidem ultra fortunæ speraret, res suas ita, prout tunc temporis jussus fuisset, disposuisse, sibi que ad DEI T. O. M. honorem, fatendum esse, quod ab illo tamen penitus haud derelictus, quin potius tali rerum suarum statui redditus fuerit, ut satis commode vivere posset. Firmam ergo sibi esse mentem, ad dies vitæ illius nunquam reminiscendi, adeoque ejus literas anteriores exactissime observandi. Interim quoad in Anglia commoratus est, id quod per quinquennium fere duravit, hinc inde peregrinatus, omnia quæ ipsi vel maxime curiosa viderentur, conspexit, utramque Academiam, omnes villas Regias voluptatis ergo exstructas, varios fontes sotericos, regiones præstantiores, hortos, aquas salientes, machinas, bibliothecas, officinas pannis aliisque rebus pretiosis parandis destinatas, xenodochia, aliaque loca notatu digniora, frequentavit. Anno 1716. Regem Angliæ, tum regnantem, in terras suas Germanicas proficiscentem, ex Anglia Hanoveram usque comitatus est, & eo quidem fine, ut in patriam suam adhuc semel, &, qui ejus animus erat, ultimum rediret, cum tutore suo rationes distrahturus, sicque patriæ suæ omnino valedicturus, sedemque suam demum Londini firmissimam fixurus. Longe tamen aliæ, quam quidem Nostri, cogitationes erant Numinis Divini, hocce illius propositum denuo immutantis. Etenim postquam Berolinum regressus, Consiliarium Aulicum, Regiumque tum temporis Archiatrum, D. D. STAHLIUM, tanquam chemicorum facile maximum, conveniret, cum,
que

que eodem de nonnullis, quibus in Anglia adhibitus fuerat, operationibus chemicis collocutus esset, præterea quædam arte sua facta ipsi monstret, denique animum suum de suscipiendo in Angliam reditu deque vita, ibidem ulterius degenda, &, quod speraret, finienda, simulac res suas in Germania adhuc expedendas penitus absolvisset, exponens; non poterat, id quod videbatur, eximius ille STAHLIUS ad quosdam Aulicos, eosque facile primores, de Nostri persona, illiusque instituto, non quædam retulisse. Verbo, munia in Aula Borusso-Regia ipsi iterum obeunda, & amplissimis quidem additis vivendi conditionibus, offerebantur, quæ ipsi quidem, præcipue cum præterea adhuc aliæ, æque largissimæ, iisdem jungerentur, non tam facile rejicienda, quam prompto animo amplectenda esse viderentur. Quæ quidem conditiones fere hæc erant, ut ipsi adhuc per aliquot annos sumtus itineris denuo faciendo suppeditarentur, eique primo quidem in Angliam redire, postea vero ad Gallos quoque & Italos contendere liceret, maxime cum jamjam ipse non videret, cui demum officio sigillatim destinandus esset. Sed & hæc scena rursus illico mutata fuit. Vix enim in Angliam reversus, nuncium accepit, Pharmacopolæ Aulico adjunctum, CONRADI, vita decessisse; & inde aliquanto post in Galliam profectus, certior factus est alterum, Pharmacopolam Aulicum, MEMHARDTUM, ipsum pariter fati occubuisse. Quanquam igitur tum temporis Berolini maxime necessarius Noster esse videretur; eam tamen a Regia Majestate gratiam impetravit, ut Pharmacopolium suum Aulicum interea temporis a sociorum in illo constitutorum seniore administrari juberet, donec ille iter suum in Galliam atque Italiam suscipiendum totum absolvisset. Sicque Auspiciis Divinis iter suum in Galliam extendit, omnia, tam intra Lutetiam Parisiorum, quam extra eam, rara conspexit, Parisiisque non solum collegia chemica & botanica, tam publica, quam privata, frequentavit, sed & ipse ad prælectiones chymicas a compluribus instigatus est, quorum desiderio etiam

ita

256 *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

ita se moveri passus est, ut in illis s. Græcos, s. Germanos & 2. Gallicos Medicos, quorum alter jamjam Professore Botanices in Academia Parisiensi agit, Auditores ordinarios, nonnunquam vero etiam alios, maxime novorum curiosos, diversæ conditionis, variorumque studiorum homines, extraordinarios, Hospites vulgo vocant, haberet. Inprimis vero celeberrimis istius loci Chemicis, Botanicis, & Pharmacopolis, nec non quibusdam aliis tam doctissimis, quam experientissimis, Academiæ Scientiarum Sociis innotuit. Apud Dominos GODOFREDOS, (*Geoffroi*) utrumque Chemicum maxime habilem, singulis hebdomadis certos dies dimidios lectionibus chemicis atque experimentis faciendis destinaverat; ea tamen lege, ut quisque, quod dicturus esset, facto comprobaret, neque, ubi maxime de rebus dubiis sermo incideret, ullius dicta, aut scripta, vel alicujus, licet famigeratissimi, auctoritatem curaret, multo minus ad particulas igneas, vel alias propositiones geometrico-imaginarias confugeret, quippe qualem theoriæ ipsæ in chemia nulli faceret. Porro in Apothecarii Regio Aulici primarii, Regiique Academici, nec non in laboratorio Regio chemico Demonstratoris, Dn. BOULDUC; Dn. D. GROS, Chemicus & Practicus Parisiensis experientissimi; Dn. de REAUMUR, Physici ac Metallurgi longe excellentissimi; Professorum Botanices Regionum Dn. de JUSSIEU & Dn. VAILLANT, Anatomici curiosissimi, Dn. WINSLOW; Dn. la BONCIERE tum temporis Professoris; Equitis facile omnium curiosissimi; Dn. PAJOT D'ONS-EN-BRAY; Dn. Abbatis BIGNON, ex commendatione Equitis Anglici, Dn. NEUWTON; Dn. MAHUDEL; P. SEBASTIANI, multorumque aliorum Mathematicorum: Dn. CHARAS, & complurium aliorum doctissimorum experientissimorumque Virorum notitiam penetravit, & ab omnibus multo honore exceptus est. Pariter Nostro permissum fuit, ope speculi urentis *Tschirnhausiani* majoris, quod Ducis Aurelianensis, tum temporis Regentis, erat, in Dn. D'ONS-EN-BRAY horto elegantissimo pro lubitu experimenta facere,

cere, neque duntaxat experimenta in Historia Academix scientiarum contenta, paulo magis dubia cum Dn. GODOFREDO seniore repetere, & ut tanto certiores de iisdem redderentur, denuo instituire, sed etiam alia sibi soli proposita expedire. Apud Dn. de REAUMUR patebat Nostro aditus ad elegantissimum ejus scrinium Metallurgico-Physicum; & apud Abbatem BIGNON ad ejus Bibliothecam. Cum Dn. MAHUDEL varia fecit experimenta magnetica. Denique a Dominis Academix scientiarum Sociis in ipsorum conventus admissus, exequiis etiam Dn. OZANAMI interfuit. Parisiis abiturus, per Fontem Bellaqueum, (*Fontainebleau*) Aurelianum, inde per Nivernum, Lugdunum, ibique aliquamdiu commoratus, Viennam Gallix, & Gratianopolin adiit, quamvis rarissime ordinaria atque directa, sed hinc inde circumducta via ingressus, quo plura ad chemiam suumque studium pertinentia observaret, neque vero instar anseris terras quasi pervolaret. Gratianopoli profectus, ad famigeratissimum locupletissimumque monasterium, *la grande Chartreuse* dictum, iter suum protendit, ubi ipsi non solum cuncta visu digniora, sed & cumprimis officinx metallicæ, cum ratione ac modo sine solibus ferrum fundendi, soloque aquæ usu ventum excitandi, præterea Pharmacopolium, Laboratorium, Hortus, aliaque rariora, ibi existentia, monstrata sunt. Atque, quum Monachis istius loci adhuc aliquod compendium rei suæ metallicæ perficiendæ, gratæ mentis ergo, communicasset; e contrario a Patre Mathematico minutum supra dicti modi ventum excitandi accepit. Equidem monachi istius loci omnibus blanditiis utebantur, ut ab ipso rationem Machinæ, cujus ope, & modico quidem igni, plurimum aquæ in altum extolli poterat, construendæ, addiscerent. At vero cum hæc res paulo majoris momenti, nec tum quidem secundum omnes suas partes essentielles adeo nota esset; illius detectionem omni meliori modo deprecabatur. Denique ad Pontem Charum (*Pont Chare*) finesque Gallix & Sabaudix pervenit. Limes inter utrasque terras erat pons, hujus

vero transitus ipsi molestissimus esse videbatur ob rigorosissimas sanctiones utriusque Domini territorialis pecuniarias. Nimirum in Gallia sub poena laquei prohibitum erat, nummos Gallicos antiquiores extra regnum evehi; & in Sabaudia e contrario, sub eadem poena, nummos Gallicos recentiores invehi. Citra Pontem & ultra cum peregrinantes quam exactissime visitabantur; & ab utraque parte jamjam complura ejusmodi spectacula, ad transeuntes eo magis terrendos, hasque leges tanto certius observandas, exhibita fuerant. Nihilo tamen secius Nostro pariter properandum, atque animus laqueo se suspendi patiendi deerat. Verum enim vero inter has quoque anxietates mirum Numinis Divini expertus est auxilium, ita, ut Camberium & ultra difficillimum transgressu Montem Cenium Pedemontii, propter inexpugnabile Castellum, *la Brunette* dictum, per Segusium, ad Villam Regiam Rivoli, & inde Taurinum, porro per Alexandriam ad Genuam, pulcherrimo situ gaudentem, hincque navigio quodam veloci Liburnum, inde per Pisas ad Florentiam, atque ita porro Romam usque pervenit, ubi ipsi praecipue literæ, quas a quibusdam amicis eruditis Parisiensibus ad celeberrimum Archiatrum Pontificium, LANCISIUM, acceperat, commendatitiæ id quidem officii præstabant, ut ille Nostrium non modo quam benignissime exciperet, sed & curaret, ut ipsi, omnia notatu digniora ibidem conspiceret, permetteretur. Romæ per sex septimanas commoratus via ordinaria Lauretum, inde Anconam, perque oras maritimas Ariminum, Pisaurum &c. Bononiam, inde per Ferraram, Venetias, & aliquot hebdomadibus post Patavium, aliaque quædam loca in Lombardia, denique rursus Venetias, inde per Comitatum Tirolensem, Augustam Vindelicorum, Noribergam &c. in urbes Saxoniae metallifodinis inclytas, tandem vero Dresdam, Lipsiam & Berolinum pervenit: quo ultimo loco citra moram a Regia Majestate Pharmacopola Aulicus actualis declaratus, neque solam hujus pharmacopolii, certe amplissimi, administrationem, sed & curam novi pharmacopolii campestribus, & illius quidem rebus eo pertinentibus omni tempore instru-

structissimi, adornandi suscipere jussus est. Ubi vero pharmacopolium Aulicum ipsum in statu maxime irregulari deprehendit, prima ejus cura hæc fuit, ut illud in longe meliorem, tituloque, quem præ se ferebat, Regio multo convenientiorem redigeretur. Ad hæc a Regia Majestate eam impetravit gratiam, ut illa omnia ipsius consilia eo tendentia & instituta quam clementissime approbaret, ipsique complures cameras assignaret, tandem vero, quæ ipsi necessaria viderentur, mutationes & correptiones pro suo libitu, omnique meliori modo, suscipere permetteret. Primo quidem omnia pharmaca & medicamenta inutilia expunxit, eorumque loco alia, & majori quidem quantitate, substituit. Deinde cœpit laboratorium satis obscurum atque immundum solo æquare, fornacibus, aliisque rebus ad labores quotidianos necessariis interea temporis in alia loca translatis. Tum certum aquæ ductum extruendum curavit, cujus ope non solum in laboratorio, sed & in toto ædificio, in pharmacopolio, aliisque cameris, nec extremis quidem contignationibus exceptis sub tecto, per dies noctesque, tam in casu necessitatis, & periculi ab igne imminentis, quam ad varios labores, præcipue ad plurima, quibus opus erat, destillanda, ad manus continuosque usus aquam præterfluentem paratam haberet; quod institutum ab eo tempore jamjam multis millibus imperialium, alias erogandorum, pepercit. Laboratorio novo perfectò, ad pharmacopolium, aliasque cameras, denique ad apothecam campestrem, & quæ præterea ipsi utilia & necessaria esse viderentur, magis magisque perficienda animum advertit, ita, ut pharmacopolium, tam quoad situm, quam ædificium, ordinemque rerum in eo contentarum, omnibus reliquis per terrarum orbem existentibus pharmacopoliis palmam facile dubiam reddere possit, & cuivis, qui illud coram conspexerit, vel saltem quidquam de illo audiverit, probatum fuerit. Maximam vero admirationem meretur curiosissimus, & ab illo inventus, apotheca Regiæ privatæ motus, quippe quæ auxilio cujusdam machinæ se ipsam aperit, & ubi visum fuerit, iterum occludit.

260 *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

Cui tamen laboratorium Regium minus, idque longe pretiosissimum, ne quidquam cedit. Atque hæc ejus tam brevi spatio adhibita industria, resque suas expediendi modus, in causa fuit, cur anno 1721. Societas Scientiarum Regia Borussica illum dignum judicaret, qui eidem adjungeretur, pariter atque Regia Majestas illum in Collegium Medico-Chirurgicum, anno 1723. a se Berolini institutum, tanquam Professore Chemiæ Practicæ, recipiendum quam clementissime declararet. Brevi post, nimirum 1724., fiebat Collegii Medici (nunc superioris) Regii Borussici membrum, & ab utroque pecuniarum accipiendarum & expendendarum, maxime vero a Collegio Medico superiori totius rei apothecariæ per universas, quaqua patent, terras Regias cura ipsi demandabatur. Anno 1725. ab amplissima Societate Scientiarum Regia Anglica Londinensi illius Socius renunciatus est. Anno 1727. celeberrima Universitas Halensis ipsi proprio motu gradum Doctoris obtulit, simulque diploma, propterea typis expressum, gratis transmisit. Eodem anno novum iter, per Silesiam & Moraviam, Viennam suscepit, indeque per Bohemiam, Tœplicium, Freybergam, Dresdam, Camentium, Vitebergam, domum revertit. Anno sequenti, nimirum 1728., illum Cæsarea quoque Academia Naturæ Curiosorum dignata fuit diplomate, quo pariter ejusdem Socius declaratus est. Anno 1731. renunciatus est Calculator (*Rendant*) Societatis Scientiarum Regiæ Borussicæ Berolinensis. Anno 1733. Regia Majestas ipsi proprio motu titulum Consilarii Aulici quam clementissime concessit. Anno 1734. etiam ab Instituto Scientiarum Pontificio Bononiensi Socius ejusdem receptus est. Eodem anno iterum aliquod iter per Marchiam novam & Pomeraniam suscepit, in quo præcipue veram generationem lapidis ostecollæ detexit. Anno 1735. DEUS T. O. M. ipsum uxore sua, *Cornelia Maria HUNICKIA*, quam, uti supra dictum, anno 1721. duxerat, & cum qua, licet ex illa nullam prolem progenuisset, perpetuo camen concordiæ amicitiaque minime fucatæ vinculo vixerat, privavit. Anno 1736. ab Academia Cæsarea Naturæ Curiosorum superius

Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni. 261

perius dicta ipsi diploma, Adjuncti dictæ illius Societatis, transmissum, simulque eodem anno Decanus Collegii Regii Medico-Chirurgici Berolinensis electus est. Denique ipsum DEUS omnipotentissimus anno 1737. die XX. Octobr. hora tertia pomeridiana dolores & Colicæ gravissimos, iisque stipatam obstructionem enormem, nec ullo modo pellendam, per sesqui diem perpeffum, ex hac mortalitate ad regna cœlestia evocavit, ætatis suæ anno 54. Mense III. & die VIII. Scripta ejus, quæ typis publice imprimenda curavit, sunt sequentia:

In Voluminibus Academiæ Cæsareæ Nat. Curiosorum.

1. De oleo destillato formicarum æthereo Vol. 2. p. 304.
2. De Albumine ovi succino simili Vol. 5. p. 220.

In Transactionibus Philosophicis Anglicanis.

1. Disquisitio de Camphora No. 389. p. 321. seqq.
2. De experimento probandi spiritum vini Gallici perquam usq̃ tato, sed re vera falso & fallaci. No. 391. p. 398. seqq.
3. De salibus alcalino-fixis No. 392. p. 3. seqq.
4. De Camphora Thymi No. 431. p. 202. seqq.
5. De Ambra grysea No. 433. p. 344. seqq.

In Miscellaneis Berolinensibus.

Continuat. 2. seu Tom. III.

1. Meditationes in binas observationes de aqua per putrefactionem rubra, vulgo pro tali in sanguinem versa habita, quarum alteram D. D. ELSHOLZIUS Anno 1677. cum Acad. Cæsarea Nat. Curiosor. alteram D. D. HOLSTIUS Anno 1712. cum Regia Soc. Scient. Prussica communicaverant p. 55. seqq.
2. Succincta relatio ex Actis Pomeranicis de prodigio sanguinis in palude circa pagum Stargardiensem Sarovv visa anno 1724. p. 60. seqq.

kk 3.

3. De

262 *Elogium seu vita D. D. Casparis Neumanni.*

3. De prodigio sanguinis e Pomerania nunciato, observatio, p. 62. seqq.
 4. Disquisitio de Camphora pag. 70. seqq.
 5. De experimento probandi spiritum vini Gallici &c. pag. 79. seqq.
- Vide etiam Transact. Philos. Anglic. sub No. 1. & 2.
6. De spiritu urinoso caustico pag. 87. seqq.

Continuat. 3. seu Tom. IV.

1. Demonstratio, syrupi Violarum commixtionem ad probanda liquida non esse sufficientem, sed fallacem p. 310. seqq.
2. Examen correctionis olei seminis raparum p. 321. seqq.

Continuatio 4. seu Tom. V.

De vi caustica & conversione salium alcalino-fixorum aëri expostorum in salia neutra p. 74. seqq.

In Commercio litterario physico-technico-medico Norimbergensi A. MDCCXXXV. hebdom. XLVII. & XLVIII.

Judicium & experimenta circa tincturas coralliorum.

Porro etiam quædam in lingua Vernacula reliquit: nimirum.

1. De Salibus alcalino-fixis & Camphora. Berlin 1727.
2. De Succino, Opio, Caryophyllis aromaticis & Castoreo. Berlin 1730.
3. Vom Salpeter, Schwefel, Spießglas und Eisen. Berlin 1732. Prolixam ejus recensionem vide in Commmerc. Litt. Norimb. an. 1733. p. 21. 28.
4. Von Thé, Caffé, Bier und Wein. Leipzig 1735. Recensionem ejus vid. Commmerc. litt. Norimb. a. 1736. p. 43. 53. 62. 67. & 79.
5. Disquisitio de Ambra grysea. Dresden 1736. Recensionem ejus vid. Commmerc. litt. an. 1738. p. 77. & 84.
6. Vom gemeinen Salz, Weinstein, Salsmiac und der Ameise. Leipzig 1737.

INDEX

INDEX RERUM

Asteriscus numeris præfixus indicat appendicem.

- A.**
- Abcessus ani**, vide ani abcessus; in fronte ad cranii cavum penetrans 91
 cerebri, vid. cerebri abcessus; genuum vid. genuum abcessus; in inguine cum fecum & lumbricorum ex eodem excretionem feliciter consolidatus 235. insignis & peculiaris vesicæ fellæ 29. 33. 40. internus, externo abcessu orto, sublatu. 250.
 lienis, vide lienis abcessus. os tibiæ a sua epiphyfi separans 54
Abcessuum internorum variorum index 38
Aceti ex potu dysenteria 294
Achates puniceo-violaceus 421
Acnide, plantarum genus, 223
Adstringentium efficacia diaphoretica 177
Aer febrium epidemicarum fomes 432
Alkermes confessioni parum laudis conceditur 147
Alvi pertinacis obstructionis exempla & remedia 354
Alvinæ excretionem butyro vel pinguedini liquidæsimiles cum catarrhalibus defluxionibus alternantes 24
Ambustorum remedium cuporiston 439
Anchylosis vertebrarum spinæ dorsi equinæ & humanæ 452
Anevrysmâ spurium sectione, absque tamen arteriæ constrictione sanatum 464
Angina catarrhalis quomodo ab angina vera differat 296 quomodo tractanda 298
Angiopteris, plantar. genus * 224
Ani abcessus feliciter sanatus 302
Anima an corpus suum struat 323
Animalium propagatio constans quibus legibus fiat * 195 distributio in genera * 189 * 194
 - - - salium, spirituum & olcorum efficacia * 33
Animi pathematum effectus in corpore humano 184
Antimonii sulfuris aurati efficacia contra insultus epilepticos variarum eruptionem antecedentes 271
Anus factus recens nati ex imaginatione profunde præclusus 6r operatio chirurgica frustra suscipitur *ibid.* sectio anatomica 61
Aphrodisiacum remedium tubera terræ - 13. 15
Aphtharum remedium 301
Aphyllon, plantar. genus * 221
Apoplexia spasmodica moriuntur hydrophobi 72
Arborum cum truncis coalita corpora 255 seqq. partes incrustatæ & transmutatæ 412
Arbutus quomodo differat a Memæcylo * 204. 214
Argenti fodina 419. 420
Arnica herbæ vires 408
Aronia, plantar. genus * 206
Arteriæ quædam valvulis instructæ 428 ortæ rami superiores singularis distributionis 379 brachialis rami vulnus funestum 88
Arteriarum in artubus vulnera sæpius funesta & vix non lethalia pronunciantur 91
Arthritidis remedia varia 358 seqq.
Arthritis ex morbillis cum crepitu articularum 173. vaga singulari ratione brevi temporis intervallo sanata 356
Articuli prægrandis hydrops curatus 69
 Articuli

INDEX RERUM.

- Articularibus in morbis usus corticis Peruviani 358
 Articulorum crepitus ex arthritide 173
 ejus causa 175
 Ascites vide hydrops ascites.
 Ascitis aquæ paracentesi educæ examen 156
 Asinini sanguinis vires * 10. 20. § 1. 36.
 Asthma arnica curata 408. periodicum cortice Peruviano curatum 409. siccum per uteri hæmorrhagiam mitigatum in vetula 368
 Atrophia itemque besticæ & lentæ febris distinctio illustratur 80
- B.**
- Bilis nigerima 76 nigra 165. 171
 Bismuthi fodina 420
 Botanicorum principia cur diversa & incerta * 189. unde certum petendum * 194. 200.
- C.**
- Cachecticorum status cur eludat dia-phoreticorum usum 112
 Cachexia scorbutica, variis symptomatibus stipata & sanata 19. 196
 Cajeput olei effectus 407. in epilepsia 14
 Calculi in bobus hieme frequentes, æstate nulli 12
 — — — copiosi in abscessu interno reperti 29. 33. 34. 35
 — — — elegantissimi in vesicis bovinis reperti 9
 — — — fellei analysis 444 post icterum reperti 266
 Calculus ultra XXVIII. annos in urethra hærens ablatus 441
 — — — felleus per alium excretus 443
 — — — magnus infra linguam excisus 57
 Camphoræ virtus in febribus inflammatoriis præcipue purpuratis confirmatur 145 in mania laudatur * 34
 sublimatio colligatio 1
- Cancer mammarum, vid. mammarum cancer.
 Canceri aperti prognosis 344
 Canities præmatura & substantia ex more 347
 Capitis lotio tempore hiberno suscepta soporis lethargici causâ 345 ossa, vide ossa capitis
 Carcinoma labii superioris ex causâ venerea ortum & salivatione curatum 17
 — — ex scirrho, vide scirrhus colli.
 Carcinomata non venerea, mercurialibus remediis exasperantur 18
 Cardialgia vertiginem antecedens 186
 Caries dentis sedata 438
 Cartilagineæ costæ in juvene XVII. annorum 79
 Cartilagineum sternum in juvene XVII. annorum *ibid.*
 Cartilaginum generatio & transmutatio 46 seqq.
 Catarrhales defluxiones periodicæ ex variolis neglectis 24
 Catoptrica deceptiones illustrantur 108
 Cephalalgia gravissima periodica 186
 Cerebri substantia ex abscessu magnam partem consumpta 91
 Cervi caput una cum cornubus quercus trunco insertum & coalitum 355
 Chamædaphne, plantar. genus * 211
 China china cortex, vid. cortex Peruvianus.
 Cholidochus ductus ejusque orificium plane contracta reperta post icterum 266
 Chordæ in clavicordio sponte sonum edentes 386
 Cobalti fodina 419. 420
 Cochleæ terrestres petrefactæ maximæ in copia 413
 Cæcitas plenaria usu mercurii dulcis sublata 241
 Colicæ habitualis & dysentericæ cura ope corticis simarubæ 94

Colico-

INDEX RERUM.

Colico-iliacus morbus, vide iliaco-colicus morbus.
 Colli scirrhus, vide scirrhus colli.
 Convulsiones vehementissimæ & variæ ex crisi turbata 425
 Convulsivi motus chronici ex terrore orti 245
 Convulsivis & congeneribus morbis medetur viscum quercinum 134
 Cor sanguine vacuum in hæctico 79
 Corallia subterranea 413
 Corion, plantar. genus * 208
 Cornu piscis quod æavem perforaverat, plane singulare 199. piscis Narhval seu Monadon character 202.
 ejus rara species 209
 Cortice Peruviano curatum asthma pericordicum 409
 Corticis Peruviani. usus in morbis articularibus 358. usus & abusus 276.
 decocti effectus 282
 — Simarubæ vires 94
 Costa cartilaginea in juvene XVII. annorum 72
 Cranii ossa, vide ossa capitis.
 Crises turbata sequela 425
 Cuprifodina 419. 420.
 Cutis finis primarius 325
 Cynorrhynchium, plantar. genus * 207

D.

Debilitas febrilis exposita 435
 Delirium ex erysipellate * 13
 Dendrites Abachiensis 219
 Dens piscis conf. cornu.
 Dentis caries sedata 418
 — — evulsionem excrescentia cartilaginea sequuta 92. hæmorrhagia sequuta quomodo sedanda 436
 Dentium caninorum ex difficili perruptione oculorum inflammatio 249.
 perruptio promota *ibid.*
 Diaphoretica efficacia adstringentium 177
 Diaphorosis differentia 178
 Diaphragma asciticum hydatidum copia fartum 189

Index A. M. Vol. VIII.

Diarrhœa sedata frigidorum ex asthma pleuritidi superveniens salutaria 244. critica a symptomatica quomodo distinguenda 432
 Diarrhœa variolis laborantibus die undecimo accedentis prognosis 272
 Diconangia, plantar. genus * 208
 Dioptrica deceptiones 220
 Diospyros, plantar. genus * 209
 Diuresis copiosa & salutaria loco salivationis exorta 25
 Dosis medicamentorum auctorior commendatur 360
 Dracontium, plantar. genus * 206
 Ductus hepaticus, vide hepaticus ductus.
 Dysenteria ex potu aceti 294
 Dysentericæ colicæ cura 94

E.

Ecchymoses, vid. sanguinis extravasationes.
 Elymus, plantar. genus * 210
 Emplastri Pampulii vis styptica 438
 Epilepsia in sinistra manu semper orta & curata 54. cum erysipellate & furore conjuncta * 12
 Epilepticorum insultum, variarum eruptionem antecedentium, remedium 271
 Erebinthus, plantarum genus * 210
 Eriophorum contra ambrustia euporiston 439
 Erithinum egregium est pulvis visci quercini 335
 Erysipelas puerile 351. capitis gravissimum * 12
 Erysipelatis suppressi noxa 353
 Exomphalodæus fœtus virilis describitur 320

F.

Faginis a glandibus pleuritis lethalis 269
 Faucium inflammatio, vide inflammatio faucium.
 Febres lentam hæcticam sequuta maciei extrema causa 459

INDEX RERUM.

Febres epidemicae ex aëre proveniunt
 412. earum crises & methodi illis med-
 endi optimæ 433
Febribus malignis quibus venæ sectio
 conducatur 435. * 28
Febrilis debilitas, vide debilitas.
Febris ardens scorbutica 20. 196
 - - catarrhalis cum tussi ferina pue-
 ris infesta 153. epidemica indoles
 describitur 172. neglecta in phreni-
 tidem abiens * 5
 - - causosymptomata regimine &
 remediis refrigerantibus curata 70
 - - habitualis 86
 - - hectica definitio 85. & lentæ item-
 que atrophie distinctio illustratur 80
 - - inflammatoria ex metastasi obor-
 ta in lentam degenerans feliciter pro-
 fligata 24
 - - lentæ tabificæ definitio 85
 - - maligna cum rigoribus, tendinum
 subsultu, aphonia, singultu & sternu-
 tatione frequenti feliciter termina-
 ta 380
 - - pestifera cornigerorum * 84. * 113
 - - purpurea petechizans ex lo-
 chiorum suppressione 159
 - - tertiana biliosa cum ictero alter-
 nans & phenomena singularia obser-
 vata 160
**Febrium chronicarum natura exponi-
 tur** 84. seqq.
Felleæ vesicæ expansio enormis 40.
 seqq. abscessus insignis & peculia-
 ris 29. 33. 40
**Fellei calculi copiosi in abscessu in-
 terno reperti** 29. 33. 34. 35. lapilli ni-
 gri minimi 165
Ferrifodinae 420
**Fistula glandularum parotidis cauterio fa-
 nata** 193. inguinis dextri graviditate
 sanata 93. vesicæ XXX. annorum cu-
 rata 95
**Fluore cum albo sudor pedum alter-
 nans** 98. 100. ex illo singularis ex-
 erescencia in vagina uteri infaus-
 tæ extirpata 17

Fluoris albi ætiologia 104
**Fœtus cum duobus cotyledonibus ver-
 tici adnatis exclusus** 143
**Foliorum raphani majoris vegetatio
 deorsum facta** 59
Fossilia Sueviæ 411. 422
**Fossilium genera potiora per certas
 regiones, suis limitibus cincta, dis-
 posita jacent** 411
Frigidorum salubritas præ calidis 27
Frigoris effectus in corpore humano 114
**Fuci marini species nova descripta &
 depicta** 450
**Fuliginis tinctura largissime exhibita
 illico sedavit arthritidem vagam** 360
**Fungi sub ptialismo e lingua prognati
 & curati** 68
**Fungiformes lapides, vid. lapides fun-
 giformes.**
**Fungus ex vulnerato articulo exeres-
 cens** 79
**Funiculo ex umbilicali quæ indicia in-
 fanticidii petenda** * 76. * 77
Furiosorum in oculis pupilla dilatata
 * 8. * 13

G.

Garofinos, plantarum genus * 117
**Gargarisationis usus: in angina catar-
 rhalis** 298. in odontalgia aliisque oris
 affectibus 301
**Gelatinosum oleoso minus aptum est
 pinguefaciendi subiectum** 312
**Genitalium partium & lienis consen-
 sus** 312
**Genuum abscessus & ulcus feliciter cu-
 rata** 238. hydrops curatus 69
Glandulæ parotidis fistula, vide fistula.
Glandularum idea * 43. scirrhotatis
 causa 168
**Gramen lanatum contra ambusta eu-
 poristum** 440
**Gravedini catarrhali medetur errhinum
 ex pulvere visci quercini** 335
**Gravidarum pica stupenda exem-
 pla** 65
Gravidi

INDEX RERUM.

Gravidi uteri status 126
Gustus nervi quinam 403

H.

Hæmorrhagia ex dente evulso sæpe lethalis 416. **enormis e faucibus, gingivis & lingua prorumpens in hæmorrhoidario sanata** 148. **linguæ salutaris** 276. **uteri enormis cohibita** 247

Hæmorrhoidarius largissimam sanguinis ex lingua profusionem salutariter expertus 276

Hæmorrhoides menstruæ in puero undecenni 176. **in ætate puerili plura exempla** 177

Hæmorrhoidum suppressionis noxæ 353

Hæp piscis, ejusque cornu vel dens describitur 205. 207

Hæctica fabri defuncti sectio 77

Hæctica febris definitio 85

Hæcticum sudoris & diarrhææ ætiologia 185

Hedysmos, plantar. genus * 211

Helix, plantar. genus * 224

Hemiplexia gravissima bis curata tertium recurrens lethalis 190

Hepar ubique adnatum 29. **inter & lienem proportio** 325

Hepaticus ductus mirum in modum dilatatus & alteratus 35

Hepatis conformatio, magnitudo & situs præternaturalis 211

Hermaphroditus putatus infans describitur, & de hermaphroditorum causis conjecturæ proponuntur 287. **verus non datur** 290

Hernia inguinalis in fistulam mutata 93

— — oculi incipiens curata 67

— — umbilicalis in hydropico causa mortis 56. **enormis in fœtu observata** 320

Hippopothami dens describitur 202

Humorum universalis dyscrasia scorbutica gravissima ex abusu potulca-

torum spirituosorum & feculentorum 19. 196. **ejus cura feliciter ob-
 tenta** 21. 197

Hydatides in hydropo saccato repertæ 388. **in variis visceribus** 401

Hydatidum origo 396. 404

Hydrophobia symptomata 71. **cura per mercurium** 72

Hydrophthalmia recidiva 152

**Hydropicorum status cur eludat dia-
 phoreticorum usum** 182

**Hydropicus mortuus ex hernia umbi-
 icali** 56

Hydrops variæ species 324. **unde** 158. **omnibus speciebus convenit diætæ
 lactea** 154. 158

— — **cura ex paracentesi spontanea per
 umbilicum** 283

— — **idææ & remedium anthydropi-
 corum effectus dubius** 277. **seque-**

— — **pectoris historia & signa** 352. **&
 renum vitiorum nexus** 333

Hydrops articuli prægrandis curatus 69. **ascites feliciter curatus** 241. **em-
 pyico-hydaticus** 403. **ictero junctus**

lethalis 273. **ex lapidæ solutus** 280. **sac-
 catus ab hydatidibus** 388

Hypochondriaci morbi ætiologia 166. **ejus & scorbuti affinitas** 766

I.

**Icterus cum febre tertiana biliosa al-
 ternans, & phænomena singularia ob-
 servata** 260. **hydropi junctus lethalis** 1273

— — **niger ejusque phænomena singu-
 laria** 74. **ex glandulosa substantia
 scirrhusa ductus cholidochi orificium**

obturante 76. **ex urina tantum con-
 spicius & feliciter curatus** 213

**Iliaco-colicus morbus cum tympani-
 tide ex glandulosa coli intestini ex-
 crescentia** 163

Imaginarius sensus unde 414

**Imaginationis vis in gravidis exemplo
 probatur** 65. 344

INDEX RERUM.

Infanticidii casus expositus * 51. signa unde petenda * 54. seqq. 71. seqq.
 Infantum macula volatica 351
 Inflammatio faucium & usus gargarisationis ulterius illustratur 295
 Inguinum & intestinorum abscessus curatus 235
 Inoculatio radicum 61
 Intestina cum mesenterio & vicinis membranis valde concreta 266
 Intestini coli excrecentia glandulosa quæ mala produxerit 160
 Intestinorum abscessus feliciter curatus 235. spasmus, vide spasmus ventriculi & intestinorum. tunica excretio falsa deprehensa 462
 Iridi: representatio per prismata, conos & sphaeras 223. seqq.
 — — nostratis fucci efficacia in hydrope ascite 241
 Ischiadicus dolor scarificatione & purgatione curatus 361
 Ischuria ex mola vesicæ caudata 327.
 X. dierum, tandem lethalis 370
 Ischuria genesis 329. differentia 331. remedia 372. senilis remedium probatum 328

L.

Labii superioris carcinoma ex causa venerea ortum & salivatione curatum 27
 Labiorum musculorum paralysis 304
 Lac augment tubera terræ 15
 Lactea diæta omni hydropis speciei convenit 178
 Lapides fungiformes maris rubri 217.
 sunt molles sub undis 218
 Lapsus gravioris in hypochondrium dextrum sequela fanestæ 16
 Leptostachia. plantar. genus 212
 Lethargicus sopor cum vomitu ex capitis lotionem tempore hiberno suscepta 345
 Lien in quinque lobos divisus 79. fuc-centuriatus 379
 Lienis abscessus, abscessu in inguine

orto, sublatus 250. moles aucta 266.
 proportio ad hepar 225. & partium genitalium consensus 332
 Ligamenta ad genu articulum dissecta & curata 69
 Lignum Laubacense fossile 412
 Lingua fungi ex pyralismo neglecto 68. hæmorrhagia salutaris 276
 Liquidambar, plantar. genus 212
 Lochia in utero suppurata & per hypogastrium expurgata 307
 Lochiorum absoluta necessitas, & emanentium. salutaris terminatio 126.
 vitia, quoad defectum, ex triplici forte 307
 Loquela præclusa in febre maligna feliciter terminata 381
 Lues venerea mercurii ope absque salivatione sublata 27
 Luis cornigerorum grassata historia physiologica, pathologica & therapeutica 81. seqq. ea insectorum animalium carnes an citra noxam comedi queant 33
 Lumbrici perabscessum in inguine excreti 235. in hepatico ductu & vesicula fellea reperti 29. 35. 4
 — — teretes variolis obfessi, ab infante varioloso excreti 286
 Luna cornuæ vena scissilis 419

M.

Maciei extremæ febrem lentam hecticam sequuta causa 419
 Macule scorbuticæ, vide scorbuticæ maculae.
 — — volaticæ infantum 351
 Malachites 420
 Malachodendron, plantar. genus 216
 Mammarum canceri exulcerati cura absque chirurgica operatione possibilis declaratur 39. formatio & indoles 45. medendi methodus 47
 — — scirrhi generatio 44
 — — structura 42
 Mania ex febre acuta sanguine asinino curata

INDEX RERUM

curata * 2. 10. in melancholiam mu-
tata * 30
Mania remedia specifica * 34 seqq.
Maniaci medicis sunt infensissimi * 2
Maniacus quasi affectus abscellu criti-
co in manu sublatus * 363
— aqua Selterana curatus * 2
Manuum tumor hydropis pectoris
signum * 354
Meconium unde originem trahat * 112
Medicamentorum dosis auctor com-
mendatur * 360
Medicina ex numismatibus illustranda
* 115
Melilobus, plantar. genus * 215
Meliostria, plantar. genus * 216
Memacilum, plantar. genus * 204
Membranarum origo & transmutatio
46. seqq.
Memoria Neumanniana * 243
— — Widmanniana * 225
Menses ex ulcere tibiae fluentes * 23
Mensium muliebrium finis hydropis
sepe initium * 279
Mercurialia remedia copiosissime ex-
hibita nullam salivationem sed diu-
resin excitant * 25
Mercurialibus remediis carcinomata
non venerea exasperantur * 23
Mercurii effectus per salivationem
praefertur reliquis excretionibus ab
illo excitatis * 27. dulcis usu sublata
caecitas plenaria * 243
Mercurius remedium pro avertenda
hydrophobia * 72
— — sophticus delarvatus * 121
Mesenterium cum intestinis & vicinis
membranis valide concretum * 266
Metalla Sueviae * 411
Mictus praetentus frigidorum ex usu se-
datus * 22
Meror canitiem praematuram & sub-
itanam producat * 347
Mola vesicae urinariae ischuria lethalis
caussa * 327

Molarum per alvum ejectionum & ve-
sicalium fit mentio * 133
Monadon est Narhval * 202
Morbilli facile post se relinquunt in-
commoda varii generis * 173. 174
Morborum aetologia & therapia il-
lustratione opus adhuc habent. * 29
Musa Serapionis historia * 179
Muxica quid * 67
Myrrha, plantar. genus * 217

N.

Nexus ex imaginatione * 144
Narhval piscis, vide cornu piscis.
Naturalis scientia ex numismatibus
illustranda * 115
Navem cornu perforantes pisces * 199.
Nephritici dolores ex usu frigidorum
sedati * 22
Nervi partium solidarum origines * 46.
gustus quinam * 204
Nuclei prunorum deglutiti mortem
inferentes * 16
Numismatum historiae usus in medi-
cina & naturali scientia * 115

O.

Obsessio spuria * 368
Oculi hernia incipiens curata * 67
Oculorum inflammatio a difficile de-
ntium caninorum perruptione * 249
Odontalgia remedium * 161
Odorum varietates unde * 336
Oesophagi paralysis curata * 58
Oleum pinguefaciendi subiectum
aptius est gelatinoso * 332
Oleum bezoardicum Wedelii ex qui-
bus componitur * 299
Omentum consumitum * 75. 79. 325.
Ophthalmia ex variolis neglectis * 23

Opii

INDEX RERUM

- Opil** usus in febris causo symptomatica 70
- Orchidion**, plantar. genus 218
- Ossa** fossilia 416
- Ossis** bregmaticis depressio insignis & paralyfis subsequuta curata. 164. cribriformis pars peculiaris structurae 251. frontis omnium crassissimi descriptio 251
- Ossium** generatio & incrementum in corpore humano 46
- capitis enormis crassities & durities 251
- — crepitus, vide articulorum crepitus.
- Ostracodermata** marina subterranea 414
- Ovaria** indurata 464
- Ovula** Nabothiana 400
- P.**
- Panacea**, plantar. genus 221
- Pancroas** scirrhusosus in ictero nigro 76
- Paracentesis** instituta successus 156.
157. spontanea & salutaris in hydro-pica per umbilicum eveniens 283
- Paralyfis** post partum. 148. musculorum labiorum. 304. lateris sinistri ex depressione ossis bregmatici sinistri. 167. cesophagi curata 58
- Parotides** ex variolis neglectis 23
- Parotidis** glandulae fistula, vide fistula.
- — ulceris scirrhusi remedium 301
- Partum** excipiens paralyfis 148
- Pectoris** in cavitate aqua reperta sine praegressa pulsus alteratione. 165. in opplezione pituitosa scillae radice efficacia 242
- Pedum** sudor, vide sudor pedum.
- Penstemon**, plantar. genus 214
- Pericardium** aqua repletum in hedi-co 30
- Peruvianus** cortex, vide Cortex Peruvianus.
- Pestis** Massiliensis indoles 174
- Petrifacae** cochleae terrestres 413
- Philaetha** illustratus 341
- Phoca** species est Hippopotamus 304
- Phrenitis**, ex febris catarrhali neglecta s. in maniam degenerata 2
- Physica** ex numismatibus illustranda 115
- Phytolithus** duplicis generis 441. 471
- Picea** gravidarum exempla stupenda 61
- Pilorum** generatio in corpore humano 51
- Pinguetiacendi** subiectum aptius est oleosum gelatinoso 314
- Pisces** petrefacti. 422. navem cornu perforantes 199. 211
- Piscis** cornu, vide cornu piscis.
- Plantae** organae utriusque sexus illustratae sunt 200
- Plantarum** genera aliquot recens condita 189. 206. ex quibus principia definienda 200. 201
- — classes unde formantur 201
- Pleuritidi** superveniens diarrhoea salutaris 344
- Pleuritis** lethalis a glandibus faginis 269
- Plumbi** fodina 420
- Podagra** per. transplantationem abacta 356
- Polyhedrorum** effectus 225. 228
- Polyoptrorum** effectus 225. 227
- Polypus** cordis. 329. 463. eius origo 332
- — carnosus in cordis ventriculo dextro absque praegressa pulsus alteratione repertus 166
- — falsus 19
- Poricutanei** valvulis instructi sunt 421
- Potentiorum** spirituosorum & feculentorum ex abusu humorum universa

INDEX RERUM.

versalis discrasia scorbutica gravissima 19. 196. ejus cura feliciter obtenta 21. 197.

Prismata annuaria 224

Prismatis vitrei, trigoni effectus deceptio 223

Propagatio animalium, vide animalium propagatio.

Pyralisino ex neglecto fungi e lingua excreti 68

Pulmones cum pleura coacti. 463. scirrhusi 463

Pulmonum fetus ex colore & aquis innatatione quæ probari queant 54. 71

Pulsus alteratio nulla præfente poly-po & aquis in pectoris cavum effusa 165

Pupilla in furiosis dilatata reperitur 8. 13

Purgantium usus in arthritide vaga. 358. 359. in rheumatismo 362

Puris vomitu repetito sublatus tumor in inguine dextro exortus 337

Purpuree historia, theoria & cura. 248. eruptio post partum 19. in puerperis malignitas 23

Pustulae pendulae singulares in superficie corporis. 20. 196

Pyritæ globosi 420

R.

Rabidi animalis virus primum salivales partes adficere, ex quibusdam phenomenonis demonstratur 71

Radicum, molis augmentatio artificialis 61

Raphani majoris foliorum vegetatio deorsum facta 59

— — rustici efficacia in hydropneumate 241

Raucedo arnica curata 408

Refrigerantibus remediis & regimine febris causos symptomatica curata 70

Renis sinistri vitia frequentiora 333

Renum vitiatorum & hydropis pectus 333

Respiratio foetus in utero ex quibus rationibus affirmetur & negetur 58. 71

Rheumatismus femoris pertinax curatus 361

Rigores in febris maligna feliciter terminata 380

Rosmarus, vide Hippopothamus.

S.

Salivales partes rabidi animalis virus primum adficere, ex quibusdam phenomenonis demonstratur 71

Salivatione curatum carcinoma labii superioris ex causa venerea ortum 27

Salivationis loco diuresis copiosa & salutaris exorta 25

Sanguinis vires medicae specificæ 35

— — asinini vires medicae 10. 20.

— — excretiones ex variis corporis partibus cum convulsionibus 425

— — extravasationes in fœtu recens nato repertæ an signum infantici dii 75

Scabies retropulsa lethalis 384

Scarificationes consuetæ intermissionis sequela 276. usus in febris quadam catarrhali epidemica 273. in rheumatismo 362

Schistus niger 448

Scilla radice efficacia in oppletione pectoris pituitosa 243

Sci-

INDEX RERUM.

- Scirpus maximus euporiston contra
ambusta 439
 Scirrhorum generatio. 341. in mam-
mis generatio * 46
 Scirrhus viscera 463
 Scirrhus colli in carcinoma lethale con-
versus 239
 Scorbuti & hypochondriaci morbi af-
finitis 166
 Scorbutica cachexia, vide cachexia
scorbutica; febris, vide febris scor-
butica.
 Scorbutica macula per totum corpus
observata 750
 Scorbuticorum sudoris & diarrhoeae
aetologia 485
 Sensus imaginarius unde 414
 Serum striis mucosis infectum quid de-
notet 435
 Simarubae corticis ope colicae habitua-
lis & dysentericae cura 94
 Singultus & sternutationis nexus un-
de 382. in febre maligna feliciter
terminata 380.
 Sonum sponte edentes chordae in cla-
vichordio 386
 Sopor lethargicus, vide lethargicus so-
por.
 Spasmodicus affectus per abcessum cri-
ticum in dorso manus sublatus 361
 Spasmus ventriculi & intestinorum pe-
riodicus curatus. 405. vesicae lethas-
lis 275
 Specificorum usus legitimus 432
 Specula varia eorumque vires expli-
cantur 110. seq.
 Spiritus frumenti abusus noxae. 20. 196.
250. 276. 329. 333
 Spondylococos, plantarum genus 218
 Squillae radix, vide scillae radix.
 Steriles feminae ad hydropem prodi-
ves 179
 Sternum cartilagineum in juvene xvii.
annorum 79
 Sternutatio frequens in febre maligna
feliciter terminata. 180. in febribus
malignis & peste pessimum signum
381. in hysterici frequens 381
 Sternutationis & singultus nexus un-
de 382
 Stypticum facile in haemorrhagia den-
tium evulsorum saepe lethali 416
 Sudor acidus 360. 381
 — — pedum cum fluore albo alternans
98. 100. sollicite conservandus. 101.
ex ejus suppressione quae mala 102.
104. 106. suppressus quomodo re-
vocandus 105
 — — sanguineus curatus 415. 416
 Symphorantus, plantarum genus 219
 Syncope singulari exemplum 21

T.

- Tabes veterum medicorum 50. seqq. ex
scirrho pancreatis 76
 Tendinum subfultus in febre maligna
feliciter terminata 380
 Terror motuum convulsivorum chro-
nicorum causa 345
 Testacea subterranea 415. 416. lacustris
subterranea quasi calcinata 412
 Tophi fodinae 412
 Transplantatione abacta podagra 356
 Trifoli, vide Tuberis terrore
 Triolopus, plantarum genus 219
 Trixis, plantarum genus 220
 Tuberum terrae esculentorum seu trif-
olorum historia 12. eorum salubri-
tas. 12. 15. investigandi modus per
canes 15
 Tuckersch ejusque cornu describitur
207
 Tu-

INDEX RERUM.

Tumor in regione iliaca dextra exor-
tus per repetitos vomitus puris sub-
latus 337
Tussis ferina puerorum 153
Tympanites, conf. iliaco-colicus mor-
bus.

V.

Valvulæ in poris cutaneis & arteriis
quibusdam 428
Variolarum epidemiarum indoles de-
scribitur 270. eruptionem antece-
dentium insultuum epilepticorum
remedium 271
Variolas post superatas noxia admissio
præmatura aëris frigidi 23
Variolis affecti fœtus in matris utero
adhuc degentes 287
— — obfessi lumbrici teretes ab infan-
te varioloso excreti 286
Variolosorum gravedini symptomati-
cæ medetur errhinum visci querci-
ni 335
Vegetatio raphani majoris foliorum
deorsum facta 59
Venæ jugularis internæ vulnus feliciter
sanatum 73
— — sectio quibus sub circumstantiis
in febribus exanthematicis utilis 135.
quando in febribus malignis condu-
cat 435. ejus usus in febre quadam
catarrhali epidemica 273. in deliran-
tibus * 27. in morbis exanthemati-
cis * 18
Venerea ex causâ carcinoma labii su-
terioris ortum & salivatione cura-
tum 27
Ventriculi spasmus, vide spasmus ven-
triculi.
Ventriculus valde exiguus 79
Vertebræ XXV. in sceleto humano 179

Vertebrarum spinæ dorsî equinæ &
humanæ coalitus 452
Vertigo tenebriosa idiopathica &
sympathica curata 186
Vesica urinaria in bove disrupta 10
Vesicæ pendulæ singulares in superfi-
cie corporis 20. 196
— — fellæ abscessus, vide abscessus
vesicæ fellæ.
— — urinariæ conditio in fœtu * 77.
in fœtu recens nato quale signum
præbeat in disquisitione infanticiidii
ibid.
— — fistula, vide fistula vesicæ uri-
nariæ.
— — spasmus lethalis 275
Vesicatoriorum efficacia, in variolis
mali moris 271. effectus in febriqua-
dam catarrhali epidemica 273
Ubergâsse, morbus animalium * 114
Viscera abdominis scirrhusa 463
Viscerum coalitus minus 31. concre-
tio a scabie retropulsa 384. reliqua-
rumque partium abdominis forma-
tionis ordo 325
Visci querni operandi modus in mor-
bis convulsivis & congeneribus 334
Viticella, plantar. genus * 220
Ulcus genuum, vide genuum ulcus.
Umbilicalis hernia, vide hernia umbi-
licalis.
Vomica pulmonis vomitorio curata 57
Vomitus puris, vide puris vomitus. 57
Urachus in fœtu non pervius 66
Ureter duplex 179
Ureteres duo in rene sinistro 57
Ureteris valvulæ nullæ 380
Urina nigerrima in idero excreta non
semper gangrenam & mortem in-
stantem indicat 76

INDEX RERUM.

Urinæ vitia varia & decretoria	150	Vulnus venæ jugularis internæ feliciter sanatum	73
Uteri gravidi status	126	Uvula duplex	378
- - hæmorrhagia enormis cohibita			
247. chronica in vetula 368. ex hæmorrhagia asthma siccum mitigatum	368		
- - inflammationis & suppurationis theoria	313. seqq.		
- - musculus orbicularis Ruyschii	393		
- - in vagina infausto ausu extirpata singularis excrescentia ex fluore albo	17		

W.

Wallrofs, vide Hippopothamus.

X.

Xiphia piscis rostrum ensiforme describitur 30. ejus duæ species 209

Z.

Zoologorum principia * 189. certa unde petenda * 194

440

